DEDICATED

BY

GENEROUS PERMISSION

TO

SRI SRI SRI RAJA MIRZA SRI PUSHAVATI ALAKH NARAYAN

GAJAPATY RAJ MAHARAJ MANYA SULTAN BAHADUR

MAHARAJA OF VIZIANAGRAM

BY

HIS HIGHNESS'S EVER LOYAL SERVANT

A. NARAYANADAS

PRINCIPAL

SRI VIJAYARAMA GANA PATHASALA

VIZIANAGRAM.

సీ॥ సాత్త్వికతయును - మాతృపితామహుల ♦ వలననిక్కలరుఁ బా-వనచరిత్ర |
శౌర్యపరాక్రమ - చాతుర్యములెన్నికఁ ♦ దాతస్వభావమో- ధర్మమూర్తి |
బహుజనపోషణ - వరతనీతండ్రిచే ♦ జననిచేవచ్చెనో - సదయహృదయ |
సకలజనప్రియ - చారుధోరణి నీకు ♦ సహజసిద్ధము గా - కులదీప |

పూసపాటికులమునఁ దొల్లి ♦ పొడముటరుదు |
నీవలె సద్గుణంబుల ♦ ప్రోవ్ప్రభువర |
తగును నీ పేరు నీకుమా ♦ ధవుని కృపను |
విజయమందు నారాయణ ♦ గజపతీంద్ర॥

గీ॥ శ్రీ విజయరామగజపతి ♦ జ్యేష్ఠపుత్రి |
వీరలలితా కుమారికి ♦ మారశూర |
ధీరసుకుమార విద్యావ ♦ తీ కళత్రి |
రాజకులముఖ్య యుబక నా ♦ రాయణాఖ్య॥

గీ॥ కాళిదాస షేక్స్పియరుల ♦ కవితలపసఁ |
ప్రేమఁ గొదవుగానన ♦ ర్పించినాఁడ |
ఈకృతి న్దయతోడ సం ♦ గీకరించు |
మలక నారాయణగజేంద్ర ♦ యధిపచంద్ర॥

శ్లో॥ తవదాసాత్మసంభూతా । వ్యనస్య సులభాకృతిః ।
నారాయణ గజపతే । పాహ్యాంధ్రకృతికన్యకామ్॥

ఆదిభట్ల నారాయణదాసుడు.

Opinion of Dewan Bahadur late K. Ramanujachary M. A., B. L., Principal, Maharaja's College, Vizianagram.

Vizianag.

No. 215

23—11—.

My dear sir,

I have to thank you most sincerely for the copy of your Translation Kalidasa and Shakespere which you so kindly sent me the day before your Knowing as I do the difficulty of translating into Telugu passages from ... nary English work, I cannot say how I admire the skill you have ... rendering some of the sublime passages in Shakespere. If there is ... improvement here and there, it is mostly due to the undeveloped sta... Te... when compared to English.

Your translations of Kalidasa are beautiful. You h... gratitude of the Andhra public by your excellent rendering ...

Yours Sincerely,

(Sd.) K. RAMANUJAC...

నవరసతరంగిణి

పీఠిక.

జగత్ప్రసిద్ధులయిన షేక్స్పియర్ కాళిదాసుల కవిత్వమందలి [illegible] తెలుఁగువారలకుఁ దెలుపఁ దలఁచినాఁడను. షేక్స్పియ రాంగ్లేయ భాషలో ముప్పదేడు నాటకములు నిర్మించెను. [illegible] చిన్న కావ్యంబులు ప్రచురించెను. కాళిదాసుఁడు నాలుగు నాటకముల నిర్మించి యేడు కావ్యముల నొనర్చెను. కేవల మాంగ్లభాషాపాండిత్యము మాత్రమే కలిగి సంస్కృత మెఱుఁగనివారు షేక్స్పియరు కాళిదాసునికంటె నెక్కువ కవియనియు, సంస్కృతజ్ఞానముండి యాంగ్లేయభాషాపరిచయము లేనివారు కాళిదాసు నిర్మించిన కవి లోకమున లేఁడనియును వాదించుచుందురు. గీర్వాణాంగ్లేయ భాషలు రెండుఁగూడఁ దెలిసినవారి వాదము [illegible] నేరదు. ఇంతకు నొక భాషలో నేయిద్దఱు కవిత్వము చెప్పినపుడు వారల తారతమ్యముఁ దెలుప సులభము కాని వేఱువేఱు భాషలయందు కవిత నొనర్చిన వారల [illegible] [illegible] నిర్ణయింపఁ గఠినము.

[illegible] మఱియు సేవకునకు నలుగురపములు [illegible] భేదంబుల గౌరవలాఘవములందు ననుటకు సందేహము లేదింతకు. రాజు మెచ్చినది రంభయన్నట్టు [illegible] భాషలకెల్ల సంస్కృతము తల్లియు [illegible] రాజన్యులెల్ల [illegible] భయపడి [illegible] మఱియు [illegible] జనులందఱు [illegible] సేవకుని [illegible] [illegible] సేయఁబడవు. స్వతస్సిద్ధము [illegible] దేవభాషఁ జదువ [illegible] మనుసట్లు దేశభాషఁ జదువఁగానేరదు. [illegible] గుణము [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

వింత చవులగు. ఏదో యొకదానిం గొన్నిటి పోల్చి యెద్దియు నెక్కువనికాని తక్కువనికాని యనరాదు. సంస్కృతము పాళీ మొదలి దేశభాషలను దెలుగు మొదలగు విస్తృతుల నందెను. మఱియు నూహ మొదట నొకవిశిష్ట భాషారూపమున బయలుపడియెనుగాన, భావములతో బనియేమి. యూహలన్నియు నొంటికిం బోల్చి హెచ్చుతగ్గు లేర్పరచ వచ్చునన్నచో నదియుం గూడ వీలుపడదేమన నే యూహల కలవడిన వారల కా యూహ లెక్కువగు. నివాస స్థానములు, భోజన పదార్థములు మొదలగువానివలె రుచించుటయను భవసిద్ధము కదా. యిందరి నీలములనంటి కురులిచ్చేటివారలకు మఱి బంగరు చిప్పరు బోలిన యెఱ్ఱని కొప్పులపై యిష్టములుండునని యాదరణము మనలో వచ్చునియాదరము పాశ్చాత్యులలోను మిశ్రితించలేదా. యిట్లు తకిట్టం చినకోలంది షేక్స్పియర్ కాళిదాసుల కవిత్వములలోని భావవిచిత్రతలను పడ దేశభాషలందైనంగవులనా బరగినవారలలో బరులయూహలం దొంగిలి మచ్చునకు మచ్చువచ్చె యుపరపోషణాభావముకాని పేరెక్కుటకుం గాని గ్రంథములు వ్రాసి...

పులేరాలు... ...ప్రసిద్ధము ...

కవులకెక్కుడు కీర్తిగూడంగవితారసజ్ఞులు సక్కవులకంటెం ... గాక గన్పట్టెను. షేక్స్పియర్ కాళిదాసులకన్న నెక్కుడు కవితాప్రతిభ గలకవిశిరోమణులు సామాన్యులుగను పేర్కొనంబడియుండవచ్చు. ... యూహలు వ్రాయంబడకయుం గొందఱివ్రాతలు బయల్పడకయుం గొందఱి కావ్యంబులు ప్రచురింపంబడియుం గొన్ని హేతువులచే గాంచంబడక యుం బ్రఖ్యాతిగాంచజాలకున్నవి. పలుకురాడిన మాటిపాటి కెక్కుడగును ... కవులగువి శ్రేష్ఠులుగనెన్ని వారినొండరులతోం బోల్చుట వృథాయభిప్రాయమని నేనంటిని. వారలకవిత్వమందలి సొగసు లేచటను దోచకనిక్కడు పేద వాండొక్క కావ్యపునపరత్వములపరిమితముగ నొ...

దొండుమీఁది కప్పఁబడనట్టానైనను దృష్టిపడకెట్టియుఁ దోఁచక తుదకెన్ని యోకొన్ని మాత్రిము లెచ్చుకొనినట్లు- మఱియు- నాఁకలిఁ గొనువాఁడు కదా యక్క నొకటికొన్ని జప్పులచిప్పి. పలుకెలుఁగులు దుఱుఁగలించు వంటకంబులు దొరకునెడ నెట్టయ్యుండు ముప్పునందుఁ దిన లేక వచ్చినట్లయ్యె నా పని- యాంధ్రపురక్ష్య్బములందలి సౌందర్యము కొనియాడవే నొక్క చాలవు పున్నమచందురుం జూచినకొలందిఁ దనివిఁ దీరునే. వారలంజదివిన కొలఁది సంతుష్టి తీఱును- మఱియు- కగోళములఁ గాంచి యానందించి వానిం గూలంకషంబుగఁ దెలియఁ జాలనట్లు వారియూహ లత్యామోదకరముల య్యుఁ గొన్ని చోట్లఁ బురవగాహములు- సముద్రమువలె వారలకవితాశక్తి యపారము- దిగంతరేఖకరణి వారియూహము కొన్ని తావులఁ జేయండ [illegible] వారివాక్ప్రపంచము [illegible] సరియె. [illegible] పిశ్వకులు లోకప్రసిద్ధులు నేవేఁజే తెల్పనేల- నిజముగు కవులొక్కరొకరిడు దీయ్యకంటరు- వారిలో నొండొరులం బోల్చఁ బోలుకాదవనివారికు [illegible] సందు- రసము చెడనీక- యవాక్ష్య [illegible] సాదర్భ [illegible] యోగము- స్వాతంత్ర్యముగఁ గొనసాగించి యపూర్వమగు [illegible] లుండుట- యతుకులచేకి పద్యముల [illegible] పండితపామరరంజకముగ వ్రాయు [illegible] బులం [illegible] విశ్వమును [illegible] ములు- సర్వసాధారణము [illegible] చిత్రంబుగఁ దెల్పి [illegible] బులకెల్ల రసము [illegible] జనము- మఱియు- నొక [illegible] [illegible] [illegible] సాధ్యము [illegible]

వి ఘంటించుకొన్నను బోతపాలవలెనంతగా నొడలుపట్టదు. జాతిస్వా
వ పౌంకముకూలంకషముగఁ దెలియఁబడదు. మఱియు. నొకస్వాభ్య
భాషయొక్క జన్మదేశమొక జాతి యొక్కవయసొకస్థితి కలవారు అన్యోన్యమును
మానముగా దెలిసికొందురు. ఒకకొంచెమెఱిగినసికవిూఁద ముడిపెట్టి పె
ద్దలు దొరయుతా. యెతులు జట్టియనుసీసపద్యపాదమందలి యభిప్రాయ
మువచ్చునట్లింకొక సీసపద్యపాదముఁ జెప్పుటగాని లేక ఛందస్సుమాచిఁ
చెప్పుటగాని లేక పర్యాయపదంబుల స్థానికర్థము చెప్పుటగాని యంత
గౌరవముపుట్టింప నేరవపుడు భాషాంతరీకరణమునఁగదిసమొల్లు శాపాది
ల్లను. మేనమామపోల్కిగాఁ గొంతవఱకు భాషాంతరీకరణమున నూహిం
చెప్పఁ బీఁకులాడవచ్చును. విశ్వవిఖ్యాతుఁడునై షేక్స్పియర్ కాళిదాసుల క
విత్వమంతయు నాయన్నియుకొన్ని సొగసులుసాహసంబునఁ దెలుఁగునందెలి
పినాఁడ. నీయాంధ్రీంబున నొకవేళసంతగారుచి పొడమినచో నాంధ్రీక
రణమున నాశక్తి లేమిగాని యక్కవీశ్వరుల కొఱఁతయేమాత్రమును స్థాప
సినేఁ దెల్పనవసరములేదు. షేక్స్పియర్ కాళిదాసుల తారతమ్యముకొంత
వఱకీ పుస్తకంబునవాంధ్రులకుఁ దెలియఁగలదని నావమ్మకము. మొగి
మొగి మొదలగుపదంబులు వ్యర్థముగా నధికపలయుఁగాన యతిప్రా
సప్రసక్త్యంబుగాఁ బద్యములల్లిన భాగుగమందునసియు. పర్వజనసాధార
ణముగాఁ దెలియఁగాన గ్రామ్యమేకావ్యంబులఁ జెప్పుటయుచితమనియు
గణయతిప్రాసముల నాస్వీకరణమునాత్రని వచనకావ్యములు మాత్ర
ము చెప్పినమఱికొంత సులభబోధకములగుననియు నిప్పటివారలలో బ్రాహ్మ
వితంతువివాహము రజస్వలోద్వాహము స్త్రీలకునధమ జాతులకు మం
త్రబ్రాహ్మణాధ్యయనము. దుష్టస్త్రీస్వాతంత్ర్య
ము. సకలజాతులకన్యోన్యసంబంధబాంధవ్యంబు
లు. దివ్యక్షేత్రతీర్థయాత్రావిగ్రహారాధనగోబ్రాహ్మణవేద మా
హాత్మ్యనిరసనములన్ బ్రజోపకారముచేయునను కొందఱు నవనాగరకుల
బల్కుచుఁ గొంతవింతమాత్సువకుఁ గారణమగుచున్నారు. సంస్కృ

తమునఁదు హిందువైద్యానులు దేముఁగున నోగిముఖ్యానులుంబాద పూరణ
మాత్ర ఫలకములయ్యుఁ జీట్లపేకలోని జోకరుబొమ్మవలె సభీష్టార్థసిద్ధిదా
యకములయుపద్యమును మేకు బిగింపువలె దృఢపచునను- గ్రామ్యమఖింత
ముగా బలుదేశంబులం బెక్కు తెలుంగులుగ నేచఁబట్టిభేదముగనుండుఁ
గావున సర్వసాధారణముగాఁ దెలియఁబడదు- సుశబ్దప్రయోగముపుణ్యావ
సకమని ప్రయోగార్హ శబ్దంబులు పరిమితములుగా గ్రంథమునకు ని
యమింపఁబడియె- గణయతిప్రాసములు నుపమాద్యలంకారములుం ద
మత్కృతింబుట్టించుచు ధ్రుష్టధారణమునకు సాహాయ్యముగా నేర్పఱచఁ
బడియె- (ప్రాసమో విశ్రమవర్ణ నియమమో లేని తెలుఁగు సాహిత్యమే
కానరాదు కావునఁ దెలుఁగు బాసకుమార్దవమువలె సాంశ్రిపద్యముల
కు యతిప్రాసములు- వర్ణధర్మమ్ములు ప్రావివరుసల తీరున నలంఘ్యము
లుగాఁగన్పట్టెడు- న్నార్యముతోనే ప్రయోజనముగాని కట్టుపాటుల వ
సరములేదన్న చో జాతినీతులు- వావివరుసలు- తలమొలలకుడుపులు-
భక్షాభక్ష్య వివేకము - పిన్న పెద్ద తారతమ్యము -
పాపభీతి యాస్తిక్యము- మొదలగు వానిలోఁ బనిలేదనవచ్చునా- మన
యూహాలకందని పుణ్యవిశేషమెద్దియో లోకోపకారార్థ మన్ని కట్టుపా
ట్లయందుఁ బూర్వులచేనుద్దేశింపఁబడియెను- బాల్యయౌవనవార్ధక దశ
లందు నరుఁడవస్థాభేదమున నెల్లగతులమారుచుండియుఁ దామూఱనట్లా
చారములున్నాభాషలు కాలానుసారముగాఁ బ్రవాహోదకములరీతి మారు
చుండియు మాఱకుంటచిత్రము- భారతమునాటితెలుంగిప్పటి గ్రంథము
లందు మారుచుండినను మారకాకట్టుపాట్లనే యనుసరించియుండ లేదా-
నవనాగరికులన్నిట జేయదలంచు మార్పులెల్లఁ గావ్యదోష రూపములుగా
మఱియు గ్రామ్యభాషాకారముగా నిదివఱకున్న వే- హారిమార్పుల ర్క
-వ్యర్థము- గానమునకు శ్రుతిలయలక్కఱలేదనియు భాషకు వ్యాకరణ
మొదలకనియుఁ బద్యములగణయతి ప్రాసనియమ మవసరములేదనియు

శ్రేతులనమ్మఁజియునాల్కఁ ఖండించుట మొదలగు తనదుష్కృత్యము లు బహిరంగముగా నొప్పుకొనిపదపడిచేఁ బొడువఁబడఁజూచుట- తల్లిదండ్రు లన్నదమ్ములు మొదలగు సన్నిహితబంధువుల రాజ్యాభిలాషచే నెన్నియో క్షత్రియుల బన్ని బందెలిడిచంపుచుం బసిబాలుర హతమొనర్చుచు భర్తల ంజంపించి యాదీన వృద్ధవితంతువులం బెడ్డాడివిడిచిపెట్టుచు ఘోరకృత్యములాచరించుచుం దుదకొకదుష్టరాజు యుద్ధమునఁగూలుట- మొదలు గునసమంజస కథావిధానములు రంగస్థలమున నభినయించుట కొంతనీతి బోధకమయ్యు సభాసదులకు హృదయక్షోభకరంబని యెంచియే భరత ముని ప్రముఖ నాట్యవేదవిదులు శృంగారవీర రసప్రధానములుగా నాటకము లుండవలయుననియు నుత్తమ నాయికానాయకవృత్త బోధక ములైయుండవలయుననియు సుఖపర్యవసానయుతములు కావలయుననియు ను శాసించిరి- భారతీయాలంకారికులేర్పఱచిన దోషములు పెక్కులు న్నప్పటికిని షేక్స్పియరుని కృతులు లోకోత్తరములనుటకే సందియములే దు- షేక్స్పియరువంటి కవిశిఖామణి నభూతో నభవిష్యతి యనదగినది- షేక్స్పియరుని కవిత్వముతో నన్యునికవిత నొప్పిచ్చుటసూర్యునితోఁ గరదీపిక సరిజేయుటవంటిదను విచక్షణుల ననుష్ఠసేయరాదు- తనకావ్యదర్పణంబున జగమునెల్లఁజూపిన మహానుభావుఁడు భారతీయులలో వ్యాసుఁడు నాంగ్లేయులలో షేక్స్పియరని నాయభిప్రాయము- భారతముచదివిన ప్పుడు షేక్స్పియరుని కృతులన్నియుం బఠించినపుడును నామనసునకులోకమంతయు నొకపోల్కి స్ఫురించెను- షేక్స్పియరుని నాటకంబులు 37- All is well that ends well బాగుగా ముగియునదంతయు న్బాగు 1 Antoney & Cleopatra ఆంటనీమఱియుక్లియోపేట్రా 2 As you like it నీయిష్టానుసారము 4 The comedy of errors విభ్రాంతిప్రహసనము 5 Coriolanous కారియోలేనసు 6 Cymbaline సింబెలైను 7 Hamlet, prince of Denmark డెన్మార్కుయువరాజగుహే

మ్లేట్టు 8 julius caesar జూలియస్సీజారుఁడు 9 నాల్గవ హెన్రీమహారాజ
చరిత్రము మొదటిభాగము 10 రెండవభాగము 11 ఐదవ హెన్రీమహా
రాజజీవనచరిత్రము 12 ఆఱవ హెన్రిమహారాజ జీవనచరిత్రము మొదటి
భాగము 13 రెండవభాగము మూడవభాగము 14 ఎనిమిదవ హెన్రీమహా
రాజప్రసిద్ధ జీవనచరిత్రము 15 జానుమహారాజజీవితమరణములు 16 లియ
ర్మహారాజదుఃఖాంతనాటకము 17 రెండవ చార్డ్సు మహారాజదుఃఖాంతనాట
కము 18 మూడవచార్డ్సు మహారాజదుఃఖాంత నాటకము 19 వృథాప్ర
ణయోద్యమము 20 మేక్బెత్తు 21 ప్రతికిఁబ్రతి 22 వెన్నిసువర్తకుఁడు
23 విండ్సరు వేడుకకత్తెలు 24 నడువేసవిరేకల 25 mach Ado about
nothing ఉత్తగడబడ 26 ఒతెల్లోయను వెన్నిస్ దేశపు నల్లనివాడు
27 బ్రిటైర్మహారాజగు పెరిక్లీస్సు 28 రోమియోజూలియట్లు 29 గయ్యా
ళిని స్వాధీనురాలిఁగాఁ జేయుట 30 గాలివాన 31 టైమనుని జీవనచరిత్రము 32
ఎండ్రోనికసునిదుఃఖాంతనాటకము 33 ట్రోయిలియస్క్రిసీడాలు 34 పన్నెం
డవరేయి- లేక- నీకోరినది 35 వెరోనాదేశపు సుగుణమనుష్యులిద్దరు 36 సీ
తుకథ Winters tale 37 కావ్యంబులారు 1 వీనస్సడోనియస్సులు 2
ల్యూక్రెసీచెఱ 3 చాటుపద్యములు 4 నాయకవిజ్ఞాపనము 5 దీనతీర్థవా
సి 6 ఫోనిక్సునొకపక్షి- కావ్యంబులయెడ నెవరికట్టుబాట్లువారివి ప్రాచీ
నకావ్యపద్ధతి పాశ్చాత్త్యులకు లేకుండుటయొక కొఱంతయనరాదు- కవి
తాప్రతిభఁబరికించుట ముఖ్యముగాని వారినియమములు వీరికిలేవని ద్వే
షింపరాదు- సహాయసంపదతోఁ గార్యమునెఱవేర్చిన వానికన్న నసహా
యుఁడై నెగ్గినవాఁడుస్తవనీయుఁడుకదా- శాస్త్రముచదివి సుశిక్షితుఁడై సా
గసుగ నిల్లుకట్టిన మానుషశిల్పిచాతుర్యముకన్న సహజపాండిత్యంబున ర
మ్యముగఁ దనగూడల్లుకొనిన బంగరుపిచ్చుకనేర్పు శ్లాఘ్యము- సకల
భాషాజననియగు దేవభాషలోఁ గావ్యముచెప్పి లోకులమెప్పించిన వానిక
న్న దేశభాషలోఁగబ్బమొనర్చి జగమునెల్లఁ దేల్ప పెట్టువాఁడు వే
యిరెట్లెక్కుడనఁదగు- నెందుకేడొంకతిరుగుడు- కాళిదాసకృతులాంగ్లేయు

మఱియు- నీగ్రంథమున నాయుపయోగించిన భాషయుం బద్యలక్షణము
న్యాకర్ణ విమతాను సారము- కాళిదాసు సంస్కృతి వచ్చ తెనుఁగునఁ దెల్పి
నాఁడ- గీర్వాణభాష నెనుఁగున కనువదించునపుడు- గమికమిర్ణకృత్తనై
కనీవృతుడనై యనియాంధ్రీకరించినలాభమేమి- యాంగ్లేయభాష కాం
ధ్రిమొనర్చునెడ నాంగ్లేయ భాషాపదముల వాడుటెట్లు తగదో దేవ
భాష నెలిగించునపుడు తత్సమమట్లుపయోగింపరాదు- మిశ్రికావ్యముల
న్గూడఁ గొంతొకయర్థము నెలుప నచ్చ తెలుఁగునకు శక్తి చాలనప్పుడు
మాత్రమే వాడుకలోనున్న తత్సమముపయోగింపవచ్చును నీ॥ వడిగో
రు వెచ్చగుబ్బాఁ గ్రిమ్ముకౌఁగిలి గట్టిగ మొదలంటఁ బట్టు మోవి! యని
చెప్పక- సహసానఖంపచస్తనదత్త పరిరంభమాముకాల పరిపీడితాధరో
ష్ఠ మనిసింగారమునకుఁదగనికఠిన సంస్కృతదీర్ఘ సమాసములఁ దెలుఁ
గు పద్యముగడమిట్టింపరా దిపుడ ఱసున్నకుఁ బల్కుబడి లేద- తెనుఁగు
నన ఱసున్నలు శకటరేఫములుగల పదములఁ దెలిసికొనుటయసాధ్య
ము కానికొన్నికొన్ని ప్రయోజనములం బట్టి పూర్వమతాను సారంబుగ
నీగ్రంథమున నఱసున్నలు శకటరేఫములు దంత్యచజలకుఁ బీకమొ
దటి పదిపుటలయందున్నట్లు గుర్తులుం దెలుపఁబడియెను- మిగిలినబుద్ధిమం
తుఁడు నోటిబిండఁదీసి చెర్వులోని చేపలు చిక్కెపోయెనన్నట్లిపుడొక పం
డితమ్మన్యుఁడు కొండకుఁగొండ- యొందుకెన్నకు- సంపుటకమ్పుట- మం
చికిమఞ్చి- యింకకిజక యనియుం దెలుఁగువ్రాతం జంపుచున్నాఁడాహా
యేమిాపిదపకాలము- తెనుఁగున లేనిజఞలు తద్దినముకొనునట్లు తగిలించు
కొని గోరంజీలునది గొడ్డటంజీల్చునట్లు సులభముగానున్న తోఁ(వ్రాయఁగ
లిగిన దానికిజఞమ్మనొర్లంబోదించు వృథాప్రయాసము లేఖకులకుఁ గా
వింపఁదగదు- షేక్స్పియర్ కాళిదాసుల లోనిసొగసులు శృంగారాదినవర
సంబుల నీగ్రంథమునఁ బోల్పఁబడియె- కావ్యంబులం గీతగోవిందమువం
టి గీతప్రబంధముత్తమము- మాఘమువంటి కేవలపద్యకావ్యము మధ్య
మము శాకుంతలమువంటి గద్యపద్యమిశ్రరూపకమధమము- మొదటి
ది సంగీతసాహిత్య విద్యావేత్తలకానందదాయకము- రెండవది కేవలభా
షాపండితైకవేద్యము- మూఁడవది పండితపామరోభయ నేత్రశ్రోత్ర

మాత్రరంజకము. మొదటిదానిని రచించుటకు వాగ్గేయకారుఁడే తగు
ను. రెండవదానికిఁ గేవలభాషాపండితుఁడుచాలును మూడవది పలువుర
వాలకములతోఁగాని యక్కఱకురాదు నాటకాంతరంగనిర్వహణముదానికి నా
టకరచనమే యుత్తమకవిత్వమని యభిప్రాయమూలేక కవిగాఁ గావ్యరచ
నాశక్తి తగ్గినపుడు నాటకరచన మొదలుపెట్టెనియూ నాటకవిరచనములు
చెట్టుచచ్చుకాలమునకుఁ గుక్కమూఁతి పిందెల
నఁదగునే మోప్రసూతాస్త్రము యావనమసవయ
సుచెడుటకు గుఱుతుకాన్పుకాదా సహజమగు చంద్రబింబముం జూచి
యానందించక చిత్రపటమునన్దాని ప్రతిజూచి యలరువెఱ్ఱివాఁగోవ్వ
నుపేక్షించి కొయ్యబొమ్మల్వలచు వెంగలిమూర్ఖ మఱియుఁ బ్రకృతమ
గుపాలెమూని మనసుల్లోఁబాధ్రావు వెడఁగుతెన్నునఁ దాఁబెకించు య
థార్థవస్తువు వాస్తవంబున కానందింపక వాలకంబులకుల్లాసపడువా
డెంత వెఱ్ఱివాఁడో యిప్పటిలోకు సంగతి తెలిసికొనుటకు మోఁచేతినంక
ణమునకద్దమట్లు నాటకము చూతనక్కఱలేదు పూర్వస్థితి తెలిసికొనుట
కు నాటకములకన్న గవికృతేతరగద్యపద్యకావ్యములే లెస్స యొకరివేస
మొకరూనినచో సపహాస్యపదమగుఁగాని స్వాభావికముగనుండునా కా
వున నాటకప్రయోగమునఁ బ్రయోజనములేదు పూర్ణగర్భవతియైన
సమాటమఱచి తన్ను నిరసించుభర్తయెదుట శకుంతలపడిన పాట్లొక ప
దాఱేండ్లకుఱ్ఱవాఁడాపె వేషముపూని తెలుపఁదొరకొనుటయు నందుకు జ
నులలరుటయు వెఱ్ఱికుదరినదిగాఁక లితేరా తలఁజుట్టుకొని యెద నన్నట్లుండ
దా యట్టివాలకంబులవలన వెఱ్ఱులకుఁ దప్ప జ్ఞానులకు హృదయంబులర
సమూప్పతిలునా తనతల్లినర్మిగి తనతండ్రికివిసమిడి చంపించిన తనపినతం
డ్రి యెదుటనున్నపు హేమ్లెట్టు యొక్క ముఖవైఖరియెట్లుండునో మన
యూహకేయందనిపు వేషముచేఁ దెలుపఁబడునెట్లు కథాసందర్భమ్ముతో
లుపుటయందు నాటకము ద్రావిడ ప్రాణాయామమువంటిది యొకపట్నర
ముకింపఁబడఁగలసినత్రిలోకైకసుందరియగు శకుంతలనర్మి యాపె
యెన్నిగుఱుతులు చెప్పినను మ్రుక్కి సభాస్థలినాపెదూఁనాడి వెళ్ళివిన
దుష్యంతుండాపె యేఁగినవెంటనే యాపెకుఁదా నొసంగినయుంగరముతోకి

జాలరియొద్ద దొరకినంగుళీయకముచే నాప్తైనఁ గూడినట్లు జ్ఞప్తికి తెచ్చి
కొనుటయు వఱకైన్య కేంద్ర కాపెకొడుకుంజూచి తనకొడుకని విశ్వసించి వి
రహవ్రతధారిణియగు నాపె శకుంతలగాఁ గొల్చి కలిసికొన్నట్లు పురా
ణకథకు విరుద్ధముగ లేనిపోనియసంభవములగు దివ్యాచరణలయొక్క నాటక
మాటవాటఁ గాళిదాసకవి వ్రాసినంతమేమి చోద్యమేమి నాటకపుపిచ్చివాల్మీ
కివ్యాసాదికవులకు నాటకవిరచనోన్మాద మేలపుట్టలేదో కవిసార్వభౌ
ములగు భారవిమాఘులు నన్నయభట్టు తిక్కనపోతన పెద్దనాదులున్ను
న న్న రు మి ట్టి గ ప్ర ము ఖు లు నా ట క వి ర చ న మ సం భా
వ్య మ ని జా ల ని పనియనియు మానివేసియుందురు విన్పించుట
వలె గద్యముకన్నఁ బద్యమురచించుటకష్టము. పద్యముకన్న పాటరచి
నచుటకష్టము. నాటకవిరచన మధమమైననేమి యుత్తమమైననేమి
శాలిలోపాలోపములతోఁబనియేమి. కడచినదానికివగపేల. లోకైకకవు
లనాఁబరఁగిన షేక్స్పియర్కాళిదాసుల కృతులలో విచారించినచో
షేక్స్పియరుని హేమ్లెట్టును గాళిదాసుని శాకుంతలమును నిరుపమాన ప్ర
ఖ్యాతిఁగాంచినందున వానిఁగూర్చి కొంతచర్చింపవలసియున్నది. హే
మ్లెట్టు డెన్మార్కుదేశమంతటిలోను వానివంటి దుర్మార్గుఁడు లేఁడు హో
రేషోయీ సంగతి చెప్పుటకు సమాధినుండియొ ప్రభువాదయ్యమే లేచి
రానక్కఱలేదనియనుటఁబట్టి యదివఱకే రాజు బలాత్కారముగా నతని
తమ్మునిచేఁ జంపఁబడినట్లందఱికిఁ దెలిసియుండుట స్పష్టము. మఱియు హే
మ్లెట్టు కావలసి వెఱ్ఱివానివలెఁ గన్పట్టెదనని తన చెలికాండ్రితోఁ జెప్పి
యున్నాఁడు తనతండ్రితో నోఫీలా తననడుమ హేమ్లెట్టు పట్టుకొని యెం
తయొ ప్రేమఁజూపించి యొట్టకేలకుఁ దనయందలి మోహము విడల్చుకొ
న్నట్లు కాన్పించెనని చెప్పుటవలన హేమ్లెట్టునకుఁ దనతల్లియుఁబిన తం
డ్రియునొనర్చిన దౌర్జన్యముంబట్టి సంసారభోగములందు గాఢవిరక్తి
కలిగె నుత్తముఁడగు తనతండ్రిఁ జంపి తనతల్లిం బెండ్లాడి రాజ్యమాక్ర
మించుకొన్న తనపినతండ్రిం బొలయించి పగఁదీర్చుకొనుటయే తనబ్ర
తుకునకు సార్థకమనినిశ్చయించి వెఱ్ఱివానివలె నటించుచు నదును
కొనియున్నాఁడను హేమ్లెట్టునకుఁ దనపినతండ్రియొనర్చిన దుర్మార్గతఁదా

కి మఱినా పెక్రొత్త పెన్మిటికిని హేమ్లెట్టు వెఱ్ఱివేషము బూనుటకుఁ దమదుర్న్యాయ మే కారణమని నిశ్చయముగాఁ దెలియుచు హేమ్లెట్టు తైన్నిక మనువలె మానుషసంఘముపై ననహ్యపడెను- లోకమునుద్ధరింపఁగోరిన బుద్ధుఁడు భార్యను రాజ్యభోగమును దృణప్రాయముగఁ బరిత్యజించినట్లు హేమ్లెట్టు తాప్రేమించిన యోఫీలాను మఱియుఁ దనజీవితేచ్ఛను నాపడఁ బాహాప్తుఁడగు తనపినతండ్రిం జంపి తనతండ్రి ఋణము తీర్చుట కెంచి విడనాడెను హేమ్లెట్టు ధర్మాత్ముఁడు మఱియు విచక్షణుఁడు హేమ్లెట్టుయొక్క పినతండ్రి ప్రతిక్షణము తనతప్పునకై పశ్చాత్తాపమందుచుండియైన స్వభావముగ దుష్టుఁడగుటచే నాత్మరక్షకై హేమ్లెట్టుం బొలయింప నిశ్చయించెను సుగుణసౌందర్య బలములం బరిపూర్ణుఁడగు తనతండ్రిం వీడిచి దుర్గుణభూయిష్ఠుఁడును గురూపియునగు తనపినతండ్రిం దనతల్లి మరిగి తనతండ్రిం జంపుట హేమ్లెట్టునకు బ్రతుకునందు రోఁతఁ బుట్టించెను దనతల్లితోఁ బోలినస్నానకుఁగూడఁగూడదని సంబంధముంట శంకించియే కాఁబోలు హేమ్లెట్టు తనతల్లిగదిచెంత నర్ధరాత్రమున నొకటిగదాఁగిన పోలోనియస్సునెట్టుఁ గనట్లు పొడిచిచంపెను హేమ్లెట్టు లోకులందఱిచే మిక్కిలి ప్రేమింపఁబడెఁ గాన నతనికి బాహాటముగా హానిచేయుట కాదని పినతండ్రి వెఱచెను పశ్చాత్తాపదశయందు దైవప్రార్థనము చేయుచున్న పరమదుర్మార్గుఁడు చంపఁబడిన సద్గతిఁ బొందుట కిష్టపడకుంటచే ధర్మజ్ఞుఁడైన హేమ్లెట్టు దైవమునకు మ్రొక్కుచున్న పినతండ్రి రాత్రి నొంటిగ దనకు దొరకినప్పటికిఁ జంపకుండెను మఱియు నోఫీలా తాఁవలచి వలపించుకొనిన హేమ్లెట్టుం బొలయించుటకు హేమ్లెట్టు పినతండ్రి యింగ్లాండునకుఁ బంపుట విని నిరాశ చెంది పిచ్చిదై పోయెనట్టి వెఱ్ఱికిఁ గారణము నా పెతండ్రి యాకస్మికముగా హేమ్లెట్టుచేఁ జంపఁబడుటయని హేమ్లెట్టు పినతండ్రి భ్రమపడెను బుద్ధుఁడు పట్టణప్రవేశ మొనర్చెను మనుజశవముం జూచినపుడు తనసారథిం బ్రశ్నించినట్లు హేమ్లెట్టు సమాధి చెంగట హొరేషియా నుద్దేశించి యీయస్థిరమానుష జీవితముపై మిక్కిలి రోఁతఁ బడెను మఱియు దుష్టశిక్షఁ గావించి లోకమున కుపకారము సేయుట యే జన్మమునకు సార్థకతయని నిశ్చయిం నోఫీలాకు వలపుజాబు వ్రాసిన తరువాత దూరముగఁ దొలిగెను- హేమ్లెట్టు తల్లి

లాకసన్ను మఱియుఁ దన ప్రాణము కన్నను దుష్ట
శిక్షఁ జేసి పితౄణముం దీర్చుకొనుటయే ముఖ్య
మనియెంచెను - వెఱ్ఱెత్తినట్లు తనయుద్దేశము నెఱవేర్చుకొనుటకు న
టింపకున్నయెడ హేమ్లెట్టు ధీరోదాత్తుఁడనవచ్చును హేమ్లెట్టు తల్లికి హేమ్లె
ట్టునకు వెఱ్ఱెత్తినట్లు సందియమున్నదేమోకాని హేమ్లెట్టు పినతండ్రికి మా
త్రమది సమ్మతము లేదు- హేమ్లెట్టు తనఁ జంపి పగఁదీర్చుకొనుటకై వే
సిన వేసమనియే గూఢిగ నిశ్చయించెను ఈ సంగతులవల్ల హేమ్లెట్టు ప్రత్యక్ష
ముగాఁ దనతండ్రిం దనపినతండ్రి చంపుటచూడలేదు లోకులు గుసగుస
లాడుకొనియుండవచ్చునా కారణముంబట్టియుఁ దనయుక్తవయస్క
లు దన యనుమానము స్థలపడఁగాఁ దీవ్రసంకల్పవశమునఁ దనకుఁ దోఁ
చెంచిన తనతండ్రి దయ్యము తనపినతండ్రి దౌర్జన్యము స్థాపించినటు భ్రి
మపడుటచేతను. మఱియుఁ దనతల్లి దనతండ్రి గతించిన రెండునెలలోఁ
దన పినతండ్రిం బెండ్లాడిన కారణముంబట్టియుఁ దనతండ్రిచావు దృష్టాంత
ముగాఁ జెప్పనొక నాటకము నడపఱచి వినజాలక లేచిపోయిన తనపిన
తండ్రి వైఖరిని జూచియు హేమ్లెట్టు పినతండ్రిం దునుమాడి పితౄణముఁ
దీర్చి లోకులకు దనధర్మాచరణముం దెలియఁ జేయ నిశ్చయించెను హే
మ్లెట్టించు మిరువదియైదేండ్ల వయస్సు కలిగియుండవచ్చును పూర్ణ
మతముంబట్టి తనతల్లి తనపినతండ్రి నాశ్రయించువాడు ఘోరదోషము కాదు
తనతల్లిగాని మఱియెవటువంటి సన్నిహితబాంధవ్యము కల పెద్దలెవ్వరైనఁ
గాని తనపినతండ్రి తనతండ్రిం జంపి రాజ్యమాక్రమించుకొన్నట్లు తన
తోఁ జెప్పియుండలేదింతియె కాక తనపినతండ్రి తన తల్లిం బరిణయమైన
వెంటనే రాజ్యమునకు నాపిమ్మట రాజ నీవని యెంతయో ప్రేమతో బహి
రంగముగా రాజసభలో నిష్కపటముగ వక్కాణించెనుఁ గాఁబట్టి హే
మ్లెట్టు లేనిపోనియనుమానముపడి పెద్దలనరయక పడుచుతనపుట వివేక
ముతోఁ దీవ్రోన్మాదమెత్తినట్లు నటించుచుఁ దావలచి వలపించుకొన్నక
న్యయగు నాపె తండ్రిని మఱియుఁ దనతల్లిం దనపినతండ్రి మొదలగు నాత్మ
[illegible]లందఱి లయింపఁజేసి [illegible] తనమిత్రులకుఁ దా హేతువయ్యె నిట్టి వివేకముగా
[illegible] దనప్రాణపదముగఁ బ్రేమించియు నాయో[illegible]

దనవంశమునఁ గల్పించెను. జెపిసకుల్లను దుస్సాహసమొక నాటకముగాఁ బ
న్నుట లోకులకును నీతిబోధక మెంతమాత్రమునుం గాదు. మఱియు నేఁబది
యేండ్లకు మించిన వయస్సుఁ గల్గి తన యన్నకు ద్రోహము గావించి వదినెం
బెండ్లాడి రాజ్యమాక్రమించుకొన్న తన పాపకృత్యమునం బశ్చాత్తాపము
జెప్పికొనుచు బశ్చాత్తాపపడుచు భగవంతునిఁ దన నేరమును క్షమింపు
మని ప్రార్థించుచుంటచే హామ్లెట్టు పినతండ్రి హామ్లెట్టున కోపోద్రేకము
బెండ్లిగావించి వానికిం బట్టము గట్టెను. తానోఫీలియాయెడ మిక్కిలి
హామ్లెట్టుం బోలుయుంపఁ జూచుట ప్రకృతిస్వభావము కానేరదొక వేళఁ బూ
ర్వగాథననుసరించి చేసినను షేక్స్పియరుని నాటకమహత్త్వము యింతయు సంద
ర్భముగా శోకపడునవాని దుస్సాహసమునేఁ గలనాశమగునట్లు దుఃఖ
పర్యవసాన నాటకము వ్రాయుట సునీతిబోధన ఘనకమగు కావ్యమున కేశ
లవంబు తెచ్చెనో కనోడెకొఁడొక యెలజవ్వని స్వలచి యుండియుంబిట్టకొం
చెము కూఁతఁ ఘనమనునట్లు మానీశ్వరాపాణమగు జ్ఞానవైరాగ్యములగ
పచుట మూఁఢయావనస్వభావముకానేరదు మన కార్యము నెరవేచుఁ
దైవమొకటికలదు దానివశమున సర్వము జరుగుచున్నదని స్నేహితునకుఁ
జెప్పిన హామ్లెట్టు తన పినతండ్రి మరణమునకు మఱియుఁ దన తల్లిఁ దన పినతం
డ్రి పెండ్లాడి రాజ్యమాక్రమించుకొనుటకాస్పదమే కారణమని సమ్మతప
గఁదీచుకొనుతలఁపు మానసికచిత్రము సకలకార్యములకు దైవమేక
ర్తయను దృఢవిశ్వాసము గలవాఁడేపని కైనఁ దంత్రగాఁ దీవ్రప్రయత్న
మొనరింపఁజాలఁడు సుఖపర్యవసాననాటకములలో సుఖమాంగముబ
న్నిపాత్రములకుఁ జేకూరగువోయుల బట్టుకఁగల్గించుచున్నవి లేనిపోని
యూహలతో దుఃఖావసాననాటకము భూమికలకెల్ల లోకక్షోభమ్మవరణ
ములస్వప్నవిప్లవమఘలమని పెచ్చిపెట్టుబుద్ధిపైత్యపేపానసభ్యను గా
నిచ్చో రంగస్థలమునకుఁ దోలునని కమునదసలివాని వానికూఁతురొగు
డబలియిచ్చి యాపదపఁజూపలు నేత్రములకానందమూ లేకలోకోపకార
నీతిబోధకమా జనకపితాపరిత్యాగకపన్నియు నాటకదుష్టమునుమను
స్యత్రీయురాచపనుగు తోడ లేకపోవదనునట్లు కనువివేకపుపనుచు గా
చకోడునుసింకక పరుసెత జతపన్నిఘూరముగను ప్రసిమకు ప్రాసీలుకు

హేమ్లెట్టుం జంపించుటకై వానిపినతండ్రి యాంగ్లేయదేశమునకుఁ బంపి
చేసినట్లు స్పష్టముగాఁ దెలియఁబడినచో నాపె యాత్మహత్యకుఁ దగిన
కారణము నాటకమున నగపడుఁగదా యేలోపము లెట్లున్నను లోకము
లోఁ బ్రాజ్ఞులందఱును హేమ్లెట్టు నాటకంబులన్నిట నుత్తమమని తలంచి
నప్పుడు నేఁగాదనఁ జెల్లునా. హేమ్లెట్టువంటి పండితునకు దయ్యము గనబడి యు
పన్యాసమిచ్చుటయు మఱియు నామాటచొప్పున వాఁడు తనతోఁగూడఁ ద
నకులము సంతయుం బోల బంచుకొనుట యిట్టికథాస్థాయులకైన నసం
భవముగఁ దోఁచదా. కథకుఁ గాల్పేతులు లేవి లోకములో జరుగని యసం
దర్భకాము లెవ్వి. తక్కిన యాంశముల జోలికిఁ బోను. కవితాచాతుర్య మెట్లున్న
దన షేక్స్పియరుని కవిత్వప్రతిభ కుమార్తాండ ప్రభకును లోపమొనఁ
డించఁగలఁడు. షేక్స్పియరుని నాటకములు కావని శంకింపఁబడిన యవిత
వ్వఁదక్కిన యిరువదినైదింటిలో నీతిబోధకములు కొఱయులేనియన్ను మ
తిమూఁతెన్నుటై మనుజీవనమనుటకు సందియము లేదు. నీ ఱ్ఱాన సారమ
నుపది జగమున నాటకరాజమనవచ్చును. లోకులకుత్తములవల్ల సన్మతి
యు నీచులనుండియు నొక్కతీరుగనే నీతిని బోధింపనచ్చుఁగాని యుత్తము
లసత్ప్రకటనముల నీతిఁ గఱపుట పండితాభిమతి. నీచులసత్ప్రకటనము
గపరిన నీతిఁ జెల్పుట పామరరంజనము. కాళిదాసుని నాల్గునాటకములలో
నతని వికావశొన్న మాలవికాగ్నిమిత్ర ప్రహసనములు గాక తక్కిన
రెండిటిలో ననేకపండితుల యభిప్రాయము శాకుంతలము శ్రేష్ఠమని. కాని
విక్రమోర్వశీయమే మేలుగఁ గన్పట్టెడు. భర్తలుండగా నన్యపురుషులఁ
గవియఁగోరుట భార్యలకెట్లు తప్పో భర్తలకుఁగూడ భార్యలుండగా మ
ఱియొకతెఁ గూడఁ దలఁచుటయట్టి దోషముకాదొకో. పురుషుఁడింకొకతె నా
శించునట్లు స్త్రీ వేఱొకనిఁ గాంక్షింపఁదగదా. యిఁ దానిఁగూడిన నానే
రము సైచుమని భార్యపాదములకు భర్త మ్రొక్కునట్లు వానిఁ గలసిన నా
తప్పు సైచుమని భర్తపాదములకు భార్య మ్రొక్కుట సరసముకాదఁ
టే. స్త్రీకి జాతివైత్యమువలెఁ బురుషునకేక పత్నీవ్రతము ముఖ్యము కా
దో. యొక్కొకట్టింకొక్కకి ముక్కటగునా. భారతీయనాటకములలో ద
క్షిణనాయకత్వము సభానముగ దుర్నీతిబోధకము. విక్రమోర్వశీయశా

కుంతల మాలవికాగ్ని మిత్రములలో నాయకులు వేశ్యనొకఁడు వేశ్య
కూఁతునొకఁడు వేశ్యావేషముననున్నదాని నొకఁడు క్రమముగా వలచి
యగ్నిహోత్రిసాక్షిగాఁ బరిణయమాడుకొన్న భార్యలన్వయించిరి. శా
కుంతలమున సఖులతోఁ బూలుగోయుచున్న శకుంతల తేనెటీఁగకుఁజిక్కి
చెలులనాయమునకై పిలిచినపుడు విదూషకునితోఁగూడఁ జెట్టుచాటు
నం బొంచున్న సార్వభౌముఁడగు దుష్యంతుఁడు పురువంశపురాజు భూ
మినేలుచుండఁగా ముగ్ధరాండ్రకెవఁడవజ్ఞ సేయుచున్నాఁడు రాయనిక్షత్రి
జలిపించుచు నాపెదతీశుకుట దెంతపరసము. కనికరమాముద్దియ య
దివఱకచట రాజునన్నెయ్యుంట యెఱుఁగకుండెనేని యతనియాకస్మికౌద్ధ
త్యమునకు జడసియొక్కపెట్టునఁ బ్రాణములు గోల్పోయియుండును.
బ్రాహ్మణులు కణ్వమునికూఁతుచే నాతిథ్యమందుమని రాజునకుఁ జెప్పిన
పుడు తనలోసరియే యాపేజా చెడననుకొన్న రాజుపూలమొక్కలకు నీ
రోయుచున్న శకుంతలఁ జూచి యిదే కణ్వముని కూఁతురని చెట్టుచాటు
నఁబొంచి యాపైచక్కఁదనముఁజూచి యూటలూరుట తనవంటియుత్త
మక్షత్రియునకహార్హమైన పనిగాదు. తపస్సుబాగుగ జరుగుచున్నదాయ
ని రాజడిగినపుడా శకుంతల మునికన్నెయయ్యుఁ బ్రత్యుత్తరమీఁజాలక
వేశ్యాకన్యవలె సిగ్గునటించుట బ్రాహ్మణ్యకులాచార విరుద్ధము. రాజు
చేఁదపోవనరక్షకై నియోగింపఁబడిన ధర్మాధికారినని రాజునీచునివలె
దబ్బరపలుకుటనుచితము. రాజుతా రాజభృత్యుఁడనని చెప్పకొన్న వ్యాడత
నింజూచి శకుంతల శృంగారలజ్జనగపచుఁ చుఁ బంక్తిగిలించుట మఱింత
యనుచితము. శకుంతలానీఁగంక్రి వచ్చెదునని సకియలు రాజసన్నిధినసం
గా నైననాకేమని చిరాకుపడుటొకరసమా. యిఁక నాహోర్యాక్రీడుటకవ
కాశమున్నదని రాజుశకుంతలవేల్పు సాఁనికూఁతురని తెలిసినపైననుకొను
టచే నంతకుముందాపె మునికన్నియని తెలిసియు మోహించుటదేన్యా
యము. శకుంతలంజూపెంచి ప్రియంవద రాజుతో మఱేమడిగెదరని ప
ల్కనపుడాపె శకుంతలవేళ్లతోఁగొట్టి సానిటక్కగపచేఁను. కేవలక
న్యకకట్టి చమత్కారము తెలియుట స్వభావవిరుద్ధము. మనత్రథవ్యాపార
మునకడ్డగు ఘోరతస్సీపెచేఁ జేయఁబడఁదగినదాయని మునికన్యకలతో

రాజంతపోభ్రేషముగాఁ బల్కు-నా-కన్యలకు మనస్ప్రవ్యాపారము సంధానము
తెలియుట్లు- ఇప్పటికిన్ స్తనకంపమని రాజుకన్యకలతో నిరూపించ్చ
యువరాజ్యము సేయఁదగునా- శకుంతలకుఁ దానుంగరమిచ్చుటచే నాపె
వృత్తసేచఁ బుణ్యమునాశ్రితుని చెప్పఁగలదో. విరజాతిపువ్వులేదు చెట్టునఁ
బడుచట్లు వేల్పుసానికూతురు కశ్యపమునియొద్దనున్నదనుపోల్కి బాగుగ లే
దు- జల్లెడుచెట్టుకన్న బొమ్మచెముడుడొంక కొంతయొప్పునేమో- పూ
వు-చిగురు-తేనె- పండులతోఁ బోల్చి చూపదుమవృక్ష సంబంధములేని ర
సములతోఁ బోల్చనేల- నీ సౌర్ణ్యము పుడమికాలించెదని విదూషకుడనుట
కన్న నీకోటైనేతిలోఁ బడినదన బాగుండును- నవ్వులాటకన్న మాటని
జముగనెంచకొనుమని రాజువిదూషకునకనుట శ్రీరోదాత్త లక్షణముకాదు-
రాజుపొదలోఁ బొంచుండి శకుంతలావ్రాసిన వలపుజాబుఁ జదువఁగానే
యుట్టిపట్ట వచ్చిమనస్ఫూర్తిఁ దునిందపింపఁ జేయుచున్నాఁడుఁగాని న్యాగు
లఁ బెట్టుచున్నాఁడని పైబడఁబోవుట యెంతవైదికప్రసరసము- శకుంతలక
న్యాయయ్యు సంపత్పురస్త్రీల నెపసియుంటనుంచు రాజనిసానిపిల్ల యగు
టచే మన్నఁబడిన దానివలెఁ బల్కినది- కేవలకన్యకకట్టి పల్కుస్వభావ
మా యెత్తెమంగిలినలె- నీకువినయుదునా నీకాళ్లొత్తుకుదునాయని రాజున
రసమునకు మొదలిడుట యెంతబాగున్నది- మట్టమధ్యాహ్నపు వేసవి
యెండమండుచుండగా నిషిద్ధవేళ నస్సంయోగమున కేపచూటయనుచి
తము- క్రియయుండయున్మగిసిన పిదప నాతండ్రినిట్టిపనిచేసి యవమా
నింపఁదగదు నాసఖులనుచూసి చెదరేమో యిఁకసన్నిడువుమని పొరిడ
జారయనునట్లు కేవలకన్యయనుట యస్వాభావికము- కామకేళికృత్యము
లనిట్లు బాహాటముగారంగస్థలమునఁ బ్రదర్శింపుచుట మిక్కిలితగనిప
ని- దృశ్యకావ్యముసందిష్టి యనౌచిత్యమునశేష పరాము- బలత్కారము
గా నాపెనాపుట- యుందుము ఁడిచెదను నీవాతెఱత్తేనెఁగ్రోలనీ యనిత
లపముటయు సభాసదులకు లజ్జాజనకముకాదా- యిట్టియసభ్యములు పరి
చూచి పనసునా- పౌరవయుట నాసేమమరయ గౌతమివచ్చుచున్నది నీవు
నొక్క చాటునఁ బోఁగుండుమని శకుంతలయనుటచూడగా రాజు శకుంత
లను శాస్త్రోక్తరీతిగా గాంధర్వవివాహమాడినట్లు కనపడదు- సానిపిల్ల

ప్రౌఢసరసములాడుచున్నది- శకుంతల చెప్పినట్లు రాజు చెప్పి చాటునుండి దాగుకొ
ట మున్నగు కపటనాటకములాడఁగ నంటనేనునూటికి ఱాయనని నాఁకనిపించుచున్నద
ను విటుఁడైనను సార్వభౌమునికేగినశిక్షయైనను సంభాషణమునకు సలజ్జా
వలయుమా తిరిగిన సంభోగమునకు నిత్యవినోదియునై ప్రౌఢముగాఁబ
ల్కుశకి యదివఱకే కన్యకయైన సానిపాప కుడక్క మునికన్య యకే
ట్లగుదును- రాజు శకుంతలకెంత మాత్రము గ్గలుపకయే తన రాజధాని క
రుగుట కాముకస్వభావ విరుద్ధము- ఇట్టిపనిచేసినచో దుఃఖము
లు సుఖస్నానములని బ్రహ్మచారియనుట యనుభవవిరుద్ధము- రాజుశ
కుంతలతో రహస్యసంభోగ మాచరించుట యొకవత్సరము దనక కాశ్య
పుఁ డెఱుఁగక శకుంతల నింద్యమూలామైన పిదప
యూ. సంగతి తెలిసికొని యావంతయైనఁ దనతో జ
రిగిన వృత్తాంతముఁ దెలుపని దుష్యంతునియొద్దకు యాకాశవాణిచెప్పమిత్ర
యాపెనంపెను- రేపో నేఁడో పిల్లపుట్టుటకు సిద్ధముగానున్న కూఁతునత్తవా
రింటికెట్టి కతనముపై సంబంధపునా- పురాణములోఁ జెప్పినట్లు పెనిమిటి యత్రిస
హితంబుగాఁ బంపుటకేమియభ్యంతరమో- దొంగపుత్రుల మొక్కలారా
మిమ్ము నెంతయో ప్రేమతోఁ బెంచిన యీశకుంతల యత్తవారింటికే
గు- నాపెనుమీఁ సెలవు నొసంగుఁడీ యని కాశ్యపునివంటి సంయమిధని పిచ్చి
వానివలె చెట్లతో మాట్లాడునా- మలయమారుతోన్మత్తిత చందనలతవలె
నిన్నుడసి వేఱుచో నేనెట్లు బ్రతుకఁగలనని శకుంతలయను సుపహాస
మాక్షి ప్రేమ- బండియోబట్టియో చేయరాదా నిండుచూలాలైన కూఁతు
స్తాలినడకనంపనేల- తనకంతధైర్యమున్నచో రాజసన్నిధినుండి యుచితమై
నఁ దెప్పించరాదా- కాశ్యపమునియంత మోటతనము చేయఁదగునా-
యొకవత్సరములోపలఁ దానెంత యోపలచి కలసిసత్తిలోకైక సౌంద
ర్యవతి నాశ్రమమునకు వచ్చెట్లు- రాజాశ్రమకల్పన సాధారణకృత్యమైన సర్వ
లోకవిదితమాఁగదా- రాజశకుంతలగ్గవఁగూడుట యొకరికిం దెలియకుండు
టెట్లిట్టి కథయెంత యసందర్భము- రాజొకసారిమాత్రమే శకుంతల
సతిఁగూడెె- నిష్ఫలమకనుటకు సిద్ధముగనా పెవచ్చె- నాపెనుంగొడుకుపుట్టె
నేని తక్కినభాగ్యులకు నిష్టముగా వానియ్య పరాజగా నేపఱచవలసియుండు

నోకేనా రికసికత్వ భర్తృత్యాగముచేసితివి. నీకే సీయనుమానపు తట్టుమోటుము
టొంకుము. లోకులెట్లాడీ సంగతి తెలియదుగాన నెట్టియు నెఱుఁగినట్లుగా గ్ర
హించుట మేలని రాజు తలంచుట యన్యాయముకాదా. కవియిట్టి కథప్ర
చురించుట లోకులకు దుర్నీతి బోధించుటగదా. వలచినందుకుఁ బలవ్రతదె
బ్బలపట్లయ్యె శకుంతలకు. తాఁ జేసుకొన్న టక్కరి సానిపిల్లకదా
రాజుతో నుత్తర ప్రత్యుత్తరములు జరుపకుండునా. లేక- నుజేవిధముగ
నైనఁ దనగర్భమును మనుపకమునుపు రాజసమాచారము వెల్లడిసేయ
కుండునా. పోనీ- రాజీసకిచ్చిన యుంగరమైన బంధువులకుఁ జూపకుం
డునా. నిండు మన్మాంతరాళి నప్రగల్భముగ సిగ్గువీడి భర్తృవంచుగ నెడ్పించు
టకు సాహసకవయిత్రికరమా. దుర్వాసునిశాపమున రాజునకు మఱపు
కలుగని కాశ్యపాదిమహామునీశ్వర వాక్యము విశ్వసించకుంటకుఁ గతమే
మి. రాజుమూర్ఖుఁడా. లేకకథకుఁ గాల్సేతులుండవా. పెద్దలమాటలుల
క్ష్యపెట్టని రాజును గథానాయకునిఁ జేయరాదో. హా తాపసిముదుసలియని
సార్వభౌముఁడగు దుష్యంతునివంటి క్షత్రియోత్తముఁడు బ్రాహ్మణస్త్రీ
లు మోసకత్తెలనియు సధిక్షేపించు టుచితముకాదు. నీపోల్కి నీపెకొడుకు
న్నచో నీమెనేలుకొమ్ము లేకున్న నీపె పొందఁడిన్ని యొద్దకంపవచ్చునని పు
రోహితుండు చెప్పఁగా రాజందుకంగీకరించె. నోహో. యిట్టిడిసీచకులులత
లంపుత్తములిట్టి తీర్పుచేయుదురా. యిసీ- భారతీయోత్తమార్య చరితము
నకుఁ గాళిదాసుఁ డెంత తలవంపుఁ దెచ్చె. నుదాత్తమగుపూరువంశ క్షత్రి
యకులము కాశ్యపాదిమహామునీశ్వర పావనచరిత్రముల్ శృతిసంప్రదా
యము చెప్పి చెప్పితునను గొల్లలు మంగళ్లతీచుణ తగవు వెలిక్కటితున్న
మనిపించినాఁడేమి. నిండుచూలాలగు శకుంతల- కనికరమెద్దియుఁ దోఁచక
నాథయై రాజపురోహితుని యింటికేడ్చుచు నరుగుట మొగి రెగిరి మెంగిలా
కుమీఁ వఁగాలు వైచిన యాచారవంతునివలె నభ్యంగనమొనచుణ కత్త
రువుఁ బూసికొని పేడతట్ట నెత్తికెత్తుకొన్నట్లింతయో సింగారముననాట
కము మొదలిడిత్తుదకిట్లు కరుణాబీభత్సములఁ జూపబడెందము లంగలం
పదగదు. నాటకమిచ్చట ముగింపఁబడవలసినదే కాని దుఃఖపర్యవసానము
గా టార్వనిబంధనములంబట్టి ముగింపఁబడరాదను హేతువుచేతనోరా

జనకుఁడక్కిన భార్యలవలన సంతానము లేమిఁ బెనొక సారిదొంగగనము
నఁ గతకిఁ శకుంతలకొకనాఁ డసపోల్కిన్నొడుకొ దవినచోనానికిఁ డిఁయము
దునలి తనమునరాజ్యమప్పగించఁ, గోఁయో రాజు శకుంతలన్గిగిచూడ
నెంచి తుదకొకవనములోనై దేండ్ల పిమ్మట దన్నాఁటోలిన కొడుకు గాం.
చిన శకుంతలంజూచి యీ పెన్గొడుకుతో నింటికిఁ దెచ్చుకొన్నట్లు బీఱకా
యపీఛువలె కథముగింపఁబడియె- రాజు శకుంతల శత్రిమున నాశిసిచూ
చునేమోయని భయంపడుటయుఁ దోడనేతనకుసంతానములేదని దుఃఖ
పడుటయుం జిచ్చికళలుకావా- శకుంతలం జెంచి యెంతయో పేర్మించి
యాపెం దుష్యంతునికడకంపిన కాశ్యపముని దుష్యంతుఁడా పెన్ని రాక
రించెనని శిష్యులవలనవినియు నాపెయోగక్షేమ మరయకూరకుంట లో
కవిరుద్ధము- తనజీవితాంతగా జడిసినరాజెట్లు శకుంతల నాపెకొడుకుతో
నగరిలోనుంచుకొననో- యీనాటకమెంతయు నసంభవముగా నున్నది-
నాటకరచనయందుఁ గాళిదాసుఁ కంత్రిగా శక్తి చాలదు- కాళిదాసునినాట
కములకన్న నతనికావ్యములు బాగున్నవి వానిలో రఘువంశములో మా
డువంతుల మేరమికుల శ్లాఘ్యము- కాళిదాసుఁడు జ్యోతిషమునందు వైద్య
మునందు ఛందోలంకార శాస్త్రములందుం దనపాండిత్యముఁ జూపుట
కొఱకుఁ గొంతగ్రంథరచనఁ గావించినట్లు ప్రసిద్ధిం జెందెను- షేక్స్పియ
రొనదిఁనల్యాక్రిసీ చెఱుమునకావ్యమందలి కవితాశక్తిగానియూడ వే
నోళ్లచాలవు- దేవుఁడంతటవ్యాపించినట్లు షేక్స్పియరుని జ్ఞానమఖిలమా
నుషానుభవమును బాదనెను- షేక్స్పియరుకనిపెట్టని మనుష్యానుభవము లే
దు- సకలమానవసంఘము నన్వయించి శోధించి తచ్చేష్టితముల లోకులకు
(ద్రేటతెల్లముగ నెల్లడించెను- కాళిదాసునికవిత్వమందు బూర్వులతో
కలిసి క్రొత్తమార్గమెద్దియు లేదు- కొంతవఱకు జయదేవభవభూత్యాదు
లునవీనభారతీయకవులలో స్వాతంత్ర్యలుగాఁ గాన్పించిరి- షేక్స్పియరుఁడు
స్పెన్సరుని కవిత్వమునెంతయో కొనియాడుటవల్ల షేక్స్పియరుని కంటెఁ
గూడ నెక్కుడు కవులుండియుందురనుటకు సందియము లేదు- భారతీయనా
టకములలో మృచ్ఛకటికా వేణీసంహారములు మిక్కిలి రమ్యములు
క్రి తు వి భా స ము లు శా స్త్ర ము లు వి వా హ ము లు తె న

నవిగ్రహములూ రేగించు సంబరము లేకాంతి సేవల
సిరమ్మ నాటకము సుపగటివేసములు భాగవతములు బొమ్మలాటలు మొ
దలగునవి జనులకాస్తిక్యబుద్ధియు వేడ్కయు గలిగించుచున్నకే వైదికస్మార్త
తర లౌకిక కర్మములందనాదిగ నాటకరూపములుగనున్నవి నటులకున
భ్యాసకులకున్ సకల్పనశముగ రసములుప్పొంగించునది నాటకము క్రమ
క్రమముగ నాగరికతముదిరిన కొలంది రూపక విశేషములు తలచూపం
దొడంగె- సహజముంగనుగొనుటకన్నఁ గృత్రిమముఁ జూచుటకు మిగు
ల నేర్పుపడుట పామరజనస్వభావము- మఱియు నూరక గపము శక్యంగాదు న
రయఁడుగాని పదిమాకల్పకే సఁ సుకర్మపరిశ్రమమొదనిని యింటనుంచుకొని య
వివేకియబ్బురపడుచుండును- దేవుఁడూహాపోహలుగల మనుష్యునివంటి
యూఁకలుగలవాఁడనియు- శకుంతలరవివర్మపటమున లిఖింపఁబడిన సూ
క్ష్మపోల్కిడనియుఁ గవివన్నినట్లు మఱియు నాటకముగ పఠించిన తీరునపు
రాణపురుషులు చరించిరనియు నాస్తిక్యానసిదూనులు భ్రమప్రవృద్ధానవ్రి
యపరిణామములకుఁ బాలగుచున్నారు- స్వప్నముననుదనమనసిట్లు తాఁ
జూచునతని జగద్భ్రమమగుచున్నదో యట్లే యజ్ఞానమే సమస్తప్ర
పంచాకారమునఁ బరిణమించుచున్నదని తెలిసిన జ్ఞానులకు సంసారము రు
చించనట్లు వివేకులకు రంగస్థలమునందలి వాలకములింపుగా నేరవు- చ
చ్చముల సదార్థము ... వర్ణించునట్లు- మధురగీతముల వినుట
కు శ్రోత్రములు సరివ్యారూపముల జూచుటకు నేత్రములున్న పరసాస్వాదన
ము ... జనము- తత్ప్రసోచితాభినయంబా
స్వాదింప గలుగాయకశిరోమణులగు నాదిమునులు వేదపురాణేతిహాసాది శ్రా
వ్యకావ్యములవిస్తరింప బ్రాహ్మణులెల్లరు నంతరిల్లుచు నీరసగ్రహించి
సత్కాలక్షేపము సేయుచుందురు- క॥ పుట్టెడుకొప్పునుమీఁదికి మిట్టిం
చిన చన్నుఁగవయు మిఱుపు అనూడు... సట్టా డుగడుము శేనియ్య లుట్టె
ద్దమోపియును దేవమూర్తిసంగన్- అని పోతనచెప్పిన పద్యమునందుగ
ములో... చింత మాత్రమునన తర్మస్ఫురణము చేనట్టియందముగల స్త్రీ
...ము సమాటర్ణభవించును- మఱి యూవిద్యయు నాట్యధర్మమునేఁ జ
... శ్రోత్రాలకట్టిచేడియ కన్నులఁ గట్టేనట్లుండు- సత్వశబ్దార్థము

ఱుంగక శ్వమన్న నెట్టిందునో తెలియనివాని కశ్వమునగపఱచి యశ్వ
మనని ట్టిదని చెప్పినప్పుడుగదా బోధపడు నశ్వశబ్దార్థ మెఱింగినవాని క
శ్వమూర్తిఁ మనస్సునకు దోఁచును. మఱియు నట్టివాఁ డశ్వము యథార్థ
ముగఁ జూచునెడ వానికశ్వమననేమో మఱింత స్పష్టమగు. గాని వానిక
శ్వమని గాడిదం జూపినచో సమాధానపడఁబోఁ డశ్వశబ్దార్థ మెఱుంగ
ని వానికశ్వమని గాడిదె నగపఱచి నప్పటికి దేయశ్వమని నమ్మికొనును.
యథార్థముగ నేనాఁడో యున్న శకుంతల నిప్పటి వారికిఁ జూపశక్యము
కాదుగదా. చదువుకొన్నవారికి మాత్రము పైపద్యము చదువుటచేఁ గవి
వర్ణించినతీరున శకుంతల రూపు మనసున స్ఫురించునుగాని పామరుల
కట్లుతోఁచనేరదు. రంగస్థలమున నొకఁడుగాసి యొకతెగాని తా శకుంతల
నని వాలకము వేయుట పామరుల నమ్మఁబుచ్చుట. మఱియుఁ బండితులకు
నవ్వుపుట్టించుట కాని రసోత్పాదక మెట్లగును. దుష్యంతమహారాజు నేన
ని యొక పేదముచ్చు కిరీటముం బెట్టికొని నటించుట హాస్యాస్పదము కాదా.
కాబట్టి నాటకరూపమునఁ జదువరులకు మఱింత వెల్లడిగఁ బదార్థము లన్నె
ల్లుపఁ గవులు కావ్యము తోఁచఁజేసినప్పటి కాకావ్యార్థము మఱింత ప్ర
చురపఱచఁగోరి తేనెకు మఱింత తీపి కలిగింపనెంచి బెల్లము కలిపెడు యవివేకుల
వలె రంగస్థలమున సిగ్గువిడి వాలకములు వేయఁజనదు. క౦॥ అలనాటుకాని
పయ్యెద। వెలిముచ్చెతొడవులు నెరపు-నెట్టిసచన్నుఁ గ్రలసిగ్గిడిదె శకుం
త ల య ని డ బ్బ చి ్చ చూ చు.- క్రదా బ య చూ రే - యొుక
న టు ం డు గా ని లే కొ క్క స టి గా ని చ తు ్వ రి భా షి వ యు
ము ల న్ ర ం గ ము న స భా స దు ల సహసంబుల న్రింపవచ్చునుః-
దుష్యంతుఁడు. రథమునకుఁ బూన్పఁబడిపర్వెడు గుఱ్ఱములఁ దోలుచు నాగని-
యడవింబరుగెత్తుచు శరపతన భయమున మోఁ ద్రిప్పి వెనుఁ జూచు లేడి-
పూలమొక్కలకు సఖియలతో నీరొ్వయు శకుంతల.- మొదలగు ఘటనల
చే నాటకమునఁ గవివర్ణితవస్తువులఁ బ్రత్యక్షమొనరఁ గోరిన-వారిస
య్యవారిం జేయబోయినఁ గోఁతియై యపహాస్యకరమగు.- గాసి- యొక
వేళఁ బామరరంజనమునకై వేషము వేసినపుడే వేషమున కెవ్వరహుఁ లో తె
లియఁదగినది. తొంబదేండ్లముదుసలి వేషమునై నేండ్ల బాలుఁడు వేసిన బా

గుగనుండునా- కృలాంగనావేషము కులటగై కొన్నఁదగియుండునా- యిరు పేదచక్రవర్తి ఠీవినెట్లగపఱచఁగలఁడు- మగవాఁడొయారి వేసమూని పైటసదుఱుకొనఁజాలునా- యాఁడుది పురుషగాంభీర్య మెటుచూపఁగల్గు- గొడ్రాలు కాన్పునొప్పులెటు తెల్పు- పండితపామరరంజకములుగా దృశ్యకావ్యములు కల్పింపఁబడియెనవి చదువుకొని పండితులు మఱియు వానిఁబట్టి వేసిన వేషములకుం బామరులు రంజిల్లుచున్నారు- లబ్ధమైనవారలు వేషములు వేసికొని రసాభాసము చేసెదరని యేయూహించి కాఁబోలు నాట్యలక్షణ మొనర్చిన భరతమునిగాని సంగీతకావ్యముగ రామాయణమొనర్చిన వాల్మీకిగాని నాటకంబులొనర్చకుండెను- కాళిదాసప్రహసనమొక బూతుపంచాంగము- షేక్స్పియరువలె హాస్యరసమంత మృదువుగా భారతీయకవులెవ్వరైనం జెప్పంజాలకుండిరి- నాటకములందుఁ దౌర్యత్రిక మవశ్యకర్తవ్యము- చతుర్విధాభినయములలో లోకవ్యవహారముం దెల్పు శబ్దమాత్రముగాక కావ్యనాటకాదులు గూడ వాచకాభినయమగు- నందు- కేవలవాక్యోచ్చారణము లోకధర్మి- రాగయుక్త వాక్యోచ్చారణము నాట్యధర్మి యనఁ బరఁగు- నట్లే- తక్కినయాంగికాంగ హార్యసాత్వికాభి నయములకుఁ గూడ రెండేసిధర్మములు కలవు- సామవేదమునకుప వేదము గాంధర్వవేదము- దానికే రెండవపేరు నాట్యవేదమని- యభినయప్రధానమగు నాట్యవేదమున వాచికాభినయమగు నాటకమునందు గీతవాద్యనృత్యములు ప్రయోగింపఁబడును- గీతవాద్యనృత్యములు సహజములని కృత్రిమములని రెండువిధములందు- దైవసృష్టములు సహజములు- మనుష్యకల్పితములు కృత్రిమములు- మయూరచాతకచ్ఛాగక్రౌంచ కోకిలదర్దురగజధ్వనులు సహజములు- వానిననుసరించి యేర్పఱచిన సరిగమపధనిసంజ్ఞక సప్తస్వరములు కృత్రిమములు- మేఘగర్జనము- పక్షిరుతము- మృగారావము- నదీప్రవాహధ్వని- వాయుసంఘోషము మొదలగునవి సహజగీతవిశేషములందు స్వభావముగాను దాత్తానుదాత్త స్వరితస్వరభేదమును నవరసములుండును- ప్రాణులుల్లాసముగ నున్నపుడుగాని- లేక- తమయూహాంతరస్వరముం దెల్పఁ గోరినపుడుగాని- లేక- బాధపడు నేజంతువైనఁగాని ధ్వనిచ్చుట సహజము- మనుష్యులు కాలానుక్రమమునఁ దమబుద్ధివిశేషము

చేఁ దమశంఖధ్వనివిశేషముల నచ్చులుగ మఱియు- హల్లులుగ నేర్పఱచి వానికిస్వరభేదము నిర్ణయించి- రట్లునియతస్వరవిశేషములతో వర్ణము చ్చరించుట కృత్రిమగీతము- వేదపురాణేతిహాస కావ్యాదిగద్యపద్య ప్రబంధములన్నియు మనుష్యులుపరస్పరముందమ యూహలవర్ణస్వర రూపములుగాఁ బ్రచురించు కృత్రిమగీతములే- కంఠధ్వనిగాక ప్రాణులత క్కినవయవములచేతను మఱియునచేతనముల కదలికచేతనోదవు శబ్దవిశేషము సహజవాద్యము- కృత్రిమగీతానుకరణముగ మనుష్యులు తతానద్ధఘనసుషిరభేదంబుగ నేర్పఱచినశబ్దవిశేషము కృత్రిమవాద్యము- కంటికగపడు సమస్త చేతనాచేత నాకారచలనవిశేషము సహజనర్తనము- కృత్రిమగీతకృత్రిమ వాద్యానుకరణముగ మనుష్యులుజేయు కరచరణాద్యవయవచలన విశేషముకృత్రిమనర్తనము. వినికివల్లగీతవాద్యములును జూపువలన నర్తనముం దెలియఁబడుఁ గానగీతవాద్యములు శ్రావ్యములు- నర్తనముచాక్షుషము- వీనులుంజూపులున్న సార్థకముగవివేకులు సహజకృత్రిమగానముగు తౌర్యత్రికమునుండి నవరసాస్వాదనము నఁజేయుదురు- సంగీతరస మెఱుంగనివాఁడు దుర్మార్గుఁడు వాని విశ్వసింపఁజనదని షేక్స్పియరన్నమాట సంగీతసాహిత్యరసమెఱుంగనివాఁడుతోకయుం గొమ్ములులేనిపశువను భారతీయవాక్యముకన్న గణనీయము-మఱియు నీసంగీతకుతూహలములలో నానవేసినగొడ్డళ్లు నానవేయనిగొడ్డళ్లని రెండు తెఱంగులు- సహజకృత్రిమసంగీతములు ప్రియప్రయాసములతో వినుచుంగనుచు సైత్తియానందమానందించుచుండియు నాడెముకట్టలేక నందిబందియనియుం బందినందియనియుం దెలిసినట్లునటించి యభిప్రాయమిచ్చు రసికమ్మన్యులు మొదటిమచ్చు-సంగీతమం దభిరుచియే లేనివారు రెండవరకము- లోకమంతటిముదిరిన మనుజులలోఁ బలువురీ రెండువిధములలోఁ జేరినవారే- కానిచో-వారలుసంగీతము కతమున శిశువులవలె నాఁకలిదప్పుల వరాపక్షుల తెన్నునఁ బ్రాణమిడరా పాములరీతిఁ ఖరపశులు కారా సహజసంగీతము వలెఁ గృత్రిమసంగీతము ప్రాణులవశపఱచుకొన్నజాలదు- కోయిలకూఁత శృంగారము- సింహగర్జితము వీరరౌద్రభయానకంబులు- గుంపుగూడిననానాజాతుల యార్పులు హాస్యాద్భుతంబులు- గుడ్ల

గూబయఱపు బీభత్సంబును-పిడుగురాలపై జలజలపాఱు సెలయేటిమ్రోత శాంతంబునిట్లు జగమునస్వభావముగఁజేతనాచేతనములునవరసంబులస్దమ ధ్వనులందెలియఁబఱచును-గాలికిఁగదలువివిధ స్థావరంబులుభూమిపై- వాయువశమునఁబలురూపులుగఁ దోఁచుమబ్బులున్మఱియు వానిలోనిమెఱుపులు- సూర్యచంద్రనక్షత్రకాంతులఁగలుగువివిధచ్ఛాయలాకసంబునను సహజంబుగనాంగికాహార్య సాత్త్వికాభినయంబు లగపఱచెడు- నిట్లరసిననొలంది సహజసంగీతరసానుభవమగుచుండును- గేవలవివేకులకుఁ గృత్రిమసంగీతముకన్న సహజసంగీతమే మిక్కిలియానందదాయకము- ఛందస్తాలాఙ్గధాతురాగరస భావాదినియమములచే నిర్యుక్తమని యుందదనియమమున ననిర్యుక్తమనియుం బ్రబంధము ద్వివిధము- గద్యపద్యాత్మకములగు గ్రంథములన్నియుం గృత్రిమసంగీత ప్రబంధములే-వాల్మీకి శ్రీమద్రామాయణము కుశలవులచే గీతవాద్యనృత్య సహితముగ శ్రీరామునకు విన్పించెనని యుత్తరరామాయణము వలనఁ దెలియవచ్చెడు నిప్పటికొన్ని సంగీతకుఠారములు గీతగోవిందమధ్యాత్మ రామాయణము మృత్యుంజయవిలాసము మొదలగు సంగీత ప్రబంధములందు బాలబోధకేర్పఱచిన రాగతాళములఁ గాంచినంతమాత్రముచేతనే యవియేసంగీత ప్రబంధములనియు వాల్మీకి రామాయణ శాకుంతలనాటకమను చరిత్రాదులు సంగీతబంధములుకావనియు రాగతాళనియమితములగు గీతగోవిందాదులకుఁ గావ్యగౌరవములేదనియు మఱియట్టియక్షగానములు పఠనార్హములు కావనియు న్యానింగళా పాఠశాలలం జొరఁబడనీకున్న వి-నవరసములననేమో- వృత్తిరీతులననేమో- నాట్యమననేమో- నాటకములననేమో- తత్ప్రయోగమననేమో లక్షణసూత్రములం దెలిపిన భరతమునిశాస్త్రమెఱిఁగి యెఱుఁగని సంగీతగోడ్డల్లు కళాపాఠశాల లంబతన గ్రంథముల నియమించునధికారులు గ్రహచారవశముననుంటచేతను-నేతత్రిపాస్తవిన్యాసమూలమున నుత్తరప్రత్యుత్తరములం బత్రికలనూర్జగషరీతు జనులచేతను- ప్రయోగప్రధానములగు శ్రవ్యదృశ్యకావ్యము రూపమంతగా బయల్పడకుండెను- సుకుమారరసాస్వాదములుగల సుశిక్షితములచే వాద్యత్రికసహితముగఁ బ్రదర్శింపఁబడు కావ్యనాటకా

ది ప్రబంధములు సభ్యులహృదయరంజనముగ బాత్రప్రావీణ్యమునూ చ
నసలుపుస్తకము కేవలగ్రంథావలోకనమొనర్చు జనులకు, కాళీదాసకవి
ణాటకగ్రంథమును జూచుటకున్ గాళీపట్టణమును బ్రత్యక్షముగ జూచు
టకెంత భేదముండునో యనుభవశాలులకె యెఱుక- యథార్థవస్తువున్
బ్రత్యక్షముగఁ బరికించినప్పుడు హృదయమునకుఁ గల్గురసము తద్వర్ణ
నగ్రంథముంజూచినప్పుడుగాని- లేక- తద్వృత్తాంతమువిన్నప్పుడుగాని-
యటుగాక- తచ్చిత్రపటముం గన్నప్పుడుగాని కలుగునా- సమస్తవృత్త
జాత్యుపజాతు లనురాగతాళముల సహితముగాఁబాడి రసముప్పతిల శ్రో
తల నానందపరవశులయునను భరతమునిపద్ధతిన్ బాఠశాలలన్ విద్యా
ర్థులకు మప్పినయెడ జనులనందఱు నభీష్టరసపరవశులఁజేసి యభీష్టా
ర్థంబు లన్నియు వెలువవచ్చుఁగదా- వాచికాంగికాభినయ విశేషంబులన
వసరంబులన్ స్వరభేదంబుల నుపన్యసింపఁ జాలియొక్క విద్వాంసుడే వే
లకొలంది జనులనాకర్షించి యభీష్టార్థంబులందుచుండ నట్టి
యుపన్యాసికులనేకులు బయలుదేఱినచో వారిసంగీత సాహిత్యరసపరవశ
త్వంబునఁ జొక్కిన ప్రజవారియిష్టానుసారముగ నెట్లునడువకుండును-
హస్తవిన్యాసమునఁ గలిగినయక్షరము లుగనుటచేఁగలుగురసముకన్నను
శారీరమునఁ బాడమునక్షరములు వినుటచేనొదవు రసముచేతితో విసిరిన
గుండుకన్నఁ దుపాకీచేఁబేల్చబడు గుండువలెఁగొట్టింతలు పనిచేయదా-
రమ్మనుకొండక్షరములమాట పత్రికన్ వ్రాయఁబడఁగా నద్దానింజదివి
కొన్నవాని కామాటయొక్క యభిప్రాయమంతగా స్ఫురించదుకాని ప్ర
త్యక్షముగా నదిపల్కుచున్న యాతనిహావభావములు కనిపెట్టినప్పుడుదా
ని తాత్పర్యము సాకల్యముగా బోధపడకమానదు- మఱియునుచ్ఛారణ
స్వరవిశేషములంబట్టి మాటకర్థముమాఱుచుండును- గనుకనేయపూర్వ
రమునఁ బ్రత్యయముకలుగునని పాణినిమునివల్కెను- వేయేల- కాకఁ
బోఁగొట్టినతీఁగె జొంపమూతిరిగికూటమిక్కై పిల్చెదనని శకుంతలయన్న
మాటంబుస్తకమునఁ జదివికొన్నప్పుడు నమ్రతయుశకుంతలనుండి ప్రత్య
క్షముగ విన్నప్పుడుంగలుగు రసములతారతమ్యము వేఱెతెల్పనక్కఱలే
దు- శంకరాభరణరాగ- మాదితాళము- పా మా పా మ గ మ ప

మ (గామ గరి గరి సా) పైకాలము- మఱియా- దగా॥ ఇట్లువ్రాసిన పుడు వైణికుఁడు వీణపైస్వరమును మాత్రముకాలానుసారముగ వాయించునుగాని వీణపై మాఁదయాందగా యనుసాహిత్యము న్వినిపింపఁ జాలఁడు- స్వరయుక్తముగా నాయక్షరములు విన్పించుట శారీరక సాధ్యమే- త్యాగరాజా యక్షరములం బాడిన స్వరగమకభేదము సంపూర్ణముగ వ్రాయుటకుఁగాని వాయించుటకుఁగాని యసాధ్యము- మఱియు నొకని శారీరమందలి యొద్దిక వేఱొకని శారీరమునకు నైజముగఁ గుదురదుగాన త్యాగరాజాముక్క- యన్నట్టితీరులఁ జాలకున్నప్పటికి నతఁడుపాడిన యాపాట కొంతవఱకుఁ దనిశిష్యులు శారీరమునఁ బట్టఁగలరు- కవులకవితాశక్తి కొంతయైన గ్రంథరూపమున వెలువడి శాశ్వతంబుగ జగమునవారిపేరు నిల్పుఁగాని రంగరించు గాయకోత్తముల శారీరమాధుర్యమును జతుర్విధవాద్యవిశారదుల వాద్యచాతుర్యమును నటీనటులనాట్యసౌందర్యమును వారలతోనే చెల్లిపోవును- ధ్వనిగ్రాహియంత్రమున గీతవాద్యములు రూపగ్రాహియంత్రమున నృత్యముం జాయాయగాఁ గొంతవఱకిప్పుడు నిల్పఁబడుచున్నదిగాని తౌర్యత్రికమొక్కసారి యాకర్షింపఁజాలు యంత్రము కూడఁబుణ్యావశమున నబ్బనేని నృత్యగీతవాద్యములనొక్క మొగిన సభనురంజింపఁగల పండితులవిద్య యొక్కింతయైన శాశ్వతముగ జగంబున నిల్పుకొనవచ్చును- నాటకములోని గద్యపద్యములు రంగస్థలమున నటీనటులెట్లు చదువవలయును- రాగతాళయుక్తముగాఁ జదువవలయునా లేక కళాశాలలం బాఠముచెప్పు కేవలపండితులవలెఁ జదువవలయునా- యీచదువుంగూర్చి వచనములు లోకధర్మముగఁగాని నాట్యధర్మముగఁగాని యుచ్చరింపవలయును- రసానుకూలమగు రాగలయలతోఁ బద్యములు చదువవలయును చిత్తాకర్షణీయముగ స్వరరాగతాళములతో గీతములుపాడవలయును- లోకములో సాధారణముగా నందఱుం బరస్పరభాషణకై యాడుకొనుమాటలును జేసికొనుసంజ్ఞలుం జతుర్విధాభినయములలోనే చేర్చున [illegible] భరతముని ప్రతిపాదించిన తీరున సమస్తజగము సంగీతమయమే కాన [illegible] లవిధముగా సంతోషింపఁ జేయరో యాతీరున నాటకమభినయించువది [illegible] గేయకార్త్రిక విరచితము కాఁదగినది కనుక యథావిధిగా మా

గీణవలెఁ బ్రదర్శింపరాదు మఱేమన- సర్వజనరంజకమగునట్లు యథే
ష్టముగాఁ బాడియాడుచు నెల్లరికిబోధపడుతీరున గద్యపద్యగీతములుచ్చరిం
చుచు నవసానుకూలముగ నటీనటులభినయించునది- రాగరూపకాలపు
లం బ్రసిద్ధిపుచ్చుందగదు- నాటకమువలఁ బెట్టి రాగాలాపచాతుర్యముం
దాళపాండిత్యమున్నృత్యవైశద్యము న్నాటకమాడువారు చూపరాదు-
గాజుకుప్పెలోవి దీపకాంతివలెఁ బొగచినకూరతీరున సాహిత్యమునకు సం
గీతముతోడైనచో మఱింతరుచిహెచ్చునఁ గనుక గద్యపద్యగీతము లొక
ప్పుడు మాటాడునట్లింకొకప్పు రాగతాళాభినయసహితంబుగ జనరంజన
మగునట్లు యథోచితసంగీత ప్రయోగమున నుచ్చరింపవలయును- స్వర
యుక్తంబుగఁ బద్యములుచదువలయుఁగాని పద్యములనడుమనడుమఁ దెగ
బారెడుదీర్ఘములు తీయుచున్నచో శ్రోతలకుఁబద్యసమన్వయము కా
కతలపులిమినట్లుండును- గమ్మెచ్చునఁ దీసినట్లు రాగాభినయ సహితంబు
గాఁ బద్యమునుముగింపవలయు- దూఁచినట్టుఘటిమితాభినయ గీతవాద్యసహి
తంబుగాగీతముపాడవలయును-సలక్షణసంగీత సాహిత్యములకుగుణులై సకల
పండితపామరజనహృదయరంజకమగుటయే-నటీనటులుసౌష్ఠవసంపన్నులు-
సుశారీరయుక్తులు సుశిక్షితులు గులీనులుగ నుండవలయునని భరతముని
యమించెను- నాటకమునఁ జెప్పినందప్ప యథేష్టముగా స్త్రీపురుష వేష
ముఁ బురుషుఁడుస్త్రీవేషము నరంగస్థలమునంగైకొనుట రసాభాసము-
గాంధర్వవేదమనుటచే గీతవాద్యనృత్యకర్మములునెఱవేర్చునటకవర్గ
లు బ్రాహ్మణులు కావుననే బ్రాహ్మణోవీణాగాధినా గాయతోబ్రా
హ్మణో న్యోగాయేత్ననిశ్రుతినొడవెను- మార్గపటహమును బద్మాసన
స్థుడై వాయించునదియని భరతమునిపల్కెను- వీణావాదనతత్త్వజ్ఞః శ్రు
తిజాతివిశారదః తాళజ్ఞశ్చా ప్రయాసేనమోక్షమార్గం నిగచ్ఛతి- యా
జ్ఞవల్క్యస్మృతియందుఁ బ్రతిపాదింపఁబడెనుఁ గనుక నెన్నివిధము
లఁజూచినన్నాట్య వేదాభ్యాసమునకు బ్రాహ్మణేతరుల నహులనిచె
ప్పకతీరదు- వాగ్గేయకారులకుఁజెప్పిన లక్షణములలో వేదాంగములైన
ఛందశ్శబ్దానుశాసనజ్ఞానము లుంటచే వేదాధ్యయనాధికారముద్విజైకా
హర్మమేగాన గానకవితావిద్యా ప్రయోక్తలుద్విజులుగాని యితరులుకా

సేరను- బ్రహ్మానందముకన్న నెక్కువుగ నారదాది మహామునులు- గడిం
చిన సంగీతవిద్యావలయుట కొక్క- బ్రాహ్మణులే వేదపఠనపాఠనములకు నలె
గుర్తెరిగిన్నా రా? యేమనంగా ఋగ్యజు స్సామాథర్వణములయుచ్చారణ
మందు మాత్రము శ్రౌతకర్మములందు నుపయోగించునది వైదికసంగీత
మయ్యాది శ్రోత్రియప్రయోగిత మద్దానికే మార్గీయని భరతముని కృతసంకే
తము- వైదికేతరజనంబుల వ్యవహరింపఁబడునది లౌకికసంగీత మద్దాని
కే దేశ్యమని భరతముని కృతసంకేతము- మొదటిదియథావిధిగ నడుపకు
న్న నదృష్టఫలము రాకపోవుటయేగాక పై పెచ్చు ప్రత్యవాయముగూడ
సంభవించును- రెండవనే దేశమున కేలింపోయట్లు యథేష్టము గాఁ బ్రయో
గించినప్పటికిఁ జతుర్వర్గ ఫలసాధనముగునని భరతముని పల్కెను- షేక్స్పి
యర్కాళిదాసాది కవికృతులు కళాశాలలో సంగీతనిబంధనను సా
రముగఁ బఠింపించుట శ్రేయము- షేక్స్పియరులోని- Come hither &
నుపాటలో గ్రంథమున నొసఁగిన తెనుఁగు దర్వ్ బిలహరిరాగమూపక తా
ళముల బాడువిధము- రెండవ కాలాంతరములు రెండుతీత గ్రహముగా గీ
తము మొదలిడి యూదిగువవివరించిన తెన్ను నఁ బాడునది-

◆ ఉద్గ్రాహము ◆

స స రి రి గ గ పా - గప (ధా ధ ప పా) పైకాలము॥ ఇవలకు రానీ- రా నీ

◆ ధ్రువము ◆

గ గ ప ధ సా స స స స స సా- స రి గ రి స ని ని ధ ధ దా।

ఎవఁడుండు రానిదా ఱఁగుమతి- యెంతెనుఁ జూడవలచునో।

◆ మేలాపకము ◆

గ గ ప రి రి స-రి గ రి సని ధ ధ- స స సని దపదా పమ గరి।

తవిలి తిండికై- వెదకుచు- పనియుదోరుకు దానితోడ।

◆ ఆభోగము ◆

స స రి రి గ గ పా - ప ద స ని ప ప॥ ని స॥

ఇవలకు రానీ- రా నీ॥ మిన్నన॥

స ని ద ప రి గ ధ ధ ప మ గ రి- గ ప మ గా రి గ రి సా॥

యూవటు శీతుగాడ్పు తప్ప- నెదిరివాఁడుగనఁడు

పైనుంచిన గుర్తులలో—పైకాలము దెల్పును. ఆరోహణమును అవరోహ
ణమును దెల్పును- శాకుంతలములోని గీతము॥ ఈషచ్చుంబితాని- అందుఁ
కుఁ దెలుఁగుపాటవసంత రాగ చతురశ్రజాతి త్రిపుటతాళములఁ బాడుక్ర
ము- పై కాలపు రెండక్షరముల తీతగ్రహముఁ జేయుచు

◆ ఉద్గ్రాహము ◆

స స స గా మ గా మ ధా మ ధా ని రీ- నిధమ- గని దమగ గస రిసని
కొందుమతుమ్మెదలా కింతగ్రోలునూ- గుజకలుతుమెదలగలుగు దగ నెప్రవులు

◆ ధ్రువము ◆

స గ గ మ గ రి సా ని ధా నీ సా మ గ- ధామ నిధామా గరి నీసా
విదలుకని కరంబుల రారద్దమ- వీనుల్కై సేయుచునుందురు

ఉద్గ్రాహధ్రువ మేలాపకాభోగములు గీతావయవములు-
సంగీతబంధములన్నియు యథేష్టగీతనృత్య వాద్యసహితముగా ముగించ
వలయును- విక్రమోర్వశీయములో నాందీశ్లోకమున కొనసాగు తెలుఁగుప
ద్యము నభినయించు విధము- తాళధరుఁడొకమాఱు తత్తాధీయని శబ్దము చే
యు సమకాలమునందే నటీమండలస్థానకమునఁ గరములరెండింటిని జతు
రస్రములుఁగా జేసి- పలికెద రెవ్వానిఁ బ్రోజడువులకొనలనని తనతోటి
పాటకత్తెలు పాడుచుండగా నాస్వరప్రమాణముగా మొదట- పలికెద-యను
పదముయొక్క యర్థము నుద్వేష్టితకరణపూర్వకముగా ముఖమునందూ
ర్ధ్వముఖముగాఁ గొంచెము చాఁచబడిన హంసాస్యాఖ్యమగు నుత్తానస
త్రిణహస్తముచే నభినయింపఁదగు- నప్పుడే- యెడమచేయిఁ గూడ కటీనా
భిచరముగాఁ జేయవలయు- ఎవ్వాని-యనుపదార్థమును వ్యావర్తితకరణ
పూర్వకముగాఁ బార్శ్వగతమై యూర్ధ్వముఖసూచీముఖాఖ్యమైన యె
డమచేతి చివరతో నభినయించవలయు- నప్పుడు- కుడిచేయి కటియందుఁగా
నినాభియందుఁగాని యుండవలయును- బ్రాఁజడుప్రల- యనుపదార్థము నుద్వే
ష్టితకరణపూర్వకముగా సవిలాసముగా నధోముఖమైన పరాఙ్ముఖాఖ్య
నికుంచితకరములతో నభినయించునది- యభినయమంతటను దృష్టిహస్తా
నుసారముగఁ జేయవలయును- కొనల-యనుపదార్థము నూర్ధ్వముఖము
గాఁ బార్శ్వగతమగు సూచీముఖాఖ్య వామకరాగ్రితలము నభినయిం

చునది- మిన్ను మన్ను నిండ- యనుపదార్థము ద్వేష్టిత పూర్వకముగా
నూర్ధ్వముఖముగా మూర్ధ్వగతోత్తాన పతాకాఖ్యదక్షిణ హస్తముతో
నాకసముం జూపి యధోముఖమై యధోగతమైన యాహస్తముచేతనే
భూమిం స్పృశింపవలయును- అగు ననుపదార్థమున్ వ్యావర్తితకరణపూ
ర్వకముగాఁ బార్శ్వగతమై యధోముఖమైన శిఖరాఖ్యవామకరమునఁ
దనకు సమ్ముఖతలముగా నభినయించవలయును- ఒక్కనిగ- ననుపదార్థ
ముం దానేకభ్రమకన్ జేసి క్రమముగా నావేష్టితోద్వేష్టిత పూర్వకము
లుగా సగ్రిగతమైన యూర్ధ్వముఖమైన సూచీముఖాఖ్య దక్షిణకరా
గ్రితలముచేత మఱియుఁ బార్శ్వగతమై పరాఙ్ముఖోత్తాన పతాకాఖ్య
దక్షిణహస్తముచేత నభినయించునది. కలుగకొందునకు- అను పదార్థ
ము ద్వేష్టితకరణ పూర్వకముగా ముక్తకటకఖటకాముఖాఖ్య వామక
రముతో మఱియు నాహస్తముచేతనే మఱలను ద్వేష్టిత పూర్వకముగాఁ బా
ర్శ్వగతోత్తాన సూచీముఖముతోడను మఱియు నుద్వేష్టిత పూర్వకముగాఁ
గొంచము పార్శ్వగతమైన పరాఙ్ముఖోత్తాన చతురదక్షిణహస్తముచే నభి
నయించునది- నిక్కముగ (జెల్లు- ననుపదార్థము ద్వేష్టిత పూర్వకము
గాఁ గొంచెము ముందునకు వ్రేల్చి యధోముఖోత్తానిత సందంశనాఖ్య దక్షిణ
హస్తముచేతను మఱియు నావేష్టితపూర్వకముగా నూర్ధ్వముఖపార్శ్వ
గత సందంశనాఖ్య దక్షిణకరముచే నభినయించునది- ఎవ్వనియెడ- న
నుపదార్థము- ఎవ్వని- యనుపదార్థమునకువలె నభినయించునది- ఏ
లిక- యనుపదార్థము ద్వేష్టితకరణపూర్వకముగాఁ బార్శ్వగతోర్ధ్వ
ముఖోత్తానచతుర దక్షిణకరముచే స్వాస్యప్రదేశమున నభినయించునది
(బిరుదు) అనుపదార్థము వ్యావర్తిత పూర్వకముగాఁ గణ్ఠరంధ్రాభిము
ఖ సూచీముఖాఖ్య వామకరముచే నభినయించవలయును- ఎడఁద- యను
పదార్థము వ్యావర్తితపూర్వకముగా హృదయనిహితమైనట్టియు సమ్ము
ఖమైనట్టియు సందంశనామకదక్షిణ కరముచే నభినయించునది- ఎవఁడు-
అనుదాని కెవ్వనియనుదానివలె నభినయించునది- ఉసురు- అనుదానివ్యా
[illegible]ర్తితపూర్వకముగా రెండు మూడు సార్లు పతితోత్పతితసమ్ముఖాగ్రత పా
[illegible]ఖ స్వాభిసమ్ముఖతల సందంశాఖ్యదక్షిణకరముచే నాసాదేశమున నభి

నయించునది- బిగియించి- అనుదానికి వ్యావర్తిత పూర్వకముగా హృద
యప్రదేశస్థితసమ్ముఖాగత శిఖరాఖ్యవామకరమున నభినయించునది- ము
క్తికైకడఁగువారల- అనునపుడు వ్యావర్తితపూర్వకముగా నాభీహృద
యప్రదేశములందు మీఁదుమీఁదుగా సూచింపఁబడిన యుత్తానసందంశద్వ
యమున నభినయించునది- వెదుకఁబడు- అనుదానికి నుద్వేష్టితపూర్వకము
గా హృదయప్రదేశమునందు మెల్లగాఁద్రిప్పఁబడినట్టి పరాఙ్ముఖపార్శ్వతల
కర్తరీముఖాఖ్య దక్షిణకరమున నభినయించునది- ఎవఁడు- అనునదియు
నపటివలె- కలిగించు- అనునది పరివర్తితపూర్వకముగాఁ బాహ్యాంతర
గతోత్తానిత పార్శ్వముఖ పతాకాఖ్య దక్షిణకరముచే- బత్తి-యనునది
పరివర్తితపూర్వకముగా హృదయమందుఁ జేతులుమోడ్చిపతాకద్వయ
ముచే- జోగమునకు ముక్తికైకడగువారలకువలె నభినయించవలయుఁగాఁ
ని నాభియందెడమచేయి యుత్తానితముగాఁ బతాకరూపముగఁ జేయవ
లయు- సుళువుగాజిక్కు- అనునపుడు వ్యావర్తితపూర్వకముగా హృదయ
ముఁగూర్చిన సమ్ముఖాగతపార్శ్వగతోత్తాన చతురాఖ్యదక్షిణకరముచే
త- అట్టి-అనునది- ఎవడు- అనుదానికివలెనెడమచేత- ముక్కంటి- వ్యావ
ర్తితపూర్వకముగా సిరమునందంజలిబంధించి పతాకద్వయముచే- మే
లు- అనునది వ్యావర్తితపూర్వకముగా నవలనముగా వ్యావర్తితపూర్వ
ముఖోత్తానితారాళద్వయముచే- మీకు- అనునపు
డు పరివర్తితపూర్వకముగ నగ్రమైనట్టియుఁ బురోము
ఖమైనట్టియు నుత్తానితమైనట్టియుఁ బతాకాద్వయముచేత నభినయించు
నది- యీవేష్టితోద్వేష్టితవ్యావర్తిత పరివర్తితములని హస్తకరణములు
నాలుగు- వీనిలక్షణమును హంసాస్యసూచీముఖ పరాఙ్ముఖ పతాకాశిఖ
రఖటకాముఖ సందంశచతురకర్తరీ ముఖారాళాది హస్తభేదలక్షణము
నిచటఁ గ్రంథవిస్తరభీతిచే వ్రాయఁబడలేదు- యుక్తింబట్టియు సంప్రదా
యమునుబట్టియు లోకమునుబట్టియు నభినయించందగినది- లోకములో సా
ధారణముగా నేస్తుతోండమున కెట్లభినయించెదరో యద్దేశీయులలోకవృ
త్తానుసారముగ నభినయించవలయు- నాట్యప్రయోగమునకు లోకమే ప్ర
మాణము- సాధారణముగా మాటాడునపుడుగాని పాడునపుడుగాని గా

ప్పర్యాలోచనము సేయుచుండుటగాని జనులునానావిధములుగాఁ గన్బొమలు కన్నులు- ముక్కు- నోరు- నాల్క- పెదవులు- మూఁతి- దౌడలు- కనుఱెప్పలు- మెడ- రొమ్ము- బుజములు- మోఁచేతులు- చేతులు- చేతివ్రేళ్లడుగులు మొదలగునవయవములాడించుట స్వభావము- సుశారీరదేహసౌష్ఠవములు కలవారాడినదాట పాడినదిపాట- యీ రెండుగుణములు లేనివారొకశాస్త్రీయముగఁ బాడనీయాడనీ జనరంజనమంతగాఁ గానేరదు- కాని సంప్రదాయానుసారముగ నున్నచో సుశారీరసౌష్ఠవములు లేకున్నం బాండిత్యైకవేద్యము కాకమానదు- రమ్ము అను రెండక్షరములుచ్చరించుచు సఖచే యొకింతదిక్కుగా బోటమునవ్రేలుతక్కఁ దక్కినవ్రేళ్లుతనకభిముఖముకాఁ బ్రసరింపఁజేయుట సంప్రదాయముగాని యీనాలుగై కేత్రై మండఁ సకభిముఖమగునట్లు కుడియెడమల కాడించినచో లోకరీతి చేరావద్దను నర్థమిచ్చుఁగనుకఁ బిల్వఁబడినవాఁడు రమ్మనుమాటనుబట్టి రాఁగలఁడా లేక వద్దనునర్థమిచ్చు కరతలాభినయముఁ బట్టిమానఁగలఁడా- కావున- జనుఁడులోకసంప్రదాయాభినయముననుసరించక తీరదు తనయభిప్రాయము వెల్లడించుటకై లోకులననుసరించి చతుర్విధాభినయమొనర్చవలయునట్లు చేయనియెడల నపాయసూచనమందుఁ బోగబంతికెర్రజెండాకు మారుతెల్లజెండా చూపినచందమున వైపరీత్యమగును సంప్రదాయమునకు వ్యతిరేకముగా గ్రంథరచనముఁగాని యుచ్చారణముఁగాని యాచారములుగాని మారినచో హానికలుగుఁగాని లాభము కానేరదు- బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రజాతులిదియకు సంప్రదాయసిద్ధముగా భరతఖండమున నాల్గు జాతులున్నవి- వానిలో నెన్నియో భేదములుకలవు- బ్రాహ్మణజాతి పదివిధములందవాంతర శాఖాభేదములెన్నియోకలవాతీరుగానే తక్కినజాతులుకూడా నానావిధములుగ దేశాచారభేదములఁబట్టి విభజింపఁబడినవిపుడు సంప్రదాయసిద్ధ మతాచారములకు విరుద్ధముగాఁ బొడమినబ్రహ్మ సమాజార్యసమాజముల చేతనిదివఱకే యెన్నియోకులములుగ నేర్పడియైకమత్యముందొలఁగి హానిం బొందుచున్న భారతీయజనసంఘము మఱింత వైషమ్యము చేటుకలుగుటతప్ప లాభమేమివచ్చును- శిష్టాచారానుసారులగు ద్విజులయందును శూద్రులలో

గొన్ని తెగలయందును ప్రౌఢవితంతువివాహములు సేయుచున్న సంఘ సంస్కారపరాయణుల యవివేకముచే నేవఁగింపఁబడిన ప్రౌఢవితంతుజాతిసంప్రదాయసిద్ధాంతులకు వైదికభారతీయులలో మఱియింత హానికిం గారణమగుచున్నది శాస్త్రముకన్న సంప్రదాయము బలీయము- శిష్టాచారసంప్రదాయముతో మాకుఁబనిలేదు వేదములొప్పుకొన్న యాచారములు సంప్రదాయవిరుద్ధములైనప్పటికి పరిష్కృతకాలానుసారముగ నవలంబించెదమని వేదబాహుళ్యము తెలిసీ తెలియకప్పటిసంఘ సంస్కరణపరాయణులు కొఱమాలిన మార్గములఁదాము చెడి యొరులం జెఱుపఁ జూచుచున్నారు- వీరలోన చుక చెఱుపు నదులు సముద్రమునఁ గలుపునెఱ్ఱగంగ చెఱువుల వలెలోఁతుముట్టనేరక వెలితియొడ్డున మాత్రమగపడుచుండును- మఱియుఁగోటిజనులలో నొకరిద్దరు మాత్రము చెడినయెడ లోపమగపడనేరదు- గరిసెడుధాన్యములో నొకటిరెండుతప్పకాయలున్న నేమి- వెనుకటిఋషులు ప్రౌఢవితంతువులకుఁ బెండ్లిచేయుటకుఁ గారణమందువలనఁగొనసాగుచున్న శిష్టాచారమందుకు విరుద్ధముగ నడిచి ములుదీసి కొయ్యఁగొట్టుకొన్నట్లు నవమలంధునవనాగరకుల దుస్థితికని పెట్టిన కొలందిఁ జేట తెల్లమగును- పురుషులకన్న స్త్రీలకు దిండి రెండురెట్లాహారము నాలుగురెట్లు సాహసమాఱురెట్లు కామమెనిమిదిరెట్లు- స్త్రీలనమ్మరాదు- స్త్రీస్వాతంత్ర్యమునకుఁ దగదను భారతీయవాక్యములు- మగువలకుండిన మాయమర్మములను షేక్స్పియరుని వాక్యము చాలాపృకాని స్త్రీసఖ్యానియను శ్రుతియు ద్వారాకోణముగ నిప్పుడు స్త్రీలకు రాజసభలో నధికారమిచ్చుటకు జంకునాంగ్లదేశీయ పురుషులే సాక్షి- సంస్కృతగర్భయగు వితంతువునకుఁ మళ్లీ పెండ్లిసేయకుంటచేఁగలుగు మేళ్లాపెకుఁ బ్రసూతిగండము తప్పించుట- పరమార్థసంపాదనయందు కష్టదగులు సంసారభారము దొలఁగించుట- స్వార్థపరత లేని యామెచేఁ బుణ్యకార్యములఁ జేయించి యా పెందరింపఁ జేయుట- యామె మఱిసంతానము కనదుగనుక నున్నవారలకు సమృద్ధిగ నాహారాది సుఖలాభమును- మఱియు నీజన్మములోననుభవించు సుఖదుఃఖములకుఁ గారణము పూర్వజన్మకృత పుణ్యపాపములనియు- విధినియోగము దాటరాదనియు జన్మమెత్తినఫలము పరమార్థసంపాదనమేయనియు- నిబారిహార

ములుమాత్రమే బ్రతుకునకవసరములనియు- నిషిద్ధరతిసౌఖ్యము దుష్టవ్య
సనములును- నేకరింగ వగూడినశ్రేష్ఠ దేహము వానిపరోక్షమున నింకొకని
కర్పింపంచుట నీతికాదనియు నింకొకజన్మమందు వేదశాస్త్రసమ్మతమైన
గతించినదాన పెనిమిటిని గూడవచ్చుననియుఁ గామసౌఖ్యము వదలలేనిచో
భర్తలు గతించినకొలఁదిఁ పెండ్లికివ్యవస్థయుండదనియు మఱియొకజన్మ
మునను నం. నిమిత్తిఁగలియునాసతో క్షణభంగురమైన యౌవనకష్టము
నలుప్పి పెట్టవచ్చుననియు నెల్లవిధములన్ శిష్టాచారానుసరణమే మిగుల
శ్రేయమనియుం దెలిసి యాస్తిక బుద్ధిగల కుటుంబములయందలి సుశిక్షి
తలగు స్త్రీలు దుర్భరంబగు భర్తృవియోగంబు నతికష్టంబున సహించుకొనియై
న సద్భావమున సంస్కారానంతరమున మఱల మార్తృగావునకాస్తింప కు
న్నారు- శరీరమునకు గలిగినరోగము మందుచేఁగుదుర్చుకొని సుఖించున
ట్లు భర్తృవియోగదుఃఖమును మార్తృగావునఁబోగొట్టుకొనరాదాయననిశ్చ
యమునుగమార్తృగావు పెనిమిటికన్న జీవితము వలకుంబ్రతుకునని మార్తృను
వాడినదాని కెల్లు తెలియును- భర్తలుగతించినకొలఁది యొందఱం బెండ్లా
డి బిడ్డల్ గలదు- కోర్కెలు హద్దుగలదా- చెల్లఁగలిగినయెన్నివిధ
ములకోర్కెలు ప్రతిష్ఠనము ద్దయించినప్పటికి మర్యాదాభంగమగునని
యు లేకకష్టములు తగిలించుకొన వలసివచ్చుననియు వివేకులులోనడం
చుకొనుచుండలేదా- కులాగతసంప్రదాయాను సారముగ రాజ్యమున క
మారుఁడు పెద్దకొడుకగుచుండగాఁ దక్కిన పుత్రులు తమకాభాగ్యమబ్బ
లేదని చేతులుపిసుకుకొనుచున్నారు వారిదుఃఖము కుటుంబసహితముగ
దమయుసన్నల్ల నెల్లయుపాయముల వెదకికడతేర్చినఁదీరదా- రాజకొడు
కేరాజు కానేల యింకొకఁడు సింహాసనమునఁ గూర్చుండనొల్లఁడా- కుడు
చుటకు గట్టుకొనుటకు లేకబాధపడు పేదలకు భాగ్యవంతులేల తమయా
స్తి పంచియీరో- తమకన్న సౌందర్య బలచాతుర్యములు గలస్త్రీపురుషు
లనాలుమగల్ల నొక్కన్యమేలయనుభవింపించనొల్లరో- యింతకున్నిష్టాచా
రము దైవనియోగమునుద్దిష్టపు బూనుకొనకసంఘసంస్కార పరాయణు
లప్రియమన్నను తీతువు రాయబారము వలెన్యర్థము మఱియు సహాసా
సనాపనము- గనుక చతుర్విధాభినయము సాంప్రదాయానుసారముగఁ జేయు

వలెను- నిద్రలేచినదికేకలేసి చినది తుమ్మెద దాసి చీపురుకట్టతో వాకిలి బా
గుచేయుచున్నది మనసేవకారు [illegible] [illegible]చున్నారు పిరంగులు పేలు
చున్నవి కాకులఅరుచుచున్నవి పిడికిళ్ళలు చక్కిలాలు. పెరుక్కొనుచున్నారు ప
చ్చడివాండ్రుకాలువలు [illegible] [illegible]
బచ్చలికూర పుల్లిపాయలు పచ్చిమిరపకాయలు కరివేపాకు చింతచిగురో
యని పల్లెబోట్లమ్ముచున్నారు [illegible] చెంబులక్షం
దొంగించుమని తానమాడివచ్చు బ్రాహ్మణుడు [illegible]చున్నాడు- తెల్ల
వారినదనియు- గాడిదెలు కాట్లాడుకొనుచు [illegible]
బట్టలుమంటల్లొచున్నవి- కుక్కలుపోట్లాడుచు [illegible] చున్న
వి- యెండనెత్తిమండుచున్నది- కొలువులన్నియు [illegible] పగలు రెం
డుజాములైనదనియు స్వభావవర్ణనచేయు [illegible] కవితమ్మకుప్పవాను
వారును- నాకు పాటలూ ఆటలూ అంటే [illegible] మాసేసూ
భోగంమేళము చూడకూడదన్న వాళ్లలో నేనొకణ్ణిగా- విధిలేక వచ్చిందీ
రాజుగారిబంగాళాపై దిక్కుమాల్న నొకరిగాని గుర్బజానీచేత పానుక్క
బ్బురీసింగు హాలులో పాడించిదాసికైదుపందలు చెండావేయించి ఔత
ణంజమచేయించి యేస్ ఫ్రేజ్ నో అదర్ ఇచ్చేవరకు- నాఅవస్థ ఆవ్యక
తీరిందికాదు- డేమ్ నాన్సెన్ డుక్కలాగున్నాడు బ్రాహ్మణుడంటే నొకచే
సుకోరాదూ- యిదిగో సంకి మనవాళ్లలో యిదేనొకమర్మం- మాట్లాడు
కోవడం- డోంట్ గివ్ హిమ్ మైండ్- సాయిబాబంటే కట్టు నీకుబుద్ధుందా-
చెప్పేకానూ- స్టుపిడ్ ఫో- రేట్లేవన్నీ వెళ్లి వీరేశలింగం పంతులుగారు వ
స్తారువాళ్ని తీస్కురా- పెదబాబు నీవువెళ్లానాకుసుస్తీగావుంది- విధిలేక
వచ్చిందంటే దీనమ్మ బొడ్డు బొక్కా [illegible] నాకిమేళంనాకు తెలుస్తుందా
ఏడుస్తుందా ఏంపాటలంటేమక్కువెట్లనిస్తారా వాళ్ల బాండ్రుపు తెందుకుబా
మని- అక్షరములు వినపడకుండా మద్దెలమొత్తుకోవటం ఒళ్లు తిప్పుకోవటం ఇ
హిహీ ఇహిహీ అనిదీర్ఘాలుతీయటం ఏంపాటలు [illegible]
డవచ్చుకాని- సంగీతపాటకులంటేనాకొళ్లమంట- వాళ్ల వికారాలు వాళ్ల
రుంజుకోవటాలు ఎడ్యుకేషనామన్నా వాళ్లకుస్టేటస్లేదు- ఇంగ్లీషు ఎడ్యుకేష
నులేనివాడికి సివిలిజేషనేముంటుందంటే- సంగీతం అంటేనాకసహ్యంగాన్ని

మూర్తిమూర్ఖులకు కుమారసంభవం చెప్పిస్తున్నాను డెబ్బయియేళ్లశా
స్త్రుల్లుగారు బాగా చెప్తారు- రాజుగారు లేస్తేనేగాని మేము లేవటానికి వీల్లే
దు- చచ్చామనాత్రిపిదప్పిన్న మాటలేదు- అబ్బా చూశారా గ్రామ్యం ఎం
దుకు రాయకూడదు- నల్గురికి తెల్యాలా ఓ బెల్యా మిస్టర్ గణాలు
పాసిలు పీటికి వ్యక్త పదాలు కోపి మీనింగ్స్ చేస్తావున్నారు- గట
వే- ఇలాంటి సోమరి పోతులకోటి పైసావేనా ఇవ్వటం నాక్కిట్టదు- బ్రాహ్మ
లటుమీ కేంపని తెల్లవాళ్లేసి లాస్టుగాయింతబూడిదె హాపుకోని ముష్టి చెం
బుమీరుకయామ- చాల్బచ్చాలేదైన వర్కు చేసుకోకూడదూ- దీనిత
స్సావలవా ఆ-పంపిచే మూలంకే ఆఖకతునాటు కంపినిలో పోయినాయంకే
పన్నెండువేల రూపాయలకుపైగా- గాడ్సుపిక్- ఇఖనాకు సెల్వివయచె
స్తారా- క్రైమైపోతుంది- గ్రామ్యభాషతో అసగామనవంటి కొంచెముసివి
లైజుమెన్ మట్లాడే భాషతో కావ్యాలు వ్రాస్తే హైస్కూల్ ఆఫ్ యూనివర్సిటీని
గా వర్నాక్యులర్ బ్రాంచికి అపోస్తలుసు క్లాసుకు పెట్టించుటకు శ్రీ చే
స్తాను- ఆపజ్ఞస్తుమీంది- ప్రాణనవశ్వలానంతరవినాహాపట్టమహామహోపా
ధ్యాయులుగారిది ఘణింకూర్బదాయువర్బస్టు- ఓ కేంకట్య థేంకట్య ఇట్లుతగు
మనుష్యులాడుకొను భాషతో గ్రంథములు వ్రాయవచ్చునసియు నాంగ్లేయ
భాషాపాండిత్యము కొంతగలిగియున్న మాత్రమున గీర్వాణాంధ్రభాషలు
గూడ గూలంకషముగ దెలిసినట్లు వేషములువేసి తమకు పాండిత్యము
ఘటింపు చేయు బజారుపత్రికల స్థాపింపుచు సభలు సిగ్గెడి కాలయులు తెగ
నఖుకు నాంధ్రులును- మఱియు పుస్తకములంబట్టి కొన్ని తెలుగుమాటలు
పఠించుకొని తెలుగన్న నేమో తెలియని పాంగ్లేయులవద్ద నాంధ్రభా
షాపండితులమని నటించుచు నాంధ్రభాషాపరీక్షకులైన యాంగ్లేయులనుందె
వంగు బానయును సంఖుపోసి కొనుచున్నారు- శాకుంతలనాటకము నిర్వ
ద్యార్థులకు బాఠము చెప్పంగలుగ్గైర్వాణ పండితునకు నెలకుం బదేదు
రూప్యములు మాత్రమే వేతనముగాని హామ్లెట్టుపాఠము చెప్పు నాంగ్లేయ
భాషాపండితునకైదు వందలు రూప్యములు నెలకు వేతనముకదా యాంగ్లే
యభాష రాజభాష యగుటచేతగదా యంతజీతమీయబడుచున్నది- కే
వల గీర్వాణాంధ్రభాషాపండితులనిప్పటి చెడుకాలములో నెవరుచూచెదరు-

వేదశాస్త్రములు సంగీతసాహిత్యరసజ్ఞతయునడుగంటినవి- మానవధర్మ
శాస్త్రము సంస్కృతమునఁ జదివికొన్నవానికి దమ్మిడియైన రాబడి లేదు కా
ని యదే యాంగ్లేయభాషలోఁ జదివికొని పరీక్షలో నెగ్గినవాఁడు న్యాయాధి
కారియొద్ద వాదించుటకు మాత్ర కల్గినెలకు వేలకొలంది సంపాదించుచున్నా
ఁడు- కావున నేకొంపగోడి యమ్ముకొనియైన నాంగ్లభాష భారతీయులు నే
ర్చుకొనుచుఁదమ భాషలనిరసించుచున్నారు- తుదకాంగ్లేయభాషలో భ
గవద్గీతలఁగూర్చి యుపన్యాసమిడు నేనిబిసంటమ్మగారి పాదములఁబట్టు
చు సంస్కృతమున భగవద్గీతలుబోధించు నాచార్యులంగూడ నరకు సేయు
చున్నారు- భరతవర్షపరిపాలకులు భరతవర్షమునందు భారతీయభాష
లనే యుపయోగించి పాలించునెడ భారతీయభాషలన్నియు సమున్నతదశ
నందుఁగదా- యిప్పటిబహుళలలోఁ జిన్నపిల్లలకు చెప్పు సంగీతసాహిత్యపద్ధ
తులేమనవచ్చును సంగీతవిద్వాంసులమని బయలుదేఱినవారిలో నూటికిఁ
దొంబదితొమ్మండ్రకుఁ బైగా శ్రుతిలయజ్ఞానములు స్ఫుటముగానుండఁబో
వు కవిత్వమున్సంగీతమున్ సహజముగాఁబుట్టవలయుఁగాని శిక్షాహీనులెంత
నేర్చుకొని యంటించుకొన్నను లాభము లేదు- వేనవేలు భాషాపరీక్షలయం
దు నెఱవేరినవారుకలరుగాని సొగసుగాగద్యపద్యప్రబంధములస్వతం
త్రముగఁ గల్పించి కవితాప్రతిభఁజూపఁగల కవీశ్వరులొకరిద్దఱైన నే
శమంతటఁగానలుట కష్టము- కానిదీర్ఘములువేసి గద్యపద్యములు చదువు
వారు లక్షలకొలందిఁగలరు కానిశారీరసౌష్ఠవయుతులై సభలందార్యశ్లోక
మున వేలకొలందిపండితపామరులన్ రంజింపజేయునారొకరిద్దఱు జగమున
నుండకడు నరుదు- లోకములో సార్వజనీకులు నాఁబరఁగుకవులు శేక్స్పి
యర్కాళిదాసులే కదా కవీశ్వరుల కవితాప్రతిభవారి గ్రంథములు వెల్లడిం
చును మఱియు నొకభాషలోని గ్రంథమింకొకభాషలోని కక్షణముపొసీకం
చుమించుగ మాచర వచ్చుఁగాన సకలదేశపుజనులకు భూతవర్తమా
నకాలములంబరఁగు కవీశ్వరులశక్తి లోకమంతట దెలియఁబడుఁగాని యిము
కవితారసిత్రికచాతుర్యమిం కొకరికిఁ బరోక్షమున నెక్కుమొగిఁ దెల్పఁజా
లు యంత్రములిటిదవజిసను లేపుకదా- యాశ్చర్యానుగ్రహమున నీకొఁగినఁ
గొనఁబడినప్పటికి నట్టియంత్రములసంపదను గాండున్న సంగీతపాలికము- ఫ

కవీంద్రుఁడు జగద్విఖ్యాతకీర్తిఁ బడయ నేరఁడుగదా. షేక్స్పియరు కాళిదా సుల కావ్యములకన్న సొగసైన కావ్యము లెన్ని వ్రాఁతలో కులకుఁ దెలియని కాలము సఫలములైపోయెనో దేవునికె ఱుక. వాచికాభినయరూపమగు కావ్యమునకు గీతవాద్యములకన్నను మఱియు నాంగికాంగహార్యసాత్త్వికాభినయములకన్నను గౌరవమంతగా వచ్చుటకుఁ గారణము స్వరసందర్భమునఁ జతుర్విధవాద్యమున మఱియు నృత్యమునఁ గ్రమముగ గాయకుని శరీరపాటవము, వాదకునికరగుణమును నటునినృత్యవిశేషమును వెండియు నాయువ్యక్తి విద్యావైశద్యము నభకుఁ గన్పఱచునుగాని కావ్యము సకలజగమ్ము సద్మమువలెఁ జూపుటయేగాక మానవులకు వివిధావస్థల యందుఁ దలంపు లెట్లుండునో వానిం గూడ బయల్పెట్టును. సర్వరూపము లాకర్షించుటకు రూపగ్రాహియంత్రమును సకలధ్వనుల నాకర్షించుటకు శబ్దగ్రాహియంత్రమును గలవు కానినానావస్థలయందు బయలుపడని మనుష్యుల తలంపులఁ గూడఁ దెలుపుటకుఁ గావ్యముకన్న వేఱుయంత్ర మిదివఱకు లేదిఁకనుండఁబోదు. కవితాశక్తి సదా జగమున నెల్లకృత్యములు ప్రబలుచున్నవి కవిత్వము ప్రత్యక్షముం దెలుపుటయేగాక పరోక్షముఁగూడ బయలుపెట్టుంగావున 'ననేకోవేత్తి కవితాతత్త్వం శివో జానాతి వా నవా య' నికాళిదాసుఁడు. 'నతచ్ఛాస్త్రం న సా విద్యా నతచ్ఛిల్పం నసా కలా। నాసౌ యోగో నతత్కర్మ। నాట్యేస్మిన్యన్న వీక్షతే' యని భరతముని యుపక్రమించిరనఁగాఁ గవిత్వమనఁగాఁ గావ్యముఁ బన్నునూహ. కవిత్వము సహజకృత్రిమములని రెండువిధములు. ప్రాంచ భౌతికక్రియలు కల్పించునది సహజము. ఘటపటాదిలౌకికకృత్యములఁ బోలి నచునది కృత్రిమము. కావున లోకమునఁ గల్గు సకలక్రియలును దైవికమానుషసంకల్పవశమున నేకలుగుచున్నవి. షేక్స్పియరు కాళిదాసులంత కష్టపడి యాఁకలి నిదురలైన మఱచి సమస్తైహికభోగముల మానుకొని రాత్రింబవళ్లేకదీక్షతోఁ గావ్యము లెందుకు వ్రాసినారు కీర్తికొఱకా యేమి తైనఁ జెల్లిపోయిన వెనుక వానిం బైవారు దూషింతురో లేక భూషింతురో కనిపెట్ట లేరుకదా. ధనమునకా యెంతయో సులభముగా మఱికొన్ని పనుల వల్ల ధనము కావలసినంత లభించునుగదా. భోగమునకా లోకజ్ఞానమే లేక

తనువు మఱచి తదేకధ్యానముతోఁ గోరినపని యొకటి. తోఁచునపుడుకొం
పవోయినట్లు విచారించుచునొకసందర్భము కుదుర్చుకొనుటకెంతయో యో
గించుకొని తన్నుఁ గొనుచు నెంచుకొన్న శబ్దము స్ఫురించినపుడు రాజ్యము దొ
రికినట్లు సంతసిల్లుచు సంతతమెద్దియో యాలోచనమున మునిఁగియున్న వాఁడు
సర్వచ్ఛందసవనితాధిభోగము లనుభవించుటెట్లు- మోహమున శాకుంతల
పిఱుందలన్ హేమ్లెట్టునెత్తి యందుండగులుకొన్న వారికి నిర్వేదము మనస్సె
ట్లుకుదురును- బహుప్రకారమున శాకుంతలమును హేమ్లెట్టుం జదువకున్న
ప్రాణులకాఁకలితీఱదా లేక నిదురపట్టదా- నీతిఁ దెల్పుటకా- మంచిచెడ్డలు
బాగుగఁ బరిశీలింపక పాత్రురహస్యముగాఁ జేయరాదే యటివారల మనసు
కనిపెట్టక చేసిన పొందు దుష్యంతునే కాంతముగఁ గలసిన శకుంతలకువలె
వికటించును మఱియుఁ బరునిఁ జంపి వానిసొత్తాక్రమించుకొనరాదట్లొ
నర్చినవాఁడు హేమ్లెట్టుపినతండ్రివలెఁ బొలయింపఁబడునని శాకుంతల
మందు హేమ్లెట్టునందు దెలుపఁబడిన యీరెండునీతుల నొకమూలోనైనఁ
గనివారెవరు- కొత్తవానినమ్మకొని వానిరహస్యముగఁ బెండ్లాడివా
నిచే వంచఁబడఁబోవకా మమతెవ్వరికైనం దెలియనిక్రమమిండతవలె నీడువచ్చి
నకన్యక యెవతెయుండును- మఱియుఁ దానన్యాయముగ నొరునిఁ గొట్టి
నందున పైఁ బరులు పగఁబట్టెదరని యిచ్చి వానికిఁదక్క నితరులకుఁ దెలియదా
లోకులందఱికిం దేటతెల్లమగు నిట్టినీతులకై కొండంద్రివ్వి యెలుకఁ బట్టి
నట్లు కవీశ్వరులు వృథా ప్రయాసమున నంత లేసిగ్రంథములరచింపనేల-
సమస్తజగత్కారణమగు శక్తియొద్దియో వాగ్గేయకారాది కవిరూపమున
నూహించుచు వ్రాయుచుం బాడుచు నాడుచు వాయించుచు సకలకర్మ
ములనాచరించుచు వేమేలసర్వజగద్రూపమై సత్వరజస్తమోగుణములం
దనలోఁదానాటాడుకొనుచుండునందులకే కారణమైననూహింప మాన
వులకలవి కాదు- జ్యోతిష్కులు గురుశుక్రయోగంబున నిట్టివింతలులోకం
బున జరుగవచ్చుననియు జెప్పుదివదునొకండుకోట్ల నలుపదివన్నెండు లక్ష
ల తొంబదిపదమూడు వేల రెండువందలముప్పాతిక యోజనముల దూరమున
భూగోళమునుండి శుక్రమండలమున్నదనియు నందులోఁ గాల్వలు గనబడుచు
న్నట్లున్నవి. కనుకతప్పక మనుష్యులు నుండురేమోయనియుఁ గోఁతలు

గోయుగ్రీకశాస్త్రజ్ఞులు- భూమియందు వేలమైళ్లు చుట్టిరయించుమించు దళ సరిగనున్నదా సముద్రమున్నదియున్నది నాపూటసమ్మతించెవరిచో నచటికిబో యుచుండునుడు మిక్కిలిబోధపడుసనువారునుఁ జెప్పిచూడఁగా సాంధ్రాంగ్లే యశబ్దముల వృథమాంతరసంబంధము బట్టియుభయభాషలలో నీటీను శబ్దములు సమానరూపార్థకములనుంటచేతనుమఱియు సర్వముశబ్ద ములు సమానరూపార్థకాలంబట్టి మఱికొన్ని కారణములవల్ల సాంధ్రాంగ్లే యులు గాని యాంధ్రతురష్కులుగాని- మహాశకమునకు ముందుమూడు ల క్షలమాసముల పన్నెండుదినములు దాదాపుగా బహుశానొక్కకులములో నివాసై హిమాలయమునకు దెప్పవడిబిలో నుండియుండవచ్చునను చరిత్ర కారులును- వానరజాతినుండి నరజాతిగూఢిగఁ బుట్టియుండవచ్చును వాన రనరశబ్దములు సంత్యాక్షరములు సమానములగుటచేతను మఱియునాభ యజాతుల కొత్తలించుమిం వొక్క లాగుంటచేతనని యనుమానించు వరి ణామవాదులును మొదలుగ వివిధశాస్త్రజ్ఞులు జాత్యంధులేనుఁగుంగోల్చ్వన ట్లూహించుచుండురు జైనమూయననుమానమున నెఱుంగ నేరిరథు-మి డత్రంభట్లనికసమువలేం లిందఱియూహలుగుటికి జైత్రైదగుచుండును-ామొ త్తమ్ము ప్రమాణనులు గలిసి తెలియనివారనుట కేసందియములేదు- మఱియు మదాతిశయంబున లేని వస్తువులు నిజముగఁగాన్పించునట్లు యజ్ఞానదశయం దు స్వప్నావస్థయందుఁజొలితనకంటెనన్యమెఱుంగనినిత్యముక్తబుద్ధస్వరూ పుఁడగుజీవునకాత్మరూపకమగు జగత్తుతోచుచుండును గాని వైరాగ్యము నలేక ప్రజ్ఞానదశయందు మదముడిగినపిదప మఱియు నిదుర మేల్కొన్నపి మ్మట స్వికారములగపడ నట్లీలోకవిచిత్రము కాన్పించకుండును సచ్చిదా నందస్వరూపుఁడగు పరమాత్ముఁడొక్కఁడె మిగులుననుచుఁగాని మఱియుస ముద్రపుటొడ్డునఁ బలుతెఱంగులనినుక గాలిచేరూపించుతీరున మనుష్యు లుపరవశులై దైవవశంబునవివిధస్థితులమారుచున్నారనుచుఁగానికర్మా భోక్తాదనాదనయనుచుఁగాని యాప్తవాక్యము తెలిసికొనువారు సంసార దుఃఖమునంటరను వేదాంతముగ్గాళిదాసకృతులు బోధించుచున్నవి- మెక్సి యావినిక్కృతులవలన సంసారము దుఃఖభూయిష్ఠ మనుమానవులదియనుభవించ కతిలిపాపాచరణమున నిత్యనరకమును బుణ్యమున నిత్యానందపదవియుం

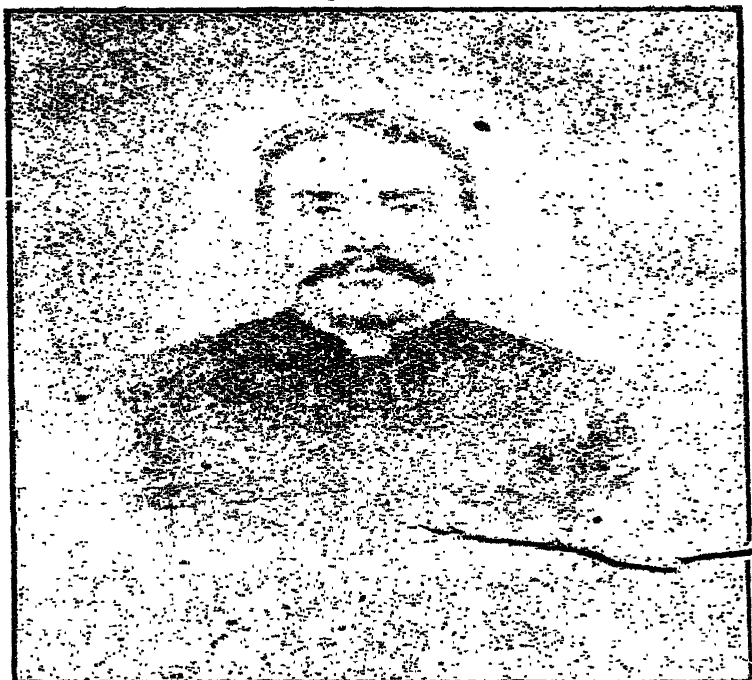
జీవులకుఁ బరమాత్మునిచే నొసఁగఁబడునని బోధించుచున్నది- కావ్యము ననే
మోయ నేకులనేక విధములఁ బ్రాచీనాలంకారికులు చెప్పియుండిరి గాని
ముగు పదావలికావ్యమను దండివచనమే ...
యర్థము లేపోదా యర్థబోధమున నెట్టిదో రసము స్ఫురించక పోనదు-
గుణదోషాలంకారములు విమర్శించువారలు లోకప్పుడు గుణముదోషముగాఁ
దోషముగుణముగా నలంకారము హేయముగా మారెనన్న నజీర్ణ
మున విషమగు విష మొకప్పుడు పథ్యమగు శబ్దాలంకార సమన్వయమగును
మనసునకింపగు శబ్దార్థములు కావ్యమనఁదగినది- భరతముని చెప్పినవి
భావానుభావవ్యభిచారి సంయోగమునఁ గల్గు త్రిమిశ్రదిరసములలోను త్తమ
జనులనానందింపించు వీరశాంతికరుణలు సత్వగుణప్రధానములు- మధ్యమజ
నులగపచుర శృంగారహాస్యాద్భుతములు రజోగుణప్రధానములు- మఱి
యునధమజనులంబోఁచు రౌద్రభీభత్సభయానకములు తమోగుణప్రధాన
ములు- ప్రతివస్తువునందెట్టి యోగరసము ప్రధానముగనుమఱియుఁ దక్షిణ
రసముల ప్రధానముగనుండకతీఱదు- చక్కెరయందు మధురరసము
ఖ్యముగాఁ దోఁచునప్పుడు మొదలగు చవులడంగియుండును జనుల క్లేశబాధ
సమూహమువలన మనసులకు గ్లానము కలిగి సత్కర్మాచరణమునకు
త్సాహము పుట్టునట్టిది సత్కావ్యము జనులకు భయశోకజుగుప్సా క్రో
ధములం బుట్టించి దుర్మార్గమునకుఁ బురికొల్పునది యసత్కావ్యము
మద్యమాంసాశనులై పరదారధనముల నపహరించుచు మోసంబు నయ
థేష్టంబుగఁ జరించు దుర్మార్గుల సుఖస్థితి వర్ణించుట లోకులదు
ర్మార్గమునకు రేపకమౌనది- లక్షణవిహీనముగ యథేష్టముగ వ్రా
యంబడిన పుస్తకములు కళాశాలలం బాలురకు పాఠములు- వేశ్యా కన్యల నిల్లాం
డ్రగానుంచుకొనుట- యిల్లాండ్రు యథేచ్ఛ సంచరించునప్పు చూచీచూ
డనట్లు నోరెత్తకుండుట- వర్ణ నియమము మాని యన్నిజాతులు కలసి తి
నుచుం బరస్పర వివాహములాచరించుకొనుటయే యవశ్యకర్తవ్యమనుట
స్త్రీపురుషులు పెండ్లి మాని వావివరసలు లేక- యథేష్టవిహారము సల్పిన చో
నెట్టియో దుఃఖములు తొలఁగి జనులు బాగు పడెదరని యుపన్యసించుట- పర
లోకము లేదని ఋషిగ నమ్మి సుఖపడుటకొఱకెట్టి దుష్కార్యమైనఁ జేయుట-

తాఁజెడుట యేకాక పరులఁ గూడఁ జెఱుపఁబూనుట- ధనార్జనముకై యెట్టి నీచకార్యములైన నొనర్చుట- పూర్వాచారము లన్వేక్షించుట- కల్లు ద్రావుట మాంసము దినుటయు నిప్పటి నవనాగరకులలోఁ బుట్టుచున్న తెవ్వుళ్లు- స్వదేశోద్ధరణమునకై పాటుపడుచున్నట్లు కన్పట్టుచుఁ దగుమనుష్యుల వలెఁ బైకిఁ గాన్పించుచు బిరుదనామము వడయుటకై తోటివారి నెంతో హింసించుచు దాఁ బట్టిన కుందేటికి మూఁడే కాళ్లని మొండివాద మొనరించుచుం బ్రాచీనమతము నిరసించుచు పాశ్చాత్యాచారము లనుసరించుచు నాగరకాగ్రగణ్యులమని విఱ్ఱవీగుచు మానమర్యాదలు లేక గేదె పెయ్యయు నాఁ జెయ్యియుఁ గాక దిక్కుమాలిన పెయ్యయైన యీ భారతీయ జనము కలివశంబున నవశంబై యుభయలోక భ్రష్టమగుచున్నది. ఇప్పుడు- భారతీయ ప్రజయందే రసము గాన్పించుట లేదు గాని నీరసము మాత్రమగపడుచున్నది- తనలోనికోర్కె పరులకుఁ దెల్పుటకుఁ జతుర్విధాభినయంబు లుపయోగింపబడుచున్నవి కదా యవి సమయోచితములై సరసములుగా నుండవలయు- నిజ్జగన్నాటకరంగమున మానవులు యథోచితముగ నటించనియెడ వైపరీత్యమున రసాభాసముగ నగుబాటుం బ్రజాపీడయు నగును- జనులందు మహారాజు బట్టమెడకు జుట్టికొని దీనదృష్టితోఁ జేతులు జోడించి సాష్టాంగపడి క్షౌరము చేయుటకు విచ్చేయుఁ బ్రార్థించెదనని మంగలిం బిలుచుటయు- గొల్లవాఁడు చచ్చుడీ వాఁడొక స్మార్తవటుగా శిఖాయజ్ఞోపవీతములు ధరించి స్నానమొనరించి శ్రోత్రియవేషముతో శాస్త్రమొనరించెద బ్రాహ్మణార్థమునకై రండని వైదికులం బిల్చుట- డెబ్బదేండ్లవాఁడు పిన్నవయసువానివలె నెనిమిదేండ్ల కన్నకుఁ బుస్తెకట్టుట బోడతౌలపితల పెంచుకొని పసుపుబొట్టు కాటుకలుంచుకొని కాళ్ల-పారాణితో ముత్తైదువలం బిల్వనేగుట- బ్రాహ్మణుఁడు సేవకావృత్తిఁ జేయుట- శూద్రుఁడు చందలముననిడి యారగించుట- న్యాయాధికారి లంచగొండియగుట- నూత్నయౌవనవతి పాతకుఁడు ధర్మాధికారియగుట- ప్రభువు విద్యావిహీనుఁడౌట- కూటికై వేదాంతము చెప్పుట- బండబూతు ప్రవచనము లుచ్చరించుట శుద్ధిసమయముల మ్లేచ్ఛభాషతో జరుపుట- బాలుఁడు సన్యసించుట- క్షత్రియుఁడు ముష్టియెత్తుకొనుట- యవిద్వాంసుఁడు సభాధ్యక్షుఁడౌ

టు- మగవాండ్రాఁడువేసమున నగపించుట మొదలగు సంప్రదాయ విరుద్ధవేష ములూనఁరాదు- శృంగారమున విస్పష్టముగాఁ బెండ్లాడినయాపెతో విహరించుటయు- హాస్యమున సూనృతవ్రతుఁడన్యులచేఁ గల్లబోతని యుపహసింపఁబడునెడ మందస్మితము చేయుటయు- వీరమున సాధుసంరక్షణకై ధర్మయుద్ధమునను సుఖుఁగోల్పోవుటయు- కరుణయందాపదనున్న సజ్జనులం గాంచి కంటనీరిడుటయు- రౌద్రమున సజ్జనాపకారమొనర్చు దుష్టులఁగని బొమముడిపాటుఁగాంచుటయు- భయానకమున దుష్టసంపర్కమునకు వెఱచుటయు- బీభత్సంబున సజ్జనోపద్రవముఁ గనుఁగొని మూర్ఛిల్లుటయు- శాంతంబున సద్వ్యసనముల కోరసిల్లుటయు నుత్తమస్థితులనఁబడు- నిట్లు నవరసంబుల గవను సజ్జనులనడువడి నవలంబించు నిర్దుష్ట శబ్దార్థసమూహము సత్కావ్యంబనఁబరఁగు- నట్టిసత్కావ్యములొనర్చువారు సుకవులు- షేక్స్పియరు కృతులందు నీయుద్దిష్టానుసారమను నాటకమును గొరియలేనన్న నాటకమును సత్కావ్యములు- కాళిదాసు కృతులందు రఘువంశ కుమారసంభవ మేఘసందేశములు సత్కావ్యములు- రఘువంశ కుమారసంభవ మేఘసందేశములొనర్చిన కాళిదాసువేఱు- నాటకత్రయమును శృంగారతిలక ఋతుసంహారములఁ జేసిన కాళిదాసుఁడు వేఱు- తక్కినవి చేసినవాఁడు వేఱని నాకుఁ దోఁచెడును- మూఁడు వేలయేండ్లక్రిందట రఘువంశ కుమారసంభవ మేఘసందేశములొనర్చిన కాళిదాసుఁడు పరమభాగవతుఁడై బమ్మెరపోతనామాత్యునివలె స్వతంత్రుఁడై యుండవచ్చు నీతఁడే జగత్ప్రసిద్ధిగొన్న కాళిదాసుఁడు కానిచో నట్టి సత్కావ్యప్రవృత్తి యతనినుండి కానేరదు- నాటకత్రయము శృంగారతిలక ఋతుసంహారములం జేసినయతఁడు పదాఱు వందలయేండ్లకుముందుగాఁ గృష్ణదేవరాయాస్థాన కవియగు పెద్దనామాత్యునివలె భోజమహారాజాస్థాన విద్వాంసుఁడై రాజప్రీతికై నాగరక శృంగారప్రధాన కావ్యంబులొనర్చెననవచ్చును- మిగిలినవాఁడెవఁడో వేయేండ్లక్రిందటఁ గొండరాజులయొద్ద బండబూతులాడు మొండిపండితుండు కావచ్చును- కాళిదాసుని పేర బయల్వడు ప్రహసనము ముద్రింపఁబడి ప్రచురింపఁబడుట భారతీయగౌరవమునకెంతయు లోపము- రఘువంశమున శ్రీరామచరిత్రాంతము వఱలుచుండ

కుమారసంభవమున మొదటి యెనిమిదిసర్గలును బూర్వమేఘమును నుత్తరమేఘమును గొంతియు నొక్కటే కాళిదాసకవిత్వము. తక్కినభాగము లన్యకవివిరచితములు. కాళిదాసకావ్యములలో రఘువంశమునందు శ్రీరామచరిత్రాంతమువఱకు గలభాగము. నాటకములలో విక్రమోర్వశీయమును. షేక్స్పియరు గనినాటకములలో నీయుష్టానుసారము రంగావ్యంబులు క్రిసీ చెఱయు నిరుపమాన కవితాప్రతిభ కాటపట్టులు. కాళిదాసవిరచితరఘువంశమువంటి షాగస్సైన కావ్యము జగమున కరుదుగావున లోకములోని యెల్ల నాగరికులు తమతమ భాషలకద్దాని నూచుకొనుట శ్రేయము. నవరసములొండొంటం గలిసిక కేవలమొకటిగా దేనిమట్టున కది నిలువనేరదు కావున నీగ్రంథమున నొక రసమునకు మారుగ నింకొకరసమున సొగసులందందం గూర్చంబడియుండవచ్చును షేక్స్పియర్కాళిదాసులయూహ యించుమించు సరిపోవుటవీరమున 10-15-5కలు 5-6తో శాంతమున 10-36లు 1-2తో కరుణ 29, 3-8లతో శృంగారమున 15, 10-35లతో హాస్యమున 36,5తో సద్భుతమున 125 176-215-216లు 94-81-71లతో రౌద్రమున 5,1తో భీభత్సమున 4, 1-2-3లతో భయానకమున 4, 1తోడ నుమేళియురసవిశేషంబుల నచ్చటచ్చట గాన్పించెడు (1) - (2) . (3) × (4) 1 (5) = (6) ఈ గుర్తులు వరుసగా నన్వయము విశ్రమము నర్థసూచనము పాదావసానము నర్థము నన్యవాక్యములం దెల్పును. ఆంధ్రజనోపకారము నుద్దేశించి గీర్వాణాంగ్లేయభాషల నొప్పుంబడిన కాళిదాస షేక్స్పియరుల కవితా విశేషముల వారల కావ్యనాటకముల కథాసంగ్రహము వ్రాసి నేనాంధ్రీకరించిన వారల కవితావిశేషములకు గ్రంథసందర్భము దెలిపి యందలి కఠినశబ్దములకు టిప్పణి వ్రాసి చదువరులవిశేషార్థమై యీపీఠికను రచించినాఁడను.

శ్రీవిజయనగర నివాసుండనగు బ్రహ్మశ్రీమద్దాజ్జాడాదిభట్ల నారాయణదాసుఁడ.

Brahma Sree,

A. Narayana Dass.

BEAUTIES OF SHAKESPEARE.

HONOUR

ALL IS WELL THAT ENDS WELL. *Act. III. Sc V.*

1 The honour of a maid is her name and no legacy is s rich as honesty.

ACT. V. Sc. iii.

2 Let's take the instant by the forward top,
For we are old, and on our quick'st decrees
The inaudible and noiseless foot of time
Steals ere we can effect them.

ANTONY AND CLEOPATRA, *Act. III. Sc. XI.*

3 When valour preys on reason,
It eats the sword it fights with.

ACT. V. Sc. ii.

4 it is great
To do that thing that ends all other deeds
Which shackles accidents, and bolts up change;
Which sleeps, and never palates more the dung,
The beggar's nurse and Cæsar's.

షేక్స్పియరుని కవిత్వమందలి సొగసులు.

వీరరసము.

1 వ॥ కన్యయొక్క గౌరవమాపె విశేషము-మఱియుఁ బరువు వంటియై
శ్వర్యమే దాయమున్గాదు॥

2 గీ॥ అవసరంపు వంగినతల నందు కొంద।
మేలన నవృద్ధులము మన మింక మనదు।
శీఘ్రతమ విధుల మనము సేయక మును।
జరుగునన్న గఁగాల నిశ్శబ్దపదము॥

3 ద్వి॥ వీరత్వ మూహావోఁ పిడి సేయునపుడు।
పోరాన చేఁడు వాలుఁ బాదవి భక్షించు॥

4 గీ॥ తక్కు పనులనెల్లఁ జక్కాడు కార్యము।
సేఁత గొప్ప యద్ది చేట్లుఁ కట్టు।
మాఱుపడ్డు గున్కు మఱి పేదతెనఁ బోదు।
పేదకు దొరకింక దాదియగును॥

5 His legs bestrid the ocean ; his reared arm
Crested the world ; his voice was propertied
As all the tuned spheres, and that to friends ;
But when he meant to quail and shake the orb,
He was as rattling thunder. For his bounty,
There was no winter in't ; an autumn't was,
That grew the more by reaping ; his delights
Were dolphin-like ; they showed his back above
The element they lived in : in his livery
Walked crowns and crownets ; realms and islands were
As plates dropped from his pocket.

6 Saucy lictors
Will catch at us, like strumpets ; and scald rhymers
Ballad us out o'tune : the quick comedians
Extemporally will stage us, and present
Our Alexandrian revels.

AS YOU LIKE IT *Act. I. Sc. II.*

7 I beseech you, punish me not with your hard thoughts, wherein I confess me much guilty to deny so fair and excellent ladies anything. But let your fair eyes and gentle wishes go with me to my trial ; wherein if I be foiled, there is but one shamed that was

5 సీ॥ వానిపాదంబులు వార్నిష్కిరు కెలంకులను
గాపాడుచు నిలిచియుండె।
దనరారువాని యెత్తినచేయి జగమునకున్
దారాయిగ-వాని గొంతు పాడు।
చున్న గోళంబుల తెన్నునశక్తమై వెలయు-
వెండియునద్ది-విహితులకడ।
గాని-మండలములఁ గదలించి భేదింప
దలఁచిన-వాఁడు గజిలెడు పిడుగు।
వాని యీవిగ్గార్చి-దానిలోన నీనుతు కలుగ-
దయ్యాదిపంట కాలమయ్యె।
గోసినకొలఁదియుఁ గొనసాఁగునయ్యది-
వానివేడ్కలు గండు మీఁనువోలు॥

నవ్వి వానివెన్ను నగపచ్చఁదామున్న।
దానికన్నఁ బైకి-వాని యుడుపు।
నందుఁ బెక్కు-మాళ్ళ లటిగె-రాజ్యంబులు।
వానిజేబునుండి పడు చిఫ్రకలు॥

6 గీ॥ పట్టుకొందురు లంజెల బగిఁది మనల।
జెనఁటిబంట్లు-కుకవులు దూషింత్రు-కల్ప।
నాచణ ప్రహసన కావ్య నాటకంబు।
కట్టెదరుమనపై నాశుకవితఁ జెప్పి॥

7 వ॥ మిమ్ము బతిమాలుకొనెద-మీకూళతలంపు లనన్నిక్షింపకుఁడు-
నేనియ్యెడనంత చక్కనిమటింత గొప్పయాఁడువారికెద్దియు నిరా
కరించుట నేరమనియొప్పుకొనియెద-గాని- నాపరీక్షకై నాతోఁగూ

never gracious; if killed, but one dead that is willing to be so. I shall do my friends no wrong for I have none to lament me; the world no injury, for in it I have nothing; only in the world I fill up a place, which may be better supplied when I have made it empty.

CORIOLANUS *Act. I. Sc. I.*

8 I sin in envying his nobility;
And were I anything but what I am,
I'd wish me only he.

Sc. iii.

I pray you, daughter, sing; or express yourself in a more comfortable sort: if my son were my husband I should freelier rejoice in that absence wherein he won honour, than in the embracements of his bed where he would show most love. When yet he was but tender-bodied, and the only son of my womb; when youth with comliness plucked all gaze his way; when for a day of Kings' entreaties, a mother should not sell him an hour from her beholding; I,— considering how honour would become such a person; that it was no better than picture-like to hang by the wall, if renown made it not stir, — was pleased to let him seek danger where he was like to find fame. To a cruel war I sent him; from whence he

డమిూసోయగపుఁ జూపులునిమ్మంచి కోర్కులు గ్రానింపు-నేనం
దోడితినేని-యెప్పటి కదృష్ట హీనుఁడొకఁడు మాత్రములజ్జింపఁబ
డును-నేఁజంపఁబడినచో నట్లగుటకుంగోరుచున్న వాఁడే ♦ మడియిం
పంబడును-నామిత్రులకునే నెగ్గు సలుపఁబోవ-నేమన-నన్గూర్చి యే
డ్చువారు నాకెవరున్లేరు-జగమునకుఁగీడొనరింప-నందునాకెద్దియు
లేమగనుక-లోకములో నొకస్థలము మాత్ర మాక్రమించుకొం
టి నదినేనుత్తఁజేసినప్పుడు-తగునట్లు పూర్తిఁ చేయఁబడును॥

8 గీ॥ •వాని♦ఘనతఁజూచి •నేనోర్వలేకుంట।
•చేతఁ♦బాతకంబుఁ •జెందినాఁడ।
•నేనునేనుఁగాకిఁ •కేదియైన న్మతి।
•వాఁడెనేనగుటకు •♦వాంఛ గొందు॥

9 వ॥ నిన్ప్రతిమూలెద న్గోడలా పొడుము లేకుల్లాసముగామాట్లాడుము-
వాఁడేనా పెనిమిటి యైనయెడ- నెజ్జపై బిగికౌఁగిలింపులచేఁ బ్రేమ
చూపుటకన్న-వాఁడు జయమందుటకై నన్వీడనాడినచో మఱింత
యెక్కుడుగా సంతోషించెదను-వాఁడు లేఁత శరీరముకలిగి-నాకొ
కఁడేకొడుకై నప్పుడును-వయసందము వాని క్రొవ్వునెల్ల ♦చూ
డ్కి ♦నాకర్షించి నపుడు- దెనమెల్ల రాజులతో మాలినప్పటికి
గడియ యైనవానిందన కనుల యెదుట నుండి తల్లియెడఁబా
యఁగూడనప్పుడున్ గీర్తియక్తువాని నెట్లలంకరించునో యనియు-

returned his brows bound with oak. I tell thee daughter, I sprang not more in joy at first hearing he was a manchild than now in first seeing he had proved himself a man.

Vir. But had he died in the business, madam,—how then ?

Vol. Then his good report should have been my son ; I therein would have found issue. Hear me profess sincerely, had I a dozen sons, each in my love alike, and none less dear than thine and my good Marcius, I had rather have eleven die nobly for their country than one voluptuously surfeit out of action.

Act. II. Sc. i.

10 (1) Death, that dark spirit, in 's nervy arm doth lie,
Which, being advanced, declines, and then men die.

Act. III. Sc. i.

10 (2) His nature is too noble for the world :
He would not flatter Neptune for his trident,
Or Jove for 's power to thunder. His heart's his mouth.
What his breast forges, that his tongue must vent ;
And, being angry, does forget that ever
He heard the name of death.

(•బ్రతిష్ఠకదలింపనిచో గోడ(స్వేలాడుబొమ్మక న్న మేల్గాదనియుఁ దలంచుచు వాఁడుపేరందుచోట నాపదకెదురేగుటకొప్పకొంటి ని- ఘోరయుద్ధమునకువానినంపితిని- వాఁడునొసట్ల జయచిహ్నములతోఁదిరిగివచ్చె- నేఁజెప్పెదన్గోడలా- మొదటనాకుఁబుట్టినపుడు వాఁడుమగబిడ్డయనివినుటకన్న- నిపుడుతొలిసారివాఁడు మగవాఁడనిప్రఖ్యాతిఁగొనఁజూచుట కెంతయోసంతసించినదానను (కోడలు)- కాని- యతఁడాపనిలోఁపడిసినచో నమ్మాయపుడెట్లు (అత్త) అట్లైనవాని సత్కీర్తి నాకొడుకు కావలసియుండును- విను- నిష్కపటముగాఁజెప్పెదను- నాకుఁబన్నెండుగురుకొడుకులుండినప్పటికి వారందఱున్నా పేర్మికొక్కలాగున్నప్పటికి నొక్కఁడైననీకుమగఁడునునాకుఁ గొడుకునగువానికన్నఁ దక్కువప్రియముగానుండకున్నన్- •గొఱమూలియొకఁడు తిండిపోతుగమిగిలియుంటకన్న- దేశముకొఱకై ఘనముగాఁ బదునొకండుర్గించచ్చిన నొప్పుకొనియెదను.

10 (1) గీ॥ •అలరుమృత్యువా న్లద•య్యుంబువాని।
•కడుబలిష్ఠమైనట్టువంటి •కరమునందు।
•నెత్తఁబడినంతనయ్యది•మెఱఁగుచుండు।
•మఱియుఁదరువాత మనుజలు•మడియుచుండ్రు॥

10 (2) చం॥ •అతనిస్వభావమీజగతి•• కత్యనికం- బొనరింపఁబోఁడు ప్రి।
•స్తుతినలయీాశునాతనితి్ర•శూలముఁగూరిచి- యిందుర్వానిగ।
•క్షతముగుఱించి- వానిమది•నృష్టి•పొనచెఱడు దానివానినా।
•ప్రతొలఁగిఁగ్రోయు- నాత్రఁడులు•కన్ మృతిపేరుపరాకు చెందెడున్

Sc. ii.

11 Honour and policy, like unsevered friends,
I' the war do grow together: grant that, and tell me,
In peace, what each of them by the other lose,
That they combine not there?

Act. IV. Sc. v.

12 Let me have war, say I; it exceeds peace as far as day does night; it's spritely, waking, audible and full of vent. Peace is a very apoplexy, lethargy; mulled, deaf, sleepy, insensible; a getter of more bastard children than war's a destroyer of men.

Act. V. Sc. i.

13 The veins unfilled, our blood is cold, and then
We pout upon the morning, are unapt
To give or to forgive; but when we've stuffed
These pipes and these conveyances of our blood
With wine and feeding, we have suppler souls
Than in our priest-like fasts: therefore I'll watch him
Till he be dieted to my request,
And then I'll set upon him.

11 గీ॥ .పరువుపాయంబు ♦నని♦నెడ.పడని♦ చెలుల।
.వలెఁగలిసి పెగ్గు- సరిగాని-ఁ.పల్కు-ఘుప్పు।
.డేమినష్ట♦ మొండొంటి చే♦.నెనయునవ్వి।
.కూడియుండవు సాని♦ చే.కూరుపట్లు॥

12 వ॥ నాకుయుద్ధముండనీ- నిశ్చయముగారాత్రిస్వగటి వలెనదిసంసైన్నిమాత్రె
డు-చెఱుకు♦శౌర్యము♦వాచాలకమునగును-సంధినిక్క-మగుసన్ని
పాతము-మాంద్యము-మొద్దు-చెవిటి -నిదురపోతు-జ్ఞానహీనమును-
యుద్ధముచెంపుమనుజులకంటె జారజులనధికసంఖ్యగాఁబుట్టించును

13 చ॥ .నరముల♦పూర్ణమల్మ్రిఱియు ♦.నల్లయనుష్ణములై సంబ్రోద్ధర్ణ।
♦.గరకరిఁ♦ చెట్టపై ఁచుటకుఁ.గాని యనహూర్ణల-మన్నపానసం।
.భరితులమైవహించెదము .మార్దవమెంతయుఁ- గాన-♦ వేతునే।
♦.నటిముటివాఁడు మెక్క-వట .కంతమదిచ్చకువాని లేఁ పెడన్॥

Act. V. Sc. ii.

14 He that hath a will to die by himself fears it from another.

CYMBALINE *Act. I. Sc. VI.*

15 He sits' mongst men like a descended god;

HAMLET *Act I Sc. II.*

16 He was a man. take him for all in all,
I shall not look upon his like again.

Sc. iv.

17 Why, what should be the fear?
I do not set my life at a pin's fee;
And, for my soul, what can it do to that,
Being a thing immortal as itself?

Act. II. Sc. ii.

18 Doubt thou the stars are fire;
Doubt that the sun doth move;
Doubt truth to be a liar;
But never doubt, I love.

14 వ॥ తనంతఁజావనిచ్ఛగించువాఁ డొరులచేఁజావవెఱవఁడు.

15 ద్వి॥ వివిధమూర్తులందు వెలయుచునుండు।
నవతరించినదైవ మట్టులవాఁడు।

16 ద్వి॥ పురుషుఁడౌతండు సంపూర్ణగుణుండు।
నరయఁబోవనిక నేనతనికిసాటి॥

17 గీ॥ ఎంత కోటిక్షితిఁ జెందెడు లోకగర్జి।
పగకపాటినాము బ్రతుకుసరకు।
గొనను మఱియు నాత్మఁగూర్చి యేమది సేయ।
గలుగు శాశ్వతంబు గనుక నద్ది॥

18 గీ॥ శంకిలుమయగ్గియంచున శత్రియములను।
సవిత్రుఁడుచలించునం చీవు సంశయించు।
నిజమతేస్వబ్బఱియనిసందేహమూఁగొను।
కాని వలచిత్రినస్తను మానపడకు॥

Act. III. Sc. i.

19 O, what a noble mind is here o'erthrown!
The courtier's, soldier's, scholar's, eye, tongue, sword;
The expectancy and rose of the fair state,
The glass of fashion, and the mould of form,
The observed of all observers, quite, quite down!
And I, of ladies most deject and wretched,
That sucked the honey of his music vows,
Now see that noble and most sovereign reason,
Like sweet bells jangled, out of tune and harsh;
That unmatch'd form and feature of blown youth,
Blasted with ecstasy.

Sc. ii.

20 Nor earth to me give food, nor heaven light;
Sport and repose lock from me day and night;
To desperation turn my trust and hope;
An anchor's cheer in prison be my scope;
Each opposite, that blanks the face of joy
Meet what I would have well, and it destroy;
Both here, and hence, pursue me lasting strife,—
If, once a widow, ever I be wife!

19 సీ॥ అకటయెంతటిఘన మైనమానస
మిటుఁ బాడయ్యె రాజస భాసదునకు।
యోద్ధకు విబుధున కొప్పౌకన్ను
నాకెల్ల కత్తి గుణస్థితిఁ గాంచునాస।
మానిక మర్దంబు మర్యాదకు ని
దర్శ సంబు శృంగారము నకు మఱియును।
లక్ష్యంబు కనువారలకు బొత్తిగాఁ
బోయె వానిబాసలతే నె నాను నేను।
జెలులనిభాగ్యరాలనై చింతఁగుంది।
చూతునా యుక్తమపక్షి శక్తిఁదొఱఁగిన।
ఘనము వలె కష్టచే సీటఁ గలియనావి।
కసితయానవ నిరుపమా కారమిపుడు॥

20 సీ॥ పుడమినాతాహార మిడ దాకసంబు
వెట్టదు వెగ్గు వేష్ట యు నిదురపవలు।
మ్రాపున న్నెడఁ బాయు మఱినాదుస మ్మెకం
బాసయునిస్పృహ యగుచుమాఱు।
నాదు వాంఛలు నిబంధనము గమునిలివి
పలెంబమి మగుఁ బదఁపడియును।
నావేశ్య మోము వివ్వఁ బఱచు నెల్లయె
దిరివస్తువున్నాకు వఱలుకోర్కె।
జెఱచుఁదుదమట్లని చటను బరమునందు।
గూడనెడ తెగినట్ట్ మిక్కుటపు టిడుము।
నన్నెవెంటాడెడు న్నెన నాథనగుచు।
పఱియుఁ బొందితి నేన నాపాయమనస్స॥

JULIUS CÆSAR *Act I Sc. II.*

21 What is it that you would impart to me?
If it be aught toward the general good,
Set honour in one eye and death i' the other,
And I will look on both indifferently;
For, let the gods so speed me, as I love,
The name of honour more than I fear death.

ACT. II. Sc. ii.

22 Cowards die many times before their deaths;
The valiant never taste of death but once.

ACT. III. Sc. ii.

23 If there be any in this assembly, any dear friend of Cæsar's, to him I say, that Brutus' love to Cæsar was no less than his. If then that friend demand, why Brutus rose against Cæsar, this is my answer,- Not that I loved Cæsar less, but that I loved Rome more. Had you rather Cæsar were living, and die all slaves, than that Cæsar were dead, to live all freemen? As Cæsar loved me, I weep for him; as he was fortunate, I rejoice at it; as he was valiant, I honour him; but, as he was ambitious I slew him. There is tears for his love; joy for his fortune; honor for his valour; and death for his ambi-

21 చ॥ ఫలికెదవేమి నాకిపుడు వస్తువదైనఁ బ్రజానుకూలమా।
నెడనొకకంటఁ బర్విడుము మృత్యువుఁ దక్కిన దాన నేఁ బదం।
పడిఁ గనుఁగొందు రెంటినొకభంగిఁ బ్రతిష్ఠకు నెట్లు మిత్రికే।
నడలుటకన్న నెక్కుడు ప్రియంపడెదన్ సురలట్లు లోవనీ॥

22 గీ॥ ఎన్నఁ బిఱికివార లెన్నియో మాఱులు।
చచ్చుచుందురు తాము చావకమును।
పెన్నడైన ధైర్యమున్న జనులు చావు।
చవి యెఱుంగరొక్కసారి తప్ప॥

23 వ॥ ఈసంఘమందెవ్వనైన సీజారునకుం బ్రియమిత్రుఁడున్నచో- సీజారు
నియెడం బ్రూటసునకున్న ప్రేమ వానిదానికన్నఁ దక్కువకాదని
వానికనియెద- నట్లైనచో సీజారునిపై బ్రూటసుఁ డెందుకు లేచె
ననియామిత్రుఁ డడిగినయెడ నిది నాయుత్తరము- సీజరున్గొంచెము
ప్రేమించలేదుకాని రోముపట్టణము నధికముగాఁ బ్రేమించినాఁడను
సీజారుఁ డీల్గుట ప్రజలందఱు స్వతంత్రులగుటకన్న సీజారుఁడు బ్ర
తుకుట జనులెల్లరుం దాసులై పోలయుటకు మీరిచ్ఛగించితిరా- సీ
జారుఁడు నన్ బ్రేమించియుండుటచే వానికై నేనేడ్చెద- నతఁడు భా

tion. Who is here so base that would be a bondman? If any, speak; for him have I offended. Who is here so rude, that would not be a Roman? If any, speak for him have I offended. Who is here so vile, that will not love his country? If any, speak; for him have I offended.'

Act V. Sc. v.

24 His life was gentle; and the elements
So mixed in him, that nature might stand up
And say to all the world, "This was a man"!

HENRY V. *Act IV Sc. III*

25 if it be a sin to covet honour,
I am the most offending soul alive.

HENRY VI—PART I *Act IV Sc VI.*

26 *Tal.* O young John Talbot! I did send for thee
To tutor thee in stratagems of war,
That Talbot's name might be in thee revived
When sapless age and weak unable limbs
Should bring thy father to his drooping chair.
But, O malignant and ill-boding stars!
Now thou art come unto a feast of death,
A terrible and unavoided danger.

గ్యవంతుఁడైనందున కేను•సంతసించెద- నాతఁడుశూరుఁడౌటచేన తనినేగౌరవించెదను-గాని-యతఁడాసపోతగుటచేవానిన్నేఁజంపినాఁడ-నిదిగోవాని ప్రేమకునాకన్నీరు-వానిభాగ్యమునకుసంతోషము-వానిశౌర్యమునకుగౌరవము- వానియత్యాశకుమృత్యువు- దాసుఁడుగానుండఁగోరునంతనీచుఁడెవఁడైననిచటనున్నచోఁబలుకనీవానినేనల్గించినాఁడను-రోమనుగానుండఁగోరనంత మూర్ఖుఁడెవఁడైననిక్కడనున్నచోఁబలుకనీవానినేనల్గించినాఁడ-దనదేశముఁబ్రేమించనంతదుష్టెవఁడైననిక్కడనున్నచోఁ బలుక నీవానినేనల్గించినాఁడను॥

24 గీ॥ •తగినజీవనంబు•తనిది-పడంపడి।
ఁ•గూడెనతనియందు •గుణములట్లు।
♦•ప్రకృతిలేచిచెప్ప •వచ్చు మఱియులోక।
•మునకునెల్ల యితఁడె•పురుషుఁడనుచు॥

25 ద్వి •పరువునాసించుట•పాపమౌ నేని।
♦•దురితాత్మకులలోనఁ•దొలివాఁడ నేను॥

26 సీ॥ (తండ్రి) •ఔరనాయన్న-నీ•కంపితివార్త-
నేఁ•♦బోరుతంత్రంబులు •నేరుపుటకు।
•సారంబులేని ము•సలితనమున్-శక్తి
•హీనమౌ నంగముల్-♦•వృద్ధదశకు।
ఁ•దగుకురిచీకిసీ•తండ్రినిఁదెచ్చిన

Therefore, dear boy, mount on my swiftest horse,
And I 'll direct thee how thou shalt escape
By sudden flight; come, dally not, be gone.
John. Is my name Talbot? and am I your son?
And shall I fly? o, If you love my mother,
Dishonour not her honourable name,
To make a bastard and a slave of me!
The world will say he is not Talbot's blood,
That basely fled when noble Talbot stood.
Tal. Fly, to revenge my death, if I be slain.
John. He that flies so will ne'er return again.
Tal. If we both stay, we both are sure to die.
John. Then let me stay, and, father, do you fly;
Your loss is great, so your regard should be;
My worth unknown, no loss is known in me.
Upon my death the French can little boast;
In yours they will, in you all hopes are lost.
Flight cannot stain the honour you have won;
But mine it will, that no exploit have done.
You fled for vantage, every one will swear;
But, if I bow, they 'll say it was for fear.
There is no hope that ever I will stay,
If the first hour I shrink and run away.
Here on my knee I beg mortality,
Rather than life preserved with infamy.
Tal. Shall all thy mother's hopes lie in one tomb?
John. Ay, rather than I 'll shame my mother's womb.
Tal. Upon my blessing, I command thee go.
John. To fight I will, but not to fly the foe.
Tal. Part of thy father may be saved in thee.
John. No part of him but will be shame in me.
Tal. Thou never hadst reknown, nor canst not lose it.
John. Yes, your renowned name; shall flight abuse it?
Tal. Thy father's charge shall clear thee from that stain.
John. You cannot witness for me, being slain.
If death be so apparent, then both fly.
Tal. And leave my followers here to fight and die?

.యప్పుడు నీయెడ.నతనిపేరు।
♦.క్రమ్మఱబ్రతికెడు- ఁగాని-యక్కట
గ్రహ.చార-మీగాహై తిప.చావువిందు।
.తప్పనిఘోరాప.దకు వశమైతివి-
.కావుననాతండ్రి-.కడువడిగల।
.నాగుజ్జమెక్కుము-.వేగనీవుఁ
బరు.గిడితప్పకొనునట్టు.లేనునీకు।
.దారిఁజూపెద-రమ్ము.దబ్బున
జాగుసే.యకు-పద(కొడుకా)నీకొడుకా-.నా-తొలంగి।
.పోవుదునా-భళీ-.నీవునాతల్లిని
ఁ.బ్రేమింతువేని-యా.పెకుఁగలిగిన।
.పరువంతయునషెన్ను.బానిసీఁడుగ-
నుంచు.కొన్నదానికిఁబుట్టు.కొడుకుగాఁగ।
ఁజేసిపోఁగొట్టకు-.చెల్లరేనీవుండ-
.నేఁబాఱిపోయిన-.నెల్లజగము।
.నీకుఁబుట్టఁగలేదు.నేనంద్రు (తండ్రి)
పాఱిపో-.నేఁజంపఁబడినప్డు-.నీవుఁబగ।
ఁబట్టుబడకె-(కొడుకా)యట్లు.పాఱిపోయిన
వాఁడు.తిరిగిరాఁడెప్పటి(త)-కిరువురమిట।
.నిలిచియుండినయెడ.నిశ్చయముగఁజత్తు.ము
భయుల-(కొ)మైన న.న్నుండనిమ్ము।
.మరియు-ఁదండ్రీనీవు♦.తెరలు-నీనష్ట
మె.క్కువగాన-నీసేమ♦.మవసరంబు।
.నేనెంతయున్విల్వ.లేనివాఁడను-నాదు
.నాశంబున♦న్గొఱం.తయును లేదు।

My age was never tainted with such shame.
John. And shall my youth be guilty of such blame ?
No more can I be severed from your side,
Than can yourself yourself in twain divide.
Stay, go, do what you will, the like do I ;
For live I will not, if my father die.

పగవారలోకగొప్ప పనిగ నామరణంబు
నూహింప నీవీల్గ నుబ్బుచుండ్రు।
తొలఁగెడునన్ని యా సలును నీతోడ
నె పాటుట నీవిది వలఁకుఁగొన్న।
పేరునుఁబోఁగొట్ట నేరదు కాని నే
నిప్పటికే వీర కృత్యమైన।
సలుపమి నాకది తలవంపుఁ దెచ్చెడుఁ
బొంచి పైఁబడుటకు నెంచి పాటి।
శివనినిజముగ నెల్లవారనుకొందు
కాని నేమఱలిన కారణంబు।
భయమని యంతయు స్పష్టంబుగా
దోలి మాతనే భయపడి పాటిన యెడ।
మరియెన్నటికి నేను దురమున నిలఁబడు
నాసయే లేదప ఖ్యాతితోడి।
బ్రదుకుకంటెం జావు నిదిగో మోఁకాల్పడి
ప్రార్థింతు (త) నీ తల్లి యాసలెల్ల।
యొక్క సమాధిలో నుండఁగవలయు
నా (కొ) యాసద్దియే మేలు నేను నాదు।
నమ్మ గర్భంబున కవమానముం
బొసరించుటకన్న (త) దీవించి సెలవా।
సంగినాఁడన్నొబ్బమ్మ (కొ) చనెదననికి
గాని పగతురనుండి నేఁ బారనొల్ల।
(త) నీ తండ్రియంశము నీయెడఁ దక్కెడు
(కొ) నతని గుణంబున న్నంటఁబోదు।
కాని చిన్నతనం బెకగ్గెడు (త) నీకెన్న
డైన లేదు ప్రసిద్ధి దానినీవు।

PART II *Act III Sc. II.*

27 What stronger breastplate than a heart untainted?
Thrice is he armed that hath his quarrel just;
And he but naked, though locked up in steel,
Whose conscience with injustice is corrupted.

.పోఁగొట్టుకొనలేవు(కొ)♦.పొల్పారునాయెడ
.విఖ్యాతమహానీను. పేరు-దాని।
.ఁబాఱిపోవుటకడు♦.న్దూ తెడు(త)నీతండ్రి
.యూష్ణఁగై కొంటనీకట్టిమచ్చ।
ఁ.దుడిచిపై చెడు(కొ)నీవు.మడియింప
ఁబడియది. తెలుపవు-చావంత. తెల్లమైన।
.నిద్ద అమున్నరు.గిడుదము(త)మఱియు-
నా. వెంబడివారలు. పెఁసగి♦పొలయు।
.విడిచెదనా-నాడు. పెద్దతికంబట్టి
.నిందెనెన్నఁడుమచ్చఁ.బొంద లేదు।
(కొ).నాయశావననుమాత్ర.మూయెగ్గు
నొందగఁ.దగునె-సినీన్నివిద్ధ.ఱుగవిభాగ।
.మునుసలుప లేనిపోల్కి-నే.నునెడపఁబడ।
ఁ.జాలనీప్రక్క-నుండి-వే.యేల-యుండు।
♦.మరుగు-నీవెట్లుసేయనే.న♦ట్లొనరుతు।
.బ్రతుకనోపను నాతండ్రి♦.బ్రమందునెడల॥

27 గీ॥ .ఊోమ్మ్రకపచమెదచ్చ♦డెం.దమ్మ్రకః౨।
ఁ.దగవునాయముకలవాఁడె.తగిన♦శస్త్రి।
.♦యూయుధనిగూఢుఁడయ్యుని. రాయుధుఁడగు।
.♦నెపఁదమ్మెతిచేఁజెపఁ.ఁబడిన వాఁడు॥

Act. III Sc. iii.

28 If I depart from thee, I cannot live;
And in thy sight to die, what were it else
But like a pleasant slumber in thy lap?
Here could I breathe my soul into the air,
As mild and gentle as the cradle-babe,
Dying with mother's dug between its lips;

Act. V. Sc. i.

29 It is great sin to swear unto a sin,
But greater sin to keep a sinful oath.
Who can be bound by any solemn vow
To do a murderous deed, to rob a man,
To force a spotless virgin's chastity,
To reave the orphan of his patrimony,
To wring the widow from her customed right,
And have no other reason for this wrong,
But that he was bound by a solemn oath?

Sc. ii.

30 He that is truly dedicate to war
Hath no self-love; nor he that loves himself
Hath not essentially, but by circumstance,
The name of valour.

28 చ॥ .నినునెడఁబాసి సంబ్రమునక. నేరను-నీయొడిలోన హాయిగా।
ఁ.గనుకటగాని-నీయెదుటఁ.గూలుటయొండగు పెట్టు-తల్లి చే।
.నొమ్రఁ బెదవిగ్గదించి తెగు.పొత్తిటిబిడ్డనిపోల్కి-నిచ్చటం।
.బెనఁకువమానినా.యసుజు.మెల్లన గాడ్పునఁబారఁజిమ్మెదన్॥

29 సీ॥ .ఓగుసేయుటకయి.యొట్టు పెట్టు కొనుట
.కనుఁగీడు-మఱిదాని.కన్నఁ జేటు।
.చెడునొట్టు పట్టి తా.నడుచుట-మేఘోర
.సత్యంబుచేతనే.జనుఁడు బద్ధుఁ।
.డగు-జీవహింస బి.ట్టాచరించుటకును-
.మనుజుఁడోఁచుటకును-.మచ్చ లేని।
.కన్నియం జెఱచుట.కై-తల్లిదండ్రులు.లేని
పిల్లనిదాయ.మానుటకొఱ।
.కనదకున్నాఁడు కైననా.యంబునుండి।
.బలిమినెడయనాబిడనోడఁ.బచ్చఁటకును।
.మఱియుఁదానుఁగేవలముప్రాణనియతుఁ।
.డవుట-నీతప్పెనచుఁహే.తువ్వఁగొనుటకు॥

30 క॥ అనికిన్నమకట్టినయూ।
.యనకున్నేదాత్మలాభ.మరయుగుణము-తా।
ఁదనుఁబ్రోమించునతనికిఁ।
.జనదుపయికిఁదప్పశౌర్య.నామముస్థిరగాఁ॥

PART III *Act V. Sc. IV.*

31 wise men ne'er sit and wail their loss,
But cheerly seek how to redress their harms.

KING JOHN *Act. IV. Sc II.*

32 The wall is high; and yet will I leap down
Good ground, be pitiful, and hurt me not!
There's few or none do know me; if they did,
This ship-boy's semblance hath disguised me quite.
I am afraid; and yet I'll venture it.
If I get down, and do not break my limbs,
I'll find a thousand shifts to get away:
As good to die and go, as die and stay.
O me! my uncle's spirit is in these stones.—
Heaven take my soul, and England keep my bones!

RICHARD II *Act. III Sc. II.*

33 wise men ne'er wail their present woes,
But presently prevent the ways to wail.

31 గీ॥ .బుద్ధికల్గు-వారు♦.పొగల రెన్నఁడయిన।
.నూరకుండరుతమ♦.యోటమికయి।
.కాని-తమకువచ్చు.హానులసరిపుచ్చు।
♦.వెరవునుల్లసమున.వెదకుచుంద్రు॥

32 సీ॥ .కడుఁబోడవీగోడ-.కాని-నేనుఱికెద-
.మంచినేల-కనిక.రించుము-మఱి।
.నన్ను బాధించకు-.నన్నెవ్వరేనియు.నెఱుఁగ-
రొకప్పువా.రెఱిఁగినయెడ।
.నెంతయుమాచేఁన.నీపిల్ల♦యోడంగి
.వంటివేషము-నాకు.భయముతోఁచె।
.నైనఁదేగించెద-.నేనుఁగ్రిందుంబొందు
.నప్పుడునాదగు.నవయవములు।
.విఱుగకుండినయెడ.వేయియుపాయము
.ల్గానియెదఁదప్పించు.కొనుటకేను।
.చచ్చియుండుటకంటెనుఁజచ్చిచనుట।
.తక్కువెంతయుఁగానేర(ఉఱికి)-.దక్కటకట।
.♦తనరునీరాలనాపిన.తండ్రిగుణము।
.పొందునా.♦యాత్మదేవ-♦నె.మ్ములను♦సీమ॥

33 ద్వి॥ .♦జ్ఞానులు♦కుందరు.జరిగినపనికి।
ఁ.గాని-యడ్డెదరు♦వ.గపుతోవ♦లొకట॥

Sc. iv.

34 Go, bind thou up yond dangling apricocks,
Which, like unruly children, make their sire
Stoop with oppression of their prodigal weight:
Give some supportance to the bending twigs.—
Go thou, and like an executioner
Cut off the heads of too-fast-growing sprays,
That look too lofty in our commonwealth.
All must be even in our Government.—
You thus employed, I will go root away
The noisome weeds, that without profit suck
The soil's fertility from wholesome flowers.

LOVE'S LABOUR'S LOST. *Act. I. Sc. I.*

35 Let fame, that all hunt after in their lives,
Live registered upon our brazen tombs,
And then grace us in the disgrace of death;
When, spite of cormorant devouring Time,
The endeavour of this present breath may buy
That honour which shall bate his scythe's keen edge,
And make us heirs of all eternity.

34 సీ॥ ఆపండ్లచెట్టువేరై లాడుచున్నది దానిఁ
గట్టి పోమాత్ర యది కడుఁదమయము।
తవ్రియభరమునఁ గమతండ్రిఁగుర్గింగించి
పొంగించుపోకిరి బుడుతలవలె।
జూపట్టు వేరిలేదు చేవకలకుఁగొంత
సాయమిమ్ము మనప్రజాపరిభుక్త్వ।
మునవేటి యాన్నశ్య మునఁదోఁచె
చతివేగఁ జెరుఁగుకొమ్మ క్రొంసల నలుకు వెళ్ల।
హంత్రకునిభంగి మనరాజ్య మందునరిగ।
నోసరవలయునంతయు నీవిటుండ నేను।
మంచిపూలకుఁగానీక మంటిచేవ।
బీల్చిరిత్యా చెడుకల్పు జెలికిపైతు॥

35 సీ॥ తమజీవితంబులం దగిలి యెల్లరును
వెంబడెడుకీర్తి మనయిత్తిడినమానై।
పైనిశ్వాససముగా వ్రాయఁబడఁగ
నిండు మరణమునకు నవమానకరము।
గామనలనదియు గౌరవించగనిండు
తరువాత నప్పుడెం తయును నవ్వ।
భటుకల్వంబునఁ బ్రబలు కాలునికి
దా విప్పటియగ్ని యెదిరి వాని।
వాఁడికోడవలిమొనమొద్ద పణచినపల।
సమరపదవికి నెల్ల దా యూడుబుగను।
వెండియుఁజ్ఞేయఁజాలిన పెద్దసేరు।
సంతయుఁగోను నట్లా ప్రియత్నపసుపు॥

MACBETH. *Act. I. Sc. VII.*

36 I dare do all that may become a man ;
Who dares do more is none

MEASURE FOR MEASURE *Act. II Sc. II.*

37 Not the king's crown, nor the deputed sword,
The marshal's truncheon, nor the judge's robe,
Become them with one half so good a grace
As mercy does.

Sc. iv.

38 'T were as good
To pardon him that hath from nature stolen
A man already made, as to remit
Their saucy sweetness that do coin Heaven's image
In stamps that are forbid:'t is all as easy
Falsely to take away a life true made,
As to put metal in restrained means,
To make a false one.

39 Better it were, a brother died at once,
Than that a sister, by redeeming him,
Should die for ever.

40 Ignomy in ransom, and free pardon,
Are of two houses : lawful mercy
Is nothing akin to foul redemption.

36 ద్వి॥ నరునకహాని మగునంతకున్నఁ దెగింతు।
మఱిచేయఁ జనువాఁడు మనుజుఁడు కాఁడు॥

37 ఉ॥ కాదు నృపాలుమౌళియును గాదధికారికిఁ గల్గు కత్తియున్।
గాదు చమూనియంతృగద కాదు సభాపతి మేటియంగియున్।
గాదరవీసమైన దయ కైవడి శ్రేష్ఠవిభూషణంబు వే।
రేదిన గొప్పవారియెడ నింపు తలిర్చెడు చిహ్నమెద్దియున్॥

38 చ॥ మనుజునిఁ జంపు మానవుని మన్నన సేత నిషిద్ధమైన యో।
నినలమి సంతతిన్ గనిన నీచుని సైఁచుట యున్నమంబు జీ।
వనము నుజాలిమాలియెడఁ బాపుట కూడని చోటఁ దప్పఁగా।
దనయులఁ గాంచెఁ బూని తన ద్రవ్యము నుంచుట తుచ్ఛవృత్తియా॥

39 ద్వి॥ ఒకట నీల్గుట మేలు సోదరుఁ డాత।
నికయి సోదరి యొప్పు నీల్గుటకన్న।

40 గీ॥ చెఱవదల్చుటకో ఱకుఁ దెచ్చికొను నింద।
మఱి యుదారసహాన మిరు మన్కులేదగు।
కాని వివుడదలకు న్యాయమైన తమకు।
గలుగఁ బోవదు సంబంధములవమైన॥

MIDSUMMER-NIGHT'S DREAM *Act. V. Sc. I.*

41 Never anything can be amiss
When simpleness and duty tender it.

MUCH ADO ABOUT NOTHING. *Act. II. Sc. I.*

42 Friendship is constant in all other things
Save in the office and affairs of love :
Therefore, all hearts in love use their own tongues;
Let every eye negotiate for itself,
And trust no agent ; for beauty is a witch;
Against whose charms faith melteth into blood.

Sc iii.

43 Happy are they that hear their detractions, and can put them to mending.

Act. III. Sc. ii.

44 He hath a heart as sound as a bell, and his tongue is the clapper, for what his heart thinks, his tongue speaks.

OTHELLO. *Act. IV. Sc. II.*

45 And his unkindness may defeat my life,
But never taint my love.

PERICLES. *Act. II. Sc. III.*

46 Contend not, sir ; for we are gentlemen
That neither in our hearts nor outward eyes
Envy the great, nor do the low despise.

41 ద్వి॥ సరళత విధియును సాయపహా నేసి।
బోరవోవఁ జాలదెప్పుడు నెద్దియైన॥

42 చ॥ వలపునఁ దప్పమైత్రి పెర వస్తులనన్నిటనుండు నిల్కడన్।
వలచిన యెల్లడెందములు వాడుట మేల్దమనోళ్లఁ గావునన్।
దెలుపుతఁ దన్నుఁ గూర్చిన్ ప్రతిదృష్టిత సంతటనమ్మ్రకన్యునిన్।
బోలపాక మంత్ర కాఁడతని బూమేలనెమ్మ్రకరంగు మర్లుగాన్॥

43 వ॥ తమనిందెలందాము వినివానిం దప్పించుకొనఁగలవారు ధన్యులు॥

44 వ॥ వానికిగంటవలె సరియైన హృదయమున్నది-దానినాల్కే- వానినాల్క-యేలనన-వానిడెందము తలంచునది వానినాల్క- చెప్పివేయును॥

45 ద్వి॥ వానినిదన్ యతీయవచ్చు నాయసుఱు।
కాని-నా ప్రేమ న గడుపచన్ లేదు॥

46 గీ॥ అయ్యుకలహింపఁబోకు-మే మనఁగ-మేము।
తగుమనుసులము-మాదుహృదయములందు।
గాని-మాయాకృతులఁగాని-ఘనుల కీర్ష్యన్।
పడ మలంతుల నవమాన పచన్ మెపుడు॥

ROMEO AND JULIET. *Act. V. Sc. III.*

47 Yea, noise ?—then I'll be brief.— O happy dagger!
This is thy sheath ; (*stabs herself*) there rust and let me die.

TEMPEST. *Act IV. Sc. I.*

48 the murkiest den,
The most oppurtune place, the strong'st suggestion
Our worser Genius can, shall never melt
Mine honour into lust, to take away
The edge of that days' celebration,
When I shall think, or Phœbus' steeds are foundered,
Or night kept chained below.

TIMON OF ATHENS *Act. I Sc. I.*

49 When we for recompense have praised the vile,
It stains the glory in that happy verse,
Which aptly sings the good.

Sc. ii.

50 'T is pity bounty had not eyes behind,
That man might ne'er be wretched for his mind.

47 ద్వి॥ .సరియె-చెప్పడ-వైన♦.సంతోషపెన్నోదు।
.♦:గరము-న్నోహాో సుఖం.కరమగు♦సురియ।
.యిద్దిసీయొర- (పొడుచుకొని) నీవు.నిటఁద్రుప్పపట్టు।
.♦త్రద్దయు-నన్ను♦నం.తముఁజెందనిమ్ము॥

48 తరువోజ॥
.♦కటికిఁ:కటిగుహా-.కడుసమయోచి.త
మగుతాపున్-జెడు.దయ్యముసిగోలు।
.పుటయు-నాదగుధైర్య.మున్దుచ్ఛ
.కామ.ముగఁగరఁగింపనె.ప్పుడయినఁదగదు।
.స్ఫుటముగానాటి♦వి.శ్రుతిమేరపొల్ల.పుచ్చుట
కేనెప్డు♦.ప్రొద్దు గుఱ్ఱములు॥
♦.పటిమఁ♦దొఱఁగికుంటు.వడుట-♦రేక్రిందు
.బంధింపఁబడియాఁపఁ.బడుటదలంతు॥

49 కం॥ మనముబహుమతికొఱకుదు।
.జనముల♦సంస్తవమునల్పు.సమయంబునన।
జ్జనుల ఁదగునట్లు కీర్తిఁ॥।
.చిన♦సుశ్లోకమునమచ్చుఁజేసెదునదియ॥

50 ద్వి॥ .వెనుకచూపకట♦యీ.వికిలే-వదున్న।
ఁ.దన♦వదాన్యతకుఁగుం.దఁడుమానవుఁడు॥

Act. III. Sc. v.

51 You cannot make gross sins look clear :
To revenge is no valour, but to bear.

TITUS ANDRONICUS *Act. I Sc. I.*

52 Sweet mercy is nobility's true badge.

53 thanks to men
Of noble minds is honourable meed.

Act. III. Sc. i.

54 That ever death should let life bear his name,
Where life hath no more interest but to breathe!

Act. V. Sc. iii.

55 Friends should associate friends in grief and woe

TROILUS AND CRESSIDA *Act.* I *Sc. II.*

56 Do you know what a man is? Is not birth, beauty, good shape, discourse, manhood, learning, gentleness, virtue, youth, liberality, and so forth, the spice and salt, that season a man?

51 గీ॥ •అచ్చదోసములన్నివు•మచ్చలేక।
•తోఁచునట్లు సలుపసమర్థుఁడవుకావు।
•ఎపుడయిన•నిక్కువు•మఱిటి•మీపగఁదీర్చుఁడ।
•కొనుటకానేరదుసహించు•కొంటగాని॥

52 ద్వి॥ •గొప్పతనంబున•కుద్దగుగుతుఁడ।
•చెప్పెద-పోయిని•చ్చెదుదయారసము॥

53 ద్వి॥ •ఘనమైనమనసులు•గల్గువారలకుఁ।
•బ్రిణతులుపరువైన•బహుమానమగును॥

54 ద్వి॥ •ఊపిరితీయుటే•యొకపనియైన।
•బాపురే-చావేల•బ్రితుకనరాదు॥

55 ద్వి॥ •హితులు•పరస్పర•మైనయంగవలయు।
•సతతమాపదయందు•సంపదపట్ల॥

56 వ॥ మనుష్యుఁడనసేమోనీవెఱుఁగుదువా-పుట్టువు-సౌందర్యము-మంచి యాకృతి-సంభాషణము-మగతనము-చదువు-సాధుత్వము-యోగ్యత-యౌవనము-దాతృత్వము-మొదలగు నెల్లగుణములు పురుషునకుఁజవిపుట్టించు సంబారుమఱియునుప్పను.

Act. II Sc. ii.

57 (1) The wound of peace is surety,
Surety secure; but modest doubt is called
The beacon of the wise, the tent that searches
To the bottom of the worst.

(2) to be wise and love
Exceeds man's might; that dwells will Gods above

Act. V. Sc. iii.

58 Life every man holds dear ; but the brave man
Holds honour far more precious-dear than life.—

59 Let 's leave the hermit pity with our mothers,
And when we have our armours buckled on,
The venomed vengeance ride upon our swords :
Spur them to ruthful work, rein them from ruth.

TWELFTH NIGHT *Act III Sc. VI.*

60 (1) In nature there 's no blemish but the mind ;
None can be called deformed but the unkind :
Virtue is beauty; but the beauteous-evil
Are empty trunks, o'erflourished by the devil.

57 (1) గీ॥ ఎంతయుఁ శంక లేకుంట యిడుమఁ దెచ్చు।
వాస్తవంబుగ నెల్లప్డు పరిమితమగు।
సంశయంబుత్తములకు లాంఛనము-కీడు।
లయెడ నడుగంటఁ జొచ్చు వత్తియనఁబడును॥

(2) కం॥ ఎఱుకఁ గలిగియుండుటయుఁ।
మఱి వలపుం జూపుటయును మనిసికి శక్యం।
బరయనటువంటిశక్తియ।
మఱుచుం డెడుఁ బై వెలయును మరులకు నెల్లన్॥

58 ద్వి॥ బ్రతుకు ప్రియంబగుఁ బ్రతి మనుష్యునకు।
బ్రతుకుకంటెఁ బ్రియంబు పరువు శూరునకు॥

59 గీ॥ ఋషిదయన్మ్రనతల్లుల యెడ నిడుదము।
మనముక వచంబులన్నొడ్డు కొనిసయపుడు।
మనయసుల కెక్కనీవిమ మత్సరంబు।
క్రూరకృత్యంబులకుఁ బురికొల్పుదమవి।
వెండియుం దిప్పుదము కృప నుండి వాని॥

60 (1) గీ॥ మనసుకంటెఁ బ్రకృతియందు మచ్చ లేదు।
క్రూరుఁడొక్కఁ డుతప్పఁగు నూపి లేఁడు।
సుగుణమందము కాని-పో యగవుదుష్టు।
వన్నె దయ్యంబు సంగాంచు వట్టిమొద్దు॥

TWO GENTLEMEN OF VERONA *Act. II. Sc. VII.*

(2) His words are bonds, his oaths are oracles;
His love sincere, his thoughts immaculate;
His tears pure messengers sent from his heart;
His heart as far from fraud as heaven from earth.

WINTER'S TALE *Act. I Sc. I.*

61 't is safer to
Avoid what 's grown than question how 't is born.

Act. IV. Sc. iii.

62 If I might die within this hour, I have lived
To die when I desire.

VENUS AND ADONIS.

63 By law of nature thou art bound to breed,
That thine may live, when thou thyself art dead;
And so in spite of death thou dost survive,
In that thy likeness still is left alive.

64 They that thrive well take counsel of their friends.

(2) ఉ॥ .ఆతని♦నుల్లోఁడంబడిక-.లాతనియొట్టులు దేవవాక్కులా।
.నాతని ప్రేమ నిష్కపట-.మాతని యూహలకల్మషంబులా।
.నాతని మానసప్రచలి. తామలదూతలు వాని♦యశ్రులా।
.నాతని♦యాత్మ♦వంచనకు.నౌ♦దవు-♦స్వర్గము భూమికింబలెఁ॥

61 ద్వి॥ .ముదిరిన దానిఁద.ప్పకొనుట మంచి।
.యదియెట్లఁ బుట్టెనం.చడుగుట కన్న॥

62 ద్వి॥ .నేనీక్షణంబున.నీగ్లైద నేని।
నేనుఁగోరిసపుడు. నేఁజావనుంటి॥

63 గీ॥ .సహజధర్మంబు సన్ని వు.సంతతిఁగన।
.వలయు-నీబిడ్డలుందీర్చు .పాలయునపుడు।
.అటులఁగావున- నీవీల్గి.వైసబ్రతికి।
.యున్నవాఁడవె నీపోల్కి-.యుందుఁగాన॥

64 ద్వి .చెలికాండ్రమాట లఁ.జేకొనుచుండ్రు।
♦.చెలఁగి మిక్కిలి .వృద్ధి.చెందెడువారు॥

65 To see his face, the lion walk'd along
Behind some hedge, because he would not fear him;
To recreate himself when he hath sung,
The tiger would be tame, and gently hear him
If he had spoke, the wolf would leave his prey,
And never fright the silly lamb that day.

RAPE OF LUCRECE.

66 princes are the glass, the school, the book,
Where subjects' eyes do learn, do read, do look.

67 He shall not boast, who did thy stock pollute,
That thou art doting father of his fruit.
Nor shall be smile at thee in secret thought,
Nor laugh with his companions at thy state ;
But thou shalt know thy interest was not bought
Basely with gold, but stol'n from forth thy gate.
For me, I am the mistress of my fate,
And with my tresspass never will dispense,
Till life to death acquit my forc'd offence.

65 త॥ •తనుఁజూచిజంకఁడ•తఁడుగాన-
నతని•మొగముఁగన్గొనుటకుఁ•బొదవెక్క-సింగ।
•మునడువఁజొచ్చెను-ఁ•బులివచ్చికవడి
•యాలించుమెల్లన•నాతఁడు♦రవణ।
•మునఁబాడినప్పుడు- ♦•మొనసియతండు
•పలికినఁదన♦యెర•న్వదిలితోఁజేలు।
♦•నెనరు♦మైజడిపింప•నేరదువఱియు
♦•వెంగలిగొఱ్ఱియ•పిల్లనాపొద్దు॥

66 ద్వి॥ •♦భూమిాప్రభువులద్ద •ముఁం♦బొత్తముఁబడి।
•గా-♦మొగిఁబ్రజచూడఁ ♦•గఱవఁగఁజదువ॥

67 సీ॥ •సీదగుసంతతిన్ •జెఱచినవాఁడు
తా♦•ఁబడసినవానికి•భ్రాంతితోడ।
ఁ•దండ్రిగానీవుంటఁ•దలఁచిమెంపయు
విజ్ఞ•వీఁగఁగూడదు-తన•లోఁగడపని।
ఁ•దలపోసినినుఁజూచి ♦•యెలనగవుంజూపఁ
•జనదు-♦వెండియుఁదన•జట్టుతోడ।
•నీయున్కిఁగూరిచి♦•నెగడిహాస్యము సేయ
•వలదునీయూస్తిదొంగ•గిలఁబడియెను।
ఁ•గాని-కొనఁబడలేదుబం•గారుతోడ।
♦•హీనముగ-నింకనాగతి•కేనుఁబోదు।
♦•నిష్కృతినొనర్ప•నొల్లనా•నేరమునకు।
ఁ•జావునన్దిఋబల్కినే•నల్పు♦నెగ్గు॥

68 My honour I'll bequeath unto the knife
That wounds my body so dishonoured.
'T is honour to deprive dishonour'd life;
The one will live, the other being dead:
So of shame's ashes shall my fame be bred;
For in my death I murder shameful scorn:
My shame so dead, mine honour is new-born.

Dear lord of that dear jewel I have lost,
What legacy shall I bequeath to thee?
My resolution, love shall be thy boast,
By whose example thou reveng'd may'st be.
How Tarquin must be used, read it in me:
Myself, thy friend, will kill myself, thy foe,
And for my sake serve thou false Tarquin so.

69 O! teach me how to make mine own excuse,
Or, at the least, this refuge let me find:
Though my gross blood be stain'd with this abuse,
Immaculate and spotless is my mind;

68 సీ॥ సురియకు నావగు పరువప్పగించెద
బవిసియిట్లూడ్చగాఁ బడిననాడు।
మయినది చెఱచును మర్యాదఁ దొఱఁగిన
బ్రతుకుఁ బాయుట గౌరవంబు కొక్కటి।
మనెడుఁ దక్కినయది మడియగఁ గావున
బోలివోవు నా సిగ్గు బుగ్గివలన।
నేపారు నాదు మేకేలన నాచావు
నందు నా తలవంపు మఱింపఁ జేతు।
నాఁ నిందెయట్టులఁ ణఁగిసంత నాగొప్ప
కొఱ్ఱ పుట్టువు పొందె కొమరుమిగులు।
నేనుఁ బోఁగొట్టుకొ నినమూఁకవము
నేలు వాఁడ నీకేమాస్తి వదలుబాస।
నానిశ్చయము పేర్మి నలుసందు
నీగర్వ హేతువు దానికి నీవుగుత్తుఁ।
గాఁబగ సాధింపఁగ నలయు నెట్టిరా
యధమునిపనిపట్టు విధము నెట్లు।
నీవు నాయంతయుఁ జదువునే నీకుఁ జెలిసె।
నీదు పగదైన సన్నుఁదు నెమ్మదను మఱియు।
నీవు నా కెగ్గు సలిపిన నీచునటాల।
ద్వరగ నాకయి పరిమాంచెఁ నలయుఁ జమ్మ్రా॥

69 సీ॥ అయ్యయ్యో నేరుపు మానాకునా సాఁకు
నెటు చెప్పవలయునో యేను లేక।
తుదకు నీ తన్విఁబొం దెదను నాకీ
నిందె మైవట్టినెత్తురు మచ్చపడియె।

That was not forc'd; that never was inclin'd.
To accessory yieldings, but still pure
Doth in her poison'd closet yet endure

ఁగాని-నామదికించుకైనదోసము
కాన. రా-దదిబలిమ్రప. చరఁబడలేది।
ఁకింతియొకా-కద్ది. యెన్నఁటికింజెడ్డ
తనముతోఁడగునొప్పు. దలకుఁజోగు।
పనికిమాలినయలవాటు. పడుట లేదు।
మఱియు-నయ్యదియిప్పటి. వఱకొకింత।
యునుమకిలనంటక-విసంబు. నెనయుతనదు।
నెలవునందోపుణ్తోడుత. నిలిచియుండె॥

కాళిదాస కవితావిశేషాః॥

వీరరసః ॥

రఘువంశే సర్గః 1 శ్లోకః 21 ॥

1 జుగోపాత్మానమత్రస్తో। భేజేధర్మమనాతురః।
అగృధ్నురాదదేసోఽర్థ।మసక్తస్సుఖమన్వభూత్ ॥

శ్లోకః 22 ॥

2 జ్ఞానేమౌనంక్షమాశక్తౌ। త్యాగేశ్లాఘావిపర్యయః।,
గుణాగుణానుబన్ధిత్వా। త్తస్యసప్రసవాఇవ ॥

స॥ 8 శ్లో॥ 31

3 బలమార్తభయోపశాంతయే।
విదుషాంసత్కృతయేబహుశ్రుతమ్।
వసుతస్యవిభోర్నకేవలం।
గుణవత్తాపిపరప్రయోజనా ॥

స॥ 9 శ్లో॥ 7

4 నమృగయాభిరతిర్నదురోదరం।
నచశశిప్రతిమాభరణమ్మధు।
తముదయాయనవానవయౌవనా ।
ప్రియతమాయతమానమపాహరత్ ॥

కాళిదాసుని కయితయందలి సొగసులు.

బీరము.

1 గీ॥ •పందతన♦మేదితన్నుఁగా•పాడుకొనియెఁ।
•♦ఁదెవులుఁదవులక పున్నెముం•దెచ్చికొనియె।
•సొమ్ముఁ♦బిసినారిగాకపు•చ్చుకొనెనతఁడు।
•♦కుడిచెనెంతయుహాయి♦త•గులము లేక॥

2 గీ॥ •తెలివియందూరకుండుట•♦బలిమినోరు।
•పాతనికి♦నీవియొడఁగొని•యాడుకొనమి।
•♦దొడ్డ♦గొనములొండొంటికిఁ•దోడుపొంది।
•పొలుపుమీఱెడుఁదనతోడఁ•బుట్టులట్లు॥

3 గీ॥ •ఇడుమలన్బడువారల•జడుపెడపగఁ।
•♦గడిమి-♦చదువర్ల మన్నింపఁ •♦గడిదివిద్దె।
•పుడమిఱేనికిఁగల్గిన•యొ♦డమిగాక।
•గొనములుల్గూడనోరులమే•లునకుఁదగియె॥

4 గీ॥ •మివులఁ♦బెంపుకొఱకుఁ •♦దివిరెడునాతని।
•వేఁటగాని-జూజ•మాటగాని।
•♦జాబిలిపత్రిమనగ•సారాయియున్గాని।
•లాగలేదు♦ముద్దు•లాఁడిగాని॥

శ్లో॥ 8

5 నకృపణాప్రభవత్యపివాసవే।
నవితథాపరిహాసకథాస్వపి।
నచసపత్నజనేష్వపితేనవా।
నపరుషాపరుషాక్షరమీరితా ॥

స ॥ 14 శ్లో॥ 35

6 నిశ్చిత్యచానన్యనివృత్తివాచ్యం।
త్యాగేనపత్న్యాః పరిమార్ష్టుమైచ్ఛత్।
అపిస్వదేహాత్కిముతేన్ద్రియార్థాత్।
ద్యశోధనా నాంహియశోగరీయః॥

స॥ 16 శ్లో॥ 8

7 కాత్వంశుభే కస్యపరిగ్రహోవా।
కింవామదభ్యాగమకారణంతే।
ఆచక్ష్వమత్వావశినాంరఘూణాం।
మనఃపరస్త్రీవిముఖప్రవృత్తి॥

స 17 శ్లో॥ 43

8 వయోరూపవిభూతీనా। మేకైకమ్మదకారణమ్।
తానితస్మిన్సమస్తాని।నతస్యోత్సిషిచేమనః॥

శ్లో॥ 47

9 కాతర్యం కేవలానీతిః। శౌర్యం శ్వాపదచేష్టితమ్।
అతస్సిద్ధిం సమేతాభ్యా। ముభాభ్యా మన్వియేషసః॥

5 గీ॥ .♦వేల్పుజేనికైన.వెలిమాటాడఁబోఁ।
.ఉనఁడునవ్వులాట.కైనఁగల్ల।
.నలుకఁదొఁఆగినట్టి.యతఁడు♦పగఱనైనఁ।
.♦బరుసమైన♦వా్రియిఁ.బలుకఁజనఁడు॥

6 గీ॥ .♦మాఱు♦వెరవునమళ్లని.మాట-నాలి।
.విడుచుట♦న్నిచ్చయంబుగ్గఁ.దుడువఁగోరె।
.♦బోగములఁజెప్పనేటికి- .♦బొందికన్న।
.ఁజే♦రుసొ♦మ్రున్నవారికిఁ.♦బెంపెమే♦లు॥

7 గీ॥ .ఎవతెవీవు♦చెలువ-.యెవనికి♦ల్లాలవు।
.నాయెదుటికివచ్చి.న♦కతమేమి।
.♦యడఁకువఁగల♦రగుల.♦యెడ-పెడమొగమిడుఁ।
.♦బెఱపడంతులకని-.యెఱిఁగి♦నుడువు॥

8 గీ॥ .పడుచుతనము-సొగసు- .♦నోడమియు-వీనిలోఁ।
.♦బొగరిడనొకొకటియె.యగుఁ♦గతంబు।
.అన్నికూడుకొనియ.వాతనియందుండెఁ।
గాసి-♦త్రుళ్లిపడదు.వాని♦యెడఁద॥

9 గీ॥ .పరగునొక్క-♦తగవు.♦పందతనమ్ముగఁ।
.♦బొసఁగునొకమ♦గటిమి.పులినడఁతగఁ।
.గనుకసరిగఁగూడు.కొనినయా రెండిఁటి।
.♦బెడఁగుకలిమ్మినతఁడు.వెదకికొనియె॥

కుమారసంభవే స ॥ 2 శ్లో ॥ 55

10 విషవృక్షోఽపిసంవర్ధ్య।స్వయంఛేత్తుమ సాంప్రతమ్॥

స ॥ 10 శ్లో ॥ 23

11 అమీషాం సురసంఘానాం। త్వమేకోఽర్థసమర్థనే॥
విపత్తి రపిసంశ్లాఘ్యా। పకారవ్రతినోఽనల॥

మేఘసందేశే స ॥ 1 శ్లో ॥ 6

12 యాచ్ఞామోఘా వరమధిగుణే నాధమేలబ్ధకామా ॥

శ్లో ॥ 57

13 ఆపన్నార్తి ప్రశమనఫలాస్సం పదో హ్యుత్తమానామ్ ॥

విక్రమోర్వశీయే ॥

14 స్వార్థాత్సతాం గురుతరా ప్రణయిక్రియైవ ॥

శాకుంతలే ॥

15 అసంశయం క్షత్రపరిగ్రహక్షమా।
యదార్యమస్యా మభిలాషి మేమనః॥
సతాంహిసందేహ పదేషువస్తుషు।
ప్రమాణమంతఃకరణ ప్రవృత్తయః ॥

10 ద్వి॥ .మునుఁదాను పెంచిన.ముసిఁడి చెట్టైనఁ।
.దనచేతన ఱకుట.♦దమ్మము కాదు॥

11 క॥ ఈవేల్పు మొ♦నలకగ్గి।
.నీవొకడవెక♦జగములను.♦నెరపి-దొరులవేఁల్।
గావించు♦నోము గలిగిన।
.యావారల యిడుమ యుఁగొని.యాడంబడెదుఙ॥

12 ద్వి॥ .తగువానియందు♦వి.తయగుట♦నయము।
.డుగుట♦సదునెడ మే.లొందుటకన్న॥

13 ద్వి॥ .ఇడుమఁబడినవారి.♦యేఁపు మానుపుట।
.కడు మంచివారల.♦కలుముల♦పంట॥

14 ద్వి॥ .ఒరులకు మేఁలు సే.యుట మంచివారి।
.కరయఁగఁదమపని.కంటెను మే♦లు॥

15 గీ॥ .♦అరమరిక లేదు రాచయా.లగుటకుఁదగు।
.నీపెయెడ నాదుమది తగు. లెనయుఁగాన।
.సందియంబున్న తావుల.♦సాదులకెడ।
.♦పోకడలు♦దినుసులఁగూచిఁ.♦సాకిరికద॥

16 భవతియఃపౌరవేణ రాజ్ఞాధర్మాధికారేనియుక్తః సోఽహమా॥
శ్రమిణామవిఘ్నక్రియోపలంభాయధర్మారణ్యమిదమాయాతః

17 అస్మాన్సాధు విచింత్యసంయ మధనానుచ్చైఃకులంచాత్మనః।
త్వయ్యస్యాఃకథమప్యబాంధవ కృతాంస్నేహ ప్రవృత్తించతామ్।
సామాన్యప్రతిపత్తి పూర్వకమియం దారేషుదృశ్యాత్వయా।
భాగ్యాయత్తమతఃపరంసఖలు తద్వాచ్యం వధూబంధుభిః॥

13 శుశ్రూషస్వగురూన్ కురుప్రియ సఖీవృత్తిం సపత్నీజనే।
భర్తుర్విప్రకృతాపిరోషణ తయామాస్మ ప్రతీపంగమః।
భూయిష్ఠంభవదక్షిణాపరిజనే భాగ్యేష్వనుత్సేకినీ।
యాంత్యేవంగృహిణీపదంయువ తయోవామాః కులస్యాధయః॥

19 అర్థోహి కన్యాపరకీయఏవ
తామద్యసంప్రేష్యపరిగ్రహీతుః।
జాతో మమాయంవిశదః ప్రకామం।
ప్రత్యర్పితన్యాస ఇవాంతరాత్మా॥

16 వ॥ ఎవఁడు తేనిచేఁదగ వేల♦ నేమింపఁబడియెనో యట్టి నేను♦ఁదపనుల
కష్టదోలఁగింపనీ♦పున్నె పుంగాన♦ కే తెంచినాఁడను॥

17 త॥ .కడుఁ♦దబ మేసొమ్ము.గానున్న మమ్ము।
.బదపడినీగొప్ప.♦ఐంగడం-బీపె।
.తొడరితసం సీ.తోడు నెట్టో।
.సలిపినయాపొందు.జాడఁదలంచి।
.♦కడగి యాండ్రెన్నరి.♦గారాబుతోడఁ।
.జూడఁబడునదియా.♦జోటినీచేత।
.నుధువఁదగినది♦బం.దుగులచేఁ
దోఁచ.దెద్ది♦బాగెంబున.కింకలోఁబడునో॥

18 త॥ .కొలువు పెద్దల-ఁబొత్తు.గొనా మెల్లతఱుల
.నేనుపుత్రోడుత.న్ని దు♦నవతులు।
.సలుపకు నుడ్డం♦బ.సడ్డగాఁజూడఁ
.బడియుఁ జెనిఖిటికిఁ.బలు♦కిన్క-చేత।
.మెలఁగుము♦మోమోట.మిన్న♦బలంగంబు.పట్ల-
మిక్కిలితుర్లి.పడకు♦బాగెనుల।
.వెలఁదులిల్లాండ్రిగిం.చుకొందిర్లీ-
.♦కొలమున కుం♦జెడు.గొట్లు♦తెవుళ్లు॥

19 గీ॥ .వెల్లడిగనుఁగన్న.♦పెరవానిసొమ్ముగా।
.యూ పెమగనిచెం?.కంపె-యుపుడు।
.♦డాఁచఁబెట్టినట్టి.♦దబ్బప్పగించిన।
.యట్లునా♦యొడంద.హాయిఁబొంద॥

20 స్వసుఖనిరభిలాషః ఖిద్యసేలోకహేతోః।
ప్రతిదినమథవాతే వృత్తిరేవంవిధైవ।
అనుభవతిహిమూర్ధ్నా పాదపస్తీవ్రముష్ణం।
శమయతిపరితాపం ఛాయయాసంశ్రితానామ్॥

21 వ్యపదేశమావిలయితుం।
కిమీహాసేజనమిమంచపాతయితుమ్।
కూలంకషే.వసింధుః।
ప్రసన్నమంభస్తటరుహంచ॥

22 కుముదాన్యేవశశాంక।
సవితాబోధయతిపంకజాన్యేవ।
వశినాంహిపరపరిగ్రహా।
సంశ్లేషపరాఙ్ముఖవృత్తిః॥

20 గీ॥ .జగముఁగూర్చి నీదు♦.సుగములఁగోరక।
.♦పొగలెదిట్టినడఁత.పోలునీకు।
.చెట్టుచుఱుకు బెండ.సిరముచేఁగుడి చెడు।
.నీడఁగ్రిందివారి.వేఁడిఁబాపు।

21 గీ॥ .పేర్గలంచ-వీనింబడ.వేయుటకయి।
.యేలఁదలఁ చెదవిట్టులో.♦యిగురుఁబోడి।
.యొడ్డులగ్గడుఁగొఱకుచు.నున్నయేఱు।
.మంచినీటినమ్రత్తియుఁ♦దరి.♦ప్రమాఁకఉపూడ్కి॥

22 గీ॥ .♦వేలుపులబువ్వ♦తొవలనే- .♦వేఁడివేల్పు।
.తప్పకెప్పుడు మేల్కొల్పుఁ .♦దామరలనె।
.తమకులోఁకువయా♦నెడఁ.దఁగలవారి।
.నడఁత-యొరునాలికిం బెట్టుఁ.బైడ మొగంబు॥

GENTLENESS.

ANTONY & CLEOPATRA *Act III Sc. XI.*

1 yet he that can endure
To follow with allegiance a fall'n lord,
Does conquer him that did his master conquer,
And earns a place i' the story.

AS YOU LIKE IT *Act II Sc I,*

2 Now, my co-mates, and brothers in exile,
Hath not old custom made this life more sweet
Than that of painted pomp ? Are not these woods
More free from peril than the envious court ?
Here feel we but the penalty of Adam,
The season's difference ; as the icy fang,
And churlish chiding of the winter's wind,
Which when it bites and blows upon my body,
Even till I shrink with cold, I smile, and say,
This is no flattery : these are counsellors
That feelingly persuade me what I am.
Sweet are the uses of adversity,
Which, like the toad, ugly and venomous,

శాంతరసము.

1 గీ॥ పతితుఁడైన ప్రభువును విశ్వాసహీనమొయి।
ననుసరింపనోర్వఁగలిగి నట్టివాఁడు।
గెలుచుఁదన యజమానుని గెల్చువాని।
మఱియునార్జించు నొకచోటు చరిత్రమందు.

2 సీసమాలిక॥ ఇప్పుడు నాదు విహితులార-
మఱిస్వదేశభ్రష్టుతా తోడి జనములార।
పాతపరిచయమిా బ్రతుకును
మిక్కిలి వర్ణింపఁబడిన దంభంబుకన్న।
హాయిగాఁజేయలేదా-
యీయడవుల్లోపుఁ లేనట్టియా రాజధానికన్న।
నెక్కుడు బాధారహితమయియుండలేదా-
ఋతువులమాఱు పాదినరుని।
కగుశిక్షమాత్రమె యనుభవించెదమిట-
మఱి సీతుగాడుపు మంచుకోఱ।
యు నైనఁ బరానట్టి యొఱపిడితో సది-
యెంతయుముద్దగా నేనుముఱుఁగు।
కొనిపోవువఱకు నెక్కొని నాదు-
మేనిపై వీచుచుఁ గఱవ నేఁ బిన్ననవ్వ।
తనరఁబల్కెద నిది కొనియాటకాదని-
నాయథార్థస్థితి నాకుసరస।

Wears yet a precious jewel in its head ;
And this our life, exempt from public haunt,
Finds tounges in trees, books in the running brooks,
Sermons in stones, and good in everything.

Sc. iii.

3 I have fiye hundred crowns,
The thrifty hire I saved under your father,
Which I did store to be my foster-nurse
When service shauld in my old limbs lie lame,
And unregarded age in corners thrown :
Take that ; and He that doth the ravens feed,
Yea, providently caters for the sparrow,
Be comfort to my age ! Here is the gold ;
All this I give you. Let me be your servant.
Though I look old, yet I am strong and lusty ;
For in my youth I never did apply
Hot and rebellious liquors in my blood ;
Nor did not with unbashful forehead woo
The means of weakness and debility ;
Therefore my age is as a lusty winter,
Frosty, but kindly. Let me go with you :
I'll do the service of a younger man
In all your business and necessities.

దృష్టితో బోధించు హేతులివి - మఱియు -
నా వస్తుసామాన్యానుభవములు - కడు।
హాయిగా నుండెడు - నద్ది - కష్టముల
సహ్యంబు మఱియు విషయుత మయ్యు।
మణిశిరమునఁ దాల్చు - మనబ్రతుకిది గాంచు।
నరుల రాటుఁ దొఱఁగి నాలుకలను।
ఁజెట్ల - ఁబుస్తకముల సెలయేళ్ల - రాలను।
జ్ఞానబోధ - మంచి సర్వమందు.

3 సీ॥ ఉన్నవి నాయొద్దఁ బన్నెండు వందల
ఏఁబది రూకలు నేఁ బొదుపుగ।
ఁదక్కించుకొన్న జీతంబు నీతండ్రినిఁ
గొలిచి - నా ముదిమేనఁ గొలువుకుంటి।
తూనెడ - సరకు సేయఁబడని యీడో
కష్టాలఁ ద్రోయఁబడునప్పుడును మఱియు।
ననుఁ బెంచుదాది తీరున నుంటకై యది
గూడఁ బెట్టితి దానిఁ గొనుము నీవు।
కాకులకు మేఁపు వేల్పుని క్రమముగఁ బెచ్చు।
కలకమచేఁ దుఁగూడుఁ బదిలముతోడ।
నగును బ్రాపు నాముదిమికి - దిగా పసిండి।
నేను నీకిచ్చినాఁడను దీనినెల్ల॥

SONG — Sc. V.

4 Under the green wood tree
Who loves to lie with me,
And tune his merry note
Unto the sweet bird's throat,
Come hither, come hither, come hither:
Here shall he see
No enemy
But winter and rough weather.
Who doth ambition shun,
And loves to live i' the sun,
Seeking the food he eats,
And pleased with what he gets,
Come hither, come hither, come hither:
Here shall he see
No enemy
But winter and rough weather.

సీ॥ ననుమండనిమ్మనీ పనినానిఁగా ముదు
సరిగఁ దోఁచియుఁ గట్టి సత్తువఁ గల
వాఁడను నాచిన్న నాఁడె నేఁడు నెవ్వ
ఱి నీక్షనా నెత్తుట నన్న అపలేదు
మఱి యుసిగ్గఁ కన్న మన్మయి లావుపుడ్చ
వెరవుఁ దత్తరమునఁ బిలువ లేదు
కనుక నాముదుసలి తనము బలియు
సీతు నెఱి వెన్నెనగుఁగాని నెమ్మి కలది
నన్ను సీతోడఁ బోనిమ్ము చిన్నవాని
పహాసున నున్న నునీపని యంతలోను
ఁ గ్రమ్మ అన్నికుఁ గల్గున క్కరలయందు
ఁ గొల్వనో నరించుచుండునీ కోరినట్లు॥

పాట - బిలహరి రాగము - రూపక తాళము.

4 పల్లవి॥ ఇవంకు రానీ - రా నిమ్మ వలకు రానీ॥
అనుపల్లవి॥ ఇవల సీతు గాడ్పు తప్ప నెదిరివాఁడు గనఁడు॥ రానీ॥
(1) చరణము॥ అడవి చెట్ల క్రిందఁ గుక్క నాసించు నెవఁడు నాతో
ఁ గలుపుఁ దనదు స్వరము తీయ పులుఁగు లెల్లుఁ గుసఁదు సరిగ॥ ని॥
(2) ఎవఁడు మురాశఁ దోఁగు మఱి యెండనుండఁ దలఁచునో॥
తవిలి తిండికై వెదకుచుఁ దనియు దొరకు దాసితోడ॥ ని॥

Act. iii. Sc. ii.

5 Sir, I am a true labourer: I earn that I eat, get that I wear; owe no man hate, envy no man's happiness; glad of other men's good, content with my harm; and the greatest of my pride is, to see my ewes graze and my lambs suck.

COMEDY OF ERRORS. *Act II Sc I*

6 There's nothing situate under heaven's eye
But hath his bound, in earth, in sea, in sky:
The beasts, the fishes, and the winged fowls,
Are their males' subjects and at their controls.
Men, more divine, the masters of all these,
Lords of the wide world, and wild wat'ry seas,
Indued with intellectual sense and souls,
Of more pre-eminence than fish and fowls,
Are masters to their females, and their lords:
Then, let your will attend on their accords.

5 వ॥ అన్యాయ్యా నేనిక్కముగఁ బాటుమానిసిని- సాత్వించినే నాక్షించు కొనెదను- నాయుదుపునే సంపాదించుకొనెద- నొరులసహ్యాపడను- మఱియు నెవ్వనిసౌఖ్యమునకైన నీర్ష్యాపడను- పరులమేలునకా నందించెదను-నాయుడుమన్నేఁచుకొనెదను- మఱియునా మేటిగర్వము నాయాఁడుగొఱ్ఱియలు మేయఁజూచుటయు- నాగొఱ్ఱెపిల్లలు పాల్గుడువఁగనుటయును.

6 సీ॥ ఈశ్వరసృష్టిలో నెయ్యదియుఁ హద్దు
లేనిది లేదిల లోసఁగడలి।
యందున విన్నన నలమృగంబులు
మీాలు నెగురుపక్షులు తమ మగల వశము।
లగు- దివ్యమౌశక్తి నధికులుపురుషులు-
య జమానులౌదురు యన్నిటికిని।
బ్రిభువులువారు ప్రపంచమునకునెల్లఁ
బ్రాజ్ఞతనాత్మలం బరఁగుచుందురి।
తమదుస్త్రీలకు భర్తలై తనరుచుందురి।
వెండియున్నారి విభులయి వెలయుచుందురి।
కావుననీవిదుచిత్రంబు నీవువారి।
యిష్టములనుసరించు నడ్లంచవలయు॥

CYMBELINE Act III Sc III.

7 And often, to our comfort, shall we find
The sharded beetle in a safer hold
Than is the full-winged eagle. O, this life
Is nobler than attending for a check;
Richer than doing nothing for a bribe;
Prouder than rustling in unpaid-for silk,—
Such gain the cap of him that makes'em fine
Yet keeps his book uncrossed. No life to ours.

Act IV Sc II,

8 Cowards father cowards, and base things sire base;
Nature hath meal and bran, contempt and grace.

9 If I do lie, and do
No harm by it, though the gods hear, I hope
They 'll pardon it.

7 సీ॥ మనముకగ్రోనెదము మఱియునుఁ
దచ్చుగా వేడుకమీఱఁగఁ జేఁడపురుగు।
సాళువకంబెఁడా మేలుగఁ బట్టున
నెంతయు నిర్భీతి నిరవుకొనుట।
భళిరయీబ్రతుకు చీ వాట్లుతినెడు కొల్వు
కన్న మిక్కిలి లెస్స యాను- లంచ।
ముగ్గిన్నింగి యెద్దియుం బొసరించకుండుట
కంటె నెక్కుడుపల్వ కలది- కొనని।
పట్టుడుపునందుడా బగ పచ్చుచుంట।
కన్న మఱివాసి నెసఁగెడు- వ్యయములేక।
సొగసుఁజూపెడు టోపికంటెఁగను నయము।
జగతినాజీవితమునకు సాటిలేదు॥

8 గీ॥ పందలంగాంచుచుందుసు పందలు- మఱి।
క్షుద్రములఁగను క్షుద్రవస్తులు- నిజముగ॥
గట్టిగింజలు పొల్లయుం గలుగుఁబ్రికృతి।
కంపునింపును గూడ జగంబునందు॥

9 గీ॥ నేనుదబ్బఱంటి నేసిపదంపడి।
చెఱుపుదానివలనఁ జేయనేని।
వేల్పులెల్లరదియు వినిసప్పటికిసన్తు।
మింతురనుచు విశ్వసింతు నేను॥

Act V Sc V.

10 it is I
(1) That all the abhorred things o' the earth amend,
By being worse than they.

HAMLET *Act I Sc II*

(2) all that lives must die,
Passing through nature to eternity.

Act II Sc II.

11 there is nothing either good or bad, but thinking makes it so:

12 I have of late—but wherefore I know not—lost all my mirth, foregone all custom of exercises; and, indeed, it goes so heavily with my disposition, that this goodly frame, the earth, seems to me a sterile promontory; this most excellent canopy, the air, look you, this brave o'erhanging firmament, this majestical roof fretted with golden fire, why, it appeareth no other thing to me than a foul and pestilent congregation of vapowrs. What a piece of work is man! How noble in reasen! how infinite in faculty! in form and moving how express and admirable! in action how like an angel! in apprehension how like a god! the beauty of the world the paragon of animals! And yet, to me, what is this quintessence of dust? man delights not me—no, nor woman neither, though by your smiling you seem to say so.

10 (1) ద్వి॥ జగతిఁ సహజ్యము చెన్నిపెనొప్పు।
నలుగ- వానికి నప్పఁ జెప్పఁగా నెగనుక.

(2) ద్వి॥ బ్రతికెడునది చావవలయు మర్త్యప్ర।
కృతినుండి పోవుచెం దమృతపదంబునకు.

11 వ॥ మంచిచెడ్డలు తలంపునఁదప్ప నెటలేవు.

12 వ॥ అదేమోనాకుఁ దెలియదుకాని- కొంతకాలమునుండి నే నుల్లాస
ముఁ జెడియుంటి- నన్నియభ్యాసముల వాడుక మానుకొంటిని- మ
ఱియు- నిక్కముగా నామనసు మిక్కిలి వ్యాకులముగా నున్న- దీ
రమ్యమైన నలుచదరపునేల సముద్రములో నొఱగియున్నకొం
డగొడ్డు కొనవలెఁ గనుపడుచున్న- దీమిగుల సొగసైనపందిరి
గాలిచూడు- మీచక్కఁగ వ్రేలాడు నాకసమ్- మీబంగరుటగ్గిచే నలం
కరింపఁబడిన గొప్పకప్పు- ఇప్పుడిది- చెడురోగములఁ బన్నెడి ప
లురకముల యావిరులగుంపు కన్న వేఱుగఁ గానిపించదు- మను
జుఁడెట్టిపని- వివేకమున నెంతగొప్ప- శక్తి నెంతయనంతము-
రూపునడలిక నెంతవిశేషము- మఱెంతయబ్బురము- కార్యము
నందెంత దివ్యము- బోధయెడనెంత దేవసదృశము- జగదాభర

Act iii Sc i

13 To be, or not to be, that is the question :—
Whether 't is nobler in the mind to suffer
The slings and arrows of outrageous fortme,
Or to take arms agaiust a sea of troubles,
And by opposing end them ? — To die—to sleep,
No more:— and, by a sleep, to say we end
The heart ache, and the thousand natural shocks
That flesh is heir to,— 't is a consummation
Devoutly to be wished. To die,—to sleep:—
To sleep ! perchance to dream:— ay, there's the rub;
For in that sleep of death what dreams may come,
When we have suffled off this mortal coil,
Must give us pause. There's the respect,
That makes calamity of so long life:
For who would bear the whips and scorns of time,
The oppress or's wrong, the proud man's contumely,
The pangs of despised love, the law's delay.
The insolence of office, and the sporns
That patient merit of the unworthy takes,
When he himself might his quietus make
With a bare bodkin ? who would fardels bear,
To grunt and sweat under a weary life,
But that the dread of something after death,
The undiscovered country, from whose bourn
No traveller returns,— puzzels the will,
And mukes us rather bear those ills we have
Than fly to others that we know not of ?
Thus conscience does make cowards of us all;
And thus the native hue of resolution
Is sick lied o'er with the pale cast of thought;
And enterprises of great pith and moment,
With this regard, their currents twrn awry,
And lose the name of a acton.

ణము- ప్రాణసత్త్వము- కాని-కొంచెమూలిసదాని సాహాం
శ- మిది యేమినాకు- మనుష్యుండు నన్ను లక్ష్యపెట్టడు- లేదు- స్త్రీ
గూడ నన్ను వంచించ జాలదు- నీ వింగ్ల పఱచి నీ వాలాగనుస్నట్లు కనుప
డుచున్నావని.

13 సీ॥ .ఉంటయో- పూటకో- యగదె చింత్యము-
.ఘనతరం బొద్దినె మృత్యునమునందు।
.ద్వేషించునట్టిదు ర్వ్యసనమేయు నొకసె
వేటులు బాణములు పైంచు టోయదిగాక।
.దరిగానరాని బాధలయిడం బెత్తి
.కొంపెరించుటన్నాని తుదిం గనుటయొ।
.పొలయుట- నిద్రపోవుట- లేదికేమియు
.మఱియు నిద్రచేత మనసుకీడ।
.నెమ్మి మోహంబుపొందుచు నేకసహజ।
.కష్టములు మనసు ముగింప గలిగిన యెడ।
.సద్దయోసకలోకాతిశ్రేష్టమైన పదవి।
.మిగులనాసక్తితో గోర దగినదగును॥

కం॥ మఱియుట- నిద్దురపోవుట।
.పడుకొనుట- మెలకువకలను బరగుట- యాన।
క్కడనే కష్టం- బేమన।
.నొడలుదొఱగ మరణనిద్ర నొదవుకలలెపో॥

సీ॥ .మనలనాపగ పలసిన పటయో- జన
.కలదదియెట్టిదీ ఘనమగుబరిపాకు।
.కష్టంబునొనరించు- గాసిబో- నవ్వడు
.కాల తాడనశ్త్రిర స్కారములను।

సైరింపవచ్చును- గ్రీష్మమాసమున
దుర్మార్గము- గర్వాపమానము- మఱి
ధిక్కృతప్రణయార్తి దీర్ఘవేదనలు-
న్యాయాలస్య- మధికారశాల మదము
మఱియుఁ దుచ్ఛుల చెంగట మంచివార
లోర్చుకొని యెదుర్కొందు- లోకులఁ జిన్న
సురియ ఛేదనయంతంబు సులభముగను
సలుపునట్టులఁ దాఁ జేయఁ గలిగినపుడు॥

సీ॥ ఎవఁడు భారములు వహించు మూల్గుటకుఁ
జెమ్మటవాఱి విసువగు మనికి క్రింద
మరణము పిదప నెవ్వరయినఁ దిరిగి రాఁ
జాలని వింత దేశంబు భీతి
యెదను సంశయపఱచి యెవ్వేది యో-
మఱి- మన మెఱుంగనియుడు మలకు మనల
బరుగిడనీ- కిది వఱకున్న బాధల
నోర్చునట్టుల నల్పమై యుండినయెడ
మనసు జంకించునిట్టుల నస్మనలనంద
ఱ- మిగుల స్థైర్యనైజవర్ణంబు మాయు
చింతరుచిహీనమౌ ఛాయ చేత నిట్లు
కనుక సాహసోద్యమములు- పనికి- రావు॥

Act iii Sc iii

14 Whereto serves mercy,
But to confront the visage of offence?
And what's in prayer, but this two fold force,—
To be forestalled, ere we come to fall,
Or pardoned being down? Then I'll look up:
My fault is past. But, O, what form of prayer
Can serve my turn? "Forgive me my foul murder"?
That cannot be; since I am still possessed
Of those effects for which I did the murder,
My crown, mine own ambition, and my queen.
May one be pardoned, and retain the offence?
In the corrupted currents of this world
Offence's gilded hand may shove by justice;
And oft 't is seen, the wicked prize itself
Buys out the law: but 't is not so above;
There is no shuffling, there the action lies
In his true nature, and we ourselves compelled,
Even to the teeth and forehead of our faults,
To give in evidence.

14 సీ॥ కృపయుపయోగించు నెందుకు-
నేరము మోమునెమ్చుట పొందెఁదప్పు|
నేముండుఁ బ్రార్థన యెడ నీజ
మిలిశక్తి తక్కుమానముపాటు త్రగుబకమును|
పట్టగింపఁబడుట యరిగాక-నసిమ్మట
తేమి యుంపఁబడుటయు-సరియె-నేన|
రసెదను-నాదు నేరము జ్ఞప్తి యోయె-న య్యా
యొకాని-యెటువంటి ప్రార్థనమ్ము|
నాకుఁ బనికివచ్చు-నాయొనర్చిన ఘోర
హాన్యఁగ్యారిచ్ఛి సైఁచు మానను-నది|
కానేరద్వేమన- (.గ విడివఱకు
నా. కెందుగుఱిచివధ. నేనుసలిపి|
నాఁడనోయది దెల్పు జాడలు-నా మాళి_
నాదురాశయు- మఱి నాదు రాశి|
సైరింపఁబడవచ్చు నా రేగి యెవఁడైన-
సెగిమానకకొన సాఁగఁ జేయ|
వచ్చునా- మఱి-యీ ప్రపంచపుచెడు
త్రోవలందు-బంగరుపూసినట్టికీడు|
చేయి విసరవచ్చుఁ జెలఁగినాయము మెయి-
దఱచునా చెడుగొప్ప ధర్మముఁగాను|
గాని పరంబునఁ గాదట్లు మోసమ్ము
పొసఁగదచ్చటఁ దగ వెన్నఁగుదాని|

JULIUS CÆSAR *Act. I. Sc III.*

15 But life. being weary of these wordly bars,
Never lacks power to dismiss itself.
If I know this, know all the world besides,
That part of tyranny that I do bear
I can shake off at pleasure.

HENRY IV PART *I.* *Act. V. Sc. IV.*

16 But thoughts the slaves of life, and life time's fool,
And time that takes survey of all the world,
Must have a stop.

PART *II* *Act. I. Sc III.*

17 Past and to come, seems best ; things present, worst.

Act. iv. Sc. iv.

18 How quickly Nature falls into revolt
When gold becomes her object !
For this the foolish over-careful fathers
Have broke their sleeps with thought,— their brains with care,
Their bones with industry ; for this they have
Engrossed and piled up the cankered heaps
Of strange-achieved gold ; for this they have
Been thoughtful to invest their sons with arts,

.వాస్తవంబగుస్థితితోడఁ-.బల్కి ప్రపంచ।
(.బడెద మెంతయు సాత్యంబు .వాక్కొనుటకు।
.మనము♦పదపడినాచరిం.చిన చెఱుపుల।
.మొగములకుఁ గట్టెదుటమన.మోములుంచి॥

15 గీ॥ .ఉసులఱలోకబంధంబుల.విసిగి తన్ను।
(.గొల్పడుట కెన్నఁడుఁ శక్తిఁ.గొదవపడదు।
.ఇది తెలియజగమెల్లయు.గ్రద-యపేక్ష।
(.దూలఁగొట్టెదనాసఁ(చు.మృష్ట శాస్త్రి॥

16 గీ॥ బ్రతుకుదాసులు తలఁపులు_ .బ్రదుకకాల।
.మునకగువిదూషకుఁడు_మఱి.యును సమస్త।
.జగముఁ బరిశీలనము చేసి.సరిగఁ గొల్చ।
.నట్టిసమయంబు కూడని.ల్పంద వలయు॥

17 ద్వి॥ .కడచిన వస్తువు.ల్యా-(బోవునవియు।
(.గడు మంచి-ఉప్పుడు.గలయవి చెడ్డ.

18 సీ॥ ♦.తిరుగఁబడెదు నెంత.త్వరగ♦స్వభావంబు_
.బంగరుదాని♦తా.త్పర్యమైన।
.యిప్పుడు-దీనికై.యవివేకులై మితి.మీఱిన
జాగ్రత్త.మెయినీఁదండు॥
.లాలోచనము చేతఁ.గోలుపోయితి తమ
.నిద్దుర-(జింత నెం.తేని బుద్ధి।

And martial exercise: when, like the bee,
Culling from every flower the virtuous sweets,
Our thighs packed with wax, our mouths with honey,
We bring it to the hive; and, like the bees,
Are murdered for our pains. This bitter taste
Yield his engrossments to the ending father.

HENRY V. *Act. III. Sc. VII.*

19 We are in God's hand, brother, not in theirs.—

Act. v. Sc ii.

20 A good leg will fall; a straight back will stoop; a black beard will turn white; a curled pate will grow bald; a fair face will wither; a full eye will wax hollow: but a good heart, is the sun and the moon; or rather the sun and not the moon; for it shines bright and never changes, but keeps his course truly.

గట్టిపాటున నెమకల-బాడునల్లు
కొనిరి- వారలుందీని గుఱిచి చింత।
గడనఁ జేకురిన పసిఁడి సంటహాని
విసమటు కుప్పలు పెట్టిరి- మఱి-దీని।
కొఱకు-వారలు తమ కొడుకులకున్ వెడ్య
లెల్ల నేర్పాటకయి తల్లడిల్లి।
రపుడెల్ల సననుండి యచ్చఁపు తేనెల
నేచుఁ జుండెడు తేనెటీఁగలవలె।
మనతోడ లేని ధనంబు మయి- మనవాళ్లు
తే. నియతోడ మిక్కిలి నిండుకొనగ।
దెచ్చెదము తెట్టియొద్దకా తేటి బోలి।
మనము పడినట్టి పాట్లకు మాఱుగఁ దెగ।
టాపఁ బడెదము మఱియా విషానుభవము।
బలచుఁ గడముట్ట తండ్రిక వ్వాని ముల్లె॥

19 ద్వి॥ దేవునకు మనమధీనంబుగాని।
భావింపనితరుల వశము సలేము.

20 వ॥ బలమైన కాలు నీరసిల్లెడు- దిన్ననివీఁపు వంగెడు- [illegible]
తెల్లఁబడు- దట్టముగ వంగిన కురులు [illegible] పొగపుగ
మొగము వడలిపోవును- నిబ్బరపు [illegible] కన్నులు లోఁతుగ ముడిఁగెడు-
జ్ఞాని- మంచిమనస్సు సూర్యుఁడుం జందురుఁడును- లేక- సూర్యుఁ
డే చంద్రుఁడు కాదే మన- నదెల్లపుడుఁ బ్రకాశించును- మఱియు-
నెన్నఁడు నాత్మ అదు- కేవలమొక్క- సత్యస్వరూపుఁడైన సగతినుంచెడు
గనుక.

HENRY VI PART II. *Act. II. Sc. I.*

21 Let never day nor night unhallowed pass,
But still remember what the Lord hath done.

ACT. iv. Sc. vii.

22 Large gifts have I bestowed on learned clerks,
Because my book preferred me to the king;
And seeing ignorance is the curse of God,
Knowledge the wing wherewith we fly to heaven,

PART III *Act. I. Sc. IV.*

23 Open thy gate of mercy, gracious God!
My soul flies through these wounds to seek out thee.

ACT. ii Sc. ii.

24 But, Clifford, tell me, didst thou never hear,
That things ill got had ever bad success?
And happy always was it for that son
Whose father for his hoarding went to hell?
I 'll leave my son my virtuous deeds behind;
And would my father had left me no more;
For all the rest is held at such a rate
As brings a thousand-fold more care to keep,
Than in possession any jot of pleasure.

21 ద్వి॥ నడపకుమెన్నఁడై ననేత్రిబవళ్లు।
చెడుగునఁ బ్రభుచేతఁ జిత్తమందిడక.

22 గీ॥ పండితులకు గొప్ప బహుమతు లిచ్చితి।
విద్య లెన్నఁ భూమి విభుని కన్న।
దైవశాపమజ్ఞత - యెఱుకఛెక్కన్న।
గర్వమునకు మన మొగి రేఁ దమునియరసి॥

23 వ॥ నీదయాద్వారముఁ దెలుపుమా నెనరైన దేవుఁడా-
యీగాయములనుండి నిన్వెదకుటకు నాయాత్మ యెగురుచున్నది.

24 సీ॥ చెప్పుము నాతోడ - నెప్పుడైనన్నీవు
వినలేద - కీడుమైఁ గొనిన వస్తు।
వులు నిచ్చలున్దుష్ట ఫలమిచ్చునని - మాటి-
తండ్రి లోభంబున ధనముఁ బ్రోవ।
నరిచినకతమున నరక మేగిన - వాని
కొడుకెల్లపుడు సుఖపడునె - నేను।
నా పుణ్యకార్యము లన్ని వెన్క విడిచెద
నా పట్టికిన్ - నాకు నాదు తండ్రి।
యెంత కెక్కువ వదలమి నెంతు - దక్కు।
నంతయుఁ దనకుఁ జిక్కిన హాయికలదె।
వేయిరెట్లు విచారమ్ము మోయఁజేయు।
ఫక్కిగఁ బదంపడిఁ దలఁపఁ బడెడుఁగాన॥

Act. ii. Sc. v.

25 This battle fares like to the morning's war,
When dying clouds contend with growing light;
What time the shepherd, blowing of his nails,
Can neither call it perfect day, nor night.
Now sways it this way, like a mighty sea,
Forced by the tide to combat with the wind:
Now sways it that way, like the selfsame sea,
Forced to retire by the fury of the wind:
Now, one the better, then, another best;
Some time, the flood prevails; and then, the wind:
Both tugging to be victors, breast to breast,
Yet neither conqueror, nor conquered:
So is the equal poise of this fell war.
Here, on this molehill, will I sit me down.
To whom God will, there be the victory;
For Margaret my queen and Clifford too,
Have chid me from the battle; swearing both,
They prosper best of all when I am thence.
'Would I were dead! if God's good will were so;
For what is in this world but grief and woe?
O God! methinks, it were a happy life,
To be no better than a homely swain;
To sit upon a hill, as I do now,
To carve out dials quaintly, point by point,
Thereby to see the minutes how they run,
How many make the hour full complete;
How many hours bring about the day;
How many days will finish up the year;
How many years a mortal man may live.
When this is known, then to divide the times:
So many hours must I tend my flock;
So many hours must I take my rest;
So many hours must I contemplate;
So many hours must I sport myself;
So many days my ewes have been with young;
So many weeks ere the poor fools will ean;
So many years ere I shall shear the fleece:

25 సీ॥ పిల్లనగ్రోవిని .గొల్లఁడూఁదుచు-ఁబగ
.లనికానిరాతిరి.యనుచుఁగాని।
.పిలువఁజాలనియట్టి .పెందలకడ-వడి
.విచ్చుమబ్బులుపొచ్చు.వెలుఁగుతోడ।
.సలుపుపోరట్టు-లీ.జగడంబుచెలఁగెడు-
.నియ్యదియొకసారి.యెప్రమీఱు।
.నీవై పుగాడుపు.నెదిరింపనలచేత
బలిమిపెట్టఁబడుబ.ల్కడలిమాడ్కి।
ఁ.గడఁగునొకమాఱిదాజాడ.గాలిదెబ్బ।
.వలనమళ్లీనాసంద్రంబు.పగిదిఁగొంత।
.దనుక♦మఁన్నిరునెగ్గు-ఁబి.దపఁగరుపలి।
.యొకటిపుడులెస్స- వెనుక-వేఱొకటిమేలు॥

గీ॥ .గుండెబ్రొరయగగెల్పొనుఁ.గోరిరెండు।
.నెదిరిపెనఁగెడుఁగాని-యె.య్యెదియునైన।
.నోర్వలే-దోడ-దట్టుల.నుండెసరిగ।
ఁ.గరముబెట్టిదమైనయీ.దురముత్రూఁగు॥

సీసమాలిక॥ .ఇచ్చోటఁబుట్టపై.నేనుఁగూచుండెద-
.నెవ్వారియెడవేలు.పిచ్చగించు।
.నటగెలువుండు-నే.మఃఁగనారాణియు
.నాబంటుగూడన.ద్దగిలివేసి।
.♦రనినుండివారివ్వ.రచటనేలేనిచో

So minutes, hours, days, months, and years,
Passed ever to the end they were created,
Would bring white hairs unto a quiet grave.
Ah, what a life were this ! how sweet ! how lovely !
Gives not the hawthorn-bush a sweeter shade
To shepherds looking on their silly sheep,
Than doth a rich-embroidered canopy
To kings that fear their subjects' treachery ?
O, yes, it doth ; a thousand-fold it doth.
And to conclude,— the shepherd's homely curds,
His cold thin drink out of his leather bottle,
His wonted sleep under a fresh tree's shade,
All which secure and sweetly he enjoys,
Is far beyond a prince's delicates,
His viands sparkling in a golden cup,
His body couched in a curious bed,
When care, mistrust, and treason waits on him.

•♦వఱలేదమనియొట్టు.వైచుకొనుచు।
•బ్రదుకుఁజాలింపఁగో.రెదను♦దయ్యాపు
మంచి.యిచ్చయునట్లుండె.నేని-యేల।
•నసఁగ-నీజగమందు♦.నడలుటయును
మఱి.యిడుమయుఁదక్క-నిఁ.కేమికలదు।

•అయ్యయోదయ్యమా-.యచ్చవుగొల్లని
•కంటెలెస్సగనుండ.కుంటమిగుల।
•కాయియనాబ్రతుకని.యనుకొందు-నిపు
డొక.గుట్టపైనావలెఁ .గూరుచుంట।

•ప్రొద్దుఱంత్రింబులఁ.బొలుపుగఁజెక్కుట-
•తగగుఱుతులంబెట్టి.దానివలన।
ఁ.బరికించుటె-ట్టుల.స్సర్వదునోనిము
•సము-లవియెన్నియై.నమఱినిండు।
•గంటయానో-యెన్ని.గంటలకుంబ్రొద్దు
•ముగియునో-యెన్నాళ్ల.కగునోయేఁడు।

♦.మానిసియెన్నేండ్లు.మనవచ్చునో-యిది
•యెఱుఁగఁబడినవెన్క-ఁ♦.దఱులఁబంచు।
•టిన్నిగంటలుమంద.నేఁగాచునది-యిన్ని
•గంటలునిద్దుర.గ్గడుపవలయు।
•నేఁదలంచవలయు.నీఁకనిన్నిగంటలు-
నే.నాడుకొనవలె.నిన్నిగంట।

♦.లొగినిన్నినాఁళ్లుచూ.లుండెనాగొఱ్ఱెలు-
•నిన్నిపూఁటలకవి.యీనఁగలుగు।
•నిన్నియేండ్లకు♦న్నున్ని.నేఁగత్తిరించెద-

Act. iii. Sc. i.

26 My crown is in my heart, not on my head;
Not decked with diamonds and Indian stones,
Nor to be seen: my crown is called content;
A crown it is, that seldom kings enjoy.

c.గడకిట్లునిముసము.ల్గంటలుమఱి।
.ప్రొద్దులు నెల లేండ్లు.ముగియుచు నెరసిన
.కొప్పునందడిలేని .గోత్రఁజెట్టు॥
.నారయెట్టి బ్రతుకి.దయ్యో-నెంతటితీపి-
.యెంతముచ్చట-పొద.రింట్ల నీడ।
.యైనఁ-గుట్టుపనిసొం.పారుబంగరుపట్టు
.పందిరైన-ఁదనయే.ల్బడినినెగడు।
.వారిమోసమునకు.వడఁకుదొరలకిచ్చు
.హాయికంటెన్-సుంత.యైననెగ్గు।
చూపనిగొఱియల.జూచుటగొల్లల
.కిడుసంతసంబు మే-.లెంతయైన।
.నద్దిరా వేయిరె.ట్లదియెక్కు-వౌను-ఁగ
.డకుగొల్లవానియిం.టఁగలపెరుఁగు।
.తోల్బుడ్డినుండి పైఁ.దోఁగెడువానిప
.ల్చనితాగ్రిగుడుక్-గారు.కొనెడుచెట్లు।
.నీడల.నలవడు.నిద్దురయుక్-గీడు
.వడయకహాయిగ.వాఁడు.గుడుచు।
.నంతకుక్-మేలుమఱపును-.వంత-మోస।
.మును-ఁదనున్వేచుకొన జేఁడు.పొందు.కలుష్ట్ర।
.లకు-ఁబసిఁడిగిన్నెనతనిత.ళుకగుతిండి।
.కి-ఁదగుసెజ్జందునతని.మ్మె.కి-ఁగడుదప్పు॥

36 గీ॥ .నాకికీటమునాదుడెం.దమునసుంతు।
.నాతలన్నాదు-వివిధర.త్నములఁజెక్క-।
c.బడఁగలే-దద్దియున్నా నఁ.బడఁగఁబోదు।
.తనివినామాళి-దొరలది.కన.టియ.రుదు॥

Act. v. Sc. ii.

27 Why, what is pomp, rule, reign, but earth and dust?
And, live we how we can, yet die we must.

HENRY VIII. *Act. II. Sc. III.*

28 't is better to be lowly born,
And range with humble livers in content,
Than to be perked up in a glistering grief,
And wear a golden sorrow.

Act. iii. Sc. ii.

29 Fare well! a long farewell, to all my greatness!
This is the state of man: to-day he puts forth
The tender leaves of hope, to-morrow blossoms,
And bears his blushing honours thick upon him:
The third day comes a frost, a killing frost,
And,—when he thinks, good easy man, full surely
His greatness is a-ripening,—nips his root,
And then he falls, as I do. I have ventured,
Like little wanton boys that swim on bladders,
This many summers in a sea of glory,
But far beyond my depth: my high-blown pride
At length broke under me, and now has left me
Weary, and old with service, to the mercy
Of a rude stream, that must for ever hide me.
Vain pomp and glory of this world, I hate ye:
I feel my heart new opened. O, how wretched
Is that poor man that hangs on princes' favours!
Had I but served my God with half the zeal
I served my King, He would not in mine age
Have left me naked to mine enemies.

27 గీ॥ .పౌరదంబ-మాజ్ఞ-.యధికార-మననేమి।
.బొత్తిగాను-మన్న.బుగ్గి-గాక।
.మఱియు-బ్రతుకనిమ్ము.మనమెట్టులైనను।
ఁ.గాని-మనముచావఁ.గానలయును॥
28 గీ॥ .తుచ్ఛులన్పుట్టి పేదలతో.డఁగలసి।
.తనివినుండుటకడు మేలు ♦.తళుకువనట।
.యందుఁదెగనీల్గుఁబోతుగ.నడరిమఱియు।
.గొప్ప♦బంగారువలవంతఁ.గొనుటకన్న॥
29 సీ॥ .సెలవుపుచ్చుకొనెదఁ .జెల్లరేనాగొప్ప
.కెల్లఁబెద్దసెలవే .యిదిమనుజుని। .స్థితి
యతండున్నేడు.చెలగించునాసచి
.వురుటాకులఁ రేపు.పువులు మఱియు।
.నతఁడువహించుమ.ర్యాదలుమెండుగ
ఁ.దనపయిమూఁడవ.దినమునందు।
.వచ్చెదుఁజలిగాడ్పు.పరిమార్చఁ మంచున
.నతఁడువెండియునిశ్చ.యముగఁ
దనదు।.గొప్పపండెననుచుఁ♦.గొఱఁత
యెద్దియులేక.హాయిగఁదానుంటి.ననుచుఁదలఁచు।
.నంతలోఁ♦బొలయించు.నాతనివేరది।
.పదపడిఁగూలునా.వలెనతండు।
.బొత్తిగానాకందఁ.బోవరానట్టి
వ్రి.ఖ్యాతిసముద్రంబు.నందునిన్ని।
.యేండ్లు తిత్తులనాని.యీఁదులాఁడెడు
పెంకె♦.చిఱుతలవలెసాహ.సించినాఁడ।

ACT. V. SC. iii.

30 Love and meekness lord,
Become a churchman better than ambition.

KING JHON. *Act. III. Sc. IV.*

31 There 's nothing in this world can make me joy.
Life is as tedius as a twice-told tale
Vexing the dull ear of a drowsy man;
And bitter shame hath spoiled the sweet world's taste,

KING LEAR *Act. II. Sc. IV.*

32 O, reason not the need; our basest beggars
Are in the poorest thing superfluous:
Allow not nature more than nature needs
Man's life is cheap as beast's.

మిక్కుటముగ విజృంభించు నాగర్వము
తుదకు నాయందు నుత్తునియలయ్యె!
నలసటంబడియుష్ణంగొలువుచేయఁదిసిన
నను నెప్పటికమఁగు ననిడవలసి!
నట్టి నీచపరివాహదయకు విడిచె
నీ జగమునందలి వ్యర్థజంభమ
మతి! మొక్కవమిమ్ము నే సేవగించెదను
నా మొడఁదకొరిత్తగ విప్పఁబడెననుకొని! మొద
నక్కటా రాజుల దయలు వేరిలాడు
నతఁడెంత కొఅమాలి నట్టివాఁడొ!

తేనిఁగొల్చునపుడు నేనుఁబూనినశ్రద్ధ!
లోనిసగముతోడ నైన దేవు!
నింభజించియుంటి నేని బోడిగ జర!
నరుల కప్పగించ డతఁడు నన్ను॥

30 ద్వి॥ తగుఁబేరిమవినయము దైవసేవకున!
కగణితాధికిరియ నత్యాశకన్న॥
31 చ॥ ఇలలోన స్నలరింపఁగల్గునదిలే దేదైననాజీవనం!
బలఁతన్ గుణ్కెడువాని మొద్దుచెవికే వైయిన్మడిన్ జెప్పఁగా!
బడువృత్తాంతము పోల్కిఁ జీదఅగఁగ నప్పట్టె గడుంజెడ్డయా!
తలవంపింపగులోకమందలి రుచిన్ ధ్వంసంబుగావించెదన్॥

32 గీ॥ ఔరతకిఁజంచకక్కఅ నల్పవస్తు!
వందుమితిమీఱెదరధము యాచకులును!
బరికృతికిడఁబోకుదానియవసరమునకు!
మిగిలిపశుజీవనమటుచో కగుసరునిది॥

ACT. iii. SC. iv.

33 Poor naked wretches, wheresoe'er you are,
That bide the pelting of this pitiless storm,
How shall your houseless heads and unfed sides,
Your looped and windowed raggedness, defend you
From seasons such as these? O, I have ta'en
Too little care of this! Take physic, pomp;
Expose thyself to feel what wretches feel,
That thou may'st shake the superflux to them,
And show the heavens more just.

ACT. iv. SC. i.

34 Here, take this purse, thou whom the heavens' plagues
Have humbled to all strokes: that I am wretched
Makes thee the happier:— heavens, deal so still!
Let the superfluous and lust-dieted man
That slaves your ordinance, that will not see
Because he doth not feel, feel your power quickly;
So distribution should undo excess,
And each man have enough:—

33 సీ॥ ♦.అనుకంపకుఁదగుది.గంబర♦భాగ్యా
.లార-యిక్కా-యన్యా.దూరమైన।
.గాలివానవిసరు.ఁజుమియించియెందుండి
.రేనియు-మిమ్ముఁగ్ర నీ.ఋతులనుండి।
.నెలవులులేనివినా.నెత్తు-లాహారయమాఁ.బడని
ప్రక్కలు-చింకి.యుడుపులెట్లు।
.కాపాడు-నకట-జా.గ్రత్తమిక్కి-లిగొంచె
.మేతీసికొంటినే.నిందుఁగూచి।

.డంబమాపుచ్చుకొను♦మహాప.థంబు-ఁజయులు।
.పడుమ♦యనదలుపడుపాట్లుఁ.గుడుచుటకయి।
.♦యదనముగ్రాల్చెదవువారి-.కట్టులైన।
.నగపఱతుదైవమునకునా.యమధికముగ॥

34 సీ॥ .విషివశంబునవచ్చు.♦వివిధాపదలకు
లోం.గినవాఁడవీసామ్ముఁ.గొనుమునీవు।
.మిక్కిలినిన్నునా.దిక్కుమాలినయున్కి
యానందపడెదుఁ.గాననివ్వు।
.డో దైవమాపంచుచుండుమహాయత్నాల-
.ననురాగబద్ధుఁడై .పనికిరాక।
.నీ♦నియతికి♦లోఁగి.తానసుభవముపొం
.దనికారణంబున.గ్గానలేని।

.మానవుఁడెఱుంగనీనీకు.మహిమనువేగ।
.నట్లయినఁ-బంపకము-♦పెచ్చు.నడఁచిపుచ్చు।
ఁ.బ్రతిమనుష్యుఁడుతనకుఁగా.వలసినంత।
.కలిగియుండెడునిక్కము.గామఁజేయును॥

Sc. vi.

35 They flatter'd me like a dog; and told me, I had white hairs in my beard, ere the black ones were there. To say 'ay' and 'no' to every thing I said! 'Ay' and 'no' too was no good divinity. When the rain came to wet me once, and the wind to make me chatter; when the thunder would not peace at my bidding; there I found 'em, there I smelt 'em out. Go to, they are not men of their words: they told me I was everything, 't is a lie, I am not ague-proof.

RICHARD II *Act. II. Sc. II.*

36 Comfort 's in heaven; and we are on the earth
Where nothing lives but crosses, care, and grief.

Act. v. Sc. vi.

37 I 'll make a voyage to the Holy Land,
To wash this blood off from my guilty hand.

RICHARD III. *Act. III. Sc. IV.*

38 O momentary grace of mortal men,
Which we more hunt for than the grace of God!
Who builds his hopes in air of your fair looks,
Lives like a drunken sailor on a mast,
Ready, with every nod, to tumble down
Into the fatal bowels of the deep.

35 వ॥ వారునన్నుఁ గుక్కలాగు పొగడిరి- నాగడ్డమున నల్లవెండ్రుకలు
శాకమునుపే తెల్లవెండ్రుకలున్నవని నాతోఁజెప్పిరి- నేఁబల్కు
దానికెల్ల నౌనుఁగాదనుటఁగూడిన- ఔనుంగాదుఁగూడ నొకసెక్కె
పుఁబ్రహ్మవిద్యకాదు- ఒకసారి వానఁదడుసవచ్చినపుడు- చలి
గాలినన్వణఁకించుతఱి- నుఱుమునాయాజ్ఞానుసార మూరకుండని
సమయమునను- వారలఁబరీక్షించి నాఁడను మఱియు వారిసంగతిఁ
గనిపెట్టినాఁడను- పోపో- వారికి మాటనిల్కడలేదు- నేసర్వశక్తి
నని వారునాతోఁజెప్పిరది యబద్ధము- నేశీతజ్వరమునకు లోఁగని
వాఁడన్గాను.

36 ద్వి॥ కలదుస్వర్గము నరకము మనమున్న।
యిలనిందు మఱలుకాఁకిఁ కేమియు లేదు॥

37 ద్వి॥ తలవెదఁదీక్షణయాత్రికుఁడు-నేరంబు।
నెఱపునాచేతి యీనేత్రుఁడుడువ॥

38 శా॥ ఔరా! తండ్రికంబ- మహత్కృపఁడై వానుగ్రహంబిట్టులన్।
గోరన్నేవము- నీకటాక్షములఁగోర్కుల్వెన్నునాశించుడు-నిం।
పారన్ ప్రియమునోపకంబముసఁదా నాటాడుచుఁగాఁపుఁపుచ్చు।
వారాసిల్దెసనన్న నావికువలెన్ బ్రాల్మాత్రలిజీవించెదున్॥

Act. v. Sc. iii.

39 O Thou, whose captain I account myself,
Look on my forces with a gracious eye;
Put in their hands thy bruising irons of wrath,
That they may crush down with a heavy fall
The usurping helmets of our adversaries!
Make us thy ministers of chastisement,
That we may praise Thee in the victory!
To Thee I do commend my watchful soul,
Ere I let fall the windows of mine eyes:
Sleeping and waking, O, defend me still!

MACBETH. *Act. III. Sc. II.*

40 (1) Naught's had, all's spent,
Where our desire is got without content:
'T is safer to be that which we destroy
Than by destruction dwell in doubtful joy.

MEASURE FOR MEASURE *Act. II. Sc. IV.*

(2) Let me be ignorant, and in nothing good
But graciously to know I am no better.

39 ద్వి॥ .నీసైన్యపతిగన.న్నెక్కించుకొనుము।
.నాసేనపైఁగరు.ణంజూడుమీవు।
.హద్దునుమీఱియ.న్యాయాక్రమణము।
♦.పద్దునఁజేయుమా.పగతుఱ♦బామిడి।
.కలనుగ్గునూఁచగాఁ-.గావింపనీదు।
.నలుకనుగడనీదు.మామాకు-నీవు।
.దుష్టశిక్షయెడ మం.త్రిఁజేయుమమ్ము।
.నిష్టజయంబంది.యేమునిన్బొగడ।
.నాకనుఱెప్పల.న్వాల్చకముండె।
.నీకునర్పించెద.నేనునాయాత్మ।
.నిదురించుచుండిన.న్నేనుమేల్కొన్న।
ఁ.బదపడినన్నుఁగా.పాడుముదేవ॥

40 (1) గీ॥ .మిగులఁబోదెద్దియుఁ-♦ద్రవ్య.మగు♦సకలము।
.తృప్తిలేకమనదుకోర్కె-.నెనయుచోట।
.మనముచెఱచునదిగనుండు.టనయముచెఱ।
.పుననినిశ్చితముదమున.మనుటకన్న॥

(2) ద్వి॥ .ఎఱిఁగినదాననం.చెఱుఁగుటద్దప్ప।
.నెఱుకమాలెందైన.నేనుండనిమ్ము॥

Act iii. Sc. i.

41 Be absolute for death ; either death or life
Shall thereby be the sweeter. Reason thus with life:—
If I do lose thee, I do lose a thing
That none but fools would keep ; a breath thou art,
Servile to all skyey influences
That dost this habitation, where thou keep'st,
Hourly inflict : merely, thou art death's fool ;
For him thou labour'st by thy flight to shun,
And yet runn'st toward him still. Thou art not noble ;
For all the accommodations that thou bear'st
Are nursed by baseness. Thou art by no means valiant;
For thou dost fear the soft and tender fork
Of a poor worm. Thy best of rest is sleep,
And that thou oft provok'st, yet grossly fear'st
Thy death, which is no more. Thou 'rt not thyself ;
For thou exist'st on many a thousand grains
That issue out of dust. Happy thou art not ;
For what thou hast not, still thou striv'st to get,
And what thou hast, forgett'st. Thou art not certain ;
For thy complexion shifts to strange affects,
After the moon. If thou art rich, thou 'rt poor ;
For, like an ass whose back with ingots bows,
Thou bear'st thy heavy riches but a journey,
And death unloads thee. Friend hast thou none ;
For thine own bowels, which do call thee sire,
The mere effusion of thy proper loins,
Do curse the gout, serpigo, and the rheum,
For ending thee no sooner. Thou hast nor youth nor age
But, as it were, an after-dinner's sleep,
Dreaming on both ; for all thy blessed youth
Becomes as aged and doth beg the alms
Of palsied eld ; and when thou 'rt old and rich,
Thou 'st neither heat, affection, limb, nor beauty,
To make thy riches pleasant. What 's yet in this,
That bears the name of life ? Yet in this life
Lie hid more thousand deaths : yet death we fear,
That makes these odds all even.

41 సీసమాలిక॥ •నీవుండుచావుకై •నిబ్బరముగ-నందు
•వలనఁజావైనను•బ్రతుకయినను।
•హితమగుమఱియింత-•యీవుతకీఁచుము
•బ్రతుకునుఁగూర్చి♦యీ•భంగి-నిన్ను।
•నేనుఁబోఁగొట్టుకో•నిన-♦వెంగళుల్తప్ప
♦•నొండుజనములుతా•ముంచుకొనని।
•వస్తువుందోఱఁగెద-•శ్వాసమునీ-వెల్ల
♦•నింగిశక్తులకుబా•నిసతనమ్ము।
♦•నెఱపుచీయింటిని•♦నిర్మించి-యందుండి-
•గడియగడెకుబాధ•యిడెదవీవు।
•♦కేవలముగమిత్తి•కీవువిదూషకుం•డవు-
దానివిడిచి♦పోఁ•దివి-మఱియు।
ఁ•బసగిడెదవుదాని♦•పజ్జకే-గొప్పదా
•నవుకావు-నీవందు•వివిధభోగ।
•ములునుఁదుచ్ఛతచేతఁ•బోషింపఁబడుఁ
గాన-•లేదుధైర్యమునీకు•లేశమైన।
•మిగులఁబేదపురుగు•మొత్తనిజమిలినా
•ల్కుకుజంకెదవునీవు•కనుక-నిదుర।
•నీముఖ్య♦విశ్రాంతి-•నీవుదానింగడుఁ,
•బ్రార్థించిపిలిచెద-•వైనమిగుల।
•నీమరణమునకు•న్వాఱచెద-వయ్యది
•యింకేమికాదు-కా•వీవునీవు।
•పనికిమాలినదాని•వలనఁగల్గిన పెక్కు-
•వేలనల్పులనీవు•వెలయు♦కతన।

•నీకు సౌఖ్యము లేదు-•నీకుఁగల్గనిదానిఁ
•బొరయయత్నించెదు-•మఱియునీకు।
ఁ•గలదానిమఱచెదు•కావున-నిశ్చయ
•మతివీవుకావు-నీ•మనసువింత।
•రసములమాఱుఁ•జం•ద్రగతినట్టు లఁ
గాన•-•ధనికుఁడవయ్యుని•ధనుఁడవీవు।
•కత మేమనంగ-బం•గారుకడ్డీలచే
•వీఁపువంగినగాడ్డె•విధముదోఁప।
•బరువగుసంపద•ల్బాయనమైమోసెదు-
•మఱి-మరణముఁనీదు•భరముఁనెడప్పు।
•నెవఁడైననీకువి•హితుఁడు లేఁ-డేమన-
•నీకన్నపిల్లలే•నిన్ను వేగ।
ఁ•దెగటార్చఁ కుంటకుఁ•దెగడుచుందురు
పలు•వన్నెల•తెవుళులన్-•బ్రాయుమైన।
ఁ•గలుగదునీకుము•సలితనంబైనసుఁ-
గాని-పగటినిద్ర•కరణిఁగలను।
ఁ•గాంచెదువానిపైఁ•గారణంబేమన
•నీ•వయసంతయున్•వృద్ధతవలె।
ఁ•బరఁగు-వెండియుఁ-బక్ష•వాతపీడితు
లగు•వృద్ధులకడబిచ్చ•మెత్తుకొనెడు।
•ముసలివిమఱిడబ్బు•పసఁగలవాఁడవీ
•వైన ప్డు-నీ•సిరి•ననుభవించు।
•కొనుటకగత్యమున్-•గోర్కెయు-నవయువ
•బలము-సొగసునీకుఁ•గలుగఁబోవ।
•దున్న చేమిఁకబ్రతుకుపే•రొంమదీన।
•నైన-నితరమృతులువేయు•యణఁగియుండు।

MERCHANT OF VENICE *Act. I. Sc. II.*

42 for aught I see, they are as sick, that surfeit with too much as they that starve with nothing. It is no mean happiness, therefore, to be seated in the mean: superfluity comes sooner by white hairs, but competency lives longer.

Act. iv Sc. i.

43 Grieve not that I am fallen to this for you;
For herein Fortune shows herself more kind
Than is her custom: it is still her use
To let the wretched man outlive his wealth
To view with hollow eye and wrinkled brow
An age of poverty; from which lingering penance
Of such misery doth she cut me off.

MIDSUMMER NIGHT'S DREAM *Act. I. Sc. I.*

44 To you your father should be as a god;
One that composed your beauties;

OTHELLO *Act. I Sc. III.*

45 To mourn a mischief that is past and gone
Is the next way to draw new mischief on.
What cannot be preserved when fortune takes,
Patience her injury a mockery makes.
The robbed that smiles steals something from the thief;
He robs himself that spends a bootless grief.

.నీబ్రతుకునందు-మనమింక.మృత్యువునకు।
.వెఱతు-మదియెయాచిక్కులు.వీడఁగొట్టు॥

42 వ॥ ♦లేమిచేఁబస్తుండువారివలెఁగడుఁగలిమిన్వేగడుపడువారు తెవ్వుర్గొం
దురేమో-కావున-మధ్యమస్థితిలోనుంటయల్పసౌఖ్యముకా-దమిత
మతివేగమునమదిమి తెచ్చు-ఁగాని-మితముచిరముబ్రతుకును.

43 ఉ॥ .కుందకునిన్నుఁగూచిఁడుమఁ
.గూలితినేనని-చూపుఁదన్నుఁదా।
.నిందలవాఁటుకంఠెనుమ.ఱింతకృపాత్థ్యముగానదృష్ట-
మెుం।.టం♦దుడుకున్న్వలక్ష్మిచనుట
.న్మదిమిన్ననిచ్చు♦వాళియి। .వ్వందగుదాని-
కట్టిదశఁ.బొందఁగనీకదినన్నుఁద్రించెదుఁ॥

44 ద్వి॥ .నీయందములనుఁబ.న్నిననీదుతండ్రి।
.నీయిలువేల్పుగా.నీకుండవలయు॥

45 ద్వి॥ .కడచినముప్పుకై♦.కలఁగుటకొత్త।
.యిడుమ♦పైకొనుటకెం.తేచేర్పుత్రోవ।
.దైవముచేయు♦నొ.త్తడితప్పకున్న।
♦.నేనతోదానినో.పేఁవెక్కిరించు।
ఁ.గొల్లవోయినవాఁడు.కొలకొలసగిన।
ఁ.దుర్గమచ్చులనుండి.దొంగిలుత్రొంత।
.పనికిమాలిన♦వంత.పడుచున్నవాఁడు।
.♦మొనసితనకుఁదానె.మోసంబుచెందు॥

Act. ii. Sc i.

46 If it were now to die,
'T were now to be most happy ; for, I fear,
My soul hath her content so absolute,
That not another comfort like to this
Succeeds in unknown fate,

Sc. iii.

47 How poor are they that have not patience!
What wound did ever heal but by degrees ?

Act. iv. Sc. iii.

48 Heaven me such uses send,
Not to pick bad from bad, but by bad mend!

PERICLES *Act. I. Sc. I.*

49 For death remembered should be like a mirror
Who tells us life's but breath, to trust it, error.

Act. iii. Sc. iii.

50 We cannot but obey
The powers above us.

46 గీ॥ •ఇపుడునీగ్గెదనేనియ•దిప్పుడుకడు।
•హాయి-యేమన-నాయాత్మ•కలరెనిండు।
•సంతసము-దీనికింకన♦జ్ఞాతభాగ్య।
•మందుసాటి♦సౌఖ్యంబురా•దనిజడిసెద॥

47 ద్వి॥ • తానెంతజనుఁడుపే•దయగుస్త్రైఁ♦పేది।
•మానెనేపుందుక్ర•మంబునఁదప్ప॥

48 ద్వి॥ •చెష్టఁగన్గొనిచెష్ట •సేయనీకు-నను।
•నష్టముదేవుఁడా♦•యఘములనుండి॥

49 గీ॥ •అద్దమటు♦జ్ఞప్తిఁగొనఁబడి•నట్టిమరణ।
•ముండవలసిన-దెంతయో•యసుఱుశ్వాస।
•మాత్రమనియును-మనలోన-మఱియుదాని।
•నమ్మకొనుటదోసమనియు•న్బల్కుచుండు॥

50 ద్వి॥ •మనముమన్నింపక•మఱిపిలుపడదు।
•మనమీఁదనుండిన♦•మహితశక్తులను॥

THE TAMING OF THE SHREW *Act. IV. Sc. III.*

51 (1) Our purses shall be proud, our garments poor:
For 't is the mind that makes the body rich;
And as the sun breaks through the darkest clouds,
So honor peereth in the meanest habit.
What, is the jay more precious than the lark,
Because his feathers are more beautiful?

Act, v. Sc. ii.

(2) Fie, fie! unknit that threatening unkind brow,
And dart not scornful glances from those eyes
To wound thy lord, thy king, thy governor:
It blots thy beauty, as frosts do bite the meads,
Confounds thy fame as whirlwinds shake fair buds,
And in no sense is meet or amiable.
A woman moved is like a fountain troubled,
Muddy, ill-seeming, thick, bereft of beauty;
And, while it is so, none so dry or thirsty
Will deign to sip, or touch one drop of it.
Thy husband is thy lord, thy life, thy keeper,
Thy head, thy sovereign; one that cares for thee,
And for thy maintenance, commits his body
To painful labour, both by sea and land;
To watch the night in storms, the day in cold,
Whilst thou liest warm at home, secure and safe;
And craves no other tribute at thy hands,
But love, fair looks, and true obedience;
Too little payment for so great a debt.
Such duty as the subject owes the prince,
Even such a woman oweth to her husband;
And, when she 's froward, peevish, sullen, sour,
And not obedient to his honest will,

51(1) త॥ •మనముల్లెలు •పొగరు •మైనుండవలయు- బలు•పేదలై మనబట్ట
•లుండునది। •మనమెమే •నికివిల్వ•మై •కొల్వుఁగాన- •వెలువడుఁ
దక్కువ•వేషంబుమీఁటి। •ఘనత- సూర్యుండుచీఁ •కటిమబ్బునుండి
•కన్పట్టునట్లు- తె•క్కలచక్కఁదనముఁ।•గొనుకారణమున నె•క్కు
వపాలపిట్ట •యేట్రింతకన్ననే •మీఁవెలఁగనునె॥

(2) సీ॥•విప్పనీయకర్కశ•జడిదపుబోమముడిన్ •
•హేళనదృష్టినో•నేయఁబోకు।
•నీవిభునీరాజు•నీపరిపాలకు-
•నీవన్నెవాసులన్ జెఱచునద్ది।
•పదపడిఁబచ్చిక•బయలుపేర్కొనుమంచు
•కరణి-మొగ్గలసుడి•గాలిమాడ్కి।
•వరుసగయుక్తము•స్వరసమెవ్విధమున
•ఁగాదు-కోపించిన•కాంతకలఁగి।
•మలినమైవికృతమై•మఱిచిక్కనై సొంపు
•తొలఁగుచెలమనకె-• యెలమినద్ది।
•యట్టుండ-నెంతనీ•ర్వట్టినోరెండిన
•వారైననిచ్చగిం•పరొకగుక్క।
•తాగుటకేనియ•ద్దానినిఁజవిఁగొంట
•కేనియునొకచుక్క•యైనఁగాని।
•నీయింటియూతఁడో• నీదుపభుండు-
నీ•పాణమునిన్నుఁగాపా•డువాఁడు।

What is she but a foul contending rebel,
And graceless traitor to her loving lord ? —
I am ashamed, that women are so simple
To offer war, where they should kneel for peace ;
Or seek for rule, supremacy, and sway,
When they are bound to serve, love, and obey.
Why are our bodies soft, and weak, and smooth,
Unapt to toil and trouble in the world,
But that our soft conditions, and our hearts,
Should well agree with our external parts.

.నీకుముఖ్యాంశును.నీయధిపతియునీ
.కొఱకునీరక్షనుఁ.గూర్చిమఱియు।

.దేవులాడెడువాఁడు.నీవింటవెచ్చఁగ
.నిర్భయంబుగనువెం.డియుసుఖముగ।
.నుండఁ-గడలియందు.నుర్విమీఁదస్గాలి

.వానలరాతిరిం.బవలుచలిని।
.ఁగడుఁగష్టపాఁటున.కొడలినర్పించెడు
.మఱియునునీనుండి.మక్కువయునుఁ।

.జల్లనిచూపులు.నద్విధేయతతప్ప
.నడుగఁదేపవిత్రఫలం.బైనఁగాని।
.యంతగొప్పప్పన.కదియెంతయుఁగొద్ది
.చెల్లింపుగద-ప్రజ.క్షితిపతియెడ।
.ఁగొనవలసినభక్తి.పెనిమిటికడభార్య

.కనుపచర్ణనది-యట్లు.గాకయాపె।
.కట్టడియైయుండి.కట్టెయైమిక్కిలి
.పెడసరముగఁబిఱ్ఱ.బిగసియతని।
.యమలచిత్తంబున.కనుకూలపడదేని

.ఁదద్దయుంబ్రేమించుతనమగని।
.విషయమైమిగులఁబా.పిష్ఠాపరాధిని
.మఱిచెడ్డకయ్యాల.మారియెదిరి।

.కానిచోనింకెద్ది.యాను-సంధికిమోఁ
క.రిలివందనముసల్ప.వలసినప్పు।
.డంగనలోఁరఁదోడంగుట-కటుగాక-

.భజించుటకుఁబ్రియం.పడుటకుమఱి।

TEMPEST *Act V Sc I.*

52 Every man shift for all the rest, and let no man take care for himself, for all is but fortune.

TIMON OF ATHENS *Act I Sc II*

53 (1) Immortal gods, I crave no pelf
I pray for no man but myself.
Grant I may never prove so fond
To trust man on his oath or bond;
Or a harlot for her weeping;
Or a dog that seems a-sleeping;
Or a keeper with my freedom;
Or my friends, if I should need 'em.

.యడఁకువఁజూపుట.కవ్వారుబద్ధు రాం
.హైృయుండవలసిన.యవసరమున।
.సర్వానైకారంబు.జరుపసుంకించుట
.కిన్నీయిసీయెంత.యెడ్డెవారో।
.మనయొడళు లేలమ్మదివ్యలై .మఱియుదుబ్బ।
.లంబులై పాటుపడనన.హానంబులగును।
.మనమ్మదుస్స్వభావంబులు.మనముఁలుసరి।
.పడకయున్నమనయువయ.వములతోడ॥

52 వ॥ ప్రతిమనుష్యుఁడు పరులకొఱకు సాయపడనీ- యెవ్వఁడున్
దనకై తావిచారింపఁకుండనిమ్మేలననంతయునదృష్ట వశమే॥

53 (1) సీ॥ ,అమృతులొవేల్పులా.రానేనుదుడ్డుకై
.వేడఁబోవనునన్ను.విడిచిపరుల।
.మంచికై -దేవుని.బ్రార్థింపమనుజుని
.వానియొట్టంబట్టి.కానియతని।
.యొడఁబడికన్గాని-గుడిసెవాటున్దాని
.గోలనువిని కాని. కునుకుసటుల।
ఁ.గనుపడుకుక్కనుఁ.గాని-నాస్వేచ్ఛఁగా
.పాడునన్గొండు.కా.వలినిఁగాని।
.నేనుఁగోరవలెసె .నేనినామిఁకుప్రిల
.నైనఁగానినమ్మ.నంత తెలివి।

Act IV Sc. ii

(2) Who would not wish to be from wealth exempt,
Since riches point to misery and contempt?

iii

54 All is oblique;
Thore 's nothing level in our cursed natures,
But direct villainy. Therefore, be abhorred
All feasts, societies, and throngs of men!

55 Your greatest want is, you want much of meat.
Why should you want? Behold, the earth hath roots;
Within this mile break forth a hundred springs;
The oaks bear mast, the briers scarlet hips;
The bounteous housewife, nature, on each bush
Lays her full mess before you. Why want?

TWELFTH NIGHT, *Act I Sc V.*

56 Fate, show thy force: ourselves we do not owe;
What is decreed must be,—

THE WINTER'S TALE *Act IV Sc III.*

57 we profess
Ourselves to be the slaves of chance, and flies
Of every wind that blows.

తక్కువంచునున్న నెక్కలియునంజిక్క।
నీకనిరారనన్యగ్రహింపవలయు।
(2) ద్వి॥ ఎవరును విత్తంబున కేవలంబు [illegible]।
ముని వినవద్దు లకున్నను [illegible] ముగాన॥

54 ద్వి॥ అంతరంగమున [illegible]।
[illegible]
సరిగ [illegible]।
[illegible] సేయుచుము॥

55 క॥ [illegible]
యోగంబుల [illegible] హారముగా।
మీరెంచుకొని [illegible]।
లోకింపుచుండక లబ్ధభూమి [illegible]॥

ఉ॥ ఇంచుక పువ్వులోని పసలు యేఱులనేకములుబ్బిపారెడున్॥
మంచిఫలంబులంగలిగి మూర్ఖికులు పెక్కునకంబులొప్పఁడా।
నెంచిన తేనెఁదించెఁ బా [illegible] జిక్కినమాచెకాడు [illegible]।
మించినయాలుగాఁ బ్రకృతి మీకుఁగొంతయుఁ గెందుకుండెదుర్॥

56 ద్వి॥ తెలుపునీశక్తి వి.ధీ-యవశులము।
నెలకొనవలయుని.శోత్రమైనయది॥

57 గీ॥ మనసువిషికిబంట్లు మనిమనయంతటు।
నొప్పుకొనుచునుండు మెప్పుడైన।
బడపడియువిసరెడు ప్రతిమారుతమునకు।
నొగిరిపోవుచుండు నీఁగలమని॥

THE RAPE OF LUCRECY.

58 What win I, if I gain the thing I seek ?
A dream, a breath, a froth of fleeting joy,
Who buys a minute's mirth to wail a week,
Or sells eternity to get a toy ?
For one sweet grape who will the vine destroy ?
Or what fond beggar, but to touch the crown,
Would with the sceptre straight be strucken down ?

SONNETS *LXVI.*

59 Tir'd with all these, for restful death I cry ;—
As, to behold desert a beggar born,
And needy nothing trimm'd in jollity,
And purest faith unhappily forsworn,
And gilded honour shamefully misplac'd,
And maiden virtue rudely strumpeted,
And right perfection wrongfully disgrac'd,
And strength by limping sway disabled,
And art made tongue-tied by authority,
And folly (doctor-like) controlling skill,
And simple truth miscall'd simplicity,
And captive good attending captain ill :

58 ఉ|| .ఏమినేఁగెల్చెద.నేనువెదకిన♦.దొడఁగూడ-
నొకకల-.యొకమాట-♦పాఱు।
.సోమునుఱుంగును-.సుంత సేపుండు♦.పొంగుకై
యొవ్వఁడు.ప్రొద్దెల్ల♦వనరు।
ఁ.దామోహమెవఁడమ్మఁ.దఱఁచునుఁబనికి
.మాలినదాన్నికై- .మఱెవఁడు చెఱచు।
ఁ♦.గామంచిచెట్టొక.కాయకై -♦మాళిఁ
.దాఁకుటకేపేద.తన్నఁగఁబడును||

59 సీ|| ♦.తిరిపఁగాండ్రింతయు.♦సరకుగొనంబడ
.కుండుటయుఁ-సుంత.యునిఱుపేద।
.లలరింపఁబడకుంట- .యచ్చపునమ్మిక
.స్వదలుకొనుట-♦ముచ్చి.పసిఁడిపరువు।
.కదుసిగ్గువొడమఁద.గనివారియుందుంట-
.పడుచు పెండిలిమాని.పడుచుకొనుట।
.తగు మేలుకీడుగఁ♦.దెగడఁబడుట♦సొట్ట
.యేలుబడిఁదగవు.పూలఁబడుట।
♦.ముక్కిడిదొరతన.మునఁదెల్వినోర్యాత్రసి
.కొనబడుటయు-♦వెజ్జు.కొంటెతనము।
.నెఱుక నేరుపునలోఁ.బఱచుకొంటయు-నిజం
.బనుట వెంగలితన.మనఁబడుటయు।
.మఱియునోడినమంచిము.మ్మరపుచెడ్డ।
.కొలువునంబడి♦నిచ్చలుం.గుందుచుంట।
.వీనితోనెల్ల మిక్కిలి.విసిగిమిగుల।
.నెమ్మదిం బెట్టు చావుకై.నేవగచెద||

శాంతరసః

రఘువంశే॥ స॥ ౮ శ్లోకః॥ 87॥

1 మరణంప్రకృతిశ్శరీరిణాం । వికృతిర్జీవితముచ్యతేబుధైః ।
క్షణమప్యవతిష్ఠతేశ్వసన్ । యదిజంతుర్ననులాభవానసౌ॥

శ్లో॥ ౮౮

2 అవగచ్ఛతిమూఢచేతనః । ప్రియనాశంహృదిశల్యమర్పితమ్।
స్థిరధీస్తుతదేవమన్యతే । కుశలద్వారతయాసముద్ధృతమ్॥

స॥ 10 శ్లో॥ 23

3 అభ్యాసనిగృహీతేన । మనసాహృదయాశ్రయమ్।
జ్యోతిర్మయంవిచిన్వన్తి । యోగినస్త్వాంవిముక్తయే॥

శ్లో॥ 24

4 అజస్యగృహ్ణతోజన్మ । నిరీహస్యహతద్విషః ।
స్వపతోజాగరూకస్య । యాథార్థ్యంవేదకస్తవ॥

స॥ 14 శ్లో॥ 66

5 సాహంతపస్సూర్యనివిష్టదృష్టి । రూర్ధ్వంప్రసూతేశ్చరితుంయతిష్యే।
భూయోయథామేజననాన్తరేఽపి త్వమేవభర్తానచవిప్రయోగః॥

ఓర్పు

1 గీ॥ చావు మై తాలుపులకు సాజంబు దాని।
మాయుపనవ రెఱుక గలవారు బ్రతుకు।
ఒక్క నిముసమయినను చూడ సంతసమని।
పొందినయది మేలి బూత మునిజముగను॥

2 గీ॥ తెలివిమాలినవాడు తానలవడాని।
పోక దలచునె దంజొచ్చు మెసవలెను।
అద్దియే మెఱుక గలుగు సత్యము మేలు।
తెరువునం బెక్కుబడి నట్టులరయుచుండు॥

3 గీ॥ తెన్నయులవాటు చేత నిష్ఠ లోపబడిన।
మది మెయి రెండు నొచ్చినను రెండు కోత్రి।
రూపయిన నిన్ను భోగులు యోగులును।
పొలుపుగా నెప్పుడున్దమ ముత్తి కోరుదురు॥

4 గీ॥ పుట్టుకయె లేక పుట్టువు పొందువాడ।
కోర్కె జెందక పనులనొనర్చువాడ।
మేలుకొనియుండియు నిదుర సోలువాడ।
యెవ్వడు నీదగు నిజము దానెఱుగుచుండు॥

5 కం॥ నేనుంగానుపు పిమ్మట।
బూనెదనో చుటకు జూపు బొద్దున నిడినే।
నేనా ముగ్గ దాటకున్న।
న్నా నాటికి తాయమునంట కేపుట్టువునన్॥

కుమారసంభవే స ॥ 12 శ్లో ॥ 58

6 శాసనంపశుపతేస్సకుమారః ।
స్వీచకారశిరసావనతేన ।
సర్వథైవపితృభక్తిరతానా।
మేషఏవపరమఃఖలుధర్మః॥

విక్రమోర్వశీయే॥

7 వేదాంతేషుయమాహురేకపురుషం వ్యాప్యస్థితంరోదసీ।
యస్మిన్నీశ్వర ఇత్యనన్యవిషయశ్శబ్దో యథార్థాక్షరః।
అంతర్యశ్చ ముముక్షుభిర్నియమితప్రాణాదిభిర్మృగ్యతే।
సస్థాణుస్థిరభక్తియోగసులభోనిశ్రేయసాయాస్తువః॥

8 అపరాధీనూనమహం।ప్రసీదరంభోరు విరమసంరంభాత్।
సేవ్యోజనఃప్రకుపితః।కథంనుదాసోనిరపరాధః॥

9 సితాంశుకామంగళమాత్రభూషణా।
విచిత్రదూర్వాంకురలాంఛితాలకా।
వ్రతోపదేశోజ్ఝితగర్వవృత్తినా।
మమప్రసన్నావపుషేవదృశ్యతే॥

10 అజ్జఉత్తంవుకీకదుఅకోబివదవిసేసోమపఏసంపాద
నిబ-తాహత్తుఅంఉఅకోధోసహీఅదు॥

6 గీ॥ నైకొనియెదలవంచి ♦ముక్కంటియాన।
.♦వేలుపులమూఁక పేరిటి .వెలఁదిమగఁడు।
.మిగులఁ♦బితురునిపై ♦బత్తిఁ.♦దగులువాని।
.కిద్దియేమేటి♦దమ్మ్రమై .మొసఁగెడుఁగద॥

7 తరువోజ॥
.పలికెద రెవ్వని.♦బ్రాఁచదువులకొ.సల
♦మిన్ను♦మన్ను నిం.డనగునొక్కనిగఁ।
.గలుగకొండునకుని.క్కముగనెవ్వాని
.యెడఁజెల్లుచుండెడు.నేలికబిరుదు।
.నెడఁదనుసుబ్బిగి.యించిముత్తికయి
.కడఁగువారలవెదు.కంబడునెవఁడు।
.కలిగించుబత్తి ♦జో.గమునకుసుళ్ళువు
.గాఁజిక్కునట్టి♦ము.క్కంటి-మేల్మ్రికు॥

8 గీ॥ .నాదెతప్పు-నిజమ్ముగ.సన్ను సైఁచి।
.విడువుమా♦చిడిముడి-♦నంటి.తొడలదాన।
.యేలికకునల్కవొడమిన.యెడ-నదెట్లు।
.♦బానిసీకుఁడు నేరము.♦నానకుండు॥

9 గీ॥ .తెలివలువ-♦వైదువతనంబుఁ.దెలుపుతొడవు।
.గరికిపోఁచలసలరుముంగురులుగలిగి।
.నోముఁకట్టునబింకము.న్దొఱఁగుమేనఁ।
.గలకఁదేరినయటునాకుఁ.గానఁబడియె॥

10 వ॥ మిమ్ము మ్ముందుంచుకొని యొకవింతనోము నాచే నలుపఁబడును-
ఁగనుక - నిముసమ్ముష్టపాటున కోచునాఁ♦నది.

11 ఏసదేవదామిహుణంరోహిణీమిఅలంఛణాణంసత్తీకదుఅ
అజ్జఉత్తంప్పసాదేమి-అజ్జప్పహుదిఅజ్జఉత్తోజం
ఇత్థిఅంకామేదిజాఅఅజ్జఉత్తసమాగమప్పణఇణీ।
తాఏసహాఅప్పలిబంధేణవత్తిదవ్వం॥

12 పరస్పరవిరోధిన్యో।రేకసంశ్రయదుర్లభం।
సంగతంశ్రీసరస్వత్యో।ర్భూయాదుద్భూతయేసతాం॥

శాకుంతలే॥

13 యాసృష్టిస్స్రష్టురాద్యావహతివిధిహుతంయాహవిర్యాచహోత్రీ।
యేద్వేకాలంవిధత్తఃశ్రుతివిషయగుణాయాస్థితావ్యాప్యవిశ్వం।
యామాహుస్సర్వబీజప్రకృతిరితియయాప్రాణినఃప్రాణవంతః।
ప్రత్యక్షాభిఃప్రపన్నస్తనుభిరవతువస్తాభిరష్టాభిరీశః॥

14 గాహంతాంమహిషానిపానసలిలంశృంగైర్ముహుస్తాడితం।
ఛాయాబద్ధకదంబకంమృగకులంరోమంథమభ్యస్యతు॥
విస్రబ్ధంక్రియతాంవరాహతతిభిర్ముస్తాక్షతిఃపల్వలే।
విశ్రాంతింలభతామిదంచశిథిలజ్యాబంధమస్మద్ధనుః॥

11 వ॥ ఇదిగో వేల్పుటాలు మగలజత చందురోయినులు సాకిరులుగా
మీ పసాదముఁగోరుచున్నాను- నేఁడు మొదలు- మీరేయువిదస్వ
లచిరో- యెవతె మీరాక వేచియున్నదో- దానితో మీరడ్డులేకుం
డవచ్చును.

12 కం॥ ఒండొరులన్దమలోఁ బడ।
కుండెడు లచ్చికిని నలువ యువిదకు నొకచో।
నండఁగొనుటకు సరిపడని।
యొండొరు మిక సాదులసిరి నో మెదుఁగాతన్॥

13 సీ॥ మనెడు ప్రొద్దుల నొసళ్లను వ్రాయుదే
వర మొదటి పన్నిక మగు నెదియు నెద్ది।
కడు నేమమున వేల్పఁ బడినట్టి యిగిరకం
దాల్చు-నెయ్యదియునొ వేల్చువాఁడు।
నే రెండుఁ దఱిఁ జేయు- నెది జగమున నిండి
వీనుల రొద గొన మై నెలకొను।
నెల్ల బూతములకుఁ దల్లియం చెద్దాని
ఁబలికిరో- దేనిచేఁ బానములను।
వెలయుచుండును సుఖుఁ గలిగినయన్నియు।
మూఁడునాల్గు నొండుఁ గూడునంత।
వచ్చునట్టి లెక్కఁ బత్తెచ్చ మాబొందు।
లెసయునీసరుండు పెనుచు మిమ్ము॥

14 చ॥ చెఱువులనీరు కొమ్మలనుఁ జిమ్ముచుఁ బల్మఱుదున్న లీదనీ।
విఱివిగ నీడలన్నెమరు వేయుచు లేదులు గుంపుకూడనీ।
గుఱిఁగొని తుంగదుబ్బులను గుంటల నొంటరు లేచి త్రివ్వనీ।
సఱదలనెక్కుడింపఁబడి నాదగు విల్లిటు సేదఁదేఱనీ॥

15 వల్మీకార్ధనిమగ్నమూర్తిరురసాసందష్టసర్పత్వచా।
కంఠేజీర్ణలతాప్రతానవలయేనాత్యర్థసంపీడితః।
అంసవ్యాపిశకుంతనీడనిచితంబిభ్రజ్జటామండలం।
యత్రస్థాణురివాచలోమునిరసావభ్యర్కబింబంస్థితః॥

15 గీ॥ ఒడలుపుట్టబలియ నెడఁద • కుప్పసమున।
నఱుతఁదీఁగెకంటె • నోరపిడివడ।
మూఁపుచెదరుజడల పుల్లుగూళ్ల-నెచట।
బొర్రిస్థుఁగనెడుఁదపసి మొరడటితఁడు॥

MERCY.

——:(o):——

ALL 'S WELL THAT ENDS WELL. *Act. I. Sc. I.*

1 Moderate lamentation is the right of the dead,
Excessive grief the enemy to the living.

ANTONY AND CLEOPATRA *Act IV Sc IX*

2 O sovereign mistress of true melancholy,
The poisonous damp of night disponge upon me,
That life, a very rebel to my will,
May hang no longer on me : throw my heart
Against the flint and hardness of my fault,
Which, beinig dried with grief, will break to powder,
And finish all foul thoughts.

Sc. xiii.

3 Noblest of men, woo't die ?
Hast thou no care of me ? Shall I abide
In this dull world, which in thy absence is
No better than a sty ?—O ! see, my women,
The crown o' the earth doth melt.—My lord !—
O, withered is the garland of the war,
The soldier's pole is fallen : young boys and girls
Are level now with men ; the odds is gone,
And there is nothing left remarkable
Beneath the visiting moon.

కరుణరసము.

1 ద్వి॥ .మితమగుదుఃఖమ్ము .మృతులకు♦సొమ్ము।
•బ్రతుకువారల♦కతి.పరితాప♦కారి॥

2 గీ॥ •♦నిక్కమగు♦దుఃఖమేలుగా.శిశో-కిషయమ్ము।
•♦చెల్లరేనాపయి♦ప్రేయి.చేఁదుచెమ్మ।
•ఇంకనాయిచ్చకునిజమా.నెదిరిమైన।
•♦యునుబునామీఁదవేరిలక.యుండుఁగాన॥

3 సీ॥ •మనుజులలోనెల్ల.ఘనుఁడ-యాగ్గెదవ-నే
•♦స్నేఁతునాయీమొద్దు.జగములోన।
•నదిపందు౹గుడిసె.కసవమేల్కాదునీ
•వుండమిచేశ-న.యొక్కకనుఁడదె।
•నాచెలికత్తెలా.రా-చెల్లిపోయెడుఁ
•బుడమిజేఁ-డోనావి.భుండ-యుకట।
•సౌగవుగెలుపుప్రూవు.దండనాడెచ్చ-గూలె
•బంట్లజెంఁడా-చిన్న.వాంఛ్రిమఱియు।
(•బడుచులీప్రైరిపుడు♦మగ.వాఁడ్రితోడ।
(•♦దారతమ్యంబుతోలఁగె-నెం.రెయుఁదలంప।
•నీప్రపంచమునందునె.య్యెదియునైన।
•కిడువఁబడలేదువెండియు౧.ఓర్వడిసది॥

AS YOU LIKE IT *Act. I. Sc. II.*

4 You know, my father hath no child but I, nor none is like to have; and, truly, when he dies, thou shalt be his heir: for what he hath taken away from thy father perforce, I will render thee again in affection: by mine honour I will; and when I break that oath, let me turn monster. Therefore, my sweet Rose, my dear Rose, be merry.

5 The little strength that I have, I would it were with you.

6 My father loved sir Rowland as his soul,
And all the world was of my father's mind:
Had I before known this young man his son,
I should have given him tears unto entreaties,
Ere he should thus have ventured.

7 Wear this for me; one out of suits with fortune,
That could give more, but that her hand lacks means.

Act. ii Sc. vii.

8 Thou seest, we are not all alone unhappy:
This wide and universal theatre
Presents more woeful pageants than the scene
Wherein we play in.

4 వ॥ నీవెఱుంగుదువు నాకుఁదప్ప నాతండ్రికి మఱిపిల్లలే-దింకఁగలుగఁ బోదు- మఱియు నిక్కముగ నతఁడువోయినపుడు నీవువానికి దాయాదురాల-వేమన-వాఁడునీతండ్రినుండి యేదిబలిమిన్లాగుకొనెనో యదినీకుఁదిరిగి ప్రియమున నేనప్పగించెదను- నా♦యానసుమాత్మ-నేనీయొట్టుఁదప్పినయెడనే ♦రక్కసిన్గానిమ్ము- కావున నాతల్లినా తల్లీ ♦యుల్లాసముగానుండుము॥

5 వ॥ నాకున్న కొంచెముబలముకూడ నీతోనుండఁగోరెదను॥

6 చ॥ .తనపాణింబటువీనితండ్రినెపుడు.న్దాఁగాంచునాయయ్య-వా।
.రినిఁబేర్మింతొరికలాగులోకులు-మఱా.వృ♦ద్ధాత్మజుండీతఁడం।
.చునెఱుంగస్గలదాననేని-మును-♦ప.శుర్లేవ్ల♦డుకోలాత్మజుకా।
.చఁనాకోయీతనిమోలసాహసమొన.ర్పంబోకముందీతఁడుఁ॥

7 గీ॥ .ఈవుదీనిదాల్చు.మీ♦నన్నుఁగూరిచి।
.నేనుమిగులభాగ్య.హీనురాల।
.నింతకన్నసఫెక.మేనిడెదనుఁగాని।
.చిక్కలేదునాదు.చెయికిపీలు॥

8 గీ॥ .కనుచున్నుంటివోక్క.మనసుమాత్రమెదుఃఖి।
.తులముకాము-చూపు.వెడఁద♦భువన।
.రంగమిద్దిమనసము.♦రాజిలుశైరకన్న।
ఁ.బెక్కుశోకపూర్ణ.వేషములను॥

Act. v Sc. ii

9 O, how bitter a thing it is to look into happiness through another man's eyes!

COMEDY OF ERRORS *Act III Sc II*

10 Alas, poor women, make us but believe,
Being compact of credit, that you love us;
Though others have the arm, show us the sleeve;
We in your motion turn and you may move us.

CYMBELINE *Act I Sc III*

10 *Imo.* Than waved his handkerchief?
Pis. And kissed it, madam.
Imo. Senseless linen, happier therein than I!—
And that was all?

11 I would have broke mine eye-strings, cracked them, but
To look upon him, till the diminution
Of space had pointed him sharp as my needle;
Nay, followed him, till he had melted from
The smallness of a gnat to air; and then
Have turned mine eye, and wept.

9 వ॥ అయ్యో♦పైవానిచూపులనుండి సుఖపడఁజూచు టెంతకష్టము॥

10 గీ॥ •నీచ♦యువతులార-•నిండునమ్రకమున।
•మేముతగిలియుంట•మిమ్ము♦విశ్వ।
•సించునట్లుమమ్ముఁ•జేయుచుందురుమీర।
•లారులుమీకరంబు•లొందియున్న।
ఁ•జూపుఁడకటమాకుఁ•జొక్కాయిచేతిని।
•మీభ్రమంబుఁబట్టి•మేముతిరుగు।
•లాడుచుందుమెప్పు•డట్టిట్టు-మఱిమము।
•నీరుత్రిప్పవచ్చు•నిచ్చకొలఁది॥

10 ద్వి॥ •తరువాత♦నాచెఱనే•తనచేరుమాలు।
•మఱిముద్దుఁగొనియెన•మ్మాదాని-ఁదెల్పి।
•లేని♦వల్వెందులో•♦లెస్సనాకంటె।
•నౌను-వెండియుఁదెల్ప•మదియంతయేన॥

11 గీ। •దూరమునసూదిమొనయంత•తోఁచువఱకు।
•♦నణువుకంటెనుఁదగ్గి♦మా•యమగు♦దనుక।
•నరములుతెగునంతకునుఁగ•న్గవనువిప్పి।
•వానిఁగనుఁగొనిపిదపనే•వ♦గచియుందు॥

Sc. vi.

12 A father cruel, and a step-dame false;
A foolish suitor to a wedded lady,
That hath her husband banished:— O, that husband!
My supreme crown of grief! and those repeated
Vexations of it! Had I been thief-stolen,
As my two brothers, happy! but most miserable
Is the desire that 's glorious: blessed be those,
How mean soe'er, that have their honest wills,
Which seasons comfort,—

Act. iii Sc. iv.

13 False to his bed! what is it to be false?
To lie in watch there, and to think on him?
To weep 'twixt clock and clock? if sleep charge nature,
To break it with a fearful dream of him,
And cry myself awake? that 's false to 's bed, is it?

12 సీ॥ దయలేనితండ్రి-మఱియుమోసకత్తెయగు
సవతితల్లియు-స్వదేశంబునుండి।
నెట్టింపఁబడినపెన్మిటిఁగలమగనాలిఁ
బడయఁగోరినవెజ్జివాఁడొకండు।
అక్కటా-యామగఁ డౌదలనావంత-
కందుచేఁబోరిఁబోరిం బొందునోగులు।
నాతోడఁబుట్టుచుం దానఁగూడదొం
గిలఁబడునెడపోయి చెలఁగుఁగాని।
యెన్నఁదగుకోర్కె-మిక్కిలి యిడుమలఁబడు।
నెంతకొంచెపువార్తైన నెవరిమంచి।
కోరికల నదునులువేడ్కఁ గొల్వుచుండు।
నట్టివారలెల్లపుడు తెంపారుచుండు॥

13 త॥ అతనిశయ్యాకబద్ధమాట-యసత్య
ముగనుండుటననేమి-మొనసి యచ్చోట।
వెతికిలఁబడుకొని వేచుట-మఱియుఁ
జెలఁగియాతనిఁగూర్చి చింతించుచుంట।
ప్రతిఘటికకు బెంగవడియేడ్చుచుంట-
యఖిలేంద్రియంబుల నాస్వాధీనపఱచు।
కొంతుకునిద్దురవాని కొఱకుఁ జెడ్డకలఁ
గనిలేచు-టతని ప్రక్కకుఁదప్పటిదియ॥

14 Poor I am stale, a garment out of fashion;

Act. iv. Sc. ii.

15 Song.

Fear no more the heat o' the sun,
  Nor the furious winter's rages;
Thou thy worldly task hast done,
  Home art gone, and ta'en thy wages:
Golden lads and girls all must,
As chimney-sweepers come to dust.
  Fear no more the frown o' the great,
    Thou art past the tyrant's stroke;
  Care no more to clothe and eat;
    To thee the reed is as the oak:
  The sceptre, learning, physic, must
  All follow this, and come to dust.
    Fear no more the lightning-flash,
    Nor the all-dreaded thunder-stone;
Fear not slander, censure rash;
  Thou hast finished joy and moan:
All lovers young, all lovers must
Consign to thee, and come to dust.
  No exorciser harm thee!
Nor no witchcraft charm thee!
  Ghost unlaid forbear thee!
  Nothing ill come near thee!
Quiet consummation have;
  And renowned be thy grave!

14 ద్వి॥ •కడుఁబ్రాఁతగావాడు.కద్దప్పిసట్టి।
♦యుడుపునై నేనయ్య.ఱోయుంటినిపుడు

పాట-వరాళి-మిశ్రగతి.

15 సీసమాలిక॥ •వెఱవకుమీఁకనెండ. వేఁడికైనను-ఁజలి
•తఱి♦బెట్టిదపుటల్క-♦.దాకికైన।
•నీపనినిహామందు. నెఱవేర్చుఁకొంటివి-
•నీతావుఁగంటివి-.నీకునష్ట।
•దీఱ-నూఁబ్బికివాండ్ర. తెఱఁగుఁబంగారు
•వంటిపిల్లలు♦బుగ్గి.సాటనలయు।
•భయపడకెక్కవ.వారి♦బోషముఁడికి-
ఁ.♦గానియేలికపోటుఁ.గడచితీవు।
•కుడుచుటకుఁగట్టు.కొనుటకుఁదలఁపకు-
•కొంచెముగ్గొప్పనీ.కున్నరియగు।
ఁ.బ్రభుతయుఁవిద్దెయు.వైద్యుంఁడు మొదలుగ
•భూమియందన్నియుఁ.బొలయవలయు।
•మిఱుమిట్లుగొలిపెడు. మెఱపులకడలకు-
•ఝడుపుచెందకుమల.పిఱుగునకును।
•గొండెమునకుజంక. కుండుమన్యాయంపు
•తీరుపునకునీకు.దిగులువలదు।
•నగవునేడుపునీవు.ముగియించుకొంటివి-
•యశావశయుతులు♦నీ.కడఁగియడఁగి।
•పోవుమరెల్లరు-.భూతవైద్యుఁడునిన్నుఁ
•జేరలేఁ-డెంతయుఁ.జెఱుపునేఁత।
•నిన్నుఁదగులదు-పీడని.న్జెందఁబోవ।
•దేటిబాధయునిన్నిఁక.ముట్టఁబోదు।

HAMLET *Act. I. Sc II.*

16 Seems, madam! nay, it is; I know not 'seems
'T is not alone my inky cloak, good mother,
Nor customary suits of solemn black,
Nor windy suspiration of forced breath,
No, nor the fruitful river in the eye,
Nor the dejected haviour of the visage,
Together with all forms, modes, shows of grief,
That can denote me truly: these, indeed, seem,
For they are actions that a man might play:
But I have that within, which passeth show;
These but the trappings and the suits of woe.

Sc. iii.

17 The chariest maid is prodigal enough,
If she unmask her beauty to the moon;
Virtue itself 'scapes not calumnious strokes;
The canker galls the infants of the spring
Too oft before their buttons be disclosed:
And in the morn and liquid dew of youth
Contagious blastments are most imminent.
Be wary then; best safety lies in fear:
Youth to itself rebels, though none else near.

హాయిగాఁ బడి ప్రాణతత నందు మీనావు
నీసమాధియుఁ జేరెడి నెగడుఁ గాత॥

16 సీ॥ కన్పట్టునమ్మ - నీ కొక్కముగ నమర్చెడి-
కన్పట్టుచే నెఱుంగఁ జూడ - కేవ।
లమ్మ నాకష్టమున్ని దుష్పటియె కాదు-
జనని - మాచాతాను సౌర సూత।
కశ్యామ వేషము కాదు - నిబణాంధము
గావచ్చు చిట్టాపుణ కాదు - కాదు।
కంటఁ బొల్లైదు నేఱు కాదు - సన్నత్యము
గాఁ దెల్పఁజాలు శోకమ్ము గుఱుతు।
లన్నిఁటితోఁ గూడ నాస్యంబునం దిందు
కళ కాదివెల్లియు నానిశించు।
నిజముగఁ గతమేమ నిన - నవిమానవు।
ఁడగపఱచఁ గలిగిన యభినయములు
గాని - నాకులోనఁ గలది నటనమూడ్చ-।
బొత్తిగా నుదుఃఖ పుటు దుఃపులివి॥

17 సీ॥ కడు జాగరూకతఁ గలకన్నె తనదగు
సొగసు చంద్రిక్కైనఁ జూపెనేని।
మిసుల దూఁబఱదింఢి యగు - సుగుణముత నం
తనపవాదహేతులఁ దప్పలేదు।
పుసుగుబట్టఱుచుగఁ గొట్టికేడు నాఁమని
మొఁకలమొగ్గలు విడకముఁడను।

18 Give thy thoughts no tongue,
Nor any unproportioned thought his act.
Be thou familiar, but by no means vulgar;
The friends thou hast, and their adoption tried,
Grapple them to thy soul with hoops of steel;
But do not dull thy palm with entertainment
Of each new-hatched, unfledged comrade. Beware
Of entrance to a quarrel: but, being in,
Bear 't that the opposed may beware of thee.
Give every man thine ear, but few thy voice;
Take each man's censure, but reserve thy judgment.
Costly thy habit as thy purse can buy,
But not expressed in fancy; rich, not gaudy:
For the apparel oft proclaims the man;
Neither a borrower, nor a lender be;
For loan oft loses both itself and friend,
And borrowing dulls the edge of husbandry.
This above all,— to thine ownself be true;
Thou canst not then be false to any man.

ఁ•♦దలిరుప్రొద్దున•♦నాఁగ•♦నెలజవ్వనపుబిగిఁ
•దగుసంతు తెవ్వళులు•దగ్గఁబడు।
ఁ•గావున నెమ్మలుకొనియుండు•మీవు-గొప్ప।
•సేమముండెడుజంకునఁ•జెలఁగితిరుగు।
•పాటుఁదనకుఁదానే లేఁత•వయసానచుణ।
•కొనెడునెవ్వరైన♦దరినెల•కొనకపోని॥

8 ద్వి॥ •నీనాల్క-కిడఁబోకు•నీతలంపులను।
ఁ•గాని♦యోజనఁబట్టి•కార్యంబుఁగొనకు।
•చనువందు-కాని-♦నై•చ్యంబుఁజూపకుమ।
•♦యనుఁగుమిత్రులనునీ•యాత్మలోఁదాఁచు।
క్రొత్తగాఁగలసిన•కొంచెపువాండ్ర।
•పొత్తానివిందులు•పొనరించఁబోకు।
•కయ్యంబునకుముందె•కాలుదువ్వకుము।
•♦చయ్యననీకెగ్గు•సలిపినవాని।
ఁ•♦జెనకిపోనీకనీ•చేవఁజూపించి।
•చనుము-వెండియు-నీవు•జనములయొద్ద।
ఁ•దఱచునీచెవియొగ్గి•తఱలుము-కాని।
•యరుదుగమాట్లాడు •మందఱి♦మ్రోల।
•నొరులయభిప్రాయ•మొగిని-గ్రహించు।
•సరిగనీదానినిఁ•జాటుగనుంచు।
•మున్న సొమ్మునుఁబట్టి •యుడుపునుఁదాల్చు।
•వన్నెతోనుండు-దం•భముతగదేల।

Act. iv Sc. iv.

19 What is a man,
If his chief good, and market of his time,
Be but to sleep, and feed ? a beast, no more.
Sure, He, that made us with such large discourse,
Looking before and after, gave us not
That capability and godlike reason
To fust in us unused. Now, whether it be
Bestial oblivion, or some craven scruple
Of thinking too precisely on the event,—
A thought which, quartered, hath but one part wisdom,
And ever three parts coward,— I do not know
Why yet I live to say, 'This thing 's to do;'
Sith I have cause, and will, and strength, and means,
To do 't.

.ననఁగ-ఁబై వేషమే .యంతయునెల్ల।
.జనులకులోఁగల.శక్తిఁగప్పచుఁ।
.నోరులకుబమలీకు.మొరులచేఁగోనకు।
.తఱుచునీవిడునప్పు.దానిఁగైకొన్న।
.సంగడితోఁదవ్వ్వ.చనుచుండెడు-బదు।
.లుంగొంటపాదవుసూ.డ్చుంగాన-నీవు।
.విమలచిత్తుఁడవైన.వేయేలపల్కు-।
.లుమఱియన్యులకుఁగీ.డున్నల్ప లేవు॥

9 సీసమాలిక ॥ .♦మనుజుఁడనఁగనేమి-.మఱివానిముఖ్యకా
.ర్యంబు-నాతనిదగు.బ్రతుకువిలువ।
.కునుకుటకు-ఁదినుట.కున్మాత్రమే-విని
.యోగపడినయెడ-.నొకపసరము।
.గానిమఱేదియుఁ.గాదునిశ్చయముగ-
.మనలఁగాలజ్ఞాన.మునస్పృశించు।
.నట్టిదేవుఁడుమన.కాశక్తియుఁదివ్య
.బుద్ధియుఁబనిలేక.బూజువట్టి।
.పోవుటకీడలేదు.బొత్తిగ-నిప్పుడు
.కష్టఁజెడుమఱు-పది.గాక-మఱియు।
.సరిగనావిషయము.గుఱిచియేదోయొక
.పిఱికిసందేహముం.జెట్టుకొనుట।
.గాని-యెద్దియెనఁబంప.కంబువడిన।
.తలఁపుపంతుతెలివి-♦పంద.తనముమూఁడు।
.పాల్గొగలిగెడు-నేనేల.బ్రతికినాఁడ।

JULIUS CÆSAR *Act. I. Sc. III.*

20 woe the while ! our fathers' minds are dead,
And we are governed with our mothers' spirits ;
Our yoke and sufferance show us womanish.

Act. ii Sc. ii.

21 What can be avoided
Whose end is purposed by the mighty gods ?

Sc. iii.

22 My heart laments that virtue cannot live
Out of the teeth of emulation.

Act. iii. Sc. ii.

23 Friends, Romans, countrymen, lend me your ears ;
I come to bury Cæsar, not to praise him.
The evil that men do lives after them ;
The good is oft interred with their bones ;
So let it be with Cæsar. The noble Brutus
Hath told you, Cæsar was ambitious :
If it were so, it was a grievous fault ;
And grievously hath Cæsar answered it.
Here, under leave of Brutus and the rest,—
For Brutus is an honourable man,
So are they all, all honourable men,—
Come I to speak in Cæsar's funeral.

జెప్పటకునింక నీపని చేయవలసి
యున్నదనియిచ్చకతములా వుండవెరవు॥

20 గీ॥ అక్కటా యెంతదుష్కాల మయ్యెనిపుడు
మడిసెఁగా మనతండ్రుల మానసములు
మనము మనయమ్మలమదులఁ జెనుపఁబడుచు
దాసులమగుటమనయాఁడు తనముఁజూపు॥

21 ద్వి॥ బలవంతులైన దేవతలవిభింప
బడినట్టి గతినీఁద ప్పఁదరముకాదు॥

22 ద్వి॥ నామదిపొక్కెడు న్దామంచి యోర్వ
లేమి బారినమ్మన లేదనియెపుడు॥

23 సీ॥ ఘనమిత్రులార రో మనులార యోస్వదే
శీయులారా కటాక్షించివినుఁడి
యేసీజరుంబూడ్వ నేగుదెంచితిఁగాని
యిటనాతనింబొగడుటకుఁగాదు
చెలఁగునుమనుజుల చెడ్డయవ్వారి వె
న్కను మంచివారితో డనెనశించు

He was my friend, faithful and just to me:
But Brutus says, he was ambitious;
And Brutus is an honourable man.
He hath brought many captives home to Rome,
Whose ransoms did the general coffers fill;
Did this in Cæsar seem ambitious?
When that the poor have cried, Cæsar hath wept;
Ambition should be made of sterner stuff:
Yet Brutus says, he was ambitious;
And Brutus is an honourable man.
You all did see, that on the Lupercal
I thrice presented him a kingly crown
Which he did thrice refuse: was this ambition?
Yet Brutus says, he was ambitious;
And, sure, he is an honourable man.
I speak not to disprove what Brutus spoke,
But here I am to speak what I do know.
You all did love him once,— not without cause:
What cause with holds you then to mourn for him?
O judgment, thou art fled to brutish beasts,
And men have lost their reason!— Bear with me;
My heart is in the coffin there with Cæsar,
And I must pause till it come back to me.

సటులనీపరుసకు సగుఁగాక మీతోడ
ఘనులైన బూర్గుటసు గారు నీజ
రాసపోతని చెప్పినా పట్టులైన
వానియందది గొప్పతప్పేను వాఁడు
తనదు నేరమునకు మాఱుఁ దగినయట్టు
లందఱికిఁ దెల్లముగ శిక్ష [illegible] ననుభవించె॥

కం॥ ఆరయఁగా బూర్గుటసుదొర
గారుఁ మీరెల్ల ఘనులు గావున నిచటన్
దారాజ్ఞనిడఁగ నీజరు
(గూరిచి మాటాడ నెట్టు గొంటి నృనుఁడీ॥

గీ॥ అతఁడు నాకు మిగుల హితుఁడు నాయెడల వి
శ్వాసయుతుఁడు న్యాయవర్తనుండు
కాని బూర్గుటసయ్యగారతఁడాసపో
తనిరి ఘనులు బూర్గుటసయ్యగారు॥

ద్వి॥ అందఱు జనముల నతఁడు కోమునకు
బందాలుగాఁ జేఁగ వారి యప్పనము
లందఱు నిటువంటు లందిరి నీజ
రందిది పేరాస యనఁదగు నేమొ॥

కం॥ పేదలు నేడ్చిన నేడ్చెఁగ
దాదయతోఁ గరఁగి నీజ రాసకఠినమా
గాదె యతఁడాసపోతని
వాదించిన బూర్గుటసయ్య వారు ఘనులుగా॥

First cittizen. Methinks, there is much reason in his sayings.

Sec. cit. If thou consider rightly of the matter,
Cæsar has had great wrong.

Third cit. That has he, masters ?
I fear, there will a worse come in his place.

Fourth cit. Marked ye his words ? He would not take the crown :
Therefore 't is certain he was not ambitious.

గీ॥ .మీారుకనులఁజూచి.నారుగా-నాటియు।
.త్సవమునందుపూఁడు.సార్లసీజ।
.రునకురాజ♦మకుట.మునునేనిడఁగవద్దు।
.పొమ్మనె-నిడియూస.పోతుతనమొ॥

గీ॥ .కాని-బూ్రటసయ్యా.గారతఁడాసపో।
.తనిరి-ఘనులుని-శ్చ.యముగవారు।
.బూ్రటసయ్యగారి.మాటలకెదురుప।
.ల్కు-టకుఁగా-దెటింగి.నటునోడవెద॥

చ॥ .ఘనదయతోడఁజూచితిరి.గాయతనిన్మనుమీా-రకారణం।
.బుననటుకాదుగా-యిపుడు.పొందరుజాలినదేమిహేతువో।
.చనితివెన్యాయమాపసుల.♦చక్కటి-కొర-వివేకపూడెఁగా।
.జనులకు-ఁగొంచెముండుఁడు-సి.జారుశవంబుననంటెనాదునె।
.మ్మన-మదిమళ్లి రాఁగలుగు.♦మట్టునునేమఱియూఁగఁగావలె॥

(పౌరులలో మొదటివాఁడు)

సీసమాలిక॥
.వీనిపల్కు-లనువి.వేకమెంతయుఁగల
.దనినాకుఁదోఁచెడు (రెం) .నైసనీవు।
.సరిగనీసంగతిఁ.బరిశీలనముఁజేయు
.నెడనీజరునకెంతో.యెగ్గుకలదు।
(మూ) .అదివానికున్నదో.యయ్యలారా-వాని
.కంటెదుర్మార్గుఁడు.నతనిస్థాన।
.మందువచ్చననిభ.యంపడెదను- (నా) వాని
.పల్కు-లనరయుఁడీ.వాఁడుమకుట।

First cit. If it be found so, some will dear abide it.
Sec cit. Poor soul, his eyes are red as fire with weeping.
Third cit. There 's not a nobler man in Rome than Antony.
Fourth cit. Now mark him; he begins to speak.

Ant. But yesterday the word of Cæsar might
Have stood against the world: now lies he there,
And none so poor to do him reverence.
O masters, if I were disposed to stir
Your hearts and minds to mutiny and rage,
I should do Brutus wrong, and Cassius wrong,
Who, you all know, are honourable men.
I will not do them wrong; I rather choose
To wrong the dead, to wrong myself, and you,
Than I will wrong such honourable men.
But here 's a parchment, with the seal of Cæsar:—
I found it in his closet,— 't is his will.
Let but the commons hear this testament,—
Which, pardon me, I do not mean to read,—
And they would go and kiss dead Cæsar's wounds,
And dip their napkins in his sacred blood;
Yea, beg a hair of him for memory,
And, dying, mention it within their wills,
Bequeathing it, as a rich legacy,
Unto their issue.

.మున్వెద్దనియెనిజ.ముగఁగానవాఁడాన
.పోతుకా (మొ) ఁడగ్లైన.బుద్ధికల్గి!
.ఁపొగలిఁపాఁయశ్చిత్త.ముంగొందుఁగొందఱు
(౭౦) .కటకటాయాతని.కన్నుఁదోయి!
.యేడుపుచేతనెం.తేయగ్గివలెనెత్తి
.వడె (మూ) నెవ్వఁడునోఁము.పట్టణమున!
.ఘనుఁడులేఁడాంటనీ.కంటెఁ (నా) జూడుమువాని-
ఁ.బలుకమొదల్వెట్టె.వాఁడుతిరిగి!
(౮౦) సీ॥ .నిన్నునేకదనీజ.రన్నమాటకునీజ
.గమునందునెదురెటఁ.గానరాదు!
.నేఁడదెపడియున్న.వాఁడయ్యయోకదుఁ
.దక్కువవానికిఁ.దక్కువగుచు!
.నయ్యలారామిమ్ము.నలిగించిపగఁదీచుకా
.కొనరేఁపుటకుఁబూను.కొంటినేని!
ఁ.ఁగిన్కతోఁబూఁటను.కేసనుగార్లకుఁ
.గీడుచేసినయట్టి.వాఁడనగుదు!
.వారుఘనులనిమీకెల్ల.స్పష్టముకద!
.వారికేనెగ్గుసేఁతకు.బదులుమృతుని!
.కైననాకైనమీకైన.నాచరింప!
ఁ.గరముమేలనితలఁచెదఁ.గాంచుడిపుడు॥

కవిరాజవిరాజితము.

.ఇదియొకఁశాసనపత్రిక- నీజరుఁ.డిందుపయిందనఁముద్రయిడెన్!
.గుదురుగనాతనిలోఁగదిలోఁగనుఁగొంటిని-ఁదనప్రతిశాసనమి!
.య్యది-చదువంబనిలేదిపుడందఱు.నందునసైఁచుఁడు-చయ్యనమీ
రిదివినిరేనియునీజరుగాయము.లెల్లరునెంతయుముద్దిడరే॥

Fourth Cittizen. We 'll hear the will : read it, Mark Antony.

All. The will, the will! we will hear Cæsar's will.
Ant. Have patience, gentle friends, I must not read it;

It is not meet you know how Cæsar loved you.
You are not wood, you are not stones, but men;
And, being men, hearing the will of Cæsar,
It will inflame you, it will make you mad.
'T is good you know not that you are his heirs;
For if you should, O, what would come of it!

Fourth cit. Read the will! we 'll hear it, Antony;
You shall read us the will,— Cæsar's will.

Ant. Will you be patient? will you stay a while?
I have o'ershot myself to tell you of it.
I fear, I wrong the honourable men
Whose daggers have stabbed Cæsar; I do fear it.

గీ॥ .మఱియుసీజరునెత్తుట(.జిఱురుమాళ్లు।
.ముంచరే-వానికేశముల్ .దెర్ంచిజ్ఞాప।
.కమునకుందాం(చుకొనరె-ని.క్క-మ్ముగ(దర।
.తరముమీరవ్విసొత్తుగ(.దల(చుకొనరె॥

(నా) .యూమృతిశాసనం.బె మెల్లవిందుము
.చదువుమాయాంతనీ (అం) .శాసనంబు।
.శాసనమేముసీ.జరుమృతిశాసన॥

ద్వి॥ .తాళు(డీజాలితో(.దగుహితులార।
.వైళమదిచదువ.వాటముకాదు॥

(ఆం).మ॥ .అకటామీపయినెంతజాలిపడెనో.యూసీ[illegible]
.ప్పకనేనుంటయెమంచి- వట్టిమొరడు.ల్పాపా[illegible]
.ం(కసనామ్రసవుతాట సీజరు(డుమీ.కేర్పాటుగానిచ్చుప।
.తి్రకవిన్నంతనెబిట్టుమండిపడిమెజ్ఞింబొందరే-వానియా।
స్త్రికిమీరెల్లరువంతుదారులనిన్నే(.దెల్పంగనేమానాకో॥

.మాలింతు (నా) మాంటనీ.యదిచదువుమ॥
.యాంతనీపఠియించు.నదితప్పకీవది.యూసీజరుంచిన.శాసనంబు॥

(ఆం) కం॥ తాళెదరా-యూ(గెదరా।
.యేలాచెప్పితినిమీకు.నేనిప్పుడు-బల్।
వాలులసీజరు(గుర్రిమ్ముద।
.యూళరకొనరిచితినేర.మంచుజడిసెదన్॥

Fourth Cit. They were traitors :—honourable men !
All. The will ! the testament !
Sec Cit. They were villains, murderers : The will ! read the will !
Ant. You will compel me, then, to read the will ?
Then make a ring about the corse of Cæsar,
And let me show you him that made the will.
Shall I descend ? and will you give me leave ?
All. Come down.
Sec Cit. Descend.
Third Cit. You shall have leave. (He comes down)
Fourth Cit. A ring ; stand round.
First Cit. Stand from the hearse, stand from the body.
Sec Cit. Room for Antony,—most noble Antony.
Ant. Nay, press not so upon me ; stand far off.
Cittezens. Stand back ! room ! bear back !
Ant. If you have tears, prepare to shed them now.
You all do know this mantle : I remmber
The first time ever Cæsar put it on ;
'T was on a summer's evening, in his tent,
That day he overcame the Nervii :
Look, in this place ran Cassius' dagger through :
See, what a rent the envious Casca made :
Through this, the well belove'd Brutus stabbed ;

(నా) వారెరిదోహులు- గౌరవపాత్రులు (అందఱు)
శాసనంబామృతి శాసనంబు।
(రెం) వారెల్లరుంగడు వంచకుల్ ఘాతుకుల్
శాసనముచ్ఛేదువు శాసనంబు।
(ఆం) గీ॥ మరణశాసనముఁ దెలియం బలుచబల్కి।
పెట్టెదరమైన సీజరుచుట్టు రందు।
పత్రికం జేయుమానీఁ గన్నచనిందు।
దిగుదునా- మీ సెలవయిన దిక్కదనాకు॥
(అందఱు) రమ్ము క్రిందికి (రె) దిగు (మూ) నమ్ము తినందితి
(నా) కడియముగా నిలఁబడుఁడు- చుట్టు। నుండుఁడు పీనుఁగు
బండికి దవ్వుగ- సిలువుఁడు శవమునకెడముగాఁగ।
(రెం) చోటాంతనికి- గడు. మేటియాంటని (ఆం) సరే-
పడఁబోకుఁడట్లు నాపై- నెడముగ।
నిలిచియుండుఁడు మీరు (అందఱు) తొలఁగుఁడీ వెన్క-కు
స్థలముకావలయునుఁ జ్ఞేనుఁడవలికి।
సీ॥ (ఆ) కన్నీరు మీకిప్డు కలిగినవంచుఁడీ-
యీముద్దు టంగి మీ రెఱిఁగినదె కదా।
తొలిసారియిద్దానిఁ దొడిగెను సీజరుఁ
డత్తఱిజ్ఞాపక మయ్యె నాకు।
నెర్వియుద్ధములోన నెగ్గినాఁడంబు
నందు వేసఁగి సంజయందు[illegible]
[illegible]గెచేసికొనియె- నక్కడ[illegible]
నెట్లు కేసనుకత్తి యేగినదికదా।
కరినుఁడౌ కాస్కఁ డెంతటి గాయమిచట।

And, as he plucked his curse'd steel away,
Mark how the blood of Cæsar followed it,
As rushing out of doors, to be resolved
If Brutus so unkindly knocked, or no;
For Brutus, as you know, was Cæsar's angel:
Judge, O you gods, how dearly Cæsar loved him!
This was the most unkindest cut of all;
For when the noble Cæsar saw him stab,
Ingratitude, more strong than traitors' arms,
Quite vanquished him: then burst his mighty heart;
And in his mantle muffling up his face,
Even at the base of Pompey's statua,
Which all the while ran blood, great Cæsar fell.
O, what a fall was there, my countrymen!
Then I, and you, and all of us fell down,
Whilst bloody treason flourished over us.—
O, now you weep; and I perceive, you feel
The dint of pity: these are gracious drops.
Kind souls, what, weep you, when you but behold
Our Cæsar's vesture wounded? Look you here.
Here is himself, marred, as you see, with traitors.

జేసెనో కాంచుడీతన్ను సీజరుండు।
బిట్టు సమ్మిన బ్రూటసుఁ డెట్టు పొడిచె।
నయ్యయో యిది కడు ఘోర మైనది కద॥

ఉ॥ బ్రూటసుఁ డట్లు పెన్నిరియఁ గ్రుమ్మిన తటాలునఁ గైకిలాగు న।
చ్చోటఁ గడంగి సీజరుని చొక్కపు నెత్తురు మట్టుమీఱి యా।
బ్రూటసుఁ డౌనొ కాదొ యిటు క్రూరతఁ జేసిన వాఁ డటంచు బా।
హాటము నచ్చటీరునఁ గటాచను డెంచుచునుండెఁ గంటిరే॥

కం॥ మీరందఱు తెలిసినటుసీ।
జారునకుం బ్రూటసుండు జగప్రాణం।
బారయుఁడీ వేల్పులు సీ।
జారాతని తోడ నెంత సఖ్యముఁ గానో॥

సీసమాలిక:—

అన్నిటి కంటెని యవ్వది కడుఁ గ్రూరమౌ దెబ్బ
యే మన వాని దిక్కు మిగుల।
ఘనుఁడైన సీజరు కన్గొన్న యప్డు
స్వామిద్రోహమున కన్న మేటియౌ కృ।
తఘ్నత కరమునాతని నొంచె
వసువాత గొబ్బున సవ్వాని గుండె పగిలె।
బదపడిఁ గనదు మప్పటి తోడఁ
దన మోము వాఁడు మూయుచునంత వలువు నెత్తు।
రొలుకు పాంపసు బొమ్మ యొద్దనా సీజరు పడిమొ
నయ్యో యెంత పాటు కలిగె।
నప్పుడో యయ్యలారా నేను మఱి మీర
లందఱముం బాటుఁ జెందితి మము।

First Cit. O piteous spectacle !
Sec Cit. O noble Cæsar !
Third Cit. O woful day !
Fourth Cit. O traitors ! villains !
First Cit. O most bloody sight !
Sec Cit. We will be revenged.
Cittizens. Revenge ! about,— seek,— burn, — fire, kill,— slay,— let not a traitor live!
Ant. Stay, countrymen.
First Cit. Peace, there ! Hear the noble Antony.
Sec Cit. We 'll hear him, we ll follow him, we 'll die with him,

Ant. Good friends, sweet friends, let me not stir you up
To such a sudden flood of mutiny.
They that have done this deed are honorable:—
What private griefs they have, alas, I know not,

మనలనోచేసి చూచునే మతిహీనులకు గంగం
బక్కటా విశ్వాసపాత్రుడై యుండు!
రేబవలరికించితి. నీరు నెనరుమయి
గరగుట యిదె నాకంటినీరు!
తేర్పెదర దేమికి రుణా ద్రవ చిత్తదయులార!
మీరు మనస్సుపడుచున్న మీదట గప్పా!
కొన్ని దుష్కర్మముల కై క్రౌర్యమంత!
వంచకుల చే నిహతుడైన వాడెయిదిగో॥

(తో) అబ్బా సుంకేసి కయ్యోడు గదిచూడ
(రెం). నక్కటక్కటసనన్ దొంగిరారు!
(మూ). డయ్యో యోదుదీన (నా). మహాహా స్వామి
ద్రోహులారా తతాయుల (తొ) కటా యతికినిన్నెవ
పనియిది (రెం) మునవాళ్లు బంగి చేకోండము
(అం). కసిదీర్చేకొండు దక్కిన పెదనందు!
కాల్చివేయుండగ్గిం గాల్చిదహించం ద్రుడు
బ్రతుక నీకు దొకదు మార్గమున్నైన॥
(అం) అంగుష్టో యయ్యలా రా (తొ) సద్గమానుషీ
ఘనుడైన యాంటని. స్వామిమీరు!
(రెం). వానిసేవింతుము వానిపెంబడి పోదు
మవ్వానితో జత్తుమంతయు మున॥

సీసమాలిక :—
(ఆం) తగిన స్నేహితులార దయగల హితులార
యంత యాకస్మిక మైన తిరుగు!
పాటునకునిమ్ము పడిసన్ను బ్రోత్సాహ

That made them do 't:—they 're wise and honourable,
And will, no doubt, with reasons answer you.
I come not, friends, to steal away your hearts:
I am no orator as Brutus is;
But, as you know me all, a plain blunt man,
That love my friend; and that they know full well
That gave me public leave to speak of him.
For I have neither wit, nor words, nor worth,
Action, nor utterance, nor the power of speech,
To stir men's blood: I only speak right on;
I tell you that which you yourselves do know;
Show you sweet Cæsar's wounds, poor poor dumb mouths
And bid them speak for me: but were I Brutus,

పచరీనీకుఁడియుట్టిపనికొనచునె।
నవ్వారుఘను-లక్ష్మ-టా-వారికేమనస్తా
పమున్నదియొయిద్దానిసల్పు।
నేనెఱుఁగను-వారలెంతయుబుద్ధిమం
తులు-తలఁపగమతెంతో మహితులు।
నిశ్చయంబిద్ది-వెండియు-మీకునవ్వార
లిడెదరుత్తరముసహేతుకముగ।
నిచ్చటనేనుస్నేహితులారతాలేదు
తోడరిమీహృదయముక్షోంగలింప।
బూరిటనునలెనేనుమాటికారిన్గాను
మీతెరుంగుదురునేమిగులమొరటు।
గాఁబల్కు-వాఁడ-నిమ్మ-పటుఁడ-నామిత్రుఁ
బ్రేమించువాడ-మఱియును-వాని।
గూర్చిమాటాడనాకుసెలవొసంగిన
వారికదియెఱుక-బాగుమీకు।
బాండిత్యముంగాని-వాక్చమత్కృతిగాని
యభినయధోరణులైనఁగాని।
నరులమనంబులఁబురికొల్పుటకునాకు
బలుకుశక్తియుఁగానికలుగలేదు।
నాకుఁదోచినదితిన్నఁగబల్కువాఁడను
మీరెఱింగినదియెమీకుదెల్పు।
చున్నవాఁడను-గనుపచరించుచుంటినేను।
మఱియుఁగడుగొప్పలైనసీజరునిపోటు।
లక్కటా-మూగనోళ్ళవియన్ని-వాని।
నడిగెదన్నాకుబదులుపన్యాసమిడఁగ।

And Brutus Antony, there were an Antony
Would ruffle up your spirits, and put a tongue
In every wound of Cæsar, that should move
The stones of Rome to rise and mutiny.

Cittizens. We 'll mutiny!

First Cit. We 'll burn the house of Brutus!

Third Cit. Away, then! come, seek the conspirators

Ant. Yet hear me, countrymen; yet hear me speak.

Cittizens. Peace, ho! Hear Antony,— most noble Antony.

Ant. Why, friends, you go to do you know not what.
Wherein hath Cæsar thus deserved your loves?
Alas, you know not,— I must tell you, then:—
You have forgot the will I told you of.

Cittizens. Most true;— the will:— let 's stay and hear the will.

Ant. Hear is the will, and under Cæsar's seal:
To every Roman Citizen he gives,
To every several man, seventy-five drachmas.

Sec Cit. Most noble Cæsar! — we 'll revenge his death.

Third Cit. O rayal Cæsar!

Ant. Hear me with patience.

Cittizens. Peace ho!

కం॥ బ్రాహ్మణునకు నేనయని
చ్చాటునసమయము నకౌశికునకిచ్చి బలుకోమునకాల్!
పోటాడునట్లా నీడను
బోటులమాటాడఁజేసి పోకుండుమనే॥
(అం) తిరుగఁబడెనమేము (చె) నరిగబ్రాహ్మణుని
కొంపఁ నాట్టెన (మూ) మరుగుడు-కాని-దండు!
నెరకుఁడాదోహ్రహాలక
(ఆరి) మిమ్ముఁజంక మిాకొఁపహా ప్రజలారనేఁ జెప్ప పలయుఁగొంత॥
(అం) శాంతమోహా విమఁడాంతని
మిార-లెం లేకునుఁడాంటని (అం) యేమిమితుం!
లారా-మిా మొఱఁగని తీరుచేయుట
కేగు చున్నార-లెందు కహుఁండునీజ!
రవ్వనో మిాపేర్మి కయ్యయోమిా రెఱుఁ
గరు-చెప్పవలయునేఁ గనుక మిాకు!
నేముందు నోడవిన మృతిశాసనముఁగూడి
మఱచితిరి (అం) నిజము-మరణశాస!
నము-మనమాఁగుద మఱ-మఱి
యునాలింత మామృతిశాసనం బేమొపరిగ!
(అం) కం॥ ఇదిగో మృతిశాసన-మి!
య్యదినీజరుముద్రినలరు-సఁతఁడొసఁగెంచె!
బ్బదిహకలుపత్రమనుజున!
కుదయ నోర్మిముప్రదిని నెలకొనుసాతనికిన్॥
(రెం) పౌరసీర్జ్వరుండు వారుండు-మిక్కిలి
పగదీచుఁ గొనెదము వానిమృతికి!
(మూ) చాగురేఖనుఁడసిజారుఁడ (అం) వినుఁ
డుశాంతంబుగమిారు (అం) శాంతంబాహా హా!

Ant. Moreover, he hath left you all his walks,
His private arbours, and new-planted orchards,
On this side Tiber: he hath left them you,
And to your heirs for ever,— common pleasures,
To walk abroad, and recreate yourselves.
Here was a Cæsar! when comes such another?
First Cit. Never, never!— Come, away, away!
We 'll burn his body in the holy place,
And with the brands fire the traitors, houses.
Take up the body.
Sec Cit. Go, fetch fire!
Third Cit. Pluck down benches!
Forth Cit. Pluck down forms, windows, anything!
Ant. Now let it work:—mischief, thou art afoot,
Take thou what course thou wilt.

HENRY IV— *Part II. Act III. Sec. I.*

24 O sleep, O gentle sleep,
Nature 's soft nurse, how have I frighted thee
That thou no more wilt weigh my eyelids down
And steep my senses in forgetfulness?
Why, rather, sleep, liest thou in smoky cribs,
Upon uneasy pallets stretching thee
And hushed with buzzing night-flies to thy slumber,
Than in the perfumed chambers of the great,

(౮౦) ఉ॥ ఇంతియొకర్తె పుట్టెఁ బటువ కీవలనున్న విహారభూములన్ ।
గ్రంతలఁ దోటలన్ వరత రంబు యథేష్టసుఖంబు మీఱఁగన్ ।
శ్యాంతము వంటలో నొసఁగె నాకుఁడు మీకు సమానుభూతిగా
నింకటు పండి శ్రీస్థిరదె యీకని సాటియుఁ జెప్పఁ బచ్చునా ॥

(త్రా) ఎన్నఁ టికి నారిఁ జేఁ జెన్నఁ టికి నారిపై
[illegible] పవనఁ బంచు పనసము ।
నాని [illegible] భావ [illegible] లమున
[illegible] సంస్కారంబు నాచరించి ।
[illegible] కోజవులతోనె [illegible] సకారుల
యింపుకొల్పెదము [illegible] ।
మంచగుఁ [illegible] సరగున (సూ) బల్లులు ।
పెటుకి విడిచి వేయుఁ (నా) మజికి పగుల ।
[illegible] దొరకి నట్టి మంచంబులు ।
కూలుచుండు మటికి కీలనైన ॥

(ల) ద్వి॥ ఇష్టపడానని జగ్గనీ నడిచెదవు ।
ముష్టినీ లెట్టుపతాపాంతఁ గై కొమ్ము ॥

సీసమాలిక:— ఓహో యుగాంనిద్ర యో ప్రకృతికిమృదువై
నదావీ నిన్ను నకటమెట్లు ।
వెలువరించినాఁడనో మాటినాదుకొను తెప్ప
లంగొంచె మైన వాని లంగనీవు ।
నాసనీ [illegible] సౌందర్యమయంబులు
[illegible] నెజానిర్గుర సుఖముగ ।
[illegible] ని నాన్యులు [illegible]
[illegible] ।

Under the canopies of costly state
And lulled with sounds of sweetest melody?
O thou dull god, why liest thou with the vile
In loathsome beds, and leav'st the kingly couch
A watch—case or a common 'larum bell?
Wilt thou upon the high and giddy mast
Seal up the ship—boy's eyes, and rock his brains
In cradle of the rude imperious surge,
And in the visitation of the winds
Who take the ruffian billows by the top,
Curling their monstrous heads and hanging them
With deafening clamours in the slippery clouds
That with the hurly death itself awakes,—
Canst thou, O partial sleep! give thy repose
To the wet sea boy in an hour so rude;
And in the calmest and most stillest night,
With all appliances and means to boot,
Deny it to a king? Then, happy low, lie down!
Uneasy lies the head that wears a crown.

చెప్పదు కుక్కినుం చేసు పోగవాకిన
గుడిసెలలో నెల కొందువేవు ।
పొరపొరామొగ్గు తేలగ్లా యపహ్యముగు
పక్కలసివేల పడుకొనెదవు ।

నీచులతోడ నెం... [illegible]
గాపలివానిదా గడిపితావు ।
మాటియు షేర్ల కుటకె ... [illegible]
మాటు లేలవిడిచెడ హాహా నవ్వుగ ।
నందినిల్కడ లేని మోహక ... [illegible]
కలప్పిల్ల మోహంగి కన్నదోయి ।
మూసెదుగట్టిగ మోటమునుకుటాయి
యుద్యోలలో మటి యుఖముకేరిక ।

ములచివరంబట్టి మహ ... [illegible]
కొనమొజబిడువాని నొప్పతెలల ।

మెల్లిపట్టిదిగ జారి దళ్లములుగానాని
... [illegible]
వేలుకొనెదు ... [illegible]
నూంచెడ నాతని యూహాకేపు ।
కదునంతగడబ ... [illegible]
ద్వషిసిన మోహంగి బుమ్మవేపు ।
పెట్టంగ లైదవసీ విశ్రాంతి ... [illegible]
పాతి నిదుర యెల్లసాగె ఫలసములు ।

ఫలముపొందంగ చేయునం పాయములును ।
రెక్కగా సద్దుదో అంగిన లేయి చేసి ।
కిడవ ధన్యులు క్రిందివా ... [illegible]
తల్లడిల్లుకిటేటంబు దాల్చుకేరము

HENRY V.— *Act IV. Sec. I.*

25 Even as men wrecked upon a sand, that look to be washed off the next tide.

HENRY VI— *Part II. Act III. Sc. I.*

26 And as the butcher takes away the calf,
And binds the wretch, and beats it when it strays,
Bearing it to the bloody slaughter—house;
Even so, remorseless, have they borne him hence;
And as the dam runs lowing up and down,
Looking the way her harmless young one went,
And can do nought but wail her darling's loss:

PART III.— Act. ii. Sc. i.

27 Now, my soul's palace is become a prison:
Ah, would she break from hence, that this my body
Might in the ground be close'd up in rest!
For never henceforth shall I joy again

KING JOHN *Act. IV. Sc. I.*

Young lad, come forth. I have to say with you.

28 **Arth.** Good morrow, Hubert.
Hub. Good morrow, little prince.
Arth. As little prince—having so great a title
To be more prince—as may be—you are sad.

ద్వి॥ దొబ్బరమలియల. స్త్రీ సన్నయసుక।
డిబ్బకై బజలు బం. విం బమ్మన్న॥

తే॥ తోడకిక టిక వాడు. మాడనుబట్టి
దాగడప్పినదానిం. దాగట్టికొట్టి।
కడు పెడిదంపురటం. గడికిగొంపొవ్వ
నాకేంగత్తల్లియు. నట్టిట్టి పర్వు।
లిడుచాచుచున్నెర. మెద్దియులేని
తనసిల్లియేగిన. దారికగ్గాంచు।
దడబడిమెద్దియుం. దాజేయలేదు
బుమతంగోల్పోక కై. పాగలెడుగాని॥

ఉ॥ ఈయెడ బందిగంబయిన. దెంతయునాడగు జీవసాధమ।
య్యోయది యీడనుండిపిడి. యుండిన-న్నిక ఏక నాదునై।
మాయబడంగ వచ్చినిది. భూమిని కేనుసంఘంపంగా-సహా।
హాయిని నేమ చెప్పటికి. నై ననుబా [illegible] న వెండియు॥

(28) సీసమాలిక:— (హ్యబటర)
పైకిరమ్మా చిన్న. వాడనీతోడుత. స్పల్య-పలుకు సేన
(అతకరు) వందనంబ।
య్యాహ్యాబట్ల (హ్యా) దండ. మయ్య. పిబుత జేడ

Hub. Indeed, I have been merrier.

Arth. Mercy on me,
Methinks no body should be sad but I:
Yet I remember, when I was in Franc,
Young gentlemen would be as sad as night,
Only for wantonness. By my christendom,
So I were out of prison, and kept sheep,
I should be as merry as the day is long;
And so I would be here, but that I doubt
My uncle practises more harm to me:
He is afraid of me, and I of him.
Is it my fault that I was Geffrey's son ?
No, indeed, is 't not; and I would to Heaven,
I were your son, so you would love me, Hubert.

Hub. (aside) If I talk to him, with his innocent prate,
He will awake my mercy, which lies dead:
Therefore I will be sudden, and despatch.

(అ) చిన్నరాజా- యెంత పెద్దబిరుదు!

కలిమిమైబలు కేడు గావచ్చు- మంచిపేరంబుతోడ

(హ్యి) నిశ్చయము నేను। [illegible] హాయిగానుంటి

(అ) [illegible] చునాపట-

[illegible] వ్యాప్తైన!

నాకు [illegible] కాని- స్థాపకంబకొన్న-

[illegible] లోనెమున్న పట్టి [illegible] !

[illegible] మనుష్యులు కుండె వగున వ్వేటాట్లై-

బలు ప్రమాణంబుగా బల్కు వాడ!

నీ చెఱలోనుండి నేఁ దప్పుకొని నిగోటి

యలకాపరిగనుండి నైన సమిగుల!

హాయిగానుండెద- నట్టు లెయిన్పట

నుండెదఁగాని- నా కొపవుశంక!

నాదగు పినతండ్రి నాకు మఱెంత బా

ధన్నల్పినని- నాక తండు- నేను!

వానికనోన్యంబు భయపడెదము-

శ్రీ ఫెరి తనయుఁడనౌటనా తప్ప- కాదు!

నిజముగ పదికాదు- నేమఱి-దేవునిఁ

గొల్చెదనీకు చే గొడుక గుటకు!

నీవట్టులైనన నన్నెమింతువు హ్యాబటఁ

(హ్యి) యేవీనితో బల్కు- నెడనితండు।

తనదుమున్దువల్కు ల- నివహాత్మైనోలి!

వారిలునాదుదయను మేలుకొల్పి!

వెండి యేనుఁ గాన వేగిరపడియెద!

నీకుణంబె నివహ హింతుఁబనిని ॥

Arth. Are you sick, Hubert? You look pale to-day.
In sooth, I would you were a little sick,
That I might sit all night and watch with you:
I warrant, I love you more than you do me.

Hub. (aside) His words do take possession of my bosom.—
Read here, young Arthur. (showing a paper (aside)
How now, foolish rheum,
Turning dispiteous torture out of door
I must be brief, lest resolution drop
Out at mine eyes in tender womanish tears,—
Can you not read it? is it not fair writ?
Arth. Too fairly, Hubert, for so foul effect.
Must you with hot irons burn out both mine eyes?
Hub. Young boy, I must.
Arth. And will you?
Hub. And I will.

Arth. Have you the heart? when your head did but ache,
I knit my hand-kerchief about your brows,—
The best I had, a princess wrought it me,—
And I did never ask it you again;
And with my hand at midnight held your head,
And, like the watchful minutes to the hour,
Still and anon cheered up the heavy time,
Saying, 'What lack you?' and, Where lies your grief,
Or, 'What good love may I perform for you?'
Many a poor man's son would have lain still
And ne'er have spoke a loving word to you,
But you at your sick-service had a prince.

(అ) చ॥ [illegible] హృ[illegible]
డెలిజముగా [illegible] సీవు [illegible]
[illegible] నిన్ను [illegible] యును [illegible]
[illegible] నను నీవు [illegible] జూపి [illegible]
(హృ[illegible] తనల[illegible]) సీ॥
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
(అ) సీ॥ [illegible] హృ[illegible]
[illegible]
[illegible] (హృ[illegible]) యువు।
[illegible] (అ) [illegible] (హృ[illegible]) . చే[illegible]॥
సీసమాలిక (అ):—
అటువం[illegible] యవ్వుడు।
[illegible] దాని।
[illegible]
[illegible] సమ [illegible]
[illegible] సీ[illegible]
నీ చింత యెటునుండె. [illegible] కలుకుచు।
నెటువంటి నెలవేద. [illegible]
[illegible]
[illegible] నీవొక్క [illegible] నీవు సంకట సేవ [illegible]
[illegible]

Nay, you may think my love was crafty love,
And call it cunning: do, an if you will.
If heavend be pleased that you will use me ill,
Why, then you must.—Will you put out mine eyes?
These eyes that never did, nor never shall,
So much as frown on you?
Hub. I have sworn to do it,
And with hot irons must I burn them out.

Arth. Ah! none but in this iron age would do it.
The iron of itself, though heat red-hot,
Approaching near these eyes would drink my tears,
And quench his fiery indignation
Even in the matter of mine innocence;
Nay, after that, consume away in rust
But for containing fire to harm mine eye.
Are you more stubborn—hard than hammered iron?
And if an angel should have come to me
And told me, Hubert should put out mine eyes,
I would not have believed him; no tongue but Hubert's
Hub. Come forth (stamps)

Re-enter Attendants, with cords, irons, etc.
Do as I bid you do.
Arth. O, save me, Hubert, save me! my eyes are out,
Even with the fierce looks of these bloody men.

Hub. Give me the iron, I say, and bind him here.

మఱియు మోసంబని - సరియెనీ యిచ్చకుం దోఁచినట్లనుకొను -
తోడి సాకు।

నీవెన్గసల్పెఁగ వరుంచినవెట్ల వేడెద వీనట్లు విని నాడు।
కనులుపూవెడ - యియోన్న బంగిడెనపుకొ
గాని - యిఁకమిందుఁగాని - నిన్గాంచెఁగోఁక
కోపమున (హస్య) కొట్టునెట్టి కొన్న వాఁడ
గానినయినుమునీరిఁ గాల్చి టికె యుఁ

సీసమాలిక (అతఁడు):—

అయ్యయోయి పక్కలి బసం కిన్నుప్పనె నట్టయిన సీవగ నెఱసఁగోవ।
తనువదితా నెంత చెప్పఁగాలి నక్కసుల వేకి నేనింత ।
నాకంటిసీళులు ద్రావెడు - మఱియు - నా సి కపరానికి వంబు నెఱఁగి - తినదు
నగ్ని కోపంబుఁ జల్లార్చకొనెను - దడు వానినాకన్నుఁ బసఁ జెలుపును।
నలుపఁజాలెడు సగ్గిఁ గలిగియుంటకుఁ గూడి చప్పసనశయించుఁ గ్రొప్పవట్టి
కాల్చినట్టియినుము కన్నుఁ గూరుఁడవుని - వై శివా - వేల్పవెఁ వై నవచ్చి।
కాల్చునాకన్నులన్ హస్యబటుఁ జెప్పు।
నంత నేనవ్మ్రోఁ పగి పండ్లైన।
బదరియేనట్టికైన హస్యబటుఁ నకుఁగ।

లట్టినాలుకఁ దప్ప (హస్యబటుఁ కాళ్లేఁ లఁగొట్టను) మీఁ కరుసు చెండు।

(తొల్లిగాల్చినయినుముంబట్టుకొన్న భటులతో హస్యాబటుఁ వచ్చును)
చేయుఁడీ నేనుమీకాజ్ఞ చేసినట్లు।

(అ) ద్వి॥ కాపాడుహస్యాబటుఁ - కాపాడునాదు।
చూపులీక్రూరుల చూడ్కులఁ జెడిరొ॥

సీసమాలిక (హస్య)

కసుమునాదగుచేతి కిండు - నేఁ జెప్పెద - బదవడిఁ గట్టుఁడీ వానినిప్పటి॥

Arth. Alas! what need you be so boisterous-rough?
I will not struggle; I will stand stone-still.
For Heaven's sake, Hubert, let me not be bound,
Nay, hear me, Hubert; drive these men away,
And I will sit as quiet as a lamb;
I will not stir, nor wince, nor speak a word,
Nor look upon the iron angerly.
Thrust but these men away, and I'll forgive you,
Whatever torment you do put me to.
Hub. Go, stand within: let me alone with him.
First Atten. I am best pleased to be from such a deed.
[Exeunt Attendants.

Arth, Alas, I then have chid away my friend:
He hath a stern look, but a gentle heart.—
Let him come back, that his compassion may
Give life to yours.
Hub. Come, boy prepare yourself.
Arth. Is there no remedy?

Hub. None but to lose your eyes.
Arth. O Heaven,—that there were but a mote in yours,
A grain, a dust, a gnat, a wandering hair,
Any annoyance in that precious sense!
Then, feeling what small things are boisterous there,
Your vile intent must needs seem horrible.
Hub. Is this your promise? go to, hold your tongue.
Arth. Hubert, the utterance of a brace of tongues.
Must needs want pleading for a pair of eyes:
Let me not hold my tongue; let me not, Hubert:

(ఆ) అక్కటా నీవెందు కన్నుఁ బ్రకాశింతు- వేఁకసంగాడఁ బో నించుకైన।
నిలువఁబడెద తాతి చెలువున శ్రీపురి పై పైనఁ జూచి హర్య బటుఁడు- నన్ను।
బాధింపఁబడనీకు- వద్దని నుమ హర్య బ- టీఁట నుండనీకు మా యిమ్మను
కూర్చుందుసూరక గొత్తిపిట్టల- దలను మెడలనే సదిరిపడనా। జల
నో రెత్తుకుందు- నినుము పరువసల్కతో దిలకింప- నీమనుష్యుల పలికి।
దతిమావేయుచు- నిన్ను నే మఱిచుమింతు।
నెట్టిబాధ యయిన నాకుఁ బెట్టుమీవు।
(హర్య) పొందు నన్నింటిగా నుండ నిండు నాక।
(సేవకుఁడు) లిట్టిపని సేయుట కనా కిట్టమకడు॥
(ఆ) మ॥ అకటా- నా హితుఁ బారఁ ద్రోలి నిగఁదా- యవ్వారికిన్ గాళ్ళ దూ।
డికి గల్గున్- మఱి మోసె యలరెడు నిండంబు- రాయిమ్ము లో।
నికి వాఁడుర్- గడు చానినెమ్మ మఱి లక్ జీవింపఁగాఁ జేయునీ।
దుక్కృపన్గాపున- (హర్య) గుట్టు- సిద్ధపడు (ఆ) లేడో సాధనం
బెద్దియున్॥

సీసమాలిక (హర్య)
లేవెద్దియైనను నీదుమూపులఁ గోలు పోవుటతప్ప (ఆ) నా జీవజీవ।
రొంక యయావా గింజ గొంక ముకసే మొక తెలుసా కగాలైనా బూ కెం డుక్క
యొకైన।
బాధనీకనులకుఁ బాధింపునెడ- నెట్టి యల్పవస్తువులైన నచట నెంత।
యిక్కట్టు సేయునో మెఱఁగినవిమ్మట నీకూళ్ళతిలఁ బెంచె శీకరంబు।
తెలియవలయునీ (హర్య) కిది యనీ పరిమాణం- బిఁక కాచు నీనాల్కర
మాత్ర (ఆ) హర్యబటుఁడ।
కావలయునునాలు కలజోడు వాడింపఁ జూడికదోయిఁగా పాడుటకయి।
నన్నాఁపనీకునా నాల్క- వద్దు హర్యబటుఁడ- కానిచో- నాదునాల్కనీవు!

Or, Hubert, if you will, cut out my tongue,
So I may keep mine eyes. O, spare mine eyes;
Though to no use, but still to look on you.
Lo, by my troth, the instrument is cold,
And would not harm me.

Hub. I can heat it, boy.
Arth. No, in good sooth; the fire is dead with grief,

Being create for comfort, to be used.
In undeserved extremes: see else yourself;
There is no malice in this burning coal;

The breath of heaven hath bown his spirit out.
And strewed repentant ashes on his head.

Hub. But with my breath I can revive it, boy.
Arth. An if you do, you will but make it blush.

And glow with shame of your proceedings, Hubert:
Nay, it, perchance, will sparkle in your eyes:
And like a dog that is compelled to fight.

Snatch at his master that doth tarre him on,
All things that you should use to do me wrong,
Deny their office. only you do lack
That mercy which, fierce fire and iron extends,
Creatures of note for mercy lacking uses.

.కోసినయెడనిల్చకొనవచ్చునాకసల్- .గినుకమిగుల్చునా.కన్నులయ్యో।
.కాదువుతెంచుకు (.గానిసింజానుట.కొఱుకైన- సీవ్రుక.గ్గొను- నిజముగ।
(.జల్లారెబనిముట్టు-.సలుపదునాకింకే.హాని (హ్యు) నోయబ్బాయి-నేనుc
డిరిగి।
.కాcగింపcగల (ఆ) నటుకాదు- వాస్తవముగ .హాయికై నాయగ్గి
.చేయcబసియు।
(.దగనిచోc గడుcగూర్చి .ముగినుపయోగించc .బహుటకై ముక్కలి
.వనటుతోడ।
(.బాలసెను- (గానిచో- (.చలకించు మిారెమొగా .మంచుదాగ్గc శేదు
.మంచెనిబు।
.నద్దానియగ్గcజ .ల్లాపిcా వేవురియూపుcా- .వసిపునిగింతుదాని.
.పైcబడుచెను।
(హ్యు) .బ్రతికించు నద్దానిc .గ్రమ్మఱ నాయూపుcా. చేతc గ్గcడ
(ఆ) య్యగ్గ.చేసిత్తేc।
.యదిచిన్న(బుచ్చిచె.నాన్నడిcజే సినవ్వు-సి.ఫ్రూనకేకదిప్పిc.పొందమొఱయు।
.నటునల్పెదు హ్యుబటcా- .యంతియు కాకొక .స్థదనీను కన్నుల
.యుండదునమిారcc।
.గుఱురాలcజేయును- .మఱియు- (బోట్లాటకు .బలిముమైనునికొల్పc
.గనికనికి-।
.తనయజమానుc .కొనునట్లు- నాకుcజె .ఱుపcజేయుటకిందు
.వాంచచెదను।
.వసన్నుతెల్లన .వాన్గికార్యంబుల .నిపసించెదు- గ్గాని- .నిప్రుమిరాత్రి।
.మా- నెరుమాలినcపనులెంc జేర్చెదు.క రాగ్గ యునన్కు .నిపైంచుగ్గ।
.నయ- మూలినాపై

Hub. well, see to live, I will not touch thine eyes
For all the treasure that thine uncle owes:
Yet am I sworn, and I did purpose, boy,
With this same very iron to burn them out.
Arth. O, now you look like Hubert: all this while
You were disguised.
Hub. Peace! no more. Adieu.
Your uncle must not know but you are dead:
I'll fill these dogg'd spies with false reports.
And, pretty child, sleep doubtless, and secure
That Hubert, for the wealth of all the world,
will not offend thee.
Arth. O Heaven! I thank you, Hubert.
Hub. Silence! no more. Go closely in with me;
Much danger do I undergo for thee.

KING LEAR *Act. IV, Sc. III.*

29 Patience and sorrow strove
Who should express her goodliest. You have seen
Sunshine and rain at once: her smiles and tears
Were like a better May: those happy smilets
That played on her ripe lip, seemed not to know
What guests were in her eyes, which parted thence
As pearls from diamonds dropped.—In brief,
Sorrow would be a rarity most beloved,
If all could so become it.

(హ్యా) స.రియె- బ్రితుకంజ్యాడు- .నీపిన్న తండ్రియెం. తేధనంబు।
-నాకిడినంగాని -నీకన్నులంట- నీ-యిన్మ్రతోఁగాల్చుట- కేఁ♦బ్రమాణ।
మొనరించిపనిఁబూని.-యున్నప్పటికి ♦బుడు.తా (ఆ) యూరనీవిప్ప
-డగపడితివి।

-హ్యాబటుఁవలెఁ.గాని- -యొందితేమాఋవే.సంబంఁతనజ (హ్యా)
కిఁక-సన్నవస్ను।

నిన్ను దేవుఁడుగాచు-.నీపినతండ్రివు ♦ తెగటారినట్టు లఁ. డెలియవలయు।
నీకూర్ర♦చాతుల.నేనబద్ధములగు.వాత్తఁల♦వాకుర్చి.పంపైతు।
వెండియునోముద్దు.పిల్లఁడని♦శ్శంక.నిదుఁంచుమా-మఱి.నీవుఁమ్ము।
♦మఖిలజగతిఁగల.♦యర్థంబునకునైన.నీకుహ్యాబటుఁ♦హా.నిసలుపఁడని

(ఆ) భళిరదైవమా-హ్యాబటుఁదండమునీకు।

(హ్యా) శాంతమింకవద్దు.సద్దు-నీవు।

కడురహాస్యముగనుఁ.గలియుచుండుముగను।
నేనునీకయిబలు.హానిఁగిందు॥

(29) త॥ ఓరుపువంత-యొం.డొంటితో♦నాదు
.లోవరించెఁదమలోన.♦నుగ్మలినెద్ది।
♦సౌరుమిాఱింపఁగఁ.జాలుసం
చోక్క.సారియెండయువాన.జత్రపడుటీవు। .
♦నారసినాఁడ-వా.♦యుక్తివచిఁబుఁగ
.♦వలముకసీపె రేమ్రలి.♦యూమనింఖోలె।
♦గారు♦మించినయూపె.♦కాపి♦మోవిప ఋఁ
.గడునాడునాసో♦య.గప్పు♦మొల్క-నగులు।
♦నారెకు♦మగభాలజా.ఋముత్యాల

RICHARD II. *Act. III. Sc. II.*

30 As a long parted mother with her child
Plays fondly with her tears and smiles in meeting,
So, weeping, smiling, greet I thee, my earth
And do thee favour with my royal hands.

Act. IV. Sc. I.

31 Give me the crown.—Here cousin, sieze the crown;
Here, cousin,
On this side my hand, and on that side, thine.
Now is this golden crown like a deep well
That owes two buckets filling one another:
The emptier ever dancing in the air,
The other down, unseen, and full of water:
That bucket down, and full of tears, am I,
Drinking my griefs, whilst you mount up on high

.ప్పా♦డ్నైసనాముద్దు♦.చానసకన్♦జంట।
(♦జేరుచు చెటువంటి.♦విందులున్నా కొ
.పీస మైనంగాను.పించ వెగిఁ సటు।
♦లారాటము♦వలయు.♦నపుఃసూపమంత
.యూనేనియద్దాని.కవఁరి వెయ్యాల॥

(30) గీ॥ పిల్లతోఁ(♦జిరమొ♦డసిన.తల్లి-దాని।
(గలసి-కన్నీళ్ళఁజిఱునగ.వులఁదనచుఁ।
♦పనరుచు♦నగుచు-నినునట్లు.పల్కరింతు।
నాదుదేశంబి-నీకుమ.న్ననసౌసతుఁ॥

(31) సీ॥ ఇమ్ము న్నాకుఁగికిట-.మిడె♦జ్ఞా తి♦కొను-
దీని.చెఱివై పునస్మన.చేతులుంచె।
ఖ♦పెంగికిటమిా♦.యెడనున్న♦దొండొంటి
.ముంచుచుండెడు రెండు.నోటబాస।
లుంగలిగినగొప్ప.లోఁతునూయుఁపనిది
.నిర్వేల్పునదియూడు.♦నింగినెప్పుడు।
తక్కినయదియుఁగిరిం.దలవట్టికన్నడ
.♦కష్టలతో నింపి.యణఁగియుండు॥
నడుగుపట్టినట్టి.యూబౌన-మాఱియును।
(గనులనీళ్ళనిండు.కొనిన నేను।
కలఁగినాదుదుఃఖ.ములఁదాగివుచుండెన।
♦వెలమినీపుమిాఁది. కెక్కుచుండ॥

32 You may my glories and my state depose,
But not my griefs; still am I king of those.

33 Give me that glass, and therin will I read—
No deeper wrinkles yet? hath sorrow struck
So many blows upon this face of mine,
And made no deeper wounds? O flattering glass,
Like to my followers in prosperity,
Thou dost beguile me. Was this face the face
That everyday under his household roof
Did keep ten thousand men? Was this the face
That like the sun did make beholders wink?
Was this the face that faced so many follies.
And was at last out faced by Bolingbroke?
A brittle glory shineth in this face:
As brittle as the glory is the face.

Act. V. Sc. V.

34 I have been studying how I may compare
This prison where I live unto the world:
And for because the world is populous,
And here is not a creature but myself,
I cannot do it; yet I'll hammer 't out.
My brain I'll prove the female to my soul;
My soul the father: and these two beget
A generation of still breeding thoughts,
And these same thoughts people this little world,
In humours like the people of this world,
For no thought is contented. The better sort,—

(32) గీ॥ ఈవు నాకుఁ గల్గు నెల్ల మర్యాదలు ।
మఱియు నా యొసంగు దొరతనంబు ।
బాయు నల్లఁ జేయ వచ్చు నా దుఃఖముల్ ।
తప్ప వానికెల్ల నిష్టికిని ॥

(33) సీసమాలిక-

ఇమ్ము నా కాయుష్య-మెంతయు దానిలోఁ జదివెద సంతత వలుసముదుతలు।
నింకనుఁ బడ లేద-యీ నా మొగంబున పలవంత యెన్ని దెబ్బలనుఁ గొట్టి।
నేయ తేజాలోఁతు గాయంబు లకా మఱి- యూర ముఖస్తుతి నాచరించు ।
స్వామా-పదపద యందు నా పరివార మువలె నన్ను నోర్మ నఁ బుచ్చినావె।
యీ మొగమా తన యింటిలోఁ బదివేల జనుల నెల్ల ప్పాడుం చిన మొగంబు।
ఈ మొగంబా-తను నెల్లరు సూర్యుని యటుక నఁ జేసిన యట్టి మొకము।
ఈ మొగము-యన్ని చెట్టల కెడి నిల్చె।
గిడకు నెవరింకఁ బడియె నా ప్రాప్తి చేత।
వెలయు నీ మోము నంచుఁ బలికెడు గొప్ప।
ముఖము మితిఁ బంగురంబు బల్పోతరము॥

(34) సీసమాలిక:—

ఏసరయుచునుంటి నేటుపోల్చ వచ్చునో యేమున్న యీ చెఱ యీ జగతికి।
జనులతో నిండుగ జగమున్న యది-కాని-యేదప్పి చేటము జెవరు లేరు।
కాస-నేనటు చేయలే-నైర-నెట్టిలో తంటాలు పడియెద వానికొఱకు।
నా బుద్ధి నేర్పత్తు నా సూత్రకాలుగ-నీ రెండు-తలఁపు లెన్నెన్నొ కనెదు ।
ఈ తలంపులె సల్పు నీ చిన్ని జగము జనుల చే నిండుగ జగతియందు।
గలజనమ్ములు పరిక్రతుల నెల్లఁ దెల్పుచు-నే తలఁపుసకై సఁ దృష్టి లేదు।
కనుక-మంచిపిన్ని మునుఁ దోఁచు తలపు తలపులు సంజేహంబులఁ జెనఁ
గొనియె।

As thoughts of things divine,— are intermixed
With scruples,
As thus "Come. little ones;" and then again,
"It is as hard to come. as for a camel
To thread the postern of a needle's eye."
Thoughts tending to ambition, they do plot
Unlikely wonders: how these vain weak nails
May tear a passage through the flinty ribs
Of this hard world, my ragged prison walls;
And, for they cannot, die in their own pride.
Thoughts tending to content flatter themselves
That they are not the first of fortune's slaves,
Nor shall not be the last; like silly beggars,
Who, sitting in the stocks, refuge their shame,
That many have, and others must sit there:
And in this thought they find a kind of ease,
Bearing their own misfortune on the back
Of such as have before endured the like.
Thus play I, in one person, many people,
And none contented: sometimes am I king;
Then treason makes me wish myself a beggar,
And so I am: then crushing penury
Persuades me I was better when a king;
Then am I kinged again, and by-and-by.
Think that I am unkinged by Bolingbroke,
And straight am nothing. But whate'er I am,
Nor I, nor any man. that but man is,
With nothing shall be pleased till he be eased
With being nothing.— (Music) Music do I hear?
Ha. ha! keep time:— How sour sweet music is
When time is broke, and no proportion kept!
So is it in the music of men's lives.
And here have I the daintiness of ear
To check time broke in a disordered string;
But, for the concord of my state and time,
Had not an ear to hear my true time broke,
I wasted time; and now doth time waste me,
For now hath time made me his numbering clock:
My thoughts are minutes, and with sighs they jar

పిల్లలారారండు. వెండియుఁదరువాత. దిరిగిలొట్టియనుసూ. దిబిలమందు ।
జొప్పించునట్లువ. చ్చుటయసాధ్యంబగు- జేసాసనెంతయుం. వెంచునూహ
పన్నుగుట్రిల. ససం. భావితా మ్మృతములేం. కెట్టుల. శక్తి వి. హీనమైన।
కొఱనూలినట్టియా. గొల్లకతెనలోక. ముదగుణా. ప్రక్క-యె. ముకలనాఁగ।

నుండునా చెఱసాల. మొంకిగోడలఁజెల్చి
చొప్పానరింపవ. చ్చునొమఱియును।
గారణమే మన-. నేరవాయమ్మియు
-. బరివోపువానిగ. ర్వంబుఁబు।
సంతోషమునఁనొక. సాఁగుటలంపు లు
. మొట్టమొదటఁగానిఁ. తొట్టుతొంక।
గాసి-భాగ్యమునకు. బానిసలై తాము
. పొగలకుండుటకయి-. బొంచులోన।
గూచుణాండి-స్వానఁ. గుందకెతె మవ లె
. మురద్భష్టవంతులు. తొట్టియిట్టి।
యిడుమలకోచిణ-రిం. కెందతొయిటు

లుండు. రనుచొక తీరుత. స్వేచ్ఛఁ జెలంగు।
వట్టితిరపగాండవ్రి. భంగినాత్మ స్తవంబు
నుఁజేసికొనెను-రి. ప్పోల్కి- నేను।
నొక్కడనయ్యునుఁ. జెక్క-ండు గ్రిగానాడు
. కొనియెన-మఱి యుపో. కొంచుపుఁబ్బ్రా।
వడ లేదు-నే కొక. స్వేచ్ఛుదొరణ-విదపన
. చ్చిచ్చిగాఁచెగుటకు. నిచ్చగింప।
బూన్నొ స్వామికొ గ్రిహ. మున్ మఱియిట్లుంటి
. కెనుకకడఁగఁదాగ్రిష్కృ. జేనఱకము ।
. నొడఁబచుణ రాజగ. నున్న ్కై మేలుగ
. బరఁగతిసంచు-నా. ్లైనిశేఁడు।

Their watches to mine eyes, the outward watch,
Whereto my finger, like a dial's point,
Is pointing still, in cleansing them from tears.
Now for the sound that tells what hour it is
Are clamorous groans that strike upon my heart.
Which is the bell: so sighs, and tears, and groans,
Show minutes, times, and hours ; but my time
Runs posting on in Bolingbroke's proud joy,
While I stand fooling here, his Jack o' the clock.—
This music mads me; let it sound no more;
For though it hath holp madmen to their wits,
In me it seems it will make wise men mad.
Yet blessing on his heart that gives it me!
For 't is a sign of love, and love to Richard
Is a strange brooch in this all hating world.

మఱలఁగాఁ బడినాఁడ - మఱియునొక్కింతలో
దాయూను చేదొర తనము నుండి।
యేఁదో ప్రియఁగాఁ బడు. తెం చెద - వెండియు -
నేనుఁ దో ద్రోడ నె. య్యొదియుఁగాను।

గాని - నేనే మైన -. నే నొకా దేవఁడును
మానవుండగువాఁడు. చేని చేత।
నైనసంతో షితుఁ. డై యుండ నేరఁడు
కడకుఁ దానె. స్త్రియుం. గానియున్కి।

వలనను ఖంపకు. వఱకు - (పాట) నాలింతునా
పాట - హా హా. లయ. వదలఁ బోకు।
సంగీత మెంతయ. సవ్యంబుగానుండుఁ
దాళంబు తప్పి సం. దర్భము చెడి।

యాతీరుగానుండు. నది మనుష్యులు బ్రతు
కుల. యొద్దికర్ - మఱి. యలవరునగ।
దస్తుతిఁ గెనిచటఁ. దాళంబు చెడెనని
చెప్పఁగ గ్లైదఁ జెవి. చేతఁ గాని।

నా యవస్థయు మఱి. నా దు జీవితమునుఁ
గూరిచి - నాదుని. శ్క్యవపు బ్రతుకు।
కాలముఁ దప్పుట. యాలించు చెవి లేక
పోయె - గాలము వ్యర్థ. పుచ్చినాఁడ।

గావున నిప్పుడ. న్గాలము వృధ చేసెఁ
గారణ మేమన - గాలమిపుడు।
నలిపెడ న్లెక్కించు. గడియారము గనన్ను -
మొనయు నాదు తలంపు. లునిముసములు।

వెండియు నవి చెప్పు. వేఁడినిట్టూర్పుల. తో
దము నీళ్లనుఁ. దుడిచి బాగు।

సలుపనిదివఱకు-ము-లుపోల్కి-నావ్రేలు
•నగపమున్ పైగఁడి-యూరసైంప!
నామకన్నో యిక-నావలిహాస్త్రు-
.నిప్పుడేగంటయో. చెప్పఁధ్వనులు।
నొకఘంటతీరున.నున్న నాడెందముపై
ఁగొట్టుమూల్లులై. పరఁగుచుండు।
నిట్టూర్పులున్ గంటి-కీల్లసుమూలుగు
.లిటునిముసంబు•లా-వృత్తులువఱి।
కన్పచుఁ హారలు-.గాని-నాకాలము
•నాజ్ఞాతిగర్వము.నన్నిలచుచు।
ఁబఱగిడుచున్నది-•వానిగంటలుకొట్టు
.వాఁడనై నేఁబిచ్చి.పనులుసలుప।
నన్ను వెఱ్ఱిగఁజేయు.చు.న్నదీ•గానము-
.మఱివద్దు-తెల్వి•నెం-బఱుఁకద్దు!
•పాడమించుటకుఁ•దోడు-వడినప్పటికి-నాకుఁ
.గన్పట్టుచున్నది.జ్ఞానులకును।
ముమ్మరముగ వెఱ్ఱిఁ-బుట్టించునని-స్థైన-
•సదినాకువిన్పించు-సతనిమదికి।

నిచ్చి దైవంబుసంతోష-.మేమ్యంగ।
గుఱుతునానుండునదిపేర్మి.కు-స్మఱియును।
నాపయింజూపుపేర్మికిం-తయగు•తోడవు!
సర్వమునసహ్యమైనయి-జగమునందు॥

RICHARD III. *Act IV. Sc IV.*

35 Ah, my young princes! ah, my tender babes!
My unblown flowers, new-appearing sweets!
If yet your gentle souls fly in the air
And be not fixed in doom perpetual.
Hover about me with your airy wings
And hear your mother's lamentation.

MACBETH *Act. IV Sc. III.*

36 Give sorrow words: the grief that does not speak
Whispers the o'er-fraught heart and bids it break

MIDSUMMER-NIGHT'S DREAM *Act. III. Sc. II.*

36 We, Hermia, like two artificial gods,
Have with our needles created both one flower,
Both on one sampler, sitting on one cushion,
Both warbling of one song, both in one key,
As if our hands, our sides, voices, and minds,
Had been incorporate. So we grew together
Like to a double cherry, seeming parted,
But at an union in partition;
Two lovely berries moulded on one stem;
So, with two seeming bodies, but one heart;

(35) ద్వి॥ ♦తోఁజంగి రాయకోటన • బ్రోవబిడ్డలార!
♦పరుపడి నామున్ద • పలికెడునలార!
నావిడకుండిన • నలాదకొర్తి!
గానలసిన మంచి • గందమ్ములార!
సంకెళ్లపడఁజోకజ • ♦మునిచేగాలి!
సింకమీ ♦ సూతుమల • గురుచునున్న!
మీగాడ్పు చెక్కుల • నెమ్మదలినామీఁద!
మూఁగుచుమీ తల్లి • మొక్కనువినుఁడు॥

(36) (1) ద్వి॥ పలుకులీవంతకు • బలుకలేవక!
బళిపూమీఁజిన యెడ • నాగుఁబేర్చేప్ర॥

(2) సీ॥ మానము ♦ నెచ్చెలి • సృష్టి నేనరుచు వేల్పుల
• వలెఁ • రుద్రము నొక్క • పక్కమీఁద!
ఁగొంచుండి • యొక ♦ తాను • జేసిన జోడు నొక
• పాటఁబాడుచు • మన ♦ పాత్ర్వములును!
ఁనగములు గొంతులు • మఱియుమసంబులు
• నొక్కళ్లైయున్న • ట్లొక్కప్రాప్ర!
నెలకొల్పినాము సూ • దుంతోడ నాలాగు
• నేఁబడినట్లాగ • నుడియుఁ గలిసి!
యుండుపంతగుదొంతర • పండుపోల్కి!
రెండుపుష్పంబులొక్క తొడిమ • సుందరాకి!

MUCH ADO ABOUT NOTHING *Act. IV. Sec. I*

37 Being that I flow in grief,
The smallest twine may lead me.

OTHELLO *Act. III. Sec. III.*

38 O curse of marriage !
That we can call these delicate creatures ours,
And not their appetites. I had rather be a toad,
And live upon the vapour of a dungeon,
Than keep a corner in the thing I love
For others' uses. Yet, 't is the plague of great ones
Prerogatived are they less than the base ;
'T is destiny unshunnable, like death:
Even then this forked plague is fated to us
When we do quicken.

Act. IV Sec. II.

39 What shall I do to win my lord again ?
Good friend, go to him ; for, by this light of heaven,

బాంధవ్యాన్ పారు రెండుచూ పుసకుమాత్ర ।
మనకు వేశ్వేఅంగాని నెమ్మనమొకటియె ॥

(37) ద్వి॥ వసటలోనేఁ జేలు వాపంగాఁబట్టి ।
వనుసన్న దారమై వన్నపడ్వచ్చు ॥

(38) సీ॥ అక్కటకట పెంక్లి హోపద యామచ్చు
పైసజంతులు మన వనుచుఁ జెప్ప ।
వచ్చును మఱియు నవ్వారల వాంఛలు
కావుమనపి యొక్క కష్టనగుచు ।
నేలయమగు చెఱనాలగాలింపీల్చి
బ్రతికెదఁగాని నావలచెనట్టి ।
వస్తువులోనొక భాగము పములభో
గంబునకిడనొల్ల నా నిఁ నొప్ప ।
వారికున్న యశము కొంచె వారికన్న ।
గేవలము భాగ్యహీనత చావటులది ।
వచలవిల్పడనిగతి యూపంగమాని ।
బ్రతుకుతోడ నెవిధియింపఁ బడెను మనకు ॥

(39) సీ॥ తిరిగినా విభునిస్వాధీనపచుకొనుట
కేనేమిచేయుదు హితుండ వాని ।

I know not how I lost him. Here I kneel :—
If e'er my will did trespass 'gainst his love,
Either in discourse of thought, or actual deed ;
Or that mine eyes, mine ears, or any sense ;
Delighted them in any other form ;
Or that I do not yet, and ever did,
And ever will—though he do shake me off
To beggarly divorcement—love him dearly,
Comfort forswear me.

ROMEO & JULIET. *Act. I. Sec. II.*

40 My child is yet a stranger in the world ;
She hath not seen the change of fourteen years :
Let two more summers wither in their pride,
Ere we may think her ripe to be a bride.

Act. V. Sec. III.

41 How oft, when men are at the point of death,
Have they been merry ! which their keepers call
A lightening before death : O, how may I
Call this a lightening ? O my love ! my wife !
Death, that hath sucked the honey of thy breath,
Hath had no power yet upon thy beauty :

యండకీవేగుచే మన నేనెఱుంగనే
నెట్టులనతనిఁబోల్చఁ గొట్టుకొంటి ।
నో-సాక్షియై ప్రియజ్యోతి-మోఁకరి లెడ్-
వానియిష్టమునకుఁ బ్రతిఘటించు ।
నేనినా యుల్లము మానసవ్యాపార
మునఁగానినిక్క-మా పనినిఁగాని ।
గాక- నాకన్నులు కర్ణముల్ - లేక - మ
తేయింద్రియములై సనితరరూప ।
మందువేడుకపడె నేని యతఁడునన్ను ।
దుచ్ఛమైనట్టి విడుదలన్దాల్చె నేని ।
వానినెప్డైన నేబిట్టు వలవనియెడ ।
గల్లయగుఁగాక నాకు సౌఖ్యంబు మిగుల ॥

(40) కం॥ నాపిల్లయింక లోకము ।
లోపలఁగడుఁగ్రొత్త - యేడు లోపదునాల్గా ।
దాపు- మఱి రెండు పంటల ।
కైపైజతఁగూర్పఁదగిన యీడున వెలయున్ ॥

(41) సీ॥ మనుజులు ప్రాణోత్క్రమణవేళ నగుమొగం
బులనెంత తచ్చనగ నలరుచుండు ।
రదిచావు తెల్పెండు రక్తటాయద్దాని
నెటు ప్రకాశంబని యేఁబిలచెద ।
నోసినా ప్రియురాల యోనాదు నిల్లాలు
నీయూపుఁ తేనియ నిల్చినట్టి ॥

Thou art not conquered; beauty's ensign yet
Is crimson in thy lips and in thy cheeks,
And death's pale flag is not advanced there.

42 What's here ? a cup closed in my true love's hand ?
Poison, I see, hath been his timeless end:
O churl ! drunk all, and left no friendly drop,
To help me after ?—I will kiss thy lips ;
Haply, some poison yet doth hang on them,
To make me die with a restorative.

TEMPEST. *Act. V Sec. I.*

43 His tears run down his beard, like winter's drops
From eaves of reeds.

Troilus and Cressida Act. IV. Sec. IV.

44 O heart heavy heart,
Why sigh'st thou without breaking ?
Because thou canst ease thy smart,
By friendship nor by speaking,

మృత్యువిప్పటికిని మేటిసౌందర్యముఁ
బోఁగొట్టఁగలశక్తిఁ బొందకుండె ।
నోర్వఁబడ లేదు నీవు నీ యొప్పిదమ్ము ।
టెక్కియుం బింతవఱకు నీ చెక్కులందు ।
మఱియు నీమోవి నెఱ్ఱఁగఁ బరఁగుచుండె ।
నచ్చటికి మిత్తి వెలిసిడ మరుగలేదు ॥

(42) గీ॥ ఏమిదిచ్చోట నొకగిన్నె నామనోహ ।
రకరసంలగ్నమైన దౌరా విషంబు ।
వానికపమృత్యుకరమయ్యెఁ బరమలుబ్ధ ।
క్రోలితివయంతయు మఱి మిగుల్చలేద ।
పరిణయబిందువు నాకుఁదోడ్పడుటకింక ।
ముద్దుఁబెట్టెద నేను నీ మోవి నిప్పు ।
డంటుకొనియుండవచ్చునే మైనఁ గొంత ।
విసము నన్నది చంపు నిర్వృతి చెలంగ ॥

(43) ద్వి॥ కాఱుఁ గన్నీర్వాని గడ్డము తుదను ।
జేరి తెల్లునమంచు చిన్కులమాడ్కి ॥

(44) గీ॥ అక్కటా డెందమా బరువగు హృదయమ ।
ముక్కలై పోక నిట్టూర్పులఁ బుచ్చెదేల ।
చెలిమి చేఁగాని పలుకుట వలనఁగాని ।
నీవు నీనొప్పిఁ దప్పించ లేవు కనుక ।

Act V. Sec. II.

45 (1) Ah, poor our sex! this fault in us I find,
The error of our eye directs our mind:
What error leads, must err. O, then conclude,
Minds swayed by eyes are full of turpitude.

WINTERS TALE. *Act. V, Sec. III.*

(2) I an old turtle,
Will wing me to some withered bough, and there
My mate. that's never to be found again,
Lament till I am lost.

VENUS AND ADONIS.

46 (1) Hard-favour'd tyrant, ugly, meagre, lean,
Hateful divorce of love,' (thus chids she Death,)
"Grim-grinning ghost, earth's worm, what dost thou [mean.
To stifle beauty, and to steel his breath,
Who when he liv'd, his breath and beauty set
Gloss on the rose, smell to the violet?
If he be dead,—O no! it cannot be,
Seeing his beauty, thou shouldst strike at it;—
O yes! it may. thou hast no eyes to see,
But hatefully at random dost thou hit.
Thy mark is feeble age; but thy false dart
Mistakes that aim, and cleaves an infant's heart.

(45) 1 గీ॥ ఘోరమౌ పాపపుంజాతి. నేరమిద్ది।
కనుఁగొనియెదఫూలోన- మా.మనసునడుపు।
మాకనుంగవతప్ప- వే.మాఖుదోస।
మునడిపించెడునదిపార.పోవకలయు।
భళిరయత్నములె నన్ని వి.టులమూగించు।
నేత్రములనేలఁబడఁ మదు.ల్కీ చములని॥

2 సీ॥ ఏ.నొకమూసలిపాప్రరా.యి- నెగిరెదను।
నొంచె కైంచిసకొమ్మక్షు- .వెండియునట।
...లు మం..డెన నెన్నఁడు.నోబ్బందరాని।
నామగి...సేను ...ం.తవా...॥

(46) 1 సీసమాలిక :—
పాదుమొగిముకూళ.జేఁడ- విక్రుతస్తాప-
కడుసనహ్యాముగఁజే(ప్రి .ముడినెడ పెడు
బక్క-చిక్కి-నపంద- .పంఙ్క్తిగి ల్చెడుఘ
.భూతమ- మృత్యువుం.బూవ్రుఁబోడి।
నిందించునిట్టుల- నే.లప్రర్వా-యెవఁ
.డున్న ప్పువానిదా.నూప్రణ సాగిను।
పారిజాతముగ కసఁ .బరిమళ మున్-గులా
.బునకుఁబళ్క-న్ స్థిర.ముగ...చుణ।
...టిపాసినో.యుగ మడంచుటకు-
నెం.... -వానియూపిరి.దొంగిలించి।
...పంచి తె-వాఁడు.పొలసిన యెడ-

(2) If he did see his face, why then, I know,
He thought to kiss him, and hath kill'd him so.

47 "Wonder of time," quoth she, "this is my spite,
That, thou being dead, the day should yet be light.

RAPE OF LUCRECY.

48 O happiness enjoy'd but of a few!
And, if possess'd, as soon decay'd and done.
As is the morning's silver-melting dew
Against the golden splendour of the sun;
An expir'd date, cancell'd ere well begun:
Honour and beauty, in the owner's arms,
Are weakly fortress'd from a world of harms.

నయ్యొ. యోకాదమ్మట్టుల నుంచిపోదు ।
చూచిచూచియువాని. సొగసునీవుంబాడు
సలుపుట-యహా-సటు. జరుగవచ్చు ।
కనుఁగొనుటకుసీకుఁ. గన్నులులే-నైన-
నెట్టులోచీవఁకు. న్గొట్టినావు।
వెలయునీగు కీలాపటు. పెద్దతనము ।
కాని-యాలక్ష్యమునకునీ. కడిదినాయ ।
కోల పెడఁబడియొక పసి. కుట్టువాని ।
గుండెవెండియు బిగ్గలు. [illegible] ॥

2 గీ॥ వాఁడువానిమోముఁ. బూకించి చూచియు ।
నేలవేయిమాటఁ. లేనెఱుఁగుదు।
వాఁడుతెల్లఁచినాఁడు. నానిముద్దాడన ।
నసఁగి-వానిఁజంపె. [illegible] ॥

(47) కం॥ కాలముడగు-చోద్యం-చిటు ।
లాలలనయుఁబల్కె-విక్రియనా. నాయుడుమిా ।
వీలోక మొహసిచనఁగా ।
నేలా వెల్లడిగనుం వె. [illegible] లున్ ॥

(48) తె॥ కదుఁగొద్దమందిచే. గిటను [illegible]
బహుహాయునీయొక. పట్టుఁజేకూర ।
[illegible] బంగరు [illegible]
గాయవేసవ నెండ. [illegible] మంచువల ।
[illegible] తేవ. [illegible] మొనలిపక

49 My husband is thy friend, for his sake spare me;
Thyself art mighty, for thine own sake leave me;
Myself a weakling, do not then ensnare me;
Thou look'st not like deceit, do not deceive me:
My sighs, like whirlwinds, labour hence to heave thee,

50 Why should the worm intrude the maiden bud?
Or hateful cuckoos hatch in sparrow's nests?
Or toads infect fair founts with venom mud?
Or tyrant folly lurk in gentle breasts?
Or kings be breakers of their own behests?
But no perfection is so absolute,
That some impurity doth not pollute.
Unruly blasts wait on the tender spring;
Unwholesome weeds take root with precious flowers;
The adder hisses where the sweet birds sing;
What virtue breeds, iniquity devours;
We have no good that we can say is ours
But ill-annexed Oppportunity
Or kills his life, or else his quality.

మునుముందె తాఁదుడుపు నొప్పిందెఁ బరువు।
నోడలిసాగ సుమతి యుంజెందువారు
కావజాలరు వానిఁ గడగండ్లనుండి॥

(49) ఉ॥ నాదు మగండు నీకు జెలి-
నన్ను మిగుల్చుము వానిఁ గూర్చి నీ।
వాదట గొప్పవాఁడ వది యైనఁ
దలంచుము విద్య నన్ను నెం।
తో దయ మోసకాని వలెఁ
దోఁచవు నన్నిటు మోసపుచ్చకేఁ।
బేదను బల్మిఁ బట్టి కొక పెట్టున
నావలియూపుఁ నిన్నుఁ గై।
గాఁ దెగఁ డీయదాయె నిటు
కాఁటియ పెట్టకుమాఁ డుదానినిన్॥

(50) ఉ॥ కన్నియ యొమ్మొగ్గ నేల చోరఁ గావలయుం బరు గేల పిచ్చకల్।
వన్నిన గూళ్ల గుఱ్ఱలు పాద వంబడునట్టులఁ జేయుఁ గోయిలల్।
కన్నె నసీటి బుగ్గలను గప్పల దేల విసంబుఁ గల్పెదుం।
సన్నగ మంచి డెందముల నక్కడుఁ గొంటెతనంబ దేల చేఁ।
చెన్నక తప్పనేల తన యిచ్చిన యానతిఁ గాని దేనికిన్।
దిన్నగ నుండ దంతయుఁ గణింపఁగఁ గొండొక లోపమంటెడున్॥

ఉ॥ ఎంతయు లేఁత మొక్కలపు యింబడఁ దుంటరి గాడ్పు పొంచుఁ దా।
గ్గంతు మగాబు మొల్చు బుస కొట్టెడుఁ బిట్టలు పాడఁ జిల్వ యా।
పొంతనె దోషముద్దడరి పుణ్యము గాంచిన దానిమిం గుఁదా।
నింతకు మంచిలేదు దురదృష్టము చెప్పఁగ రానిదేరికిన్॥

51 The patient dies while the physician sleeps ;
The orphan pines while the oppressor feeds ;
Justice is feasting while the widow weeps ;
Advice is sporting while infection breeds :
Thou grant'st no time for charitable deeds :
Wrath, envy, treason, rape, and murder's rages,
Thy heinous hours wait on them as their pages.

52 O, hear me then, injurious, shifting Time :
Be guilty of my death, since of my crime.

53 Poor hand, why quiver'st thou at this decree ?
Honour thyself to rid me of this sahme ;
For if I die, my honour lives in thee,
But if I live, thou liv'st in my defame ;
Since thou couldst not defend thy loyal dame,
And wast afear'd to scratch her wicked foe,
Kill both thyself and her for yielding so.

54 At last he takes her by the bloodless hand,
And thus begins : "What uncouth ill event
Hath thee befall'n, that thou dost trembling stand ?
Sweet love, what spite hath thy fair colour spent ?
Why art thou thus attir'd in discontent ?
Unmask, dear dear, this moody heaviness,
And tell thy grief, that we may give redress,

(51) త॥ బలయునురోగివైద్యుఁడు నిదురింప-సనదమొందెదుఁ గూళ
పోయిగమెక్క-।
నలివిందుఁగుడిచెదు న్యాయాధికారి యలవిత్తంతుప్రనేద్వ-
నాలోచనయును।
గలిగియాటాడురేఁ గఁగనంటుతెవులు- మంచిపనులకు
సమయమునీవీవు।
కొలుచునీగంటలు కోపమునుబ్బు- మోసమ్ము- జెఱను-
జంపుటను- బంట్లపలె ॥

(52) ద్వి॥ వినుమనిల్కడ లేక పీడించువేళ।
పౌనరుచునా నేరముచలెనాచావు॥

(53) త॥ ఏలనేచేయి-నీవిట్టితీర్వానకు వడఁకెడ-వీసిగ్గు వలననిన్నిఘ్న।
తేలించిపరువునఁ దివ్రరుము నేనఁ దజలిననాగొప్పదక్కునునీకు।
వాలాయ- మటుకానిపట్ల-నా అవ్వనీతోడనిల్చును-
నీ చెలి న్బగతు।
జీలిచికావకి చ్చెలువ్వసలాంగి యుండుటచేఁ బొలయ్యును
దానితోడ॥

(54) సీ॥ వాఁ డెట్టకేలకుఁ బాలినచేతితో నాపెనుఁబట్టి
యిట్లనఁగఁ దొడఁగె।
నేవింతకీడునీ కెనఁగెను- నీవిట్లు వడకుచునుంటివో
వాలుఁగంటి।
నీస్వాగసైకవ న్నెఁజెఱచెనేవంత- యెందుకీ విటులుంటి
వింపుఁదొఱఁగి।
వ్లొడియొనరించ వేయక్కటకటనీ పనట జాసిం
దీవఁ వచ్చునేము।

Three times with sighs she gives her sorrow fire
Ere once she can discharge one word of woe:
At length address'd to answer his desire,
She modestly prepares to let them know
Her honour is ta'en prisoner by the foe:

55 As through an arch the violent roaring tide
Out runs the eye that doth behold his haste,
Yet in the eddy boundeth in his pride
Back to the strait that forc'd him on so fast,
In rage sent out, recall'd in rage, being past:
Even so his sighs, his sorrows, make a saw,
To push grief on, and back the same grief draw.

SUNNETS.

56 When most I wink, then do mine eyes best see,
For all the day they view things unrespected;
But when I sleep, in dreams they look on thee,

అనఁగముమా మ్రొఖుఁదన పాక్కు టగ్గియూరు
ఫ్రలనురగిలించెనో కజాలి పలుకనుటకు।
దొల్లిమిక్కిలి యుణఁకువ తోడఁదెల్పె।
మగనికిన్ దుట్టతుదకున మ్మగువతనదు।
పసువుపగవానిచేఁదీయఁబడెనటంచు॥

(55) సీ॥ ఇలుకుతూమునఁగడు నుఱుముచుండెడునల
తనవడిఁగాంచుచూ ఫుసకుమించి।
పరువిడు నింక నెగురుచుండుసుడివడి
యొంతియుంబోషవ్రగ నెదిగి వెనుక।
దస్నంతోదబ్బునఁ దఱిమినయాసీటి
పాయకెంత్రవిత్రానఁ బంపఁబడెనో।
యంతకంటెనెక్కి యల్కముమ్మ రమునఁ
గ్రిమ్మ అనదిపిల్వఁ గాఁబడియొడు।
నారహిపరిగినవాన్ని యూరుపులును।
వానివంతలుసలుపుటం పంబుచెలువు।
మొనసిముందుకువెతనుదొబ్బటకుమఱియు।
దానినేలాగుటకు వెనుఁగట్టుమఱల॥

(56) కం॥ కనుతెప్పమూసినప్పుడె।
కనెదునన్నకన్ను దోయి కరమేమనఁబొ।
ద్దునఁగాంచువానిసరకు।
న్గొనవవినినుఁజూచు నేనుఁ గూర్కెడఁగలలోన్॥

1 స్రగియంయది జీవితాపహా। హృదయేకిం నిహితానహన్తిమామ్।
విషమప్యమృతంక్వచిద్భవే। దమృతంవా విషమీశ్వరేచ్ఛయా॥
రఘువంశేసర్గః 8 శ్లోకః 46

2 ధృతిరస్తమితారతిశ్చ్యుతా। విరతంగేయమృతుర్నిరుత్సవః।
గతమాభరణప్రయోజనం। పరిశూన్యంశయనీయమద్యమే ॥ శ్లో 66

3 కామంజీవతిమేనాథ। ఇతిసావిజహౌశుచమ్।
ప్రాఙ్మత్వాసత్యమస్యాన్తం। జీవితాస్మీతిలజ్జితా ॥ స 12 శ్లో 75

4 ఉపమానమభూద్విలాసినాం। కరణంయత్తవకాన్తిమత్తయా।
తదిదంగతమీదృశీందశాం। నవిదీర్యేకఠినాఃఖలు స్త్రియః ॥ కుమారసంభవే స 4 శ్లో॥ 5

5 అహమేత్యపతంగవర్త్మనా। పునరంకాశ్రయిణీభవామితే।
చతురైస్సురకామినీజనైః। ప్రియయావన్నవిలోభ్యసేదివి॥ శ్లో 20

6 తమవేక్ష్యరురోదసాభృశం। స్తనసంబాధమురోజఘానచ।
స్వజనస్యహిదుఃఖమగ్రతో। వివృతద్వారమివోపజాయతే॥ శ్లో 26 ॥

నయ్యె. యోకాదదుట్టల నుండఁ బోదు |
చూచిచూచియు వాని జాగసుసిప్పంబాడు
నలుపుట యేమంటు జరుగవచ్చు |
కనుఁగొనుటకు నీకుఁ గన్నులే వైన
నెత్తులోచిఁ నటఁ న్నొట్టినావు |

వెలయునీగుఱ్ఱలావంటి పెద్దతనము |
కాని యాలక్ష్యమును గని కడిఁది మాయ |
కోల పెడఁబడి యొక పసికుఱ్ఱవాని |
గుండె వెండియు బ్రిద్దలు గొట్టెచుండె ||

2 గీ|| వాఁడు వాని మోముఁ బరికించె నేనియు |
నేల వేయి మాట లేనెఱుఁగుదు |
వాఁడు తలఁచినాఁడు వాని ముద్దాడఁగ |
ననఁగ వాని జంపె శత్రుఁ డగును ||

(47) కం|| కాలము దగుచోద్యం బిటు |
లాలలనయుఁ బల్కె సిద్ధియాయె నాయిదుమీ |
వీలోకమెడసి చనఁగా |
నేలా వెళ్లడిగను నంతె నింకన్ వ్యధలున్ ||

(48) తే|| కనుఁగొద్దమందిచే గటకటా పుట్టువఁ
బరుపాయి పోక పట్లఁ జేకూర |
వసిత్రోఁ జెడెదు పొ్రిష్ట బంగరు కొండఁ
గాయ వేసవ డెండె కరఁగుమంచువలె |
మడిసెను తేద క్రమ్మఱ మొదలిడక

(26)

49 My husband is thy friend, for his sake spare me ;
Thyself art mighty, for thine own sake leave me ;
Myself a weakling, do not then ensnare me;
Thou look'st not like deceit, do not deceive me:
My sighs, like whirlwinds, labour hence to heave thee,

50 Why should the worm intrude the maiden bud ?
Or hateful cuckoos hatch in sparrow's nests ?
Or toads infect fair founts with venom mud ?
Or tyrant folly lurk in gentle breasts?
Or kings be breakers of their own behests ?
But no perfection is so absolute,
That some impurity doth not pollute.
Unruly blasts wait on the tender spring;
Unwholesome weeds take root with precious flowers ;
The adder hisses where the sweet birds sing ;
What virtue breeds, iniquity devours :
We have no good that we can say is hours ;
But ill-annexed Oppportunity
Or kills his life, or else his quality.

మునుముందె తాఁదుడుపు నొంపెఁ దె బరువు।
నొడలిసాగ సుమతి యుండెందువారు
కావజాలరు వానిఁ గడగండ్ల నుండి॥

(49) ఉ॥ నాదు మగండు నీకు జెలి
నన్ను మిగుల్చు మువానిఁ గూర్చి నీ।
వాదట గొప్పవాఁడ వది యైనఁ
దలంచుము విద్వ నన్ను నెం।
తో దయ మోసకాని వలెఁ
దోఁచవు నన్నిటు మోసపుచ్చఁ జేకే।
బేదను బల్మిఁ బట్టి కొక పెట్టిన
నావలి యూపుఁ నిన్నుఁ దై।
గాఁ దెగఁదీయ దామె నిటు
కాటియ పెట్టకు మాఁడు దానినిన్॥

(50) ఉ॥ కన్నియ మొగ్గ నేల చోరఁ గావలయుం బారు గేలపెచ్చు కల్।
వన్నిన గూళ్ళ గుల్లిడు పొద వంబడునట్టులఁ జేయఁ గోయిలల్।
కన్నన నీటి బుగ్గలను గప్పల దేల విసంబుఁ గల్పెడున్।
సన్నగ మంచి డెందముల నక్కడుఁ గొంటెతనంబదేల జేఁ।
డెన్న కతప్ప నేలతన యిచ్చిన యానతిఁ గాని దేనికిన్।
దిన్నగ నుండ దంతయు గణింపఁగఁ గొండొక లోపమంటెడున్॥

ఉ॥ ఎంతయు లేఁత మొక్కలప యింబడఁ దుంటరి గాడ్పు పొంచుఁ బై।
స్వంతను గాబు మొల్చు బుస కొట్టెడుఁ బిట్టలు షాడఁ జిల్వ చూ।
పొంతనె కోపమున్న దరి పుణ్యము గాంచినదానిమింగుఁ దా।
నింతకు మంచిలేదు దురదృష్టము చెప్పఁగ రానిదేరికిన్॥

51 The patient dies while the physician sleeps ;
The orphan pines while the oppressor feeds ;
Justice is feasting while the widow weeps ;
Advice is sporting while infection breeds :
Thou grant'st no time for charitable deeds :
Wrath, envy, treason, rape, and murder's rages,
Thy heinous hours wait on them as their pages.

52 O, hear me then, injurious, shifting Time :
Be guilty of my death, since of my crime.

53 Poor hand, why quiver'st thou at this decree ?
Honour thyself to rid me of this sahme ;
For if I die, my honour lives in thee,
But if I live, thou liv'st in my defame ;
Since thou couldst not defend thy loyal dame,
And wast afear'd to scratch her wicked foe,
Kill both thyself and her for yielding so.

54 At last he takes her by the bloodless hand,
And thus begins · " What uncouth ill event
Hath thee befall'n, that thou dost trembling stand ?
Sweet love, what spite hath thy fair colour spent ?
Why art thou thus attir'd in discontent ?
Unmask, dear dear, this moody heaviness,
And tell thy grief, that we may give redress,

(51) త॥ .♦ఒలయునురోగివైద్యుఁడు నిదురింప-.♦నసదయెండెదుఁ గూళ
.హాయిగమెక్క-।
.♦నలివిందుఁగుడిచెడు .న్యాయాధికారి .యల♦వితంతువునేడ్వ-
.♦నాలోచనయును।
ఁ.గలిగియాటాడు రేఁ .గఁగసంటుతెవ్వులు- .మంచిపనులకు
స.మయమునీ♦వీవు।
.కొలుచునీగంటలు .కోపమునుబ్బు- .మోసముఁ- జెఱను-
జం.పుటను- బంట్లవలె ॥

(52) ద్వి॥ వినుమనిల్కడ లేక.పీడించు వేళ।
.♦పొసరుచునానేర.మువలెనాచావు॥

(53) త॥ .ఏలనేచేయి-నీ.విట్టితీర్పునకు.వడఁకెడ-పీసిగ్గు.వలననిన్నిఁ ఫు।
.తేలించిపరువునఁ.♦దివ్వరుమునేనుఁ.♦దఱలిననాగొప్ప.దక్కున్నీకు।
.♦వాలాయ- మటుకాని.పట్ల-నా ♦అవ్వ.నీతోడనిల్చును-
.నీ♦ చెలి♦న్నగతు।
ఁ.జీలిచికావకి .♦చ్చెల్వునలాంగి .యుండుటచేఁ ♦బాల.యును
దానితోడ॥

(54) సీ॥ .వాఁ ♦డెట్టకేలకుఁ .♦బాలినచేతితో.నాపెనుఁబట్టి
యి.ట్లనఁగఁ♦దొడఁగె।
.నేవింతకీడునీ. కెసఁగెను- నీవిట్లు .వడకుచునుంటివో
.వాలుఁగంటి।
.నీసొగసైన .న్నెఁజెఱచెనేవంత- .యెందుకీ విటుఁలుంటి
.విందుఁదొఱఁగి।
.వ్లొడియొనరించ .వేయక్కటకటసీ .వనట. దానిం
దీర్ప.వచ్చునేము।

Three times with sighs she gives her sorrow fire
Ere once she can discharge one word of woe:
At length address'd to answer his desire,
She modestly prepares to let them know
Her honour is ta'en prisoner by the foe:

55 As through an arch the violent roaring tide
Out runs the eye that doth behold his haste,
Yet in the eddy boundeth in his pride
Back to the strait that forc'd him on so fast,
In rage sent out, recall'd in rage, being past:
Even so his sighs, his sorrows, make a saw,
To push grief on, and back the same grief draw.

SUNNETS.

56 When most I wink, then do mine eyes best see,
For all the day they view things unrespected;
But when I sleep, in dreams they look on thee,

6 గీ॥ చెప్పుచుండనిట్లు జేజేలరుసిమిన్న।
తండ్రిచెంత వాంచి తన మొగంబు।
కేలఁబట్టుకొన్న కెందమ్మి రేకుల।
జగముతల్లి లెక్క సలుపుచుండె॥

7 గీ॥ కూడుకొనుటయందుఁ గొంకునందుచు సుంత।
నిల్వఁబడుచు మఱి మఱల్వఁబడుచు।
నోరచూపులన్న డొందొంటఁదవులుచు।
నానకట్టుచేన నంగఁజొచ్చె॥

8 గీ॥ పల్కరించఁగఁబడి బదులుమాటాడదు।
పొదువఁబడిన పైటఁ బోవనెంచు।
మెత్తమూర్కొగమున నత్తమిల్లెడునైన।
నా పెమిత్తి గొంగ హాళికయ్యె॥

9 గీ॥ పెనిమిటియొనర్చు సింగారముఁ గెఱునగు।
తనరుచుండఁగ సద్దమం దునఁగనుఁగొనఁ।
మైదువల మేలుబంతి తా నంచుమిగుల।
సిబ్బితికనంబునందలఁ జెమదిలోన॥

10 సీ॥ పల్చనిపైఁదీగఁ బరగెడు నెలనాఁగ
నడుజవ్వనంబున న్దనరు చాము।
నూదిపల్చాలున సొంపగు ముద్దియ
నింపారఁబొసిన సొంపసందు।

11 ప్రాణేశవిశ్లేషితయా మృదీయా । తత్రైవ నేయాదివసాః కియన్తః ।
సంప్రశ్యమోగ్యృష్ఠితిరేషక్లేశః । కరాహిమాంశోరపి తాపయన్తి ॥

(1) దూతిత్వయా కృష్ణమహో నిఖిలమ్మదుక్తం ।
నత్వాదృశీపరహితప్రవణా త్రిలోకే ।
శ్రాన్తాసిహాన్తమృదులాంగిగతామదష్టం ।
సిధ్యన్తికుత్రసుకృతానివినాశ్రమేణ ॥

(2) దష్టంబింబనిభాధరాగ్రమరుణం పర్యాకులోధావనా ।
ధమ్మిల్లస్తిలకంశ్రమాంబుగలితంభిన్నా తనుఃకంటకైః ।
ఆఃకర్ణాజ్వరకారికంకణ ఝణత్కారం కరాధూన్వతి ।
కింభ్రామ్యస్యటవీశుకాయకుసుమాన్వేషాననాద్గ్రహీత్ ॥

(3) మానమ్మానమనామనాగపినతం నాలోకతేవల్లభమ్ ।
నిర్యాతేదయితే నిరన్తరమియంబాలావరంతప్యతే ।
ఆనీతేరమణేబలాత్పరిజనైః మౌనంసమాలంబతే ।
ధత్తేకంఠగతానసూన్ ప్రియమతమ్ నిర్గంతుకామమ్పునః ॥

.నగెడువాతెఱఁగల.♦ననఁబోఁడి
సన్నని.♦కౌనుకుల్కెడు♦మచ్చె.కంటిజెదురు।
.లేడిచూపులవన్నె·లాఁడి-లోఁత్రైనపొ
క్కిలిఁగల్గు♦చిలుకల,కొలికి-పిఱుఁదు।
.బరువుమైనద్చ్యుమ్మెన .వంగుసుంత ।
.చన్నుఁగవ♦వేఁగుతోడ ఁనే.♦యన్నుమిన్న।
.యలరుమండెడు-ఁజెలువ౦.సలుపఁదలఁచి।
.నలువయొనరించుతో♦లిమచ్చు.♦నాఁగసచట॥

11 గీ॥ .ఇదిగొనావిన్న పంబునూ.జేలువాఁడ।
.గడపునడికొన్ని ప్రూఁటల.క్కడెనెనీవు।
.ఇప్పడిత్తావుపరిపడ దించుకయును।
.బొనరుచున్నాఁక-♦చలివెల్గు.♦మినుకులైన॥

1 గీ॥ ఏను చెప్పినదెల్ల చె-లీనలిపితి।
వౌగ-నీలాగుమేల్సేయు-వారులేరు।
కోమలేడస్పిత కటనా-కొఱకుఁబోయి।
పాటువడకున్నఁబున్నెము-ల్వచ్చెనెచట॥

2 గీ॥ దొండపండనిపొఱికెనీ.తొగరుమోవి।
చెమ్మట్రింబొట్టుపరుగునం-జెన రేఁగొప్పు।
ఒడలుఱక్కువడెన్మ్రోడ్లఁగడెములసడి।
వడరకడవిచిల్కకిదెపూల్వడ సెవదినె॥

3 చ॥ చెలువుఁడుమొక్కెనన్ననదు-చిన్నదిసుంతయునైననెంతయున్।
బొలయలుకన్ మగండెడయఁబొక్కుచునుండెదునీమొమెన్నఁడున్।
•బలిమిఁజెల్వుసింజెలులు-పజ్జకుఁదెచ్చెసనూరకుండునా।
తఁడరుగనిచ్చగింపమఱితాల్చెదుఁగుత్తుకనంటుపానముల్॥

(4) కర్ణాభరణంతుదమేవకోకిలరుతం తస్యాఃశ్రుతేభాషితే ।
చంద్రాలోకరుచిస్తదాననరుచేఃప్రాగేవసందర్శనాత్ ।
చక్షుర్నిర్మలనమేవతన్నయనయోరగ్రేమృగీణాంవరం ।
హైమీవల్యపితావదేవలలితా యావన్నసాలక్ష్యతే ॥

విప్రయోగశ్రియే ॥

12 తుల్యానురాగపిశునంలలితార్థబంధం ।
పత్రేనివేశితముదాహరణంప్రియాయాః ।
ఉత్పశ్యమ్మలంమమసఖే మదిరేక్షణాయా ।
స్తస్యాస్సమాగతమివాననమాననేన ॥

13 గూఢంనూపురశబ్దమాత్రమపి మేకాంతంశ్రుతౌపాతయేత్ ।
పశ్చాద్దైత్యశనైఃకపోత్పలవృతేకుర్వీతవాలోచనె ।
హార్మ్యేఽస్మిన్నవతీర్యసాధ్వసవశా న్మందాయమానాబలా ।
దానీమేతపదాత్పదంచతురయాసఖ్యామమోపానికమ్ ॥

14 అనధిగతమనోరథస్యపూర్వం । శతగుణితేవగతామయాత్రియామా ।
యదితుతవసమాగమేతథైవ । ప్రసరతిసుభ్రుతతః కృతీభవేయమ్ ॥

15 ఇదంరుణాద్ధిమాంపద్మ । మంతఃక్వణితషట్పదమ్ ।
మయాదష్టాధరంతస్యా । స్ససీత్కారమివాననమ్ ॥

4 గీ॥ ముగుదవల్కెఁ గోయిలనుడి-యగును వెగటు।
చానమొగమగపడుదాఁక-చందురుపస।
కన్నుమూయమేల్తేల్లా వె-కనులయెదుట।
చేడెఁగనకున్న వలకింపు-పైఁడితీఁగె॥

12 గీ॥ తెలుపుచునరివలపన్నఁగు తలఁపుఁగల్గు।
నాచెలువమాటయీయాకునందమరెడు।
నెయ్యుకనెర్పిస్పలుగలనా ఇంతిమోము।
నాదుమొగముతోఁగూడిన మూదిరిఁజెలి॥

13 త॥ పదుతనావీనులం బరఁగ మంతనము నందం దెచప్పుడావంతయు
నైన।
పడిలేక నెను వెన్కఁ నను దెంచిపూయుఁ గాతనాకన్నవఁ గైదా
మరలను।
పడుపునైనీమేడ చక్కటికిదిగి పడియంతయుందగ్గి బలిమినైనాదు।
కడకునేర్పగుచెలి కత్తె చేఁదేఁట డెడునడుగడుగున డ్డింపగఁబడు
చు॥

14 గీ॥ నాదుకోరికతీరకున్న తఱిమునుపు।
రేయినాక న్చైదున్నాఱు రెట్టలగుచు।
నీదుకూటమియుండట్లు నెగడు నేని।
పునెమునాదె-చక్కనికను బొమలదాన॥

15 గీ॥ లోన జమిలిముక్కాలియె లుంగుఁగలిగి।
నట్టియా తమ్మినన్నరి కట్టుచుండె।
వడిగ నాచేతఁగఅవగఁబడిన పెదవి।
మొరయునెగయూపుఁగలదాని మోము వెలను॥

16 యదృచ్ఛయా త్వం సకృదప్యవంధ్యయోః । పథిస్థితా సుందరి యస్య నేత్రయోః ।
త్వయా వినా సోఽపి సముత్సుకో భవేత్ । సఖీజనస్తే కిము గాఢసౌహృదః ॥

17 అమ్హోత్కలదాణిడవేపఅవల్లీపై జలఅంతి ఆమేలగా-సహిమో ఆవేహిదా ।
వణమ్ । సుమరేసిక్ఖపదంఅత్తణోవఅణమ్ ॥

18 ప్రియమాచరితం లతే త్వయా మే । గమనేఽస్యాః క్షణవిఘ్నమాచరన్త్యాపి ।
యదియం పునరప్యరాళనేత్రా । పరివృత్తార్ధముఖీ మయాద్య దృష్టా ॥

19 కిదవల్లహాహి అలక్ఖిఅహం- అణుణఅంతగేణ్ హామికిన్తు దక్ఖిణస్స దేకిద
పచ్చాత్తావస్స భాఅమి ॥

20 కార్యాంతరితోత్కంఠం । దినం మయానీతమనతికృచ్ఛ్రేణ ।
అవినోదదీర్ఘయామా । కథం ను రాత్రిర్గమయితవ్యా ॥

21. కుసుమశయనం న ప్రత్యగ్రం న చంద్రమరీచయో ।
న చ మలయజం సర్వాంగీణం న వా మణియష్టయః ।
మనసిజరుజం సా వా దివ్యా మమాలమపోహితుం ।
రహసి లఘయేదారబ్ధా వా తదాశ్రయిణీ కథా ॥

22 ఇదం తయా రథక్షోభా । దంగేనాంగం నిపీడితమ్ ।
ఏకం కృతీ శరీరేఽస్మిన్ । శేషమంగం భువో భరః ॥

16 సీ॥ ఏకతమునసయ్యె నీలోకమూర్తిప।
నెవరికింటఁబడెనో యీ గురుఁబోడి।
బాళిఁజెందునీవి రాలివాఁడుస్గాడ।
చెలులమాటవేరె చెప్పనేల॥

17 వ॥ అమ్మోమ్మా నామేనుతీఁగెచివురుఁ గగుర్పొడిచెను- చెలీదీని విడిపించు-
నెచ్చెలీయీనామాటఁ దలంచుచుందువుగదా.

18 సీ॥ ఆపెపోకకోకసమున మద్దుసాచ్చి।
తీఁవమేల్పొడఁగూడ చీకీవనాకు।
గిమ్మఁజాస్వాలుఁగంటిని కనసనిపుడు।
కన్పడెనగముదిస్తై మొగంబుతోడ॥

19 వ॥ మోసగాఁడ- చుల్కనిచెందక గుబ్బఁజాచిడానేను- వేడికొల్లైకొ
నకున్నాను- గాని- పలుస్రినువినల్గాడీవనిచు నీకుజడిసెదను.

20 సీ॥ పసిడిబచేనడంగి బాలికన్య।
పవలునమువఁబడెను దుమిబ్బండితెక।
పాడవుజాడువేడుక లెడయుర్తే।
యెటులనాచేఁగడుపఁబడు నేకమీఁద॥

21 సీ। అలరుపానుపుగాని లె న్నెలయుఁగాని।
గంధమునాత్మనికవు నీడ్లుగానినాడు।
మరునిపెత్తఁదీపఁజాలివచ్చెరయుఁగాని।
దానికతగానితప్పమం తనమునందు॥

22 సీ॥ అరదమొరగఁగినాపైపై నోర్చయఁబడియె।
నిచోటునామేనియందున- నిన్దియొకటి।
ఘనెముపొసరించె-నాయెడ లుతమినిలిన।
తావుసంతయుఁబుడమికెంతయునుబడువు॥

23 అనేనకల్యాణిమృణాలకోమలం। వ్రతేనగాత్రంగ్లపయస్యకారణమ్।
ప్రసాదమాకాంక్షతియస్తవోత్సుకః। సకింత్వయాదాసజనఃప్రసాద్యతే॥

అభిజ్ఞానశాకుంతలే॥

24 ఈసీసిచుంబిఆఇంభమరేహిం। సుఉమారకేసరసిహాఇం।
ఓదంసయంతిదఆమాణా। పమదాఓసిరీసకుసుమాఇం॥

25 అధరఃకిసలయరాగః। కోమలవిటపానుకారిణౌబాహూ।
కుసుమమివలోభనీయం। యౌవనమంగేషుసన్నద్ధమ్॥

26 హాళాస కంపళే- ఇఅంసఅంవరవహూబాళసహా అరస్సతుఏకిదణామహే
హావణజోసిణి త్తిణోమాళిఆఖుణంవిసుమరిదాసి- తహాజఇఅత్తాణం వివి
సమప్పస్సం- హాళారమణీ సోక్ఖకాలే ఇమస్సిలదాపా అవమిహుణస్సవ
ఇఅణోసవుత్తే- ణవకుసుమజోవ్వణావణజోసిణీ సిణిద్ధపల్లవదాఏ ఉవ
భోఅక్ఖమోసహాఆరే- హాళాఅణసూయే అవిజాణాసికింణిమిత్తంసఉం
దళావసిజోసిణిం అతిమెత్తంపెక్ఖది- ణఖువిభావేమికహేహి- జహావణ
జోసిణి అణురూపేణపా అవేణసంగదా- ఏవ్వంణామఅహం విఅత్త
ణో అణురూపం వరంళహేఅత్తి- ఏసోణూహాంతు హాఅత్తగదో మ
ణోరహో॥

23 గీ॥ ...శోకశ్రీకాంతము. కరణి మెత్తని మేను।
వాంచుచుంటివి క్రొవ్వాము చేత।
నెవఁడు నీకని కోరికములవలచు సబ్బంటు।
తనుఁగొనఁబడునేమొ. నెసఁపునఁ జెలి॥

పాట — జేగడ — జంపె.

24 "ఎత్తుగడ" .కొదమతుమ్మెదలొ కింతగొరిలు నూఁగుజడలతు
దలుగలదిరిసె పువ్వులు।
"తిరుగడ" .విదలుకనికరంబలతాకందమ. వీనులఁ గై సేయుచు
నుందువె.

25 కం॥ తలిరు జిగిమించువాతెఱ।
పొలుపగు లేఁగొమ్మజోడుఁ బోలిన చేతుల్।
చెలువమగు మేనియంతట।
నలరువలెఁ జవ్వనంబు. నలరుచునుండెన్॥

26 వ॥ సకియ- శకుంతలా- తీయమామిడి గున్నం జెంద్రాడఁ గోరుకొన్నది
విరజాజి- నీచేఁదోఁటవెన్నెలయను పేర్వడసె- దీనిమఱచితివికదా అ
ట్లైన నన్నే నే మఱచితినమ్మా-మంచిచెట్టినీ తీఁగెమ్రాఁకు జంటకుఁ
బొందుకలిగె- గొప్పసహాయమునఁ గొమరారునీ తోఁటవెన్నె
లం బాడము చివురునీతీయమావిగున్న కుదుటఁ జెల్లు- చమాత్రి
యనసూయా- శకుంతలయెందుకుఁ దోఁటవెన్నెల నంతగాఁ జూ
చుచున్నదోఁ నీవెఱుఁగుదువా- నాకుఁదోఁచలేదు నీవు చెప్పవా-
ఎట్లుతోఁటవెన్నెల తగినమ్రాఁకితోఁ గూడెనో యట్లు తాఁగూడఁ
దగుమగనిఁ బొందుమసని (శ) ఇదినిక్కముగ నీలోనికోర్కె.

27 యతో యతః షట్చరణోఽభివర్తతే । తతస్తతః ప్రేరితలోలలోచనా।
వివర్తితభ్రూరియమద్య శిక్షతే । భయాదకామాపి హి దృష్టివిభ్రమమ్॥

28 చలాపాంగాం దృష్టిం స్పృశసి బహుశో వేపథుమతీం ।
రహస్యాఖ్యాయీవ స్వనసి మృదు కర్ణాంతికచరః ।
కరం వ్యాధున్వత్యాః పిబసి రతిసర్వస్వమధరం ।
వయం తత్త్వాన్వేషాన్మధుకర హతాస్త్వం ఖలు కృతీ ॥

29 తదో వసందోదారసమవిశా ఏఉమాదశ్రిఇత్త ఆంరూవం పెక్ఖి— అణ
సూపగమిస్సం దావ అహ- ఇమం అసంబద్ధపళావిణిం పిఅవదం అజ్జాఏ గో
దమీఏ ణివేదేదుం ॥

30 స్రస్తాంసావతిమాత్రలోహితతలౌ బాహూ ఘటోత్క్షేపణా ।
దద్యాపి స్తనవేపథుం జనయతి శ్వాసః ప్రమాణాధికః ।
బద్ధం కర్ణశిరీషరోధి వదనే ఘర్మాంభసాం జాలకం ।
బంధే స్రంసిని చైకహస్తయమితాః పర్యాకులా మూర్ధజాః ।

27 గీ॥ ఎచ్చు కెచ్చుటఁ దుమ్మెద యెదురుతగులు ।
నాయెడ నదురుచుండుఁ గన్దోయిఁ గోలిపి ।
యీమె తిరిగెడు బోమలతో నిపుడు నేర్పె ।
వలపు లేకయుఁ జూపు హోయలు వెలయ్ప్రన ॥

28 త॥ కనియద రెడు కడకన్నుఁ బలాత్ముఁ
దడఁ బాటుఁ గలదానిఁ దాఁకుచునుండు ।
వానరుతు మెల్లన నులివు మంతనము
చెప్పెడు తీరునఁ జెవియొద్దఁ జేరు ।
కొని తాఁ బ్రివుచుండువు కూటమియసల
యిన మోవి నాపెచే యివిదల్చుచుండ ।
బుసెముకల్గినదాన ఘ్రగదతేఁటి నిజ
ము వెదకుటన్నెమె మోసపోయితిమి ॥

29 వ॥ పిదప నామని తటి వెజ్జెత్తించు సోయగముఁ జూచి (క) నేవ్ల్లి
పోయెద నసనూయా యిట్లు కూడనిమాటలంచున్న ప్రియంవ
దన్గూచిఁ గౌతమితోఁ జెప్పుటకు ॥

30 త॥ పొలపుగవంగిన పూఁవులు మిగుల
నెత్తినియజ చేతఁ లెసఁగుబుజములు ।
కడవెత్తుటజ్జన్నుఁ గపవడంకెడయఁ
బోవదిప్పటి కూరుపులు మేరమీఱు ।
గలుకు పూవంటుపో గుబ్బఁ జిగిమించు
మోమునఁ జెమ్మట ముత్తెములల్లు ।
ముడివీడ నొక కేల ముడువగఁ బసెతఁ
విడియఁ బారిన తల వెండ్రుకలెల్ల ॥

31 వాచం న మిశ్రయతి యద్యపి మద్వచోభిః ।
కర్ణం దదాత్యభిముఖం మయి భాషమాణే ।
కామం న తిష్ఠతి మదాననసమ్ముఖీనా ।
భూయిష్ఠమన్యవిషయా న తు దృష్టిరస్యాః ॥

32 అనాఘ్రాతం పుష్పం కిసలయమలూనం కరరుహై- ।
రనావిద్ధం రత్నం మధు నవమనాస్వాదితరసమ్ ।
అఖండం పుణ్యానాం ఫలమివ చ తద్రూపమనఘం ।
న జానే భోక్తారం కమిహ సముపస్థాస్యతి విధిః ॥

33 అభిముఖే మయి సంహృతమీక్షితం । హసితమన్యనిమిత్తకృతోదయమ్ ।
వినయవారితవృత్తిరతస్తయా । న వివృతో మదనో న చ సంవృతః ॥

34 దర్భాంకురేణ చరణః క్షత ఇత్యకాండే । తన్వీ స్థితా కతిచిదేవ పదాని గత్వా
ఆసీద్వివృత్తవదనా చ విమోచయన్తీ । శాఖాసు వల్కలమసక్తమపి ద్రు-
మాణామ్ ॥

35 క్షామక్షామకపోలమాననమురః కాఠిన్యముక్తస్తనం ।
మధ్యః క్లాన్తతరః ప్రకామవినతావంసౌ ఛవిః పాండురా ।
శోచ్యా చ ప్రియదర్శనా చ మదనక్లిష్టేయమాలక్ష్యతే ।
పత్రాణామివ శోషణేన మరుతా స్పృష్టా లతా మాధవీ ॥

31 గీ॥ మాటఁ గలపదు కాని నే మాటలాడ
వుండఁ జెవియొగ్గి యాలించు చుండు నాడు।
మోమునకెదురుగాఁ దన మొగము నిడదు।
కాని మిక్కిలి వేగ్గాదు దానిచూపు॥

32 ఉ॥ కోకిలనిగ్రొత్తేనె మొనఁ గ్రుచ్చని మావికెఁ గోరువాటులన్।
దాలచనట్టి లేఁజివురు తావిఁ గొనంబడనట్టి పూవునుం।
బోలినదానిసోయగము ముందటినోములవేటిపంటగా।
బోలును దానినేలుటకుఁ బుట్టినయాతనిదెంతపున్నెమో.

33 గీ॥ చూపు మఱలింపఁబడుమోము జూడ నేను।
నొందుతలఁపు సగఁబడు హాయలు మీఱ।
నడఁకువ మెయి నడ్డఁబడిన నడక గల్గి।
పడఁతి చేపాఁగఁడు బయ్యల్లడఁడు మఱుండు.

34 గీ॥ కతము లేక కాలు గాయమునకు దబ్బ।
ములకనను ముఁగొన్ని యమ్మసుబలదిగి।
చెలువమోము ద్రిప్పి నిలిచె విప్పుచు నాక।
చీరఁ దగలకున్నఁ జెట్ల కొమల.

35 త॥ కడువాడు చెక్కిళ్లల్ గలమోము గట్టి
తగ్గినచన్దోయిఁ దన రెమ్మనక్క।
బడలిక లేఁగాను వంగినమూఁపు
లెంతయు వెల్లన యినమేనిచాయ।
నెడవిల్లు చేఁగుంది వెలఁదుక కనిక
రింపఁబడఁదగు మరి సొగసు మీఱు।
వడగాలిచేఁ దాఁకఁ బడు నాకులుగల
తీయమామిడితీఁగె తీరునఁ దోఁచు॥

36 హళామఅణలేహోసకరీఅదు- తంసుమణోగోవిదం- కరిఅదేవదాపసా
దవ్వవదేశ్శేణతస్సరణోహద్ధంపావఇస్సం—

37 తుజ్ఝ ణఆణేహిఅఅం। మహఉణమఅణోదివావిరత్తిం వి।
నిగ్ఘిణతవేఇబళిఅం। తుఇజంత్తమణోరహాఇఅంగాఇ—

38 కింశీతలైః క్లమవినోదిభిరార్ద్రవాతాన్ ।
సంచారయామినలినీదలతాలవృంతమ్ ।
అంకేనిధాయకరభోరుయథాసుఖంతే ।
సంవాహయామిచరణావుతపద్మతామ్రౌ ॥

39 లదావళఅసందావహారఅమండేమిభూ ఓపరిభోఅఆ.

40 ముహురంగుళిసంవృతాధరోష్ఠం। ప్రతిషేధాక్షరవిక్లబాభిరామమ్।
ముఖమంసవివర్తిపక్ష్మలాక్ష్యాః। కథమప్యున్నమితంనచుంబితంతు॥

41 తస్యాఃపుష్పమయీశరీరలులితా శయ్యాశిలాయామియం।
క్లాంతేమన్మథలేఖఏషనలినీ పత్రేనఖైరర్పితః।
హస్తాద్భ్రష్టమిదంబిసాభరణమిత్యాసజ్యమానేక్షణో।
నిర్గంతుంసహసానవేతసగృహాచ్ఛక్నోమిశూన్యాదపి॥

36 వ॥ ఏమో- వలపుజాబువ్రాయుము- దాని బువులలోడాఁచి- వేల్పా పసాదమను నెపంబున- జేనిచేతఁ బెట్టెదను॥

37 గీ॥ .నీదుడెంద మొకింతయు .నేనెఱుంగ ।
.మాపుబవలును నీపయి .స్మరులుకొన్న ।
.నాదునెమ్మనుమిక్కిలి .♦ననవిలుతుఁడు ।
.కనికరముఁ ♦దోఁచఁగినవాఁడ- .కాఁచుచుండు॥

38 గీ॥ నీదుబడలికవాయగ .నీటిగాలి ।
.వీతునా♦తమ్మిరేకుల .♦పీవలను ।
.దొడనుఁగూచుండఁబెట్టను .స్తొడలబాః ।
.యడుగులొత్తుదునానీకు .హాయిగాను॥

39 వ॥ కాకఁబోఁగొట్టిన తీఁగెజొంపమా ఱిరిగి ♦కూటమునకై పిల్చెదను॥

40 గీ॥ .పలుమఱున్నెవ్వళ్లతో మూయఁ .బసీన పెదవి ।
.వలదనెడి♦వ్రాలు- నైఁ♦చొక్కు- .పాటు- ♦తనకు ।
.♦కాల్రుఁగంటి మాఱ్మొగ♦మెట్టు కేలకెత్త ।
ఁ.బడిమె- నైనను- ముద్దిడఁ .బడఁగలేదు॥

41 తరువోజ :— .ఇదెయూపెమే♦ని చేనెంతయురాలి.
పైనలిఁగనపూల.పానుపు-గోళ్ల।
.♦పదనులవ్రాయంగఁ.బడు♦మరు♦కమ్మ
.తగునిదెవాడిన.తామరాకుపయి ।
.నిదెతూఁడుగవవడి.మెసైతినుండి_.
యంతటనేన్నిట్టు.లదికట్టఁబడక।
.నుదుగతోదబ్బన.న్బోఁజాల-రిత్త
.వారినప్పటికిఁ♦.బ్బలియిల్లువిడిచి॥

42 తపతితనుగాత్రిమదన । స్త్వామనిశంమాంపునర్దహత్యేవ ।
గ్లపయతియథాశశాంకం । నతథాహికుముద్వతీందివసః ॥

మాలవికాగ్నిమిత్రే ॥

43 విపులంనితంబబింబే । మధ్యేక్షామంసమున్నతం స్తనయోః ॥
అత్యాయతంనయనయోః । మమజీవనమేతదాయాతి ॥

42 క॥ చెలియూనసవిత్తుఁడునిను ।
•♦గలఁచె- నయిన- నన్ను నెపుడుఁ •గాల్చుచునున్నా ।
డలపవలు చందమామన్ ।
•♦జెలువడఁచినయట్లు •♦తోవలఁ •జేయదుసుమీ ॥

43 క॥ •వెడలపుపిఱుఁదులయెడ- నె ।
•న్నడుమున ♦నకనకలు- బిగిత•నము ♦గుబ్బల- బల్ ।
నిడుపున్జూపులయందున ।
•♦నడతెంచుచునుండె నిపుడునా ♦యుసుఁజిదిగో ॥

MERREMENT.

ALL'S WELL THAT ENDS WELL *Act I Sc. I*

1 Full oft we see
Cold wisdom waiting on superfluous folly.

Sc. iii.

2 I have been, madam, a wicked creature, as you and all flesh and blood are ; and, indeed, I do marry that I may repent.

Act. iii Sc. ii.

3 Why, he will look upon his boot, and sing ; mend the ruff, and sing; ask questions, and sing ; pick his teeth, and sing. I know a man, that had this trick of melancholy, sold a goodly manor for a song.

AS YOU LIKE IT *Act I Sc II.*

4 The more pity, that fools may not speak wisely, what wise men do foolishly.

Act. ii Sc. vii.

5 Call me not fool, till Heaven hath sent me fortune.

హాస్యరసము.

1 ద్వి॥ కడు వెఱ్ఱిబానిసఁగా ముద్దుబుద్ధి।
కడచుట తఱచుగఁ గందును మనసు॥

2 వ॥ అహో! నీవలె - మఱియు - నందఱిలాగు - నేఁగూడ నొక తెల్వి మాలిన జంతువును - గాని - నిశ్చయముగాఁ జెంగ్లాడెద - నందుచేఁ బశ్చాత్తాపపడవచ్చుఁ గనుక.

3 వ॥ ఎందుకు - వాఁడు తన సజోడు వైపు చూచుచుండును - మఱియుఁ గుచ్చెపెట్టి కుట్టిన తన మెడ గుడ్డ సవరించుకొనుచుండును - బ్రిక్ష్ణము లడుగున్నాఁడును - వెండియుం బల్లు కుట్టుకొనుచుండును - ఈ తీరు పిచ్చిగల యొకఁడొక పాటకై తన మేలైన మాన్యము నమ్ముకొనుట నేనెఱుఁగుదును.

4 వ॥ బుద్ధిమంతుల నవివేకముగాఁ జేయుదానిఁ బెట్టులు వివేకముగ వివరింపరాదనుట మఱింత ఘోరము.

5 ద్వి॥ పిలువకున్నను వివేకి యంచీవు।
కలిమి దేవుఁడు నాకుఁ గలిగించువఱకు॥

Act iii Sc ii.

6 Love is merely a madness; and, I tell you, deserves as well a dark house and a whip as madmen do; and the reason why they are not so punsihed and cured is, that the lunacy is so ordinary that the whippers are in love too. Yet I profess curing it by counsel.

Yes, one; and in this manner. He was to imagine me his love, his mistress, and I set him every day to woo me; at which time would I, being but a moonish youth, grieve, be effeminate, changeable, longing, and liking; proud, fantastical, apish, shallow, inconstant, full of tears, full of smiles; for every passion something, and for no passion truly anything, as boys and women are, for the most part, cattle of this colour: would now like him, now loathe him; then entertain him, then forswear him; now weep for him, then spit at him; that I drave my suitor from his mad humour of love, to a living humour of madness, which was, to forswear the full stream of the world and to live in a nook merely monastic.

Act. iv Sc. i.

7 Very good orators, when they are out, they will spit; and for lovers, lacking (God warn us) matter, the cleanliest shift is to kiss.

6 వ॥ వలపుబొత్తిగ నెట్టి- మఱియు- నీకుఁజెప్పెద- బిచ్చివానివలెఁజే
కటిగదిక్కు ♦జబుకునకుందగును-వలపునఁబొగిలువారట్లు శిక్షింప
బడి కుదర్చఁబడకుంటకుఁ గారణమేమన- చికిత్సకులుగూడ వ
లపుననుండు నంతసామాన్యముగా నాపిచ్చియున్న- దైనను- నే
నుపదేశమున నదికుదర్చఁగలనని చెప్పెద- నౌను- నేనీలాగొకని
కాపిచ్చికుదిర్చితిని- వాఁడునన్నుఁదనవలపుకర్తగా బ్రాణనాయి
కగా భావించవలయును- మఱియు- వాఁడునన్నుఁబ్రతిదినము బ
తిమాలుకొనునట్టు లేపఱచెదను- ♦చాపల్యముఁగల పడుచునై
నేనాసమయమున కేడ్చెదను-మెత్తఁబడి-♦చాంచల్యముకలిగి-భ్రాం
తిఁగొని- ♦వాలకమువేయుచు- గర్వపడి- లేనిపోనియూహలతోఁ
గోఁతిచేష్టలుసల్పుచు-దసఁబడి- నిలుకడలేక- కన్నీళ్లనిండి- చిఱు
నగవుల ♦మెండుకొని యుండెదను- బ్రతిదుఃఖమునకుఁగొంతయు-
నేమనో♦వ్యథయులేకున్న నేమాత్రమైనను-మొత్తముపై- బిల్లకా
యలున్ స్త్రీలునిట్టిజాతి♦పశువులు-♦గాన- వానినప్పుడేప్రేమించెద-
నప్పుడే యసహ్యించెదను, వెంటనేవానినన్నింతోఁ పెట్టెద- దోడ
నేపరిమాణముచేసి వాని♦న్నిరాకరించెద- నప్పుడేవానిఁ గూర్చి
♦విలపించెద- దక్షిణమెవాని పైనుమిసెద- నన్వేలచినవానిన్ వాని
పిచ్చివలపునుండి ♦తీవ్రోన్మాదపరిక్రృతికిఁబాఱఁదఱిమెద- ననఁగా-
వాఁడొట్టునై చికొని- యీమనుష్యసంఘమున్వీడనాడి- ♦మునినై
యొకమూల బ్రతుకునట్లొనర్చెదను.

7 వ॥ మంచిమాటకార్లు ♦తడఁబడినప్పుడుమిఱుమురు- వలపుకాండ్రో-ప
సలేనప్పు-డనరాదుకాని-మిగులనేర్పునఁజేయుటక్కు-ముద్దాడుట.

8 Men are April when they woo, December when they wed ; maids are May when they are maids, but the sky changes when they are wives. I will be more jealous of thee than a Barbary cock- pigeon over his hen ; more clamorous than a parrot against rain ; more new- fangled than an ape ; more giddy in my desires than a monkey : I will weep for nothing, like Diana in the fountain, and I will do that when you are disposed to be merry ; I will laugh like a hyen, and that when thou art inclined to sleep.

9 O, that woman that cannot make her fault her husband's occassion, let her never nurse her child herself, for she will breed it like a fool.

Act v Sc iii.

10 'Shall we clap into 't roundly, without hawking, or spitting, or saying we are hoarse, which are the only prologues to a bad voice.

CORIOLANUS— *Act IV Sc III.*

11 I have heard it said, the fittest time to corrupt a man's wife is wher she's fallen out with her husband.

CYMBALINE— *Act V Sec. V*

12 By medicine life may be prolonged, yet death
Will sieze the doctor too.

8 వ॥ మగవాండ్రు తముఁ బెండ్లాడని కన్నియలఁ బతిమాలుకొనునప్పుడు చైత్రమాసమువంటివారు-కాని- పెండ్లియైనపిదప శూన్యమాసమువలెనుందురు-కన్నియలు తమ కన్యాత్వమందు వైశాఖముంబోలెదరు-కాని- వారిల్లాండ్రైనపిమ్మట నాకాలపుమాఘమును- మగపావురము తనపెట్టఁ శంకించుటకన్న నెక్కుడుగ నిన్ను నేననుమానించెదను- వానకఱచుచిలుకకంటె మిక్కిలిరొదపెట్టెద- ఁదిమ్మనికన్న మిగులఁజపలముగానుండెదను- నాకోర్కెలయెడఁగోఁతికన్నఁగొఱమాలియుందును- శోకదేవతకరణిని నూరకేడ్చెదను- మఱియునీవుల్లాసముగ నుండనిచ్చగించినపుడే నేనట్లచేసెదను- దుమ్ములగొండిలాగున నవ్వెదను- వెండియునీవునిదురింపఁదలఁచినపుడే నేనట్లొనర్చెదను.

9 వ॥ భళీ- తనతప్పుతనమగనిపై మోపనియాఁడుది- తనంతనాపెతన బిడ్డంబెంచ నీకుమేమననాపె వెంగలివలె దానికినడతమప్పును.

10 వ॥ చెడుకంఠమునకుఁబీఠికలైన కేకరింతగాని-యుమియుటగాని- గొంతుకువెగ్గురాసినదని చెప్పుటగాని- మాని- వెంటనేసిద్ధపడుదుమా.

11 వ॥ ఒకనిభార్యంజెఱచుటకు మిక్కిలితగినసమయమది యాపె పెనిమిటితోసణపడకున్నపుడనివింటిని.

12 ద్వి॥ బ్రతుకుప్రార్థింపగఁబడునందుచేత।
మృతివైద్యునింగూడ మ్రింగెడుఁగాని॥

HAMLET— *Ac. I. Sec. V.*

13 But virtue, as it never will be moved
Though lewdness court it in a shape of heaven,
So lust, though to a radiant angel linked,
Will sate itself in a celestial bed
And pray on garbage.

Act ii. Sec. ii.

14 Fare you well, my lord.
These tedious old fools!

Act iii Sec. i.

15 If thou dost marry, I'll give thee this plague for thy dowry: be thou as chaste as ice, as pure as snow, thou shalt not escape calumny. Get thee to a nunnery. Go, farewell. Or, if thou wilt needs marry, marry a fool; for wise men know well enough what monsters you make of them.

Sec. ii.

16 None wed the second, but who killed the first.

17 The instances that second marriage move
Are base respects of thrift, but none of love:
A second time I kill my husband dead
When second husband kisses me in bed.

13 గీ॥ .ఆలమిపోకిరితనము♦స్వ.గాఁకృతిఁగొని।
.కోరిసఁజలింపఁబడదుసు.గుణమొకప్డు।
.♦దివ్యమూర్తిఁనిఁగలిసియున్.దృష్టిపడక।
.♦గుహ్యాచాపల్యమెంగిలి.కూళ్లగుడుచు॥

14 ద్వి॥ .♦ఎనఁగుముహాయిగా.నీవునాపత్రిభువ।
.విసిగించునీముది♦వెంగలివారు॥

15 వ॥ నీవుపెడ్లాడినయెడ నీకీ♦న్యాసినేసరణమిచ్చెదను- మంచుగస్త్రవలె
మచ్చలేకుండు- మంచువలెనిర్మలముగనుండు- మైనసిశ్చయము
గా- నిందెందప్పకొన నేరవు-సన్యాసినులమఠము సకుఁబోపొమ్ము-సు
ఖముండు-మటుగాక- నీవుపెండ్లాడఁగోరినచో వెఱ్ఱివానిం బెండ్లాడు-
మేమన- ఁదెలివిఁగలవారు- నీవువారినెట్లుపాడొనచేదవో తెలిసి
కొందురు.

16 ద్వి॥ .తొలివానిఁజంపిన.♦తొయ్యలితప్ప।
.మలివానిఁబెండ్లాడి.♦మనదేవతైన॥

17 సీ॥ .సంపదన్వృద్ధిపరచునీ.చపుత్రలంపు।
.గాని-రెండవపెండ్లికిఁ.♦గతమువలపు।
.కాదు-మలిసారినాదుమ.గనిఁ.♦గెడపెద।
.♦మొత్తనన్మాత్రర్పెనిమిటి♦చుం.బించునపుడు॥

18 (1) I do believe you think what now you speak;
But what we do determine oft we break.
Purpose is but the slave to memory;
Of violent birth, but poor validity;
Which now, like fruit unripe, sticks on the tree,
But fall unshaken, when they mellow be.
Most necessary 't is, that we forget
To pay ourselves what to ourselves is debt:
What to ourselves in passion we propose,
The passion ending, doth the purpose lose:
The violence of either grief or joy
Their own enactures with themselves destroy:
Where joy most revels, grief doth most lament;
Grief joys, joy grieves, on slender accident.
This world is not for aye; nor 't is not strange
That even our loves should with our fortunes change:
For 't is a question left us yet to prove,
Whether love lead fortune, or else fortune love.
The great man down, you mark his favourite flies;
The poor advanced makes friends of enemies.
And hitherto doth love on fortune tend:
For who not needs shall never lack a friend;
And who in want a hollow friend doth try,
Directly seasons him his enemy.
But, orderly to end where I begun,—
Our wills and fates do so contrary run,
That our devices still are overthrown;
Our thoughts are ours, their ends none of our own;
So think thou wilt no second husband wed;
But die thy thoughts when thy first lord is dead.

8 (1) సీ॥ నీవిష్టపడ్డదా నిసరిగ నరసెద వనితలంచెద గాన మన
ముచ్చటజ్జ।
నిశ్చయించినదిమా నెవము బల్మినో దవి కడం గొంచెమువిలువ
గలుగు స్త్రీలకి।
బొత్తిగనుద్దేశ ముద్దాసియగు నద్ది చెట్టున దొరగా యట్టులుండు।
నింతవఱకు గాని యిక నారముగ్గిన బడిమెడగ దిలింప బడ
క మిగుల।
ముఖ్యముగా మన ముండీచ మఱచెద మెయ్యదిమనకగు ఋణ
ముదాని।
దుఃఖసమయము సం దునమనమనుకొన దావంతమగియగా
ర్యంబుతప్ప।
శోకంబునకుగాని జ్ఞాకకుగానియుం డినశక్తియవ్వాని నిశ్చయ
ముల।
తోవానిబోలయించు నే వకదుర్బ్లెడు నాసందముగ్గదు నాచట
వంత।
దుకటిల్లు వసటసం తోషించు మోదమ్ము వనరెడు జిన్న
య పాయమంది।
జగమిదికాదు శాశ్వతమింతెకాక మనయదృష్టములతో మనవ
లపులును।
మారుట బ్రిముకాదు కారణమేమన సదుప్రనోవిఘ్నిమ నమ్మ ధుం
డు లేక।
కామునినదుపనో కదు భాగ్యదేవత మాయంతము బకేతునేయ
నిక।
మనకువిడువబడి యెను గొప్పవాడు కుర్రిం గిలిననీవుకొ బరి కింతు
వతని।
ప్రియుడుపసుగు వెట్టు జేదహెచ్చినయెడ సలిపెడుశత్రుల
సంగడులుగ।

(2) Why, let the strucken deer go weep,
The hart ungalled play;
For some must watch, while some must sleep:
Thus runs the world away.

Act. iv. Sec. iii.

19 We fat all creatures else to fat us, and we fat ourselves for maggots: your fat king and your lean beggar is but variable service, two dishes, but to one table: that's the end.

.నిదివఱకు మఱియు దృష్టముగ్గా లిచెదను. బెఁ మయేమనఁ గోర్కె.
డొఱఁగునాఁడు।

.హితునిఁ గొఱఁతపడఁ జెప్పుటి కైన-కొం.డియునుఁ- గావలసియుండి
ననతండు।

.కపటియయిన నేస్త. కానిననుభవించు-. స్పష్టముగా- వానిఁబగతుఁ
జేయు।

ఁగాని-వరుసగ నెక్కడ మొదలిడితిని. వ్యాడముగియగ-మన.యిచ్చ
లుమఱి।

.మన మానలింక ధ్వంసంబు కాఁబడునంత. పరిశేషాలముగ వసిం
.బరుగు వెట్టు।

.మనదుచింతలుండు.మనవిగఁ గావు వా।
.నిఫలితములుమనవి-.నీవృత్తలఁతు।
.కనుక-మాఱుమనువుఁ.గానమి-నీతొలిభవణ।
.చెల్లు నపుడె.నీకు.చింతలు కెగు॥

(2) గీ॥ పోటుత్రిస్న జింకపొగలుచుంగోనిమ్ము
యత్నుత్తమగునిజ్జి.మాడనిమ్ము।
కొందఱునిదురింపఁ.గొందఱు మేల్కాన।
వలయు-నట్లు-జగము.పరుగువెట్టు॥

19 వ॥ మనకొఱిప్పన కైజంతువులన్ని మనముకొఱిప్పింతుము-పురుగులకొ
అకై మసంత టమనముకొఱిప్పదుము-నీబలిసిన రాజను- మఱియు నీ
బక్క-చిక్కినబిచ్చగాఁడునుం గేపలముమాఱుచుండెడు కంచములు
రెండు మాత్రమే కొకభోక్తకే-యది-ఫలితార్థము.

HENRY IV.—PART I.—*Act III Sec. I.*

20 Mincing poetry:—
'T is like the forced gait of a shuffling nag.

PART II:— *Act I Sec. II.*

21 Have you not a moist eye? a dry land? a yellow cheek? a white beard? a decreasing leg? an increasing belly? Is not your voice broken? your wind short? your chin double? your wit single? and every part about you blasted with antiquity? and will you yet call yourself young? fie, fie.

22 But it was always yet the trick of our English nation if they have a good thing, to make it too common.

Act. iv. Sec. i.

23 Like an offensive wife
That hath enraged him on to offer strokes,
As he is striking holds his infant up
And hangs resolved correction in the arm
That was upreared to execution.

Sec. iii.

24 If I had a thousand sons, the first human principle I would teach them should be—to forswear thin potations, and to addict themselves to sack.

20 ద్వి॥ కోతికి-యీఁడుపుకాళ్లు-గుఱ్ఱపుతట్టు।
గతి-బల్మిఁలాగిన-కవనముండెడును॥

21 వ॥ తడికన్ను-నీళ్లేని మొగము-పచ్చఁబడిన బుగ్గ-తెల్లనిగడ్డము-నెండుచున్న కాలు-బలిసియున్న కడుపు-నీకు లేదా-నీకంఠము చెడలేదా-నీశ్వాసము తగ్గలేదా-నీగడ్డము రెట్టింపలేదా-నీబుద్ధినీరసిల్లలేదా-నీస్థితియంతయునున్మాదిమిచే ధ్వంసము కావింపఁబడెను-నీవింకనుఁ బడుచువాఁడవనెదవు-ఛీఛీ॥

22 వ॥ మాయాంగ్లేయుల ప్రకృతి-వారికెద్దియైన నొక మంచివస్తువు లభించినచో దానిం బాడుసల్పుట॥

23 గీ॥ తన్నుఁ గొట్టునట్లు తన పెనిమిటకల్లఁ।
బుట్టఁజేసి-తన్ను మొత్తునతని।
చేతికఱ్ఱ వాని చిఱుకైని వ్రేలాడ।
బట్టుదుష్టభార్య పగిదినుండె॥

24 వ॥ నాకు వేగుఁగుడుకులున్నప్పటికి వాండ్రకు నేను మొదట మప్పామానవనీతిపచ్చడి పానములు మానుటకుఁ బ్రమాణము చేయుటయు సారాయి కలవడుటయును॥

HENRY VI.—PART I—*Act II Sec. III*

25 And I have heard it said, unbidden guests
Are often welcomest when they are gone.

PART II.— *Act IV Sec IV.*

26 How now, madam ?
Still lamenting, and mourning for Suffolk's death ?
I fear me, love, if that I had been dead,
Thou wouldst not have mourned so much for me.

PART III.— *Act III. Sec. I.*

27 Look, as I blow this feather from my face,
And as the air blows it to me again,
Obeying with my wind when I do blow,
And yielding to another when it blows,
Commanded always by the greater gust:
Such is the lightness of you common men.

Sec ii.

28 Like one that stands upon a promontory,
And spies a far-off shore where he would tread,
Wishing his foot were equal with his eye;
And chides the sea that sunders him from thence,
Saying—he 'll lade it dry to have his way:
So do I wish the crown, being so far off,
And so I chide the means that keep me from it;

25 ద్వి॥ తెలుపని విద్యలు తెల్పిన వెన్క।
నెలమిన్ పోషించె చేసిన్న వాఁడె॥

26 గీ॥ ఓపియుంకి నేడు సుంతైన నుద్యాడె
వానికొక ఆకు మైలఁ బట్టుచుండె।
యేనెమడసియున్న యింతె గారియు రాల।
శోక మంద వంచు నాకుఁ దోఁచు॥

[వినా కెదునా దె।
27 త॥ కనుఁగొను మే వెండ్రు కన్నా మొగంబు నండియూదర్ గాడ్పు
న నదివఱియునేవి సరివైచినంత లొంగు నాగారికి లోఁబడు వెండి
యును లాఁతిక య్యుడి యునెగయు నప్పు దురవు కట్వలి దెబ్బ కొ
షేఁబడుచుండు।
ననయుంబు నటువంటి దౌఁజుల్కఁదనము సలఁతులారా మీకు
సలవడుచుండు॥

28 త॥ వారిధి చేపగాగు పర్వత శిఖర మందుండి దప్పలఁ దగపడు నవల
తీరముఁ గని దానఁ డిరుగ నాశించి తన దృష్టి సేగు నంతవడిఁ ద
నగతి।
మీఱఁ గోరుచు నడ్డు మించిన కడలి నెండించి తనతోవ నెనయు
గొంతెమ్మ।
కోరికఁ బడు వాని కోమ లున మాలి గోరియడ్డగు వానిఁ గత్తిం
తునేను॥

Act. iv Sec. i.

29 And you shall have your will, because our king;
Yet hasty marriage seldom proveth well.

Sec. vii.

30 But when the fox hath once got in his nose,
He'll soon find means to make the body follow.

Act. v Sec. vi.

31 The owl shrieked at thy birth, an evil sign;
The night-crow cried, aboding luckless time;
Dogs howled, and hideous tempest shook down trees;
The raven rooked her on the chimney's top,
And chattering pies in dismal discords sung.
Thy mother felt more than a mothers pain,
And yet brought forth less than a mother's hope;
To wit, an indigest and deformed lump,
Not like the fruit of such a goodly tree.
Teeth hadst thou in thy head, when thou wast born,
To signify, thou cam'st to bite the world.

29 ద్వి॥ .పొందుస్వేచ్ఛ బ్రిభు.వుచ్చుగాన-ఁగాని।
.తొందరపెండ్లియు.ద్దగ•నచ్చివచ్చు॥

30 ద్వి॥ .తనమూత్రిదూరిన.తరువాతనక్క-।
.తనువెల్లదూచుర•సా.ధనమందువేగ॥

31 సీ॥ .పులుఁగుపిట్టలచెనీ.పుట్టక-నొక చెడు
.గుతుర-•తీతువయింకఁ•గుటిలమైన।
.సమయము•బ్బునని సూ.చన సేయుచాచె-ఁగు
.క్కలుకూసెఁ జెకలిచెం.గాలిచెట్ల।
.ఁగూచుఁకొండెఁబోగగూటి.కొనబొంత కాకి-య
.పస్వరముగఁబాడె.వదరుఁబోతు।
.పిట్టలుపదపడి.భీకరముగ-•నసా
.ధారణముగనీదు.తల్లి•ప్రసవ।
.వేదనఁబొందియు-.వెండియు-ఁగోరిన
.దానికన్నగ్గడుఁ.దక్కు-వుఁగనె।
.ననఁగబాగుగనేర్పడ.నట్టిముద్ద।
.యంతమంచిమాఁనికిఁదగ.నట్టిపండు।
.నీవు•మునిపండ్లతోఁబుట్టి,నావు-జగము।
ఁ.గఁజుచుటకునీవువచ్చితం.చెఋకవడగ॥

KING JOHN— *Act IV Sec II*

32 To gild refined gold, to paint the lily,
To throw a perfume on the violet,
To smooth the ice, or add another hue
Unto the rainbow, or with taper-light
To seek the beauteous eye of heaven to garnish,
Is wasteful and ridiculous excess.

KING LEAR— *Act I Sec IV*

33 Not so young, sir, to love a woman for singing; nor so old, to dote on her for anything; I have years on my back forty-eight.

RICHARD III *Act I Sec III*

34 But then I sigh; and, with a piece of scripture,
Tell them that God bids us do good for evil:
And thus I clothe my nacked villany
With old odd ends stolen out of holy writ;
And seem a saint, when most I play the devil.

32 ద్వి॥ బంగరుపూఁత మేఁబ్బంగారమునకు।
ఁ జెంగలువకు రంగు సేఁత - నెత్తావి।
సురపొన్న కెరవు తెచ్చుట - మంచుగస్తు।
మఱిసున్న సేయుట - మఱియొక రంగు।
నగవైరివింటనొ నచ్చుట - పట్టు।
పగలు వెలింగెడు భానునికాంతి।
హెచ్చింపఁజే వత్తి నెత్తి పట్టుటయు।
నచ్చపు నగుఁబాటు - నధికము - వృథయు॥

33 వ॥ అంతపడుచువాఁడగ్గానయ్యా పాటకొఁలకై స్త్రీనివలచుటకు- మ
అంతముసలివాఁడఁగా నెందుకైననా పెపైసంతగా భ్రాంతిపడుట
కు- నానెత్తికినలువ దేనిమిదేండ్లు వచ్చినవి.

34 గీ॥ వెచ్చనూతుఁ శుశ్రిఁ జదివి - వేల్పుమనకు।
నాజ్ఞయుడేఁ జెడ్డునకు మంచి యాచరింప।
ననెదదాఁగిలి శ్రితిఫలి తార్థములను।
గప్పినాకీడు మునివలెఁ గానిపింతు॥

Sec. iv.

35 I'll not meddle with it: it is a dangerous thing: it makes a man a coward: a man cannot steal, but it accuseth him, a man cannot swear, but it checks him; a man cannot lie with his neighbour's wife, but it detects him: 't is a blushing shamefast spirit that mutinies in a man's bosom; it fills one full of obstacles: it made me once restore a purse of gold that by chance I found; it beggars any man that keeps it: it is turned out of all towns and cities for a dangerous thing; and every man that means to live well endeavours to trust to himself and to live without it.

MEASURE FOR MEASURE—*Act II Sc. IV*

36 So play the foolish throngs with one that swoons;
Come all to helf him, and so stop the air
By which he should revive.

Act. iv. Sec. i.

37 Shame to him whose cruel striking
Kills for faults of his own liking?

35 వ॥ దానిజోలినాకక్క ఱలే-నదియు.నఁజ్రపకరమైన-దదిమనుష్యునిఁబిఱికి గాఁజేయును-మనుజుఁడు దొంగిలనేరఁడదివాని నిందించును-మానవుఁడొట్టుఁబెట్టుకొననేరఁడదివానినష్టును-మనుష్యుఁడుతనపొరుగు వానిభార్యతోఁబడుకొనలేఁడదివానిఁబొత్తిగాఁ జెట్టుఁబెట్టు-నదొక వెల వెలఁబోవుసిగ్గుమొగముదయ్యా-నదినరునిస్వప్నములోఁ దిరుగు బాటొనచుక-నదిజనునాటఁకములతో నించును-నాకొకప్పుడుతనంత దొరకినయొక బంగరుమూటనిచ్చివేయునట్లుడినన్నైసె- నదితన్నుంచుకొనుపత్రిమనుష్యునింబిచ్చిగానిసల్పు- నదిమూపక్రూరమైనదని యెల్లపట్టణములనుండిగెంటిమివేయఁబడెను-హాయిగాబ్రతుకఁగోరిన ప్రతిజనుండున్నుదానమ్ముకొనియదిలేకజీవించును.

36 సీ॥ .మూర్ఖనున్న వానిఁ.బోషింపఁగోరి-వి।
.వేకహీనులెల్లఁ.బిండుకట్టి।
.వానిచుట్టుమూఁగి..వనిఁదేషఁగలిగి।
.నట్టిగానుపునరి.కట్టుదురటు॥

37 ద్వి॥ .తానల్పుతప్పులో.వచ్చువారి-హింస।
.చేసినవానిని.నీయనవలయు॥

Sec. ii.

38 O place and greatness, millions of false eyes
Are stuck upon thee? volumes of report
Run with these false and most contrarious quests
Upon thy doings! thousand escapes of wit
Make thee the father of their idle dreams.
And rack thee in their fancies.

39 Silence is only commendable
In neat's tongue dried, and a maid not vendible

MERCHANT OF VANICE— *Act I Sec I*

40 (1) His reasons are as two grains of wheat hid in two bushels of chaff: you shall seek all day ere you find them; and when you have them, they are not worth the search.

Act. iii. Sec. v.

(2) This making of Christians will raise the price of hogs if we grow all to be pork-eaters, we shall not shortly have a rasher on the coals for money.

38 ద్వి॥ ఓయధికారమాయో గొప్పశనము।
నీయందుఁదగిలెడు నైక్కలన్యాయ
దృష్టలు - వాతఁలెంతే సంపుటముల।
పుష్టిగనీము చే యుర్వులమీఁదికీన।
యము లేరిప్రతికూల మైన యన్వేష।
ణములతోఁ బర్వెడున్ - బలునేర్పుమీఱు।
కొంటె చేష్టలు తమకు నూత్నలమనుచు।
బంటించపకే కుని స్వత్రములందు॥

39 వ॥ రెండుగంపలయూఁకలోఁ దాఁగిన రెండుగోధుమగింజలవలె - వానిత
లఘువులున్నవి - వానినీవుకనుఁగొనుముందుమూఁడ్రెల్ల వెదకెద - వవినీకు
దొరకినపుడు - వెదుకఁదగినవికావు॥

40 ద్వి॥ వరుగుబోసినయట్టి పశువునాలుకకు।
నెఱిఁజెల్లఁబోనికన్నకు మానమొప్పు॥

40 వ॥ క్రిస్తుమతస్థులసంఖ్యహెచ్చించుట పదుమ క్రియమూల్యమును
హెచ్చించుచు - మనమందఱము సూకరమాంసాశనుల మైనచో
బొగ్గులకంటు తోకవంది మాంసపుముక్కయైనఁగొంచెపుకాలములో
వెలకుమనకుఁజిక్కదు॥

MUCH ADO ABOUT NOTHING.

Act iii.. Sc i.

41 I never yet saw man,
How wise, how noble, young, how rarely featured,
But she would spell him backward ; if fair-faced,
She would swear the gentleman should be her sister ;
If black, why, Nature, drawing of an antick,
Made a foul blot ; if tall, a lance ill-headed ;
If low, an agate very vilely cut ;
If speaking, why, a vane blown with all winds ;
If silent, why, a block moved with none.
So turns she every man the wrong side out,
And never gives to truth and virtue that
Which simpleness and merit purchaseth.

Act. v. Sec. i.

42 't is all men's office to speak patience
To those that wring under the load of sorrow,
But no man's virtue nor sufficiency
To be so moral when he shall endure
The like himsesf.

43 There was never yet philosopher
That could endure the toothache patiently,

41 సీ॥ ఎంతటి మతిమంతుఁ డెంతయు దారుండు
పడుచువాఁ డెంతయు బ్రిమగుసంద।
గాన్పైనఁ గానిమ్ము కాన నిప్పటికాపె
హాస్యముచేయఁబో నట్టినరుని।
దెల్లగనున్న చోఁ జెల్లెలుగాఁ దన
కతఁడున్న బాగుండు ననెడునాపె।
నలువైన సౌడ భళి భళి విదూషకునకుఁ
బ్రీతిగాఁ జెడుగుమచ్చ బ్రికృతిసల్పె।
బోడవైన నిచ్చ గడ పొట్టిగానున్న
మెడఁగుగూపిగఁ జెక్కఁ బడినగుజ్జు।
వక్తయా నేనియు బావురేనలుదట్ల
గరువలినెగిరెడు గాలిపడఁగ।
యూరకుండిన మెడ నోర యేటికి
జలిం పఁబశ రాకునన్నట్టి వట్టిమొద్దు।
ప్రతిజనునకిట్టు లాపెలోపంబు నెంచు।
గరము సరళత మతియు యోగ్యత చెలంగి।
యెద్దికొనియెడు దాని నొక్కింత యైన।
మంచిగానామె యెన్నఁడు నెంచఁబోదు॥
42 కం॥ జనములకెల్ల న్వాడుక । వనట బరువుక్రింద బాధ పడువారలకో।
పుఁగనుఁగ నపుట కాని యెవం । డునోచుఁగొనలేఁడు తాను నొ
చ్చినపట్ల॥

43 ద్వి॥ పలునొప్పికిన్బాధఁ బడఁబోక సైఁప।
గలిగిన వేదాంతి కలుగఁ డిప్పటికి॥

OTHELLO— *Act II Sec I*

44 Base men being in love have then a nobility in their natures more than is native to them.

Sec. iii.

45 O thou invisible spirit of wine, if thou hast no name to be known by, let us call thee devil.

46 Men should put an enemy in their mouths to steal away their brains? that we should with joy, pleasance, revel, and applause, transform ourselves into beasts!

Act. iv. Sc. i.

47 't is the strumpet's plague
To beguile many and be beguiled by one.

Sc. iii.

48 I do think it is their husbands' faults
If wives do fall. Say, that they slack their duties
And pour our treasures into foreign laps;
Or else break out in peevish jealousies,
Throwing restraint upon us; or, say, they strike us,
Or scant our former having in despite:
Why, we have galls; and, though we have some grace,
Yet have we some revenge, let husbands know,
Their wives have sense like them: they see and smell
And have their palates both for sweet and sour,

44 వ॥ నీచులువలపుననుంటచేఁదమకు నిక్కముగనున్న దానికంటె బె చ్చుగనొకగొప్పదనముందమనస్వభావములంగలిగియుందురు॥

45 వ॥ ఓకనుపడనికల్లుజీవ్రుఁడ-నిన్దెలుపుపేరులేనిచో-
దయ్యమనినిన్బిలుపనిమ్ము॥

46 వ॥ నరులుతమనోళ్ళ న్దమతెల్విదాంగలించు శతుృవుఃనునుచుకొనుట- యానందముల్లాసముతుృళ్ళింత పొగడ్తతోఁ బసలుగా మనము మాఱవలసియుంటయు॥

47 ద్వి॥ కులటకుఁగలుగు తె.గు లోస్రనేఁత।
పలువురు-కొకనిచే.వంచింపఁబడుట॥

48 సీసమాలిక:—

నాయూహ-భార్యలు.నాయమఁదొఱఁగిన
ఘడవారిభర్తలు.మెగ్గులవ్వి।
వారుపేక్షింతురు.వారికర్తవ్యము
లొకవేళ-మనసామ్ము.లొరులయొదుల।
మఱిపోసెదరు-కిన్క-.మైనందియంబులన్
మనలనిబంధమ్ము.లనఁగదించి।
తామువిరోధించెదరు-లేక-మనలఁద
న్నెదవొకప్పుడు-తేక-.కొదువసల్పె।

As husbands have. What is it that they do:
When they change us for others? Is it sport?
I think it is. And doth affection breed it?
I think it doth. Is't frailty that thus errs?
It is so too. And have not we affections,
Desires for sport, and frailty, as men have?
Then, let them use us well; else let them know;
The ills we do, their ills instruct us so,

PERICLES *Act II Sc. I*

49 Here 's a fish hangs in the net, like a poor man's right in the law; 't will hardly come out.

Act iv. Sc. vi.

50 What would you have me do? go to the wars, would you? where a man may serve seven years for the loss of a leg, and have not enough money in the end to buy him a wooden one?

దరుమనకిచ్చెడు ధనమసహ్యముతోడ
బాపురే మనము గోపగుణము!
కలవారము దయనాకర్షించు చెలువము
గాంచియు మనకుం జగయునుం గొంత।
కలదు తెలియనీము, గలువారికి మ్రూందుకు
ద్దమకరణి ద్దెల్పి తనరునన్న।
వారుకగ్గానెదరు వాసనంగందురు
చేదుతీపులెఱుంగు జిహ్వలుండు।
వారలకుగ్గూడం బతులతో ఱంగున
మగవారికి నమ్రత సూర్పుంగోరు!
సూహయేమో వేడ్క యో యద్దియనుచుంచ
లంచెద వలపడి కాంచునోక్క।
యూనదియటు నల్పు ననియెంతు చాపల్య
మూవిధాన దవ్వు చరించు।
వాస్తవంబది మనకును భర్తలు వేడ్క।
లందు గోర్కులు చపలత యుండంబోదె।
మనయొద్దిన్నగా లేని మగలు వారి।
యెగ్గ మనతిప్పు నేర్పునం జెఱుంగనిమ్ము॥

49 వ॥ తగవునందున్న పేదయాస్తివలె నాచేపవలంజిక్కినది పైకివచ్చు చెటకష్టము.

50 వ॥ నీవునన్నేమిచేయుమనెదవు జగడములకుంబోమ్మందువా యచట నొక్కం జేజేండ్లు కాల్పంగొట్టుకొనుటకుంగొల్లవచ్చును వారియుం దునకొక్క మరగాలైనంగొనంజాలినంత డబ్బుతనికుండదు.

ROMEO AND JULIET *Act. II. Sc. III.*

51 Women may fall when ther's, no strength in men.

THE TAMING OF THE SHREW *Act. II. Sc. I.*

52 Say, that she rail ; why, then I'll tell her plain,
She sings as sweetly as a nightingale :
Say, that she frown ; I 'll say, she looks as clear
As morning roses newly washed with dew :
Say, she be mute, and will not speak a word ;
Then I'll commend her volubility,
And say, she uttereth piercing eloquence :
If she do bid me pack, I 'll give her thanks,
As though she bid me stay by her a week ;
If she deny to wed, I'll crave the day
When I shall ask the banns, and when be married ;

TEMPEST *Act II. Sc. II.*

53 Were I in England now (as once I was) and had but this fish painted, not a holiday fool there but would give a piece of silver : there would this monster make a man, any strange beast there make a man. When they, do not give a doit to relieve a lame beggar, they will lay out ten to see a dead Indian.

51 ద్వి॥ పురుషులలో బలంబు తొలఁగినప్పుడు।
తేజవత్త్వాక్యప్రవృత్తి చెప్పవచ్చు॥

52 సీ॥ ఆ పెట్టినయెడ నందుకొన్నాడు నేను
గోయిలవలె నాపె కూయుసమము।
నా పెత్తోఁ జెప్పవ నా పెమొగంబుచి
క్లించుకొనుననుచో మంచుపలన।
నవ్వుచేఁ దాళిన నైన యుదయంబున
నలరుగులారెప్ప వత్తరాపె।
స్వచ్ఛముగా నున్న దనియెడ నా పెప
లోకమైనన నానక యూరకున్న।
చోనా పెశాస్త్రి నేనుమెచ్చెద మఱి
యూపెచుక్కగనుడ న్యాసమిచ్చె।
ననెడ నన్నాపెపై స్త్రీ నా పెకేను।
షందనము లిన్నాపె హారముత్త।
వండనుండు మనుటు నన్నాస్త్రీ నాడ।
నొప్పకున్నఁ బరిధానమిం కే పనెడ॥

53 వ॥ మునుపటివలె నేనాంగ్లేయదేశమందుండి యీచేప ప్రత్యేకించి
నయెడ నుల్లాసముఁగల ప్రత్యేయవివేకితయు నచట నొకహాక యిడక
మానఁడు. మఱి యక్కడనీకు ప్రజంతువుమాన వృద్ధుగా బ
రిగణింపంబడు నట్టివింత పక్షమైన నచటమనుష్యుఁడగు నొకనిం
టికిఁ బగానిఁ గొత్తమట్టను వారొకకాస్తనఁ బెట్టిరుగాని యొకచచ్చి
న యిండ్యదేశీయునిఁ జూడఁబడినయెన వెచ్చపెట్టుదురు.

TIMON OF ATHENS *Act. III. Sc. IV.*

54 Who can speak broader than he that has no house to put his head in? such may rail against great buildings.

TROILUS AND CRESSIDA *Act. II. Sc. II.*

55 'T is mad idolatry
To make the service greater than the god

56 Full merrily the humble bee doth sing,
Till he hath lost his honey and his sting;

54 వ॥ తనతల దాచుకొనుట కిల్లులేనివానికన్న నెక్కువగర్వముగా నెవఁడు మాట్లాడఁగలఁడట్టివాఁడు గొప్పయిండ్లన్ దూషించును.

55 ద్వి॥ దేవునికంటె నధికము తత్త్వ।
గావించుటయు వివేకంబగు భక్తి॥

56 ద్వి॥ పాడుచుండెడు నమ్రభ్రమరము వేడ్క।
తోడఁ దేనెయుఁ గొండిఁ దొఱఁగెడువఱకు॥

హా స్య ర స ః

కుమారసంభవే ॥

1 గృహ్ణాన్విషాణేహరవాహనస్య । స్పృశన్నుమా కేసరిణంసలీలమ్ ।
సభృంగిణస్సాత్మతరంశిఖాగ్రం । కర్షన్ బభూవప్రమదాయపిత్రోః ॥

విక్రమోర్వశీయే ॥

2 ఆంఅఇదఢంస్థలగ్గా- ససక్కణో మిమోఅవిదుం ॥
ఆందుమొత్త అవిఅమే పడిహాది- తథావిమో అవిస్సందావ ॥

శాకుంతలే ॥

3 శావలం పరిత్తాదుం- దుస్సందం అక్కంద- రాఅరక్ఖిఆయిత
వొవణాఇణామ ॥

4 కింపుణ వివత్తుకా మొవిలఅజ్జొ ॥

5 కహాపకిళజే విశిందిఏ । ణహాశేకమ్మ వివజ్జణీఅఏ ।
పశుమాళణకమ్మ దాళుణే । అణుఅంపామిదు ఎవ్వశోత్తిఏ ॥

నవ్వులాట

1 గీ॥ కొనుచుముక్కంటి యెక్కుడు కొమ్మదోయి ।
జగముతల్లి సింగంబు నోజం బుడుకుచు ।
బెంగికడుసన్న మౌజుట్టు పిలుకలాగు ।
చాతఁడుస్దలిదండుప్రిల పాలికయ్యో ॥

2 వ॥ ఆ- యోసీ గట్టిగాఁ దగులుకొన్నది గదా- విడిపింపనేరను- సరే
విడిపింపవీలుకాదని నాకుఁదోఁచుచున్నది- కాని- యందాఁక విడి
పించెదను ॥

3 వ॥ మేమెవరము కాపాడుటకు- దుస్సంతునిఁగూర్చి మొఱఁబెట్టుకొ
నుము- తపసికానలు కాచప్రాపుగలవికదా ॥

4 వ॥ అయ్యామీరు మఱేమో పల్కఁగోరినట్లున్నారు ॥

5 గీ॥ తెగడఁబడియును సాజమై నెగడునెద్ది ।
యట్టిపనినెంతయు విడిచి పెట్టరాదు ।
కఠుఁ బసరములఁజంపెడు బెడిదుఁడయ్యు ।
జాలిగుండియవాఁడెపో జన్నిగట్టు ॥

శృంగారతిలకే ॥

6 ఏనంపయోధరయుగం పతితంనిరీక్ష్య ।
ఖేదంవృథావహసికింహరిణాయతాక్షి ।
స్తబ్ధోవివేకరహితో జనతాపకారీ ।
యోఽత్యున్నతః ప్రపతతీతికిమత్రచిత్రమ్ ॥

7 అజ్ఞాత్వా వనితోపమంత్రిణ మవిజ్ఞాయాంధ కారేగతిం ।
భీమంయామికమప్రతార్యమహతీం భిత్తిమనుల్లంఘ్యచ ।
అప్రాప్యాపిశిఖానికృంతనమనా రుష్యాధికం సాహసం ।
కఃప్రాప్నోతిపరస్త్రీయోనిభువనం మార్గోఽవిటానామయమ్ ॥
పరిహాసనే ॥

6 గీ॥ పడినగుబ్బరోయిఁ బరికించియుద్దాని।
వాలుఁగంటియూర కేలపొగల।
తెలివిలేనిముద్దు- బలుదుండఁగీడయి।
యెదుగువాఁడుకూలు టేమివింత॥

7 గీ॥ చెలియ మంతనమెఱుఁగక- చీఁకటినడ।
గోసక- బెడిదుఁడగు తలారిఁగనుమెఱుఁగక।
గొప్పగోడదాఁటక- జుట్టుకోఁతవడక।
పెరచెలింగూడు నెవఁడు- పో కిరి తెరువిది॥

MARVEL.

ALL 'S WELL THAT ENDS WELL *Act. I. Sc. I.*

1 Our remedies oft in ourselves do lie,
Which we ascribe to heaven: the fated sky
Gives us free scope ; only doth backward pull
Our slow designs when we ourselves are dull.

Act. ii. Sec. iii.

2 From lowest place when virtuous things proceed,
The place is dignified by the doer's deed:
Where great additions swell't, and virtue none.
It is a dropsied honor.

Sec. iv.

3 A young man married is a man that's marred

Act. iv. Sec. iii.

4 The web of our life is of a mingled yarn, good and ill together: our virtues would be proud if our faults whipped them not; and our crimes would despair if they were not cherished by our virtues.

అద్భుత రసము.

1 గీ॥ మనకు వలయుతోడు మనయందె కలుచుగ।
వలసు- దానినైన మంచిదెదము।
మనము బద్ధకింప- మనయత్నముల వెన్క।
కీడ్చెదున వకాశమిచ్చియు విధి॥

2 గీ॥ సుకృతములాదవఁ దక్కువ్వు. చోటునుండి।
కతఁగ్రకృతిచేతన త్రాపు ఘనతకెక్కు।
పెద్దబిరుదులు దాని నర్పింపమఱియు।
మంచిలేకున్న నదె వాపు మించుపరువు।

3 ద్వి॥ లేఁజవ్వనంబున లేమనుఁగూడు।
నాజనుఁడన్ని చోయలఁ జెడిపోవు॥

4 వ॥ మంచిచేష్టలఁగలిసిన కలిగలుపునూలితో మనబ్రతుకు నేఁతయగుచున్నది- మనదోషములు తమ్ము దూషింపకున్నచో మనసుగుణములు గర్వించును- మఱియు- మనసుగుణములు పోషింపనియెడ మనదోషములు నిరాశ చెందును॥

ANTONY AND CLEOPATRA *Act. I Sec. III.*

5 Our separation so abides and flies,
That thou, residing here, go'st yet with me,
And I' hence fleeting, here remain with thee.

Act. ii Sec. i.

6 (1) We, ignorant of ourselves,
Beg often our own harms, which the wise powers
Deny us for our good; so find we profit
By losing of our prayers.

(2) The barge she sat in, like a burnished throne,
Burned on the water: the poop was beaten gold;
Purple the sails, and so perfumed that [silver,
The winds were love-sick with them; the oars were
Which to the tune of flutes kept stroke, and made
The water which they beat to follow faster,
As amorous of their strokes.

5 గీ॥ మనవిరహ మట్లునిలుచునే గ్రమ్మఱం బరువిడు |
నిచటనుండియు నాతోడ నేగెదీవు |
మఱియు నిచ్చోటనుండి నే బరుగుగొనుచు |
నిందునీతోడు తన్నిల్చి యుందుగాన ||

6 (1) గీ॥ మనల నెఱుగలేక మనకీడులస్థఱ |
చదుగుచుందుము మన మద్దియిడరు |
బుద్ధిగలుగు వేలుపులు మనమంచికై |
కనుక గోరికలు చెడిన నయంబు ||

(2) సీ॥ ఆ పెకూచున్న విహారసౌకప్పులం
గాత్రిలెను మెఱుగిడ్డ గద్దియవలె |
తళ్కు బంగరురేకు తాపిన తండెలు
గది కెంపుచాపలు గాడ్పుతమ్మ |
వలచునంతటికమ్మ వలపుం లజిమ్మెడు-
దండుగోలలు నచ్చె వెండివయ్యె |
లయవేయు నవ్వి పిల్లంగోళ్ల పాటకుం
గాలము తూచిన కరణి మఱియు |

దాముగొట్టునీరు తమసూటిదెబ్బల |
చవిని మరగి విడువం జాలకడు |
ముందుకంటె వేగ మునమాటిమాటికి |
మఱలివచ్చునట్లొ నరుచుచుండె ||

7 Age cannot wither her, nor custom stale
Her infinite variety. Other women cloy
The appitites they feed; but she makes hungry
Where most she satisfies ; for vilest things
Become themselves in her; that the holy priests
Bless her when she is riggish.

Act. iii. Sec. vii.

8 Celerity is never more admired
Than by the negligent.

Sec. x.

9 Women are not
In their best fortunes strong, but want will perjure
The ne'er-touched vestal.

Sec. xi.

10 I see, men's judgments are
A parcel of their fortunes, and things outward
Do draw the inward quality after them,
To suffer all alike.

11 Wisdom and fortune combating together,
If that the former dare but what it can,
No chance may shake it.

7 తరువోజ :— .వడలింపఁజాలదు .వార్ధక్యమాపె-
ఁ.బాఁతగిలదు♦దాని.♦పై చిత్ర్య- ♦మొందు ।
.వెలఁదులుతాము మే. పెదుకోఁకలను
.విసిగింతు్రి- కాని- యా.బిడతస్వనేచట।
ఁ.గడుసట♦సంగదఁ .గలిగించుచుండు-
ఁ.గతమేమసఁగ_ నింపు.గాఁదోఁచునామె।
.యెడవస్తువులవెంత హే .♦యములయ్యు-
.మునులు♦దీవింతా్రిపె .♦పోకిరితనము॥

8 ద్వి॥ .♦జాగరూకతలేని.జనములచేత।
.వేగమెంతయును♦ని. వ్వెఱపొందఁబడును॥

9 ద్వి॥ .గరిత వెల్తింబడుఁ.గడుఁగల్మిఁగూడ ।
.♦నెఱపేదఱికముక.న్నియన్నై నఁజెఱచు॥

10 గీ॥ .జరుగుచుండువిభవ.శంబునమానవు।
.లాచరించునెల్ల.యత్నములును ।
.♦లాగఁబడెడకొక్క .లాగందఱుద్దమ ।
.♦సరసనున్న వస్తు .♦సమితిచేత॥

11 ద్వి॥ . తెలివి- దైవము- పోర- ఁ.♦దెగఁబడునపుడు ।
.తొలిదాని- ఁగదుపలే .దువినెసుంతైన ॥

12 When we in our viciousness grow hard,—
O misery on't!— the wise gods seel our eyes;
In our own filth drop our clear judgments; make us
Adore our errors; laugh at's, while we strut
To our confusion.

Act. iv. Sec. iv.

13 This morning, like the spirit of a youth
That means to be of note, begins betimes.

Sc. xi.

14 The soul and body rive not more in parting,
Than greatness going off.

Sc. xii.

15 Sometime, we see a cloud that's dragonsih,
A vapour, sometime like a bear, or lion,
A towered citadel, a pendant rock,
A forked mountain, or blue promontory
With trees upon 't, that nod unto the world, [signs;
And mock our eyes with air; thou hast seen these
They are black vesper's pageants.

12 గీ॥ .మనము♦పెనుపడ మనపాప .ముప- నెఱిఁగిన।
.♦సురలు- మనకన్నులన్మ్రన .ముఱికియుండె।
.మూయుదుర్- మూ పెదరు మన .నాయములను॥
ఁ.బూజసలిపెంతుర్మనదుత .ప్పలనుమనల।
.నగెదరు ♦గొడవలోపల .ద్దగులుమనకు॥

13 ద్వి॥ .♦ఖ్యాతిఁగొను ♦నెలఁ బార్.యపువానిబుద్ధి।
.♦భాతివేగమెయీ ♦పర్.భాతము♦తొడఁగు॥

14 ద్వి॥ .♦ఘనతతొలఁగిపోవు .కాలమందువలె।
ఁ.♦దను♦పాత్మ్రయంతబర్ .ద్దలుకావెడయుచు॥

15 సీ॥ .మనమొకప్పుడుకనుఁ.గొనెదముమబ్బును
.రెక్కలుండినపాము.♦రీతి-నింకొ।
.కప్పుడెలుఁగుబంటి♦.చొప్పున-లేక-సిం
.గముచె♦ల్వ్వన-గోపు.రములకోట।
.♦రహిని-వేర్లాడెడు.రాతి♦కొప్పెరవలె-
ఁ.♦బంగలుగలకొండ.పగిది-లేక।
.నాలుకకరణి♦సం.దర్ంబునఁజొరఁబాఱి
.చెట్లనిండినకోన.సీమపోల్కి।
.జగముఁగూరిచి-యది-తలఁ.జక్కనూఁచి।
.వెండియున్మనచూపుల.న్వెక్కిరించు।
.♦వికృతరూపులఁజూచితి.వికద-యిట్రి।
.♦సన్నలవి-స్ల♦సంజవే.సములసరిగ॥

Sc xiii

16 All, 's but naught;
Patience is sottish, and impatience does
Become a dog that 's mad: then is it sin,
To rush into the secret house of death,
Ere death dare come to us?

AS YOU LIKE IT *Act I Sc II*

17 'T is true, for those that she makes fair she scarce makes honest; and those that she makes honest she makes very ill-favouredly

18 Can I not say, I thank you? My better parts
Are all thrown down, and that which here stands up
Is but a quintain, a mere lifeless block.

19 He calls us back. My pride fell with my fortunes;
I 'll ask him what he would.- Did you call, sir?—
Sir, you have wrestled well, and overthrown
More than your enemies

20 What passion hangs these weights upon my tongue?
I cannot speak to her, yet she urged conference.

16 గీ॥ అంతయుఁ జ్ఞప్తి మాలిన దయనొప్పు |
తెలివితక్కువ స్వైరణఁ గలుగ మిత్రగు |
బిచ్చికుక్కను మజీ చాప్రపచ్చువరకు |
మజఁ బడియున్న మిత్రయిల్ హోరుటక్కెడ ॥

17 వ॥ అదినిజమేలన దైవమెవరినందముగఁ జేయునో వారినరుదుగ మం
చివారినిఁ జేసెను. మఱియు నెవ్వరినయోగ్యులుగా నల్పునో
వారిన్ గురూపులఁగాఁ జేయును.

18 గీ॥ మాకపదంద వమనుచు సే వాకోసంగ |
జాలనా నాగుణములన్ని నేలఁ గలిసె |
నక్కటా జీవమెడలిన యొక్క మొద్దు |
నిక్కముగ మఱియునిచట నిలుపఁ బడితె ॥

19 గీ॥ తిరిగి పిల్చినతఁడ వృష్టముతో మత్త |
నడఁగెనా మగర్వ మతని గర్వ |
ఁజెలిసికొందు బిలిచితే పోతిసరిగ |
బగఅకన్న నెక్కువఁ గెలిచితివి ॥

20 గీ॥ ఈ బరువులంజింత యెద్దినా నాల్కపై |
మోసినవియో కాని యాపెతోడ |
బలుకనేరకుంటి బలుమఱు బోత్సాహ |
పచేననన్ను మాఱు వల్కనామె ॥

Act ii Sc iii

21 Know you not, master, to some kind of men
Their graces serve them but as enemies ?
No more do yours : your virtues, gentle master,
Are sanctified and holy traitors to you.
O, what a world is this, when what is comely
Envenoms him that bears it !

Sc. vii..

22 All the world's a stage,
And all the men and women merely players :
They have their exits and their entrances ;
And one man in his time plays many parts,
His acts being seven ages. At first, the infant,
Mewling and pucking in the nurse's arms.
And then, the whining school-boy, with his satchel,
And shining morning face, creeping like snail
Unwillingly to school. And then, the lover,
Sighing like furnace, with a woful ballad
Made to his mistress' eyebrow. Then, a soldier,
Full of strange oaths, and bearded like the pard,
Jealous in honour, sudden and quick in quarrel,
Seeking the bubble reputation
Even in the cannon's mouth. And then, the justice.
In fair round belly with good capon lined,
With eyes severe and beard of formal cut,
Full of wise saws and modern instances ;
And so he plays his part. The sixth age shifts
Into the lean and slippered pantaloon,
With spectacles on nose and pouch on side ;
His youthful hose well saved, a world too wide
For his shrunk shank ; and his big manly voice,
Turning again toward childish treble, pipes
And whistles in his sound. Last scene of all,
That ends this strange eventful history,
Is second childishness and mere oblivion,
Sans teeth, sans eyes, sans taste, sans everything.

21 చ॥ ఎఱుఁగవయన్యు- కొందఱు సహింపరె నన్ను మెడాదేశము గా |
నరయఁగ- నీకుఁ గూడదటు లయ్యెను నీసుగుణంబు లెన్నినీ |
కెరువడిఁ జేసె- నేమజగ మోఁదడి- యెన్నొకటేదియుండ- వా |
క్షిర- యడినానికిన్ విషము కెన్నుసనెంతయుఁ బాధ పెట్టె వన్ |

22 చంపక మాలికా మాలిక :—

అరయఁగ నాట్యశాల జగమందఁయు- నందలి నాటకుల్ నరుల్ |
పొరిఁబొరి వారికగ్గలముగాఁ బొకలు రాకలు- నొక్కరొక్కరున్ |
త్తెరఁగున నేఁడు వేషములఁ దెల్పెడు నాత్రని శాలమందు- గ |
న్నెఱవక దాదిచేతులఁ గదించిన నేడ్చెడు కంపు ముంపుఁ దై |
మురియుచు లేఁత మెంపుఁ బడి మోముననే జెన్నలరారఁ జంకిలన్ |
జరుపుచుఁ బుస్తకంబులిడి- సాగని బెందముతోడ- సత్రకా |
యరహింసఁ బాఠిసుచుఁ బడికి నగ్గదు కుఱ్ఱఁడు- వెక్కఁ గోల్తైపై |
నోరసిన మాడ్కి వేంద్రమగు నూపురాలుపుచ్చుచు- రొక్కరొ
క్కయె |
త్తెజి- దన లేమక వ్చ్బమఁ నంబునఁ బాడెడు పన్నకాఁడు- పై |
దురమునఁ గోరమీస మెగదువ్వుచు- బల్విసు దంచ బానఁ |
న్నెఅపుచు- నీటిబుగ్గ పలె నెగ్గడు కీర్తిఁ బిరంగినోటిలో |
నటిముటి చేవులాడు మగఁ- డాపయి- గుండ్రిని బొజ్జయందమై |
కెలచుగఁ గొర్విచూపు ముదు కొల్వున- దిద్దినగడ్డమొప్పగా |
విటివిగఁ గన్నులందున గభీరత మించగ మంచిపద్ధతిన్ |

Song.

23 Blow, blow, thou winter wind
Thou art not so unkind
As man's ingratitude;
Thy tooth is not so keen,
Because thou art not seen,
Although thy breath be rude.
Heigh, ho! sing, heigh, ho! unto the green holly:
Most friendship is feigning, most loving mere folly
Then, heigh, ho! the holly!
This life is most jolly.
Freeze, freeze, thou bitter sky,
That dost not bite so nigh
As benefits forgot:
Though thou the waters warp,
Thy sting is not so sharp,
As friend remembered not.
Heigh, ho! sing, etc.

గ ఉప్పుచు లక్ష్యము ద్దెలుపు న్యాయవిచారణకర్త- యంత్ర-
ంబెం ।
పజీవమతై నవల్వ తోడు ట్టు వేళ్లగ- ముక్కునందుదా ।
ఖు లుసులో చసంఖలిత పొందగ -బిక్కునసంచియుండ- న।
క్క ఉమెయిజిన్న నాటని కాల్మాడు గొక్కడ వొప్పమిాఅ- ంజె
చ్చైరమగ గొంతుసన్న గిలి చిన్న తసంఋననుండు పొలికన్ ।
మజీ మజీకీంచుకీచనుచు మాజగనాజవ వేష మేగు-సం ।
త- వయమంతో డుక్రన్-బసిత నంబుపదంపడివచ్చె నా-పుయిన్
దొరంగిన కన్ను-పల్లు-చవి తోందుదకెవ్వియు తే-కీ కేవియు ।
గుఱుతు లెఱుంగ నీ-కలమిగొ బ్బునసేక వశేవ మిట్టలం ।
దఱుంగడు వింతగాంద సక థల్ను డు వంగమునింపుంబొందడున్ ॥

దరువు- ధన్యాసి రాగము - త్రిపుట తాళము .

23 పల్లవి ॥ వీచువీచు చలిగాలి- నీ- విధముగ పడదంత దయామాలి।

అనుపల్లవి ॥ నీచలియూర్పుకూ్రిరమైన- నీవగపడమిం గృతఘ్నుని వలె - నీదుకోఱ వాడికానేర ॥

చిత్రము ॥ దోహోపచ్చిక బయలుపై - మా - యుత్సవంబునం బాడుండీ । యాహా- యతిస్నేహమసహ్యాంబా- వలపవివేకమా॥ నోహో ॥

1 చరణము ॥ కూ్రిరమైన యాకసమా- మంచునం బేరుకొనుమ - పేర్కొనుమా । సారెకీవటు- కఱవంబో- వుప కారములు మఱ వంబడుతీరున । నొర- హితుండువరాకుంగొనంబడు నంతచుఱుకు గాదునీదుకా ॥ టోహో ॥

Act. iii. Sec. ii.

24 Time travels in divers paces with divers persons. I'll tell you, who Time ambles withal, who Time trots withal, who Time gallops withal, and who he stands still withal.

Orl. I pry thee, who doth he trot withal ?

Ros. Marry, he trots hard with a young maid, between the contract of her marriage and the day it is solemnised: if the interim be but a se'nnight, Time's pace is so hard that it seems the length of seven years.

Orl. Who ambles Time withal ?

Ros. With a priest that lacks Latin, and a rich man that hath not the gout; for the one sleeps easily, becaus he cannot study; and the other lives merrily because he feels no pain: the one lacking the burden of lean and wasteful learning; the other knowing no burden of heavey tedious penury. These Time ambles withal.

Orl. Who doth he gallop withal ?

Ros. With a thief to the gallows; for though he go as softly as foot can fall, he thinks himself too soon there.

Orl. Who stays it still withal ?

Ros. With lawers in the vacation; for they sleep between term and term, and then they perceive not how Time moves.

Act. iv. Sec. i

25 I have neither the scholar's melancholy, which is emulation; nor the musician's, which is fantastical; nor the courtier's, which is proud; nor the soldier's, which is ambitious; nor the layer's, which is politic; nor the lady's, which is nice; nor the lover's, which is all these.

24 వ ॥ కాలము ♦వివిధజనులతో ♦నానాగతులనడుచు- నెవరితో నడు
గున ♦కంచెలుగొనునో- యెవరితో ♦గునగుననడుచునో- యెవరి
తో నాల్గుకాళ్లనెగురవైచిపరుగిడునో- యెవరితోఁ గదలకుండు
నో తెల్పెదను- (♦బ్రిధానమైనది మొదలుకొని పెండ్లి ♦లగ్న
మువఱకు గాలము చిన్ని కన్నియతో నడుగడుగన కంచెలు
గొను- ♦నవనైమైన యేఁడుదినము లేఁకేఁడ్లయి తోఁచును- సం
స్కృత భాషాపరిచయము కొఱకేఁ వడు గురువుతోడ- మఱియుఁ
బోటుతిమ్మిక్రి వారము లేని ♦శ్రీమంతునితోడుత నడిగునగున
నడుచు- నేమన- (జమువలేఁడు కనుక మొదటివాఁడు పోయిగ
నిదురించును- బాధఁదెలియఁడుగాన రెండవవాఁ డుల్లాసముగాఁ
బ్రతికెడు- (బనికిమాలిన వ్యర్థమగు చదువుబరువుతోలువాని
కి మిగులతగ్గును- మలువానికిఁ ♦బ్రియాసకరమగు♦దారిద్ర్య భా
రము తెలియ- దద్ది- యురికొయ్యకు నడుపఁబడు దొంగతో నా
ల్గుకాళ్లెగురవైచి పర్విడు- నేమన- వాఁడెంతమెల్లగనడచిన- న
తివేగముగా నచ్చోటుఁజేరితినని తలంచు- నద్ది- న్యాయవాతుల
తో- విచారణలేనిదినముల గ్గదలకుండు- నేమన- వారలుగడువు
గడువునకు నడుమఁబడుకొందరు- కావున- (గాలమెట్లు పోవునో
కనిపెట్టుము ॥

25 వ ॥ ♦విద్యార్థికి♦మాత్సర్యము- ♦గాయకునకు♦విపరీతకల్పన- రా
జసభా సదునకు గర్వము- ♦మోఘున ♦కత్యాశ- ♦న్యాయవాది
♦కెత్తుగడ- స్త్రీకిఁ ♦గొఱగామిత్రనము- ♦కామకునకి వన్నియు
♦న్వికారము- లివెవ్వియు నాకు లేవు ॥

26 A woman's thought runs before her actions.

27 Make the doors upon a woman's wit, and it will out at the casement; shut that, and 't will out at the key-hole; stop that, and 't will fly with the smoke out of the chimney.

Act. v. Sec. i.

28 The fool doth think he is wise, but the wise man knows himself to be a fool.

COMEDY OF ERRORS— *Act II Sec I*

29 Why should their liberty than ours be more?
Because their business still lie out o'door.

30 A wretched soul, bruised with adversity,
We bid be quiet, when we hear it cry;
But were we burdened with like weight of pain,
As much or more we should ourselves complain;

31 the jewel best enamell'ed
Will lose his beauty: and though gold bides still
That others touch, yet often touching will
Wear gold: and so no man, that hath a name,
But falsehood and corruption doth it shame.

Act iii. Sec. i.

[illegible] lives upon succession;
[illegible] housed where it gets possession.

26 వ॥ ఆడుదానితలంపాపె చేయుపనికన్న ముందెపర్విడును.

27 వ॥ ఆడుదానిచమత్కారమః స్థలుపుళ్లమూయుఁ- డది- కిటికీదూఱిపోవు- నాకిటికీమూసినచోఁ- నది- తాళముకన్నమునుండి బైలువెడలు- నాకన్నమున్గప్పినయెడ- నద్ది- పొగతోఁగలిసి- పొగవెలుపుసంమునుండి పైకివచ్చును.

28 వ॥ అవివేకితావివేకి ననితలంచుఁగాని- వివేకితానవివేకి ననితెలిసికొనును.

29 ద్వి॥ •మనకంటె ♦మఱిస్వేచ్ఛ•మగలకునేల।
•పనివారికుండు ని•బ్బైటనుగనుక॥

30 గీ॥ •దిక్కుమాలినవారి దె•స్రె♦•తొగ్గిక్కుడువశి।
•యేడ్వ-విసి-♦యూ జడిలుఁడవి•యెదముకాని।
•యుక్టి♦నోగులుబసువు మన•కబ్బినయెడ।
•మనము-మఱియెంత మొఱపెట్టి•కొనవలయును॥

31 గీ॥ •మిగులమెఱుఁగిడ-నగ- దాని•సొగసుఁ♦పఱుఁగు।
•♦కనకము♦ పైరరా ♦పోచెఱడుఁ•గాని-♦తాపు।
•నకదిగూడఁదచర్గు- ఁగా•స-మఱిలేఁదు।
•♦కల్లసిగ్గసచఱనిపేరు •గలమనుజుఁడు॥

32 ద్వి॥ •అంచెలబ్రితికెడు •నపనింద-నెలవు।
ఁ•గాంచునెన్నఁటికి-నా •క్కటిఁజొరుచోట॥

Act. v. Sec. i.

33 The venom clamours of a jealous woman
Poison more deadly than a mad dog's tooth.

CORIOLANUS— *Act I Sec I*

34 Your affections are
A sick man's appetite, who desires most that
Which would increase his evil.

Act. ii. Sec. i.

35 All tongues speak of him and the bleared sights
Are spectacled to see him. Your prattling nurse
Into a rapture lets her baby cry
While she chats him : the kitchen malkin pins
Her richest lockram 'bout her reechy neck,
Clambering the walls to eye him: stalls, bulks, windows
Are smothered up, leads filled, and ridges horsed
With variable complexions, all agreeing
In earnestness to see him : seld-shown flamens
Do press among the popular throngs, and puff
To win a vulgar station ; our veiled dames
Commit the war of white and damask in
Their nicely-gawded cheeks to the wanton spoil
Of Phœbus', burning kisses : such a pother
As if that what so ever god who leads him
Were slily crept into his human powers,
And gave him graceful posture.

33 ద్వి॥ చలి వెట్టెడుకక్క పల్కెన్న మచ్చెకంటి ।
గల చెలి చెడు మొఱ లక్క డుసిపమింపు ॥

34 గీ॥ అరయనీకుఁ గల్గి సట్టికొక్కాలు రోగ ।
వంతు నాఁకలి వలెఁ బరఁగుచుండు ।
వాఁడు వాని వ్యాధిఁ బరిబలింపఁ జేసెడు ।
వస్తువు సకలమిగుల వాంఛపడును ॥

35 సీసమాలిక :— వానిఁ గూరిచి యెల్లభావములు పలికెడు
మఱి వానిఁ గనుటకు మందదృష్టి ।
లుంబెట్టుకొని రిపు లోచనంబుల వానిఁ
గనుచు నీ పేరిలుడు గాయబాది ।
యేడ్పించె బిడ్డని సత్రపతిఁ దప్పి యువ్వానిఁ
బరికించుటకు వంట బానిసయును ।
వడితోడ గోడలఁ బ్రాఁకుచుఁ దనదగు
ముతుక గుడ్డను ముఱికి మెడకు ।
బిగియించుకొనెడు నా పిరివెల్పనీకయం
గళ్లరుంగులు గవాక్షమ్ము లింటి ।
కొప్పాలు వానిఁ గన్గొనుటకు వేడ్కతోఁ
బల్లు తెల్లంగులగు చూపులు వింత ।

Act. iii. Sec. i.

36 My soul aches
To know, when two authorities are up,
Neither supreme, how soon confusion
May enter 'twixt the gap of both, and take
The one by the other.

Act. iv. Sec. i.

37 extremity was the trier of spirits;
That common chances common men could bear;
That, when the sea was calm, all boats alike
Showed mastership in floating.

Sec. iv.

38 O world, thy slippery turns! Friends now fast sworn,
Whose double bosoms seem to wear one heart,
Whose hours, whose bed, whose meal, and exercise,

పడిక్రిక్కిఱిసి యుండి కడుసరుదుగఁ గనఁ
బడు పురోహితులు ముక్కిడిజనముల
గుంపులఁ జొచ్చిరి తెంపున సర్వసా
ధారణమగు తావుఁ జేరుకొనఁగ
మొగములఁ దెరలూడ్చి సొగసగు రంగుల
నలరెడుతమ చెక్కు లలఁదగు పువ్వు
బోండ్లు మందు పొద్దు ముద్దుల కెంపయు
నప్పగించి రట్టి చా గలిపిలి
పొడమె నెట్టి నాలి ముచ్చువేలుపు వాని
యందుఁ దూఱివాని కా పొలుపడె॥

36 గీ॥ నామది పొగలెడు దొరతనములు రెండు
సరిగ లేచినయప్పెంత త్వరగ రేఁటి
మధ్యభేదము పుట్టెడు మఱియు నొక్క
దానిఁ బాడుసలుపు నొక దానిచేత॥

37 గీ॥ ధైర్యమిడుమ శోధించు సాధారణాప
దలఁ దమంత సామాన్యజనులు భరింప
గలరు సముద్రము నెమ్మది గాఁద నచుఁ
నెడసరిగఁ దేలఁజాలెడుం బడవ లెల్ల॥

38 సీ॥ చాగు రేజగమనీ జాఱుసమయము-లె
వ్వరిజోడు గుండెలే డైజవహించు

Are still together, who twin, as 't were, in love
Unseparable, shall within this hour,
On a dessension of a doit, break out
To bitterest enemity: so, fellest foes,
Whose passions and whose plots have broke their sleep
To take the one the other, by some chance,
Some trick not worth an egg, shall grow dear friends
And interjoin their issues.

CYMEALINE— *Act II Sec III*

39 't is gold
Which makes the true man killed and saves the thief;
Nay, sometime, hangs both thief and true man. What
Can it not do, and undo?

40 I do think
I saw 't this morning: confident I am,
Last night 't was on mine arm; I kissed it.
I hope, it be not gone to tell my lord
That I kiss aught but he.

Sec. iv.

41 Let there be no honour
Where there's beauty; truth, where semblance; love,
Where there's another man: the vows of women
Of no more bondage be to where they are made
Than they are to their virtues, which is nothing.

నేకమానసము- నిం. కెవ్వరిగంట- లె
వరిపాన్పు- లెవరి సా. పాటు- లెవరి।
యలవాటు- లిండ్లఁకఁ గలిసియున్న వా- మజీ-
కవలునా నెవరు మ. క్కువ నెడపఁగ।
బడఁజాలకుందురో- వారలీగడియలోఁ
గలహింతురల్పసం గతిఁగురించి।
యటులఁబగతుఁడొండొరుఁ గెల్వ నదును వేచి।
పనికిమాలినతలఁపులఁ బన్ని- కిన్క-।
గుట్రలన్ దమనిదురఁబోఁ గొట్టుకొనిరి।
నలుపుమచ్చట్టటికము- వారలెచెలుబయి॥

39 గీ॥ మంచివాని- బంగారుచెంబు పఁబడఁజేయు।
గాచెడుద్రోంగ- నింతియె. కాకొప్ప।
డిద్దఱన్యాడ నురిఁదీయు- నెట్టిబాగు।
సేయఁజాలదదివఱియుఁ జెఱుప లేదు॥

40 గీ॥ తలఁతునదిగంటినేనీ యుదయమునందు।
నిన్నరాత్రిని నాచేత నున్నదద్ది।
నమ్మెద- నదియుద్దిడి. నాను- నామగనికి।
నుడువనేగెనో లాఁతిము ద్దిడితినంచు॥

41 గీ॥ పరువు లేకుండెడు స్వన్నె పరఁగుచోట।
సత్య వేషముకలచో నిజంబులేదు।
వలపుబోనిమ్ము పెరమగఁ డలరుపట్ల।
స్త్రీలయొక్కు విభులయెడ రిత్తవోవు।
దమకడద్దమ పతివ్రతాత్వంబుకంటె॥

Act. iii. Sec. iv.

42 't is slander,
Whose edge is sharper than the sword ; whose tongue
Outvenours all the worms of Nile ; whose breath
Rides on the posting winds, and doth belie
All corners of the world : kings, queens, and states,
Maids, matrons, nay, the secrets of the grave
This viperous slander enters.

Sec. vi.

43 I see, a man's life is a tedious one :

44 To lapse in fulness
Is sorer than to lie for need : and falsehood
Is worse in kings than beggars.

45 weariness
Can snore upon the flint, when resty sloth
Finds the down pillow hard.

Act. iv. Sec. ii.

46 I have heard you say
Love's reason 's without reason :

42 త ॥ పేరుచుకొండెపు పేర్చిరణ సురియ కంటెను
వాఁడియౌ నద్దానినాల్క ।
మీఱు విషంబుల మేటిసర్పముల
వడిఁ జొరఁబడుగాలి పైదానియూర్పు ।
స్వాదిసలుపు నెల్ల జగముమూలలను
మువ్వురఁగల్ల బుడమిఱేఁడుల రాజుల జొలి ।
బాఱు సభలనది పడుచులెల్ల బెద్ద
మగువల గుప్త సమాధులన్ త్రఱియు ॥

43 ద్వి ॥ తగఁగని పెట్టిన దానను నేను ।
మగవాని బ్రతుకుశ్రీ మకు నాటపట్టు ॥

44 గీ ॥ జరుగుఁబడిని నీతిఁ దొఱగుట కడుఁజెట్ట ।
యౌను లేమిఁగల్ల ననుట కన్న ।
బుడమిఱేఁడులయెడ బొంకు టెంతయుఁ జెడ్డ ।
యౌను బిచ్చగాండ్రయందుఁ గన్న ॥

45 ద్వి ॥ అలసటరాత్రి పై నైన సుత్యొట్టు ।
బలుసోమరికి దూది పరుపగుఁ గట్టి ।

46 ద్వి ॥ నేమఱివిన్నాఁడ నీవువాఁగ్ర సఁగ ।
గామమూలమునకుఁ గతము లేదనుచు ॥

47 Our courtiers say all 's savage but at court:
Experience, O, thou disprov'st report.
The imperious seas breed monsters; for the dish,
Poor tributary rivers as sweet fish.

48 Being scarce made up,
I mean, to man, he had not apprehension
Of roaring terrors; for the effect of judgment
Is oft the cause of fear.

49 O thou goddess,
Thou divine nature, how thyself thou blazon'st
In these two princely boys! They are as gentle
As zephyrs blowing below the violet,
Not wagging his sweet head; and yet as rough,
Their royal blood enchafed, as the rud'st wind,
That by the top doth take the mountain pine
And make him stoop to the vale. 'T is wonder,
That an invisible instinct should frame them
To royalty unlearned, honour untaught,
Civility not seen from other, valour
That wildly grows in them, but yeilds a crop
As if it had been sowed!.

50 Notes of sorrow, out of tune, are worse
Than priests and fanes that lie.

51 Our very eyes
Are sometimes like our judgments, blind

47 చ॥ నగరునఁ దప్పఁగఁ గలజనంబులు ముక్కడులం గ్రమకోటలో।
నిగిడెడివారలా నుడువు నిక్కముకాదను స్వానుభూతిఁ గొ।
ప్పగు కడ లీను రక్కసల పద్దిరతింపకఁ జేయనైన మీ।
లంగనుచునుండు నెంతయుఁ జెలంగి పోటిఁబోరిఁ గొండకాలువల్॥

48 ద్వి॥ అవివేకమున వెలయ పండఁడు మనుజుఁ।
డెప్రపంచబుద్ధిభయమునకుఁ గతము॥

49 సీ॥ భళిభళి దేవి దివ్యప్రకృతి యెట్టు లీ రాచబిడ్డల నీవలరెదు।
తమ్ముఁ ద్రొక్కిండ్దాని తలనూపఁబోని తెమ్మెర వలె వారలు
మెత్తనయ్యు।
వారి రాజస్వభావము కొండతుదినున్న వృక్షమున్ గొనఁ బట్టి
త్రిప్పంవినదు।
సుడిగాలి యూడ్కి రేఁగెడు సద్దియాశ్చర్య మొకయగపడ
కుండు ప్రకృతి మహస్స।
ఁబడని ప్రభుత యు నేరుపఁబడని పరువో।
రుకడఁ జూడఁబోవని నాగరకత విత్త।
ఁబడిన తీరున ఫలమిచ్చి వారియందు।
నైజముగఁ బెర్గు శౌర్యము నెన్నుచుంట।

50 ద్వి॥ ఎల్లెడన్ శ్రుతిఁ దప్పనేడ్పు రాగములు।
కల్లాడు గురువులకన్న హేయములు॥

51 ద్వి॥ లలిమనకనుఁగవ లన్న యభిప్రాయ।
ముల తెలుంగున నొకప్పుడు గ్రుడ్డివాను॥

52 Some falls are means the happier to arise.

53 Where in I am false, I am honest; not true, to be true.

Act. v. Sce. iv.

54 Poor wretches that depend
On greatness' favour dream as I have done, —
Wake, and find nothing.

55 What an infinite mock is this, that a man should have the best use of eyes to see the way of blindness!

Sce. v.

56 O most delicate fiend!
Who is 't can read a woman?

HAMLET Act, I. Sce. I.

57 I have heard,
The cock, that is the trumpet to the morn,
Doth with his lofty and shrill sounding throat
Awake the god of day;

52 ద్వి॥ కొన్ని పాల్లరయన గున్నాధనముక్త్రి ।
తెన్ని కనెత్త న దృష్టవంతులను ॥

53 ద్వి॥ దబ్బఱిసాచోటఁ దగు మనుష్యుఁడను ।
నిబ్బద్దినుంటకై నిజమఱిగ్గాను ॥

54 గీ॥ తవిలిగొప్పతనము. దయకులోఁబడియున్న ।
కనికరించఁదగిన యనదలెల్ల ।
కలను నన్నుఁ బోలి. కనెవరు- మేల్కాంచు ।
మఱియు నెద్దియైనఁ బొఱయకుందు ॥

55 వ॥ గుప్తితనము- తెరువుఁజూచుటకత్యంతోపయోగములగు ।
చూపులన మనుష్యుఁడు కలిగియుండుట దెంత మిక్కిలి మిఱిసనగుబాటు

56 ద్వి॥ ఔరచమత్కార. మైన దయ్యంబ ।
యేరు తెలియగలరె లనాగ మనసు ॥

57 ద్వి॥ నేఁడు నిక్కంబుగ. నేవినినాఁడ ।
గోడి- నయ్యాదిమె వే. కువఁజాటువాఁడు ।
ఖంగనితనగొప్ప, కంఠంబుతోడ ।
బాంగుచు లేపెదు- నొప్పి స్టవేలువును ॥

58 But, look, the morn, in russet mantle clad,
Walks o'er the dew of yon high eastern hill,

Sce. ii.

59 Foul deeds will rise,
Though al the earth o'erwhelm them, to men's eyes.

Sce. iv.

60 The dram of eale
Doth all the noble substance often dout
To his own scandal.

Sce. v.

61 There are more things in heaven and earth,—
Than are dreamt of in your philosophy.

Act. ii. Sce. i.

62 By heaven, it is as proper to our age
To cast beyond ourselves in our opinions
As it is common for the younger sort
To lack discretion.

Act. iii. Sce. i.

63 To the noble mind,
Rich gifts wax poor when givers prove unkind.

58 గీ॥ కాని-కనుమ నీవు-కావివచ్చేడమును
ఁగప్పకొని పరిభాతి మొప్పమీఱ ।
సదిగో తూర్పుదిక్కు-నందలిపొడవగు
పర్వతంబు మంచుపైఁ దిగఁగెడు ॥

59 ద్వి॥ మనుజులకనులకుం బాసపువనలు।
కనుపడు మన్నెల్లఁ గప్పిన నావి॥

60 ద్వి॥ మంతయయ్యెఁ జెఱచు నేగొప్పతనము
నంతయునిండె మైన వగునొప్పదము॥

61 ద్వి॥ కలవు-శాస్త్రములని కలుఁగిన్న వస్తు
వులకన్న నధికము పుడమినీమింట॥

62 గీ॥ దైవమానవమూముదుపలి తనము నైజ
ము-తలఁపుల యొడసంశయ మొఁగొనునట్టు ।
లెల్లసాధారణంబుగా నెల్ల పిన్న
వయసు నకము వివేకంబు వడయకుండు॥

63 ద్వి॥ ఇనువారుకూర్రులా నెడగొప్పవాదికి
ఁగడు పేటియావులుం గరముఁ జేదలగు॥

Sce. i.

64 (1) Madness in great ones must not unwatched go.

Sce. ii.

(2) Where love is great, the little doubts are fear;
Where little fears grow great, great love grows there.

Sce. iii.

65 Words without thoughts never to heaven go.

Act. iv. Sce. v.

66 When sorrows come, they come not single spies,
But in battalions.

Act. v. Sce. ii.

67 Our indiscretion sometimes serves us well,
When our dear plots do pall; and that should teach us,
There 's a divinity that shapes our ends,
Rough-hew them how we will.

64 (1) ద్వి॥ ఘనులైన వారలన్ గలిగిన వెత్తి।
తాను శోధఁ జేయకుపేక్షింపరాదు॥

(2) గీ॥ అక్కజంపుఁ బ్రేమ మొక్కఁడనుంచునో।
యచటఁ గొద్ది శంక లగు భయంబు।
ఎచటఁ జిన్న వెఱపు లెదుగుచునుండునో।
పెరుఁగుచుండుఁ గొప్ప ప్రేమ యచట॥

65 ద్వి॥ వంతలఁ దొఱఁగిన పల్కులు వేల్పు।
చెంతకుఁ బోలేవు చెలఁగి యెన్నఁటికి॥

66 ద్వి॥ ఇడుమలు నేగులఁ దేరవాంత్రి।
సడలించుఁ గాని క్రొప్పన సజట్టిగట్టి॥

67 చ॥ మనయుపివేక మొక్కపుడు మాఁచియు సుస్త్రవాఁడి పుట్రిలుఁ।
బనుపసిష్ఠ పెంచియును బాగుగ నేర్పుఁ చునుండు నస్థైయుఁ।
మనకొక సైపనే మెదికొ మాసుగదిష్టమనుండు మాటికిన్।
మానవను లెంత మొప్పగనో సచెఁగ నీసుసమంచు నెంతయున్॥

68 'T is dangerous, when the baser nature comes
Between the pass, and fell-incensed points,
Of mighty opposites.

69 to know a man well, were to know himself.

JULIUS CÆSAR— *Act I. Sce. II.*

70 He reads much ;
He is a great observer, and he looks
Quite through the deeds of men ; he loves no plays,
As thou dost, Antony ; he hears no music ;
Seldom he smiles, and smiles in such a sort,
As if he mocked himself, and scorned his spirit
That could be moved to smile at anything-
Such men as he be never at heart's ease
Whiles they behold a greater than themselves ;
And therefore are they very dangerous.

Act. ii. Sce. i.

71 But 't is a common proof,
That lowliness is young ambition's ladder,
Whereto the climber-upward turns his face ;
But when he once attains the upmost round,
He then unto the ladder turns his back,
Looks in the clouds, scorning the base degrees
By which he did ascend.

68 ద్వి॥ కడుబలవంతులు కలహింపనడుమ।
బడిననీరసులకు బాధలువచ్చు॥

69 వ॥ తనుఁదానెఱుఁగుటయొయొరులఁదెలియుట- వానినే తెలిసికొన్నచో నొకమగవానింబాగుగఁదెలిసికొనుటయగు.

70 సీ॥ చదువునాతఁడు విశేషముగ-గొప్ప
పరీక్షకుఁ-డరయు నెంచేనిజనుల ।
కార్యములంబట్టి- కాంక్షింపఁడాటలు
-నీపోల్కి-గానము-న్వినఁడతండు ।
నరుదుగనవ్వఁడు- మఱి-తన్నుఁదా-వెక్కి-
రించుకొనునటు-మఱియును-వాఁడు ।
చేనివైపైననెంతేనినవ్వఁగఁబురి
కొలుపఁబడినతన యెడఁద నీన ।
డించునటులనవ్వ- నెంచఁగ-నటువంటి।
వాపుతముత్రిమీఁఱు వారిఁగాంచి।
మనసునందుసుఖము నెనయరుకావున।
వాస్తవముగఁగడు సపాయకరులు॥

71 త॥ అదిసర్వసాధారణానుభవంబె ।
యడఁకువలేఁతాన కగునిచ్చెన-యట।
నెనరెక్కు-వాడుపై కెత్తుమొగింబు ।
కానిచివరమెట్టు కడముట్టనతఁడు॥

72 Between the acting of a dreadful thing
And the first motion, all the interim is
Like a phantasma or a hideous dream:
The genius and the mortal instruments
Are then in council; and the state of a man,
Like to a little kingdom, suffers then
The nature of an insurrection.

Sce. ii.

73 When beggars die there are no comets seen;
The heavens themselves blaze forth the death of princes.

పిదప నిశ్రేష్ఠికిఁ బృష్ఠముద్రిప్పఁ
బోడఁగాంచుచుండు సంబునముల
చుట్టుతుదకు నారోహించి తొలఁగినయట్టి
నీచసోపానముల్ నిరసించుచుండు॥

72 సీ॥ కడుభీకరంబగు కార్యము సేయుట
కంతకుసుందున్న యట్టి తలఁపు
నకు నడఁగిల్లు సంతరమంతయున్ మాయ
పోల్కి ఘోరస్వప్నమువలెనుండు
దేహమందుండి యెంతే శక్తులన్నియుఁ
బాలుపుగ నడుపుజీవుండు - పదప
డియు నింద్రియంబులా సయుసభఁ గూడి
కార్యాలోచనంబున నమరియుండు
మఱియు మానవునకు దరువాతఁ గల్గిన
యట్టిస్థితియు మిగుల ననుభవమున
దివిరితిరుగుఁ బాటు తెన్నున నేపారు
నొక్క చిన్నరాష్ట్రమో యనంగ

73 కం॥ కనుపడవుతోఁక చుక్కలు
మినుచక్కన్వచ్చఁగాండ్రు మృతులైనయెడన్
పనివడి రాజుల చావున్
జనములకుఁదనంత బయలు చాటుచునుండున్॥

74 Of all the wonders that I yet have heard,
It seems to me most strange that men should fear;
Seeing that death, a necessary end,
Will come when it will come.

Act. iii. Sce. i.

75 As fire drives out fire, so pity pity—

Act. iv. Sce. iii.

76 Ever note,
When love begins to sicken and decay
It useth an enforced ceremony.
There are no tricks in plain and simple faith;
But hollow men, like horses hot at hand,
Make gallant show and promise of their mettle;
But when they should endure the bloody spur,
They fall their crests, and, like deceitful jades,
Sink in the trial.

77 There is a tide in the affairs of men,
Which, taken at the flood, leads on to fortune;
Omitted, all the voyage of their life
Is bound in shallows and in miseries.
On such a full sea are we now afloat;
And we must take the current when it serves;
Or lose our ventures.

74 గీ॥ ఏనువిన్న యబ్బురములనింత వఱకు
నాకుఁగనుపడుగొప్పవి తత్తఱయిచ్చు
కలుగుఁదప్పని గతిచావు కనియెదెల్ల
వారలుగ్గడు వెఱపున వడఁకుచుంట॥

75 ద్వి॥ మొనసివేఁకినివేఁడి పోఁ ద్రోలు తల్లి
కనికరముగ్గని కరమెడఁబాపు

76 త॥ అరయుము నీవెన్నఁడైనను
చేరిమ కృశియించి చెడిపోవు నెడనదివింత
మరియాదఁజూపుఁ జమత్కృతులుండఁ
బోవచ్చనమ్మత్రకంబున గాన వెల్తి
నరులు పరిపడనం దఱుఁ జిఱ్ఱుకైన
గుఱ్ఱములటు మఁగోటుఁ గన్నతుఱఁ
రొరగెదరు పక్షుల నోర్వక పోట్ల
తలలువాలిచి దొంగతట్టువలవలె॥

77 త॥ నరుల కార్యంబుల నద్దరునొక్కయల
పోటు సదానిని బొందిన నడుపు
సిరికి నర్థానినిఁ జేకొన రేని యవ్వాధాజీవ యాత్రింతలోఁతు
తఱిగినయెడ నాప దలఁగట్టబడు
ని పుడు తేలుచుంటి మా పూర్ణ వార్థిని
మఱియునా వెల్లువ నమ్మ న మందపలయుఁ
దప్పనచో నోడె దము పనిసిద్ధముల॥

Act. v. Sce. iii.

78 O hateful error, melancholy's child,
Why dost thou show to the apt thoughts of men
The things that are not? O error, soon conceived,
Thou never com'st unto a happy birth,
But kill'st the mother that engendered thee.

HENRY IV—PART I.— *Act I Sce II.*

79 If all the year were playing holidays,
To sport would be as tedious as to work;
But when they seldom come, they wished-for come
And nothing pleaseth but rare accidents.

Act. iii. Sce. ii.

80 when he had occasion to be seen,
He was but as the cuckoo is in June,
Heard, not regarded;

PART II.— Induction.

81 Open your ears; for which of you will stop
The vent of hearing when loud Rumour speaks?
I, from the orient to the drooping west,
Making the wind my post-horse, still unfold
The acts commenced on this ball of earth;
Upon my tongues continual slanders ride,
The which in every language I pronounce,

78 మ॥ అకటా మిక్కిలి హేయమైన పొరపాటా-
చింత పాప్లు - మొం ।
దుకుం గస్బ చెడు లేని వస్తువుల
నెం తో యూహా వహా యానం ।
హాకు - (దప్పా - సులభ స్త్రీ సూత్ర -
సుఖజ నా త్మ ర్థం బు రా (వు - మా ।
సకనీ వృంబరి మాంచ పోయె మునిను . గన్టి మాతల్లినీ ॥

79 గీ॥ తలపనే వెల్ల యూటాడు . సెలవు పొ స్త్రీ ।
లయిన (బరి చేయుసటులాడు . టయును వినుగ ।
సలుపు నవియరు స్తైన మి . క్కిలి హితమగు ।
సంతసముం గొల్ప దెప్పెయున్ . పింతమాడ్కి ॥

80 ద్వి॥ కసబడు సష్టడు . త్స్యమానే యుం బడెడు ।
వినం బడియుత్తండు . పెట్టు స్పష్టమున ॥

81 సీ॥ తాపసీను నిపృ . కే మోహన -
వదంత్రి . గ్రి రమాట్లాడ . విక్కి సూం యు ।
నెవ్వం డు మీ లోన . నేం డూప్పు సుండి
వే త్రి . లాడెడు పడమర . కనపడ ము ।

Stuffing the ears of men with false reports.
I speak of peace, while covert enemity,
Under the smile of safety, wounds the world.

Act. i. Sce. i.

82 contention, like a horse
Full of high feeding, madly hath broke loose,
And bears down all before him,

83 See, what a ready tongue suspicion hath!
He that but fears the thing he would not know
Hath, by instinct, knowledge from others' eyes
That what he feared is chanced.

Act iv Sce iv.

84 She either gives a stomach and no food,—
Such are the poor, in health; or else a feast,
And takes away the stomach, such are the rich
That have abundance, and enjoy it not.

నాటపాగుజ్జము గ్గా డుపుగాఁ జేసి
భూకందుకంబునం బుట్టఁ పనుల।
దెఱచుచుండెద నెప దెగనట్టినిందలు
సాద్వినానాల్క లస్సలుపుచుండు।
కల్ల వార్తలు జనముల కర్ణములకు।
జొనిపి యెల్ల భాషల నవి యనుచునుందు।
గావలిచిఱు నగవు కిరింప గడుపడంగి।
జగము నొప్పించెడి పగనంతి గఁబలికెద॥

82 ద్వి॥ ముంగటి దెల్ల దారి బ్బునర్ గొరి స్వవడిచె।
లంగఁ బవ్వడు తేజి లాగు మచ్చరము॥

83 గీ॥ సంశయమున కెంత సన్నద్ధమానాల్క।
కలదొ చూడు తనకు దెలియనట్టి।
దానికడలు వాఁడి తరులచూపుల నెగ్గ।
నదియు నంభవించె నని నిజముగ॥

84 గీ॥ ఆఁక లెంతో గొలిపి దైవ మన్న మిడదు।
వెలయు నారోగ్యమునఁ గడుఁ బేదవాఁడు।
కదిసి బువ్వనొసంగి యంగదఁ జెఱిచెడు।
గుడువఁజాలఁడు భాగ్యవంతుఁడు కలిగియు॥

HENRY V.— *Act. I. Sce. II.*

85 For government, though high, and low, and lower
Put into parts, doth keep in one concent,
Congreeing in a full and natural close,
Like music.

86 so work the honey- bees,
Creatures that by a rule in nature teach
The act of order to a peopled kingdom.
They have a king and officers of sorts ;
Where some, like magistrates, correct at home,
Others, like merchants, venture trade abroad,
Others, like soldiers, armed in their stings,
Make boot uppon the summer's velvet buds,
Which pillage they with merry march bring home
To the tent- royal of their emperor·
Who, busied in his majesty, surveys
The singing masons building roofs of gold,
The civil citizens kneading up the honey,
The poor mechanic porters crowding in
Their heavy burdens at his narrow gate,
The sad-eyed justice, with his surely hum,
Delivering o er to executors pale
The lazy yawning drone.

85 గీ॥ కృత్రిమతనుత్తమ మధ్యమాధమవిభాగ।
ములయెడ నద్భుతరసము సంప్రాప్తసహజ।
కాలవిన్యాసమున కనుకూలముగను।
గానసమట్లోకమూర్ఛనాగ్రదలుపుండు ॥

86 సీ॥ పట్టణమ్మైన పాటుపడుచున్న తేనెటీగలు సహజంబుగా జెలు
పు రాజ్య।
పాలనపద్ధతి వానిలో రాజగు నొకటి తక్కినవియు ద్యోగి
జనము।
లందు నందనవని నాచరించుచుం గొన్ని వాణిజ్యమున గొ
న్ని సైనికోద్యోగు।
మఱికొన్ని యోధుల మాడ్కి నసంతపు మొగ్గ దోంచి స
మ్మోహ్రవలీల।
సరిగి రాజునకు సమర్పించు నాతడు రాజవైభవమునం దే
జరిల్లి।
కనుంగొను బాటలం దనరి బంగరుకప్పులల్లి కిల్లలను రవంత
యైన।
గుదుపుం బోవక తేనె నిడి చెడి పౌరుల బరువులతో వంగి ద్వార
మందు।
గుంపులం గూడెదు కూలివాండ్రను గొంచె మైన బాటోనరించ
కావులించు।

కోనుచు మైత్తెల్లు గడియున్న పనికిరాని।
నిండుసోమరి పోతు పై మండిపడుచు।
వాని నెంతయు సర్షరించు వాండ్రు చేతి।
కప్పగించెదు గొప్ప న్యాయాధిపతిని।

87 't is ever common
That men are merriest when they are from home.

Act. ii. Sce. i.

88 O England,— model to thy inward greatness,
Like little body with a mighty heart,—

Act. iv. Sce i.

89 There is some soul of goodness in things evil,
Would men observingly distil it out;
For our bad neighbour makes us early stirrers,
Which is both healthful and good husbandry:
Besides, they are our outward conciences,
And preachers to us all; admonishing
That we should dress us fairly for our end.

Act. v. Sce. ii.

90 Haply a woman's voice may do some good,
When articles too nicely urged be stood on.

HENRY VI.—PART I— *Act. I, Sce. II.*

91 Glory is like a circle in the water,
Which never ceaseth to enlarge itself
Till by broad spreading it disperse to nought.

Act. v. Sce ii.

92 Of all base passions, fear is most accursed.

87 ద్వి॥ .తలఁగి జనంబులు.తమయున్కి పట్లు।
.మెలఁగుచునుందురు.మిగుల వేడుకను॥

88 ద్వి॥ .మేలి తెల్విఁగలచి.ర్కేమ్రసయింగ్లాఁడ।
.సీలోనిగొప్పకు.సీవైతి వచ్చు॥

89 చ॥ .పరఁగెడుఁగొంత మంచి చెడు.వస్తువులందున సారమెన్నఁగా।
ఁ.బారుగుననున్న దుష్టు కదు.ఘనమ్ము సలగ్గడుఁ ఔందలాడయు।
.తైరుఫు శకీర సౌఖ్యముఁగ.దించు ఁగృషి సమ్మనకోర్కె తెల్లఁజే।
.కురుసటువాఁడు మేలి తెలు.గుగ్గరుపై కనుపచు ఔండియున్॥

90 ద్వి॥ .సరియానోడఁబడికల్.జత్రపడకున్న।
.నెరపుమేల్ కొంతవ.నిత్రపలోకకష్టు॥

91 ద్వి॥ .నీటిలోగిఁటివలె.నెగడెడుగొప్ప।
.సూటిగఁజివరకు.సున్నయావలకు॥

92 ద్వి॥ .అన్ని దుష్టగుణంబు.లందున భయము।
.కన్నఁబాపైనది.కర్గొన లేదు॥

Sce. iii.

93 beauty's princely majesty is such,
Confounds the tongue and makes the senses rough.

Sce. v.

94 The chief perfections of that lovely dame,
Had I sufficient skill to utter them,
Would make a volume of enticing lines,
Able to ravish any dull conceit :

95 So worthless peasants bargain for their wives,
As market-men for oxen, sheep, or horse.
Marriage is a matter of more worth
Than to be dealt in by attorneyship.

96 For what is wedlock forced but a hell,
An age of discord and continual strife ?
Whereas that the contr'ary bringeth bliss,
And is a pattern of celestial peace.

PART II— Act. II. Sce. IV.

97 Thus, sometimes hath the brightest day a cloud ;
And after summer evermore succeeds
Barren winter, with his wrathful nipping cold :
So cares and joys abound, as seasons fleet.

93 ద్వి॥ అంతపుందారాసన మట్టిది నాల్గు।
గ్రిందికి లాగు నింద్రియములఁ గలఁచు॥

94 గీ॥ సోమసింహాసనాయమ్మ సుగుణములను।
దెలుపఁగల నేర్పు నాకున్నఁ గలిగెనేని।
నెట్టి మొద్దుబుద్ధినైన నీశ్వజాలు।
సరసమగు పెక్కు గ్రంథము లరచియింతు॥

95 గీ॥ చేరమాదేవఁగూర్మితులు పెంగ్లమాలకో।
అకఁబసులకయినంతవ కర్కులమూర్కి।
మధ్యనతుల తగవులం బడుటకన్న।
దెంల్గిసిజము నెక్కు విలువగలది॥

96 గీ॥ బలిమి సోసఁగంపఁబడిన పెం కలిఁ పరకము।
కలఁగి బ్రితుకు మలిటియు నిచ్చలు జరిగెడము।
సలుపు నిష్టానుసారము జరిగిన నది।
సంతసము దివ్యశాంతిని సంతరించు॥

97 గీ॥ ఇట్టి సలోకష్ఠ వెల్లడి నెసఁగుపగలు।
మబ్బుఁ జెలంగు వేసవి మగు గఁజచు।
చలిమంచు గ్రీష్మ సీతువు కలుగునట్టు।
లేగువాతలు జోకలు బుతువులవలె॥

Act. iii. Sce i.

98 Smooth runs the water where the brook is deep,
And in his simple show he harbours treason.

99 what 's more miserable than discontent.

Act. iv. Sce. ii.

100 O miserable age ! Virtue is not regarded in handicraftsmen.

PART III— *Act. I. Sce. IV.*

101 ' T is beauty that doth oft make women proud ;
' T is virtue that doth make them most admired ;
' T is government that makes them seem divine ;

Act. ii. Sce. i.

102 To weep is to make less the depth of grief :

Act. iv. Sce. viii.

103 when the lion fawns upon the lamb,
The lamb will never cease to follow him.

98 ద్వి॥ .నునుపుగాఁబాఱెడు .న్లోఁటైననీరు ।
.♦మునిరూపునకు ♦దోఁపిహ.ముద్దాఁచువాఁడు ॥

99 ద్వి॥ .♦ఒందిలి- తనివిలే.కుండుటకన్న ।
.నెందైనమఱియుండు .నే- యెంచిచూడ ॥

100 వ॥ ఆహా దుష్కాలము- ♦శిల్పాల♦యోగ్యత సరకు సేయఁబడ లేదు॥

101 గీ॥ .స్త్రీలఁదఱచుగగర్వంపఁ .జేసెడునది ।
.సొగసు-వారలమిక్కిలి .పొగడఁబడఁగ ।
.సలుపునదిసద్గుణంబు- వే.ల్పాలుగవారు ।
.తెలియఁబడఁజేయునది ♦జితేం♦.ద్రియతమఱియు ॥

102 ద్వి॥ .♦వాతెఱచుచు దుఃఖ.పడుట- శోకంబు ।
.లోఁతుఁతగ్గించుటా .లోచించిచూడ ॥

103 ద్వి॥ .సింగమిచ్ఛకముచే.సిన- గొజ్జెసిల్ల ।
.♦పంగఅదానివెఽ .బడఁబోకపోదు ॥

Act. v. Sce. vi.

104 Suspicion always haunts the guilty mind:
The thief doth fear each bush an officer.

HENRY VIII— *Act. I. Sce. I.*

105 anger is like
A full-hot horse, who being allowed his way,
Self-mettle tires him.

Sce. iii.

106 New customs
Though they be never so ridiculous,
Nay, let em be unmanly, yet are followed.

Act. iii. Sce. i.

107 Orpheus with his lute made trees,
And the mountain-taps that freeze,
Bow themselves, when he did sing:
To his music plants, and flowers
Ever sprung; as sun and showers
There had made a lasting spring.
Everything that heard him play,
Even the billows of the sea,
Hung their heads, and then lay by.
In sweet music is such art,
Killing care and grief of heart
Fall asleep, or, hearing, die.

104 ద్వి॥ దురితంబుఁ గలమది ద్రోడరు సందియము।
బరి- యెల్లఘోద- రాజ భటునిగ కెఱను॥

105 ద్వి॥ చెలరేఁగుగుజ్జము చెలుసగుసల్య- ।
యలయుఁదనంతట నాఁపనియెడల॥

106 ద్వి॥ అనునాఁపఁబడు నూత్నాచార మపహ।
సకలమయ్యె- నీచంబగుసేని॥

107 సీ॥ వీణవాయించుచా గ్రామసుపాటఁబాడి
వృక్షంబులనమ్రంచు చేరుకొనిన।
నగశిఖరంబుల నన్నమగ్నములుగఁజేసె-
నతనిపాటకుమొక్క-బలపులోఁదవె।
జగముకన్నువ్వాన జల్లులుగావించె
శాశ్వతంబైనవసంత ఋతువు।
వానినాద్యమువిన్న ప్రీతివస్తువుల
సముద్రపుఁదరంగములు సైతమ్మువాని।
తలలువాల్చె- మఱియు దాపునఁబండెడు।
బరఁగునట్టి కుహిమపాటయందు।
గెడపువంత-మఱియు నెడఁదమఃఖమ్మును।
గునుకు-నదియుఁగాక- వినుచునమయు।

Sce. ii.

108 (1) The hearts of princes kiss obedience,
So much they love it; but to stubborn spirits
They swell and grow as terrible as storms.

(2) My lord, we have
Stood here observing him. Some strange commotion
Is in his brain: he bites his lip, and starts;
Stops on a sudden, looks upon the ground,
Then lays his finger on his temple; straight,
Springs out into fast gait; then stops again,
Strikes his breast hard; and annon, he casts
His eye against the moon; in most strange postures
We have seen him set himself.

Act. iv. Sce. ii.

109 Men's evil manners live in brass; their virtues
We write in water.

Act. v. Sce. iii.

110 Men that make
Envy and crooked malice nourishment
Dare bite the best.

108 (1) ద్వి॥ అరసులయెదలు ముద్దాడునడఁకువ ।
మొరటులయెడఁ గోపమున రేఁగుఁ బవియు ॥

(2) సీ॥ విభుఁడ- వానింగని పెట్టుచు మేమిట
నున్నార -మెద్దియో యొక్క వింత ।
తిరుగుఁ బాటతని బుద్ధి న్నెలకొనియె-
నాతం డౌడుగ బడెడు- కెండి- యులికి ।
పడెడు- దబ్బున నాఁగు- బకించు నేలను-
బిమ్మట- నాతని వేళ్లునతని ।
కణఁత పైఁ జేచుఁ- నొక్కఁటఁ ద్రుళ్లి పాటున
వడినడచున్ దరు వాతనిలుచు ।
దనదు గుండె బాఁదు కొనెను గట్టిగ మఱి ।
యునొక తఱినిఁ జందురుని దెసఁ దన ।
కన్ను వైచుచుండు- గడువిచిత్రములగు ।
గతులనాతఁడుంటఁ గంటిమేము ॥

109 ద్వి॥ జనుల చెడుగు శిలాక్షరము మనెడు ।
మనమున నీటన్వ్రాసి మంచివ్రాసెదము ॥

110 ద్వి॥ సైఁపలేకట్టి దుర్జనములు మిగుల ।
గొప్పవారినే కఱవఁ దెగింతురు ॥

111 't is a cruelty,
To load a falling man.

KING JOHN— *Act. I Sce. I*

112 For new-made honour doth forget men's names.

Act. iii. Sce. iv.

113 Before the curing of a strong desease,
Even in the instant of repair and health,
The fit is strongest: evils that take leave,
On their departure most of all show evil.

114 A sceptre, snatched with an unruly hand,
Must be as boisterously maintained as gained;
And he that stands upon a slippery place
Makes nice of no vile hold to stay him up.

Act. iv. Sce. iii.

115 Trust not those cunning waters of his eyes,
For villainy is not without such rheum;
And he, long-traded in it, makes it seem
Like rivers of remorse and innocency.

111 ద్వి॥ పడిపోవుచుండిన వానిమఱింత।
యడఁగఁద్రొక్కుచునుంట యది క్రూరతనము॥

112 ద్వి॥ క్రొత్తగానబ్బిన గొప్పతనమ్ము।
మత్తిల్లిమఱచెదు మనుజులపేర్లు॥

113 గీ॥ కఠినమౌసంకటంబు చక్కఁబడకమును।
ముందు నారోగ్యమబ్బిన మానసమునందు।
గూడవడియగు నెఱఁబాయు కీడులెల్ల।
వానిమళ్లదలన్గిడె కానిపించు॥

114 గీ॥ న్యాయముఁ దొఱఁగుచేయిచే నపహరింప।
బడిన నృపదండ మెటుపొందఁ బడెనొయట్లు।
నిర్వహింపఁబడునది వెంబడియును జారు।
నట్టిచోనున్నతఁడు దేనినైనఁబట్టు॥

115 గీ॥ వానిమోసపుచ్చు బాప్పుపు లోసహస్రకు!
దుడుకుసూడనట్టి తడిఁ జెలంగు।
అంతరాశిరములపడు పుత్రుఁడు నేరములేమి।
నారులెల్లగనది కనుపఱచెదు॥

KING LEAR— *Act. I Sce. I*

116 Time shall unfold what pleated cunning hides;
Who cover faults, at last shame them derides.

Act. ii. Sce. iv.

117 All 's not offence that indiscretion finds
And dotage terms so.

Sce. v.

118 O, sir, to wilful men,
The injuries that they themselves procure
Must be their school master.

Act. iii. Sce. iv.

119 Thou, 'dst shun a bear;
But if thy flight lay toward the roaring sea,
Thou 'dst meet the bear i' the mouth.

Sce. vi.

120 He 's mad that trusts in the tameness of a wolf, a horse's health, a boy's love, or a whore's oath.

116 ద్వి ॥ .♦తఱివిప్పమోసము .దాఁచిన- దెగ్గు ।
.♦మఱుఁగిడువారివే .మఱుసిగ్గు♦ తెగడు ॥

117 ద్వి ॥ .అవివేకమరసిన-.దట్టులవృద్ధ ।
.♦తవివరించినదెల్లఁ.దప్పగాఁబోదు ॥

118 ద్వి ॥ .♦తులుౘలకుఁగమంతఁ.♦బొరయు♦నిక్కట్లు ।
.బడి♦యెౙ్జలుగనుండ.వలయునోయయ్య ॥

119 గీ ॥ .♦భల్లుకమునుఁౙూచి.పరుగిడుౘుందువు ।
.దానిఁదప్పుకొనఁగ-ఁ.గాని-♦ఘూష ।
మీఱు♦కడలినీదు.పాఱిపోవుటకడ్డ ।
.పడిననెగ్గునెదురఁ.బాఱెదీవు ।

120 వ ॥ తోఁడేటిపుచ్చికయు-గుఱ్ఱపుటారోగ్యము-
ఁబిల్లకాయవలపును-లంజెయొట్టును
నమ్మకొనువాఁడువెంగలి ॥

121 When we our betters see bearing our woes,
We scarcely think our miseries our foes.
Who alone suffers, suffers most i' the mind,
Leaving free things and happy shows behind;
But then the mind much sufferance doth o'erskip,
When grief hath mates, and bearing-fellowship.
How light and portable my pain seems now,
When that which makes me bend makes the king bow.

Act. iv. Sce. i.

122 Our means secure us, and our mere defects
Prove our commodities.

123 As flies to wanton boys, are we to the gods,—
They kill us for their sport.

Sce. iii.

124 The stars above us, govern our conditions;
Else oneself mate and mate could not beget
Such different issues.

121 సీ॥ మనకన్న నెక్కుడు మనుజులయెడ
మనశోకములుండుటం జూచునపుడు।
మనకున్న యాపదలన్న శత్రులుగ
మన మెంచెద మరుమగ నెవ్వఁడొంటి।
దురటిల్లునాతఁడెంతో కుందుమనమందె-
కాని-దుఃఖముకట్టలోనను న్న।
సమయమునన్ సైచు సహనాసమర్థత తటి-
నిడుమన ల్లది దాఁటు-మఱియు।
నెంతసహలకన- మఱియెంతయల్పముగనా।
భాధయవ్వాడు కనపడుచునుండె।
నన్ను నెప్పుడు వంచుచున్న యయ్యాదిజేఁని॥
గూడసరిగఁబట్టి కుర్రింగఁజేయ।

122 ద్వి॥ మనసాధనంబు లేమఱిపించుమనల।
మనలో బ్లైమనకు మేల్మ ఱినిరూపించు।

123 ద్వి॥ వేలుపులుమనలఁ బిల్లలఁగలను।
గూలుచునటులాట కొఱకుఁజంపెదరు॥

124 గీ॥ మనస్వభావమేలు మనమెంతయునెఱుంగ।
రానిదైవ-మట్లుకానియెడల।
మాఱకుండునాలి మగలంతభేదమున్।
గలుగుపిల్లలనిటు గాంచుటెట్లు॥

Sce. vi.

125 Come on, sir, here 's the place: stand still.—
How fearful
And dizzy 't is, to cast one's eyes so low!
The crows, and choughs, that wing the midway air
Show scarce so gross as beetles: half way down
Hangs one that gathers samphire,— dreadful trade:
Methinks, he seems no bigger than his head.
The fishermen that walk upon the beach
Appear like mice, and yond tall anchoring bark
Diminished to her cock,— her cock, a buoy
Almost too small for sight. The murmuring surge,
That on the unnumbered idle pebbles chafes,
Cannot be heard so high.—I 'll look no more;
Lest my brain turn, and the deficient sight
Topple down headlong.

125 సీసమాలిక॥ అయ్యారమ్మిద్దివె యచ్చోటు కదలక
నిలుచుండు మంతక్రిందికిని జూపు।
బఱచుటయెంత భీకరమెంత
తలత్రిప్పఁగానుండు నసుమనెగయుచున్న।
కాకులు మఱినీటికాకులు బొద్దెంకలట్లు
చిన్నవిగఁ గన్పట్టుచుండె।
నూరుఁగాయలకటు లుపయోగపడు
నొకవిధమగు మొక్కలఁగ బెఱుకువాఁడు।
క్రిందిసకముతోఁ ద్రవ్వ వ్రేలాడెడుక్-
ఘోరవృత్తి నేననుకొని యెదనతండు।
తనతలకంటెఁ బెద్దగఁగానిపెంచెఁడు-
మున్నిటియొడ్డునఁ బోవు బెస్త।
చుంచువిధమునఁదోఁ తెంచెడు-
లంగరు వేయుచుండిన యల్ల పెద్దయోడ।
దానిదోనె వితానఁ దక్కువగాబడె-
నదియు లంగరు గుఱుతట్లు కంటి।
కందకకడుఁ జిన్నదయ్యె నట్లాడెడు
గులకరాల నొరసి ఘోషఁబెట్టు।
కరడమంత పెద్ద గావిఁబడఁజాల।
కుండె నింకఁ జూడ నొల్ల నేను।
మిగుల నాకుఁదల తిరిగెడు నొఱఁతవడు।
దృష్టిదొల్లఁదల్ల క్రిందఁగాన॥

126 When we are born, we cry that we are come
To this great stage of fools.

Act. v. Sce. iii.

127 The gods are just, and of our pleasant vices
Make instruments to plague us.

128 Her voice was ever soft,
Gentle, and low, — an excellent thing in woman.

129 The weight of this sad time we must obey;
Speak what we feel, not what we ought to say.
The oldest hath borne most; we, that are young
Shall never see so much, nor live so long.

RICHARD II *Act I Sc I*

130 The purest treasure mortal times afford
Is spotless reputation; that away,
Men are but gilded loam or painted clay.

Sce. ii.

131 That which in mean men we entitle patience
Is pale cold cowardice in noble breasts:

126 ద్వి॥ .చనుదెంచితిమిపిచ్చి.జనుల♦రంగమున ।
.కనిమేడ్చెదము.పృష్టి.నప్పుడు మనము॥

127 ద్వి॥ .మన చెఱుగులనుండి.మనలరక్షించు ।
.♦ననువున న్నవరు♦నా.యమగు♦ దేవతలు ॥

128 ద్వి॥ .మెత్తనచల్లన.మెల్లనయాపె।
.♦కుత్త్క-స్త్రీకది.గొప్పగుణంబు॥

129 గీ॥ .మనము♦కఠినాపసర♦భర.ముసకులాంగి।
.పల్కు—నదితో(చినది చెప్ప.వలయుదాని।
.నెడసి-పెద్దలుకడుభరి.యుంచినారు।
.మనముపిన్నలమంతగా(.♦గనము మనము ।

130 గీ॥ .♦మర్త్యకాలంబులోన(గని.మఱలధనంబు ।
.తనరుచుండెడుమచ్చపొం.దనియశంబు ।
.జనములదిబొత్తిగా(బోవు.సమయమందు ।
.పసి(డిపూసినబంకమ.న్నసరివారు॥

131 ద్వి॥ .అధములలో మన.మనుకొనునో మిఱ ।
.యధికులయెడభయ.మనిపించుకొనెను ॥

Sce. iii

132 Teach thy necessity to reason thus;
There is no virtue like necessity.

133 gnarling sorrow hath less power to bite
The man that mocks at it and sets it light.

134 O, who can hold a fire in his hand
By thinking on the frosty Caucasus?
Or cloy the hungry edge of appetite
By bare imagination of a feast?
Or wallow naked in December snow
By thinking on fantstic summer's heat?
O, no: the apprehension of the good
Gives but the greater feeling to the worse:
Fell sorrow's tooth doth never rankle more
Than when it bites but lanceth not the sore.

Act. ii. Sce. i.

135 the tongues of dying men
Enforce attention like deep harmony:
Where words are scarce they are seldom spent in vain,
For they breathe truth that breathe their words in pain.
He that no more must say is listend more.

132 ద్వి॥ చక్కనినీయవసరముతలంచు।
•♦మక్కఅకంటెయో•♦•గ్యత్రవఃతిలేదు॥

133 ద్వి॥ •కఅవఁజాలదుగుఱు౧•గావించు♦వంత।
•♦నరకునలుపకహా•స్యము సేయునరుని॥

134 సీ॥ •మంచుకొండనెవండు•♦మదిలోనఁ♦దలపోసి•
•యూరారశసచేత•నగ్గిఁదాల్చు।
•నాఁకలి♦యంగద•నంటునఁచునకు
♦మొ•గంబుమొత్తించు-లే•క-బలువిందు।
ఁ•గూరిచియూహించు•కొనుమూత౧మున।
•తేక-మందువేసవివేడి•మఁనునసిడి।
•♦మూగఁజీవఁంబు♦హి•మంబుసదిసమొలం
•బొగ్గాడు-నటుకాదు•పొమ్మం మంచి।
•నెన్ను కొనుటచెత్త•నెంపెం చెపుమటింత।
•కూ౧కయినవంత•౧౦అబాధ।
ఁ•గఅచునప్పటివలెఁ•గావింపనేరదు।
•పుండుబల్లెముమెయిఁబొడుచునపుడు॥

135 ఉ॥ చచ్చెదువారినాలుకలు•♦శ౧ద్ధ♦సుగానముపోల్కిలాగు-♦వా।
•కు౧చ్చుట♦శక్తితగ్గునెడ•ఁగొంచెము♦రిత్త గఁజెల్లు-బాధ♦ను
•ల్లో♦చ్చరియించువారుని•మూ♦తుఁరు-చెప్పుటకెద్దిలేనివాఁ।
•డెచ్చటనైన♦మచ్చికమ•ఱింతవినంబడుచుండుఁగావునన్॥

136 The setting sun, and music at the close,
As the last taste of sweets, is sweetest last,
Writ in remembrance more than things long past.

137 Small showers last long, but sudden storms are short.

138 Should dying men flatter with those that live ?
No, no, men living flatter those that die.

Act. iii. Sce. ii.

139 know'st thou not
That when the searching eye of Heaven is hid
Behind the globe, and lights the lower world,
Then thieves and robbers range abroad unseen,
In murders and in outrage bloody here ;
But when from under this terrestial ball
He fires the proud tops of the eastern pines,
And darts his light through every guilty hole,
Then murders, treasons, and detested sins,
The cloak of night being plucked from off their backs,
Stand bare and naked, trembling at themselves ?

136 గీ॥ ఉఱ్ఱింకుచున్న పొర్గ-కొసముట్టుపాటయు ।
వెనుక కుంజపిఁగొనెడు కిందిపంట ।
కరశీమిగులసింపు గా మనుఁగడు నెవఁడు ।
వ్రాయఁబడఁగడిచిన వానికన్న ॥

137 ద్వి॥ చిన్న మునుము మన్నుఁజిరము-కాశి-వడి ।
ఁబన్నినట్టి తుపాను స్వరఁ గడ తేఱు ॥

138 ద్వి॥ పరిమితింతెఱి బ్రతుకువారలఁ జచ్చువార ।
లు-నహి-బ్రతుకువారలును త్రింతుర్ మృతుల॥

139 సీ॥ ఎఱుఁగవాదేవుఁ బరీక్షించుచూ దికి
భూగోళము వెనుక డాఁగి మఱియు ।
ఁగ్రిందిజగము వెలిఁగించుచున్నప్పుడు
దొంగలున్నొండియుం దోఁచువాండ్రు ।
కన్బడక ఖికము గాఁ జెరలాడెదర్
హాత్యలన్గారుహై హారములనిట ।
ఁగాని-యీ తామ్ర కందు కమక్రిందు
నుండివాఁడెప్పుడు ప్రాచీన వృక్షదృష్ట ।
శిఖరములఁ బ్రకాశింపించి ప్రస్తుష్ట
వివరమునస్సన వెల్గుఁబొడుచు ।
ఁజంపుటల్ ద్రోహము లప్పుడ సహ్యాపాత ।
కంబులుఁదమ పృష్ఠ భాగములనుండి ।
మాపుపచ్ఛదము తొలఁగింపఁబడ నిలుచు ।
వడఁకుచుఁదమంత బోడిగ ఁట్టలేక ।

Act. v. Sce. i

140 The love of wicked friends converts to fear;
That fear to hate; and hate turns one or both
To worthy danger and deserved death.

RICHARD III.— *Act. I Sce. III.*

141 the world is grown so bad,
That wrens make prey where eagles dare not perch:
Since every Jack became a gentleman,
There's many a gentle person made a Jack.

Sce. iv.

142 Sorrow breaks seasons and reposing hours,
Makes the night morning, and the noon-tide night.

Act. ii. Sce. ii.

143 that deceit should steal such gentle shapes.
And with a virtuous vizor hide foul guile!

Act v. Sce. ii.

144 True hope is swift, and flies with swallow's wings,
Kings it makes gods, and meaner creatures kings.

140 సీ॥ •♦చెనఁటిచెలికాండ్రు ♦నెమ్మిమా•ఉను వెఱపుచ ।
•కాభయమనహ్యమున కన•హ్యాంబొకనికి ।
•ఁగానిలేకి♦ర్వ్యరకుఁగాని •కట్టకడకు ।
•మఱియు♦హానికిఁదగుపట్లు •♦మరణమునకు ॥

141 గీ॥ •జగముచెడె- జేగివాలగి •సాహసింప ।
•కున్న చో♦జీసుఃయెరతి•న్బ్రాండె- న్లు ।
•నీచుఁడున్ ఘనుఁడౌటచే ♦నెరుపఁబడిరి ।
•♦తక్కువారుగఁబల్వురు•తగుమనుసులు ॥

142 ద్వి॥ •♦ఋతువులమార్చని •ద్రించుగంటలను ।
•♦వెతరేఁబవళ్లఁగా •వించు♦సట్టుట్టు ॥

143 ద్వి॥ •♦వంచనసాధురూ •పంబులనుండు ।
•మంచివేషమున దు •మార్గముండాఁచు ॥

144 ద్వి॥ •♦పఱచునేంద్రింత ♦జ•వముతోడనాస ।
•దొరలవేల్పుల ♦నలం•తులఁజేండ్లఁజేయు ॥

Sce. iii.

145 Concience is but a word that cowards use,
Devised at first to keep the strong in awe :

LOVES LABOUR'S LOST.— Act. I. Sce. I.

146 Why, all delights are vain ; but that most vain,
Which, with pain purchased, doth inherit pain.

147 Study is like the heaven's glorious sun,
That will not be deep-searched with saucy looks :
Small have continual plodders ever won,
Save base authority from others' books.
These earthly godfathers of heaven's lights
That give a name to every fixed star,
Have no more profit of their shining nights
Than those that walk and wot not what they are.
Too much to know is to know nought but fame ;
And every godfather can give a name.

145 ద్వి॥ ఖీరులువాడుల పితమెధమ్మఁబు ।
ధీరులనాఁప విభింపఁబడెఁదొలి ॥

146 గీ॥ ఔరవితలువేడ్క లన్నియు నాఁగాని ।
మొద్దియిడుమతోఁ గ్రయింపఁబడుచు ।
నెగులుకలుగఁజేయు నిశ్చలునద్దియె ।
మిగులవ్యర్థముగఁబఱగుచునుండు ॥

147 సీ॥ మిగులవెల్గుచునుండు జగముకన్నుంబోలుఁ
జదువదిలోఁతుగ వెదుకఁబడదు ।
దుడుకైనచూపులతోడ నొరులపుస్తకముల
దప్పునిదర్శనములఁదప్ప ।
పడసిరియెంతయుం బాటుబడిన
యట్టివారలుస్వల్ప లాభంబుతాము ।
కదలనియెల్లచుక్కకుఁ బేరొసంగు
జ్యోతిషికులుమెఱయు రాతిరులనుండి ।
కాంచరెక్కుడు మేలునక్షత్రములను ।
జూచుచప్పితెలియని యజ్ఞులకుమించి ।
పెచ్చెుఱుంగుట తెలియమిపేరుతప్ప ।
మఱియునున్నాఁ మకరణమొనరుచునెల్ల ।
గురువునైదైనఁ బేర్జతపఠచఁగలఁడు।

148 (1) Fat paunches have lean pates ; and dainty bits
make rich the ribs, but bank rout quite the wits.

Act. ii. Sce. i.

(2) Beauty is bought by judgment of the eye,
Not uttered by base sale of chapmen's tongues.

Act. iv. Sce. iii.

149 Never durst poet touch a pen to write,
Until his ink were tempered with Love's sighs;
O, then his lines would ravish savage ears,
And plant in tyrants mild humility.

Act. v. Sce. ii.

150 (1) The blood of youth burns not with such excess.
As gravity's revolt to wantonness.

(2) Folly in fools bears not so strong a note
As foolery in the wise, when wit doth dote;
Since all the power thereof it doth apply.
To prove by wit, worth in simplicity.

148 (1) కం॥ కడుపులు బలిసినవారికి ।
గడుఁగొంచెపు మెదడులుండు - ఘనరుచ్యములౌ ।
కడులుబలిపించుఁ బ్రిక్కల ।
వడి- నైనన్- బుద్ధిపాటవముఁ జెడఁగొట్టున్ ॥

(2) ద్వి॥ తనువిమహత్తర సోయగముకొనఁబడెడు ।
నసదవతఱకునాల్క ననబఁడబోదు ॥

149 గీ॥ కలముముట్టఁ దెగించేఁడు కయియెప్పుడును ।
వ్రాయుటకు- వల్వనిట్టూర్పులాయన తన ।
మనసిఁగలుప-కొర- పిదప రక్కస చెవులను ।
లాగువానిపద్దెములు- కూళఁగరఁగించు ॥

150 (1) ద్వి॥ చిఱుతపాయముకన్న సింగారమునకు ।
మరగుగభీరత న్మ్రండించువలపు ॥

(2) గీ॥ తెల్విమిత్తిమీఱి పిచ్చియౌ నటువంటి ।
ప్రాజ్ఞులందలి యవివేక మజ్ఞులదగు ।
చెట్టకంబెను మఱియొక మెట్టమీఱు ।
వెంగలితనంబు నంగూడ వెలకలదని ।
జ్ఞానశక్తి నిరూపించఁ గలదుకనుక ॥

(3) The tongues of mocking wenches are as keen
As is the razor's edge invisible,
Cutting a smaller hair than may be seen;
Above the sense of sense; so sensible
Seemeth their conference; their conceits have wings
Fleeter than arrows, bullets, wind, thought, swifter
[things.

(4) Your wit makes wise things foolish:
With eyes best seeing heaven's fiery eye,
By light we lose light: your capacity
Is of that nature, that to your huge store
Wise things seem foolish, and rich things but poor.

MACBETH *Act II Sce II*

151 (1) the innocent sleep:
Sleep, that knits up the ravelled sleave of care,
The death of each day's life, sore labour's bath,
Balm of hurt minds, great nature's second course,
Chief nourisher in life's feast.

(3) గీ॥ కంటికగపడనంత సూక్ష్మంబు వెండ్రు |
కయినుఁ దెగవేయు మంగలి కత్తి మొనకు ॥
మించి వాఁడియగు స్వక్క ఠించు పడుచు |
చెలుల నాల్కలు వారల పలుకులు మఱి |
తెలిసికొనుటక సాధ్యముల్ కలవు వారి |
తలఁపులకు జెక్క లవ్వియుల్కలఁదు పాకి |
రవలగాలి మనసు మించు రయముచేత ॥

(4) గీ॥ అజ్ఞలం జేయుఁ బ్రాజ్ఞుల నైన నీదు
తెల్వి బాగుగఁ గన్నులఁ దెఱచి మనము |
జగము కన్నఁ గనుంగొన్న సమయమందు
వెల్తురుం గోలుపోదుము వెలుతురు మెయి |
నట్టి నైజము నీ శక్తి కమరియుండె |
తెలివిమాలిన విగఁ దెల్వి గలయవి మఱి |
కానిపించుఁ బేదవిగ శ్రీ గల్గునవియు
నెల్ల నీ మహాజ్ఞానసమృద్ధికిట్లు ॥

151 (1) గీ॥ సేగి నెఱుఁగ నిస్ద్రర చిక్కువడిన |
జాలివడుక నిమాలిని సరిగ సల్లు |
ప్రతిదివసజీవి తంపు మరణము పెద్ద |
బడలుపాటు స్నానము గంటువడు నెదలకు |
మందు బ్రతుకు విందున మేటి మనుపుఁ గూడు |
ప్రకృతిగుణముల రెండవ పథము మఱియు ॥

Act. v. Sce. vi.

(2) Life's but a walking shadow ; a poor player,
That struts and frets his hour upon the stage,
And then is heard no more : it is a tale
Told by an idiot, full of sound and fury,
Signifyng nothing.

MEASURE FOR MEASURE— *Act I Sec I*

152 Heaven doth with us, as we with torches do,
Not light them for themselves ; for if our virtues
Did not go forth of us, 't were all alike
As if we had them not. Spirits are not finely touched,
But to fine issues ; nor Nature never lends
The smallest scruple of her excellence
But, like a thrifty godess, she determines
Herself the glory of a creditor,
But thanks and use.

Sce. v.

153 Our doubts are traitors,
And make us lose the good we oft might win,
By fearing to attempt.

(2) గీ॥ బ్రతుకునడుచునీడ - రంగమునంగించు ।
కొంతతనగడువుమఱి వినఁగఁబడని ।
పాడుపాత్రము - గడబడమెండుకాన్పుత ।
క్కువగ వెఱ్ఱిచేను దువఁబడుకథ ॥

152 సీ॥ ఒనరుచు దైవము మనయెడఁ -
దివిటీలఁగుఱిచి మనము సేయుకరణి - వాని ।
కై వాని వెలిఁగింపఁగడగము -
మనసద్గుణములు బయల్వడక - మనలోన ।
నడఁగుటయును - మన కవియులేకుంటయు -
నొక్కటే - బ్రతుకులు నొవ్వమీఱి ।
జేయంగఁబడవుమంచి ప్రయోజనములకుఁ దక్క -
ఁబ్రకృతియు నద్దానిమహిమ ।
వందనంబులు మఱియులాభంబుఁగొనుచు ।
బోదువుఁగలదేవత వితాన నదియునవ్వ ।
లిడెడు - గొప్పందుటకు నిశ్చయించి యెరవు ।
పెట్టఁబోవదు తానొక్క - వీసమైన ।

153 ద్వి॥ తెక్కరిండ్లు మనసం దియములు మనకు ।
నెక్కొలుపవు పేలు నివ్వెఱబన్ని ॥

Act. ii. Sce. i.

154 Mercy is not itself, that oft looks so;
Pardon is still the nurse of second woe.

Sce. ii.

155 Great men may jest with saints; 't is wit in them,
But in the less foul profanation.
Lucio [to Isab]. Thou 'rt in the right, girl; more o'that
Isab. That in the captain's but a choleric word,
Which in the soldier is flat blasphemy.

156 Thieves for their robbery have authority
When judges steal themselves.

Sce. iv.

157 wisdom wishes to appear most bright
When it doth tax itself.

Act. iii. Sce. i.

158 The miserable have no other medicine
But only hope.

159 And the poor beetle that we tread upon,
In corporal sufferance finds a pang as great
As when a giant dies.

154 ద్వి॥ కూర్మిఁగాఁగన్నది కూర్మిఁ గాఁబోవ।
దోర్మి రెండవవంత నొదవించుచుండు॥

155 మధ్యాక్కర:— పరిహాసమాడవచ్చుమని- వదులనైనఁ బ్రభువులద్ది।
సరసంబువారిలో- గాని- స్వల్పాలనెంతయోతప్పు।
పరుసంబుమాత్రమౌ నెద్ది వాహినీనాథులపట్ల।
బరఁగునమ్మహాపవాదమయి భటులగు వారియందదియె॥

156 ద్వి॥ న్యాయాధికార్లు చౌర్యముసల్పినపుడు।
నాయమౌ దొంగత సముత్తస్కరులకు॥

157 ద్వి॥ ఎపుడు తెలివిగోరు నెంతయు వెలుఁగ।
నపుడు తనుందానె యది దూఱుకొనెడు॥

158 ద్వి॥ వనటపొందినయట్టి వారలకెందు।
నను లేదుసుంతయు నమ్మందాసతప్పు॥

159 ద్వి॥ లోకికిఁ బేడపురుపునొప్పిఁ జెంద।
నక్కజముగఁ జచ్చు నపుడసురవటె॥

Sce. ii.

160 No might nor greatness in mortality
Can censure scape; back-wounding calumny
The whitest virtue strikes. What king so strong
Can tie the gall up in the slanderous tongue?

MERCHANT OF VENICE *Act. I. Sce. I.*

161 You have too much respect upon the world:
They lose it that do buy it with much care.

Sce. ii.

162 If to do were as easy as to know what were good to do, chapels had been churches, and poor men's cottages princes' palaces. It is a good divine that follows his own instructions: I can easier teach twenty what were good to be done, than be one of the twenty to follow mine own teaching. The brain may devise laws for the blood; but a hot temper leaps o'er a cold decree.

Sce. iii.

163 An evil soul, producing holy witness
Is like a villain with a smiling cheek,
A goodly apple rotten at the heart.
O, what a goodly outside falsehood hath!

160 గీ॥ కడిమిగానిగొప్ప గానిమానవులందు।
దాఁటలేదునిందెఁ జాటునుండి।
చాడికొట్టఁజూచు స్వచ్ఛమానసిత్రిని।
దూఱునాల్కఁగట్టు దొరకలందె॥

161 ద్వి॥ రాగమునీకుగౌరవమునమెందు।
జాగ్రత్తఁగొనునది జారవిడ్చెదవు॥

162 వ॥ చేయుటకు మంచియెద్దియో తెలిసికొనుటవలెఁ జేయుట సులభమైనచో- గుళ్లుగోపురములగు- మఱి- పేదల గుడిసెలు రాజుల మేడలగును- చెప్పినట్లుచేయువాఁడే మంచిగురువు- చేయఁబడుటకు మంచియేదియో యిరువదుగురకునే సులువుగా బోధించఁగలనుగాని నాబోధననుసరించుపట్ల వారిలో నేనొక్కఁడెగానైన నుండఁజాలను- మనుజునియింద్రియ ప్రవృత్తి వివేకముచే నడ్డఁబడుఁగాని- కామము వివేకము నోచుఁను॥

163 గీ॥ పరమపావనసాక్ష్యంబుఁ బల్కుదుష్ట।
చిఱునగవుమోముఁగల్గు టక్కరికిసాటి।
లోనఁగుల్లియుఁ బైకంద మైనపండు।
కల్లబయటికెంతసొగసుగనుండు॥

Act. ii. Sce. vi.

164 All things that are,
Are with more spirit chased than enjoyed.
How like a younker or a prodigal
The scarfed bark puts from her native bay,
Hugged and embraced by the strumpet wind!
How like the prodigal doth she return,
With over-weathered ribs and ragged sails,
Lean, rent, and beggared by the strumpet wind!

Sce. ix.

165 Who shall go about
To cozen fortune and be honourable
Without the stamp of merit? Let none presume
To wear an undeserved dignity:
O! that estates, degrees, and offices,
Were not derived corruptly, and that clear honour
Were purchased by the merit of the wearer!
How many then should cover that stand bare;
How many be commanded that command;
How much low peasantry would then be gleaned
From the true seed of honour; and how much honour
Picked from the chaff and ruin of the times,
To be new-varnished!

164 త ॥ అనుభవింపఁగఁబడ వాస్తవోస్నెట్లు
వస్తువుల్వేఁటాడఁ బడెడునో యట్లు ।
తన తావునుండిక దలువన్న మీఁఱు నా వ-
దూఁ బతిఁ బిండి నాఁగో డెకాని ।
యనువున నెటుబిగి యన్ గాఁగిలింపఁ
బడెడునోల ంజెక ర్వలిచేత-మఱల ।
ఁజనుదెంచు నెటులెల్ల చా యలమిగుల
ధ్వంసనంబుగావింపఁ బడుచునయ్యెడియు ॥

165 సీసమాలిక ॥ ఎవరుయత్నింతుర ద్రవ్యము న్వంచింప-
నహఁత లేకమ ర్యాదఁ బొంద ।
ఁదగనిగౌరవమునొంద ఁగనెవ్వరైన
న్వతంత్రింపఁజనదు- స్వాస్థ్యములు- పర్వ ।
లు- మఱియుద్యోగముల్ -దుమాఁగణము
గనందఁ బడనిచ్చే- వెండియు న్వచ్ఛమైన ।
వాసి- యోగ్యతఁగల- వానిచేఁగొనఁబడె- నేని-
దిగంబరులైనయెంద ।
ఆచ్ఛాదితులవుదు- రాజకులోఁబడి
యుందురెందఱో యాజ్ఞ నొసఁగువారు ।
నత్ప్రతిష్ఠోద్భవ-స్థానంబులోనుండి
యెందఱథములు లే కేఁటఁబడుచు
నుందొ్రి-కాపులు-మఱి-యును గొప్పతన మెంత ।
తఱులో నచిఁనట్టి- చెఱువు చెత్త ।
ప్రోవునందునుండి క్రొత్తగావచ్చియ ।
నింక బెట్టఁబఱుట కెన్నఁబడునో ॥

The ancient saying is no heresy,
Hanging and wiving goes by destiny.

Act. iii. Sce. ii.

1. And yet a maiden hath no tongue but thought.

Song.

(2) Tell me where is fancy bred,
Or in the heart, or in the head?
How begot, how nourished?
Reply, reply.
engendered in the eyes,
gazing fed, and fancy dies
the cradle where it lies.

Act. v. Sce. i.

soft stillness and the night
Become the touches of sweet harmony.

166 ద్వి॥ పొరపాటుకాఁగోము పూర్వపుమాట।
పరిణయంబురియునా భాగ్యముకలన॥

167 (1) ద్వి॥ ఇప్పటికిఁగన్న కెంద్రేనిఁదలఁపు।
దప్పఁజూపట్ట దెంతయునైన బాస॥

ఖరహరప్రియా రాగము- రూపకతాళము॥

(2) పల్లవి॥ సస-గామపధని- రిసనిధాపమగరీ॥ సస॥
అను-రాగమెచట- బోడము తెల్పుమానా॥ కను॥
అనుపల్లవి॥ సనిధనీస- గమపమగారీ॥ సస॥
మనమునరద- మొగమునందా॥ యను॥
చరణము 1 పామపపప- నీసరిసనిధప- పధనిధాప మగారి మగారి।
కాంచఁబడియె- నెట్లులెటుల- బెంచఁబడియెఁజెప్పుచెప్పు।
2 గగగగామాపమా గమపదని దాపమగరీగరి।
కనులఁబుట్టింపఁగొబడియె నదిమేపఁబడెఁజూపున।
ససనీధనిసారీగమా- సానిధాపమగరిసా॥ సస॥
సనురాగముతానుందును యూల్యాలయందుఁబొలసెదుర్గ॥ అ॥

168 ద్వి॥ తగుజఁప్పుతేమి- ప.దంపడిరేయి।
మిగులఁదీయునిపాట మేలంచవములకొ॥

169 do but note a wild and wanton herd,
Or race of youthful and unhandled colts,
Fetching mad bounds, bellowing and neighing loud,
Which is the hot condition of their blood ;
If they but hear perchance a trumpet sound,
Or any air of music touch their ears,
You shall perceive them make a mutual stand,
Their savage eyes turned to a modest gaze
By the sweet power of music : therefore the poet
Did feign that Orpheus drew trees, stones, and floods ;
Since nought so stockish, hard, and full of rage,
But music for the time doth change his nature.
The man that hath no music in himself ;
Nor is not moved with concord of sweet sounds,
Is fit for treasons, stratagems, and spoils ;
The motions of his spirit are dull as night,
And his affections dark as Erebus ;
Let no such man be trusted.

170 How far that little candle throws his beams !
So shines a good deed in a naughty world.

169 సీసమాలిక ॥ అరయుము చెరలాడు నడవిపసులమంద నైన వె-
ఱ్ఱిగ దాఁటు చఱచుచున్న ।
పనికిమప్పనియట్టి పడుచుగుఱ్ఱపు
పిల్ల కదుపునఁగాని బాఁకాఁ గొదనవి ।
విసివ లేకవ్వాని వీనుల కేపాట యైన
దబ్బునఁ దాఁకినంత నీవు ।
పరికించెదా పాట వలననయ్యవి
నిలఁబడుటయు నవ్వాని వాఁడి చూడ్కి ।
కడు మెత్తఁబడుటయు గనుక నే-
కవి పన్నె మ్రోల్లఁ జిగిచెఱకు రాల్లఁగరఁగు ।
నం చెటువంటి మొద్దైన నెంతటి క్రూర మైన-
మఱియునెట్టి యలుకువఁ గల ।
వాఁడైన ఁబాటయప్పటికి మాఱకపోదు
వానిస్వభావంబు గానవిద్య ।
నెఱుఁగకుండినవాఁడు మఱివానితీయని
యందంబులఁగరంగ నట్టివాఁడు ।
దోఁపుడులు గుట్రలును నృపద్రోహములును ।
సల్పఁదగు వాని భావము లొప్పుమాడ్కి ।
భ్రాంతిగాఢంబులు మఱియు నతనిమనసు ।
నరకమటు ఘోర మాతని నమ్మరాదు ॥

170 గీ॥ ఎంతదూరమా చిఱుత మయినవువత్తి ।
పఱవుచుండెడుఁ దనదగు కిరణములను ।
మంచిపనియట్టులన్ బ్రకాశించుచుండు ।
మిగులదుర్మార్గ మయినట్టి జగమునందు ॥

171 The crow doth sing as sweetly as the lark
When neither is attended; and, I think,
The nightingale, if she should sing by day,
When every goose is cackling, would be thought
No bettera musician than the wren.
How many things by season seasoned are
To their right praise, and true perfection!

172 This night, methinks, is but the daylight sick;
It looks a little paler; 't is a day,
Such as the day is when the sun is hid.

MERRY WIVES OF WINDSOR— *Act. II. Sce. II.*

173 (1) Love like a shadow flies when substance love pursues;

Act. iv. Sce. ii.

(2) Wives may be merry, and yet honest too:

Sce. v.

174 Money buys lands, and wives are sold by fate.

171 త॥ కడుఁదీయగాఁ బాడుఁ గాకి యేటి కింత
వెరవున రెండును విసకున్న యప్పుడు।
తలఁతు వెన్నెలపుల్గు తాఁ బాతులాచుణ
పగలు పాడిన జీను వకుమించి పాడ।
గలవాని లోపల గణుతి కెక్కదని
తదుణంబునకుఁ దాము తగియుండెనేని।
దిలకింప నెన్నియో దినుసులు
వాని నిందు పొగడ్తకు నిజముగఁ జెల్లు॥

172 గీ॥ అనుకొని యెదనీ రేయి జబ్బయిన్న పగలు।
బొత్తిగా నద్దియుం గొంచె ముమటి పాలి।
నట్టులగపడుచున్నది యదొక పొద్దు।
తనరు దినమటు సూర్యుండు దాఁగునపుడు॥

173 (1) ద్వి॥ వలపు పవ్వడు నీడ వలె నిక్కమయిన।
వలపు తండఆమి వెఱబడిన కొలంది॥

(2) ద్వి॥ అందు కేవేడుక కత్తెలై యుండవచ్చు।
వెండియు మంచిగ వెలయగవచ్చు।

174 ద్వి॥ సాముద్రభూములఁ గొనుం జోద్యముగ మఱి।
యమృతఁబడి తొమెతరి ల్లాండుకై దైవమున॥

MIDSUMMER-NIGHT'S DREAM— *Act. I. Sce. I.*

175 Ay me! for aught that ever I could read,
Could ever hear by tale or history,
The course of true love never did run smooth.
But, eaither it was different in blood,
O cross! too high to be enthrall'd to low!—
Or else misgraffed in respect of years,
O spite! too old to be engaged to young!—
Or else it stood upon the choice of friends,
O hell! to choose love by another's eyes!

176 (1) Phoebe doth behold
Her silver visage in the watery glass,
Decking with liquid pearl the bladed grass.

(2) Things base and vile, holding no quantity
Love can transpose to form and dignity:
Love looks not with the eyes, but with the mind,

175 త॥ అయయొనేఁజదివిన యంత్రటన్గాని
నావిన్న కతలలో సంగాని నిక్క।
మయిన వలపుతోఁ బ్రియ యంతయు నునువు
గానుండఁబోదది కడు వేఱు జాతి।
మయి నొండొకఁ డెలఁగెడు మాయు రేయిడుమ
గొప్ప చిక్కు దవుట కొద్ది వారలకు।
వియునుఁగా కీడుకు దిరిక లే మకట
విపరీతము ముసిలిఁ బిన్న తోఁ గూర్చె।
టయు లేక మిత్రులాడంబచూట
హా హా సరక మొరుల చూపు సవరించుకొనుట॥

176 (1) గీ॥ పొద్దు వేల్పు తనదు వెండి మొగంబుఁదా।
సరయుచుండె నీటి యద్దమందు।
వెండియుఁ గయిసేయుచుండెను త్రైపునీటి
తోడ మిగుల గడ్డి కాఁడలెల్ల॥

(2) కం॥ కొఱమాలినట్టి దినుసులఁ।
గరమరుదుగ వలపుమార్చెఁ గలిగెడు పొగసున్।
మఱిపరువుఁ గలుగువానిగ।
మరలు కనులఁగ నదుకాని మఱి తోఁజూచెన్॥

Act. iv. Sce. i.

177 that same dew, which sometime on the buds
Was wont to swell like round and orient pearls,
Stood now within the pretty flowerets' eyes,
Like tears that did their own disgrace bewail.

Act. v. Sce. i.

178 The lunatic, the lover and the poet,
Are of imagination all compact:
One sees more devils than vast hell can hold;
That is the mad man: the lover, all as frantic,
Sees Helen's beauty in a brow of Egypt:
The poet's eye, in a fine frenzy rolling
Doth glance from heaven to earth, from earth to
heaven;
And, as imagination bodies forth
The forms of things unknown, the poet's pen
Turns them to shapes, and gives to airy nothing
A local habitation and a name.

179 Where I have come, great clerks have purposed
To greet me with premeditated welcomes;
Where I have seen them shiver and look pale,
Make periods in the midst of sentences,
Throttle their practised accent in their fears,
And, in conclusion, dumbly have broke off,

177 గీ॥ మొగ్గలందొక్కతతి నాణిముత్తియముల
తెన్నునం బొంగ నలవడి యున్న మంచు
నిలిచె నిప్పుడు సొగసగు నలుకసులు
స్వావమానంబునకు నేడ్చు నశ్రులవలె॥

178 మ॥ వెడఁగున్గాముకుఁడుంగవీంద్రుఁడు
మనోవిభ్రాంతిమూర్తుల్గదా
వెడఁగెందుంగన రాని దయ్యములఁ
గన్పట్టున్ గురూపిష్ఠగుల్
వడి రంభన్నిరసించుఁగాముకుఁ
డహో స్వర్గంబునందుండియు
న్కడికిందుండిక వీంద్రదృష్టి దివికి
న్గాంచున్ యథేచ్ఛమ్ముగా
తఁడు చింతించు నవీనవస్తువుల
కంత న్వాని గంటమ్ము వ్రాసే
ల్కడి యాకారములున్ బట్టొసఁగు
నెం ద్వైమైన లేకుఁడనీ॥

179 సీ॥ ఏనువచ్చినచోట నెంతయుఁ బండితుల్
నన్నదూర్కొని స్తుతి సల్పుటకయి
తలఁచియున్నారు సిద్ధపఱచుకొన్న
సంస్కృతివాక్యములఁగాని తేనువారి

Not paying me a welcome. Trust me, sweet
Out of this silence yet I picked a welcome;

MUCH ADO ABOUT NOTHING.— *Act. I. Sce. I.*

180 How much better is it to weep at joy than to joy at weeping!

Act iii. Sce. i.

181 And bid her steal into the pleached bower,
Where honeysuckles, ripened by the sun,
Forbid the sun to enter; like favourites,
Made proud by princes, that advance their pride
Against that power that bred it.—

Sce. ii.

182 Well, every one can master a grief, but he that has it.

వణఁకుటయ్యుఁ జెల్లఁ బాఱుటయ్యుఁ
పదములమధ్యమునను గిఁ బోవుట తమ |
యులుకుననలవడ నుచ్చారణమ్ముఁ బి
ముకుటయుందు దకున నొకటియైన |
బల్కఁ బోవక మన్న సపల్క మూఁగ |
లట్టులూఁ కొనుటఁ గంటి చిట్టిమాన |
మందుఁ గూడ నేనొక మరియాద నేచుఁ |
కొంటి నను నమ్ము ముద్దులగుమ్మ నీవు ||

180 వ || ఏడ్పు నవంతసించుటకన్న సంతోషమున నేడ్చుటెంత నయము ||

181 ద్వి || అదిదాఁగుకొనఁ జేయు మల్లినతీఁగె |
పొదరింట నట నొక పోలికపూలు |
తొరలచేఁ బాగరు పోతులు చేయఁబడిన |
నరవరప్రియు లాత్త నాథులమీఁద |
తిడుగుఁ బాటొనరించు తీరున నదమ్మ |
చెరిఁగించు నెండ నే వెలిపుచ్చుచుండు ||

182 వ || సరియే తనకున్నది తప్పఁ బ్రతిమనుష్యుఁడు
నొకదుఃఖముం జయింపఁగలఁడు ||

Act. iv. Sce. i.

183 That what we have we prize not to the worth
Whiles we enjoy it, but being lacked and lost,
Why, then we rack the value, then we find
The virtue, that possession would not show us
Whiles it was ours.

OTHELLO— *Act. II, Sce. III.*

184 Pleasure and action make the hours seem short.

Act. iii. Sce. iii.

185 Good name in man and woman, dear my lord,
Is the immediate jewel of their souls:
Who steals my purse, steals trash; 't is something, nothing:
'T was mine, 't is his, and has been slave to thousands;
But he that filches from me my good name
Robs me of that which not enriches him,
And makes me poor indeed.

183 క॥ మనకుం గలదానివిలువను ।
మనమున్గొనియాడ మద్ది మనచేయిజాఱన్ ।
మనకది కావలసినచో ।
గనఁబడు సద్దానికున్న ఘనసుగుణంబుల్ ॥

184 ద్వి॥ కడువడి వేశ్య విక్రటమగుపనియు ।
గడియలఁగుఱుచఁగఁ గనుపట్టఁజేయు ॥

185 సీ॥ మగవానియందున మఱియుస్త్రీ మెడ-
మంచిపేర్వాగియాత్మలకు వెలయు ।
భూషణంబెపుడునా ముల్లెను దొంగిలు-
బసికిమాలినదాని వాఁడుమఱిచ్చి ।
లించెను నదియేమొ కొంచె-మేమియు
నుఁగాదది నాది యదివాని దంతెకాక ।
వెండియు నది పెక్కువేలజనంబుల
బానిసగానుండుఁ గాని నాదు
మంచిపేరుదొంగలించినయాతఁడు ।
తానుదోఁచుకొన్న [illegible]చేత ।
సంతసైనభాగ్యవంతుఁడుకాఁడు ని
జముగ నన్నుఁ బేదనల్పునింక ॥

186 O, what damned minutes tells he o'er
Who dotes, yet doubts ; suspects, yet soundly loves!

187 trifles, light as air
Are to the jealous confirmations strong
As proofs of holy writ.

188 Dangerous conceits are in their natures poisons
Which at the first are scarce found to distaste ;
But, with a little act upon the blood,
Burn like the mines of sulphur.

189 He that is robbed, not wanting what is stolen,
Let him not know 't and he 's not robbed at all.

190 Take note, take note, O world,
To be direct and honest is not safe.

Act. iv. Sce. i.

191 Hang her ! I do but say what she is.— So delicate with her needle !—An admirable musician ! O, she will sing the savageness out of a bear.— Of so high and plenteous wit and invention !

186 గీ॥ మరుఁగుకొనియు నెవండు సంశయము చెందు।
విఁగులనూహించు ననుమానముఁ గలిగియును।
ఔర యెటువంటి చెడ్డవ్యాఖ్యానములను।
బన్నుచుండెడు నట్టుల నున్నవాఁడు॥

187 ద్వి॥ మచ్చరులకు నిగమ ప్రమాణముల।
మచ్చుగా డప్పటి నూత్నపు సంగతులగు॥

188 గీ॥ హానికరమగునూహలు వానిగుణము।
లందువిషములవి లోలుత నరుఁడుగాన।
సహ్యములు కాని ప్రకృతిపై జరపుకొద్ది।
పనిపోయినందఁకపుగన్ల వలెను మందు॥

189 గీ॥ దోఁచబడినవాఁడు దొంగిలఁబడినట్టి।
దానికొఱఁతఁ దానుఁ గానకున్న।
మొనసియద్ది తెలియఁ బోకుండనీవాఁడు।
కొల్లఁబోవలేదు కొంచెమైన॥

190 ద్వి॥ అడుగడుగున కెఱుంగు మాయాజగంబు।
కడు యథార్థత నంటకాదు సేమంబు॥

191 వ॥ దానికేమిగాని యాపె యథార్థస్థితిఁ జెప్పెద నాపె నాదితో
నంతయద్భుత మబ్రమైన పాటకత్తె యాహా పాటచే నెలుఁగు
బంటిన్గాడ మచ్చికపడఁజేయు నంత ప్రశస్తమిత జ్ఞానమూ
హాయును.

Act. v. Sce. ii.

192 But, O vain boast!
Who can control his fate?

PERICLES.— *Act. I Sce. I.*

193 Few love to hear the sins they love to act.

194 One sin, I know, another doth provoke;
Murder 's as near to lust as flame to smoke:
Poison and treason are the hands of sin,
Ay, and the targets, to put off the shame.

Sce. ii.

195 They do abuse the king that flatter him,
For flattery is the bellows blows up sin;
The thing the which is flattered, but a spark,
To which that blast gives heat and stronger glowing;
Whereas reproof, obedient and in order,
Fits kings; as they are men, for they may err.

196 'T is time to fear when tyrants seem to kiss.

192 ద్వి॥ కననేలనూరక గవణమయ్యాయొయ్య ।
తనవిని నెవ్వఁడు తప్పఁగలిగెడు ॥

193 ద్వి॥ తమరాచరింపఁగ దలఁచినయట్టి ।
పమునాలకింప నాసఁగొనునర్గుద ।

194 గీ॥ ఎక్క పాతకమింకొక యోగురేఁచు ।
బోగకుమంటల్ల హాస్యనల్పవకుఁజేపుణ ।
బోగ్రిహముమటి విమస్మచే తులఘమునకు ।
నెస్సు హెంటియుడాల్ల సిగ్గుస్టంప ॥

195 సీ॥ పిరుసునెపుటఁగొని చూడెనువారలతని
స్నేంచెవరిదినేలసవఁ ।
సరితెమన్ప్రోల్త్రి స్టలమూడ్కినూఁదుఁ
బోగడిన మునుఁగులు పొగడఁబడినది ।
కరువలిదానికిఁ గాఁకనోసంగి
మఱి వెలిఁగించుము మ్మగ్రముగఁ గాని ।
మరి స్సు ద నడఁకువ ష్టి మవలింప
తగువోరలకు దారి తప్పెడరేఁ ॥

196 ద్వి॥ ముద్దిదుసటుకూరిర భూపతిలఁప ।
నద్దియేభయుపడ నవసరమగును ॥

Sce. iv.

197 This Tarsus, o'er which I 've the government,
A city, on whom plenty held full hand,
For Riches strewed herself even in the street;
Whose towers bore heads so high: they kissed the clouds,
And strangers ne'er beheld, but wondered at:
Whose men and dames so jetted and adorned,
Like one another's glass to trim them by:
Their tables were stored full to glad the sight,
And not so much to feed on as delight;
All poverty was scorned, and pride so great,
The name of help grew odious to repeat.

198 Who makes the fairest show means most deceit.

Act. ii. Sce. ii.

199 Opinion 's but a fool, that makes us scan
The outward habit for the inward man.

200 who hates honour hates the gods above.

197 సీ॥ శతపురవీథుల నెల్లెడలఁ గల్గి
వేలుపు ప్రతిమయంత్ర విస్తరిల్లు
దానిగోపురములు తలయంత్ర దమెక్కి యి
మొయిళులకుం దాను పొందుపెట్టు
గావుఁ బొఁజూపఱు గనుఁగొన లేక ప్రసఁ
బల్కులను బ్బర పడుచుసుందురి
వనగనా రలచ్చ్పుట వెన్నగున వెంపాయబద్ధ
సుసరిగాఁ గయి చేసికొందురి
వారిభోజనశాలక స్వాదువగుచు
గాంచిన సంగనె వొంతయుఁ దుపుసింపు
లేమిఁ జీరికిఁ గొనఁ బడ లేదు పోగరు
సాయమనుమాట కొంతపై పడండ॥

198 ద్వి॥ అతిమర్యాదపై కనిపించే వాఁడ
మిత్రపంచనస్నేయ మేకొనుచుండు॥

199 ద్వి॥ వెడఁగగు వంచన వేసముం బట్టి
గడనఁ జేయించు లోఁగలసరుసల॥

200 ద్వి॥ ఏ వాఁడు మరి చూడ కీసడసము
కై వేలుపులఁ గూడ వాఁడే పగించు॥

201 Time 's the king of men ;
He 's both their parent, and he is their grave,
And gives them what he will not what they cra ve.

Act. iii. Sce. i.

202 O you gods !
Why do you make us love your goodly gifts,
And snatch them straight away ? We here below
Recall not what we give, and therein may
Vie honour with you.

Act. v. Sce. i.

203 truth can never be confirmed enough,
Though doubts did ever sleep.

ROMEO AND JULIET *Act. I. Sce. III.*

204 I was your mother much upon these years
That you are now a maid.

Sce. v.

205 O, she doth teach the torches to burn bright !
It seems she hangs upon the cheek of night
Like a rich jewel in an Ethiop's ear ;
Beauty too rich for use, for earth too dear !
So shows a snowy dove trooping with crows,
As yonder lady o'er her fellows shows.

201 గీ॥ కాలదేవుఁడు మనుజుల కేలికత్తఁడు।
వారలకుఁ దల్లియుండదండ్రి వారలకును।
మాన్యయున్ వారు ప్రార్థించు నద్దిగాక।
యిచ్చువారికి నాతఁడు తన యిచ్చకొలఁది॥

202 గీ॥ ఓరి మీరలో దేవతలార యేల।
మమ్ము మీ మంచియీవుల మఱగనిచ్చె।
దరు మఱియు విలాగుకోని యెదరికిఁ గ్రింద।
వదులుకొన్నది మేము రాఁ బట్టఁబోము।
మిముఁ దిరస్కరింతుము గౌరవమునఁ నందు॥

203 ద్వి॥ చాలినంత స్థిరపడఁ జేయఁబడదు నిజము।
తూలిన నెపుడు నిద్ధారసంశయములు॥

204 ద్వి॥ నీయాఁడుసకు నేను నిగ్గంటికన్న।
వైయుంటివిఁ కనీ వారసి చూడ॥

205 గీ॥ చిలుకల కోలికి దివిటీల వెలుఁగ నేపు।
గలికి షడ్రింబు పగిదిఁ జీఁకటిని మెఱయు।
నంద మందనత్యనేకంబు నవనికరుదు।
కాకులం దంచయది తోడి గరితలందు॥

Act. ii. Sce. ii.

206 Love goes toward love, as school-boys from their [books;
But love from love, toward school with heavy looks;

Sce. iii.

207 Virtue itself turns vice, being misapplied,
And vice sometime's by action dignified.

208 Care keeps his watch in every old man's eye,
And where care lodges, sleep will never lie:
But where unbruised youth with unstuffed brain
Doth couch his limbs, there golden sleep doth reign.

209 Young mens' love, then, lies
Not truly in their hearts, but in their eyes.

Sce. vi.

210 These violent delights have violent ends,
And in their triumph die, like fire and fowder,
Which, as they kiss, consume.

206 గీ॥ వలపువంకఁబోవు వలపుపాత్రమ్ముల
పిడిచియరిగెడుబడి పిల్లవలె
గాని దానినుండి కదిలెడునదిబడి
కేడ్పుతోడ వార లేగునట్లు॥

207 గీ॥ గుణమె దోషంబుగా మాఱుఁ గొన్నిచోట్ల
కరమపప్రయుక్తంబగు కారణమున
విరచనాకౌశలంబున మఱియు నొక్క
కాలమందున దోషమే గణుతికెక్కు॥

208 ద్వి॥ చింతకాపుండు దృష్టినమ్రుడు నలిక
నాతికిరవగుచోఁ బట్టదు నిద్ర
కాని యెచ్చోటనైనఁ గనఁ జవ్వనంబు
తానిందుకొనని మొదటితో డందనపు
సంగీతంబులనెల్ల సన్తమిల్లించు
బంగరునిదురఁటఁ బాలించుచుండు॥

209 ద్వి॥ పడుచువారలదగు వలపునిక్కముగ
నేఁడదలనుండదు దృష్టాంతదప్ప॥

210 గీ॥ బలిమినోడఁ జెడుభోగముల్ చెడుఫలముల
గలిగియుండెడు నవ్వాని గలుషగోష్ఠి
సందడించుచు [illegible] యుగ్గ [illegible]
[illegible] వెంతలో [illegible] మందు॥

Act. iv. Sce. v.

211 All things that we ordained festival
Turn from their office to black funeral:
Our instruments to melancholy bells:
Our wedding cheer to a sad burial feast:
Our solemn hymns to sullen dirges change;
Our bridal flowers serve for a buried corse,
And all things change them to the contrary.

212 (1) When griping grief the heart doth wound,
And doleful dumps the mind oppress,
Then music with her silver sound
With speedy help doth lend redress.

TEMPEST. *Act. II. Sec. I.*

(2) This is a strange repose, to be asleep
With eyes wide open; standing, speaking, moving,
And yet so fast asleep.

Act. iii. Sce. i.

213 There be some sports are painful, and their labour
Delight in them sets off; some kinds of baseness
Are nobly undergone; and most poor matters
Point to rich ends.

211 త॥ .మనముత్సవమునకుం.బన్ని నయట్టి
.వస్త్రులుమాఱు♦న.పరక వర్గమునకు।
.మన వాద్యములువంత.మనఁగుగంటలకు-
.నగుఁ-జెండ్లి విందు♦శ్రా.ద్ధాశనమునకు।
.మన♦గభీరశుభసం.ప్రార్థనగీత
.ములుమూతిముడ్పు లే.డ్పులకుబదులగు।
.మన♦యుద్వాహసమముం.బనిపడఁగొన్న
.♦భూషింప-♦విపరీత.ముసకలమౌను॥

212 (1) గీ॥ .ఎపుడు♦కుట్టువంత.యెదకునాయము చేయు।
.మఱి♦యుఘోరచింత.మదినొగుల్చు।
.తీయ♦నులివుతోడ.దెబ్బన♦గేయంబు।
♦సాయపడుచుశాంతి.సల్పునపుడు॥

(2) గీ॥ వింతయైనయొక్క .♦విశ్రాంతియియ్యది ।
.పండుకొనుట తెలివఁ .బడినకనుల ॥
.నిలువఁబడుచు మఱియుఁ .బలుకుచుం దిరుగుచు ।
.నైన♦గాఢనిద్ర .నానియుంట ॥

213 చ॥ .పరఁగెడుఁగొన్ని వేడుకలు
.భాధలుగా- మఱి-కాని-కష్టముల్ ।
.దఱిమెడువానిలోఁగలుగు
.♦తన్వొకప్పుడు-కొన్నికొంచెపుల్ ।
.♦వెరవుల వెంబడింపఁబడు
(.♦బెఁపు మొయిన్-గడు పేదసంగతుల్ ।
.గుఱుతుగ-వెండియున్- చూడకు
.గొప్పఫలంబులఁ జూపుచుండెడున్ ॥

Act. iv. Sce. i.

214 These are actors,
As I foretold you, were all spirits, and
Are melted into air, into thin air:
And, like the baseless fabric of this vision,
The cloud- capped towers, the gorgeous palaces,
The solemn temples, the great globe itself,
Yea, all which it inherit, shall dissolve,
And like this unsubstantial pageant faded,
Leave not a rack behind. We are such stuff
As dreams are made of, and our little life,
Is rounded with a sleep.

Act. v. Sce. i.

215 as the morning steals upon the night,
Melting the darkness, so their rising senses
Begin to chase the ignorant fumes that mantle
Their clearer reason.

216 Their understanding
Begins to swell. and the approaching tide
Will shortly fill the reasonable shores,
That now lie foul and muddy.

214 సీ॥ భువనపాత్రము లేను నీకన్నట్టి
పున్నియభూతము లవ్విగాలి।
గానంతికన్న సూక్ష్మస్థితిగా నూతి
పోయె నిరాధార మాయసృష్టి।
కీర్తినీయంబు దావృత్తమైన కోటలు
దివ్యసౌధంబులు దేవళములు।
సమ్మృహో భూగోళ మిది నిశ్చయం బిందు
లయ మంతయుం గరంగి పలయు మఱియు।
పొలసిపోయిన సంగమాత్మ్రయ బొమ్మపోల్కి।
నవలసుం తయుం దసబాడ నగసలచము।
మనసముకోలలోని వస్తువుల మార్కినంటి।
మెల్ల మానజీవితము నిసర్గి మిడియుండె॥

215 గీ॥ మఱి పరిభాషంబు చీకటి వ్యాపించుచ్చు।
తేయిసైనన్న గావచ్చు కీర్తి నోచ।
వారియుదితేంద్రియంబుల వ్యాపకబుద్ధి।
సలము మోహధూమముల వేటాడం జొచ్చె॥

216 గీ॥ వారితెల్విపొంగ బ్రారంభ మొనరించు।
మఱియు నస్పుచుస్థ కరణము చ్చు।
వేళ నించెడు స్వే వేళతీరము లవి।
బురద మీటియుం పుర దోలంగెవిప్రుడు॥

TIMON OF ATHENS *Act. I. Sce. I.*

217 The painting is almost the natural man;
For since dishonor traffics with man's nature,
He 's but outside: these pencilled figures are
Even such as they give out.

Sce. ii.

218 We make ourselves fools to disport ourselves;
And spend our flatteries to drink those men
Upon whose age we void it up again
With poisonous spite and envy.

219 Happier is he that has no friend to feed
Than such as do even enemies exceed.

220 O, that men's ears should be
To counsel deaf, but not to flattery!

Act. iv. Sec. ii.

221 As we do turn our backs
From our companion thrown into his grave,
So his familiars from his buried fortunes
Slink all away: leave their false vows with him,
Like empty purses picked; and his poor self,
A dedicated beggar to the air,
With his disease of all-shunned poverty,
Walks, like contempt, alone.

217 గీ॥ ఎసగుఁజిత్రమునరుఁడు గానించుమించు।
వ్యవహరించుమనుష్యుని ప్రకృతితోన।
గౌరవము- కావునఁ బయిభాగంబెవాఁడు।
పైకిఁగాన్పించునట్టులీ పటమునందు॥

218 గీ॥ వెల్లిపడిమనము మనంత వెంబఱులను।
సలుపుకొందుము- మఱిమన సంస్తవముల।
ప్రియముచేయుచునెపరి ని భాగ్యవేళ।
గినియుచుందుమొ వారిలోఁ గొనుటకొఱకు॥

219 ద్వి॥ ఎన్నఁ బసఁ ఱుమించు హితుఁడున్నవాని।
కన్నమిత్రుఁడు లేని యాతండె మేలు॥

220 ద్వి॥ స్తవముఁ వికసించు జనములచెవులు।
చెవిటివై యుండును చిత్తబోధములకు॥

221 త॥ మనమేవిధమునన మాఘిఁదోఁప్రియఁబడు
మన సహచరునుండి మనతలల్ద్రిప్పు।
కొనెదమో- వాని పెన్నోర్నుపారువాని
కాలినసిరినుండి గుని కెదరట్ల।
తనితోవిడిచెదరె త్రుంబడు వట్టి తప్పముల్లెలవలెఁ
దమయొట్లు- మఱియు।

See, iii.

222 This yellow slave
Will knit and break religions; bless the accursed;
Make the hoar leprosy adored; place thieves,
And give them title, knee, and approbation
With senators on the bench: this, this is it,
That makes the wappened widow wed again;

223 I am Misanthropos, and hate mankind,
For thy part. I do wish thou wert a dog,
That I might love thee something.

జనులొంటిగాఁదిరస్కారరూపమున
సకలైహ్యాదారిద్ర్యసంకటంబు మెయి ।
బాధపడియలవాటు పడునిచ్చఁగాని
పడుప్రసంగనికరం బందగునాతండు ॥

222 సీ॥ అద్భుతమో వేల్పులారా యిదిమీ ప్రశక్తి-
నారసిమీ పూజార్హ మగు సాటి సేవ ।
కులదిగఁబీకుము బలవంతులతలల
గ్రక్కుచు సత్తలగిపె లందిలాగు ।
నిచ్చబానిస యెంతయును శివెట్టఁ
జెఱ్ఱనుమనముల శిక్షితులఁజేసి ।
బాధలు తేలినకొర్కెఁ బూరింపఁ బడఁజేయు-
దొంగలకు నిచ్చష్టి తింగుచుచుఁ ।
వారలకు వెండియుం బరిపాలనాధి ।
హితులతో పాటు సాష్టాంగ వందనములు ।
నిచ్చు బిరుదులు పత్రికలిద్దియిదియె ।
మదుమ త్రెంపికి మాత్రనవ్వ నుపపచుఁ ॥

223 ద్వి॥ ఎంతయు స్వేచ్ఛనింతు నేమనుష్యజాతి ।
గొంచని స్వేచ్ఛనింతుఁ గుక్కజీవనము ॥

224 O thou sweet king-killer, and dear divorce
'Twixt natural son and sire! thou bright defiler
Of Hymen's purest bed! thou valiant Mars!
Thou ever young, fresh, loved, and delicate wo
Whose blush doth thaw the consecrated snow
That lies on Dian's lap! thou visible god,
That solder'st close impossiblities,
And mak'st them kiss! that speak'st with ev
tong
To every purpose! O thou touch of hearts!
Think, thy slave man rebels; and by thy virtue
Set them into confounding odds, that beasts
May have the world in empire!

225 I'll example you with thievery:
The sun 's a thief, and with his great attention
Robs the vast sea; the moon 's an arrant thief,
And her pale fire she snatches from the sun;
The sea 's a thief, whose liquid surge resolves
The moon into salt tears; the earth 's a thief,
That feeds and breeds by a composture stolen
From general excrement; each thing 's a thief;
The laws, your curb and whip, in their rough power
Have unchecked theft.

224 సీ॥ ఓ రాజఘాతుక - యోపితాపుత్రవి
ద్వేషకారణ - కులస్త్రీలనైన।
జెఱుపఁగ లైదవీవు - దురము వేల్పువు -
నిత్య యౌవన బలశాలి - వీవు కన్ను।
నన్న సేయఁగ రాసి కన్నియ లేదు -
ప్రత్యక్ష దేవతవు - నీవంటఁ గలుప।
జాలెద వెట్టి యసంభవంబులనైన -
బ్రతివాదులంబర స్వరముఁ గలియఁ।
గూర్చి యొప్పింతు - వో మనః కౌశనక ।
యరయ నీ దాస మర్త్యుల తిరుగుపాటు।
వారి నొండొరుఁ బొందనీ వర్ధపృదును।
నీ మశక్తి నిఁబనులేల నీ జగంబు॥

225 సీ॥ అగపతుణ మీకు దృష్టాంతములుండొంగ
తనమున - నా సూర్యుఁడు నొకఁడొంగ।
కడలి నీరత్రాఁడుదో చెడు - చంద్రుఁడుం గూడఁ
గడుఁ జెడ్డదొంగ - యాతఁడు నుదనదు।
పాలిన వెల్గును బద్మ బాంధవునుండి
గొబ్బున స్వాఁదీసి కొను - సముద్రుఁ
డును - మఱిదొంగ యతని ద్రవరూపహా
నల చంద్రు నుప్పని యశు ప్రవులుగ।
గరఁగఁగాఁ జేయు - నెంతయు ధరణిదొంగ।
భూత సామాన్యమలముల నుత్స్రిచ్ఛిలింప।
బడిన యెరువు నుదిని కను - ప్రతిపదార్థ।
ము నొకదొంగ - మీకున్నిట్టి పానరుచు విధు।
లోప లేకుండ చౌర్యంబు సవశమలయి॥

226 there is no time so miserable
but a man may be true.

227 What vilder thing upon the earth than friends
Who can bring noblest minds to basest ends?

Act. v. Sc. i.

228 Promising is the very air o' the time; it opens the eyes of expectation: performance is ever the duller for his act; and, but in the plainer and simpler kind of people, the deed of saying is quite out of use. To promise is most courtly and fashionable: performance is a kind of will, or testament, which argues a great sickness in his judgment that makes it.

TROILUS AND CRESSIDA *Act. i. Sc. ii.*

229 there is no man hath a virtue that he hath not a glimpse of; nor any man an attaint but he carries some stain of it.

Sc. iii.

230 Princes,
What grief hath set the jaundice on your cheeks?
The ample proposition that hope makes
In all designs begun on earth below
Fails in the promised largeness, checks and disasters
Grow in the veins of actions highest reared;
As knots, by the conflux of meeting sap,
Infest the sound pine and divert his grain
Tortive and errant from his course of growth.

226 వ ॥ ఎట్టియాపదలో నున్నట్టిప్పటికి మనుష్యుడు యథార్థముగా నుండవచ్చును ॥

227 ద్వి ॥ ఎక్కువమనసుల హీనవాస్థితికిఁ ।
దొరికు సఖులకన్న దుష్టులిఁ కేరి ॥

228 వ ॥ మాటయిచ్చుట యవసరమునకు ముఖ్యప్రాణము- ప్రతిజ్ఞా నేత్రములనది తెలుచును- ఆచరణమెన్నటికిని వాని క్రియకు మిగులమొద్దు- కాని- యమాయికుల యెడ మాట యిచ్చుట బొత్తిగా వాడుకలోలేదు- వాగ్దానము చేయుట మిగులసరసమును నాగరికమును- మాట చెప్పన నడుచుట మాట యిచ్చినవాని శతనిమనోవిచారమున నొకసంకటము ॥

229 వ ॥ ప్రతిమనుష్యున కున్న సుగుణములో నణుమాత్రమైన వీనికిఁగల- దేవనికేదుర్గుణమున్నదో దానిలో లేశమైన వీనికున్నది ॥

230 సీ ॥ నృపులార వంతయెయ్యెదిమీదు చెక్కిళ్ల
పై వెలవెలపాటుఁ బాముకొల్ప ।
బూనుకొన్న ప్రయత్నములనన్నిఁటం గోర్కె
నెఱపునిర్ణయమువి నిశ్చితముగ ।
గొప్పతనంబునం దప్పను- ఘనకార్య
ములయెడ సడ్డ డుముల్లు పెరుఁగు ।
గడు గట్టిపై సప్పు తుంబును వెరుఁగుట
నుడిశితప్పించియొ తో మెలిమఁడి ।

231 Take but degree away, untune that string,
And, hark, what discord follows, ! each thing meets
In mere oppugnancy : the bounded waters
Should lift their bosoms higher than the shores,
And make a sop of all this solid globe :
Strength should be lord of imbecility,
And the rude son should strike his father dead :
Force should be right ; or, rather, right and wrong—
Between whose endless jar justice resides—
Should lose their names, and so should justice too.
Then everything includes itself in power,
Power into will, will into appetite ;
And appetite, an universal wolf,
So doubly seconded with will and power,
Must make perforce an universal prey,
And last eat up himself.

మఱియు నద్దాని మేటి వంకరగ సల్పి ।
దాని బీజస్వభావముం దప్పత్రోవ ।
బోవఁగాఁ జేసి మిగుల తజ్జీవనంపు ।
మూలశక్తిఁ జెఱచు గుంపు బొజ్జులవలె ॥

231 సీసమాలిక:— తప్పించు క్రమము మాత్రము శుద్ధిడించుమా
తంత్రికి మఱివిను మెంత వెలితి ।
వచ్చునో బొత్తిగాఁ బ్రతిబంధకముఁ గూడఁ
బ్రతివస్తువున్ హద్దు పరఁగు నీళ్లు ।
లోష్టులకంటె సత్యున్నతముగ నెత్త వలయునుఁ
దనము యురంబులను మఱియు ।
నీగ్గిగ్గిమొనగ్గి భూగోళమున్నానఁ
బ్రాలేయ వలయును బలము చెలఁగి ।
దుర్బలాత్మునకు ఘోరగనుండవలయు
గూళకొండు సుచాపఁ గొట్టవలయు ।
దనతంద్రిని మఱియు ధర్మము కావల
యున్ బలిమి లేక తప్పఁ గలిసి ।
తమమితి లేనియు ధర్మము నఁజిక్కిన
న్యాయముతో నెడఁ బాయవలయు ।
దమ పేళ్లుగూడఁ బదంపడిఁగావున
బ్రతివస్తువుముగియు బలము సందు ।
బలము లఘునందు దలఁపాసయందున ।
దఁప్పు బలములమెయి బలపడాస ।
బలిమిజగము మింగ వలయును పెండియు ।
[illegible]కుఁదన్నుఁ దానె తినవలయును ॥

Act ii. Sc ii.

232 pleasure and revenge
Have ears more deaf than adders to the voice
Of any true decision.

233 What nearer debt in all humanity
Than wife is to the husband?

Act iii. Sc iii.

234 pride hath no other glass
To show itself, but pride: for supple knees
Feed arrogance, and are the proud man's fees.

235 Nature, what things there are,
Most abject in regard, and dear in use!
What things, again, most dear in the esteem,
And poor in worth!

236 they passed by me
As misers do by beggars, neither gave to me
Good word nor look.

232 ద్వి ॥ అవుఁ జెవిటివి తుట్ట కన్నను గ్లాన ।
ము వగెట్టి నిజముతె ర్పా సడికి నైన ॥

233 ద్వి ॥ మానవులందెల్ల మగనికిఁ జేరు ।
వైసబు ఖుణం బెద్ది యాలికి పంచి ॥

234 గీ ॥ గర్వమునకు లేదు గర్వంబు తప్పవే ।
ఊర్గ మొదియుఁ దన్ను సగ పఱచఁగ ।
గోత్రమును వంగు మోఁకాళ్లు తనివడు ।
సవియుఁ బత్రిఫలముఁ లహం యావృక్షకు ॥

235 గీ ॥ సహజ మేపనులు మదిక సహ్యములగు ।
జెలఁగు సవివాదుక యెడమిం క్కలి పత్రిమముగ ।
ఏక్రియలు లత్యమంద న నింపగు మతి ।
పనికి రావ విసుంత యు సనుభవమున ॥

236 కం ॥ చెనిర వ్వారలు నాఁడా ।
పునస్థిరిపగాండ్రిప జ్జఁ బోవు పిసినిగా ।
ట్లున మంచిమాటనాత్రో ।
నన ధొక్కంత చూడ రైరి మజిసనున్ ॥

237 time is like a fashionable host,
That slightly shakes his parting guest by the hand,
And with his arms outstretched, as he would fly,
Grasps in the comer: Welcome ever smiles,
And Farewell goes out sighing. O, let not virtue seek
Remuneration for the thing it was;
For beauty, wit,
High birth, vigour of bone, desert in service,
Love, friendship, charity, are subjects all
To envious and calumniating time.

238 O, then beware:
Those wounds heal ill that men do give themselves:
Omission to do what is necessary
Seals a commission to a blank of danger;
And danger, like an ague, subtly taints
Even then when we sit idly in the sun.

237 సీ॥ తినిపోవువానిచే తిన్మ్రస్న నకొకింత
తనకరమునఁ జూపి తినఁగ వచ్చు।
వానికై పర్వెడు వానిచందమునఁ జా
చిన చేతులం బట్టు కొనెడు నిపుణుఁ।
డౌ పూఁటకూళ్ల వాఁడనఁ దగుఁ గాలంబు
పదపడిఁ గొఱ్ఱె త్రాగఁ వచ్చు వాని।
యెడఁ జేయు సత్కృతి యెలనవ్విన వాఁడు
నన్నఁడు నెలవుఁ గైకొన్న యతని।
పట్లనొన చేఁడు వందనం బరిగెడు
నూఁచుఁ గాచు నద్దిరా యోగ్యతతన।
యున్నట్టిసితికిఁ బ్రత్యుపకారము పడుక
కుండనీ యేమన నొప్పు నేపుఁ।
గొప్పపుట్టుక కడిమియుఁ గొల్వునందు।
నెరపు సహనత ప్రేమమ్ము స్నేహమావి।
యెంతయు న్లోంగియుండుని వెల్ల మచ్చ।
దమున నభవాద మొనరించు సమయమునకు॥

238 శా॥ ఔరా ఖిక్కిలి జాగరూకత గనీ వర్ణైనచో నుండు చే
యూరస్త్రాము తమంతఁ జేసికొను గాయంబుల్ వ్రాడినాత్మను నే।
చేరం బిల్చుటకీడ వశ్యకృతిఁ బాఁ జేయంగఁ బోకుంట వే।
సారు లొత్మ్ర సఖు చేసి వచ్చుఁ జలియుష్టం బట్టు లాకష్టముల్॥

Act iv. Sc iv.

239 sometimes we are devils to ourselves,
When we will tempt the frailty of our powers,
Presuming on their changeful potency.

Act v. Sc iii.

240 The gods are deaf to hot and peevish vows:
They are polluted offerings, more abhorred
Than spotted livers in the sacrifice.

TWELTH NIGHT *Act I Sc III.*

241 I am a great eater of beaf, and I believe that does harm to my wit.

Sc v.

242 one draught above heat makes him a fool, the second mads him: and a third drowns him:

Act ii. Sc iv.

[illegible] For women are as roses, whose fair flower,
[illegible] once displayed, doth fall that very hour.

239 గీ॥ మనయెడల మోసగాండ్రమై మనమొకప్డు।
చెలఁగెదముమన సామర్థ్యములచపలత।
మనముశోధించుచున్నాని మాఱుచుండు।
బలముఁగూరిచి నిశ్చయపఱచుకొనుచు॥

240 గీ॥ వాఁడిపెట్టిముగ్ఱక్కు బడులకువేల్పులు।
బధిరులౌదురక్ష భగ్నమాని।
వేదనములు యజ్ఞవేదికఁబొడలకా।
జనములకన్నఁగడు నసహ్యములగు

241 వ॥ మిగులగోమాంస భక్షకుఁడనౌట నాబుద్ధినది చెఱుచుచున్న నినానమ్మకము॥

242 ద్వి॥ మతిపోవు వెఱ్ఱెత్తు మైకంబుగ్రమ్ము।
మిఱిమీఱ మద్యముఁగ్రోల్చినకోలఁది॥

243 (1) ద్వి॥ నెలఁత గులాబువం టిదిదాని కొమరు।
టలరొక్కమార్థోఁచినంత నెపడెడు॥

TWO GENTLEMEN OF VERONA Act I Sc. II.

243 (2) maids, in modesty, say, "No" to that
Which they would have the profferer construe, 'Ay'
Fie, fie, how wayward is this foolish love,
That, like a testy babe, will scratch the nurse,
And presently, all humbled, kiss the rod.

Sc ii.i

244 He cannot be a perfect man,
Not being tried and tutored in the world:
Experience is by industry achieved,
And perfected by the swift course of time.

Act iii Sc. i.

245 Dumb jewels often, in their silent kind,
More than quick words do move a woman's mind.

Sc ii.

246 falsehood, cowardice, and poor descent;
Three things that women highly hold in hate.

Act v., Sc. ii.

247 Black men are pearls in beauteous ladies' eyes.

Sc. iv.

In love
Who respects friend?

[illegible]gst, all foes that a friend should be the worst.

243 (౨) గీ॥ కన్నులారఁ జూచు సిగ్గుచెఱపఁగా దనియెద ।
రాసమును భక్తి నిను నుపారతి నలరయఁ దలఁచి ।
యీ వెసఁ గుప్పలసిన్నిరొ యింతచెంకె ।
గోఁకిపాడి దబుకుముద్దుఁ గోసుబుడుతటు ॥

244 క॥ ప్రజలలోనఁ బరీక్షింపఁబడక నేపఁ ।
బడక నాఁ నేరఁడతఁడు లోకపరహితుండు ।
పాటుచేసి నభవమొందఁబడెడు ఁబూణా ।
ముగసలుపఁబడు శ్రీప్రసూ[illegible]లగరిచేత ॥

245 ద్వి॥ మూఁగనగలు ఖాఁగుఁ బొలఁతుల మనసు ।
బాగుగ సరసపుం బలుకుల కన్న ॥

246 ద్వి॥ చిలిచిలిశ పమూ కల్లనేదవృష్టికయు ।
గరిటలీమూఁకటిఁ గడునేచగింత్రు ॥

247 ద్వి॥ పొలఁతిచూపుల ముత్తెములు నల్లవాండ్రు ।
వెల్లపుసలెడ్డెయె మెఱఁక చేయుహితుని ॥

248 ద్వి॥ ఖిణాబునదిమిగుల వేట్టిప్రాయిబుత్రి ।
దేహారథము శత్రువృందలోన ॥

Thin mane, thick tail, broad buttock, tender hide;
Look what a horse should have, he did not lack,
Save a proud rider on so proud a back.

256 An oven that is stopp'd or river stay'd,
Burneth more hotly, swelleth with more rage:
So of concealed sorrow may be said;
Free vent of words love's fire doth assuage;
But when the heart's attorney once is mute,
The client breaks, as desperate in his suit.

257 Who wears a garment shapeless and unfinish'd?
Who plucks the bud before one leaf put forth?
If springing things be any jot diminish'd,
They wither in their prime, prove nothing worth:
The colt that's back'd and burden'd being young,
Loseth his pride, and never waxeth strong.

పలుచకనులు-చిన్నతల-వెడలుపు ముక్కు-కన్నమౌలును-నిక్కి-
యున్న జుట్టు।
సన్నపొట్టి చెవులు-తిన్ననికాళ్లును-మిగులఁ జేవఁగల మై-మెడను
బలుచ।
నైన నెంటులు-దక్షమగు త్రోక-విజివియా పిఱుఁదులు-
మెత్తని మెఱుఁగుతోలు।
కనుముగుఱ్ఱమునకుఁ గానలసినసాగ సంపదానియందె యమరి
యుండె।
కాసరాపుకోట సంస్థానికిఁ బోగడపఁ గ్రాలువీఁపు నెక్కు-కౌతుకప్ప

256 గీ॥ అనఘు నశ్వ్రముఁబడి-యోఱు నాఁపఁబడియు।
ముందుకుఁ గెనుమందెడుఁ-బొంగుపడిగ।
బలుకఁబడనమ్ము నతఁడు సాఁపఁబడిన నంత।
గుఱిచి-కానూగ్గు యూఱు నా గ్ఘరిచెలంగ।
గాని-డెలదవ్యవహార కత్తె-ముందు।
తానెముఁగణాఁద్దైనచో-వానిపాఱు।
మిగుల నమ్ము కొనినవాడి-తఁగఫలోజ।
యంబుఁగొనఁజాలనంచు వర్ణ్యఁబడుచుండు॥

257. గీ॥ షని కోఱుతయాభోకాయి నె వందుదోడుగు।
దుర్గించు మొగ్గనెపఁడు తేకు దోఁపకమును।
జెట్టిఁ గెడు సవిసుంతయు మట్టు పఱచినయెడ।
నెదుగుట నెడిపనికి రా వెంధ్యకైన.
ద్వి॥ పసిగుఱ్ఱము బిడ్డ బరువ్పుంచిన డుప
జిన చెడి వఱిబల దె వృత్తికైనఁగాని.

Thin mane, thick tail, broad buttock, tender hide:
Look what a horse should have he did not lack,
Save a proud rider on so proud a back.

256 An oven that is stopp'd or river stay'd,
Burneth more hotly, swelleth with more rage:
So of concealed sorrow may be said;
Free vent of words love's fire doth assuage;
But when the heart's attorney once is mute,
The client breaks, as desperate in his suit.

257 Who wears a garment shapeless and unfinish'd?
Who plucks the bud before one leaf put forth?
If springing things be any jot diminish'd,
They wither in their prime, prove nothing worth:
The colt that's back'd and burden'd being young,
Loseth his pride, and never waxeth strong.

పలుపకనులు-చిన్న తల-వెడలపు ముక్కు-కన్నములును-నిక్కి-
యున్-జట్టు ।
సన్న పొట్టి చెవులు-తిన్న నికాళ్లను-మిగుల జేవ గల మై-మెడన్ను
బలుచ ।
నైన సెంజులు-దళ్ల మగుతో క-విటివియా పిఱుదులు-
మెత్తని నెఱుగుతోలు ।
కనుముగుణ్ణమునకుం గావలసినసొగ సంతదానియందె యమరి
యుండె ।
కాన రాజునకు [illegible] దానికిం బాగసునం గాలువీవు చెక్కు తొతుతప్ప

256 గీ॥ అవగుణాస్త్రముం బడి-యేబు నాడం బడియు ।
పమ్ముందుగం తెనుమండెడు-బొంగునడిగ ।
బలుకం బడనచ్చు నటు బాటపడం బడిన నంత ।
గుఱిచి-కానరాగ్ని యాఱు నా ఘరి చెలంగ ।
గాని-దెందపువ్యవహారక తక్క-ముందు ।
తానెసూగ గాండ్లై నచో-వానిపాపు ।
మిగులనమ్ముక్రొ నినస్తాది-తగ ఘూర్జ ।
యంబుగొనంజాలనం చువ్రియ్యంబడుచుండు ॥

257. గీ॥ పని కొఱతయగాదొకాయి నెవండు దొడుగు ।
దుర్గింపు మొగ్గనెవడు తేకు దోపకమును ।
జెఱిగెడునవిసుంతియు మట్టు పఱచినయెడ ।
నైదుగుట్ట నెడివనికి రా వెండ్లు కైన.
[illegible]॥ పనిగుఱ్ఱముం బెడ బరువ్రుంచినడుప
బస చెడి వ్రిబల దెప్పటికైనం గాని.

258 Look, the world's comforter, with weary gait,
His day's hot task hath ended in the west:
The owl, night's herald, shrieks, 't is very late;
The sheep are gone to fold, birds to their nest,
And coal-black clouds, that shadow heaven's light,
Do summon us to part, and bid goodnight.

259 What wax so frozen but dissolves with tempering,
And yields at last to every light impression? [ing.
Things out of hope are compassed oft with ventur-
Chiefly in love, whose leave exceeds commission.
Affection faints not like a pale-fac'd coward
But then woos best, when most his choise is forward

260 But like a stormy day, now wind, now rain,
sighs dry her cheeks, tears make them wet again.

261 O thou clear god, and patron of all light,
From whom each lamp and shining star doth borrow
The beauteous influence that makes him bright,
There lives a son, that suck'd an earthly mother,
May lend thee light, as thou dost lend to other,

258 ఉ॥ కమ జగదానంద కరుఁడ లక్ష్మిన
వక్షందన పగటి వేండ్రింబ్బగ్గుపనిని ।
గానకొనిఫణమట న్గానముట్టఁజేసె
హాత్రి వేగులవాఁడ అచెగ్రుడ్ల గూళ ।
చనిమ్మెగ్గొత్తెలుదొడ్డి చక్కి-కి-మఱిఁయు
గూళ్ల లోపలఁ జేరు, గొనిమోఁబిట్టలును ।
మిను వెగ్గునీడఁ గ్రిమ్మ్రనపొగ్గనల్పు
మబ్బులొండ్రొర్యుఁ బాయు మన్నకానతిష్పు॥

259 శా॥ కరుణత గట్టినఁ గానిమైనంబు
కరఁగ ఖా వెచ్చ చేఁ గడకులోఁ బడద ।
చిఱువొకన్ను-సకు నైనన్ఁ జేకూరుమఱియు
నానకుమ్ముచిన యక్షిదొ రక్షమ్మెయి ।
దక్షకుగ ఫలపున ఖానిదొ సెలవు
ఖాన్నునమిగాయిడ యుర్వదు ఫెల్ల మోక్షు ।
సిద్దేకపోలిక మతు ల్వాంట్లాడుఁగాని
తానెన్ల చుకొన్న దేం తయుమ్మొండిదైన॥

260 ద్వి॥ అప్పుడెగాలిమ ఉర్పుకేవాన ।
రొప్పగాశుపువాన పొద్దుచందాన ।
బడతి చక్కి-ళు లెంతుఁ బదపడఁదడిఁయు ।
గడు వెచ్చనూర్పుల గన్నీళ్ల చేత॥

261 గీ॥ శౌతనిత్యులదైవత ఖూ- షమన ।
కేతుమున్నాంచునదొర్గి దీపములును ।
ద్వారణన్ను ఫలన తమ్మ దళనుఁబొందు ।
...అంధునిస్వాలింగించు స్నానపులు॥

All this, before hand, counsel comprehends
But will is deaf, and hears no heedful friends
Only he hath an eye to gaze on beauty,
And dotes on what he looks, 'gainst law or duty.

268 I have debated, even in my soul,
What wrong, what shame, what sorrow I shall breed;
But nothing can affection's course control,
Or stop the headlong fury of his speed.
I know repentant tears ensue the deed,
Reproach, disdain, and deadly enemity;
Yet strive I to embrace mine infame.

269 But if thou yield, I rest thy secret friend;
The fault unknown is as a thought unacted;
A little harm, done to a great good end,
For lawful policy remains enacted.
The poisonon's simple some times is compacted
In a pure compound; being so applied,
His venom in effect is purified.

270 Then for thy husband thy children's sake,
Tender my suit: bequeath not to their lot
The shame that from them no device can take,
The blemish that will never be for got:
[illegible] slavish wipe, or birth hour's blot,
[illegible] described in men's nativity
[illegible] faults, not their own infamy.

నన్నుఁ గాచుచున్నాఁడు నా కెర్క—
కుట్టినం నేనెదాఁచుకొనఁబడుటఁ దలఁతు ।
మునుముందేయది యంత బుద్ధి యెఱుంగు
బొత్తిగాఁ గోర్కె చెప్పుడు చెందఁగాని ।
విన్నదది మంచికన్నెలయుద్దానికిని
విన్నాణముంగని వెఱ్ఱియైనదియు ॥

268 త॥ తలపోసినాఁడ నెంతయు నెట్టియెగ్గు
తగులునో సిగ్గుపంతయు నాకునైన ।
వలపుతో గ్రివకు నడ్డపడఁజాల దెదియుఁ
బరువడి నద్దాని వడినాఁపలేదు ।
సలిపిన చెట్టకై సాఁగుకన్నీటి
జాడ సాపనినాకు జరుగునం చెఱుక ।
కలుగునిం జేయనడ్డ కడుఁ జెడ్డపగయుఁ
గాని నా చెడుపేరె కౌఁగిలించెదను ॥

269 మంజరి॥ నీవొప్పుకున్నచో నీకు నేఁజాటు నెంచ్చెలిన య్యెర్ల—
దెలియఁగఁ బడని । తప్పుపనికిరాని తలఁపట్టులుం షఁ—
గొప్పఘంచి ఫలము కొఁఅకుఁ జేయంగ । ఁబడుచిన్న నేరము
పరఁగు నీతిగను విషముఁ లిక యెయెక్క వేళలొసరిగ ।
గొన్ని [illegible] షధములు కూడిక స్జెరి శుద్ధి సేయఁగఁ బడి
సుగుణంబు నిచ్చు ।

270 త॥ కనుక నీ పెనిమిటి నన్ను పిల్లలను గనియైన నాకోఁకరి
దీచుఁ మీవ్రుకొనకొని పోలసేమిఁ గుల్చకు
వారికొఁఅకు బానిసవాంతకుం బుట్టిమచ్చు ।
కునుమిరచి తుడుచుట కూర మర్వఁబడుట కున్నీలు
[illegible] నెక్కొనునట్టి మఱికి । మనసుఁ బుట్టుక తోఁన మ
[illegible] దిక్కు దవి రుష మున్నిదికాని.

271 And wilt thou be the school where Lust shall learn?
Must he in thee read lectures of such shame?
Wilt thou be glass, wherein it shall discern
Authority for sin, warrant for blame,
To privilege dishonor in thy name?
Thou back'st reproach against long living laud,
And mak'st fair reputation but a bawd.

272 Think but how vile a spectacle it were,
To view they present trespass in another.
Men's faults do seldom to themselves appear,
Their own transgressions partially they smother.
This guilt would seem death worthy in thy brother.
O, how are they wrapp'd in with infamies,
That from their own misdeeds askance their eyes.

273 Alas, how many bear such shameful blows,
Which not themselves, but he that gives knows.

274 O Opportunity! thy guilt is great.
'T is thou that execut'st the traitors treason:
Thou sett'st the wolf where he the lamb may get;
Whoever plots the sin, thou point'st the season:
'T is thou that spurn'st at right, at law, at reason:
And in thy shady cell, where none may spy him,
Sits Sin to seize the souls that wander by him.

271 త॥ బడిగనుండువనీవు వ్రిజయటందుచ్చ కామ
చేష్టలు నేర్వఁగడిసినీయందుఁ జెడు త్రిపాపాత
ముల్ చే ద్వదంజమువ వలయునా నీవుధర్వణము
సెనుండె వడివచ్చటిక బ్రిభుత్వముపాత
కంబు గా శాసనమునిండె గాఁగనీపేర
ఁగడఁగుసమర్యాద కడుధర్మముగను మొగి
జను ల్విపరీత ముగఁ జూచుకొనఁగ.

272 చ॥ అరయుమునీదునేరమొను నందునుండుటదెంత
చెట్టయో! తలుచుగన్లవారుత్రమ తప్పలఁ
గానరు-హానిమూపెధర! పరువపిఁ బతుపాత
ముసన- ఁభాత్రక్రమిష్యాదిచంపునీ సహో!
దరు-జసుఁడెంత దూఋవడుఁ దాఁధనయె
గ్గులుపేతు చేసినన్.

273 గీ॥ కటకటాయట్టియవమానకరములైన
తన్నులెందరుస్సెరించుచున్నవారో!
తెలియఁగాఁజాలరెవ్వాని తీరుతాము!
వానినోసఁగెడునట్టియవ్వాఁడుతప్ప.

274 త॥ ఓ వేళనీదగు నో గుదనంబు-దోరిహాషునీవోన
తుణాస్రు-గొజ్జిల్ల! కేరివకుఁదోఁడెలుంగె
డపెదవీవు-పాపముపన్నడు వారలకదును!
నీవుశన్వతుఁణవు నిజమున్నాయంబు నీతివివేకంబు
నీటఁగల్పెదవు! పోవువారలఁబట్టఁ బొంచికూ
ర్పండుఁదోడదినీబాటునం దురితభూతంబు.

277 The crow may bathe his coal black wings in mire,
And unperceiv'd fly with the filth away,
But if the like the snow-white swan desire,
The stain upon his silver down will stay.
Poor grooms are sightless night, kings glorious day,
Gnats are unnoted whereso e'er they fly,
But eagles gaz'd up on with every eye.

278 Sad souls are slain in merry company;
Grief best is pleas'd with grief's society.

279 T' is double death to drown in ken of shore;
He ten times pines that pines beholding food;
To see the salve doth make the wound ache more;
Great grief grieves most at that would do it good;
Deep woes roll forward like a gentle flood;
Who, being stopp'd, the bounding banks o'er flows;
Grief dallied with nor law nor limit knows;

277 సీ॥ బురదలో నలఁగొక్కి బొగ్గు నల్లనితన తెక్కల ముంచియా తెల్ల
తెలియ॥
బహసీక గొనగిరిపో వచ్చునుఁగాని యూ తెన్ను గొరినమంచు తెల్ల
ధనంబు।
మిగిలెడు నా పెండి మొయిపోఁపినా మచ్చ నెఱపేవలై సబా నిక
లు గుర్తి।
రాతిరి మఱియును రాజలు నన్నియుం గడువెల్ల డిరయిన పట్ట
గలుగుపగలు।
ఇచ్చకున్ వచ్చినట్లు తా మెచటనేని। బరుగులిడుచున్న సలుస్థ
లే పాత్రిమైన।
గొనరాక చెలంగెడుఁ గాని దెగ చూడ్కఁ బడుఁ దెల్లముగ నెల్ల
మూర్ఖచేత।

278 ద్వి॥ వంతఁ జెందినవారు బ్రతుకఁగ లేరు।
సంతసిల్లు జనుల సహవాసమునను।
దుఃఖంబు మిగులసంతోషించుచుండు।
దుఃఖము పొందును దోషరిసఁయపుడు।

279 సీ॥ బద్దు చెంత నెత్తోఁచు చుండఁగ ముగ్గి పోవృకు
యినుమడి చావు బువ్వఁగనుచు।
బస్సు పడెడు వాఁడు పది రెట్టు లెంచెడు
మఱియుఁ దీపిడు బుండు మందుఁ గాంచి।
వనటయు మిక్కిలి వగ చెడుఁ వసకు మే
ల్చే సెడున వ్వాని చెంత మెల్ల।
గాఁ బొఱు సెలయేటి కై పడి ల్లోఁతగు
పలవంత ల్లస్లైన బరఁగుచుండె॥

280 Though men can cover crimes with bold stern looks,
Poor women's faces are their own faults books;

281 Deep sounds make lesser noice than shallow fords,
And sorrow ebbs, being blown with wind of words.

282. they whose guilt within their bosoms lie
Imagine every eye beholds their blame;

283 sorrow, like a heavy-hanging bell,
Once set on ringing, with his own weight goes;
Then little strength rings out the doleful knell.

284. Thus ebbs and flows the current of her sorrow,
And time doth weary time with her complaining.
She looks for night and then she longs for morrow
And both she thinks too long with her remaining:
Short time seems long in sorrow's sharp sustaining;
Though woe be heavy, yet it seldom sleeps;
And they that watch see time hw slow it creeps.

సన్నఁగట్టఁబడిన యస్పఁడా మేఁతడు
పరికిణున్న యొల్లెఁ పైకివచ్చు
నగరికిఁ బిడవుమీఁద నాడింపఁబడునఁగ
హాస్యపస్తు నేఱుఁగ దెద్దియైన॥

280 గీ॥ చిట్టకూఁకి కూఁప్రఁ నెట్టి నేరములను
మఱుఁగు సేఁగి లభు పురుషులైన
నకట స్త్రీల మొగములపారి యొగ్గులు
తెలుపు పుస్తకము లెల్ల మొగను॥

281 గీ॥ లోఁతు మడుఁగు సేయు లోఁజగఁ జెప్పడు
ఁగడు వెలితి గఁ బోఁడు కాల్వకన్న
మాటగాలి చేతఁ బైటఁ దోయఁగఁ బడి
వట్టిపోయెడు పల్లవంత ఫ్మతియు॥

282 ద్వి॥ మనసు సస్తమతస్పు మాటిన నార
లనుకోఁదు రెల్లర య్యాదిగాంతురంచు॥

283 గీ॥ మొనసి యొక్కసారి మోహింపఁబడిబరు
పు మేయి నూఁగు గంట పొల్కవంత
తన దుబ్బళిపుత్తోఁడఁ జనుఁ సఖ్కొంచెము
లావు మోయఁజేయుఁ జావుదరువు॥

284 త॥ పోటుపాటులనిట్లు పొందెడునాపె
వసటయే కన్న తియూకేవలవంతలోఁడ
గిఁటుసఁదఁ తివిసిగించఁడుఁ డడవు
గను నామె రేయికై కనిపెట్టుఁబొద్దు
లేఁటకున్నా రెండుఁ దేజపతలంపు

285 It easeth some, though none it ever cur'd,
To think their dolour others have endur'd.

286 Which when her sad-beholding husband saw,
Amazedly in her sad face he stares:
Her eyes, though sod in tears, look'd red; and raw
Her lively colour kill'd with deadly cares.
He hath no power to ask her how she fares;
Both stood like old acquaintance in a trance,
Met far from home, wondering each other's chance.

SONNETS.—

287 Who is it that says most? which can say more
Than this rich praise, that you alone are you?
In whose confine immured is the store,
Which should example where your equal grew.

దనయున్కితో సిద్ధు. పలనుచుమిగుల।
మాటికిపాఁడియి. డగ్గఱ్నుచునప్పుడు
కనుపట్టెడుఁ బోడవు. గాఁగ్రొద్ది నేపు॥
మేటిబభ్రువనవంతఁమించినఁగాని
కడుసరుదుగ సద్ధి. కనూన్కతవెట్టు।

235 గీ॥ తమువలెస్తుఃఖభ్రాంతము. తరులుగూడ
నెంతనిభరించినారని. మెఱికేఁగికొనుట।
మెవరిశ్రైనఁగుడుచఁగలేదెన్నఁటికినీఁ
గాని. కొందతినోఁదాచఁగఁ. గల్గుగుసదియు॥

236 సీ॥ విన్నసోచెలిమోము. వెలుఁగునఁగనుఁగొనె
నప్పుకలఁతవతీయాపెమ్ముగఁడు।
కన్నిటనుడికిన. కలికివాల్చూపుల్ను. కడుఁ
బచ్చిపుండ్లుగాఁ. గానఁబడియె।
బషఁతుక మెఱుఁగుమ్మైవన్నియుమొంతయు
జంపుఖంతలబోల. యింపఁబడియె।
నాయత్రివను నేత్రమ్ము. మఢుగుటక తనికి
స్తంపబొత్తిగాఁ. జాలథయ్యె॥
ఇరుపుముస్కిల్చియుండి రెం. తేనియున్కి।
తావునకుదప్పనందు వి. తాకుమొయిని।
దారసిలిపాతెఱుకతనుఁ. ఉనరువార।
లొండొరుల గనియచ్చెరు. వొందినట్లు॥

వ॥ భరికింతుధ్రివే చెడు. వారలుమఱియు
దఱియెంతమెల్లగ. జాఁబారికునదిలెను॥

237 సీ॥ తప్పొగక్కఁకేస్న. నెవ్వఁడెక్కున్నఁజెప్ప।
ష్టనమ్ము-స్నిక్షునీ ఫె. పురుషుఁనీను।

288 They that have power to hurt, and will do none
That do not do the thing they most do show,
Who, moving others, are themselves as stone,
Unmoved, cold, and to temptation slow;
They rightly do inherit heaven's graces,
And husband nature's riches from expence:
They are the lords and owners of their faces,
Others but stewards of their excellence.
The summer's flower is to the summer sweet,
Though to itself it only live and die;
But if that flower with base infection meet,
The basest weed out braves his dignity
For sweetest things turn sourest by their deeds
Lillies that fester smell far worse than weeds.

289 As on the finger of a throned queen
The basest jewel will be well esteem'd,
So are those errors that in thee are seen
To truths translated, and for true things deem'd.

290 Fair, kind, and true, have often liv'd alone,
Which three, till now, never kept seat in one.

పోల్కిఁ జూపఁ జాలు పోడిమినీయుండె
బొంగులఁ బొందియుఁ గుచము నెగడుచుండు॥

౨౮౮ సీసమాలిక—
చెల్లియుండియుఁ గీడు సేయనివారలు
సరిగల్లు నట్లు కన్పడెడువార।
లొరులనుఁ గదిపి తా మొక్కింతయుం జెక్కు
చెదరక తాఁ పోల్కిఁ జెలఁగువారు।
చెడుగుమాటలకు లోఁ బడకుండువారలు
తగియుండు రెంతయు దైవకృపకు।
తమయంత వచ్చు భాగ్యములవారలు
ప్రియమంద నీకకా పొందుచుండ్రు।
నా రెడ్డిట్లు తక్కువారు వారలగొప్ప
తెన్ను కన్న తీరునఁ దారువారు।
కోయువారలకింపుఁగాఁ జూచు మల్లియ తన
ప్రాపుకొంగఁ గట్టి ప్రాలయుఁ గాని॥
యడ్డియుఁ దెవ్వులంటు పట్టగా పైన లెస్స।
ధానికంతెను జేఁదగుఁ దమ చేయువ్వులఁ।
దీయసివి మ్రుగ్గిపోయిన తెల్లకలువ।
కన్నె నే చిత్త పువ్వైన నన్నె కెక్కు॥

౨౮౯ కం॥ ధారస్సానిచేతికుంచిన। గరమరుదుగ గాజుమాని కంబనఁ జెల్లుక్రా
మతినీయెడఁ గలతప్పులు। పరఁ గెడు నొప్పులు గనిన్ను వలచిన నాక్షన్.

౨౯౦ ద్వి॥ నీటు సెనరుఘటి నిజమొక్కనియెడ।
నేటివ్వటకుఁ గూడి నిలుచుట లెదు॥

291 O. cunning Love! with tears thou keep'st me blind,
Lest eyes well-seeing thy foul faults should find

PASSIONATE PILIGRIM.—

292 O! love's best habit is a soothing tongue,
And age, in love, loves not to have years told.

293 what fool is not so wise.
To break an oath to win a paradise.

294 Crabbed age and youth cannot live together;
Youth is full of pleasance, age is full of care;
Youth like summer morn, age like winter weather;
Youth like summer brave, age like winter bare
Youth is full of sport, age's breath is short;
Youth is nimble, age is lame:
Youth is hot and bold, age is weak and cold;
Youth is wild, and age is tame.
Age, I do abhor thee, youth, I do adore thee;

291 ద్వి॥ కన్నీటననుగుర్తించఁగావింతువలపు।
కన్నులునీతప్పఁగనసీకకొంచె॥

292 ద్వి॥ అలపమదబ్బలకెబ్బబ్బవలపు।
పలుకరీడు విర్వాలిపడి ముదివారు॥

293 ద్వి॥ ఎట్టివెంగలియైన నెట్టుతప్పకుండు।
నొట్టిస్వర్గసుఖంబు నొందుటకొఱకు॥

294 సీసమాలిక॥

పూఁతిముడుచుకొన్న ముదిమిజవ్వనముస్త్రీ
గూడిమనఁగ తీవు-కోరెయూడు।
నిండునంతనము సనెగము-ముసలితనో
మొంతయువంత్రతో నెనసియుండు।
వయసువేసవివేళ పకుసాటి-
పెద్దతీకముముదిరిన సీతుఁగాలిపోల్కి-।
యెలఁబ్రాయమానుని వలెనింపు-
వృద్ధత్వ మొంబట్టి చలికాలము వలెబోడ।
యౌవనమును వేష్ట-నలరారు- వార్ధకవ్యా
ప్యామముఁగాంచె మానుమతియు।
తరుణత్వముచుఱుకు- జరకుంటి-
తారుణ్యమున్నాఁడియుం యుందిట్టి-ముజరతయా॥
జబ్బు-వెండియు-నతివిరసము-తరుణత।
పెంకె-వార్ధక్యమెంతేని పెంపుడు-నిను
వృద్ధతాలోవగించెత నేను-యౌవ।
నంబనిన్గామిణితోఁ దంతం దలచుచుందు॥

295 Inconstancy
More in women than in men remain.

296 The wiles and guiles that women work,
Dissembled wit an outward show,
The tricks and toys that in them lurk.
The cock that treads them shall not know.

297 Every one that flatters thee
Is no friend in misery.
Words are easy, like the wind ;
Faithful friends are hard to find.
Every man will be thy friend,
Whilst thou hast where.with to spend :
But if store of crowns be scant,
No man will supply thy want.
If that one be prodigal,
Bountiful they will him call,
And with such like flatte-ring,
" Pity but he were a king "
If he be addict to vice,
Quickly him they will entice
If to women he be bent,
They have him at commandment :
But if Fortune once do frown,
Then, fare well his great renown ;
They that fawn'd on him before,
Use his company no more
He that is thy friend indeed,
He will help thee in thy need :
If thou sorrow, he will weep ;
If thou wake, he cannot sleep :
Thus of every grief in heart
He with thee does bear a part.
These are certain signs to know
Faithful friend from flattering foe.

—— :(*):——

295 ద్వి॥ మగవారికన్నను మగువలయందు
నెగడుమిక్కుటముగ నిల్కడ లేమి॥

296 ద్వి॥ మగువయొనరించు మాయమర్మములు
మగఁడైన సుంతయుఁ బరికింపలేఁడు॥

297 కం॥ నినుఁగాని కూడ దేహము వాఁడే । నీకు
మిత్రుండు కాఁడు లంపటయెడఁబ
ల్కునెగడుసుఖావగాహము
కనుటయె కష్టంబు నమ్ము కేవలహితులన్॥

ఉ॥ ఎంతయు నీదు మిత్రులగ నెల్లరు నుందురు నీకడన్ సుఖం
బెంతకుఁ గాని యద్దిచెన నక్కఱఁగాఁ దెపుడైన నీకు నొ
క్కింతయు నీవు దాఁపవను చెంతకుఁ దాఁ బడ దెండు వైన దూ
రింతురు నిన్ను భూపతికిఁ జేయుని దేవునిఁ బెక్కు భంగులన్॥

సీ॥ చెడుగున నీవల పడినచో నిన్నేలఁ బడఁ
ద్రోయుదురు వారు భిక్షులగుచు
వాలుఁగంటలు నీవు వలచిన నిద్దమ
చెన్నుచేఁతలలోనఁ దిరిగి కొందు
కాని నీసిరి మళ్లనేని నీకుండిన వాసి
యెంతయు మచ్చమాసిపోవు
నీకడఁ దొల్లి నెంతే సక్కనై చెలిమి
సేయువార్ని సఖులేచేరఁబోరు
నీకు సేవ్యుఁడు నిక్కపు స్నేహితుండు
పాఁడుతోడగు నీకుఁ గావలసినప్పు
డీప్రపంచంబు నసపుడాలఁ దేవుఁడె

నీవు. తెలిసియుండినవత(డు ని.దిగింప(బో(డు॥

గీ॥ ఇట్లు నీయెదలోనున్న యెల్ల వంత।
వా(డు నీతోడుత స్వాంతు పంచుకొనును।
మంచివిహితుని మాయ(గా వించుపగతు।
నెఱ(గికొనుటకు నివికొన్ని గుఱుతులగును॥

——:(*):——

WRATH.

—:(*):—

AS YOU LIKE IT. *Act I Sec. I.*

1. Now will I stir this gamester. I hope I shall see an end of him; for my soul, yet I know not why, hates nothing more than he: yet he's gentle; never schooled, and yet learned; full of noble device; of all sorts enchantingly beloved, and indeed, so much in the heart of the world, and, especially of my own people, who best know him, that I am altogether misprised. But it shall not be so long; this wrestler shall clear all: nothing remains but that I kindle the boy thither, which now I'll go about.

CYMBELINE. *Act II Sec. V.*

2. Is there no way for men to be, but women
Must be half-workers? We are all bastards;
And that most venerable man, which I
Did call my father was I know not where
When I was stamped; some coiner, with his tools
Made me a counterfeit: yet my mother seemed
The Dain of that time; so doth my wife
The nonpareil of this.— O, vengeance, vengeance!
Me of my lawful pleasure she restrined,
And prayed me oft for beurance; did it with
A pudency so rosy, the sweet view on't
Might well have warmed old Saturn; that I thought her

రౌద్రభీభత్సభయానక రసములు.

రౌద్రరసము.

1 వ॥ నేనిష్టకీ పోకిరిం బురికొల్పెదను-వాని యంతమునుజూపెదనో లేద నేమన-నేమోకాని నామనసులవానికన్న నెక్కువసేనినైన సనవ్యాంచుకొ నడు-కాని- వాడుమర్యాదకిలవాడు మఱియునెన్నడును జనమునకొనలే దైనంబడితుడు- గొప్పసహమాసినాడు- సహచరులకంటెక్కెంత యో ఋష్టుడు- కావునలోకులంతటికిని ముఖ్యముగాని నెఱిగెదనా వ గక్షమందుగూడ నిక్కముగానేనలక్ష్యము సేయఁబడితినిగాని- యదెం తో కాలముండె- దీ జెట్టియుంతయు చక్కపరుచు- నెక్కియున్నాసులమున రియే- యూపిల్లకాయన్న నిక్కముననుసికొల్పెద- నిప్పుడాతుల నిక్కానను.

2 సీసమాలిక—

చాపలుతో వడ పగమెద్దియు నేక
ఫురుషులాసనముతో సెరువ్వులేదె।
చెకటితప్పున కేక క్రోసరము-
నాతండ్రియు నిల్లి నాడు నెవరి।
మిగులమర్యాదగ నిచయావ్వగజుడే
ముద్రింపఁబడిన యస్పకెట్లునుండే।
నేనెగ్గెదపష్ట నా సుకుఁజేయు నాఁడెవ్వఁడో
నానిపవిమల్లు నోనకెడెను।

As chaste as unsunned snow;—
Could I find out
The woman's part in me! For there's no motion
That tends to vice in man but I affirm
It is the woman's part: be it lying, note it
The woman's; flattering, hers; deceiving, hers;
Lust and rank thoughts, hers, hers, revenges, hers;
Ambitions, covetings, change of prides, disdain,
Nice longing, slanders, mutability,
All faults that may be named, nay, that hell
knows,
Why hers, in part or all: but rather, all;
For even to vice
They are not constant, but are changing still
One vice but of a minute old for one
Not half so old as that. I'll write against them,
Detest them, curse them:— Yet 't is greater skill
In a true hate, to pray they have their will:
The very devils cannot plague them better.

ననుకృతిగాఁగాని యాకాలమందు
నాయమ్మపాతివ్రత్యప్రఖ్యాతినందె।
నెనలేనిగుణవతి యిప్పుడు నాయిల్లాల
హా హా యెంతదుర్మార్గత నూవెలంది।
నన్నుఁ దప్పించెనా న్యాయభోగమునుండి
నన్ను సైఁచుకొనియుండు మనుచుఁదలుచు।
ఁబ్రార్థించె వేఁడియు నంతటి యడఁకువ
నాసొంపుఁగని దయ్యమైనఁ గదఁగు।
మఱుఁగుపడిన మంచు తెఱఁగున
మచ్చపాం దనిదాపెయుంచు నేఁ దలఁచినాఁడ।
నాలోనఁ గల్గిన నారీస్వభావమే
నొదవిన నంత బాగుండు నొక్కొ।
మగవానియందుదుర్మార్గ గుణము లేదు
నానిశ్చయం బిదు దానిదద్ది।
స్వభావమేనచో దానిది చ్చకము
దానిది మోసంబు దాని డెక్కు।
వైన కామంబును దాని దత్యాశయు
దానిది పగఁగొంట దానిది మత్తి।
గొంతెమ్మకోర్కులు కుత్సితవాంఛలు
మిగులనిల్కడలేని పొగరసద్ది।
క్రొత్త వెత్తి భ్రాంతియు గొండెముల్చపలత
పేర్కొనఁబడిన కిల్బిషములెల్ల।
మఱియునింతే కాక పరక మెఱుఁగుఁబవవి
దానివి కొంత యంతయుఁ గాని।
నాకేమి యంతయుం గట్టడికీడగున్

HAMLET— *Act. I. Sc. II*

3 O, that this too too solid flesh would melt,
Thaw, and resolve itself into a dew;
Or that the Everlasting had not fixed
His canon 'gainst self slaughter! O God! O God!
How weary, stale, flat, and unprofitable
Seem to me all the uses of this world!
Fie on 't! Ah fie! 't is an unweeded garden
That grows to seed; things rank and gross in nature
Possess it merely. That it should come to this!
But two months dead,—nay, not so much, not two!
So excellent a king; that was, to, this,
Hyperion to a satyr; so loving to my mother
That he might not between the winds of heaven
Visit her face too roughly. Heaven and earth!
Must I remember? why, she would hang on him
As if increase of appetite had grown
By what it fed on; and yet, within a month,—
Let me not think on 't,—Frailty they name is woman!—
A little month; or e'er those shoes were old
With which she followed my poor father's body,
Like Niobe, all tears;— why she, even she—
O God! a beast, that wants discourse of reason,
Would have mourn'd longer—married with my uncle

జెడుగుప్ప తంబుమూ. జెడు నసయము
ప్రిత్రినిమిషము ప్రాంశ. పడుపాత్రకం-
బందు- .సని ముహ్రిత్రగిలుకో. సంగంగాంగ।
వానికిపిరోథముగసేసు .ప్రాంతు- వారి।
దిట్టిదనా- గాని- వారినిం. దించు నేపున।
వారుస్వేచ్ఛ గిఘంటకై .కోరుకొనుట।
వారి- దయ్యంబులుం జెపన. సేవింక।

3. సీసమాలిక —

కటకటా యిూబొంది. కపమట్టు వబ్బవం
జెడిమంచు మూడ్కి- స. శింపటక యు।
మిక్కిలిం గోరెవ. నక్కట తనశాస
సంబాత్ర మహాత్యక. నశ్వనుండు।
ప్రిత్రికూలముగ నుస. ల్పకయున్న నెంత మేల్-
జేవుండా- యూజ. త్రిగలిసు।
యెల్ల సతతలునా. కెంత చేదబగం
జన్మకచర్వణముగ మాకికడుం జన్పు।
గానిష్ఫలంబుగాం. గనుపశా- సీ
యద. కట- యిప్పో- యద. కలుపుతీయ।
బడవట్టితోంటయై. వ్యర్థముగాం జెడున్
బనికిమాలిన చెడు. వస్తు సమితి।
స్థయ్యాదిరిండియు. న్నది కేవలమొంత.
కార్యము పుట్టినుగట్టకడకు।
మడిసెనూ రెండు నె. లలు మాత్రమే-

My father's brother, but no more like my father
Than I to Hercules: within a month
Ere yet the salt of most unrighteous tears
Had left the flushing in her galle'd eyes.
She married:—O most wicked speed, to post
With such dexterity to incestuous sheets!
It is not, nor it cannot come to, good:
But break, my heart, for I must hold my tongue!

యటు. కాదు-కాలేదంత. కావు రెండు।

సంతటిగొప్ప రాజ. తండు గాడెవీకి-
. గంధపుణ్యడొక్క రాకాసి వలె।

సంతి మోహించు నా. యమ్మ సతిం-
డా పై పైవాడిగాలియుం. బాజసీడు।
. అక్క-టా నీ నిష్ఠ. నందగవలయునా-
. మిక్కిలి కూపె యు. మేపబడిన।
. దాసిచే సభివృద్ధి. జనరునాక లివలె

. నాతి నీ బట్టి వేగ్రి. లాడు చుడు।
. సరిగాని-యొక్క-మా. సమ లోస-
నాకాంత. లంఘువల-దు. చాప. లంబ-నీకు।
. మాపాబు నెలత. ని. హస్తగ-నొక చిన్న
. నెల-లేక మిగులగ. న్ని టవునిగి।
. శోక దేవత వలె. నాకె-నాతండ్రిదే. నా
ము పెంబడించె దు. నప్పుత్రొడగు।

. కొనినజోడొక్క-ంత. యును బాగ్రి తగిలక ముం-
. దా పై యేమినా నిశ్చ. యము గనా పె।
నూ దైవము-సుంత. యువ్వివేకము లేని
. పశు వైన మఱికొంత. వఱకు దుఃఖ।

. మున గాగ్రిగుచుండు-నా. పినతండ్రితో
వినా. హంటయ్యె-నాతండ్రి. కనుజాడతెడు।
. కాని-నాతండ్రి వై. ఖరి లేదు-నేను
. ఖే. పు. సీపోల్కి-గానట్టు-. మొనసి యొక్క-।
. నాలో పెయు. న్నక. న్ను లయందుదుష్టా
. శ్రు. పుంకార మొఖపును. సలుపక మును।

Act. ii Sc. ii.

4 O, what a rogue and peasant slave am I!
Is it not monstrous, that this player here,
But in a fiction, in a dream of passion,
Could force his soul so to his own conceit,
That, from her working, all his visage wanned;
Tears in his eyes, distraction in 's aspect,
A broken voice, and his whole function suiting
With forms to his conceit? and all for nothing!
For Hecuba!
What 's Hecuba to him, or he to Hecuba,
That he should weep for her? what would he do
Had he the motive and the cue for passion
That I have? He would drown the stage with tears,
And cleave the general ear with horrid speech;
Make mad the guilty and appal the free,
Confound the ignorant; and amaze, indeed,
The very faculties of eyes and ears.
Yet I, dull and muddy-mettled rascal, peak,
Like John-a-dreams, unpregnant of my cause,
And can say nothing; no, not for a king,
Upon whose property and most dear life
A damned defeat was made. Am I a coward?
Who calls me villain? Breaks my pate across?
Plucks off my beard, and blows it in my face?
Tweaks me by the nose? gives me the lie i' the
throat,

మున్నఁ బెంష్టాడైన ప్పాలఁతి-యూహో-
కతుఁ బాష్పవేగము-వావికాని।

కూటములకంత నేర్పైతోఁ జాటుటకయి।
యయ్యాదియుఁగాదు-కావేర దద్ది మేలు।
కాని-పగులుమనాగుండె కాయసీవు।
ముందునానోరు నేమూసి కొందుఁగాక॥

4 సీసమాలిక॥

భాపురే నేనెట్టి వంచకుండనికెంత
మోటయడి మెసటీ నాటకుండు।
బొత్తిగఁగల్పసం బాగలుకెలసిచటఁ
దనశక్తిఁదనయూహ కనగుణముగ।
బల్కి బ్రిపత్రిఁ ఒపఁబడె-వానిమోమ్లో
కళత ప్పై-జూపులఁ గంటినీరు।
వాసి యాకృతిఁ గల పరము-డగ్గుత్తిక-
మజి వాని జేహాధ మఃంబదంత।
యనువానితలఁపున కనుహావముగనుంట
యబ్రిముకాదస మస్త మిద్ది।
లేనిదానిఁ గుఱించి-జేమ కై-వానితో
నా పెకునా పైత సత్యనికేమి।
వాఁడా మెకొఅకేర్ద్వ వలసినపని-వాఁడు
నాదు చింతాకార ణంబుతనకు।
నుంశీనసేమినే యుహో-రంగము ద్దన
కన్నిక్ష పడెప్పు-నసనసనము।
నలనన్నఁ దసింబ నలఁగ్లై-సోపికఁ
(గీ)

As deep as to the lungs? Who does me this?
Ha!
'swounds! I should take it: for it cannot be
But I am pigeon-livered, and lack gall
To make oppression bitter, or, ere this,
I should have fatted all the region kites
With this slave's offal. Bloody, bawdy villain,
Remorseless, treacherous, lecherous kindless villain!
O, vengeance!
Why, what an ass am I! This is most brave:
That I, the son of a dear father murdered,
Prompted to my revenge by heaven and hell;
Must, like a whore, unpack my heart with words,
And fall a-cursing, like a very drab,
A scullion!
Fie upon't! foh! About, my brain!— I have heard
That guilty creatures, sitting at a play,
Have by the very cunning of the scene
Been struck so to the soul, that presently
They have proclaimed their malefactions!
For murder, though it have no tongue, will speak
With most miraculous organ. I'll have these players
Play something like the murder of my father
Before mine uncle: I'll observe his looks:
I'll tent him to the quick: if he but blench
I know my course. The spirit that I have seen
May be the devil: and the devil hath power
To assume a pleasing shape: yea, and, perhaps,
Out of my weakness, and my melancholy,
As he is very potent with such spirits
Abuses me to damn me. I'll have grounds
More relative than this:—the play's the thing,
Wherein I'll catch the concience of the king.

విచ్చి ప్రకటించు - జప్పించు విరవ।
రాక్షసుల - దాఖముమా. స్సలు స్థిన జ్ఞానుల -
సదసముగ జూపువి. కెందొలగించు।
గలగ సుపోషణా. స లెను షనొక మొస్త
పంచ తుంటరిని నా. వసిని సుకు।
గొనంగొకర షబడి. యసంజాలనెవియు నె
న్ననియ థకా పాత్రమును ల్పాడొన చక।
బడి మెనొయటువంటి. ప్రభు నిగూరిచి యైన
లే - దేనుక్షితికినా - లెంకయనుచు।
బలుచు స న్న వడు - నా. తలంబగు బంగొట్టి
- నాగిడ్డముం బీకి. నా మొంగమున।
బాలన్ని చెడు - ముక్కు - బట్టేసు ల్పేడు
- నను. మిగులదబ్బ జేయంచు. వెగడంజొచ్చు।
నిట్టునా కెవడొనచుక గటకటా యెందు కే
నదిస్తె పవలసిన. దహహా నేను।
లేశమైనక ధృతి. లేనట్టి వాండను -
గాని మొదస్థీని. కంటెముం దె।
యీనీచు ప్పిన్నచే. నేనెన్ను నింగి గ్రిన్న
లను గొత్రివ్వింపంగ. వలసియుండు।
కూళ. స్త్రీడి దొంగ. గొడ్డు కట్టుడి పొకిరి
కటికి తుంటరి. యొకటుచ లము।
భళిభళీ నే నెట్టి. పనికి మాలిన గాడ్డి
నిది మేటి శూరత్వ. మేను జంప।

గాఢము మంచి తండ్రికిఁ గొడుకును-
బగఁ జేసెఁ గాన దయ్యమునఁ బుడి కొల్పఁ బడితి।
మాటల నా యభిమానము లంజె
మమ దిరిఁ దెల్పవలయునా- మఱియుఁ బ్రొత్తు
నటు పెట్టవలయునా- యంట్లఁ దో మెడు వాఁడు
-సీదానికి యియ్యనీ నాదు బుద్ధి।
లెమ్ము రంగంబునం- గుమ్మరు పోషులు
-విన్నాఁడ- నాట్యప్రవీణత మెయి।
దమనేగములఁ బ్రచురము సేయునంత తాఁ
కంబడి యంతరంగమున సంచు।
గత మేమనఁగ- హాత్య కదు నాల్క- లేకయు
బహుళాంప్ర్యతావయవమునఁ బల్కు-।
నాశ్రిత తండ్రిముం దఱ నేను నాడింతు
సినాటకులఁ జేత నెద్దియైన।
నా తండ్రి వధ సూచనము సేయునట్ల-
నే సరయుదు వాని వైఖరులు- శోధ।
సేయుదు నాతని చిత్త-మాతఁడు జంకు
సేని నా మార్గము నే నెఱుఁగుదు।
నేనుఁ జూచిన మూర్తి కానోపు దయ్యము-
దయ్యమింపగు రూపుఁ దాల్పఁ గల్గు।
సరియె- వెండియు- నొక్క- తఱి నాతఁడు గ్గడు
నటువంటి శక్తుల నలరియుంట।
నాయశక్తి మఱియు నావిచారముఁ బట్టి।
నన్నుఁ జెఱుపమాయ నన్ను జెండు।
నింతకన్నఁ దగిన వేఁగాంతుఁ గతముల।
యాటమిషను జేని యఘమఁ గందు॥

HENRY V.— *Act III Sc I.*

5 In peace there 's nothing so becomes a man
As modest stillness and humility:
But when the blast of war blows in our ears,
Then imitate the action of the tiger;
Stiffen the sinews, summon up the blood,
Disguise fair nature with hard-favoured rage;
Then lend the eye a terrible aspect;
Let it pry through the portage of the head
Like the brass cannon; let the brow o'erwhelm it
As fearfully as doth galled rock
O'erhang and jutty his confounded base,
Swilled with the wild and wasteful ocean.

HENRY VI—PART III— *Act II Sc II*

6 To whom do lions cast their gentle looks?
Not to the beasts that would usurp their den.
Whose hand is that the forest bear doth lick?
Not his that spoils her young before her face.
Who 'scapes the lurking serpent's mortal sting?
Not he that sets his foot upon her back.
The smallest worm will turn, being trodden on;
And doves will peck in safeguard of their brood.

5 సీ॥ నంనైయొకప్పుంచి. శాంతియునకుం కుంవ
యటనరున నుం నంగు. నన తేమ।
కాని-యెప్పడుమాన. పీనుడుం గల
హాహూ. గ్యర సముచో బడంబడు. సప్పుడుమన।
మనుసరించవలయు. వ్యాఘ్రిచేష్ట-
నత. ముల నిగిఱుంన . వాయుం-గూచుక।
-కొనునది యుత్సాహా. మునను-సాగనను
మాన. ప్రిక్రియ విక్రిముగి మూ. చుక కొం వాయు।
కంటికికీక రా. కారమిావలయు
స. య్యదితలకిటికీల. యందునుండి।

యిట్ల డిపిరంగవలెంజూడ. నిండు పొంచి।
కన్న్యమయు దృష్టి విక్షించ. కరసముద్రి।
ఘుషణ విసష్టనిజపత. కణ బ్రికిణ।
శిలవలెం ఘూరసుగదాని. సలమనిండు।

6 సీ॥ వేనిపైసింగము. ల్వెంబల్లింబల్లని
చూపులు-దమలో వజ్రాస్నసంబ।
నైంగా-నవిచేయి. స్ట్రయనవి
యెప్పు. నాకెక్కు-దసముకూ. సలంపన ముగ।
మునకుంగి సునుగిం. నాయియుబు
నా నని. గా-దనంపించ ప్పంగ. గలుగుంబొందు।
తాత్రిం చుకా-టడు గును. దా హింఫ ం
వా త్రికృ-న తెం దుంకా- బ మ త. సిత్రిష్టిను।

KING JOHN *Act II Sc I*

7 What cracker is this same that deafs our ears
With this abundance of superfluous breath ?—

THE MERCHANT OF VENICE *Act III Sc I*

8 if it will feed nothing else
it will feed my revenge. He hath disgraced me, and hindered me half a million, laughed at my losses mocked at my gains, scorned my nation, thwarted my bargains, cooled my friends, heated mine enemies ; and what 's his reason ? I am a Jew. Hath not a Jew eyes ? hath not a Jew hands, organs, dimensions, senses, affections, passions ? fed with the same food. hurt with the same weapons, subject to the same deseases, healed by the same means, warmed and cooled by the same winter and summer as a Christian is ? If you prick us, do we not bleed? if you tickle us, do we not laugh ? if you poison us, do we not die ? and if you wrong us, shall we not revenge ? If we are like you in the rest, we will resemble you in that. If a Jew wrong a Christian, what is his humility ? revenge. If a Christian wrong a Jew, what should his sufferance be by Christian example ? why, revenge. The villainy you teach me, I will execute ; and it shall go hard but I will better the instruction.

తిరుగం బాటొనరించునెం. తేనిమట్టు।
బడినయప్పుడు పెండియుం. బాపురాలు।
కడునడిగి పసుపిల్లలఁ. గాచుకొనఁగ।
బోడుచుముక్కాలిత్రోచెద. బ్బాని నెవ్వె॥

7 ద్వి॥ నఁ జీవిక స్థానో. గ్రహండుమహా చెవుల।
పెప్పుడుప చెరుడును చ్చ స్వ. సిత్ర మామిత ముగ।

8. వ॥ అదిమాత స్వేచ్ఛనిన్నొప్పకుప్పనావగి నొప్పుడు- వాఁడునగ్న సమానప
చరాను- నాకైదులకుండ్లైను- నాసఖ్యములయెడ నగ్నను నాలాభ
ల పెక్కరిగ చేను- నాజాతిక్క రస్కరించెను- నాశోకములు చెపఁగొక్కి
ను- నామిత్రులసడఁచెను- నాశత్రులరేఁపెను- వానిపరియోజన
మేమి- నేనుయూదిమాన్వేశ్వస్థుఁడను- మహారాణియునకు నేత్ర
ములుండినా- పుష్పరాణియునకు హస్తములవయవములు కొలతి
నింద్రియములు రుక్కలు కామక్రోధాదులుండవా- క్రిస్తుమతము
నినతెనాయస్తముస మేసఁబడియె- నాయాయుధములచేత నే హిం
సింపఁబడియె- నారోగముల కేలోఁబడియె- నామందులచేత నేను
సుచిత బడియె- నాసీతానేసఁగి చేసినే చక్కెరంపఁబడితిసంపఁబ
డియె- నీవునుమురక్కిన చో మాకు నెత్తురుకాఁడా- నీవునాకుఁజ
క్కఁగాగిఁగా త్రిక్కిన మేమునవ్వమా- నీవునాకువిసముచిన నేను చావ
మా- నాటియు నీవునాకి న్యాయముచేసిన మేమునా కీడ్పు చేస
మా- నీనెరుంగిలిన దానిలో నేను మున్నుమొదలు సందేహింపఁగా
లుదును- యూహారాణియును ప్రియుని స్థానమిట చేసినేని

TIMON OF ATHENS ... *Act IV Sc III.*

9 Consumptions sow
In hollow bones of man! strike their sharp shins,
And mar men's spurring. Crack the lawyer's voice.
That he may never more false title plead,
Nor sound his quillets shrilly: hoar the flamen,
That scolds against the quality of flesh,
And not believes himself: down with the nose,
Down with it flat; take the bridge quite away
Of him that, his particular to foresee.
Smells from the general weal: make curled-pate
ruffians bald;
And let the unscarred braggarts of the war
Derive some pain from you. Plague all,
That your activity may defeat and quell
The source of all erection.—

10 Ensear thy fertile and conceptious womb,
Let it no more bring out ingrateful man!

వాడగపడచేవలసిన దయయోమ్మిఖిస్తుమత్తస్థుడు జనాలాక్షియు
న కపకారమొనర్చెనమొడ ఖ్రిస్తుమత్తస్థులనిపరిశోధము వాని
కెట్టిదియోపుర్ణండవలయు- నేమి-పగ- నీవునాకు నేపుడు మూర్గ
మునెఱవే చేదను- మఱియది కతసముగానుడుగాని సేనావ
ప్పబడినమ్రిత్రింత వృద్ధిచేసెదను.

9 సీ॥ .సరులయెనుకలెల్ల .నుఱుము సేయుడు-
వారి.మోక్కాల్లుఖుకు- డి.పడెదెమడిమెు।
.నరములదెర్పించుడు- .న్యాయవానికి
గొంతు.బద్దలు సేయుడు.వాడెబర్ధ।
.పత్రిముల్పట్టి .వాదించనీక
సూ.క్ష్మ్రాశములకికెన్న.డఱుపనీక।
.మతగురువుంబట్టి .నైచవర్ణమొలచుడు
.వాడంపజికిడప్పు.వట్టుగాని।
.తానుదిన్నగనుండదెం.తయునువాని।
.ముక్కుగోయుడు మఱి-వాని.డొక్కజీ-ల
.దెవ్వడండఱిజనముల .కెగసలిపి।
నైనమిక్కిలితనలాభ.మరయుచుండు
ద్వి॥ .వంగినకురులున్న.వన్నెకాండ్రినగ।
.డంగిపోడిగజేయు.టకుదలకోనుడు॥
కం॥ అనిలోన దెబ్బలకుడ।
.స్విస.కతనర్ బొగడుకొనెడు .బిరుదు.మగలజే।
తినయినయిడుమలబెట్టుడు।
.జనములదుదముట్ట బొడు.సలుపుడుషూరల్॥
10 ద్వి॥ పుడమి-ఫలించు.నీ.బొజ్జనెంచించు।
పొడమనీకచటనె.పుర్.గృతఘ్ననరు।

11 Nor on the beasts themselves, the birds and fishes
You must eat men. Yet thanks I must you con,
That you are thieves professed, that you work not
In holier shape; for there is boundless theft
In limited professions. Rascal thieves,
Here 's gold. Go, suck the subtle blood to froth,
And so 'scape hanging. Trust not the physician:
His anti dotes are poison, and he slays
More than you rob. Take wealth and lives together
Do villainy, do, since you protest to do 't,
Like workmen

Act. v. Sc. iv.

12 now breathless wrong
Shall sit and pant in your great chairs of ease;
And pursy insolence shall break his wind
With fear and horrid flight.

11 సీ॥ మృగములఁ బక్షుల మీాలనే కాదు నరులను భక్షించఁగ వలయు పిదప
లింతి యొకతె మీాకేను వందనములు సేయగ వలయు బ్రతిష్ఠలైన
దొంగలు మీారు అంతో పూజ్యవేషంబులంది చేయరు పని హాస్యలేని
దొంగతనంబు చెలంగెడు దగునట్లు లేపాటు కాఁబడు వృత్తి యందు

బంగరి దెక్కొంచుతుంటరి దొంగలార।
పొందు దాత్రి క్షాసవంబు మీా పొట్టలుబ్బ।
ధాత్రి ఘుఁ కాజ్వసమును సమీా గక్తముడికి।
నరుఁగ కాకింతు త్రప్పకొండు రికిని టుల.

కం॥ సమ్మకోఁ కి వెజ్జన్ మీా।
వెంబడి వాఁడిచ్చు నట్టి విరుగుడు విషమా।
మామ్మరము గిఁజంపు నతఁడు।
చొమ్ము గమా నిసులమీారు దోఁచుట కన్నన్.
గీ॥ ధనము ప్రాణంబులను గాడఁ గొనుఁడుక లిపి।
చేయుఁ కీకీడు చేయుఁడీ చేయుటకయి।
పెట్టిదంబుగ మీా పొట్టు బెట్టుకొన్న।
వారు కాపునఁ బనివాండ్రవ లెఁగ డంగి॥

12 గీ॥ మీాసు ఖాసనములనిప్పుడాస రేఁగి।
యూపిరందనితప్పగూము కండవలయు।
రోఁత యగుపప్పు మెయి మరికె భక్షితోడ।
దినిబలసినట్టి గబ్బి వైల్లి నడవలయు.

TITUS ANDRONICUS   *Act V Sc I.*

13 As kill a man, or else devise his death;
Ravish a maid, or plot the way to do it;
Accuse some innocent, and forswear myself;
Set deadly enmity between two friends;
Make poor men's cattle stray and break their necks;
Set fire on barns and hay-stacks in the night,
And bid the owners quench them with their tears.
Oft have I digged up dead men from their graves,
And set them upright at their dear friends' doors,
Even when their sorrows almost were forgot;
And on their skins, as on the bark of trees,
Have with my knife carved in Roman letters,
'Let not your sorrow die, though I am dead'?
Tut! I have done a thousand dreadful things
As willingly as one would kill a fly;
And nothing grieves me heartily, indeed,
But that I cannot do ten thousand more.

13 సీసమాలిక.—

మనుజుఁ జంపుట లేక తనిఁ జంపుటకుఁ గుట్ర చేయుట

కన్నియం జెఱచుట యది।

కావేనియట్టులఁ గావించుటకు నెత్తన్నుట కేమ తేకున్న నోకని

నెగ్గించుటయు మఱి సేనాటుఁ దప్పట

ఘోరపైఁ గంబిరు గుఱ్ఱపు తొలకు।

గల్పించుటయు దేవకార్యాల పనుపులఁ ద్రోవ

దప్పించి గొంతులు పిసుకుట।

యర్ధరాత్రమున ధాన్యపు కొట్టుఁ

గట్టి కుప్పలకున్ నిప్పుపెట్టి।

యమదుకన్నెల్ల నెంత యునాగినాపఁగ సొత్తు

దారులఁ బిలచుటయుఁ దఱుగు।

సేనసమాపులలోనుండి వృత్తిమానవులఁ

దప్పించి వారలవిహితులు।

తలుపులపట్టువారల శోకములును జ్వాలఁ

జనసంతతిట్టు నిర్వహింపఁజేసి।

చచ్చినప్పటికేము చానిపోవవి

నడతలనువారి తనువులందు।

జెట్టుపట్టులనెఁ జెక్కినాఁడన్నాడు కట్టిచేఁ

బట్టు తిరగములాఁగు।

మొక్కఁగెన్నెల్లుక్కఁ దిగినట్టు వేస్కఁ।

సేనవేయుఘోరకృత్యములఁదెల।

జరిగినాఁడ గాని నదికినదినే త్రియుగ।

లేమిత్ప్రకన్న బాధము జేసి యు.

RAPE OF LUCRECE.

14 " Lucrece, quoth he," this night I must enjoy thee;
If thou deny, then force must work my way,
For in thy bed I purpose to destroy thee:
That done, some worthless slave of thine I'll slay,
To kill thine honour with thy life's decay;
And in thy dead arms do I mean to place him,
Swearing I slew him, seeing thee embrace him.

15 Let him have time to see his friends his foes
And merry fools to mock at him resort:
Let him have time to mark how slow time goes
In time of sorrow, and how swift and short
His time of folly, and his time of sport:
And ever let his unrecalling crime
Have time to wail the abusing of his time.

16 Out, idle words! servants to shallow fools,
Unprofitable sounds, weak arbitrators!
Busy yourselves in skill-contending schools;
Debate where leisure serves with dull debaters;
To trembling clients be you mediators:
For me, I force not argument a straw,
Since that my case is past the help of law.

14 ఉ॥ ననుభవ-నాటకీస్థపదోడఁగె- నిన్నె నసినేటి
మాపుసుండనియాఁగనాయు।
నను బల్మిఁ గూడెదవ- నీదాస్యభస్య-
నిస్త్రీ గట్టించి సీబంబునొక్క [illegible]
మునిమనీషియసుయుల [illegible]
తొలఁగినటుల నానితోడనిత్రుంగ।
నొసరసేంద్రజిత నొట్టిడిమా లున్న
స్త్రీనిమిమ్ము నొడిచితిసగను.

15 ఉ॥ ఎనచెలులెల్లరుం దనపగాడుఁగాఁ
జూడనీవాఁడు కరము కోణంగి।
నెనుకొని నను మంత్రిపట్టించి చఁగను
సిగ్గొందనీ వంత చొరదెడుపట్టు।
గఁదిపెట్టినిపొగ్గిడ గడచిపకంటు-
[illegible] నదవడి [illegible] చుమనుంటు।
[illegible] దిద్దఁబడనినేరంబు గాచింప నీ
[illegible] నెప్పు [illegible].

16 సీ॥ పోసొందు సోమరి పోతు మాటలు- [illegible] వారల [illegible] బాని
సీంపు। [illegible]
[illegible] గానిత గనరుల్ - [illegible]
[illegible] బడుల [illegible] - వదాడు [illegible] పోని [illegible]
[illegible]। [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

రౌద్రరసః.

1 సరోషదష్టాధికలోహితోష్ఠై
ర్వ్యక్తోర్ధ్వరేఖా భ్రుకుటీర్వహద్భిః।
తస్తార గాం భల్లనికృత్తకంఠై
ర్హుంకారగర్భై ర్ద్విషతాం శిరోభిః॥ రఘువంశే స7 శ్లో 58

2 ణాశిపభవత్తస్స అవరాహాంఅపాంకేప పధ్రంఅబ
రక్తాజాపలి ఊలదంసగాంభవిఅ అగ్గిగోభవామి।
నిశ్శనిపఇవోపహి॥ వీరమార్గశీర్షమ్॥

3 అణ్వజ్ఞ— అత్రిణోపిహాలఅ ఆజానమాణేణాక్షీ
క్షసి—గోష్ఠాణేం అస్త్రోధమన్త్రకంపుఅస్వవేసి
నోత్రిణాచ్ఛస్త్రకూరావవమస్సెప అణుకిదిం
పక్షేవదస్సది॥ శాకుంతలే॥

కినుక.

1 గీ॥ కినుక పై(గర్వంబడి కడు(గెంపుమిగులు।
పలు దెఱలు మీ(ది రేకల(దెలుపుబొమము।
డులు ముంలుకుల(దెగినకుత్తు కలును బొబ్బ।
లొప్ప పగ్గఱతలలనేల(గప్పెనతడు॥

2 వ॥ ఏలిసవారితప్పుగాదు మీకు(గిట్టని నేనుమీయెదుటనుంటచే నా
దేనేరమిటు రావేనిపుణికా.

3 వ॥ దోసకారి నీతలంపు చొప్పన(జూచెదవు దమ్మప్పుం దొడవునుం
డి గక్షింపా(గిననూతినోప్పలు నీవాలకమిపుడింకెవ(డు దెలుప(గ
ల(డు.

AUSTERITY.

KING HENRY IV PART I *Act III Sc.*

1 He 's as tedious
As is a tired horse, a railing wife ;
Worse than a smoky house.

HENRY VI PART II *Act III Sc. I.*

2 Virtue is choked with foul ambition.
And charity chased hence by rancour's hand ;
Foul subornation is predominant,
And equity exiled your highness' land.

RICHARD III *Act V Sc III.*

3 Give me another horse,—bind up my wounds,—
Have mercy, Jesu !—Soft I did but dream.—
O coward conscience, how dost thou afflict me !—
The lights burn blue.—It is now dead midnight.
Cold fearful drops stand on my trembling flesh.
What do I fear ? Myself ? There 's none else by :
Richard loves Richard ; that is, I am I.
Is there a murderer here ? No ;—Yes ; I am,
Then fly. What, from myself ? Great reason why,—
Lest I revenge myself upon myself.
Alack, I love myself. Wherefore ? for any good
That I myself have done unto myself.
O, no ! alas, I rather hate myself
For hateful deeds committed by myself !
I am a villain : yet I lie, I am not.
Fool, of thyself speak well :...fool, do not flatter.
My conscienc hath a thousand several tongues,
And every tongue brings in a several tale,

భీబత్సరసము.

1 ద్వి॥ పొగఁ జిమ్ము నిల్లు నెప్రుందిట్టి నాలి।
జగడుగుజ్జుము వలె వసిగించు వాఁడు॥

2 గీ॥ బీరము త్యాగచేగొంతు పిసుకఁబడియె।
దళము లాఁచెఁ జంపము నంబిత్రనము మఱియు।
దగిలిదుర్బోధనంబు పరిధానమయ్యె।
న్యాయమేలిన వారి రాజ్యమును విడిచె॥

3 సీసమాలిక——
కంకొక గుల్లము సీపునాకుందెమ్ము
కట్టముసాదగు గాయములను।
దయచూడు మాసన్ను దైవమా-
యాగుము కలఁగంటి నింకెద్ది కాదుగాని।
పెఱికి బుద్ధియెట్లు పీడించితివినన్ను-
వెలవెలఁబాఱు దవ్వౌను పడుచు నడి।
రేయి వడంకు నా నైయెడ నిలిచెను
జడు వృద్ధించెను చలువబొట్లు।
దేనికి వెఱచెద నానిమిత్తము-
మఱి నాచెంత నెవ్వరున్నారు।
నను నేనుఁ బ్రేమింతు నసఁగ నేనే నేను-

And every tale condemns me for a villain.
Perjury, perjury, in the high'st degree;
Murder, stern murder in the dir'st degree;
All several sins, all used in each degree,
Throng to the bar, crying all,—"Guilty! guilty!"
I shall despair. There is no creature loves me;
And if I die, no soul shall pity me:
Nay, wherefore should they; since that I myself
Find in myself no pity to myself?

కలదె త్రిక్కుడనొక ఘాతకుండు।
లేఁ-పాపునేన్నైన లేలెమ్ము ప్రసిద్ధి-
మేమి-నన్నుండిడియో-నొక తంబ।
నేనెనాస్త్రిఁబగం దీరుచుకొందు
నే మోయని-నన్న య్యో-గొప్ప నెప।
నేకారణంబున-నాకు నేనే యొద్ది నో
మేలునొనరించి యుంటచేత।
నోహో యటులు కాద నన్న
సహ్యాంచు కొనెదఁగుస్సీ నము త్రా పములు సకల్పి।
నాఁడెఁగాపు నమోస గాఁడెను నేరిష్ట
కల్లువల్కుచునుంటిఁ గాన నేను।
నవివేకినిన్నాచి యనుకొనువాంచిగ-
నెపెఁగనన్ని నెపో గడుకొనకరము।
నావివేకము వేయి నాల్క-లాగ యది
యెల్లనాల్కయు జెప్పు నెక్కటికెత।
పాపాత్ముని గనన్ను బత్తికథయు
దప్పి వర్తిడుకు-మిగులన భ్రష్టము ప్రి।
ప్రాణమాహాత్మ్యయు- వాఁటిగ నేఁదేఁగ
రాని నా ప్రకఘాతుకతయుఁ జేటియుట్టి।
విధిధపాపము లెల్ల వెళ్లడిగాఁదాము
న్యాయసభనూర్ర్తిగి నన్ను దోషి।
దోషియని శిక్ష వెట్టనెంతో నిరాశ।
గొనెన-సద్గురుఁడెంచ రే రుచు-నరిసరి।
వారలెందుకనుఁ లేయ పలయు-నన్ను।
నేననంత్రక నికరించఁబూనఁగాన॥

PERICLES— Act I Sc IV.

4 But see what heaven can do! By this our change,
These mouths whom but of late, earth, sea, and air,
Were all too little to content and please,
Although they gave their creatures in abundance,
As houses are defiled for want of use,
They are now starved for want of exercise:
Those palates, who, not yet two summers younger,
Must have inventions to delight the taste,
Would now be glad of bread, and beg for it:
Those mothers, who, to nousle up their babes,
Thought nought too curious, are ready now
To eat those little darlings whom they loved
So sharp are hunger's teeth, that man and wife
Draw lots, who first shall die to lengthen life.
Here stands a lord, and there a lady weeping;
Here many sink, yet those which see them fall,
Have scarce strength left to give them burial.
Is not this true?

4 సీసమాలిక—

ఆయినను బరికించు మాదైవమేమి సేయఁగలఁడో - మామాట పగుటవలన|
నీనోళ్లు నీనినెంతే నిన్న మొన్నటిదాఁక భూమియు సముద్రింబు గాలి|
ప్రాణిజంతువులను వాడుకలేమిచే నిండ్లముఱుగునంత హెచ్చుగనిడి|
మైనఁదనుపఁగాంచెమయ్యెనో- యిప్పుడభ్యాసంబులే కివి వస్తు పడిరొ
ఁగ్రొజవుల్గల్పింపఁగోరిన నాల్కలిప్పుడు రొట్టెకైకడు ముదముపొందు|
మఱిదాని యాచించు- జీతులఁ బెంచుట కెంతయో శ్రద్ధవహించినట్టి|
తల్లులేతమకన్న పిల్లలందినసిద్ధపడెద- రాఁకలిపలు పరుసయెంత
వాఁడిగనుండెను- భార్యయుం బెనిమిటి తమలోన నెవరు తొల్తఁ దెగటారి|
బ్రతుకునుఁ బొడిగింప వలయునోయని చీట్లు తీయఁ బోడంగిరి తెన్నుసనోక|
దొరయునుమఱియొక దొరసాని యచ్చోట నిలఁబడి రేప్పుచు నీరసిల్లి|

కూలుచున్నారు పెక్కండ్రు సోలియచట|
గాని- వారలపాటునుఁ గాంచునట్టి|
వారువారలఁ బాడ్చెడు బలము లేక|
నిలిచియుండిరిదంతయు నిజముకాదె.

WINTER'S TALE— *Act III Sc. II.*

5 But, O thou tyrant!
Do not repent these things, for they are heavier
Than all thy woes can stir; therefore, betake thee
To nothing but despair. A thousand knees
Ten thousand years together, naked, fasting
Upon a barren mountain, and still winter,
In storm perpetual, could not move the gods
To look that way thou wert.

RAPE OF LUCRECE

6 He, like a thievish dog, creeps sadly thence;
She, like a wearied lamb lies panting there:
He scowls, and hates himself for his offence:
She desperate with her nails her flesh doth tear:
He faintly flies, sweating with guilty fear;
She stays, exclaiming on the direful night:
He runs, and chides his vanish'd loath'd delight.
He thence departs a heavy convertite,
She there remains a hopless cast—away.
He in his speed looks for the morning light;
She prays she never may behold the day;
"For day," quoth she, "night's" scrapes doth open
lay,
And my true eyes have never practis'd how
To cloak offences with a cunning brow.

5 సీ॥ సరియె యొకూరక రాజా నీవు నీయంశములకుఁ
బశ్చాత్తాపమ్ము నెడఁబోకు
కతమేమనంగ నిగ్గలఁ జెడు దుఃఖములన్నిటి
కవిభార మగుచున్నుండు
గాన నీవెద్దియున్ గావించుటకు నెట్టు కోనకు
మానందొఁ అగుటకుఁ దప్ప
భక్తితో నొకవేయి పర్యాయములు నీవు
సాష్టాంగ మెరఁగుట యైన లేక
యొక్క పెట్టున బది వేల యుగము లీవు
దినముల గ్గోడ్డు కొండపైఁ దెఅపిలేని
బలుతుపానున సీతునం బట్టపడిన
గాని నీకీడు వేల్పుల స్గరఁచలేదు.

6 సీ॥ ఆతఁడు దొంగకు కట్టుల క్కడనుండి
యలజడిం బ్రాఁకెను నాపెఱయచట
గడు రోజుచుండెను బడలికం బడుగొట్టి
పిల్లకై వడి వాఁడు బిట్టునొచ్చె
కొన్నఁ దన్నుం దిట్టుకొంచుండెఁ
దన తప్పుఁ గుఱిచి యాకెయుఁ దన గోళ్లతోడ
మైఁజీల్చుకొనుచుండె మఱియు నాసఁ దొఱంగి
నేరమ్ము జంకుఁ జేసి మాటపట్టె
యతఁడు పర్వెడు మెల్లన నామె నాటి

7 As the poor frighted deer, that stands at gaze,
Wildly determining which way to fly,
Or one encompass'd with a winding maze,
That cannot tread the way out readily;
So with herself is she in mutiny
To live or die which of the twain were better,
When life is sham'd, and death reproach's debter.

బడిదపారేయిన్నై మొత్తఁ బెట్టుచుండె।
పాఁడుపరుగెత్తుచుఁ నోర్తెఁ బడుచునుండె।
సుంకులోన మఁగియుతెన సుఖముఁ గూచెఁ॥

ఉ॥ చేసినదానికై వగపుఁ జెందుచు నక్కడనుండి రాజువి
శ్వాస నిరాశ పొందియటఁ జేడియయుండెను భ్రష్టురాలుగా।
వేసరి పొర్లి జాడఁగని పెట్టుసతండును వెల్లడించు రే
దోసములన్నవల్ మఱియుఁ దుంటపాము ద్రోసగు లుబ్ధసుంగునన్
దోసెడు నేప్రణాదుకనుఁ దోయికొకప్పదునైన లేదటం।
జూపతికోరుచుండు నన యంబు దినంబునుఁ జూడకుండుటన్॥

7 సీ॥ తావేటకానికిఁ దారసమైయెటు
పారిపోవుదునంచు వలనుమిగుల।
జంకునఁ జూచెడు వెంకకై వడి లేక
కదుఁ జిక్కు తాపుసఁ బడిబిఱాస।
నోర్వయెయ్యేదియైనఁ దొర్కక్క లేకుండిన
దానిపోలిక దసలోనఁ దానె।
గుంజులాడుచుఁ దన్ను కొనుచుండెన చ్చలి
బ్రతుకుస్సినకులోఁ బడినయప్డు।
మఱియునెంతయునప్పాసం బడినవాని।
డెల్లముగఁ జావువేలుప్పు తెగడునప్డు।
బ్రతికియుంటయో యటుకాని పట్లఁ జావ।
దివురుటయొ లెస్సయీ రెండు తెఱఁగులనని॥

భీబత్సరసః

1 తృషామహత్యాహతవిక్రమోద్యమః।
శ్వసన్ముహుర్దూరవిదారితాననః।
నహంత్యదూరేఽపిగజాన్మృగేశ్వరో।
విలోలజిహ్వాశ్చలితాగ్రకేసరః॥ ఋతుసంహారేస। శ్లో 14

2 సముద్ధృతాశేషమృణాలజాలకం।
విపన్నమీనం ద్రుతభీతసారసమ్।
పరస్పరోత్పీడన సంహతైర్గజైః।
కృతంసరస్సాంద్రవిమర్దకర్దమమ్॥ శ్లో॥ 19

3 సఫేనలోలాయతవక్త్రసంపుటం।
వినిస్సృతాలోహిత జిహ్వమున్ముఖమ్।
తృషాకులంనిఃసృతమద్రిగహ్వరా।
దవేక్షమాణంమహిషీకులంజలమ్॥ శ్లో॥ 27

శాకుంతలే.

4 రమ్యంద్వేష్టియథాపురం ప్రకృతిభిర్నప్రత్యహంసేవ్యతే।
శయ్యాప్రాంతవివర్తనైర్విగమయత్యున్నిద్ర ఏవక్షపాః।
దాక్షిణ్యేనదదాతివాచముచితా మంతఃపురేభ్యోయదా।
గోత్రేషుస్ఖలితస్తదాభవతి చవ్రీడావిలక్షశ్చిరమ్॥

ఏ వ

1 గీ॥ కడిఁది దగఁదున్నఁగాఁబడు కడిమి యోజ।
నూరుచు మమాటికిఁగ్గదు నోరుదెఱచి।
నాల్కయల్లాడుచుండఁగఁ గోసజడకసల।
సింగిమేర్గాఁ జంపదు చేరువయ్యు॥

2 గీ॥ మొదుగాఁ బెరుఁగఁబను తామి త్రశూన్యనిదుము।
ఁబడినమిాలు నెఱచి తాను తెలివిఫ్రలఁగుల।
కలిగియున్నట్టిదాఁకు చేఁగిల మెకములు।
హోరుచేదట్టముగ నొంపి పూంతువాడునఁగు॥

3 గీ॥ నరుఁగుకఁగదలుపాడవగు నోటిదాఁప।
లెంకయుంగ్రక్కిఁజూపిన యెఱ్ఱనాల్క।
తెనసి కడుపప్పఁగుండి సీటిరివెదకుచు।
గొండపల్లముఁగాదన్న పిఁడుపెపలె॥

4 చ॥ సొగసుల నేవగించుఁ దొలిచొప్పున మంతురులగ్గసందు కే।
లుగిడుప్పు గూర్కలేక పొరలుచు సగర్గల జోటకోడని।
న్నగ మొగమోటమిన్ బలుకఁ బోవునెపస్ఫుటఁబాటుఁ జెందిత।
ప్పగసని పేర్లుఱిచ్చవడి పొందుచుఁ జెందెదుస్గ్గనెంతయుఁ॥

TIMIDITY.

AS YOU LIKE IT Act. I Sc, III

1. Alas, what danger will it be to us,
Maids as we are to travel forth so far.
Beauty provoketh thieves sooner than gold

CORIOLANNS Act I Sc. III

2 But had he died in the business,
madam, - how then ?

HENRY VI PART II Act III Sc. II

3 Upon the eye-balls murderous tyranny
Sits in grim majesty to fright the world.

KING GOHN Act III Sc. III

4 I had a thing to say.— but let it go:
The sun is in the heaven, and the proud day,
Attended with the pleasures of the world
Is all too wanton and too full of gawds.
To give me audience; if the midnight bell
Did, with his iron tongue and brayen mouth,
Sound on into the drowsy ear of night;
If this same were a churchyard where we stand,
And thou possessed with a thousand wrongs;—
Or if that surly spirit, melancholy,
Hadboked thy blood, and made it heavy thick;
Which, else, runs tickling up and down the veins
Making that idiot, laughter, keep men's eyes.

భయానకరసము.

1 గీ॥ అకటమనకిఁ క్షేమ మాపదకల్గునో।
యింతదవ్వనడచు నపుడు మసము।
పడుచు కన్నియలము బంగారుకన్నదాం।
గలను రేచు సోయగంబు వడిగ.

2 వ॥ కాని-యత్తఁడా పనిలో పడిసిన చోనమ్మాత్రయపు డెట్లు

3 ది॥ నీకను పాపల నెలకొను మృత్యు।
భీకర కౌర్యము త్వం జేగడింప.

4 సీసమాలిక—
వేఁజెప్పవలయును నీకొక్క సంగతి-
మైనఁబోని వస్త్రడు గూకనమున।
ఁ బొర్ది దపలయుచుండె- ఁ గొర్దిన్నాట్టి
పగల్లు కూడుకొని జగము వేడు కలను।
మిగుల భోగింబున మిక్కిలి డాంబున
మిం చెను నన్నాల కించుట తయి।
యటువడి చేగడి మాంటిమంత పయిన్న
సాలుకత్తోడుత సమ్మతియుందనదు।

And strain their cheeks to idle merriment,
A passion hateful, to my purposes—:
Or if that thou couldst see me without eyes;
Hear me without thine ears, and make reply,
Without a tongue, using conceit alone;
Without eyes, ears, and harmful sound of words,—
Then, in despite of brooded-watchful day,
I would into they bosom pour my thoughts.—
But ah, I will not:—

MEASURE FOR MEEASURE,— *Act III Sec. I.*

5. Ay, but to die, and go we know not where;
To lie in cold obstruction, and to rot;
This sensible warm motion to become,

నిష్ఠ డినోటితో నెంతయుంగన్ను-
రాతిరి చెవిలోపల మొఱపెనేని।
మసమున్న చోటున సమూహియత్తి సేనలు
నీకుం దప్పులు వేయు నెగడెనేని।
యటుగాని యెడ- వాదు రాగ్రిహాభూతము-
పిత్త జ్వరము నీను నెత్తుకొనుక।
బెట్టిచిక్కన జేసి నల్లైన- లేసెచో-
గిలిగింత నాల్కకు పలిపియద్దు।
వ్వాడు చెగడిగ బ్రిజలసేత్రింబుల
విప్పెడుసట్టి లా వెజ్జి-నగవు।
నొసరించుచున్- మఱియును-
వారిబుగ్గలన్. సోమరి వేడ్క-కు జొన్ను-నట్టి।
గుణమునా పూన్కల కుంగిట్టు-
దదిగాక-కన్నులు లేకీవు నన్నుం జూచె।
దేని-యాలించెద వేని వీనులు లేక-
నాల్క-లేక బహులు పల్కెదేని।
యూహామాత్రమె యువ యోగపచున చుం
గనుల్ సెవులుకీడ్సెల్పు నుడుపులసద్దు।
నెపసియుండెద వేని నీ యెడందతోన।
బోయుదున్నేను నాతలం పుల- సకలమును।
మిగులంగ నిపెట్టు చుంకుని వగటియందు।
నైన-గాని-యటులేసియ నవహా నేను।

౫ సీసమాలిక —

సరిశానిచెప్పుట- మఱియుం జొప్పుట యెట కో-
తెలియంగ నేర-ముంట-పేరు।

A kneaded cold ; and the delighted spirit
To bathe in fiery floods, or to riside
In thrilling regions of thick-ribbed ice ;
To be imprisoned in the viewless winds.
And blown with restless violence round about
The pendant world ; or to be worse than worst
Of those that lawless and incertain thoughts
Imagine howling ;— it is too horrible.
The weariest and most loathed worldly life,
That age, ache, penury and imprisonment
Can lay on nature is a paradise
To what we fear of death.

కొసిన చలువనెత్తుటను-వజ్రముఖాగుట-
మొలకువంగల వెచ్చమెఱపించిన।
ముద్దయగుట-మోపముచెందినెంతయు-
ననవరతమునున్న యట్టిజీవు।
డగ్గియెల్లందాన నాడుటకొఱదు
పాఱం వెడుగకోసరి మంచుదిబ్బ।
పైనెలకొనుటయుగా-గానిపించని
గాడ్పులం జెఱుపోయి నిల్కడంగలుగక।
వడితోడనూగులాడెడునగమునకుం
జుట్టునెగురంగొట్టంబడుటయు-లేక।
హస్తామీాఱుచునజియఅమరతీఱని
తలంపులనొనెడు దానికన్న।
నెక్కవయిడుమలంబొక్కుట-యిదికడు
ఘోరము-ముదిమినోగులును లేమి।
బందిపాఱియుమనల నందించిబడలిక।
చీదఱలనుమిగులం జేయునట్టి।
యీాబ్రతుకెయరయంగ నెంతయుమేలగు।
నిచ్చిపొందెడునని చాటకన్న।

భయానకరసః

1 గ్రీవాభంగాభిరామం ముహురనుపతతి స్యందనే బద్ధదృష్టిః।
పశ్చార్ధేన ప్రవిష్టః శరపతనభయాద్భూయసా పూర్వకాయమ్।
దర్భైరర్ధావలీఢైః శ్రమవివృతముఖభ్రంశిభిః కీర్ణవర్త్మా।
పశ్యోదగ్రప్లుతత్వాద్వియతి బహుతరం స్తోకముర్వ్యాం ప్రయాతి॥

2 ఆవాన్ల-సలిల నేల సింభము గ్గనో నోష్మాలి అండు గ్గు అ
వలుణాం నేమాపులు అహిం వస్త్ర-పాలాంసరి త్తాత
వాం వసం బుణా మాప్పి కీ స్తీనా దుష్టను పాలు రేణా
వడిసలా మణాం-ణావసో దుష్ట వినిపాదిం-తా అష్టా।
దో గమిస్సం-కపాంఇ నో విమాంలి నసరది॥

3 మిఱ్ఱుచమా-అజూవసలసంగ ష్కుమిత్ర॥

వెఱపు

1 ఉ॥ వెంబడు తేరు-నంకమెక. స్క పొరింజారి జూచు-వమాన్యకై ।
విఁబడుసంమ వ్యలకు విస్వరముఁదరి మేను కంచు-బాం।
తంబఱుపున్నగంబు తిన దబ్బన పయ్యెడ నోరుపట్ల-వో।
గుఁబడికించుమూడిగున గొద్దిగ మొండునమింటడాటులన్.

2 వ॥ చెలి-నీటిపోఁత్రస్గదలి- జాఱిన్నవిచి- తొమ్మొర్దన మోము నెదుర్కొ-
నుచున్నది- చెలులారా యిం చెప్పితి మొర్ద నిద్దపసపెట్టింబడున
న్నాపాడు- యాతుంటని గాంగకన్నాడు కినుకనొందుచోటికే
గనను- ఇఁక నె-ట్లనటికింకూడ నన్వింబడించుచుండెడిన్.

3 నన్నుఁ చూచు వృమశగ్ధ పలుపట్టుంగా మొదసు.

అద్భుతరసః

1 మందః కవియశఃప్రార్థీ గమిష్యామ్యుపహాస్యతామ్।
ప్రాంశులభ్యే ఫలే మోహాదుద్బాహురివ వామనః॥ రఘువంశే స॥ శ్లో 3

2 ఆకారసదృశప్రజ్ఞః ప్రజ్ఞయా సదృశాగమః।
ఆగమైస్సదృశారంభ ఆరంభసదృశోదయః॥ శ్లో॥ 15

3 శరీరసాదాదసమగ్రభూషణా।
ముఖేన సాలక్ష్యత లోధ్రపాండునా।
తనుప్రకాశేన విచేయతారకా।
ప్రభాతకల్పా శశినేవ శర్వరీ॥ స 3 శ్లో॥ 2

4 దినేషు గచ్ఛత్సు నితాంతపీవరం।
తదీయమానీలముఖం స్తనద్వయమ్।
తిరశ్చకార భ్రమరాభిలీనయోః।
సుజాతయోః పంకజకోశయోః శ్రియమ్॥ శ్లో॥ 8

5 తమంకమారోప్య శరీరయోగజైః।
సుఖైర్నిషించంతమివామృతం త్వచి।
ఉపాంతసమ్మీలితలోచనో నృపః।
చిరాత్సుతస్పర్శరసజ్ఞతాం యయౌ॥ శ్లో॥ 26

అబ్బురము

1 కం॥ వెడగున్-గయి పెంపున్నా। బడయంగా
గోరినవ్వే బడి యెద-వాసగా।
బోడవగు వతనికిఁ బొందం బడు పండునకుఁ
గయిచాచు మఱుగుజ్జు వలెన్।

2 గీ॥ పాగమునకుందగునట్టి తెల్వి గలవాఁడు।
తెలివికిందగు చదువుల నెఱయువాఁడు।
చదువులకుఁదగిన పనిని సల్పువాఁడు।
పనికిఁదగినట్టి పెంపునఁ దనరువాఁడు.

3 గీ॥ ఒడలుచిక్కుట-గొంచెము తోడనున్న వెంబు।
నా మెలొద్దుగ పూఁదెల్పు మోముతోడ।
వేషవస్త్రాలు తగ్గుజా బిలిసరుదగు।
చుక్కలుగలుగు మాపటు చూడఁబడియె.

4 గీ॥ పొద్దుటలున్నయంచ బలిసిన పోటునల్ల।
ముక్కలచనంగ పయ్యోఁ క్షేంట్లఁ బొదుగఁబడిన।
పొల్పు మీఱెడు తామర మొగ్గనోయి।
దగుసి నిన్న్త్రఁదు మొక్కలిఁ దెగి దుచుండె.

5 కం॥ కడునోడలు పెరయఁ బోడమిని। గుహుహోయిం
బాలవానఁ గురియించెదునా।
బుదుతఁ దోడనడికొఁడుకుతో। కుడుపవిఁ
దడపోంచెద దొరము సుహుకొంపోయిఁగా.

6 రఘుర్భృశం వక్షసి తేన తాడితః।
పపాత భూమౌ సహ సైనికాశ్రుభిః।
నిమేషమాత్రాదవధూయ తద్వ్యథాం।
సహోత్థితస్సైనికహర్షనిస్వనైః॥ శ్లో॥ 61

7 కులేన కాంత్యా వయసా నవేన।
గుణైశ్చ తైస్తైర్వినయ ప్రధానైః।
త్వమాత్మనస్తుల్యమముం వృణీష్వ।
రత్నం సమాగచ్ఛతు కాంచనేన॥ స 6 శ్లో॥ 79

8 ఆలోకమార్గం సహసా వ్రజంత్యా।
కయాచిదుద్వేష్టనవాంతమాల్యః।
బద్ధుం న సంభావిత ఏవ తావ।
త్కరేణ రుద్ధోపి చ కేశపాశః॥ స7 శ్లో॥ 6

9 విలోచనం దక్షిణమంజనేన।
సంభావ్య తద్వంచితవామనేత్రా।
తథైవ వాతాయనసన్నికర్షం।
యయౌ శలాకామపరా వహంతీ॥ శ్లో॥ 8

10 తాం రాఘవం దృష్టిభిరాపిబంత్యో।
నార్యో న జగ్ముర్విషయాంతరాణి।
తథాహి శేషేంద్రియవృత్తిరాసాం।
సర్వాత్మనా చక్షురివ ప్రవిష్టా॥ శ్లో॥ 12

11 స్త్రవత్తేః పరిషిద్ధసేవత తత్ప్రాతవాస్యం కి రథో విలంఘ్య యయౌ।
అవాఘోపదమనేయరిత్రిహా క్రుతవంతో పిరజా నిమీలితాః॥

6 గీ॥ ఎపుడదవస్త్రానిచేఁ గొట్టఁబడినగుండు।
మొనకనులనీటితోడుత నశ్యమింబడియె।
నరకుఁగొనక నాగులునిముసంబులోనె।
హోఁగను దోసముగొదతోడ లేచె.

7 గీ॥ కోలముచేవన్నె చేతను గొర్రెయిూడు।
నసడఁకువ మొదలగునాగొనములచేత।
నీకుసరియగునాతనిన్ బెండ్లియాడు।
రతసము పసింపితోడుత జతపసు నది.

8 గీ॥ తుడితమునఁగిటికీజారి కతుగుచున్న।
యొక తెచేఁజేయిచేతఁబట్టుకొనఁబడియు।
జుట్టువిడిపూలురాలెడు నట్టిజుట్టు।
నరకుఁగొనఁబడదంతలోఁదు ఖమాఁబడఁగ।

9 గీ॥ కాటుకంకొకరితకుడి కంటఁబెట్టి।
యొడమచూపునకగ్గాని విడుటమాని।
కడువడిగ బాలకజ్జెచెంగటికిమిగుల।
జోకమైనేగుడెంచెనలాకఁబట్టి.

10 గీ॥ రాగవుండమకన్ను డాపిపు చెలువు।
నలుపలేకుండి పొందు పనుతెవిరైన।
వినికి మొదలగువారి తక్కిన చెయిదము।
తెల్లఁజూపునఁజేరఁబడి యున్నజముగ.

11 గీ॥ జనికేతితగదా దానినామోకిపియఁడు।
చెలఁగిహాస్తమిూజిసలిపినాఁడు।

12 శాపోప్యదృష్టతనయాననపద్మశోభే। [స9శ్లో॥ 74
సానుగ్రహో భగవతా మయిపాతితోయమ్।
కృష్యాందహన్నపిఖలుక్షితిమింధనేద్ధో।
బీజప్రరోహజననీం జ్వలనఃకరోతి॥ శ్లో॥ 80

13 సమమాపన్నసత్వాస్తా రేజురాపాండురత్విషః।
అంతర్గతఫలారంభా స్సస్యానామివసంపదః॥ స10శ్లో॥ 59

14 సుతౌ లక్ష్మణశత్రుఘ్నౌ సుమిత్రాసుషువేయమౌ।
సమ్యగారాధితావిద్యా ప్రబోధవినయావివ॥ శ్లో॥ 71॥

15 తావుభావపిపరస్పరస్థితౌ।
వర్ధమానపరిహీనతేజసౌ॥
పశ్యతిస్మజనతాదినాత్యయే।
పార్వణౌశశిదివాకరావివ॥ స॥ శ్లో॥ 82

16 సాసీతాసన్నిధావేవ తంవవ్రేకథితాన్వయా।
అత్యారూఢోహినారీణా మకాలజ్ఞోమనోభవః॥ స12 శ్లో॥ 33॥

తప్పదారినడుగుఁ జొప్పించుచుందువిడు।
బిఱ్ఱుయౌరాయసమున సడఁగువారు.

12 గీ॥ కనుపడని కొడుకు మొగముఁ దమ్మిసిరిగల।
నాకు మేల్గదిట్టి నారువీరు।
నేయయుపగ్గిదుక్కి నేలఁగాల్చుచుదాని।
విస్తనంబుల మొలపించునట్లు.

13 గీ॥ ఒక్కమాటచూలు నొందినయవ్వార।
లింపుకంత వెల్లు మిరచులలర।
బొట్టికట్టితోడఁ బాలుపారుచుండెడు।
పైరుసిరులమాడ్కిఁ బరగుచుండ్రి।

14 గీ॥ కనియెలచ్చనసతురుగ్గు లనుకొడుకుల।
గవలవారలసుమిత్ర మిపులఁ బాటు।
తోడనేర్చినవిద్దియ దొడ్డయొజఁగ।
వేటిచూడఁ కుపఁగాంచిన సాటిమీఁట.

15 గీ॥ ఒండొరువుల నెదిరియుండినవారల।
గనుఁగొని మునిరువుర మనిసిగుంపు।
హెచ్చుతగ్గువెలుఁగు తెనసి సంజగ్గలు।
వున్నమకలువదొర బొమ్మలవలె.

16 గీ॥ ఆపెనీతదావు నందెయవ్వానిని।
గోరుకొని మోదనడు కొలముఁ జెప్పి।
మిగులఁ బెంపుఁ జెంది మెలఁతల వలరాజు।
తఱులమంచిచెష్ట తెలుఁగకుండు.

17 ఇతస్తతశ్చ వైదేహీ మన్వేష్టుం భర్తృచోదితాః।
కపయశ్చేరురార్తస్య రామస్యేవ మనోరథాః॥ శ్లో॥ 59॥

18 ప్రవృత్తావుపలబ్ధాయాం తస్యాః సంపాతిదర్శనాత్।
మారుతిస్సాగరం తీర్ణ స్సంసారమివ నిర్మమః॥ శ్లో॥ 60

19 దృష్టా విచిన్వతా తేన లంకాయాం రాక్షసీవృతా।
జానకీ విషవల్లీభిః పరీతేవ మహౌషధిః॥ శ్లో॥ 61

20 ప్రత్యభిజ్ఞానరత్నం చ రామాయాదర్శయత్కృతీ।
హృదయం స్వయమాయాతం వైదేహ్యా ఇవ మూర్తిమత్ ॥ శ్లో॥ 64

21 సైషా స్థలీ యత్ర విచిన్వతా త్వాం।
భ్రష్టం మయా నూపుర మేకముర్వ్యామ్।
అదృశ్యత త్వచ్చరణారవింద।
విశ్లేషదుఃఖాదివ బద్ధమౌనమ్॥ స 13 శ్లో॥ 23

22 ఏతద్గిరేర్మాల్యవతః పురస్తా।
దావిర్భవత్యంబరలేఖి శృంగమ్।

17 గీ॥ ఒడయచే నేనుఁ బంధనాఁ బడిపోతి।
విచటఁ జంపుదు వైదేహి నెపమునటకయు।
త్రిప్పటన్పడుచుండి రెం తేనియిడుమ।
గుందుచుండిన సీత రామునకుఁ జెప్పలేని।

18 గీ॥ హనుమ మూపెదయునఁ యుక్కియు సంపాతి।
దరిసెనంబువలన నెఱిఁగిఁ బడఁగ।
దాఁటిపోయెనొక్కట మేటిమున్నీటిని।
నగులుబాఱువారిచ నగులమువలె॥

19 గీ॥ చూడఁబడియెనక్క నగరంబొందుపంబడి।
నట్టి జానకీ తెనఁ దనయుఁ నుపు।
వానిచేత విషమునఁ బడఁగనెటువంటి గెలు।
గలసియున్న జీవనిష్టమూఢ్కి.

20 గీ॥ మఱియుఁ దసదుపనిని నెఱవేర్చు కొనిచూతఁ।
దావివాలునెత్తిన వమ్మగించె।
నవిలిరాముసకుసుఁ దనయంతరూపును।
బొందివచ్చు సీత చెందమువలె.

21 కం॥ ఇదియఁ నొచ్చెచ్చటనని। న్వదకెడునాకంటఁ
బడియు సేయుదునెందు।
మిత్రుపు లెఱిఁగి కానసన్నసటని। బొందవినటుల
నొక్కయొంటి బాఱఁగ తనసమునకఁ.

22 గీ॥ ముందుముఁ బోఁ చుచుండె మునులిలోరయుచునీ।
మాలేమంతిమసమ మాఁగలకోన।

నవం పయో యత్ర ఘనైర్మయా చ।
త్వద్విప్రయోగాశ్రుసమం విసృష్టమ్॥ శ్లో॥ 26

23 తన్మూర్ధ్ని ప్రత్యుప్తసురూపైచితో యాః।
సోఽయం వపుష్మాన్ ద్యుతిమాన్ ప్రతీక్షః॥
శాఖావతంసీకృతనాగరుణానాం।
సపద్మరాగః ఫలితో విభాతి॥ శ్లో॥ 53

24 అనంతరత్నప్రభవస్య యస్య।
హిమం న సౌభాగ్యవిలోపి జాతమ్।
ఏకో హి దోషో గుణసన్నిపాతే।
నిమజ్జతీందోః కిరణేష్వివాంకః॥ కుమారసంభవేప॥ శ్లో॥ 3

25 తాం హంసమాలాః శరదీవ గంగాం।
మహౌషధీం నక్తమివాత్మభాసః।
స్థిరోపదేశాముపదేశకాలే।
ప్రపేదిరే ప్రాక్తనజన్మవిద్యాః॥ శ్లో॥ 30

26 పుష్పం ప్రవాలోపహితం యది స్యా।
న్ముక్తాఫలం వా స్ఫుటవిద్రుమస్థమ్।
తతోఽనుకుర్యాద్విశదస్య తస్యా।
స్తామ్రోష్ఠపర్యస్తరుచస్స్మితస్య॥ శ్లో॥ 44

27 స్వరేణ తస్యామమృతస్రుతేవ।
ప్రజల్పితాయామభిజాతవాచి।
అప్యన్యపుష్టా ప్రతికూలశబ్దా।
శ్రోతుర్వితంత్రీరివ తాడ్యమానా॥ శ్లో॥ 44

క్రొత్తనీరెచట కోకొట్టమబ్బులల్లిన్న।
నెడయమునాదుకనుల విందువఁబడియె.

23 గీ॥ మునుపు సీచేత వేడఁబడె నదియుదిది।
చామయనుసృష్టి వాడికఁ జనె సమృష్టి।
పండులక్కిండి కెంపుల మొఱఁజుకొన్న
గరుడపచ్చలపోవటు మెఱయుచుండె.

24 గీ॥ కోలఁదిక్కినీ మ్రతిసరతనముల గనియగు।
దేనికిస్మ్రించుసాగసుగుదింప లేదు।
సోసమొక్కటైన గొనముల రాశిలోన।
మునుఁగుమచ్చ వెన్నెల జేని మినుకులవలె.

25 గీ॥ వేల్పుకోటిఁగాపు దసంచచాల్పులవలె।
రేయిఁబెంగ మ్రందునర్ధనిచాయులట్లు।
మిగులఁజుట్టుకై సబుద్ధింగ లిగిసయూపె।
దెల్పుతెఱఁగొలిబాముపిద్దియులుపొందె.

26 గీ॥ ఇంగుసులోసనుమువఁబడుఁ నేనిపుప్పు।
పవడముసమ్మిత్యయముతాపఁబడిన యెడల
సస్యహాసకెమ్మోళ్ళియుం దలరుసచ్చు।
చిఱుసగివునకుఁబోలిక చెందవచ్చు.

27 గీ॥ తీయపల్కులుగల్గునా తీఁగెఁబోడి।
సొంతయుంబోట్ల యెలుఁగె సదృశము।
వినుము పాసినుచెడు సీపుమువలె।
మన్మథుని కోయిలకుఁ జెప్పను వగటిగసను.

28 ప్రిపాతసీలోత్పలనీలశోభా।
మస్థిరవిపీక్షితపూ:ఘూతాత్స్యా॥
తథాగృహీతంసుమృగాంగనాభ్య।
స్తత్ గృహీతంసుమృగాంగనాభిః॥ శ్లో॥ 401

29 సర్వోపమాద్రివ్యసముచ్చయేన।
యథాప్రదేశం వినివేశితేన।
సానిర్మితా విశ్వసృజా ప్రయత్నా।
దేకస్థసౌందర్యదిదృక్షయేవ॥ శ్లో॥ 19

30 స్థామ్యప్రగ్రహస్య సకా దేవా।
నోపకారేణదూషణ॥ స 2 శ్లో॥ 40

31 తస్మిన్మహేన్ద్రాస్సర్వేసః క్రమాత్ శేషాత్రిమాత్రయా॥
పిరక్తపంతోత్సవగాసీనమాత్రి సాస్మి సాత కే॥ శ్లో॥ 48

32 ప్రియేషుసౌభాగ్యయోగ్యప్రభూణాం।
స్త్రీయక్స్వలంకారవపూశ్రితేషు॥ స 3 శ్లో॥ 1

33 వంశాపరిక పేః సత్సఙ్గేః కారం।
ధునోతినిగంధత యూపస్కృచేత॥
పాత్రేషుసామగ్ర్యవిధిగుణానాం।
పరాటు శ్రీవిశ్వస్థ ఋప్రవృత్తిః॥ శ్లో॥ 28

34 అల్పోకసావూర్యస్య బిందుస్థితం హింసకరం।

28 గీ॥ బలుకకుండలి యుండలివల్ల కలువమూడ్కి।
పెలయుచుండెడు వాల్గంటి బెదురుచూడ్కి।
పూడుకొంకలనుండి చూపు చేడె కొనెనో।
పూపెవలన సేచుకొనెనో పూడు లేక.

29 గీ॥ ఒప్పుగాదగు తావుల నుంచబడిన।
సొంటిదినుసుగ మిగులు బలుజాతి సమువెయి।
సలుపబడిన వెన్నెదుక నలుపచేత।
నొకటగల పాదుజోడు చూచెనే నిక్కసంగ.

30 ద్వి॥ కదుదుండగీడు చక్కబడగు మేలు।
గొండగూడుచు తన్యాఱు కీడునగాని.

31 గీ॥ పీనరకుల దుర్వ్యసనా చేయు పౌరవులెల్ల।
పైకొనెంత యుంగూరియా వానియెద ఖ।
సాకసారెకు జెలరేగు బన్నియుండు।
మంధిన త్తుప్పుగలిగిన మందువలె.

32 ద్వి॥ వనితాదలసీవ ఫ్లు పజ్జలకు గా౯।
మమ్ముగుల పొడగద లావుదరుదుగ.

33 గీ॥ సింహవన్నియు గలిగియు గొండగోడు।
తావిలేకున్కి చేతదెం దముసాగెల్లె।
తచుగ గొనములన్నియు గూడు చెకెల్ల।
పెదతముగంబిడు పేలువు పుద్ధనడత.

34 ద్వి॥ కంతము తెలియబడె కనగ మాదొక।

ద్విషంతిమందాశ్చరితమ్మహాత్మనః స 5 శ్లో॥ 74

35 అపమేఘోదయంవర్ష మదృష్టకుసుమంఫలమ్।
అతర్కితోపపన్నంవో దర్శనంప్రతిభాతిమే॥ స 6 శ్లో 53

36 మూఢంబుద్ధమివాత్మానం హైమీభూతమివాయసమ్।
భూమేర్దివమివారూఢం మన్యేభవదనుగ్రహాత్ శ్లో ॥54

37 అంగులీభిరివకేశసంచయం।
సన్నిగృహ్యతిమిరంమరీచిభిః।
కుడ్మలీకృతసరోజలోచనం।
చుంబతీవరజనీముఖంశశీ॥ స 8 శ్లో 63

38 రక్తభావమపహాయచంద్రమా।
జాతఏషపరిశుద్ధమండలః।
విక్రియానఖలుకాలదోషజా।
నిర్మలప్రకృతిషుస్థిరోదయా॥ శ్లో॥ 65

39 ఉన్నతేషుశశినఃప్రభాస్థితా।
నిమ్నసంశ్రయపరంనిశాతమః।
నూనమాత్మసదృశీప్రకల్పితా।
వేధసాహిగుణదోషయోర్గతిః॥ శ్లో॥ 66

వతులేని పెద్దనద్వాదశి దుర్వ్యాపగడు.

35 గీ॥ కారుమబ్బు గ్రమ్మ కమ్మకురిసెడు వాన।
పృథ్వి కాన రాక పొడమఁ బండు।
తలఁతు మీరలిట్టి దరిసెన మిచ్చుట।
మహా-నాకఁ గోర నట్టి కోర్కె.

36 గీ॥ వట్టి మొద్దు తెల్విఁ బడసిన చందాన।
నౌర-యినుము బంగరైన కరణి।
బువిని విశదిని నేను దివికెక్కిన ట్లెంతు।
నను గురించి మీరు నేరువలను.

37 గీ॥ కురుల గుంపు వేళ్ల వెరపున-మెస్కల।
చెలువు మీఱ అనిరులఁ దోలఁగఁ ద్రోసి।
మొగడు తమ్మిచూడ్కి నెగడు రేయి మొగంబు।
కడలి వెన్న ముద్దు లిడెడు మాడ్కి.

38 గీ॥ తమ్మిపగతుఁ డెత్తెఁ దనము నువిడనాడి।
కరము సుద్ధ యొప్పుఁ గలిగెడుఁ దటి।
సేగి నాదవు మార్పు చెల్గఁ గడు తిరముగ।
నచ్చ పెంగోనంబు నందు ప్రజల.

39 గీ॥ చందురు వెలుంగు మిన్నుల యందు నుండె।
మాపు చీకటి పల్లంబు పాఱిపోఁ దవిలె।
దమకుఁ దగినట్టి గానము దోసము నడత।
నిక్కముగ దమ్మి సూలి చే నెఱపఁ బడియె.

40 సుశాంగకాంతామణితానుకారం।
కూజంతమాఘూర్ణితరక్తనేత్రమ్।
పరిస్ఫారితోన్నమ్రవినమ్రకంఠం।
ముహుర్ముహుర్న్యంచితచారుపుచ్ఛమ్।
విశృంఖలంపక్షతియుగ్మమీషత్।
దధానమానందగతిమ్మదేన।
శుభ్రాంశువర్ణం జటిలాగ్రపాదం।
మితస్తతో మండలకైశ్చరంతమ్।
రతిద్వితీయేన మనోభవేన।
హ్రదాత్సమాయాంపరిత్రగాహ్యమానాత్।
తమీక్ష్యఫేనస్యచయంనవోత్థం।
మివాభ్యనందత్ క్షణమిందుమత్యాః॥ స 8 శ్లో॥ 2-3-4

41 అహేతుకస్ఫురితాననేందుః।
గృహాంగణక్రీడనధూళిధూమ్రః॥
ముహుర్విదర్శించిదలక్ష్యశోభం।
ముదంతయోరంకగతస్తతాన॥ స॥ శ్లో 43

42 భవన్తివాచోవసరేప్రయుక్తా
ధ్రువంఫలావిష్టమహోదయాః॥ స 12 శ్లో॥ 48

43 వీచిక్షోభస్తనితవిహగశ్రేణికాంచీగుణాయాః।
సంసర్పంత్యాఃస్ఖలితసుభగం దర్శితావర్తనాభేః॥
నిర్వింధ్యాయాఃపథిభవరసాభ్యంతరస్సన్నిపత్య।
స్త్రీణామాద్యంప్రణయవచనం।
విభ్రమోహిప్రియేషు॥ మేఘసందేశే॥ స 1 శ్లో 29

40 సీ॥ కూటమి నాత్రపసి కుక్షిక నొకపెడు
నులివటుము ద్దగ బాలుగాదాని
నెంత్రయుదిరిగెడు నెజ్ఞకన్నులదాని
బొలపుగ గ్రిందమి దులకుగాపు
బడుగొంతుగలదాని మడిచెనత్రికే
గన్గిసదాని స్వంకెల తేనిదాని
సంతశక్య ముదప్ప నెగు వెలయుదాని
మస్తునహోయిగ పలయోదాని
చందురుని పాలలరుదాని జనులు గట్టు
కోనయపుడుగుదాని బట్టిలోనెకుదాని
దప్పి బహునాల్గు పికి మగుడాని
గని చిటికి సంతసిలెబుడు నెన్నాళ్లు

41 గీ॥ కంతము లేనివగు మొగంబు బాలికా సఖటి
ముంగిటాటనంటు బుగ్గ చాయరో
మాటికించుకంత మాటలు చెప్పిరో
వారి పోకిరి బెంచె జేరితోడను.

42 ద్వి॥ తిగిన యమునా పే చిత్రిగిలించు మాట
లగుని కుపమాగ మేళ్ల మరు పెంపు పుపకు.

43 గీ॥ శేరలు పలమ్రోయు ట్ట్రు బంతి మొలసు లు
నేతుపడు సుడిబ స్తనో జాణి పడుచు
పంక్ష చపిగ నుమ్మా తోరిన చక్తులతోలి
పలుక్ల పల్కుకుమ గలంగడ వారిహోయాలు.

44 జ్ఞాతాస్వాదో వివృతజఘనాం కో విహాతుం సమర్థః ॥ శ్లో 45

45 కే వా న స్యుః పరిభవపదం నిష్ఫలారంభయత్నాః ॥ శ్లో॥ 58

46 కాంతోదంతః సుహృదుపనతః ।
సంగమాత్కించిదూనః ॥ స 2 శ్లో 39

47 నన్వాత్మానం బహు విగణయన్నాత్మనైవావలంబే ।
తత్కల్యాణి త్వమపి నితరాం మా గమః కాతరత్వమ్ ।
కస్యాత్యంతం సుఖముపనతం దుఃఖమేకాంతతో వా ।
నీచైర్గచ్ఛత్యుపరి చ దశా చక్రనేమిక్రమేణ ॥ శ్లో 49

48 ప్రత్యుక్తం హి ప్రణయిషు సతామీప్సితార్థక్రియైవ ॥ శ్లో 54

49 కేషాం న స్యాదభిమతఫలా ప్రార్థనా హ్యుత్తమేషు ॥ శ్లో॥ 65

50 పటుతరదవదాహోచ్ఛుష్కసస్యప్రరోహాః ।
పరుషపవనవేగోత్క్షిప్తసంశుష్కపర్ణాః ।
దినకరపరితాపక్షీణతోయాః సమంతాత్ ।
విదధతి భయముచ్చైర్వీక్ష్యమాణా వనాంతాః ॥
ఋతుసంహారే ॥ 1 శ్లో॥ 22

51 జ్వలతి పవనవృద్ధః పర్వతానాం దరీషు ।

44 ద్వి॥ పసయొటింగినవాఁడె. పండువిష్వఁగలుగు।
దినములతోఁ సున్న. తీఁగియుఁబోడి.

45 ద్వి॥ [illegible]
వసువిక్రముగ నవ్వ. పాలుగాకుఁడు.

46 ద్వి॥ చెలివలనఁ దెలియు. చెలువునిమాట।
[illegible]

47 గీ॥ [illegible]

48 ద్వి॥ బలుమంచివారలు. బదులునాకొనుట।
యను వారికిఁ [illegible] యందించుటకద.

49 ద్వి॥ ఏ వారికోరక [illegible]
వా[illegible] వారలయుండు.

50 గీ॥ [illegible]

51 గీ॥ [illegible]

స్ఫుటతి పటునినాదైః శుష్కవంశస్థలీషు।
ప్రసరతి తృణమధ్యే లబ్ధవృద్ధిః క్షణేన।
గ్లపయతి మృగవర్గం ప్రాన్తలగ్నో దవాగ్నిః॥ శ్లో॥ 52

52 నితాన్తనీలోత్పలపత్రకాన్తిభిః।
క్వచిత్ప్రభిన్నాఞ్జనరాశిసన్నిభైః।
క్వచిత్సగర్భప్రమదాస్తనప్రభైః।
సమాచితం వ్యోమ ఘనైస్సమన్తతః॥ స 2 శ్లో॥ 2

53 ప్రభిన్నవైదూర్యనిభైస్తృణాఙ్కురైః।
సమాచితా ప్రోత్థితకన్దలీదలైః।
విభాతి శుక్లేతరరత్నభూషితా।
వరాఙ్గనేవ క్షితిరిన్ద్రగోపకైః॥ శ్లో॥ 5

54 పయోధరైర్భీమగభీరనిస్వనైః।
తడిద్భిరుద్వేజితచేతసో భృశమ్।
కృతాపరాధానపి యోషితః ప్రియాన్।
పరిష్వజన్తే శయనే నిరన్తరమ్॥ శ్లో॥ 11

55 విపత్రపుష్పాం నలినీం సముత్సుకాః।
విహాయ భృఙ్గాః శ్రుతిహారినిస్వనాః।
పతన్తి మూఢాః శిఖినాం ప్రనృత్యతాం।
కలాపచక్రేషు నవోత్పలాశయా॥ శ్లో॥ 14

56 కాశాంశుకా వికచపద్మమనోజ్ఞవక్త్రా।
సోన్మాదహంసరవనూపురనాదరమ్యా।
ఆపక్వశాలిరుచిరా తనుగాత్రయష్టిః।

వెనుకొదలఁ గాలిబెండిన వెదురుపొదల।
గడ్డిఁ బెరుగుకొ క్కమ్ముడి స్గ సిమసంగి।
కడఁ బగిలి జాఱుచిప్ప వెుగడలఁ గలఁచు.

52 గీ॥ ఉరవు కత్తికల్వరుకు జాలొకట మిన్ను।
ముక్కలౌ మసికుప్పరం గొక్క చోట।
నొక్కోటనిండు చూలాల్లు చంటి కొనచాయ।
గలుగు మబ్బులనిండందుఁ గ్రిమ్మ బడిమె.

53 గీ॥ తునకలా పిల్లికన్నుర తనమువంటి।
గతిక మొలకల వెలువడు నరటియాకు।
లమయి నారుద్రిప్పరుగుల నపరుఁ బుడమి।
తెలుపు కానితొ ద్దులనొప్ప వెలువవలెను.

54 గీ॥ అండలుఁ గొల్పుచు బిట్టుతి మొకుమొ యిఖుల।
మెఱపుల న్దొయ్యలులుకడు వెఱపుఁ జెంది।
నేర మొనరించినట్టి పె న్మిటులనైన।
కౌగిలింతు ద్రికొండ రుపిగి గాఁబఱపున.

55 గీ॥ తమి నలరు తేకుఁ దొఱఁగిన త మ్మినడసి।
చెవులకు హాయిగా రొదఁ జేయు తేటు।
లాము నెమళులపురికన్న లందుఁ బడెడు।
గొర్త్త కల్వాన చేఁదెల్వి గొలుపోయి.

56 గీ॥ తెల్లుపలుప నెరవి రియు తమ్మిమోము మ।
త్రిలు తెలిపులుఁ గురొద నులియునదె।
పండిన వరి జెడఁగు పచ్చని మైఁదీగె।

ప్రాప్తాశరన్నవవధూరివరూపరమ్యా॥ స 3 శ్లో॥ 1

57 కాశైర్మహీశిశిరదీధితినారజన్యో।
హంసైర్జలానిసరితాంకుముదైఃసరాంసి।
సప్తచ్ఛదైఃకుసుమభారనతైర్వనాంతాః।
శుక్లీకృతాన్యుపవనానిచమాలతీభిః॥ శ్లో॥ 2

58 చంచన్మనోజ్ఞశఫరీరసనాకలాపాః।
పర్యంతసంస్థితసితాండజపంక్తిహారాః।
నద్యోవిశాలపులినాంతనితంబబింబా।
మందంప్రయాంతిసమదాఃప్రమదాఇవాద్య॥ శ్లో॥ 3

59 వ్యోమక్వచిద్రజతశంఖమృణాలగౌరైః।
స్త్యక్తాంబుభిర్లఘుతయాశతశఃప్రయాతైః।
సంలక్ష్యతేపవనవేగచలైఃపయోదైః।
రాజేవచామరవరైరుపవీజ్యమానః॥ శ్లో॥ 4

60 మందానిలాకులితచారుతరాగ్రశాఖః।
పుష్పోద్గమప్రచయకోమలపల్లవాగ్రః।
మత్తద్విరేఫపరిపీతమధుప్రసేకః।
శ్చిత్తంవిదారయతికస్యనకోవిదారః॥ శ్లో॥ 6

61 తారాగణప్రవరభూషణముద్వహంతీ।
మేఘావరోధపరిముక్తశశాంకవక్త్రా।
జ్యోత్స్నాదుకూలమమలంరజనీదధానా।
వృద్ధింప్రయాత్యనుదినంప్రమదేవబాలా॥

గూండేఁ గారు-కొ్రొత్త కోడలు వలె.

57 గీ॥ నేఁ తెల్లి-రేయి నెల-యెల్ల సీమల
ఁదెలివిఁ పులుఁగులు-గొలఁకు వెలికలువలు
వింటితోఁట గములు విరజాజి-లేదాకు
పొన్నలడవుఁ దెలు పుగనోర చెఱ.

58 గీ॥ అందముగ నెగురు పూగి యమెుఁ నూళ్ళ
దండనుండిన యంచమ్ము త్యాల పేళ్ళ
వెడలుపమున యుసుకదిన్నె పిట్టుఁ దుల్లుగల
మెల్ల మత్తిల్లు చెలులల్లు మెల్లనఁజను.

59 గీ॥ వెండిసంకు మ్రోఁదు వెలిచాయతో-నీరు
ఁదొలఁగి-పిన్న లగుచు-ఁగొరుపలివడి
నాల్గకోలఁదిఁగదలి తళ్ళమబ్బు-మిన్న
సురటులవిసరఁబడు దొరయటుండె.

60 గీ॥ పిల్ల గాలిఁగదలు బెడఁగు ముంగొమ్మలు
పువులఁదోఁచు లేఁత చివురుతొడలు
తేంట్లఁగ్రోలఁబడిన తేనె యూటలుగల్గి
కొట్టదేవని యెడఁదఁగో విదారి.

61 గీ॥ మేలి రెక్క తోడవుఁ డాలిచి మబ్బుల
ఁదొలగు బాగిలి మొగ మలచుచుండ
పలిపె వెన్నెలవలు వన్నెకోవి రేఁడు
పూటఁబూటఁబడ్డను పోల్కి-నేమగు.

62 నచందనం చంద్రమరీచిశీతలం
నహారయష్టిర్నశరదిందుమరీచిమాలినీ।
నవాయవః సాంద్రతుషారశీతలా
జనస్యచిత్తం రమయంతి నాంపతిమ్॥ న 5 శ్లో॥ 3

63 సద్యోజాతస్పృష్టపుష్పైః సలిలంసపద్మం।
స్త్రీమనస్కామః సపనసస్సుగన్ధః।
సుఖాః ప్రదోషాదివసాశ్చరమ్యా।
సర్వంప్రియేచారుతరం వసన్తే॥ న 6 శ్లో॥

64 ఆకంపయన్కుసుమితాః సహకారశాఖా।
విస్తారయన్పరభృతస్యవచాంసిదిక్షు।
వాయుర్వివాతిహృదయానిహరన్నరాణాం।
నీహారపాతవిగమాత్సుభగోవసంతే॥ శ్లో॥ 22

65 ఇద్దీవరేణనయనం ముఖమంబుజేన।
కుందేనదంతమధరంనవపల్లవేన।
అంగానిచంపకదళైస్సవిధాయవేధాః।
కాంతేకథంఘటితవానుపలేనచేతః॥ శృంగారతిలకే శ్లో॥ 3

66 సమ్యాయాతేశాంతేశ్రమపిప్లాశేనబహునా।
కథాభిర్దేశానాంసకలజనిరక్షణంగతవతీ।
తతోయంఝల్లీలంకిలవాసుపిత్రాస్మిస్ప్రియతమే।
నవస్నిన్నవప్రీతిగియమభవత్తావదరుణా॥ . శ్లో॥ 9

67 శ్లాంఘ్యంనీరసకాష్ఠతాడనశతం శ్లాఘ్యఃప్రచండాతపః।
క్లేశశ్లాఘ్యాగరగసువంకనిశక్షుశ్లాఘ్యాతిదాహోనలై॥

62 గీ॥ చందమామ మిసుకు చల్వగంవనుగాని।
యచ్చమే కపాలు గచ్చుగాని।
చలువతుంపరు వెన చల్లగాడ్పులుగాని।
యిపుడు ప్రజలమెదల కింపుగావు.

63 గీ॥ తసరుఁబువ్వులఁ జెల్లు తామగలక్కెదు।
కంతుతూఁడ నుపిన కమ్మతావి।
గాలిసుకము సంజ కడుహాయియిహపథ।
మించెదమంతయు సగుస్వామినిఁ జెలి.

64 గీ॥ మంచు పాటుమచ్చు మామ పాగ నానసిన్।
గోమరుగాలి మావి క్రొమ్మలుగ్గు।
సలుపుఁగోయిలపలు కుల పెంపు సెనలందు।
మీచు నెల్లి దివము లాలిఁ కొంచు.

65 గీ॥ నల్లఁగలువఁజూపు సగుమోము దమ్మిచే।
మొల్లచేతఁబల్లు మోవిసనస।
గడము మేనుసంపె గలఁజేసి కూబమ్మ।
చెలువజాతి నెల్ల సలిపెనెదఁద.

66 గీ॥ ఎంతయుంబొద్దుసకుమగఁ జెట్లు గాక।
గడిచె దరేయి పక నాల్క తలతోడ।
బోలయయలుఁ జెలువ్వై సేను చెలుపువంత।
నీతొలిదెసపతివలె నొప్పెఁ జెయ్యి.

67 గీ॥ బడిత దెబ్బలు బునూరు మేప వాసిపోయెఁ।
కప్పినయమమునలసగ్గి కాల్పు లెన్న।

యత్తాక్రాన్తాకుచపార్శ్వబాహులతికా హిందోలలీలాసుఖం।
లబ్ధం కుంభసరస్వతీమా సుఖందుఃఖైర్న సంలభ్యతే॥ శ్లో॥ 10

68 తీరత్యాస్వాదితకరాః ప్రియుగ్గ్రైరవాకరాః।
తత్రోపజ్వాలితకరా జగత్యుశాస్త్రికరాః॥ నలోదయే ౨ శ్లో॥ ౫౩

69 సమప్రియయాభవ స్నాతానతానతానతాః
రమారామపరామమారమా మతేజనే ప్రియమా॥ శ్లో॥ ౫౬

70 స్వయోనిభవసంభవానాం।
ప్రీత్యా విరాధంగిరిగవ్హాస్నః।
తమోభిరింబప్రతిబింబధారీ।
విరాజితాంతేపవనాత్తనాశః॥ రాఘవపాండవీయే శ్లో॥ 9

వ్యక్తమాప్వకీతోం.

71 లవిహ్యతేనోవిమానా వ్యహామేవరాత్రి।
ప్ర శర్మ్యవిరహాంగాఖు ఇవప్యన్న భూమయ్గ్రామా।
నా హీనాంతరప్వర నమ్రరహం అత్యగతేమధ్యమానా।
గంగాకోనః పానకలుషా గచ్ఛతీ పప్రసాదమ।

72 ప్రసామనోమప్రసనంతరా।
త్రిపదః పదంనన్యమయ్యుత్యక్తి।
...ంగసాకమణతిఖండితా గ్రా।
...ప్రిన్వాలాదిషకాషహాంసీ।

నా విచనకిడ బుజ ముత్తెఁ గూఁత హోయి।
వహయుక్తే ఎకడస - లేదు - పడక - సుగము.

68 గీ॥ తొరఁగుచుండెడు మంచుతుంపరలఁగల్గి।
మిగులఁగల్వల తొగలను మేలుకొల్పి।
తొగలరాయని చేతులు జగములందు।
నేపుమీఱు చున్నుండెడు నాపిదపను.

69 గీ॥ వె[illegible]లనా సూయయు విదలుదాిని।
[illegible] కతా ర్మాలు పడక పోరు।
క[illegible]కతనముసముగుఁజె కాకునడిన।
వారిల - మసుకలిమి - వింత వన్నె మించె.

70 గీ॥ గాలిమేసరిపగ - తీస కత ముఁదింకి।
పడగ [illegible]ల్ల యురుము - గొండ పరియుండి
[illegible]సించి - చీఁకటిగొంగ యచ్చుమచ్చు।
దారియో[illegible] దస్సలి పెడు.

71 గీ॥ సం[illegible]మము - ని[illegible]డు లెడయు రే చందముగను।
[illegible] మంటపూర్కి।
నిచెలువస[illegible]ప్ర బాయుమఁ వోఁ[illegible]చఁబడియె।
గట్టి [illegible] గనలెను

72 గీ॥ న[illegible]వలనొకుచుసి వేల్పు నానినాఁడు।
[illegible] దినుండి।

73 అధునాతనలగ్నవిలాసినీ సా అసలిలంబనాపి స్నిగ్ధా।
అరవిందం చిరం చిత్రోఽస్మిన్ దిశ్యైత కేయూరమ్।

74 ఆదర్శనాత్ప్రవిష్టా సా మే సురలోకసుందరీ హృదయమ్।
బాణేన మకరకేతోః కృతమార్గమవంధ్యపాతేన।

75 ఆభరణస్యాభరణం ప్రసాధనవిధేః ప్రసాధనవిశేషః।
ఉపమానస్యాపి సఖే ప్రత్యుపమానం వపుస్తస్యాః॥

76 ప్రియవచనకృతోఽపి యోషితాం।
దయితజనానునయో రసాదృతే।
ప్రవిశతి హృదయం న తద్విదాం।
మణిరివ కృత్రిమరాగయోజితః॥

77 ఉష్ణాలుః శిశిరే నిషీదతి తరోర్మూలాలవాలే శిఖీ।
నిర్భిద్యోపరి కర్ణికారముకులాన్యాలీయతే షట్పదః॥
తప్తం వారి విహాయ తీరనలినీం కారండవః సేవతే।
క్రీడావేశ్మని చైష పంజరశుకః క్లాంతో జలం యాచతే॥

78 అవమానాత్పరినివృత్తాః పశ్చాత్తాపేన తప్యమానమనసోఽపి।

తుత్రించఁబడినట్టి కొనఁగల తూఁడునుండి।
తూఁడు రాయించదారము ద్రోఁడునట్లు.

73 వ॥ అట్లుకానిచో గడ్డిపోఁచందగులు కొన్న మంచునీరువలె వానియందు రాచమాత్రనముతడవుండదని తెలంచెదను.

74 గీ॥ పచ్చవిల్లునితప్పిపో వకతగిలిన।
తూపు చేఁజేయఁబడినట్టి త్రోవఁగల్గు।
నాదు డెందంబులో పల స్వాదుకొనియె।
ఁగన్నయంత నె తూవేల్పు-ట న్నుమిన్న.

75 కం॥ తొడవులకుఁదొడవువేసం।
బులచందంబునకు వేస ములచందంబో।
చెలికాఁడ-దానియందం।
బల రాలెడు తూపు-పోల్కి యకాఁబోలికర్ణ.

76 గీ॥ మగలవేఁడుకోలు మక్కు-వకలుగక।
మంచినుడులనైన మగువలమది।
కెక్కఁబోవదు-గుఱు తెలిఁగిన వారికి।
ఁగల్లరంగు మాని కంబుమాడ్కి.

77 చ॥ ఉండుకున కోడిజుట్టుపులుఁ గుండెడుఁజల్లని చెట్టు పాదునం।
దెడఁబడఁజేసి గోఁగుమొగ లెంత్రయులోననణంగుఁజేటి-బి
ట్టుండికినసీటఁబాసిచను నొడ్డునఁగల్గినదమ్మిత్రంచ-నీ।
నడిగెడుగూటిచిల్క-దగనల్లలనాడుచునాటపట్టునన్.

78 గీ॥ మంచి మొడఁధఁగల్గు మగువలు-మొత్రిక్కులు।

విబుధై రనుతప్యతే దయితానునయైర్మనస్విన్యాః॥

79 పాదాస్త ఏవ శశినస్సుఖయంతి గాత్రం।
బాణాస్త ఏవ మదనస్య మనోనుకూలాః।
సంరంభరూక్షమివ సుందరి యద్యదాసీ।
త్త్వత్సంగమేన మమ తత్తదివానుశీతమ్॥

80 యదేవోపనతం దుఃఖాత్సుఖం తద్రసవత్తరమ్।
నిర్వాణాయ తరుచ్ఛాయా తప్తస్య హి విశేషతః॥

81 ఆరక్తరాజిభిరియం కుసుమైర్నవకందళీ సలిలగర్భైః
కోపాదంతర్బాష్పే స్మారయతి మాం లోచనే తస్యాః॥

82 పద్భ్యాం స్పృశేద్వసుమతీం యది సా సుగాత్రీ।
మేఘాభివృష్టసికతాసు వనస్థలీషు।
పశ్చాన్నతా గురునితంబతయా తతోస్యాః।
దృశ్యేత చారుపదపంక్తిరలక్తకాంకా॥

83 హృతోష్ఠరాగైర్నయనోదబిందుభి।
ర్నిమగ్ననాభేర్నిపతద్భిరంకితమ్।
చ్యుతం రుషా భిన్నగతేరసంశయం।

సరసుఁ గొసరు కాని చాల నొచ్చు।
కొను మంబలు తెలుఁగులను పెనిమిటుల వేఁడు।
కోల్లఁ దఁ చిఁదపఁ బల్లడించు.

79 గీ॥ సలుపు నోడలికి పోయినా నెలమినుకుల।
యెదకు నావ రుసూపు లే యింపుఁ గొలుపు।
చెడిదమ్మెైఁ పరాకుండు జెలువ యెప్ప।
మెత్తఁబడి యెడు నీకూట మిసి నాకు.

80 గీ॥ కదియుచుండు నెప్డె కడువంత గానదే।
మాటెడున్నకమగ మఱొకలాగు।
పోయిని డెదుమాని చాయ మెడుగ నెండ।
త్రింప్రమైన దెబ్బ తిన్న తనికి.

81 గీ॥ కడుపు నెడను గల్పుఁ గనుసంచులందున।
నెఱుపుఁ గలుగు పుల సీయనంటి।
యలుక చేతలోన నప్పలనిండిన।
దాసి కన్ను దోయిఁ దలఁపఁ జేయు.

82 గీ॥ ఆయతివ నేల నడుగు నంటు నేని।
వానఁ దడియు నిసుక చోట్లఁ గానఁ లోన।
బరువు పిఱుందుల వెన్కకు వంగి యూపె।
లత్తుకం బొల్చు నస్గు జాడ కనఁబడును.

83 గీ॥ మోవి యెఱుపౌను కన్నీటి బొట్లఁ కలుగు।
నీడలుక కద్దు పచ్చన నెసఁగు చంటి।
వలువ జాఱెను నిచ్చ యంబలుకతోడ।

[illegible] మిదం [illegible] నాం [illegible] ॥

84 ఆల[illegible] [illegible]రోదా[illegible] పరిబభ్రుస్ఫురో వాతనతిత శిఖండః।
కేశా[illegible] మిశేన [illegible]న॥

85 పరి[illegible] తాం।
[illegible] తా[illegible]॥

86 త[illegible]రేచండి మత్యూత మసిమజ్జతా।
[illegible] చేత సేవగతాసునా।

87 అ[illegible] మసూత్రిం।
[illegible] శల శిఖరి[illegible]।
[illegible]పరి[illegible]విహా[illegible]।
[illegible] తనోతి॥

88 ఆ[illegible] దూర మిదానీం పతత్రి[illegible]।
నక్త మివ[illegible] తాంగః। పరుషఘన చ్ఛేదసంపృక్తః॥

89 [illegible] లోకనతత్పరా।
[illegible] నివి[illegible] నాం[illegible]॥

ఁదడఁబడుచులోఁత్రుపొక్కిలిగిల చెలిజన.

84 గీ॥ పర్విబలు వెసుశుగాలి వలననాడెడు పురి।
తనరఁ గేకసందు కొనినగొంతు।
నెత్తి దవ్వుగమీఁది కెంతయుసట్టువ।
పులుఁగుచూచుచుండె మొయిళులఁ దన.

85 ద్వి॥ మగలయందుఁగలయు గిమ్ములు పేనేలుబసి।
తగులఁబోకుండు డెందము తాఱుమాఱు.

86 గీ॥ మిగులసీరెమెడఁబాటున నెదురు విరుల।
ముంచఁబడినాఁడనోయిమ్మ పోతనేను।
నుసుఱుపోయిస వానిచే నుసుఱుమాకి।
ఁబదపడియుపోయిగాఁబొందఁబడితిపు.

87 గీ॥ నోటవేర్విలాడుబంగరు నూలుగట్టు।
మాలికముఁబట్టి చుట్టుగుర్విమర్మి విఱాస।
ఁగొఱవిగిజివ లెనద్దాని యెఱుపు రేక।
కడియమీఁపుట్టుమిక్కిలి గానొనచుక-

88 గీ॥ పులుఁగుచేతనుదవ్వుకొం పోవఁబడిన।
వింతనూనికమిప్పుడు వెలయుచుండు।
రాత్రికిఁ దట్టమా మబ్బు పర్విదిక్కులోన।
ఁగప్పఁబడియుస్న యట్టికెం గాము వలెను.

89 గీ॥ ఏగుఁడెం చెనునీతల్లి యిటిగొయి మొ।
తన్నులారంగనిన్నుఁబోఁ గాంచఁగోరి।

90 [illegible] ।
[illegible] ।
[illegible] ।
[illegible] స్వర్గా[illegible] ॥

91 [illegible] ।
[illegible] మానినీ[illegible] ॥

శాకుంతలే.

92 [illegible] ।
[illegible] ॥

93 [illegible]త్రీ[illegible] ।
[illegible] ।
[illegible] ।
[illegible] ॥

కూమిఁ యూటల చేనింకుఁ గొన్న యట్టి
చన్నఁగవమీఁది కొంగును సర్దుకొంచు.

90 త॥ మాఱిలించుఁ బిల్లయ్యు మదవు టేనుంగు మిగిలిన
యెక్కుడు మొత్తములనెల్ల
కరువలి మేఁతరి కందువివంబు
వడి వెక్కసంబుగఁ బ్రబలుచునుండు
సరుసుపిన్న తనంబు సందుండిప్పైన
బంటవలంతిఁగా పాడగఁజాలు
గరముఁదనపఁజెక్కంబెట్టు
బుట్టుకగ్గానియాడుసఁ గాదిట్టిగొనము.

91 గీ॥ ఇటుకరాతిచోటఁ దొఱఁగినపడిఁగల
వాఁగుపొల్లి కపలెనాఁగఁబడిన
పొందుపోయి కలుగు ఫుల్వెలుతుఁడునూతు
రెట్టుతైరాత్రయుఁ జెట్టేఁగుచుండు.

92 కం॥ చల్లనిసీ రాటములఁ
మొల్లగిఁ బాదికుల తావి మొఁగెఁనుగాలుల్
మొల్లపునీడలపడకలు
నల్లెడముఁగిసిసకొంది సింపగుపసళోల్.

93 గీ॥ విఘుపఁ బడ్డబగ్గములు కదు సిదుప మొగులు
నిచ్చలప్పుసురఁటిపిగెలు విక్కుపీను
లొసర తేడిపకిక్కిఁ సుకున్న కరఁకి
దత్తులుత్రముదు ముపకందక పరువిదు.

94 యదాలోకే సూక్ష్మం వ్రజతి సహసా తద్విపులతాం।
యదర్ధే విచ్ఛిన్నం భవతి కృతసంధానమివ తత్।
ప్రకృత్యా యద్వక్రం తదపి సమరేఖం నయనయోః।
న మే దూరే కించిత్ క్షణమపి న పార్శ్వే రథజవాత్॥

95 నీవారాః శుకగర్భకోటరముఖభ్రష్టాస్తరూణామధః।
ప్రస్నిగ్ధాః క్వచిదింగుదీఫలభిదః సూచ్యంత ఏవోపలాః।
విశ్వాసోపగమాదభిన్నగతయః శబ్దం సహంతే మృగాః।
తోయాధారపథాశ్చ వల్కలశిఖానిష్యందరేఖాంకితాః॥

96 శాంతమిదమాశ్రమపదం స్ఫురతి చ బాహుః కుతః ఫలమిహాస్య।
అథవా భవితవ్యానాం ద్వారాణి భవంతి సర్వత్ర॥

97 శుద్ధాంతదుర్లభమిదం వపురాశ్రమవాసినో యది జనస్య।
దూరీకృతాః ఖలు గుణైరుద్యానలతా వనలతాభిః॥

98 సరసిజమనువిద్ధం శైవలేనాపి రమ్యం।
మలినమపి హిమాంశోర్లక్ష్మ లక్ష్మీం తనోతి।
ఇయమధికమనోజ్ఞా వల్కలేనాపి తన్వీ।
కిమివ హి మధురాణాం మండనం నాకృతీనాం॥

99 ప్రసాపార్శ్వేదపక్ష్మ నంగుళిహాంతః పరేణావి
అధరో కేసరతుల్యభావణాం సంభావేమి॥

94 కం॥ చిన్నది పెద్దదిగా-విడి।
యున్నది కలసినటు-వంక నారదిసరిగా।
జెన్నారు-దవ్వుఁ జూగట।
గన్నులఁబడ దెద్ది తేరు కదువడిఁబోవన్.

95 ఉ॥ క్రిందికి రాలుచుండు వరిగింజలు చెట్టుల చిల్క-తొఱ్ఱలన్।
మందటగార సంఘుచిదు మున్ గడునున్నగనుండు రాలు-బల్।
సందడిఁ గోరు చూచ్చికల సాఁగుచు నిచ్చకొలం వినిర్జిలున్।
బొందెదు నీటిపట్టు తెరువుల్ డిగోఁ కలచిన్కు-జాడలన్,

96 గీ॥ ఈతపసిపల్లెనెమ్మది నెనయు-బుజము।
నదురు-దీనికి చటనెట్టు లానో మేలు।
అటులఁగాకున్న యెడల-నం తటను ముందు।
గాఁదగిన వాని తెరువులు కలుగుచుండు.

97 గీ॥ అంతిపురమున కందని యందమిద్ధి।
తపసిపల్లి యమునికిఁ దనరు నేని।
కానయందలితీఁగల నగుఁగొనముల।
నగరుపూఁదోటఁ తీవలు నగఁబడుఁగద.

98 గీ॥ తమ్మిపొలు పారునాచునఁ దగిలియైన।
మెఱుఁగు నిడునలుపయ్యుఁ జాఁదురునిమచ్చ।
నారచీరైన నీమె చెన్నారు-నంద।
మైన రూపులకుఁ దొడవు కాని దెద్ది.

99 వ॥ గాలింగదుపఁబడు చివురువేళ్ల నవ్వొందఁ పట్టి చున్నట్లున్న దీపా
న్నగున్న-కాపున మన్నించెదను.

100 కదమో అర్జ్జునరాఘవశివంసో అళంకరిలది- కదమోవా
విరహమజ్జ్ఞాసలజ్జాశోకినోద్రేసో-
హాళాసఊదశేప్తఃఏప్వదావముహుర్తం చిట్టజావతు-
ఏశివగదాంఏళదానశాహాఏవిఅలంకేసరయుతుటర-

101 భగవాన్ కృశ్యపశ్చాత్స్వతేబరిహాత్రాశిక్షితఇతిపరిశాశః-
ఇయంచవస్నఖితదాత్మజేతికథమేతత్ ॥

102 మానసీపుస్తకథంవాన్యాదన్యరూపస్యసంభవః।
సపరిభాతరళంజ్యోత్స్నారుజేతివసుధాతలాత్ ॥

103 భవహృదయసాభిలాషం।సంపరితిసంస్నేహానిరాకరణోజాతః।
ఆశంకసేయదగ్నౌ।తదినంస్పర్శతుమురత్నమ్॥

104 అనుమాస్యనుత్రనిపసయాం।సహసావీసయేనవారితపరిసరః।
స్థానాదనుచ్చలన్నపి।గత్యైవపునఃపరితినివృత్తః॥

105 గచ్ఛతిపురశ్శరీరం ధావతిపశ్చాదసంస్తుతంచేతః।
చీనాంశుకమివకేతోః పరితివాతంనీయమానస్య।

106 స్నిగ్ధంవీక్షితమన్యతో పినయనేయత్ప్రేరయంత్యాతయా।

100 వ॥ త•మచేసేరాచవంగడము తొడువఁబడియె- సే•సీమ- మయె
డఁబాటుననొగులుపజకెది గానొనచఁబడియె- యేమోసకుం
తల(•)యచ్చటనేయొక్కింత సేపంత పలుకుంచుమెంతలోఁ గూడి
కన్బొందనినీతోడఁదీఁగెన్గూడునటులీపొన్న యొప్పునో

101 వ॥ కాన్సపుడనుతపసి- ఫెడ్లిమాని ముత్తైకె కడఁగుజొగికిదా- యీ
మీచెలి యూతనికూఁతు రెట్లగును.

102 ద్వి॥ .అగుటెట్లు•మానిసు.లందిట్టిరూపు।
.నెగడఁబోవదు•జోతి.నేలలోనుండి.

103 గీ। .డెంకమా•నీమకోరిక నందుకొను-మ।
.దేమఁగ-సందియము వాసె-నిపుడు జేని।
.నీవునివ్వనియనుకొని.నావొయదియె।
.కైకొసంజాలునతనము.గాఁజెలంగు.

104 గీ॥ .వెంబడించితపసి.పిల్ల-నేవనీతోడ।
నడఁకువమొయినాడు.నడకనడ్డి।
.యున్న చోటుకదల.కుండి మైనన్వెల్లి।
.మళ్లివచ్చినట్టి.మాడ్కినైతి.

105 కం॥ •బొందిమునుసడుచుచున్నది।
.డెందమెఱుకలేక పారె.డిన్నొను వెన్కన్
దొందగ-నెదురుగాలిన్।
.శెంది•పడగనున్న పట్టు.చీర•విశముననా॥

106 త॥ .కనుఁగొనె•నిష్దము.గా-నా పి-

[illegible] మందమందవిలాసాదివ।
[illegible] సోఽయమతుకాన్తః।
సర్వాంత[illegible]కామినాస్వాతాంపశ్యతి॥

107 [illegible] భవతి మే మనః।
[illegible] వహాంయథా॥

108 తవకుసుమశరత్వం శీతరశ్మిత్వమిందో
ర్ద్వయమిదమయథార్థం దృశ్యతే మద్విధేషు।
విసృజతి హిమగర్భైరగ్నిమిందుర్మయూఖై
స్త్వమపి కుసుమబాణాన్వజ్రసారీకరోషి।

109 స్మరగవతాపహేతు [illegible] మే గాత్రః।
దివస[illegible]
[illegible]॥

110 యాత్యేకతోఽస్తశిఖరం పతిరోషధీనా
మావిష్కృతోఽరుణపురస్సర ఏకతోఽర్కః।
తేజోద్వయస్య యుగపద్వ్యసనోదయాభ్యాం
లోకో నియమ్యత ఇవాత్మదశాంతరేషు॥

తెనడు. చూడికిఁగ నవేటు. వోటఁగ ఆడియు:
ఁజనె బటువ్రాపిణుంపు. జంట ఘరప్ర
నోయన నెంటయు. నోరిగ నకనూరి।
ఁదనఁబో శుమనియుక్త తెన చెలిక తేఁ
గాంధ చెనలుక నిట్టి కతముఁ బట్టి।
నఁగూచి యేయుదం. తయచిత్తలంతు
ఁదగులమందినన వాఁడు. తనఁజూచు నహహా॥

107 సీ॥ పనుల వేటుపాటు. పలన నాఁదెఁదంబు।
రెండు నెఁగులుగు ను. నుంచె నిఘను।
తినకు నిదుటన్న తిగిలినకొంచె చే।
పుడ నన్నె గడెదు నేటి. పాస్లన లెను॥

108 ఉ॥ పూవ్పులయమున్ మ్రొంగలుగు. పోసిడప్రసీపటు చక్కనైన వా।
హా విరితమ్ము గ్రొంగయట. యా హ్వానకొ నఁబోలుఁ బట్టిబా।
శ్రీ నెడమాటనమ్మఁగల. కో యలరే. దొరచల్లుఁ బవ్వలా।
నీవునఁబూలుములు. లును. నింతఁవుగా మడిదిచూసిపో వగః॥

109 కం॥ పలరా జెకాఁక కత మా।
తఁజెనాశున్నా నిమూన్పఁ దలచూ పెడ మ।
బ్బుఁగాడుక్రిమ్మిపట్టిప।
గలుఘ్లో పద్మిన వేసఁగిత తికి. కదమట్టు నెకా।

110 సీ॥ ఓక్కవై పునుప్రింకు. చుంచె కజటిలి।
నెగడు నొక్కసప్రిక్క. జగమ్ముక న్ను।
మించుచు జంటకీను. మీటులచేఁబజ।
తెలుసఁబడినఁ బడిన. దనుఁబడరాదన్న॥

111 అంతర్హితే శశిని సైవ కుముద్వతీ మే।
దృష్టిం న నందయతి సంస్మరణీయశోభా।
ఇష్టప్రవాసజనితాన్యబలాజనస్య।
దుఃఖాని నూనమతిమాత్రసుదుస్సహాని॥

112 ఏసా వి పిఏణ విణా గమేఇ రఅణిం విసాదదీహఅరం।
గరుఅం పి విరహదుక్ఖం ఆసాబంధో సహావేది।

113 రమ్యాణి వీక్ష్య మధురాంశ్చ నిశమ్య శబ్దాన్।
పర్యుత్సుకో భవతి యత్సుఖితోఽపి జంతుః।
తచ్చేతసా స్మరతి నూనమబోధపూర్వం।
భావస్థిరాణి జననాంతరసౌహృదాని॥

114 అభిజనవతో భర్తుః శ్లాఘ్యే స్థితా గృహిణీపదే।
విభవగురుభిః కృత్యైస్తస్య ప్రతిక్షణమాకులా।
తనయమచిరాత్ప్రాచీవార్కం ప్రసూయ చ పావనం।
మమ విరహజాం న త్వం వత్సే శుచం గణయిష్యసి॥

115 ఔత్సుక్యమాత్రమవసాదయతి ప్రతిష్ఠా।
క్లిశ్నాతి లబ్ధపరిపాలనవృత్తిరేవ।
నాతిశ్రమాపనయనాయ న చ శ్రమాయ।
రాజ్యం స్వహస్తధృతదండమివాతపత్రం॥

116 కిం కృతకార్యద్వేషో ధర్మం ప్రతి విముఖతా కృతావజ్ఞా।
మూర్ఛంత్యమీ వికారాః ప్రాయేణైశ్వర్యమత్తేషు॥

111 గీ॥ .కడలివెన్నగుర్రిక.గా- నాకలునయినా।
.మాడ్కికింపుగాదు .సొంపుఁదోడఁగ।
.వలచినట్టివారి.యెడఁబాటునంబుట్టు
.జాలిఁదీఁగెఁగొంతు.సాఁపగాదు॥

112 గీ॥ .ఇదియుఁగూడ మగనినెడఁబాసి-వలవంత।
ఁ.బొడవుసాఁగుకేయఁ.గడుపుచుండె।
.నెంత పెద్దదైన.నెడఁబాటునెవ్వగ।
.నడఁచిపుచ్చఁగా దె.యూనవాడమి॥

113 గీ॥ .అందములఁజూచి-తీయనస్వాలకించి।
.వనరుసుకమున్న పజ దేని.వలన-నాకె।
.తెంబుచేఁదొలిపుట్టఁలం.దలి.యితములు।
ఁ.దెలియకెదనాటినవి మదిం.దలఁచుచుండు॥

114 గీ॥ .మంచికాలముఁగల్గు.మగనిచే మెప్పొంది।
.పలుమాటసకలిమి.పనులఁదగిలి।
.దొడ్డకొడుకుఁబొద్దిఁ.దూర్పువతెంగని।
.బుడుతనన్నుఁబాయు.స.డలుకనవు.

115 గీ॥ కోర్కెనొకటియెనరవేచుఁ.గోప్పదసము।
.కలిగినదికాచుకొను తెన్ను.కలఁచుపీని।
.కడుగడుమఁదూల్చుటకుఁగాదు-.కాదువెంతకు।
.నేలుబడి-తనచేఁగొని.యెడుగడుగట్టు.

116 గీ॥ .ఏము.శీక్షవసనిమిఁచ.నే.షగింపు।
పెపెమొగి ము.సహ్యగొగించి-.కడుసహస్ర।

117 స్త్రీణామశిక్షితపటుత్వమమానుషీషు।
సందృశ్యతే కిముత యాః ప్రతిబోధవత్యః।
ప్రాగంతరిక్షగమనాత్స్వమపత్యజాతం।
మన్యైర్ద్విజైః పరభృతాః ఖలు పోషయంతి॥

118 స్వప్నో ను మాయా ను మతిభ్రమో ను।
క్లిష్టం ను తావత్ఫలమేవ పుణ్యైః।
అసన్నివృత్త్యై తదతీతమేతే।
మనోరథానామతటప్రపాతాః॥

119 జ్వలతి చలితేంధనోఽగ్నిః।
విప్రకృతః పన్నగః ఫణాం కురుతే।
ప్రాయస్స్వం మహిమానం।
క్షోభాత్ప్రతిపద్యతే హి జనః॥

శైలానామవరోహతీవ శిఖరాదున్మజ్జతాం మేదినీ।
పర్ణాభ్యంతరలీనతాం విజహతి స్కంధోదయాత్పాదపాః।
సంతానాత్తనుభావనష్టసలిలా వ్యక్తిం భజంత్యాపగాః।
కేనాప్యుత్క్షిపతేవ పశ్య భువనం మత్పార్శ్వమానీయతే॥

121 ఉదేతి పూర్వం కుసుమం తతః ఫలం।
ఘనోదయః ప్రాక్తదనంతరం పయః।
నిమిత్తనైమిత్తికయోరయం క్రమః।
స్తవ ప్రసాదస్య పురస్తు సంపదః॥

కలిమికతమున మిగులమత్తిలినవారి|
కిట్టి మాప్పులు తలచుచుగాం బుట్టుచుండు.

117 కం॥ చెలులకు మప్పవి నేరుపు|
పలనగు మానిసులు కాని వానిఁ - నెఱజా|
ణలఁ జెప్ప నేల - తమపి|
ల్లలఁ గోయిల ల్రాండు పిట్టలం బెంపించుఁ.

118 గీ॥ కలయొ - గారడీయో - యటు గాక బమయొ|
పున్నమా మేలుకోడనే ముగిసినదియొ|
మళ్లి వచ్చుటకయ్యది వెళ్లెఁగాదె|
యెల్లలుండవు కోర్కెల వెల్లువలకు.

119 గీ॥ అగ్గిరగులుకొనెడుఁగట్టె యలుకదల్ప|
ఁ బొడుచునంత పవిసజారి పడగ నెత్తు|
మనిసి తనకుఁగల్గిన గొప్పదనము తలచు|
కలఁత పెట్టఁబడిన యప్డు కనఁబఱచెడు.

120 గీ॥ తేలుకొండలతుదనుండి నేలదిగెడు|
నాకుసందులతోఁ చక మార్గికులుండు|
నీళ్ల కలిగ్రాలఁగునట్టు లెళ్లగపడు|
జగమునా వెంట నెగిరెడు జాడఁ జూడు.

121 గీ॥ పరఁగెడు ద్రోలి పువుత్తరు వాతఁ బండు|
మొయిలి పుట్టుక తొల్త నా వయినిసీసు|
కతము కజఙ్గాంబాలకు విట్లు కలుగు వరున|
నీమునెనరున కుమునుముం దేకలుములు.

మాలవికాగ్నిమిత్రే.

122 పాత్రవిశేషేన్యస్తం గుణాన్తరంవ్రజతిశిల్పమాధాతుః।
జలమివసముద్రశుక్తౌ ముక్తాఫలతాంపయోదస్య।

123 అచిరాధిష్ఠితరాజ్యః శత్రుఃప్రకృతిష్వరూఢమూలత్వాత్।
నవసంరోపణశిథిల స్తరురివసుకరస్సముద్ధర్తుమ్॥

124 సప్రతిబన్ధంకార్యం ప్రభురధిగన్తుంసహాయవానేవ।
దృశ్యంతమసినపశ్యతి దీపేనవినాసచక్షురపి।

125 ప్రయోగప్రధానంహినాట్యశాస్త్రం కిమత్రవాగ్వ్యవహారేణ॥

126 మన్దోఽప్యమన్దతామేతి సంసర్గేణవిపశ్చితః।
పఙ్కచ్ఛిదఃఫలస్యేవ నికషేణావిలంపయః॥

127 అవ్యాజసున్దరీంతాం విజ్ఞానేనలలితేనయోజయతా।
ఉపకల్పితోవిధాత్రా బాణఃకామస్యవిషదిగ్ధః॥

122 గీ॥ పాంతరలఁబట్టి పనివాని. పనితనంబు।
తనరుచుండెడు కొక్కవింత. గానముఁ బొంది।
కదలిముత్తెఁపుఁ జిప్పలోఁ. బడినమబ్బు।
నీరుసుప్పాతియగాచుఁదా. మాఱుసట్లు.

123 గీ॥ కొత్తగాదారతనముచే. కొనినసూదు।
రాచటికముసరిగవే. ర్నాటకునికి।
సప్పుడేపాఁతుటగ్గద. లాను చెట్టు।
తెఱఁగునంబెక్కలించుట. కొఱుకుసుళివు.

124 గీ॥ అద్లుగలకజ్జమ్మును బంబు. వైనఁగాని।
సాయముస్నప్పుడే చక్కఁ. జేయఁగలఁడు।
కన్నులుండియుఁ జీఁకటి. గలుగుదినము।
చూడలేఁడెన్వఁడుద్ది న్వే. తోఁడులేక.

126 గీ॥ చదువుకొన్నవాని. సావాసమువలన।
నెఱుకఁ బొందుఁ దెల్విఁ. దొఱఁగువాఁడు।
కేజునూన్పుచిల్ల. గింజరాపడి చేత।
దేటమీఱునూబి. నీటివలెను.

125 వ॥ అటపాటవాయిదము లక్ష్ట్రాబాటు- పనిచేయుట చేత నేబయల్వ డుఁగాని- వ్వాదాడుటవలనఁ దెలియఁబడదు.

127 గీ॥ నెపములేనిపోగను. నెగడునాయింతిని।
హాయిగ్లైసవిద్దె. నలరఁజేసి।

128 శకేరంఋమూంస్యారసగి దము తాలింగనసంఖే।
ఖానే త్వాన్ గా కశ్పుః తియూనమపినసాప్నశ్యశే ఇతి।
తనుగసాంగ రా ఋస్యాస్వ్యపినకదా దిద్వరహింత ।
పరిస క్షీ రిగ్యణేహ్యాత యయాపరితాపం పరిజనసికిన్॥

129 అహో కుంభేబ్యైః శ్నాకాముకైః పరిహరణీయా చంద్రికా॥

నలువచే విసము సంబాళింపఁబడునట్టి।
లంరువిలుతుములికి నలువఁబడియె.

128 గీ॥ చెలియకౌఁగిలిదొరకక చిక్కు మేను।
నెంతెఁగాఁక కన్నులు నీరునించు।
గానిసుంతయుఁ బాయవు గదకలికి వి।
డెందమా నీవు వలవంత బొందనేల.

ఛా॰ రా॰129 వ॥ దొంగలకున్నట్టు కాఁడు రికున్నన్నిట్టదు-

షేక్స్పియరుని నాటకముల సంగ్రహము

(1) బాగుగ ముగియునదంతయు బాగను నాటకమునందలి వేషములు.

1 ఫ్రాన్సుదేశపు రాజు
2 ఫ్లారెన్సు ప్రభువు
3 బర్ట్రామను రౌసిల్లాన్ గ్రామాధిపతి
4 లాఫేయనుముదిసేనాని
5 పెరోలియన్నను బర్ట్రాము వెంటనుండువాడు
6 రౌసిల్లాన్ గ్రామ యజమానురాలి సేవకుఁడు. విదూషకుఁడు నుద్యోగియు
7 బర్ట్రామునితల్లియగు రౌసిల్లాన్ గ్రామయజమానురాలు
8 బర్ట్రాముతల్లిచేఁ బెంచఁబడు హెలీనాయనునొక చిన్నది
9 ఫ్లారెన్సు వితంతువు
10 డయానాయనుఫ్లారెన్సు వితంతుపుత్రిక
11 వయోలెంటా మెరియానాసలను నిర్వురుఫ్లారెన్సువితంతువు యొక్క స్నేహితురాండ్రు ఫ్రాన్సుఫ్లారెన్సుల సేనాధిపతులు ఉద్యోగులు భటులు మొదలగువారు

ఫ్రాన్సులోను మఱియు టస్కానీలోను. రంగస్థలమును— కథ.

ఫ్రాన్సుదేశపు రాజునొద్ద బర్ట్రాము సభాసదుఁడౌటచే హెలీనా తావలచిన యాబర్ట్రాముని విదేశగమనమునకై చింతించి తనయజమానురాలి సెలవుపై ఫ్రాన్సుదేశపు రాజునొద్దకుఁ బోయి తాగొప్ప వైద్యుని కూఁతురగుటచే యతనికఠినరోగమును గుదిర్చి యతని సభాసదులలోఁ దాఁగోరిన వానిం దనకుఁ బెండ్లిఁ గావింప నడిగినందుట- బర్ట్రాము పెరోలియను లాఫేలుమువ్వురు హెలీనా రాజు రోగము కుదిర్చినందున నాశ్చర్యపడుట- రాజు హెలీనాతో

నారోగ్యమునంది సభకువచ్చి పెండ్లికాని తనసభ్యులనెల్ల రావించి నీయిష్ట
ముపచ్చినవానినెంచుకొమ్మనుట హెలీనాబర్ట్రమునెంచుకొనఁగా నతండు
తొల్త నెంతమాత్రము నంగీకరించక తుదకురాజునాజ్ఞకుజడిసి యాపెన్
భార్యగాఁగైకొని మఱిగురువుచే నాపెకుఁబెండ్లి గావింపఁబడి యాపెతోఁ
గాపురముసేయనొల్ల కాపెఁగొలందిదినములలోఁ గలిసికొనెదనని చెప్పి త
నతల్లి యొద్దకంపివేయుట- ఇంకఁదిరిగి యింటికి సేరంబోవ నాకుహెలీనా
పెండ్లిగావింపఁబడెఁగాని యాపెయెనాకెంతమాత్రమిష్టములేదని తనయ
త్తకును మఱియునాచేతియుంగరము సంపాదించుకొని నాకుసీవుకన్నకొడు
కునగపడ్పుఁగాని నిద్దరిగికూడనొల్లనని తనకునుజాబులంపిన తనభర్తంద
లంచిపోగలుమనతఁడుఫారిన్సు దొరయొగ్గ సేనానిగాఁ బ్రవేశించి శత్రుల
తోయుద్ధమాడుటకుఁ బంపించి హెలీనాతనయత్తకుఁదాఁదీర్థయాత్రకుఁజ
నుచున్నానని యుత్తరమువ్రాసియదృశ్యయగుట- యత్తయాపెవృత్తాంత
ముతనకొడుకునకువ్రాసిపంపుట- హెలీనాతీర్థవాసినీవేషముతో యుద్ధము
నుజయించివచ్చుచున్న బర్ట్రమునుం జూచుటకై ప్లారెన్సున నిరీక్షించుచు
న్నడయానా వయోలెంటా మెరియానాయొద్దకువచ్చి బర్ట్రమునుఁజూచి
వారిచేనతఁడు గ్రహింపఁబడుట- డయానానుబర్ట్రమువలచి ప్రతిదినమూ మన్నల
సించుటకై పాటలుపాడుచుండారుచుంటమెఱిఁగి విత్తంతువునకుఁగొంతసొ
మ్మిచ్చి యాపెకూఁతుచేనాగాతిబర్ట్రము వేలియుంగరమునందుకొను
నట్లొడఁబర్చి యాపెకుమాఱుగాఁజీకటిగదిలోఁ దన్నుంబ్రవేశపెట్టుమ
నిచెప్పి తానతనిభార్యనని వెల్లడించును- హెలీనాతనభర్తగూడఁగూడి ఫ్రా
న్సురాజుచే డయానానువిడిచినతప్పునకై బందీకృతింపఁబడినతనభర్త న్వి
డిపించుటకు డయానాసరితో రాజునగ్రహమ్యముగఁ దనకుఁదర్శనమిమ్మని
కోరుట- బర్ట్రముతనతల్లివలన హెలీనామృతి చెందినట్లువిని హెలీనాకు
ఫ్రాన్సురాజిచ్చినయుంగరము తనచేతనుంటకాశ్చర్యపడుట- హెలీనాకుఁ
దానిచ్చినయుంగరమెట్లువచ్చెనో చెప్పలేనందునకుబర్ట్రమును మఱియుడ
యానాను రాజు కారాగృహమందుంచుట- హెలీనా తనభర్తయొక్క
[illegible]గవ్రా యతఁడుతనకువ్రాసినయుత్తరముఁజూపించి రాజ
[illegible] తనభర్తతో సుఖముండుటయును-

(2) ఆంటనీ- మఱిక్లియోపేట్రాయను నాటకమునందలి భూమికలు.

మార్కు ఆంటనీ- సీజారు- లెపిడస్సు- పాంపియస్సను రోమను రాజ్యమేలు నధికార్లు
ఎనాబరస్సు- వెంటిడియస్సు- ఈరస్సు- స్కారస్సు- డెర్సెటస్సు- డెమెట్రియస్సు- ఫైలోయును ఆంటనీకి మిత్రులు
మెసీనస్సు- అగ్రిప్ప- డోలాబెల్లా- ప్రోక్యులియస్సు- థైరియస్సు- గాల్లస్సును- సీజారుని మిత్రులు
మీనస్సు- మెనిక్రేటిస్సు- వరియస్సు పాంపేయొక్క మిత్రులు
టారస్సు- కనీడియస్సులు ఆంటనీచే క్రింది యధికార్లు
సిలియస్సు- వెంటిడియస్సుక్రింది యధికారి
యూఫ్రోనియస్సు- సీజారునొద్ద కాంటనీచే పంపబడిన దూత
అలక్సస్సు- మర్డియను- శెల్యూకస్సు- డయొమిడస్సులు- క్లియోపేట్రాకు భృత్యులు.
క్లియోపేట్రా యీజిప్టుదేశపురాణి
అక్టేవియా- సీజారునకుసోదరి ఆంటనీకిభార్యయు
చార్మియను- ఈరస్సులు క్లియోపేట్రాకు భృత్యులు
అధికార్లు- భటులు- దూతలు- మఱియు దక్కిన భృత్యులును రోమను రాజ్యములో

బలుచోట్లు రంగప్రదేశములు కథ.

డెమిట్రియస్సు ఫైలోలువార్ధక్యమున నాంటనీ వీరకర్మములమాని క్లియోపేట్రావలన జిక్కుట్టకై చింతించుట- ఆంటనీ రోమునుండి తన యొద్దకువచ్చిన రాయబారులవార్త నెట్టియువినక క్లియోపేట్రాతో వేడ్కలంజొక్కుట- దూతలవల్ల నాంటనీ తనభార్యయగు ఫుల్వియామృతి చెందుటయు పాంపేసీజారునకు వ్యతిరేకముగా మఱికొంత రాజ్యమాక్రమించుకొనుటయువిని యీజిప్టుదేశమున్విడచి రోమునకరుగ నిశ్చయించి ప్రతిక్షణము ఫుల్వియాపై నసూయగనపర్చుచు దన్నువలదింపుచున్న

క్లియోపేట్రాతో సంతతకలహములు వారించుటకై రోమునకు వెళ్లక తప్పదనియు ఫుల్వియా మృతిచెందినదనియుం జెప్పి వెళ్లిపోవుట- సీజారుతో వైరము తెగని మైత్రిసందుటకై యాంటనీ సీజారునితోం బుట్టువగు నాక్టేవియానుం బెండ్లియాడియుం దనవలపు క్లియోపేట్రాయందుంటచే నీజిప్టు దేశమునకుం దిరిగి వెళ్లనిశ్చయించుట- క్లియోపేట్రా యాంటనీ యాక్టేవియాను సీజారునకున్నను గల వైమనస్యములం జక్కపర్చుమని మిషపెట్టి యాతెన్సుపురినుండి తిరిగి రోమునకు బంపివైచి తా నీజిప్టునకేగి యథేష్టముగాం గ్లియోపేట్రానుం గవంగూడియుంట- సీజారునితో నావికాయుద్ధమున నోడిపోరి యాంటనీ క్లియోపేట్రాలోడిపోయి పారిపోవుట- అలక్జాండ్రియాయొద్ద నాంటనీ సీజారుని సైన్యమున్నోడించి క్లియోపేట్రాతో విజయోత్సవముం గూడుట- ఆంటనీని విడచి సీజారుం జేరిన ఈనోబర్బస్సు తనకృతఘ్నతం దలంచి శోకించుచు మృతుండౌట- సీజారునకు లోనైన క్లియోపేట్రా నాంటనీ గర్హించుట- క్లియోపేట్రా తానాత్మహత్యం గావించుకొన్నట్లాంటనీకి వర్తమానమంపుట- ఆంటనీ తన పేరు మాటిమాటికి స్మరించుచుం గ్లియోపేట్రా మృతిచెందినదని వినుటకెంతయు సంతసించుచు నిరుస్సను నొక్కసనికునం జంపుమని మిక్కిలి ప్రార్థించంగా నతండాంటనీని మొగముం ద్రిప్పుకొన్న యెడల నటుకొనెదనని చెప్పి యాంటనీ మొగముం ద్రిప్పుకొన్నప్పుడు తనుం దాంబొడచుకొని చచ్చుట- ఆంటనీ యీ శాసాలుగుటం బరికించి తాం దనకత్తిపైం బడి ప్రాణావశిష్టుండై చెంగటనున్న భృత్యులీదన్ను సంపూర్ణముగం జంపుమని ప్రార్థించుట- క్లియోపేట్రాం భృత్యుం డాంటనీ యొద్దకు వచ్చి యామె బ్రతికియున్నదనియు నతని కోపము చల్లార్చుటకుం దాం జెడిసినట్లు వర్తమానముం బంపినదనియు నిప్పటియతని స్థితిం దెలిసికొనం దన్నంపినదనియుం జెప్పగా నాంటనీ క్లియోపేట్రానుం జూడ నేగి యామెతోం గొంత తడవు సంభాషించి యీల్గుట- సీజారు తన యిష్టానుసారము జరిపెదనని బుజ్జగించినప్పటికిం గ్లియోపేట్రా రోమున [illegible] క కాలసర్పములకుం దనువప్పగించి మృతిచెందుట- సీజారు [illegible] నాంటనీ [illegible]తో గౌరవముగాం బూడ్చి తన సేనతోంగూడ [illegible].

(౩) నీయిష్టానుసారమను నాటకమునవచ్చు వేసములు

రాజ్యభ్రష్టప్రభువు
ఫ్రెడరిక్కు—పైచెప్పబడినప్రభునిరాజ్యమాక్రమించుకొన్న సహోదరుఁడు
అమియన్సు- జాక్వెస్సులు రాజ్యభ్రష్టుఁడౌ ప్రభునివెంబడినున్నవారు
లిబో రాజసభాసదుఁడు
చార్లెస్సు-మల్లుఁడు
ఆలివరు- జాక్విస్సార్లాండోలుమువ్వురు సీసరోలెండిబో కొడుకులు
ఆడమ్ డెన్నిస్సు లాలివరునిభృత్యులు
టచ్‌స్టోను విదూషకుఁడు
సరాలివర్మార్టెక్స్సు- మతగురువు
కార్ఱిన్ సిల్వియస్సులు- గొల్లలు
విలియము ఆడ్రినుప్రేమించినవాఁడు
వివాహాధిదేవత
రోసలిండు రాజభ్రష్టప్రభువుపుత్రి
సిలియా ఫ్రెడరిక్కు—కూఁతురు
ఫీబీ గొల్లత
ఆడ్రి పల్లెటూరివడుచు

ప్రభులు- సేవకులు- అరణ్యవాసులు- మఱియుఁ దక్కినభృత్యులు రంగము- ఆలివరునియిల్లు- ఫ్రెడరిక్కునుసభ- ఆర్డెననునడవి- కథ ౧.

ఆర్లాండో తన్నెల్లగతులఁ బాధసేయుచున్న తనయన్నతో విరోధించుట- ఆలివరార్లాండోనుఁ జంపుమని చార్లెస్సునిఁబురికొల్పుట- తండ్రిఁగూర్చి చింతించు రోజలిండున్సిలియాయోదార్చుట- మల్లయుద్ధమున చార్లెస్సుతోఁ బోరవద్దని రోజలెండున్సిలియాలెంత చెప్పినను వినకార్లాండో పోరి శత్రువు నోడించుట- రోజలెండార్లాండునకుఁ దన మెడలోనిగొలుసుఁ బారితోషిక మిచ్చుట- సర్లీమూర్లాండునకు ఫ్రెడరిక్కుదురుద్దేశముఁ జెల్పి దేశమువిడి

చిహ్నముసియుపశేశించుట- ఫ్రెడరిక్కు రోజలిండు నగిట్టక యూపెందనపు రమువిడిచి పొమ్మనఁగా నాపెవ్విడువఁజాలనిసిలియాతో మగవేసముఁ వేసి కొని టచ్‌స్టోనుని వెంటనిడుకొని తనతండ్రియున్న యడవికి బయలుదేఱుట రాజ్యభ్రష్టప్రభువారణ్య జీవనమే సుఖమని తనతోడివారితో నుపన్యసిం చుట- ఫ్రెడరిక్కు పారిపోయిన రోజలిండ్సిలియాలనన్వేషించుట- ఆడము తనతో నాలివరు తన్ను జంపనుద్దేశించినాఁడని చెప్పఁగా నాడముతో నార్లాం డడవికేఁగుట- రోజలిండ్సిలియా టచ్‌స్టోనులాడెను నడవికిఁ జేరి కారిన్ను గొ ల్లనికిసామ్మిచ్చి పొలమునిల్లు గొఱ్ఱెలమందయుఁ గొనిపించియుండుట- ఆర్లాం డాడములు రాజ్యభ్రష్టప్రభుఁ గలిసికొనుట- ఫ్రెడరిక్కాలివరు నార్లాం డున్నదనితోడి తెచ్చినఁ దప్పఁ దనపురమునకు రాఁదగదని యాజ్ఞాపించుట- ఆర్లాండో రోజలిండున్న యడవిచెట్లయందాప్రేఁబద్యములు కాగితముల వ్రాసియంటించగా రోజలిండ్సిలియాలు చదువుకొనుట- మఱియునార్లాం డుజాక్విస్సులు సమనివాసమున కరుశేఱఁజూచుట- రోజలిండార్లాండుతో ముచ్చటించుట- రోజలిండు తనతండ్రితోఁ దనసంగతిఁ దెల్పక మాట్లాడుట ఫీబీ రోజలిండును మోహించి తన్వలచుసిల్వియస్సుచే వలపుఁజాబంపుట- రో జలిండార్లాండోనుఁ దనరోజలిండుగా భావించి పచో వానిమోహబాధ్యమునుఁ గుదిర్చెదనని చెప్పి ప్రతిదినమును దననొద్దకు రావించుచు సల్లాపము సేయుచుండుట- ఆర్లాండో తన్వెదుక వచ్చిన యాలివరొక పొదలోఁ బడుకొన్న తఱి వానిఁబట్టఁబోవుచున్న సింగముతోఁ బోరాడి దానిఁజంపి తనయన్న ప్రాణముఁగాచి వానిచేఁ దన బుజమునందు సింహముచేఁ జేయఁబడిన గాయపునె త్తుటఁ దడుపఁబడిన తనచేరుమాలు రోజలిండు నామముగల గొల్లనికిమ్మని యంపుట- రోజలిండాలివరుచే నార్లాండునకు రుమాలుగాంచినపుడు తాన ట్లుమూర్ఛిల్లుటెంచి చెవరో సంగతి మఱలఁబంపుట- టచ్‌స్టోనాడ్రేనువల చి పెండ్లాడ నెంచుట- ఆలివరలీనానువలచి వలపించుకొని యార్లాండుతో దానంగతి చెప్పుట- రోజలిండార్లాండుతోఁ దన చెల్లెలాలివరును వలచిమఱు [illegible] పెండ్లాడ నెంచినదనియు నప్పుడే రానేర్చిన విద్యామహిమచే రో [illegible]ండున్నచోఁ దెచ్చెదననియుఁ జెప్పి తన్వలచిన ఫీబీని పెండ్లికి సిద్ధపడుమని చె [illegible] తనతండ్రి రోజలిండు వచ్చినచో నాపెనార్లాండోకు

బెంజ్లీయొుంర్ప్యమనియు నార్లెండో నాపిం జెప్పాడుమరియు నొప్పించినప్పుడ
వ న్వ్వేసవుటసఁదాభయల్వడుట. ఫ్రెడరిక్కు-పశ్చా త్తాపుఁ జెందనయన్నకు
మఱల రాజ్యమప్పగించుట. ఆర్లెండో ఆలివరు టచ్‌స్టను సిల్వియస్సు
లు క్రమముగా రోజలిండ్ సిలియా ఆడ్రీ ఫీబీలం బెండ్లాడుటయును.

(4) విభ్రాంతిప్రహసనమందలి వేషములు

ఈఫెసస్సుదేశప్రభువగు- సోలినస్సు
ఈజియను- సైరాకస్దేశవర్తకుడు
ఈఫెసస్సాంటిఫోలస్సు- సైరాకస్సాంటి ఫోలస్సులు. కవలసోదరులు ఆ
మీలియా యీజియనులపుత్రులు- వారియొకన్యాయ మెఱుఁగనివారు
ఈఫెసస్ట్రోమియో సైరాకస్ట్రోమియో కవలసోదరులు అంటిఫోలస్సుల భృ
త్యులు
బాల్తజారు వర్తకుఁడు
ఆంజీలో కంసాలి
సైరాకస్సాంటి ఫోలస్సుని మిత్రుఁడగువర్తకుఁడు
ఆంజీలాతో వ్యవహరించువర్తకుఁడు
పిన్చి మాయకాఁడగునొజ్జ
ఈమీలియా యీజియనుభార్య
ఆడ్రియానా ఈఫెసస్సాంటిఫోలస్సుభార్య
లూసియానా ఆడ్రియానా సోదరి
లూసీ ఆడ్రియానాయొక్క దాసి

వేశ్య కారాధికారి అధికారులు మఱియుఁ (దక్కినభృత్యులు రంగము యీఫె
సస్సు- కథ.

కారాధికారిచేఁబట్టుబడిన యీజియను నీఫెసస్సుప్రభుఁడు వేయిరూ
ప్యములు చెల్లించినఁదప్ప బ్రతుకఁ గాదనియుఁ, గన దేశమునకు శత్రుదేశ

ము నుండి వచ్చిన వర్తకులు కట్టిశిక్ష విధింపఁబడుదురనియుం జెప్పి వర్తకుని వల్ల నతఁడు తాఁ దనభార్యయుఁ దనకవలపుత్రులిద్దఱైన శిశుదాసులిద్దఱు డ సముద్రములోఁ బోవుచు నోడ బద్దలయిపోఁగ నయ్యన స్త్రీయుఁ దల్లిన తియుఁ గనయన్నతో నున్న కవలదాసులలో నొకనిని వెదకుటకై తనకని ష్ఠపుత్రుఁడు బయలు దేఱెననియు వానిన్వెదకుటకై తాఁ బయలు దేఱెనని యుఁ జెప్పి యూరకుండెనట్టి నే బుస్తకములు తెచ్చెదననుట- సైరాక స్యాంటిఫోలసు సైరాకస్డ్రోమియోను దనద్రవ్యమున కొకచోఁ గాపుం డుమని చెప్పి యీ ఎపెసస్సనగరవింతలు చూచుచు యీ ఎపెసస్డ్రోమియోను గాంచి తనభృత్యుఁడనిభ్రమసి ధనము విడిచివచ్చితేమిగాయని యడిగి వాఁడసంబద్ధములు పల్కఁగాఁ బాధనముంచిన చోటికిఁ బోవుట- అడ్రియా నాలూసియానాతోఁ దనభర్తయింకనురాలేదేల తడసెనోయని చింతించు చు యీ ఎపెసస్డ్రోమియోను జూచి తననాథుఁడేలరాలేదెందున్నాఁడనియు డుగఁగా నతఁడు పెద్దయసందర్భములుపలుకుచున్నాఁడని చెప్పఁగా నమ్మ క వానికడకుఁ బోయిరమ్మని చెప్పనాని మాఱాలఁబంపి చింతించుచుంట సై రాకస్యాంటి ఫోలసు తనధనము సురక్షితముగానుంటచూచి తన్నా వె దుక నేగిన తనభృత్యుని కెదురువచ్చుచు నాఁడు వచ్చితనతో నసందర్భము లు పల్కుచుండఁగా నాడ్రియానా లూసియానాలు వచ్చితన్నుభర్తయని పిల్చి తనసందర్భముగఁ బల్కుచు భోజన శాలకుఁ గొంపోవుట- సైరాకస్డ్రో మియో భోజనశాలగుమ్మమున నివ్వరినానిని కాపుండఁగా నెఫెసస్యాం టి ఫోలసు ఎపెసస్డ్రోమియో తేఁగందిలో బ్రాజన్గెలువచ్చి తలుపింతసిల్చిన ను లోనివారలుపొమ్మనుల వీడి పోనుసనిరాశఁజెంది యత్యాగ్రహ ముతోఁ దిరిగి వచ్చెదమనిపోవుట లూసియానా సైరకస్యాంటి ఫోలసుతో నా పెనుమ్మ నతఁడట్లు కృత్యము సేయరాదని చెప్పఁగా నతఁడామెయందు మో హంగనినియు నిన్ను వలచినాను నన్నుఁ గాడుమని వేడు మఁదన సేవకునితో నా యూరువిడిచిపోవ నిశ్చయించి పలుకు నాంజేలోవచ్చి తనచేతికిఁ బంగరుగొలు సిచ్చి రాత్రిసొమ్ముతీసికొనిపోయెదనని చెప్పిపోవుట బాకించియచ్చెరువం ది తనసేవకునితో నోడసిద్ధపఱచుము త్వరగఁ బోవుదమనుట అధికారిస్యాం కొని తెనుక వర్తకుఁడాంజిలోనుఁ దనఋణముతీర్చుమని నిర్బంధింప

గా నతఁడోర్చుకొను. మాఁటిఫోలస్సునుండి గొలుసువిలువపుచ్చుకొని పో
యంత్రమిచ్చెదననుచుండఁగా నీ ఫెససాంటిఫోలస్సు ఫెసస్ట్రోమియోవాలు త్రా
వేసికొనుట యీ ఫెససాంటి ఫోలసాంజీలోనుఁజూచి యిదిగో పలికినాఁడు
గొలుసు నాభార్యకునరిపోవునట్లు కొలువవలయు నొకత్రాఁడుతీసికొనిరమ్మ
ని యంగడికిఁ దన సేవకునంపుట ఆంజెలో యీ ఫెససాంటి ఫోలస్సున్న గొలు
సు తనకుముట్టలేదని తనోత్రసపుచ్చినందు కధికారికప్పగించుట సైరాక
స్ట్రోమియో యీ పెససాంటు ఫోలస్సు చెంతకువచ్చి మోడసిద్ధమైనదా
ని చెప్పఁగా నతఁడు కొలత్రాడు తెమ్మనఁగాఁ బిచ్చిమాటలుపల్కెదవా సి
పనిపట్టెదనిప్పుడు కాదిదిగో యా తాళమడ్రియానా చేతికిచ్చి పెట్టెనున్న
ధనముమూటపట్టుకొని రాఁగనిపంపించుట లూసియానా యడ్రియానా
తో నాపెభర్త తలవ్వలచియున్నాఁడని చెప్పుట సైరాకస్ట్రోమియో యడ్రియా
నాతో నాపెభర్త కారాధికారి వశమునున్నాఁడనియుఁ బెట్టెలోనిసొమ్ము
తెమ్మని తనుఁబంపినాఁడనియుఁజెప్పి మూటఁగొనికొనిపోవుట సైరాక
స్సాంటి ఫోలస్సు తన్నుఁ బెల్లరు పల్కరించుచు వివిధగౌరవములు సల్పుట
కాశ్చర్యపడుచుండఁగా సైరాకస్ట్రోమియోవచ్చి నీ భార్యనీకంపిన ధనమిదె
గోయనఁగా నబ్బురపడియన్యోన్యము తారుమారుపడుచుండఁగా నొకవే
శ్యవచ్చియయ్యా నీవు నాకిచ్చెదనన్న గొలుసిదేకదాయన నాపైపడఁ
పడి తనసేవకునితోఁబరుగెత్తిపోవుట వేశ్యయతనికి రూఢిగఁబిచ్చెత్తెనని
ని యడ్రియానాతోఁ జెప్పనేగుట ఈ ఫెససాంటిఫోలస్సనికారితోఁ దనభా
ర్యతనపైఁ గోపముతోనున్నదనియు సొమ్ముము నాఁడిచ్చెదననియు
మాలుచు నీ ఫెసస్ట్రోమియో కొలత్రాడుతో రాగా సొమ్మేదనియడిగినాఁ
డసందర్భములుపలుక నానిందన్నుచు నడ్రియానాలూసియానాలును వే
శ్యయు మాయదారియొజ్జయును రాగా వారితో నసందర్భములు పల్కుట
వారందఱునిశ్చయముగా వెఱ్ఱినదని యీ ఫెససాంటిఫోలస్సును మఱియు
నతని సేవకునిఁగూడఁగట్టి చీకటిగదిలోనుంచఁబోవుట మాయకాఁడగు
గురువునతని సహకారి యిర్వురుసచ్చివాండ్రిం గొంపోవుట సైరాకస్సాం
టిఫోలస్సును సైరాకస్ట్రోమియోయును దమకత్తులుఝళిపించుచు బెదిరిం
చుట తనభర్తయు సేవకుఁడునట్లు తెంచుకొనితమ్ముఁజంపక వచ్చినా

కని అడ్రియానాచెల్లెలు లూసియానా కారాగారికారులతో బంధించుట. అంతలో మఱియువర్తకుడు సైరాకస్సాంటిఫోలిస్సు నతని సేవకుంజూచి విపరీతముగా మాట్లాడుచుండఁగా నాడ్రియానాలూసియానాలు వేశ్యయు వచ్చి కట్లుతెంచుకొనివచ్చి నారని వారిం బట్టుకొను కట్టుఁడని కేకలు వేయుచుండఁగా సైరాకస్సాంటిఫోలిస్సునతని సేవకునితో నొక మఠములో దాగఁగోరుచ్చుట మఠములోనున్న యోగిని వెడలివచ్చి వారి సంరక్షించెదనని వారినప్పగించుమన్న అడ్రియానను దిరస్కరించుట మఠమునకు సమీపముగా నీయనను జతీయించుటకై వచ్చుచున్న నగరీశ్వరునితో నడ్రియానా తనభర్తం దాఁచిన యోగినిపై నేరము చెప్పుచుండఁగా నీఫెసస్సాంటిఫోలిస్సతని సేవకునితో వచ్చి ప్రభునితో న్యాయమిమ్మని ప్రార్థించుచుండఁగా నీయనను వాదినిరువుర ద్దనకోరుచు వారిని పోలికగాఁ జూచుట ఈ యెఫెసస్సాంటిఫోలిస్సు నతని సేవకుఁడు వారిచియున్నడ్రియానా లూసియానాలు నాంటిలోనున్నకులు ప్రభువుమఱియు నీయనయుగాంచి నొకరినొకరికి నరిహడకనన్నట్లు విరుద్ధభావములుం జూపుచుండఁగా సూనిని సైరాకస్సాంటిఫోలిస్సు నతనిసేవకునితోఁ బట్టు ప్రభునియెదుటం బెట్టఁబడుటయు నన్యోన్యవిలోకనముల నచ్చెరువందుట యోగినిగానున్న యెమిలియా యీయనను గుర్తించి యతని సంగతియంతయుం దెలిసికొనియు తనిభర్తన్నుఁ దెలుపుకొనినపిదపఁ బ్రభువు నకంపకోదరిని సుఖాంతస్థితి నంది యుండయును.

(5) కోరియొలేనస్సను నాటకమునందలి వేషములు

కేయస్మార్షియస్-కోరియొలేనస్సు రోమనునాయకుఁడు
టైటస్సుకమినియస్సులు వల్సియనులతో పోరాడు సేనానాయకులు
అగ్రిప్పా కోరియొలేనసుమిత్రుఁడు
వెలుటసు బ్రూటస్సులనువారలు
[illegible] కోరియొలేనస్సుకొడుకు
[illegible]

అఫీడియస్సు వల్షియనుల సేనాపతి
అఫీడియసు సంగడియధికారి
అఫీడియసునితోఁ జేరి కుట్రసేసిన వారు
అంటియంపౌరుఁడు
ఇద్దరువల్షియనుకావలివాండ్రు
వలమ్నియా కోరియోలేనస్సునితల్లి
వర్జీలియా కోరియోలేనస్సునిభార్య
వలేరియా వర్జీలియాకుహితురాలు

వర్జీలియాచెలికత్తెలు రోమనువల్షియనసభ్యులు కులీనులు కింకరు లు భటులు పౌరులు దూతలు అఫీడియసునిసేవకులు తక్కినభృత్యులు రంగము రోములోను మఱియు దానిసమీపమునందు గొన్ని స్థలములు కోరియోలియందు మఱిదానిసమీపమునఁగొన్నిస్థలములు అంటియమున గొన్ని స్థలములు— కథ ♦

పౌరులందఱొక్కసారి తమకు ధాన్యముచవుకగా సమకూర్చనందునకై కోరియోలేనస్సునుఁజంపుటకొఱకాయుధపాణులై వచ్చుట వారిని అగ్రిప్పా కోరియోలేనస్సులు సమాధానపర్చి పంపివేయుట- కోరియోలేనస్సుతో దూతలు వల్షియనులు దండెత్తుచున్నారనుట- కమీనియస్సు- లార్టి యస్సు- తక్కిన సభ్యులు బ్రూటస్సు వెలూటస్సులు ప్రవేశించుటయు బ్రూటస్సు వెలూటియస్సులుతప్పఁ దక్కినవారందఱు స్వోల్షియనుల నె దిరించుటకేగుటయు బ్రూటస్సు వెలూటస్సులు కోరియోలేనస్సునిపై నోర్వలేమిఁగస్సిర్చుట అఫీడియస్సు మఱియుసభ్యులు రోమనులతోఁబో రసిద్ధపడుట వలమ్నియా వర్జీలియా వలేరియాలు యుద్ధవార్తలన్గూర్చిము చ్చటించుకొనుట కోరియోలేనస్సొంటిగ వేలకొలదిశత్రులనెదిర్చి పాఱదఁ ఱమి వచ్చినందునకై తనతోడిసైన్యాధిపతులవలనఁ గోరియోలేనస్సునకు బిరుదములందుట కోరియోలేనస్సునకుఁ బౌరులందఱు మిక్కిలియుమ్ఖ్యతామో దములఁ గొనియాడిసత్కరించుట బ్రూటస్సు వెలూటస్సులు కపటమం

టుచుండుట సభలోఁ బ్రజానాయకులందఱు కొరియొలేనసుని సర్వాక్రమ మునిగ్రములఁగొనియాడి యతని రోమునందు ముఖ్యాధికారిగా నెన్నుట బ్రూటస్సిసినియసులు కొరియొలేనసునకిచ్చిన గొప్పగౌరవమునకసూయపడి వాని పై ద్వేషముకలుగఁజేయుట. ముఖస్తుతి యిచ్ఛకము సహింపనివాఁడును నై యుంగక నిష్కపటుఁడు మాటపడనొల్లనివాఁడగు కొరియొలేనసు దుష్టు లగు బ్రూటస్సిసినియసుల కుట్రచేఁ బ్రజాద్వేషియై రోమునుండి వె డలఁగొట్టఁబడుట కొరియొలేనసు తనతల్లిని భార్యను విడిచి తనకవమాన మొనర్చిన రోమునాగ్రహించి తనదేశమును విడచి యాఫిడియస్సుతోఁ జేరి తనదేశముపైఁ దండెత్తి వచ్చుట తనతల్లి భార్య కొడుకు మిత్రులెందరు సాష్టాంగపడి యనే కవిధములఁ బ్రార్థించి వలసియనుటకు రోమునకు సంధిచేయుమనిబ్రతి మాలఁగా విని కొరియొలేనసు నాఫిడియస్సు సంధిచేయుటకొప్పించుట ఆఫీ డియస్సు కొరియొలేనసుని గొప్పకోర్వక కొందఱి దుర్బోధనలచేతను పైఁబడి చంపుటయును.

(6) సింబెలైను నాటకమున వచ్చు వేషములు

సింబెలైను బ్రిటన్దేశపురాజు
క్లోటెను రాణికిఁ బూర్వభర్తవలనఁ గలిగినకొడుకు
లియోనాటస్సు ఇమోజను మగఁడు
బెలేరియస్సు మార్గను పేరుతోనున్న దేశభ్రష్టనాయకుఁడు
గైడేరియస్సు ఆర్విరాగస్సు పాలిడోరు కాడ్వలను పేర్లతో బెలేరియస్సుకొ డుకులనబడువారు సింబెలైనుని ప్రథమభార్యాపుత్రులు
ఫిలారియో యకాచిమో ఇటాలియనులు పోస్థుమసులియోనాటసుని
మిత్రుఁడు రోమకవాఁడు ఫిలారియోమిత్రుఁడు
ఫిలారియోమిత్రుఁడగు నొక ఇటాలియనుమనుష్యుఁడు
లూసియస్సు రోమనుసేనానాయకుఁడు
ఒక రోమనుసేనాపతి
ఇద్దరు బ్రిటిషుసేనాపతులు

పైసానియో లియోనాటసునిసేవకుఁడు
కార్నేలియస్సు వైద్యుఁడు
ఇద్దరుసింబెలైనునిసభాసదులు
ఇద్దరు పెద్దమనుష్యులు
ఇద్దరుకారాగారాధికారులు
రాణి సింబెలైనునిభార్య
ఇమోజన్ సింబెలైనుని ప్రథమభార్యపుత్రి
హెలెన్ ఇమోజన్ చెలికత్తె

అధిపతులు మాన్యస్త్రీలు రోమనుసభ్యులు బ్రిటానుప్రతినిధులు సోదె చెప్పువారు ఒకడచ్ఛివాసుఁడు ఒక స్పానిషువాఁడు గాయకులు అధికార్లు సేనాపతులు సైనికులు దూతలు భృత్యులు పిశాచములు రంగము ఒకప్పుడుబ్రిటనులో కొన్నిసారులు ఇటలీలోను — కథ ♦

రాణియొక్క కుట్రచే లియోనాటస్సు స్వదేశమునుండి వెడలఁగొట్టఁబడుట లియోనాటస్సు తనభార్యసాధ్వియని ప్రసంగవశమునఁ గొనియాడినపుడియాచిమో యతనితో నీవజ్రపుటుంగరమునకు వేయిమొహరీలొడ్డెదను నీయుంగ్రమునాకిమ్ము నేనీభార్యం జెఱచినట్లు నీకునమ్మకముపుట్టింపనిచో నీయుంగ్రముతో నావేయిమొహరీలునీవి లేనిచో నీయుంగ్రము నాది యనియనంగా లియోనాటస్సిస్త్రీపూచో త్రో నీవుతప్పినయెడనా కత్తితోనిన్ను నఱికెదననెను రాణికార్నేలియసునినుండి విషము సంగ్రహించుట కార్నేలియస్సు ప్రాణాపాయము చేయనివిషముమాత్రమే రాణికొసఁగుట రాణి పైసానియోకు విషదాయకమగునని పెట్టెనువాఁడుదానిని ప్పి యాసువాసనంబట్టి త్రాగినచోఁ జచ్చుటకై మోసమునసిచ్చుట ఇయాచిమో ఇమోజన్ చెంతకువచ్చి లియోనాటస్సు తనన్ను పెనక్కరించవలెయునని యిచ్చినయుత్తరముచూపించి యాపెభర్త పై మొదటఁగొన్ని కొంటెములు చెప్పుచూ పైఁ దనమోహమును స్పష్టపఱచుచూ పెచేఁదిరస్కరింపంబడి యాపె ప్పభిక్షింపవలెన్ను చేసితినని యాపెనాకిడము గనుకొని యాపెప,

తకగదిలో నాపెభర్తయిటలీప్రభుస్సకై కొన్నివస్తువులుగలపెట్టె నొకటే యువతిని మాత్రముదాఁచుటను సమ్మతింపఁజేసి యామెగదిలోఁదాను పంపించిన పెట్టెలోదూరి యామె నిద్రించినతరువాత లేచివచ్చి యాగది మూలల గుడ్డలు వ్రాసుకొని యామెపెనోఁటిదాఁ గలించి యామెగుబ్బపైను న్నమచ్చగుర్తించుకొని తిరిగిపెట్టెలోఁదూరియుంట క్లోటెనుతన గెలిచిదం డ్రిల యుఁ దేశముపైనిమోహనుతో మాట్లాడి యామె పిలిచి యామె పెదే దుప్రీకరింపఁబడుట ఇక్కూచోన్నలియోనాటస్సుతనభార్యపోఁటిమాపిం చిమణియున్గబ్బమచ్చ యూనవాలు చెప్పితా సంపెన్గాడఁగట్టితినని సమ్మ కముపుట్టించి సంధెమిడినయుంగ్రముస్గెల్చుకొనుట లియోనాటస్సుతనభా ర్యపైఁబగదీర్చుకొననిశ్చయించుట పైసానియోమిహమోజనునివలెంచుమ నితనయజమానుఁడు తనకువ్రాసినయుత్తరముఁజూచి మిగులనుతపించుట యిమోజను తనభర్త తనకువ్రాసినయుత్తరమున్గాంచి పైసానియోనువెంట బెట్టుకొనిభర్తయుండెడసన్నమిల్ఫర్దునకుఁబోవుచుండుట పైసానియోయ ద్దతన్నిసానియోచంపనలయునతితఁ భర్త యాజ్ఞాపించినయుత్తరమునిమో జెఁ చదువుకొని తన్గ్రంపుమనిప్రార్థించు నిమోజనునిమగవేసముతో లూసి యసుకోల్యుచేరుమనియుపదేశించి పైసానియోసిగ్గైనియున్నకేగుట క్లో టనుఇమోజనునిఁగలిసికొనుటకై లియోనాటసునియుఁడుషు ధరించుకొనిమి ల్ఫర్డునకుఁబోవుట మగవేసమూనినయిమోజనుఁ బెలేరియసుకొండగుహా లోనత్కరించుట లియోనాటసునిఁ జంపుటకుమిల్ఫర్డు కొండగుహాన్నవిరో సించితన్నాటుఁబలికిన క్లోటెనుని గైడేరియస్సుచంపుట పైసానియోతనకు రాణి యొసఁగిన విషమూలికగ్బశలికఁగొన్నప్పుడు భుజించినాడోగ్యమి దునని చెప్పితదాయిమోజనుకిచ్చెంచె నాపెదానిగొండగుహాలో నువమో గించి మూర్చిల్లినపుడదిచావుగాభావించి గైడేరియస్సార్వరాగస్సులు మి గులశోకముతో నాపిను క్లోటెనుశిరముస్నచోటులాలుకప్పివిడుచుట ఇమో జన్మమూర్ఛఁ దేఱితనసాధునియుడుపుగల క్లోటనని దేహముఁగాంచి తనసాథు నిశిరముగాభ్రమసియుండుపైసోలుట లూసియస్సుబ్రిటన్దేశముపై దం డెత్తివచ్చుచు యిమోజనున్దనసేవకునిగాఁదీసికొనుట లియోనాటస్సిమో నుంబంపి యాత్తకూతమువహించితనకంపించిన చెఱుకుగుడ్డలుం జూచిపోగ

లుమనిటలీసైనికులతోఁ దాఁజేరిదుస్తులుమార్చుకొని సామాన్యునివలెబ్రి టన్సేనతోఁ గలసియిటాలియన్సేనతో బోరనిశ్చయించుకొనుట గైడీరి యస్సార్విరాగస్సులు బ్రిటన్సైనికులలోఁజేరి యిటాలిసేనతోఁబోరుట ఇటాలియన్సేనతో వచ్చిన ఇయూచోమోతో లియోనాటస్సు పోఁరాడించు ట బ్రిటన్సైనికులు పలాయితులగుచుండుటయు సింబెలైనుని విడిపించుటకై శత్రులనెదిరించి సింబెలైనునువిడిపించి లూసియస్సుంబందీగాఁజేకొనుట లి యోనాటస్సు రోమసైనికవేషముతో బ్రిటన్సైనికులలోఁబడుట న్యాసి న్సింబెలైనుకారాగృహమునను౦దీయుంచుటకాజ్ఞాపించుట కార్నేలియస్సు సింబెలైనుతో రాణివిషముఁగ్రోలి మృతిచెందెననియుఁ జచ్చిపోవుచున్న ప్పుడు తనతప్పులొప్పుకొనుటలో రాజుపైదనకుగల సింతయు నిష్టము లేక త నకీ విషమిడిచంపఁదలఁచెననియు నిమోజనుకు విషమిచ్చి చంపించెననియు క్లో టెనుకాన్పింపమినిరాశచెంది తామడిసెననియు నాపెచెలికత్తెలనాసత్యము పెట్టివిన్నవించుట రాజాజ్ఞచేమఁబలిపింపఁబడిన లియోనాటస్సులూసి యస్సియూచోమ్ర శోదెగాఁడిమోజిన్మొదలగు రోమనుబందెలతో రాజసన్ని ధింజేరుట సింబెలైనులూసియస్సుమొదలగు రోమనుబందెలనవలోకించఁ టానినవుడు లూసియస్సు తనసేవకుఁడు ఫైడెలును మాత్రముకాపాడఁ బ్రార్థించుట సింబెలైను ఫైడెలునుఁ ప్రీతుకనిచ్చి కోరినవరమిచ్చెదఁగోరు మనుట ఇమోజన్ లియోనాటిస్సు బెలేరియస్సు గైడీరియస్సార్విరాగస్సులు పె సానియో ఇయూచోమ్రలసంగతిబయల్పడుట లూసియస్సుతో సింబెలైను సంధిచేసికొనుటయును.

(7) హామ్లెట్టు ఈనాటకము పీఠికయందువివరింపబడెనుగాన నిచట వ్రా యబడలేదు

(8) జూలియస్సీజారను నాటకమున వచ్చువేషములు

జూలియస్సీజారు-ఆక్టేవియస్సీజారు-ఆంటోనీ-లెపిడియస్సులు రాజ్యాధికా రులు

సిసరో-పబ్లియస్సు-శేనాటుసభ్యులు
బ్రూటస్సు- కేషియస్సు- కాస్కా-ట్రెబోనియస్సు-లిగారియస్సు-డెసియ
స్బ్రూటస్సు-సింబరు
సిన్నాలుజూలియస్సీజారు నిర్ద్వేషులు
ఫ్లేవియస్సు-మరుల్లస్సులు-ప్రజాప్రతినిధులు
అంతర్మిడోరస్సు-తాంత్రికుడు
సోదెచెప్పువాఁడు
సిన్నా-కవి-మరొకకవియు
లూసీలియస్సు టిటీనియస్సు-మెస్సాలా-చిన్న కేటో-వలమ్నియస్సులు
బ్రూటసు కేసియస్సులకు విహితులు
వర్రో క్లీటస్సు క్లాడియస్సు స్ట్రాటో లూసియస్సు డర్డానియస్సులుబ్రూ
టసునిసేవకులు
పిండారస్సు కేసియస్సుని భృత్యుఁడు
కాల్పూర్నియా సీజారునిభార్య
పోర్షియా బ్రూటసునిభార్య

ప్రజాప్రతినిధులు పౌరులు ద్వారికులు భృత్యులు మొదలగువారు రంగస్థలము నాటకమందు చాలవఱకు రోమునందునుఁదరువాత సార్డిస్సు చెంత మఱియు ఫిలిప్పియొద్దను— కథ.

ఫ్లేవియస్సు మరులియస్సులు సీజారుజయమునకలరు ప్రజలనిరుత్సాహపఱచుట సీజారు అండోని కాల్పూర్నియా పోర్షియా డేశియస్సు సిసరో బ్రూటస్సు కేసియస్సు కాస్కాలు కొందఱిపౌరులతో నూరేగుచుండనొకసోదెగాఁడు సీజారునకు రాబోవుముప్పుగాచుకొమ్మనిచెప్పుట కాస్కా బ్రూటస్సులుసీజారునకు జరుగుగౌరవమునకోర్వలేక పలువిధముల నొగులుట కాస్కా కేసియసుసిన్నాలుసీజారుని గొప్పకోర్వక బ్రూటసునకతనిపై మఱింత ద్వేషము కలిగింపయత్నించుట బ్రూటస్సుసీజారుని రాజుకాబోవుట కోర్వకుంట కేసియస్సు కాస్కా డేసియస్సు సిన్నా మెటిల్లసు

న్ను సింబరు ట్రెబోనియస్సులు రాత్రి బ్రూటసునితోఁ జేరుకొని మఱునా డుసీజరుని బొడుచుటకు నిశ్చయించుకొని కాల్పూర్నియా దుస్స్వప్నములువ చ్చెఁగాన నీవు సభకుఁబోరాదని వారించుచుండఁగా వినకున్న సీజరుని బెల్లించి సభకుఁబిలిచికొనిపోవుట ఆర్టిమిడోరస్సు సీజరునకు బ్రూటస్సు కేసియస్సు కాస్కా సిన్నా ట్రెబోనియస్సు సింబరు డేసియస్సు లిగారియస్సులను దుష్టాష్టకము వెంగోఁజేసెదరని పత్రము వ్రాసి దారిలోనిచ్చుటకు సిద్ధము గానుండెనుఁగాని సీజరునది శత్రువులుచూడనీక తొందరతో సభకుఁగొం పోయి పొడిచిచంపుట బ్రూటస్సు జనసంఘముతో ప్రజాక్షేమమునకై కాసీజరుంజంపవలసివచ్చెనని యుపన్యసించుట అంటొనితన యుపన్యాసముచే ప్రజల సీజరుని శత్రువులపైఁ బురికొల్పుట రణరంగమున శత్రువులు జయమం దుచున్నారనుకొని కేసియస్సు తనకత్తితోఁ బొడుచుకొని మడియుట కేసియస్సు టిటీనియస్సు బ్రూటస్సులు శత్రువులు తమపైఁ దఱికివచ్చిన పుడు నిరాశచెంది తమకత్తులతోఁ దమ్ముఁబొడుచుకొనిచచ్చుట అంటనీ బ్రూటసుని యోగ్యతఁ గొనియాడుట,

(9) నాల్గవహెన్రీమహారాజు మొదటిభాగమను నాటకమున వచ్చు వేసములు

నాల్గవ హెన్రీమహారాజు
వేల్సుయువరాజగు హెన్రీ లంకాస్టర్యువరాజగు జాను వీరిద్దఱు నాల్గవ హెన్రీకొడుకులు
వెస్టుమోర్లెండు
బ్లెంటు
వర్సెస్టరు ప్రభువగుపర్సీ
నార్తాంబర్లెండు ప్రభువగుపర్సీ
హాట్స్పరను పేరందిన హెన్రీపర్సీ నార్తాంబర్లెండు ప్రభునికొడుకు
మార్చిప్రభుఁడగు ఎడ్మండ్ మార్టిమరు
యార్కుగురువగు స్క్రూపు.

పోయిన్సు
పీటో
షాలోసైలెన్సులు పల్లెటూరి న్యాయాధికారులు
డేవీ షాలో సేవకుడు
మౌల్డీ షాడో వార్టు ఫీబుల్ బుల్కాఫులు క్రొత్తగాఁ జేరిన కాల్బంట్లు
ఫాంగ్స్నేరు అధికారి యుద్యోగులు
పరివాదు
నార్తంబర్లండుని భార్య
పెర్సీభార్య
క్విక్లీ పూటకూళ్ళమ్మ
డాల్టియరుషీటు

ప్రభువులు పరిచారకులు ద్వారపాలకుఁడు అధికారులు సైనికులు దూతలు పనివాండ్రు బంట్రోతులు సేవకులు మొదలగువారు నటుఁడు కథావసానకుఁడు రంగము ఇంగ్లాండు — కథ ♦

నార్తంబర్లెండుప్రభువు తనకొడుకగు హాట్స్పరు యుద్ధమునఁ జచ్చెననియు పర్సీసైన్యము హతమాయెననియు నాల్గవహెన్రీ మహారాజు జయమందెననియు విని దుఃఖించుచుండఁగా సేనగూర్చుకొని నాల్గవహెన్రీమహారాజుపై దండెత్తుట యార్కు ఆర్చిబిషపు గురువు హేస్టింగ్సులను లంకాస్టరుప్రభువు రాజకుమారుఁడు సంధికై పిలిచి యుద్ధమునకు వారిసైన్యము చెల్లిపోవునట్లుచేసి మోసముచేసి వారిని బంధించుట కారాగృహమునకుఁ బంపుట మరణశిక్ష నాల్గవహెన్రీమహారాజునకు నార్తంబర్లెండుప్రభువు బార్డాల్ఫుప్రభువుపై సైన్యముతో గూడ దాడిచేసి వోడించెనని తెల్పుట మిక్కిలి జబ్బుపడియున్న తండ్రియొద్దనుండు వేల్సుయువరాజు కిరీటము తీసికొనిపోవఁగా మూర్ఛనొందిన వేల్సుని నాల్గవహెన్రీమహారాజు తనకొడుకులతో ధనాశగాచేసి యుపన్యసించుట మరణించుచు తనపోతివా యింగ్లాండ అపడినావేమనిరాజు గంటలో నిరాతంకముగా మిక్కిలియుల్లాసముతో సి

వు నామ్యృతిం గాంచి మకుటముధరింపఁగలవృకదాయనుతండ్రితో వేల్సు యువరాజు తనమాపణము చెప్పుకొనుట వేల్సు యువరాజు నాల్గవ హెన్రీ మహారాజు గతించినపిదప నైదవ హెన్రీ మహారాజగుట ఫాల్ స్టాఫు మొదలగు తనపూర్వస్నేహితుల నైదవ హెన్రీ మహారాజు తన పురమునుండి వెడలఁగొట్టించుట ఎలిజబెత్తురాణికి క్షేమముగోరుచు నర్తకుఁడు నాటకముముగింపుఁ దెల్పుటయును

(11) అయిదవ హెన్రీ మహారాజను నాటకమునందలి వేసములు

అయిదవ హెన్రీ మహారాజు

గ్లాసెస్టర్ ప్రభువు బెడ్ఫర్డు ప్రభువును అయిదవ హెన్రీ మహారాజునకు సోదరులు
ఎక్సిటర్ ప్రభువు అయిదవ హెన్రీ మహారాజునకుఁ బినతండ్రి
యార్కు ప్రభు వైదవ హెన్రీ మహారాజునకు సన్నిహితజ్ఞాతి
సాలిస్బరీ వెస్టుమోరు ఆర్విక్కు ప్రభులు
కాంటర్బరీగురువు
ఎలై గురువు
కేంబ్రిడ్జిప్రభువు
స్క్రూపుప్రభువు
సథామస్ గ్రే
సథామస్ ఎర్పింఘము గోవరు ఫ్లూయెల్లను మేక్మోర్రిసు జామీ అయిదవ హెన్రీ మహారాజు సేనాపతులు
బేట్సు కోర్టు విలియమ్సులను సేనాపతులక్రిందిభటులు
పిస్టలు నిము బార్డాల్ఫు
బోయి
వార్తచాటువాఁడు
ఫ్రాన్సురాజు
ఫ్రెంచియువరాజు

బంగారంటి [illegible] యున్న పూర్వము [illegible] పురుషులు
[illegible]రించి భటుడు
చాంబరొ [illegible] స్త్రీలు [illegible]రించిన పరి[illegible]లు
[illegible] [illegible]రించిన [illegible] వసుడు
[illegible] యెరు రాజపరి[illegible]
[illegible] మహారాజు [illegible] పాత్రలు
[illegible] ధరిస్తున్న రాజభార్య
[illegible]ను [illegible] ధరిస్తున్న రాజులకు [illegible]
[illegible] తెలిసి [illegible] ను చెలికత్తె

[illegible] పురుషులు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] లు [illegible] [illegible] లు [illegible] ధరిస్తున్నారు— [illegible] •

కాంటర్బరీగురవు వెలిగించుచుండ [illegible] శ్రీమహారా జు [illegible] వచ్చినారని సంభాషించుకొనుట అయినను [illegible] శ్రీమహారాజు మం త్రులతో నాలోచించి [illegible] నుండి వచ్చిన [illegible] రాజునకు [illegible] [illegible] తెల్పుచునుట [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] శ్రీమహారాజు చంపించుటకా లోచించుట అయినను [illegible] శ్రీమహారాజు తన సైన్యము [illegible] దేశములో [illegible] పట్టణ[illegible] [illegible] కొనుట [illegible] నెలసులు [illegible] [illegible] సేనానాయకుడకొనుట అయిదవ [illegible] లేసను పట్టణము [illegible] [illegible] సైన్యము [illegible] [illegible] శ్రీమహారాజునకు [illegible] కూతురగు [illegible] భార్యగా సమర్పించి సంధిచేసికొనుటయును

(12) [illegible] మహారాజు నాటకము మొదటిభాగమున వచ్చు వేష ములు

[illegible] మహారాజు

గ్లాస్టరుప్రభువు రాజపినతండ్రియుం బోషకుఁడు
బెడ్ఫర్డుప్రభువు రాజపినతండ్రియు ఫ్రాన్సుదేశపరిపాలకుఁడు
ఎక్సెటరు రాజ మేనమామ కాఁబోవుప్రధానగురువు
జాన్బోఫర్టు కాఁబోవుసోమర్సెట్టు ప్రభువు
రిచార్డుప్లాంటెజినెట్టు కాఁబోవు యార్కుప్రభువు
వార్విక్కుప్రభువు
సాలిస్బరిప్రభువు
సఫల్కుప్రభువు
టాల్బట్టు కాఁబోవుష్రూస్బరిప్రభువు నతనికొడుకు టాల్బట్టును
ఎడ్మండుమార్టిమరు మార్చిప్రభువు
సర్జాన్ఫాస్టాల్ఫు
సర్విలియంలూసి
సర్విలియంగ్లాన్సుడేలు
సర్టామస్గార్గ్రేవు
పెత నగాఁడు
వుడ్విల్లి కోటకధికారి
వర్నను యార్కుపక్షమువాఁడు
బాసెట్టు లాంకస్టరుపక్షమువాఁడు
న్యాయవాది మార్టిమరునిగాచువాఁడు
చార్లెసు కాఁబోవుఫ్రాన్సురాజు
రేనియరు ఆంజూప్రభువు మఱియుఁ పేరునకు మాత్రము నేపిల్సురాజు
బర్గండీప్రభువు
అలెంకనుప్రభువు
ఆర్లియన్సు జారపుత్రుఁడు
పేరిసు రాజప్రతినిధి
ఫిరంగులుకాల్చువాండ్రపైనధికారియు నతనికొడుకును
బోర్డోలోని సేనానాయకుఁడు
ఫ్రెంచిచిత్తలారి ద్వారపాలకుఁడును

మానవరి గవర్నరు ఫ్రుసెల్లీ ఫ్రెంచి
మాన్సియర్లు ఫ్రెంచి సేనాపతులు హైదరాబాదు నవాబుగారి ప్రతినిధి
అపరూప యువమానుషాలు
ఫ్రుసెల్లీ

ప్రభువులు కోటకాపులు ప్రాగ్దావసాలు అశ్వికులు సైనికులు దూతలు భృత్యులు ఫ్రుసెల్లీ కగపడుదయ్యములు రంగము కొంత యింగ్లాండులో మరి కొంత ఫ్రాన్సులో — కథ ◆

ఇంగ్లాండు గోత్రుడు ఎక్సెటరు ప్రభుఁడు వార్విక్కు ప్రభువు వించెస్టరుగురువు ప్రా ప్రావహాఁసు మొదలగువారైదవ హెన్రీమహారాజు చావునకు విచారించుట ఫ్రాన్సుదేశములో ప్రవేశించి యువరాజు రాజు కాఁబడి యింగ్లీషువారి ప్రదేశము లాక్రమించుకొని యింగ్లీషు సైన్యమును ధ్వంసము చేసినట్లు వార్తలు చెప్పఁగా బెడ్ఫర్డు పదివేల సైనికుల వెంటఁబెట్టుకొని ఫ్రాన్సునకు పోవుట గ్లోస్టరు మొదవ హెన్రీమహారాజు కొడుకు నాలవ హెన్రీ మహారాజుగారి పట్టాభిషేకమునకుఁబోవుట ఎక్సెటరు పసిబిడ్డఁడగు నాలవ హెన్రీ మహారాజు రక్షణమునకై యుద్యోగమునకుఁబోవుట ఎల్గాముమండి బాలుఁడగు నాలవహెన్రీ మహారాజునకు సంగలించుటకై విన్చెస్టరుపోవుట ఫ్రాన్సులోచార్లెస్సు అలెంకను రేగ్నియరు లింగ్లీషు సైనికులచే నోడింపఁబడి పరాజయము నొందుట ప్రభువులచే తిప్పఁబడినపుడు ఫ్రుసెల్లీ సాయమునఁ దిగి యుద్ధము నారంభించుట గ్లోస్టరు వించెస్టర్లు శిశువగు నాలవ హెన్రీ మహారాజు న్యాయసేనపరుచుకొనుటకన్యోన్యము వాదాడుకొనుట ఫ్రాన్సులో సెలిస్బరి గారు గెలుపులు యుద్ధమున మరణించుట ఫ్రుసెల్లీ ఘోరయుద్ధముచేసి యింగ్లీషు సైనికులాక్రమించిన స్థానమునను పట్టణముదిరిగి ఫ్రెంచిరాజునకు శ్వాసము సేయుట సైలంటను ఫ్రాంబలి ప్రభువులు రెండు తెగలై పరస్పర విరోధులగుట ఆరవ హెన్రీమహారాజు గ్లోస్టరు విన్చెస్టరుగురువు యార్కు సఫక్కు సోమర్సెట్టు వార్విక్కు ఎక్సెటరు వర్నను బేస్సెట్టు మొదలయిన దక్షిణవారు ఫ్రాన్సుదేశమువారిలోనియుద్ధమునకేగుట టాల్బట్టు తన సైనికులతో వారింకేగుటయు సా

స్రీమహారాజు కేంబ్రిడ్జను షూస్బరి ప్రభువుగాఁ జేయుట ౭ శ్రీమహారాజు ఫ్రాన్సునకుఁగూడ నభిషిక్తుఁడై ఫాస్టోల్ఫి యుద్ధమునఁబిఱికియై పారిపోయినందుకై దేశమునుండి వెడలఁగొట్టు హెన్రీమహారాజెఱ్ఱగులాబుఁదాల్చుకొనుట టెల్బట్టు తనకొడుకుతోఁగూడ రణరంగమున మడియుట సఫల్కు మార్గరెట్టను కన్యకస్వంబదెగా రణరంగమునఁబట్టుకొని యామెను హెన్రీమహారాజునకుఁ బెండ్లిచేయుట కామెతండ్రి నొప్పించుటచారల్సు హెన్రీమహారాజునకులోనై ఫ్రాన్సుదేశమును హెన్రీమహారాజునకుఁ బ్రతినిధిగాఁ బరిపాలించుట కంగీకరించి సంధిచేసికొనుట- మార్గరెట్టునుఁదోడ్కొనివచ్చి తనకుఁ బెండ్లిసేయుటకై హెన్రీమహారాజు సఫల్కును ఫ్రాన్సుదేశమున కంపుటయు.

13 రెండవభాగమను నాటకమునందువచ్చు వేషములు

ఆఱవ హెన్రీమహారాజు
గ్లోస్టరు రాజుపినతండ్రి
విన్చెస్టరు గురుఁడు రాజుపెదతండ్రి
యార్కుప్రభువు ఎడ్వర్డు రిచార్డులతనికొడుకులు
సోమర్సెట్టు సఫోల్కు బకింగాము క్లిఫర్డుప్రభువులు రాజపక్షమువారు
సేలిస్బరీ వార్విక్కుప్రభులు యార్కుపక్షమువారు
స్కేల్సుప్రభువు దుర్గాధ్యక్షుఁడు
సేప్రభువు
స్టాఫర్డుహంఫ్రీ అతనితమ్ముఁడువిల్యముస్టాఫర్డు
సర్జాన్ స్టాన్లీ
వాల్టరుహ్విట్మోరు
సముద్రనౌకాధికారి కర్ణధారుఁడు సేవకుఁడు
సఫోల్కు బందెలుగాఁబట్టుకొన్న ఇద్దఱుతగుమనుష్యులు
వాక్సు
హ్యూము సౌత్వెల్లులు గురువులు

రోగరు బోలింగుబ్రోకు గారడీవాఁడు వానిచే రావింపఁబడిన పిశాచము
హార్నరు శస్త్రకారుఁడు పీటరు వాని సేవకుఁడు
ఛాతాము లేఖరి
సెంటాల్బను గ్రామాధికారి
సింపుకాక్సు మోసగాఁడు
కేడు వానివెంబడినున్నవారు జార్జిబీవిసు జాన్‌హాలెండు డిక్కనుకసాయి
స్మిత్తను సాలెవాఁడు మైకేలు మొదలగువారు
ఐడెను కెంటిషుతగు మనుష్యుఁడు
ఇద్దరు ఘాతుకులు
మార్గరెట్టు ఆఱవ హెన్రీమహారాజు భార్య
ఎలీనరు గ్లోస్టరుపత్ని
జోర్డేను మంత్రకత్తె
సింపుకాక్సు వానిభార్యయు

ప్రభువులు దేవులు పరిచారకులు వార్తావహులు మానవిచేసికొనువారు ఆల్డర్మెన్ను బిళ్ళబంట్రౌతు అధికారి ఉద్యోగులు షెరీఫు పనిసేయుకొను వాండ్రు డేగవేటకాండ్రు రక్షకభటులు సైనికులు దూతలు మొదలగు వారు రంగము ఇంగ్లాండుయొక్క నానావిధ దేశములు — కథ.

మార్గరెట్టును హెన్రీమహారాజు పెండ్లాడుట గ్లోస్టరు మొదలగు కొందఱికి నిష్టములేమి మార్గరెట్టు సఫోల్కును గ్లోస్టరు మొదలగు కొందఱి ప్రభులను ధ్వంసముకావించుటకు నిర్ణయించుకొనుట రాణి గ్లోస్టరుభార్యను దేశమునుండి వెడలగొట్టుట మఱిగ్లోస్టరుని యధికారములను లాగుకొనుటయు యార్కు, వించెస్టరు గురువు సఫోల్కు రాణియు గ్లోస్టరుపై రాజద్రోహము నేరము మోపి యతనిం జెఱసాలనుంచుట రాజు గ్లోస్టరు చెఱనుంట విని శోకొప్పుకొని దుఃఖించుట వించెస్టరు గురువు సఫోల్కు యార్కు రాణియు గ్లోస్టరుని జంపుటకు నిశ్చయించుకొనుట ఐర్లాండు దేశపుజను లింగ్లీషువారిపై తిరుగుబాటొనర్చిరను మాటవిని యార్కును సేనను గూర్చుకొని

స్మైరేండు పైనేషుని తక్కినప్రభువులు పంపనుద్దేశించినప్పుడ దేశమంతయు
మని యార్కుతో రాజగుటకు నిర్ణయించుకొనుట సఫాల్కు గోస్టరుని ని
దూషించుచుండగా చెఱసాలలో జంపించుట ఆసంగతి బయల్పడగా ప్రజల
కోరిక పై రాజు సఫాల్కును దేశమునుండి వెడలగొట్టుట కాజ్ఞ యిడుట రాణి
సఫాల్కుని శిక్షింపవద్దని రాజును బతిమాలుకొనుట వించెష్టరు గురువు
వెఱ్ఱిచచ్చుట కెంటువద్ద నౌకాధికారి సఫాల్కుం బట్టుకొని యతని
శౌర్యమును సైత్తిపొగడుచు జంపుట రాజ్యము పైదిరుగుబాటొనర్చిన కే
డు మొదలగువారిచే స్టాఫర్డు తని తమ్మునితో జంపబడుట కేడు మార్టి
మర్ ప్రభునామము వహించి రాజగుటకు నిశ్చయించుకొనుట రాజపక్షి
కులకు జడిసి రాణితో కిల్లింగ్వర్తునకు బారిపోవుట కేడాజ్ఞచే సే ప్రభు
వల్లనితో గూడ జంపబడుట బకింగాము మసలిక్లిఫర్డు సైన్యముతో వచ్చి
కేడు సైనికులను మంచిమాటలతో లోబరుచుకొనుట కేడు పారిపోవుట
యార్కు ఐర్లాండునుండి సైన్యముతో వచ్చి సోమర్సెట్టును రాజునుండితొ
లగింపకున్నచో నున్నాడని దూతలు రాజున కెఱిగించుట రాజు సోమర్సెట్టు
నొక్కండును చెఱసాలకనుపుట ఐడెనుతనతోటలో డాగిన కేడుని జంపుట
యార్కు తనకొడుకులగు ఎడ్వర్డు రిచార్డుల వార్విక్కు సాలిసుబరీలను స
హాయులుగా గైకొని రాజ్యమాక్రమించుకొనుటకు యుద్ధసన్నద్ధుడౌట
సెంటాల్బన్సు రణరంగమున క్లిఫర్డుం జంపుట క్లిఫర్డుకొడుకు తన తండ్రి దే
హముం గొనిపోవుట రిచార్డు సోమర్సెట్టుం జంపుట లండనుపురికి బారి
పోయిన రాజుం బట్టుకొనుటకు యార్కు తనకొడుకులును వార్విక్కు సా
లిస్బరీలును వెంటందఱుముటయును

ఆరవ హెన్రీమహారాజు

(14) మూడవ భాగమను నాటకమునవచ్చు వేషములు

ఆరవ హెన్రీమహారాజు ఆతనికొడుకు యువరాజగు ఎడ్వర్డు
పదునొకండవ లూయి ఫ్రాన్సురాజు

సోమర్సెట్టు ఎక్సెటరు అక్సుఫర్డు నార్తాంబర్లెండు వెస్టుమోర్లెండు క్లి-
ఫర్డు ప్రభువులు రాజపక్షమువారు
యార్కు నాల్గవ యెడ్వర్డు రాజు కాబోవు ఎడ్వర్డు రిచర్డు ప్రభువగు నితని పుత్రు-
డుం గాబోవు క్లారెన్సు
ప్రభువగు జార్జి కాబోవు గ్లోస్టరు ప్రభువగు రిచర్డు యార్కు కొడుకులు
నార్ఫాల్కు మాంటేగు వార్విక్కు హేస్టింగ్సు ప్రభువులు యార్కు పక్ష-
మువారు
సర్ జాన్ మార్టిమరు సర్ హ్యూగ్ మార్టిమరు యార్కు పిన తండ్రులు
రిచ్మండు ప్రభుడగు హెన్రీ యొక యౌవనుడు
రివర్సు ప్రభువు గ్రే రాణి సోదరుడు
స్టేన్లీ
మాంటి గోమరి
సోమర్విల్లి
రట్లండు గురువు
యార్కునందలి యజమాని
దుర్గాధ్యక్షుడు
ఒక ఘనుడు
ఇద్దరు కావలివాండ్రు
ఒక వేటకాడు
తండ్రిని జంపిన కొడుకు
కొడుకుం జంపిన తండ్రి
మార్గరెట్టు రాణి
కాబోవు నాల్గవ యెడ్వర్డు రాణియగు గ్రే దొరసాని
బోనా ఫ్రెంచి రాణికి సోదరి

భటులు హెన్రీ మహారాజునకు నెడ్వర్డు మహారాజునకుం బరిచారకులు దూతలు కావలివాండ్రు మొదలగువారును. రంగము ఇంగ్లండు మరియు ఫ్రాన్సు—

యార్కు ఎడ్వర్డు రిచార్డు సాల్సుబర్కి మాంటేగు వార్విక్కు మొదలై
యుండు వక్కీనవారు తెల్లగులాబీపూలు తమచేతులం బట్టుకొని రాజసభకు వ
చ్చుట యార్కు సింహాసనముపైఁ గూర్చుండుట హెన్రీమహారాజు క్లిఫ్ఫ
ర్డు నార్తంబర్లెండు వెస్టుమోర్లెండు ఎక్సెటరు మొదలయినవారు ఎఱ్ఱ
గులాబీపూలు పట్టి రాజసభకువచ్చుట ఉభయపక్షములవారికి వాక్క-
లహముజరుగుట హెన్రీమహారాజు తాబ్రతికినంతవఱకు మాత్రము రా
జపదవి ధరించుటకు నదవయార్కు నతని తర్వాత రాజగుటకు ఒ
ప్పుకొనుట ఉభయపక్షములవారలు మైత్రిఁ గొనసంగీకరించుట మార్గరేటురా
ణి యాజ్ఞ నిందించి తనకొడుకుతో సైన్యముఁ గూర్చుకొని యార్కుతో యుద్ధ
ము చేయుట క్లిఫర్డు రట్లెండుం జంపుట యార్కుపక్షమువారోడిపోవు చుం
టయుఁ దనపినతండ్రి యిరువురుం జంపఁబడుటయుఁ గని యాసిలిసిలి శ
త్రులచేఁ జిక్కుట మార్గరెట్టు యార్కును దెప్పిదెప్పి పొడిచి చంపుట క్లిఫర్డు
రణరంగమున పడియుట యుద్ధమునఁ బరాజితుఁడైన యాఱవహెన్రీమహా
రాజు మాఱువేషముతో నుండి శత్రువుచేఁ బట్టుబడుట నాల్గవయెడ్వర్డు మ
హారాజు ముగ్గురుపిల్లలుగల యొక వితంతువును వలచి యామెపెండ్లి రాణిగాఁ
జేయఁగోరుట గ్లోస్టరుప్రభువు తాను రాజుగాఁ గోరుట వార్విక్కు ఫ్రెంచిరా
జతో నాల్గవయెడ్వర్డు మహారాజునకుతని చెల్లెలను పెండ్లిచేయుమని యడు
గుట మార్గరెట్టు తనకుమారుని కాప్పునట్లును వెంటఁ దీసుకొని ఫ్రెంచిరాజు
నంతనకు సాయపడుమని యడుగుట నాల్గవయెడ్వర్డు మహారాజు ఆఱవహెన్రి
మహారాజును కారాగృహమునను౦చుట నాల్గవయెడ్వర్డు గ్రేదొరసాని
పెండ్లాడిన వార్త తెలిసి పిదప వార్విక్కు మార్గరెట్టులు మైత్రింబొంది ఫ్రెం
చిరాజు సాయము సైన్యముఁ దెచ్చుకొని నాల్గవయెడ్వర్డుపైకి వచ్చుట వి
ధవనుం బెండ్లాడి యామెసోదరునకు మఱి యామె కుమారునకుం దాము వ
లచిన కన్యలం బెండ్లిచేసినందునకు రాజుపై క్లారెన్సుగ్లోస్టరు ప్రభువు
లసహ్యపడుట ఫ్రెంచిరాజు కోపమున తనపై సేనలు పంపుచున్నాఁడనియు
ఫ్రెంచిరాజు చెలియలు తనకై పెండ్లిమానెదనని యొట్టుపెట్టుకొనెననియు
వార్విక్కు మార్గరెట్టులు మైత్రింబొందిరనియు వార్విక్కు తన్నురాజపదవి
నుండి తప్పించఁబూనెననియు వారికిఁ గూఁతు నడ్వర్డుయువరాజు పెండ్లి

కూడుననియు నాగ్గవయొద్వ్యస్తమహారాజు ప్రమాణముచేసి యుద్ధ మగుట వార్విక్కు రెండవకుమార్తెం బొందెదనని క్లారెన్సు తనయన్న యగురాజతో విడఁబడి సోమర్సెట్టుతోఁగలసిపోవుట గ్లాస్టరు తనకోరిక ము నెఱవేర్చుకొనుటకై రాజుపక్షమునవలంబించుట వార్విక్కు క్లారెన్సు సోమర్సెట్టు ఆక్సుఫర్డులు శిబిరమునఁ నిద్రించుచున్న రాజును ... చ్చిపట్టుకొనుట చెఱనున్న గ్లాస్టరు హేస్టింగ్సులు పరుగెత్తిపోవుట ఎలిజబెత్తు రాణియనుపేరందిన నాగ్గవయొద్వ్యస్తమహారాజుభార్య తనగర్భము రక్షించుకొనుటకై సోదరునితో మఠములోఁ దాగుండుట గ్లాస్టరు హేస్టింగ్సులు నాగ్గవయొద్వ్యస్త మహారాజుం జెఱవిడిపించి తీసికొనిపోవుట ఆఱవ హెన్రీమహారాజు వార్విక్కు క్లారెన్సు మాంటేగు నెక్సెటరు మఱియు నాక్సుఫర్డులు ఫ్రాన్సునుండి సైన్యముకూర్చుకొనివచ్చుచు నాగ్గవయొద్వ్యస్తమహారాజం జయింప యుద్ధసన్నద్ధులగుచుండఁగా నాగ్గవయొద్వ్యస్తమహారాజు గ్లాస్టరు నాఱవహెన్రీమహారాజుంబట్టుకొని చెఱసాలకంపుట క్లారెన్సు తనయన్నయగు నాగ్గవయొద్వ్యస్తమహారాజు గ్లాస్టర్లతోఁగలసి వార్విక్కు నెదిరించుట వార్విక్కు నాగ్గవయొద్వ్యస్తమహారాజుచే యుద్ధమునఁ బోడువఁబడి మరణావేదనలోఁ దన స్థితిఁ దలఁచుకొని తిలడిల్లుట నాగ్గవయొద్వ్యస్తమహారాజు మార్గరెట్టు రాణిని సోమర్సెట్టు ఆక్సుఫర్డులను రణరంగమున బందీలుగాఁబట్టుకొని ఆక్సుఫర్డు సోమర్సెట్టులను చంపుటకాజ్ఞయిచ్చుట నాగ్గవయొద్వ్యస్తమహారాజు ఎడ్వర్డు యువరాజుం బొడిచిచంపి మార్గరెట్టును నిచటనుండి తొలఁగింపఁబడ నాజ్ఞయిచ్చుట. గ్లాస్టరు చెఱసాలకుఁ బరువిడి ఆఱవ హెన్రీమహారాజుం బొడిచిచంపుట నాగ్గవయొద్వ్యస్త మహారాజు సింహాసనముపైఁ గూర్చుండి తనతమ్ములతో ముచ్చటించుచుఁ దనరాణియగు నెలిజబెత్తుతో మఱియు నాపెయందుఁ దనకుఁబుట్టినపుత్రునితోడ సానందించుచు మార్గరెట్టురాణి ఫ్రాన్సునకుఁ బంప నాజ్ఞయిచ్చుటయును.

(౧౦) ఎనిమిదవ హెన్రీమహారాజు జీవచరిత్రమను నాటకమునవచ్చు వేషములు

ఎనిమిదవ హెన్రీ మహారాజు
వుల్సీగురువు
కాంపియస్గురువు
కాపాసియస్సు అయిదవచార్లెస్సునుండి వచ్చిన దూత
క్రాన్మరు కాంటర్బరీగురువు
నార్ఫోల్కు ప్రభువు
సఫల్కు ప్రభువు
బకింగాము ప్రభువు
సర్రీ ప్రభువు
రాజగృహాధ్యక్షుఁడు
గార్డినరు వించెస్టరుగురువు
లింకోలు గురుఁడు
అబర్గేవెన్నీ ప్రభువు
సాండ్సు ప్రభుఁడు
సర్హెన్రీ గిల్ఫర్డు
సర్తామసు లోవెల్లు
సరాంథనీడెన్నీ
సర్నికోలాస్వాక్సు
వుల్సీచేతిక్రింది యుద్యోగులు.
క్రామ్వెల్లు వుల్సీసేవకుఁడు
గ్రిఫిత్తు కేథరైనురాణికిద్వారపాలకుఁడు
ముగ్గురు తగుమనుష్యులు
గార్టరు ఆయుధరక్షకుఁడు
బూటసు రాజవైద్యుఁడు
బకింగాము చేతిక్రిందిపనివాఁడు
బ్రాండను మఱియొక యాయుధరక్షకుఁడు
సభా ద్వారపాలకుఁడు
ద్వారికుఁడు వానిసేవకుఁడు

గార్డినరును సేవకుండు వార్తావహుండు
కేతరైనురాణి ఏనిత్రవహెన్రీమహారాజుభార్య అనీయుల్లీనురాణికిచెలికత్తె
బల్లీనుమిత్రురాలగు నొకముసలియిల్లాలు
పేషన్సు కేతరైనుదాసి

ఇట్లుగ చెప్పలనుండు ననేకప్రభువులు దొరసానులు రాణికిపంపబడినటువంటి స్త్రీలు రాణికగపడుదయ్యములు లేఖకులుద్యోగులు రక్షకభటులు భక్షినభృత్యులు తరంగము లండను వెస్టమినిస్టరులలో ముఖ్యముగా నొకప్పుడు కింబాల్టనులోను— కథ ●

బకింగాముప్రభువును బర్గేవెన్నిప్రభువును కార్డినలువూల్సీ దౌర్జన్యమునకు లపోయుచు నాకస్మికముగా రాజాజ్ఞచే (జెలసాలనుంపింపబడుట రాజు [illegible] లనముఖమున వుల్సీప్రోత్సాహముచే బకింగాముచేబడిన యుద్యోగి బకింగామునకు రాజద్రోహపరియత్నమున్నదనిప్రమాణముచే సిచెప్పుట బకింగామునకు మరణశిక్షవిధించుట వుల్సీయొక్కదుష్ట [illegible] ను రాజుబల్లీనుంగాంచి మోహించుట వుల్సీపన్నిన కుట్రసాగిన రాజునకు తనతోడనుండి తనతో గాపురముచేయుచున్న కేతరైనకు పెండ్లి [illegible] సరికాదని రాజుతో దాంపత్యమునాడగదనియు వుల్సీదౌర్జన్యముచే [illegible] విచారించుటకు మిక్కిలియన్యాయముగ నంపదలోప్రమ [illegible] మును [illegible] వ్రియమహారాజ్య [illegible] ప్రేమను స్వల్పకాలిచుచున్న వుల్సీగుట్టు రాజెరిగి యామినిదా [illegible] మరి [illegible] వ్రయాగకొనుట వుల్సీ తామతగురువయ్యా [illegible] మండక రాజ్యకార్యములందరిలో పోయి [illegible] మిక్కిలి [illegible] ట కేతరైనునకు [illegible] పవలుపురి [illegible] కూతురుమాత్రిపు బిగుసుకుని [illegible] వుల్సీ [illegible] ద్వేషములు [illegible] రాజుగా [illegible] బల్లీనుంగా [illegible] భాగ్యురాలని తనకున్నమైత్రముననిపుడు [illegible] బల్లీనుయొక్కవివాహము రాజుపెద్దాదిరాణియగుట [illegible]

న్న కేథరైనుతో పుట్టిన తనయాధికారము దొలఁగి యాకస్మికముగా జబ్బుపడి మృతిఁజెందెనని చెప్పుట కేథరైను మృతిచెందుట క్రామ్వెల్లును రాజశత్రులనుండి కాపాడి యతనికి నతనిపై నేరములు మోపినవారికిని సఖ్యము సేయుట రాజునకు బుల్లెను రాణివలన గలిగిన కూఁతునకు క్రాన్మెరెలిజబెత్తని పేరిడుట యాపిల్ల జగత్ప్రసిద్ధి వడసి చిరము రాజ్యమేలి కన్యయై స్వర్గమున కేగునని పల్కుటయును.

[16] జాన్ మహారాజు చరిత్రము నను నాటకమునవచ్చు వేసములు

జాన్ మహారాజు అతనికొడుకు హెన్రీయువరాజు
ఆర్థరు బ్రెటన్ ప్రభువు
పెంబ్రోకు ప్రభువు
ఎస్సెక్సు ప్రభువు
సాలిస్బరీ ప్రభువు
నార్ఫాల్కు ప్రభువు
హ్యూబర్టు రాజగృహాధ్యక్షుఁడు
రాబర్టు ఫాల్కన్‌బ్రిడ్జి
ఫిలిప్పు ఫాల్కన్‌బ్రిడ్జి
జేమ్సు గర్ని ఫాల్కన్‌బ్రిడ్జిదొరసాని సేవకుఁడు
పాంఫ్రెట్టు పీటరు
ఫిలిప్పు ఫ్రాన్సు రాజు
లూయీ ఫ్రెంచియువరాజు
ఆస్ట్రియా రాజు
పాండూల్ఫు పోపుగురుఁడంపిన గురువు
మెలూను ఒక ఫ్రెంచి ప్రభువు
చాటిల్లను ఫ్రాన్సునుండి వచ్చిన దూత
ఎలీనరు రాణి రెండవ హెన్రీమహారాజు భార్య
కాన్స్టెన్సు ఆర్థరు తల్లి

ఇంగ్లాంచి కాస్టైలా ప్రాకూతురు
ఫిల్కు(గ్బ్రిష్టి దొరసాని

ప్రభువులు దొరసానులు అంగీర్సుపొరులు అధికారి వార్తాహరులు ఉద్యోగులు సైనికులు ఉపాత్రలు మఱియుఁబరిచారకులు రంగము ఒకప్పుడింగ్లాండులో మఱొకప్పుడు ఫ్రాన్సులోను— కథ •

హాంటింగ్లనురాజతో రాజుయొక్క-య్యప్న కొడుకగు నార్తంబరు నకు రాజ్యమానిచో నతని ఫేరించి రాజుయుద్ధమునన్ోడించెవన న్ని మని వన్నాటు జాన్ మహా రాజు ఫిలిఫ్ఫాన్కు-(గ్బ్రిష్టికి సకొనిచాఁకను పేకానఁగి నిసనాబు ప్రమంచు కొనుట జాన్మహారాజు ఫెంరించి రాజును ఫ్రాన్సుప్రభువు యుద్ధసన్నహ్వతులై బ్లాంచిన్లాయికి పెండ్లిచేసి ఫ్రాన్సులోని స్టుదింగ్లీషు సంగగాలు వారికిచ్చుటకు నార్తరుని బ్రిటగ్ని ప్రభువుగాఁ జేసి యతని సంస్థరుపట్టాభిషేకము చేయుటకుఁదామిరువురు ప్రతిజ్ఞ పొందుటకు సంధి చేసికొనుట త్రసకొడుకును గోసి రాజు చెప్పి ఇంగ్లాండు ఫ్రాన్సు రాజులు సంధి చేసికొనుటకు ఋక్కలికా ప్రసన్నుపాంగలితసతండి ప్రితో సట్లుచేయుట ధర్మముకాదని వాదించుట పాండల్ఫు పోపునకు విరుద్ధముగా జాన్మహారాజును నిగ్రహింపఁగా జాన్మహారాజు పోపు సంబంధము తన కెంతమాత్రమును లేదనుట పాండల్ఫు ఫిలిప్పును జాన్మహారాజు పైఁగత్తికట్టుమని పురికొల్పుట పోపు సైఁదనకుఁగలగౌరవముఁబట్టి ఫిలిప్పు జాన్మహారాజుతో యుద్ధము సేయుట జాన్మహారాజాతఁడు సమరాంగముసఁబట్టి కొనియతనిఁగడ తేచుఁడుమని హ్యూబర్టునకప్పగించి యెలినరు రిచాఁడు హ్యూబర్టు తల్లిఁ సింగ్లాండునకుముందుగాఁ బంపివైచి తాఁగొంచెసైన్యముతో విజయమంది యేగుట హ్యూబర్టు కాలినయినుముతో నార్తరుకనులుఁగాల్చి యతనిఁజంపఁబోయి కనికరమునట్లుచేయకుంట జాన్మహారాజు సింహాసనమంధుఁగూర్చున్న పుడు హ్యూబర్టువానితో నార్తరుచంపబడెనని చెప్పుట, అనంగతిబయల్పడఁగా సేలిస్బరి పెంబ్రోకులు మొదలగువారు కోపముతో లేచిపోవుట ఫ్రాన్సునుండి ధూతవచ్చి ఫ్రాన్సు వారిరహాముఁజచ్చెననియు లూయిస్ గొప్పసైన్యము-

త్రీవచ్చు మండెసనియును దెలియఁజెప్పగా జాన్మహారాజు భయపడుట ఆత్రఁడు చెఱసాలగోడదుమికి క్రిందపడిమృతిజెందుట పాండోల్ఫునకు జాన్మహారాజు తనకిరీటముకొసఁగి మఱలనతని యాశీర్వాదముతో దానిం గైకొనిపోవునకుఁ దానమ్రిడనని వాకొనిలూయిపైన్యమునన్మరలించు మనిబతిమాలుట రిచాడుడు వలనఁదిరిగి ప్రేరేపింపబఁడి జాన్మహారాజుయు ద్ధసన్నద్ధుఁడౌట పాండోల్ఫుమాటవినక లూయియుద్ధభేరిమోయింపఁ జేయుట. జాన్మహారాజు రణరంగమును డిజ్వరమునఁ గాగుచునొక మఠము నం సాపన్నియుంట రిచాడుడులోకైక వీరత్వముఁజూపి శత్రులనుఱుము నేయుచుంట మెలూనుమడిసెననియు సేలిస్బరీ పెంబ్రోకుప్రభులుతిరిగి జాన్మహారాజు పక్షముఁ బలంభించిరనియు సాయముఁ వచ్చుచున్న ఫ్రెంచియోడలు మునిఁగిపోయినవనియుదూతలూయితో చెప్పుట జాన్మహారాజొక సన్యాసితనకుఁ బెట్టినవిషము చేమృతిజెందుటయును

(17) లియర్మహారాజు దుఃఖాంతనాటకమునవచ్చు వేషములు.

లియరు బ్రిటనురాజు
ఫ్రాన్సురాజు
బర్గండీప్రభువు
కారన్వాలుప్రభుండు
ఆల్బనీప్రభువు
కేంటుప్రభువు
గ్లోస్టరుప్రభువు
ఎడ్గారు గ్లోస్టరుప్రభునికొడుకు
ఎండ్మండు గ్లోస్టరుప్రభుఁడుజారత్వమునఁగన్న కొడుకు
కూర్యరను రాజసభాసదుఁడు
ఆస్వాల్డు గనేరిల్లుకార్యధర్శుఁడు
వృద్ధుఁడు గ్లోస్టరునిరైతు
వైద్యుఁడు

విదూషకుఁడు
ఎడ్మండుచే నుపయోగింపఁబడిన యధికారి.
కార్డీలియాకు భృత్యుఁడగు నొకతగుమనుష్యుఁడు
వార్తావహుండు
కారన్వాలుని సేవకులు
గనేరిలు రీగను కార్డీలియాలు లియరుని కూఁతుళ్లు

లియరుతోఁ జేరిన శూరులు అధికారులు దూతలు సైనికులు మఱియుఁ బరిచారకులు రంగము బ్రిటను— కథ.

కారన్వాలాల్బనీల్భార్యలైన గనేరిరీగనులు తన పైఁ గల ప్రేమ తమ కెన్నఁ బడదని మిక్కిలి ప్రేమించితిమని ముఖస్తుతిచేయంగా లియరు మహారాజు యథార్థమాడిన కార్డీలియాపైఁ గోపించి తన రాజ్యమంతయుం దన పెద్దకూఁతుల కేపంచియిచ్చుట కార్డీలియా మిగుల యోగ్యురాలు యథార్థము పలుకు నాపె పైనల్కవలదను కెంటును రాజు దేశమునుండి వెడలఁగొట్టుట ఫ్రాన్సు రాజు కార్డీలియా యథార్థతకు మెచ్చి యుప్పుడాపె పెద్దరాణిగాఁ గైకొని తన దేశమున కరుగుట ఎడ్మండెడ్గారు వ్రాసినట్లొక పత్రమును వ్రాసి గ్లోస్టరుకుఁ గనుపఱ్చుట నీవు వృద్ధుఁడవైతివిఁక వ్యవహారము నేఁ జక్కఁబెట్టెదనను న్వవాందుఁ గాన్పింపగా గ్లోస్టరెడ్గారుపైనల్కఁబూనుట కెంటు మాఱువేసమున లియరునొద్ద సేవకుఁడై యుంట లియరు గనేరిలుచేఁ దిరస్కరింపఁబడి రీగను యొద్దకుఁ బోవుట రీగను గనేరిలు కలిసి తన్నిరస్కరించుట కోర్వక లియరు మహాత్మా కెద్దియుం దోఁచక వెఱ్ఱివాని వలె నట్లు కెంటు గ్లోస్టరు విదూషకులతోఁ బైకిఁ బోవుట రాజు కెంటు విదూషకులు గ్లోస్టరు చూపిన సౌధమున గాలివానలోనుంట ఎడ్మండు కారన్వాలులు గ్లోస్టరు రాజద్రోహిగా భావించి చెఱఁబూను కూఁతుళ్లకుట్రచేఁ జంపఁబడుటకు ద్వేషింపఁబడిన లియరు మహారాజును గ్లోస్టరు కెంటు విదూషకులు డోవరను స్థలమునకు మోసికొనిపోవుట కారన్వాలెడ్మండుల దౌర్జన్యముచే గ్లోస్టరు గ్రుడ్డిగావింపఁబడి డోవరు నకుఁ బంపఁబడుట కార్డీలియా తన మగండగు ఫ్రెంచిరాజుతోఁ సైన్యము

కూర్చుకొని తనపోషకులపై దండెత్తివచ్చి తనతండ్రిస్థానము నొద్దనుంచుకొనుట రీగను తనభర్త కెంటు సేవకునిచేఁ జంపఁబడినపిదప గనీరిలు వలచియున్న యెడ్మండుఁ దాఁ బెండ్లాడఁగోరి యతనికి వర్తమానమంపుట గ్లోస్టరాత్మహత్య చేసికొనుటకు మారువేషమున నున్న యెడ్గారుఁ సముద్రము నొరయు కొండశిఖరమున కెక్కించుమని బతిమాలి యతనిచే సమను నేలపైనఁ బడఁబడుచు వెఱ్ఱి పోవుచున్న లియర్ మహారాజుఁ గలసికొని పొగలుట గ్లోస్టరుం జంపవచ్చిన యూస్వాల్డుని యెడ్గారుఁడు చంపి వానిజేబులోఁ దనభర్తం జంపి తన్నేలుకొమ్మని యెడ్మండునకు గనీరిలు వ్రాసిన జాబు చదివికొని యబ్బురపడి గ్లోస్టరుని యుద్ధభూమినుండి తొలంగించి కాపాడుచుంట కార్డీలియా వైద్యునిచే సాధనము చేయించికొని స్వస్థచిత్తుఁడైన తనతండ్రితో సంభాషింపుట. రీగను గనీరిలు పైమరలుకొనరాదని యెడ్మండుని బతిమాలుట ఎడ్గారు మారువేషమున నాస్వాల్డు జేబులోని యుత్తరము నాల్బనున కిచ్చి పోవుట లియర్ మహారాజు కార్డీలియాతోఁ గారాగృహముఁ బట్టువడి యెడ్మండుచేఁ జెఱసాలఁ బంపఁబడుట తన్ను వంచించిన తనభార్యయగు గనీరిలుపై నాల్బను మండిపడుచూ నెడ్మండుపై రాజద్రోహము స్థాపించి యుద్ధమునకాహ్వానము సేయుట ఎడ్గారుఁ డెడ్మండుని దూషించుచు నేలఁగూల్చుట ఎడ్గారుఁ డాల్బనెడ్మండులతోఁ దనగుప్తచరిత్రము నొడవి తనతండ్రి నాఁ బలువిధములఁ గాపాడుటయు నొకయరగంటక్రిందట నతనికిఁ దాదయు బల్వఁడుటయుఁ గెంటుప్రచ్ఛన్నరూపమున లియర్ మహారాజునకు సేవయొనర్చుచుంటయును చెప్పుట రీగను గనీరిలు ద్వేషమునఁ జచ్చినట్లు ఆల్బనుఁ డెడ్మండెడ్గారుతో నుండిన సమాచారము వినుట ఎడ్మండు తనకుట్రచేత లియర్ కార్డీలియాలు చెఱసాలలోఁ జంపబడకుండ రేనితన్ప్రాణము కాపాడవలసినదని ఆల్బనుతోఁ జెప్పుట తన కౌఁగిటన్వచ్చిన కార్డీలియాపైకై దుఃఖించుచు లియర్ మహారాజాల్బనునొద్దఁ దను సేవించుచు వచ్చిన కెంటునో ల్చి మాట్లాడి దుఃఖవశమునఁ జల్బనుఁడు కెంటెడ్గారుల రాజ్యమేలుకొమ్మని చెప్పుటయును

(13) రెండవరిచార్డు మహారాజు దుఃఖాంతనాటకమునవచ్చు భూమికలు

రెండవరిచార్డు మహారాజు

లాంకాస్టరు ప్రభువగు జాన్ గాంటు
యార్కు ప్రభువగు లాంగ్లీ యెడ్మండు రాజపితృసోదరులు
హెర్ఫోర్డు ప్రభువు జాన్గాంటునకు కొడుకును భవిష్యత్తులో హెన్రీ
మహారాజునగు హెన్రీ బొలింగ్బ్రోకు
యార్కు ప్రభువు కుమారుడగు ఆమర్లీ ప్రభువు
నార్ఫోకు ప్రభువగు తామసు మౌబ్రే
సర్రీ ప్రభువు
సాలిస్బరీ ప్రభువు
బర్కిలీ ప్రభువు
రిచర్డు రాజు సేవకులు బుషీ, బాగటు, గ్రీను
నార్తంబర్లేండు ప్రభువు వానికొడుకు హెన్రీ పెర్సీ
రాసు ప్రభువు
విల్లోబీ ప్రభువు
ఫిట్జ్వాటరు ప్రభువు
కార్లైలు గురువు
వెస్టుమినిస్టరు మఠాధిపతి
మార్షలు ప్రభువు స్క్రూపు ప్రభువు
ఎక్స్టను సర్ పియర్సీ
వేల్సు సైన్యముల
వెల్షి సేనాధిపతి
రిచర్డు మహారాజ్ఞి
గ్లోస్టరు దొరసాని
యార్కు దొరసాని
నేపచెలికత్తె ప్రభువులు చాటువాండ్రు అధికారులు సైనికులు ఇద్దరు తో
టవాండ్రు ద్వారపాలకుడు మాత కింకరుడు మఱియుం దక్కిన సేవకులు
రంగము ఇంగ్లాండునందు వేల్సునందును — కథ

బొలింగ్బ్రోకు నార్ఫోకుల రాజునొద్ద స్పర్ధ చూపుట గ్లోస్టరు వా

పేసాని గౌంటు పంబగవేయమనికోమ్మని పురికొల్పుట. రాజు బొలింగ్బ్రోకును
కాఠోంబ్రాజను నార్ఫోల్కునకు యావజ్జీవమును విదేశవాసమును రా
జద్రోహమునకై విధించుట రాజుదౌర్గత్యమును దలంచుకొనిపలువురు ప్ర
భువులు రాజుపైదిరుగుబాటుసేయ నిశ్చయించుకొనుట బోలింగ్బ్రోకు
నార్తంబర్లేండులు సైన్యముంగూర్చుకొని రాజసైన్యము నెదుర్కొ
నుటకు సన్నద్ధులైయుంట బోలింగ్బ్రోకు నార్తంబర్లేండు యార్కుల
తోంబ్రిస్టలునగరకోటభవించి తనసైన్యమును ధ్వంసము గావించుచున్నారని
రాజైర్లేండునుండివచ్చివిని పరితపించుట రాజునుబొలింగ్బ్రోకును సంధి
గ్రాహింపుచుకొనుట రెండవరిచార్డుమహారాజుభార్య తోంటమాలియచే బొలిం
గ్బ్రోకుయొక్కయున్నత్యమును రాజ్యభ్రష్టుంజేయటకుందటస్థించినతన
భర్తదౌర్భాగ్యమునువినిపోగెలుట బొలింగ్బ్రోకువిస్సైనికులనోర్ణ్యముంగల
హించుట బొలింగ్బ్రోకు రిచార్డుమహారాజు న్దనయొద్దకు రప్పించికోట
యందుగాగుంపొని చెఱసాలకంపించుట చెఱసాలకరుగుచున్న రిచార్డుమహా
రాజు సతినిరాణివిరిచ్చికొని మార్గాడినూపెనుండి తిర్గిపోవుట ఆమర్లే
యందలి రాజద్రోహమునిపెట్టి యతనితండ్రి యార్కురాజతోంజెప్ప
నేగుట ఆమర్లేరాజునొద్దకుం దనతండ్రికంటెముందేపోయి తన్నుక్షమిం
చుమని రాజునప్రార్థ్యముగా వేడుచుండంగావలదని యార్కనుచుండంగా
నామర్లేతల్లివచ్చి రక్షించుమని ప్రార్థించి రాజక్షమాపణముందుట
క్సటనుచెఱసాలనున్న రిచార్డుమహారాజున్దాంజంపించినందుకుం బశ్చాత్తా
పపడుటయును

(౧౪) మూడవరిచార్డుమహారాజు దుఃఖాంత నాటకమునందు వచ్చు
మికలు

నాల్గవయెడ్వర్డుమహారాజు
వేల్సుప్రభువగుఎడ్వర్డు కాబోవునాల్గవ యెడ్వర్డుమహారాజు యార్కుప్ర
భుండగు రిచార్డువీరుభయులు రెండవరిచార్డుమహారాజునకుంగొడుకులు
క్లారెన్సుప్రభువగుజార్జి మూడవరిచార్డుమహారాజు కాబోవుగ్లోస్టరుప్రభు

సగురుచార్లసు పిరుభయులు రెండవచార్లెసుమహారాజునకు సేనాపతులు
క్లారెన్సుకొడుకగు నొకబాలుఁడు
రిచ్మండుప్రభువుఁగాఁబోవు నేడవహెన్రీ [illegible]
కాంటర్బరీగురువగు బౌర్చియరు
యార్కుగురువు
ఉలీగురువగుమోర్టను
బకింగిహాముప్రభుఁడు
నార్ఫాల్కుప్రభువు వానికొడుకగుసరేప్రభువు
ఎలిజబెత్తుసోదరుండగు రివర్సుప్రభువు
ఎలిజబెత్తుమ్మకొడుకులగు డోర్సెట్టుయువమహా [illegible]
ఆక్సాన్ఫర్డుప్రభువు
హేస్టింగ్సుప్రభువు
స్టాన్లీప్రభువు
లోవెల్ప్రభువు
సర్రిచార్డురేట్క్లిప్పు
సర్జేమ్సుటైరెలు
సర్థామసువాఘను
సర్విలియముకాట్స్బి
సర్జేమ్సుబ్లాంటు
సర్వాల్టరుహెర్బర్టు
వెల్శునాయకుండగు రాబర్టుబ్రాకెన్బ్రి
ఒకగురువగుసర్క్రిస్టఫరు మతికిమెడగురువును
ఆనీదేవిపరిచారకులగు ట్రెస్సిలు బర్కిలీ
లండనుపురాధ్యక్షుఁడు
విల్ట్షైరుయుద్దమాని
నాల్గవయెడ్వర్డుమహారాజుభార్య ఎలిజబెత్తు
ఆరవహెన్రీమహారాజుభార్య మార్గరెట్టు పట్టమహిషి
నాల్గవయెడ్వర్డుమహారాజుతల్లి యార్కుప్రభ్వి

ఆనీ యోర్కుసాని, పెంబ్రిమహారాజుకొడుకగు వేల్సుప్రభునకు భార్యయైయుం
డి మోసి మూడవరిచార్డుమహారాజుం బెండ్లాడెను

మార్గరెట్టు ప్లంటాజెనెట్టను క్లారెన్సు కసికూఁతురు మూడవరిచార్డువలనఁ
జంపఁబడిన రాజపుత్త్రుల దయ్యములు ప్రభులు సేవకులు దూత. ఋణ
దాత పౌరులు. హంతకులు వార్తావహులు సైనికులు మొదలగువారు.
రంగమిఁగ్లాండు— కథ.

గ్లోస్టరు తనకు రూపము దలఁచుకొని తన్నవతె యున్నవలవదు కావునఁ దనకు
లోకములోఁ బ్రేమించఁ దగినవస్తువు లేదనినిశ్చయించి యెట్లైనఁ గుట్రచేఁ
బారాజ్య మాక్రమింపఁగోరుచు క్లారెన్సు చెఱసాల కంపఁబడుట చూచి
యాతనిఁ బైకి మాత్రమోదార్చి లోననాతనిఁ బొలయింపనిశ్చయించుకొని
యప్పుడేఁ క్రొత్తగాఁ జెఱసాలనుండి విడిపింపఁబడి వచ్చుచున్న హేస్టింగ్సు
వలన రాజు మిక్కిలి రోగపీడితుఁడై మంచము పట్టియున్నాఁడనివిని క్లారెన్సు
నుఁ దప్పక చంపించుమని రాజుం బురికొల్పెదననియు వారిద్దఱు చిన్నకొ
మార్తె నాఁపె పెనిమిటిని [illegible] నా పెతండ్రిం జాఁజంపినప్పటికిఁ బెండ్లా
డెదననియు రాజు తప్పక చచ్చుననియు నెడ్వర్డు క్లారెన్సులు మడిసిన పిదపఁ
దాలాభమందవచ్చుననియు నాలోచించుచు రాజు చెంగటికేగుచు నడిదా
రిలో రాజశవము మోచుకొనుచువచ్చిన వారి వెంబడి నేడ్చుచుండిన యా
నీతో సంభాషించి యాపెభర్తను మఱియు నా పెతండ్రిని గూడఁ జాఁజంపుట
మఱపించి తన వాక్చమత్కృతిచే నా పెమనస్సు మోహింపఁజేసి యాపెయొ
ద్దనుండి వెడలి క్లారెన్సును హంతకులచేఁ జంపించుట ఎడ్వర్డుమహారాజు ప్రి
యులగు రివర్సుప్రభుని గ్రేప్రభుని నర్తామస్వాగనుని గ్లోస్టరు చెఱసాలనుం
పించుట. గ్లోస్టరు బకింగాము లుయువరాజు నతనితమ్మునితోఁ గూడఁ జెఱసా
లనుంచుట. గ్లోస్టరు తాను రాజ్య టకొప్పని హేస్టింగ్సును జంపించుట యువ
రాజు నతనితమ్మునితోఁ బొలయించుట ఆన్నీనిఁ జంపించుట క్లారెన్సు కొడుకు
[illegible] బకింగాముని జంపింపనుద్దేశించుట యెడ్వర్డుమహారాజపుత్త్రి
[illegible] నెలిజబెత్తుం బెండ్లాడఁదలఁచుట బకింగాము రాజభటులకుఁ బట్టు,

పడఁచంపఁబడుట మూఁడవరిచార్డుమహారాజు యుద్ధములో రిచ్మాండుచేఁ జం
పంపఁబడుట రిచ్మండురాజై మూఁడవ రిచార్డుం బెండ్లాడ నెంచిన యెలిజబె
త్తుం బెండ్లాడుటయును

(20) వృథాప్రణయోద్యమము నందలి భూమికలు

నవార్రె రాజగు ఫర్డినండు
బెరౌను లాంగవిల్లి డూమైను రాజసచివులు
ఫ్రెంచిరాజు కూఁతుగని పెట్టుకొను బోయెట్టు మార్కేడు
ఆర్మాడో పిచ్చి స్పెయినియాఁడు
నాథనీలు పురోహితుఁడు
హాలోఫర్నీసు ఒజ్జ
డల్లు రాజభటుఁడు
కాస్టర్డు విదూషకుఁడు
మోతు ఆర్మాడో భృత్యుఁడు
ఒక యడవివాఁడు
ఫ్రెంచిరాజపుత్రి
రోసలైను మేరియా కేథరైను ఫ్రెంచి రాజపుత్రిక చెలికత్తెలు

జాక్వనెట్టా పల్లెటూరిపడుచు అనికొన్ని రాజపుత్రికల పరిచారకులు రం
గము నావెర్రిలో— కథ

రాజులాంగవిల్లి డూమైనులు మూఁడేండ్లవఱకు స్త్రీలమొగములు చూ
డక బ్రహ్మచర్యము చేయుచు విద్యాభ్యాసముచేయుట కొట్టిడుకొనియుం
డునకొప్పని బైరనునికి శిక్షవిధించుట ఫ్రెంచిరాజపుత్రి రోసలైను మేరి
యా కేథరైను బోయెట్టు రాజులాంగవిల్లి డూమైను బైరనులు కలిసి ప్రే
మ సంభాషణములాచరించుట రాజునతని వయస్యులను ఫ్రెంచిరాజపు
త్రియాపె చెలికత్తెలపై దమవలపు దెలుపు జాబులు వ్రాసుకొనుచు మున్న

థ బోణపేసినగాట ఫ్రెంచి రాజపుత్రియు నా పెచెలికత్తెలునమ ప్రియులు తమకువ్రాసిన జాబులఁగూర్చి ముచ్చటించుకొనుట రాజు రాజవయస్యులును ఫ్రెంచి రాజపుత్రియు నా పెచెలికత్తెలును మారువేషములు వేసికొని యొండొరుల మోసపుచ్చుకొనుచు నాటాడిపిద యథార్థ రూపంబుల సన్యోన్య ప్రేమలఁదెల్పుకొనుట ఫ్రెంచి రాజపుత్రితన తండ్రిమరణవార్త విని తనదేశమునకేగుచు నొకవత్సరముతరువాత రాజున్బెండ్లాడెదనని రాజునుండి సెలవుపుచ్చుకొనుట రాజవయస్యులును రాజపుత్రిచెలికత్తెలుఁగూడతనన్లే యొకసంవత్సరము తరువాతనన్యోన్యము కలసికొనఁబాసయొనర్చుకొని యొండొరులనెడఁబాయుటయును.

(21) మేక్బెత్తను నాటకమందలి వేషములు

స్కాట్లండు రాజగు డంకను
మల్కోము డోనల్బేనులు డంకను కొడుకులు
మేక్బెత్తు బేన్కోలు రాజ సేనానాయకులు
మేకుడఫు లెన్నాక్సు రాస్సు మెన్టీతు అంగస్సు కేత్నస్సులు స్కాట్లండు లోనిఘనులు
ఫ్లియన్సు బేంకోకొడుకు
సివార్డు ఆంగ్లేయ సేనానాయకుఁడు
చిన్నసివార్డు సివార్డుకొడుకు
సేటను మేక్బెత్తును గనిపెట్టుకొనియున్న యుద్యోగి
బోయి మేక్బెత్తుకొడుకు
ఒక యాంగ్లేయ వైద్యుఁడు
ఒక స్కాచి వైద్యుఁడు
ఒక సైనికుఁడు
ఒక ద్వారపాలకుఁడు
ఒక వృద్ధుఁడు
మేక్బెత్తు భార్యసాని

లూసియోవల్లఁ దనసోదరినిపన్నమానసమును విని యంతని రక్షింపఁ బూనుటయు
ఆంజిలో క్లాడియోను మఱునాఁడు శిరశ్ఛేదము చేయుట కాజ్ఞాపించుటయు
ఆంజిలో యిస్సెబెల్లాను మోహించి యాపె తనకోర్కె దీర్చిన యెడ నాపెసోద
రునిరక్షించెదనని యాపెతో ననుట రాజు సన్యాసివేషముతోఁ దనపూస
ముచేఁబుచుకొనియైనఁ దన్ను రక్షింపుమని ప్రార్థించుసహోదరుని రక్షిం
చుటకై యమర్యాద పొందనొల్లని యిస్సెబెల్లాతో బంధిఖానాలో [illegible]
సమున మేరియానను వివాహమాడిన యాంజిలోను కొడంబడి యాతనికోర్కె- తోంటి
గిరదు రేయింటి ర్చెదనని సమ్మింపుమనియుఁ బ్రమాదము రానీక తానుఁ
గాపాడెదననియుఁ జెప్పుట రాజు మేరియానాతో సిస్సెబెల్లానుసహాయమిచ్చి యి
స్సెబెల్లాకుమాఱుగా మేరియానా ఆంజిలోతో సదురేయి యేకశాలలోనాతనిఁ జే
ర్చెనపూర్వకోటలోఁ మానమును సంభోగింపుటకొప్పించుట చెఱసాలలో
నాఁటిరాత్రి నాల్గుగంటలకుఁ దప్పక క్లాడియో శిరస్సును ఖండింపవలయునని
పోలీసువారలకాంజిలో యంపినయాజ్ఞను రాజెఱిగి పోలీసుతో నడిపి [illegible]
దనకుఁగలపరిచయమునుబట్టి క్లాడియోకొఱకు మాఱుగా నదివఱకే జ్వరము
చేఁ జెఱసాలలో మృతుఁడైన యొకనిశిరస్సు నాంజిలోకిఁ జూపించుమని రా
జు తనకిచ్చినయాజ్ఞను బంపించి రాజు రెండుదినములలోన చటికివచ్చు నీసం
గతి యంతవఱకు మఱుగుపఱుపుమనియుఁ దానెల్లవిధములఁ దనిగాచెదనని
చెప్పుచు [illegible] పత్రికఁ బంపెనని [illegible]
చ్చినయిస్సెబెల్లాతోఁ క్లాడియో తలనఱుకఁబడి యాంజిలో కర్పింపఁబడెన
నియు మఱియొకపని చేసిన సార్థకము లేదనియు రాజు మఱునాఁడు రానున్నాఁడని
యు నీవప్పుడు తానిడినయుత్తరమును బీటరునకుఁ జూపుమనియుఁ జెప్పిపంపు
ట లూసియో పరిచ్ఛన్నవేషముననున్న రాజుతో రాజవివేకియనియుఁ దా
నొనకారీ యనియుఁ దెల్పుట ఆంజిలో మఱునాఁడు పట్టణము వెలుపలఁ గలసి
కొమ్మనురాజాజ్ఞనుఁ జదివికొని క్లాడియోను బ్రతుకనిచ్చినచో నతండాపె
సోదరిం జెఱిచినందుకుఁ దనపైఁ బగఁబట్టుచుండునేమోయని శంకించి యతనిం జం
పించినందుకు నొచ్చుకొనుట రాజు తనయథార్థరూపముతోఁ బీటరునింగలి
సికొని యతనికిఁ గొన్ని యుత్తరములిచ్చి యవి తలఁచినప్పుడు తనకిమ్మని చెప్పి
వెలింటిసన్ని [illegible] పిలిపించుమని

ష్యుస్థ రఘుహాసుల రాజుసభ చేసి యూంజీలోనికి మేరియాను క్లాడియో కుజూలీ
యట్లను దర్కి స్వల్ప్యానుభాగ్యలంగా జేయుటయును

(23) వెన్నిసువర్తకుడను నాటకమునందలి భూమికలు

వెనిస్ప్రభువు.
మొరాకో యారగాను రాజులు పోర్షియాను వలచినవారు
ఆంటానియో వెన్నిస్వర్తకుడు బెసానియో యతని చెలికాడు పోర్షియా వలచినవాడు
గ్రాటియానో సలానియో సలారినో సలేరియో ఆంటోనియో బెసేనియోలకుమిత్రులు
లారెంజో జస్సికాను వలచినవాడు
షైలాకు యెక యూదుడు
ట్యూబాలు షైలాకుని హితుడు
గాబ్బో మొదట షైలాకునకు సేవకుడై పిదప బెసానియోకు సేవకుడైన విదూషకుడు
ముసలిగోబ్బో లాన్సిలాట్టునకు తండ్రి
బాల్తజరు స్టీఫానో పోర్షియాకు సేవకులు
పోర్షియా యొక భాగ్యవంతురాలు నెరిస్సా యామె చెలికత్తె
జస్సికా షైలాకు కూతురు

వెన్నిస్భాగ్యవంతులు న్యాయాధికారి యుద్యోగులు కారాగృహాధికారి పోర్షియా సేవకులు మొదలగు దక్షిణపరిచారకులు రంగముకొంత వెన్నిసులో మఱికొంత బెల్మాంటులోను — కథ :

షైలాకునకాంటోనియో తనమిత్రుడగు బెసానియో దూరదేశమునను న్న పోర్షియానుజూచివచ్చునిమిత్తము కోరినచో దనయొడలిమాంస మిసేరిచ్చుటకొడంబడి కవాగ్దిసుమారు వేలవరహాలప్పుతీసికొనుట జస్సి

...లో శింత్రానువలచి యతనితోఁ గసబెండిరి నసముకుఁ గొంతవహరించి పారిపోవుట షైలాకుతనకొమార్తె పోకకువగుచుట మఱియునాంటో నియో యోడలు నష్టమైనందుకు సంతసించుట బెసానియో పోర్షియానుఁ జేఁ పట్టి యాపెవలన నెవ్వరికైన నీయబోనని మాటయిచ్చి యొక యుంగరమును గైచ్చుకొని యాంటనియో తన్ను రక్షణముసేయ వలెనని వ్రాసినజాబు చదువుకొని యతనికిఁ దటస్థించిన యాపద పోర్షియాకుఁ జెప్పి స్వదేశమునకు వా సానువరించిన గ్రాంటియానోతో నరుగుట పోర్షియా నెరిస్సాలు పురుష వేషములతో వెన్నిస్సుపురమున కేగి న్యాయస్థానమున పూర్వపక్షము నె త్తుకుఁ దాఁగూడదనియు నొకమనుష్యజీవము దుర్మార్గముగాఁ దీయునె చినవానియాస్తిలో నగము రాజునకుండ కుఱ్ఱగు మూడుమనుష్యునకు నొసంగ బడుననిపద్ధతిచూపించి యాంటోనియోనుఁ గాపాడి రాజుచే నొసఁగఁ బెసా నియోకుఁ దానిచ్చిన యుంగరమునుబహుమతిగాఁ బొంది యింటికి వచ్చి టనే వచ్చిన బెసానియోతో ముచ్చటలాడుచునప్పుడు బెసానియో చ్చిన యాంటోనియోతో నతనియోడలు క్షేమముగా రేవుచేరినవని పోర్షియో షవారలు చెప్పుట నెరిస్సాకుండ తన నాథునిఁ గలసికొని సుఖించుట జో జస్సికాలు పోర్షియా చేసిన యీర్పాటుచే షైలాకునిస్వాస్తికి యజమానులగుటయును.

(24) విండ్సరు క్కొంటెకత్తెలను నాటకమందలి వేషములు

ఫాల్స్టాఫు
ఫెంటను ఒక పడుచు వాఁడు
షాలో పల్లెటూరి న్యాయాధికారి
స్లెండరు షాలోకు దాయాది
ఫోర్డు పేజీలు విండ్సరులో నివసించు గృహస్థులు
విలియం పేజి పేజీకొడుకు
హ్యూఎవాన్సు వెల్షుపురోహితుఁడు
కైయసు ఫ్రెంచివైద్యుఁడు

సత్రాధికారి
బార్డల్ఫు నిస్టలు పిమ్ములు ఫాల్స్టాపుని వెంటనుండువారు
రోబిను ఫాల్స్టాపుని సేవకుఁడు
సింపిలు స్లెండరుని భృత్యుఁడు
రగ్బి కేయసుని సేవకుఁడు
ఫోర్డుదొరసాని
పేజీదొరసాని ఆపెకొమార్తెయగు పెనీ
క్విక్లీదొరసాని కేయసునకు సేవకురాలు
పేజీఫోర్డుల సేవకులు రంగము విండ్సరు మఱియుదానిచుట్టుపట్లు — కథ

ఫోర్డుదొరసానిని ఫాల్స్టాపువలచి సందేశమంపుట ఫోర్డుదొరతనభార్య ననుమానించి బ్రూకనుపేరుపెట్టుకొని ఫాల్స్టాపుతోఁబరిచయముచేసి తనభార్యపైతీఁగనిపెట్టుచుంట ఫోర్డుదొరసానియు క్విక్లీదొరసానియు ఫాల్స్టాపుడాజ్ఞస్థానమునకుఁదగు శాస్తిఁజేయఁగుట్రవన్నుట క్విక్లీదొరసానిఫాల్స్టాపుచెంతకేగి ఫోర్డుదొరసానియు పేజీదొరసానియు సతనియుత్తరములు చూచుకొని యతనివలచియున్నారనియుం దలుచునాయిద్దరియొద్దకు నతని సేవకుపంపుచుండుమనియు నరిహాస్యముగాఁజెప్పుట బ్రూకుపేరుపెట్టుకొని తనయొద్దకువచ్చిన ఫోర్డుమాటలనమ్మి ఫాల్స్టాపుతన్ను ఫోర్డుదొరసాని పదిపదునొకండుగంటల మధ్యరమ్మన్నదనిచెప్పగా ఫోర్డుదొరతనభార్యపై మఱింతయనుమానపడి యానంగతికనిపెట్టుటకుఁ ద్వరపడుట ఫాల్స్టాపు ఫోర్డుదొరసానితో మాట్లాడుచుండగా నాపెతనపైననుమానపడి తనసంగతిశోధించుటకై కొందఱితగుమనుష్యులతో వచ్చుచున్నాఁడని పేజీదొరసానిచెప్పఁగా విని దిగులుపడుచున్న ఫాల్స్టాపునొకగంపలోని డికించివానిపై మైలగుడ్డలుకప్పి యేటిలో నాగంపపడవైచిరండని తనసేవకులకాజ్ఞాపించుట ఫోర్డుతనయింటనెవరు లేకుండుటఁజూచిసిగ్గుపడి భార్యను క్షమాపణముచేసుకొనుట పేజీదొరసానియు ఫోర్డుదొరసానియు ఫాల్స్టాపునకు క్షమాపణవ్రాసికొని యింకొకసారి యెనిమిదిగంటలకు గమ్మని క్విక్లీదొరసానిచే వర్తమానమంపుట ఫాల్స్టాపు ఫోర్డుదొరసాని యొద్దకు వెళ్లుట

కని బ్రాహ్మణులతో చెప్పి [illegible] ఘోషా [illegible] దని [illegible] చెప్పగా [illegible] స్త్రీలు [illegible] చేయగా నిలువెడలిపోవుచు [illegible] [illegible] [illegible] చే నేసి [illegible] నున్నారు.

(25) నడివేసవి రేయి కలయను నాటకమందలి పేరులు

ఏథెన్సు ప్రభువగు థీసియసు
ఈగస్సు హెర్మియా తండ్రి
లైసాండరు డెమిట్రియసులు హెర్మియాను ప్రేమించువారు
ఫిలాస్ట్రేటు థీసియసుని వేడుకల అధిపతి
క్విన్సు వడ్రంగి
స్నగ్గు కొయ్యపని చేయువాడు
బాట్టము సాలెవాడు
ఫ్లూటు కొలిమితిత్తులు బాగుచేయువాడు
స్నౌటు కంచరి
స్టార్వెలింగు కుట్టుపనివాడు
హిప్పొలిటా థీసియసు వరించిన కన్య
హెర్మియా లైసాండరును వలచిన కన్య ఈగసు పుత్రి
హెలీనా డెమెట్రియసుని వలపుకత్తె
ఒబీరను గంధర్వరాజు
టిటేనియా గంధర్వరాజ్ఞి
పక్కు

పీస [illegible] గంధర్వస్త్రీలు గంధర్వ రాజరాజ్ఞుల సేవకులగు గంధర్వులు [illegible] హిప్పొలిటాల భృత్యులు రంగము ఏథెన్సు దగ్గర నున్న అడవి—

హెర్మ్యా తండ్రి డెమిట్రియసుని పెండ్లాడుమనగాఁ నాపె యొప్పక లైశాండరునిఁ బెండ్లాడఁగోరియున్నదని యంగీకరింపక తండ్రి రాజుఁ జెప్పఁగా రాజు తండ్రి యిష్టానుసారము నడువని కన్యకకు మరణముగాని సన్యాసినీత్వముగాని శిక్షయని నుడువఁగా నాపె డెమిట్రియసుని మోహించిన తన స్నేహితురాలగు హెలీనాతోఁ దన వర్తమానము చెప్పి లైశాండరుతోఁ గూడ నాథెన్సు పురమునుండి పారిపోఁదలంచుట క్విన్సు స్నగ్గు బాట్టము ఫ్లూటు స్నౌటు స్టార్వెలింగులు రాజునెదుట నొక నాటకమాడఁదలంచుట హెర్మియాకై యడవికేగెడు డెమిట్రియసును వలచనుచుండ హెలీనా వెంబడించి యొక యడవిలోఁ దనునదప్పించుకొనిపోయిన డెమిట్రియసుని వెదకుచు హెర్మియా చెంత నిదురించు లైశాండరునిఁ గాంచుట లైశాండరు గంధర్వులు తన కనులఁ బూసిన పుష్పరస మహిమచే నిద్దుర మేల్కాంచి తొల్తఁ దనకుఁ గన్నడు హెలీనాయందు మోహావడి యామె వెంబడించుట హెర్మియా తన్నెడ బాసిన లైశాండరుని వెదకుకొంచుఁ దల్లడిల్లుట లైశాండరున్న యడవిలోఁ గంధర్వరాజ్ఞి తన కనులఁ బూయఁబడిన పుష్పరసమహిమచే నిద్దుర లేచి యెదుట నాటకమును వల్లించు మన్న బాట్టము న్వలచి తన వశము నుంచుకొనుట డెమిట్రియసు హెర్మియానుంజూచి బలిమాలి యామెచేఁ దిరస్కరింపఁబడి నిదురించు పుష్పరస మహిమచే మేల్కాంచి తన యెదుట నున్న హెలీనాను మోహించుట డెమిట్రియసు లైశాండర్లు హెలీనాకై పరస్పర ద్వేషము నొందుట హెర్మియా హెలీనాలు కలహించుట డెమిట్రియసు లైశాండర్లు ద్వంద్వయుద్ధమునకై పూనుట హెర్మియా హెలీనాలన్యోన్య ద్వేషముతోఁ నొండొరు నెడబాయుట గంధర్వమాయచే నానల్వురు నిదురించుచు వేటకువచ్చిన థీససుచే మేల్కొల్పఁబడి గంధర్వమాయఁ దొలఁగి తొల్లింటి ప్రేమఁబొంది పెండ్లి చేసికొని సుఖముండుటయును

(26) ఉత్త గడబిడయను నాటకమందలి వేసములు

పెడ్రో అరగన్ ప్రిన్సు
జాను వానిసోదరుఁడు బాసటుఁడు

క్లాడియో ఫ్లారెన్సుపడుచువాఁడు
బెనిడిక్కు పాడువాపడుచువాఁడు
లియొనాటో మెస్సీనాపాలకుఁడు ఆంటొ[illegible]
బల్తజరు పెడ్రో సేవకుఁడు
బొరాచియో కన్రాడులిద్దరు జానుసేవ[illegible]
డాగ్బెర్రి వర్జెసులిద్దరు నైతాగ్గు
ఫ్రాన్సిసు సన్యాసి
ఒక యధికారి
ఒక సేవకుఁడు
హీరో లియొనాటో కూఁతురు
బీట్రిసీ లియొనాటో మేనగోడలు
మార్గరెటు ఉర్సులాలిద్దరు హీరో చెలికత్తెలు [illegible]
భృత్యులును రంగము మెస్సీనా — కథ

యుద్ధమందు విజయమందిన క్లాడియో బెనిడిక్కులు లియొనాటో [illegible] నున్న హీరో బీట్రిసీలతో [illegible] క్లాడి[illegible] హీరో[illegible] బెనిడిక్కు బీట్రిసీలు [illegible]నుట లియొనాటో [illegible] చి యానాటకమున [illegible] స్త్రీపురుష[illegible] మాటలన్నీ [illegible] హీరో[illegible] టకు పెడ్రో లియొనాటో[illegible] బెనిడిక్కు బీట్రిసీ[illegible] గాఢ మోహము [illegible] బొరాచియో [illegible] గుట్టు [illegible] క్లాడియో [illegible] హీరో [illegible] సన్యాసి బీట్రిసీ బెనిడిక్కు [illegible] హీరో మృతి చెందిన [illegible] బీట్రిసీ బెనిడిక్కు [illegible] క్లాడియో హీరో[illegible]

ంబడిదుఃఖంపడుటయు, లిసెన్టో హీరోను పరిగ్రహించి సత్యసోదరునికూమా
ని క్లాడియో హ్లాని చేసికొనుట కతనినొప్పించి హీరో సత్యకగి పట్టగా
హాస్థితియంతయుఁ బెల్లడించి సల్వోళ్లో నతనికా పస్సింగ్లీ రయుంచుట పాండి
క్కాబీటిరిసీయు పెండ్లాడుట పెడ్రో బ్రహ్మసోదరుఁడు తగినట్లు శిక్షింపఁబడుట
యును

(27) ఒథెల్లోయను నాటకమునవచ్చు వేషములు

వెన్నిసురాజు
బ్రాబంటియో రాజ్యాధికారి తక్కునధికారులు
గ్రాటియానో బ్రాబంటియో సోదరుఁడు
లోడోవికో బ్రాబంటియో జ్ఞాతి
ఒథెల్లో వెన్నిసు రాజకీయోద్యోగియగు స్త్రీ కేసియో అతనిక్రిందియు
ద్యోగి. అయాగో అతనిజెండామోయువాఁడు
రోడెరిగో వెన్నిసుమనుజుఁడు
మొంటానో సైప్రసు రాజ్యమున నొథెల్లోకంటెముందు రాజ్యోద్యోగి పిదప సహాయకుఁ
డు ఒథెల్లో సేవకుఁడు
డెస్డెమోనా బ్రాబంటియో కూఁతురు నొథెల్లో భార్యయు
ఎమిల్లా అయాగో భార్య
బియాంకా కేసియో యుంపుడుకత్తె

నావికుఁడు దూత వార్తావహుఁడు అధికారులు ఘనులు గాయకులు సే
వకులు సంగీతము మొదటియంకము వెన్నిసు తక్కిననాటకమంతయు సైప్ర
సుదంతిలి రేవు —కథ

ఉయాగో రోడెరిగోలు ఒథెల్లోను ద్వేషించియుండుటచే డెస్డెమోనా నొథెల్లో
రహస్యము పెండ్లిచేసికొన్నాఁడని బ్రాబంటియోకుఁ దెల్పుట బ్రాబంటియో
రాత్రి సమయమందునాఁడనతో డెస్డెమోనయొథెల్లోనుదగులుకొనిపోయెననసభా

గొను స్వాదికి యొథెల్లో సునిష్ఠురములాడుచు నతనిం బ్రబాన్షియో వచ్చి రాజభటులు తోఁగూడ రాజసభకుఁబోయి యొథెల్లో యొనర్చిన దౌర్జన్యము నా జ్ఞతోఁ జెప్పుట రాజు డిస్డెమోనా యంగీకారముం దెలిసికొని యొథెల్లోకు సమ్మతించి యాతని సైన్యపరిసు యుద్ధమునకంపుట అయాగో రోడరిగోలు కేషి యోనుం దాగించి సైప్రసు ప్రజకతని పై ద్వేషము పుట్టించుట కేషియో ను ఒథెల్లో యుద్యోగమునుండి తప్పించుట అయాగో డిస్డెమోనాను కేషి యో వేడుకొని తిరిగి యుద్యోగమును సంపాదించుకొను సహాయమువన్ని యాతనికి తనభార్యను సాయపడఁ బ్రేరేపించుట డిస్డెమోనా తనభర్త తో కేషియో పైసల్లాపములని పలువిధములఁ బ్రార్థించుట అయాగో యొ థెల్లోకు డిస్డెమోనా కేషియో లన్యోన్యమోహములు నున్నటనుమానము పుట్టించుట డిస్డెమోనాకొథెల్లో పెండ్లినాఁడిచ్చిన చేతిరుమాలుం దనభా ర్యచే నయాగో తెప్పించుకొని కేషియో యింటఁజారవిడిచి డిస్డెమోనా కే షియోనువలచి యతనికారుమాలిచ్చినదని చెప్పుట ఒథెల్లో డిస్డెమోనా నారుమాలడిగి యాపె యది పోయెనని చెప్పుటకు మఱింతయాపెపై న నుమానించుచు నయాగో దౌర్జన్యముచే నిశ్చయముగా డిస్డెమోనా కేషి యోకు దుస్సంబంధమున్నదని నిర్ణయించుకొని వారలం బొలియింప ని శ్చయించుట ఒథెల్లో రాజునొద్దనుండి సైప్రసుకుఁ దలితనయధికారము కే షియోకొసంగి తన్ను వెన్నిసునకు రమ్మనునాజ్ఞలోఁ దాఁనుండి పుచ్చుకొ నిచదువుకొనుచు చెంతనున్న తనభార్యపై మండిపడి యాపెకుఁ జెంప కాయకొట్టుట అయాగో డిస్డెమోనాతోఁ సంభోగింపఁ జేసెదనని రోడరిగో ను భ్రమపెట్టి యాతనినుండి డిస్డెమోనాకొఱకని సొమ్ములు పుచ్చుకొనుచు ఁదుదకాతనిని గేషియోనుఁ జీకటిరాత్రియందు నఱుకుటకుఁ బురికొల్పు గాఁ గేషియో రోడరిగోలన్యోన్య శస్త్రక్షతులు కాఁగాఁ దా కేషియోకు ను నటికిఁ వైచి రోడరిగోనుఁ జంపి యెవరో దుర్మార్గులీపని చేసినారనిసత్య [illegible]టుట ఒథెల్లో నగము నిద్దురనున్న తనభార్యనేపి కేషియోతో వ్యభి [illegible] నిష్ఠురములాడి యాపె యెంత బతిమాలి తననేరము లేమి తె [illegible] పిసికిచంపుట ఎమీల్యా యాపాత్యం గాంచిడి [illegible] నయాగో యన్యాయముగా నాపెయందు

కోపము వచ్చెననియు స్పష్టముగానందఱిలో వెల్లడించుట ఇయాగో తన భార్యను సహింపక పొడిచిచంపి పరుగిడుట ఒథెల్లో తాను న్యాయముగాఁ దన భార్యం జంపుటకు వగచి పొడిచికొని చచ్చిపోవుట లోడోవికో యయాగోనుకుఁ జిత్రవధ విధించి కేషియోను సైప్రసునకధికారిఁ గావించుటయును

(28) పెరిక్లిసను నాటకమందలి వేసములు

ఆంటియోకసు ఆంటియోకసురాజు
పెరిక్లిసు టైరుయువరాజు
హెలికానసు ఎస్కానీసు టైరుయొక్క యిద్దఱుఘనులు
సైమోనుడీసు పెంటాపొలిసురాజు
క్లియోను టార్ససుపాలకుఁడు
లైసిమేకసు మిటిలెనీపాలకుఁడు
సెరిమను ఎఫీససుప్రభువు
తలియార్డసు ఆంటియోకునందలి యొక ప్రభువు ఇతని సేవకుఁడు ఫిలీమను
లియోనైను డయోనిజా సేవకుఁడు
సేనాధిపతి
ఒక బడవా వాని సేవకుఁడు
ఆంటియోకసు కూఁతురు
డయోనిజా క్లియోను భార్య
థైసా సైమోనుడీసు కూఁతురు
మెరీనా పెరిక్లిసు థైసాలకూఁతురు
లైకోరిడా మెరీనాదాది
ఒక కుంటెనకత్తె
ఒక పాతివ్రత్యదేవత
ప్లావీ పాటకుఁడు

ప్రభువులు దొరసానులు శూరులు ఘనులు నావికులు నౌకాతన్త్రు

ఖు శాస్త్రులు [illegible] నానా దేశములు [illegible] —

తనకోమా [illegible] సంభోగింప [illegible] పరిపాపచ్చు [illegible] పిడికఁత [illegible] చియుండు [illegible] కంటే [illegible] పెక్కి [illegible] చంపించు [illegible] పెక్కి [illegible] పెక్కి [illegible] తనర్చి [illegible] పెక్కిసు [illegible] పెక్కిసువారలకు [illegible] పెక్కి [illegible] పెక్కిసు [illegible] పెక్కిసు [illegible] పెక్కిసు [illegible] స్మృతి చెందిన [illegible] పెక్కిసు [illegible] నా శెల్వు క్షేత్రంలకు [illegible]

[illegible]

రి పరిత్యక్తదేవత కలలోఁ జెప్పినట్టి పెనస్సు సందున్న యా పెగుడి కేగి యచటఁ దన భార్యఁ గాంచి యా పెచరిత్రము న్విని తన కూఁతుఁ లెసి పెకసునకుఁ బెండ్లి చేసి తన రాజ్యమున భార్యతో సుఖముండుటయును.

(29) రోమియో జూలియట్టులను నాటకమందలి వేషములు

ఎస్కాలసు వెరోనా రాజు పేరిస్సు రాజబంధువుఁడు
మాంటేంగు కేపులెట్టులనో యిర్వుర్వైషమ్యమాను నిద్దఱు ఘనులు
కేపులెట్టు పినతండ్రి
రోమియో మాంటేంగు కొడుకు
మర్క్యూషియో రోమియో మిత్రుఁడగు రాజబంధువు
బెన్వోలియో రోమియో మిత్రుఁడగు మాంటేంగు భ్రాతృవ్యుఁడు
టైబల్టు కేపులెట్టు దొరసాని మేనల్లుఁడు
లారెన్సు జానులు సన్యాసులు
బల్తసరు రోమియో సేవకుఁడు
పీటరు సెంప్సను గ్రెగరీలు కేపులెట్టు సేవకులు
అబ్రహాము మాంటేంగు సేవకుఁడు
వైద్యుఁడు
ముగ్వురు గాయకులు
ఇద్దఱు భృత్యులు ఒక యధికారియు
మాంటేంగు దొరసాని
కేపులెట్టు దొరసాని
జూలియట్టు కేపులెట్టు కూఁతురు

జూలియట్టు దాది వెరోనా పౌరులు మాంటేంగు కేపులెట్టుల జ్ఞాతులు వేషధారులు భటులు దౌవారికులు భృత్యులు వెల్లవి- రంగము నామంటువాలు—— కథ.

మాంటేంగు కేపులెట్టుల జనులు కలహమాడుచుండఁగా రాజు వారిఁ బ్రాంచుట రోమియో కేపులెట్టింట జరుగు విందునకుఁ బోయి పరిచ్ఛన్న

నేస్తముతో నురాకి జూలియట్టుతో మాట్లాడుట జూలియట్టు రోమియోను [illegible] [illegible] విరోధియగుటకుఁ జింతించుట రోమియో జూలియట్టు [illegible] తోటగోడదాటి దిగి చెట్లచాటునఁ బొంచియుండ నామె [illegible] మాట్లాడి రోమియోను [illegible] తలపోయుచుండ నతండు [illegible] నామె యాతనితో మాట్లాడి [illegible] టకు [illegible] పంపెదనని చెప్పిపోవుట రోమియో గురువైన న్యాసియొద్దకుఁ బోయి జూలియట్టును దనకుఁ బెండ్లిసేయుమని చెప్పి యాదిన [illegible] రోమియో [illegible] జూలియట్టు [illegible] రోమియోచెంత [illegible] రహస్యముగా గుడిలో లారెన్సు చెంత [illegible] వివాహము చేసికొనుట [illegible] యుండెడి రాజు రోమియోను విదేశవాసము విధించుట రోమియోతో జూలియట్టు [illegible] అనుభవించి [illegible] పోవు [illegible] జూలియట్టు తలిదండ్రులు [illegible] రెండు దినములలో [illegible] పెండ్లిసేయ నిశ్చయించుట జూలియట్టు లారెన్సునొద్దకేగి యటనున్న [illegible] రహస్యముగా లారెన్సు [illegible] [illegible] విషమును [illegible] జూలియట్టు బంధువులచేఁ బూడ్చఁబడుట [illegible] జూలియట్టు మృతిచెందిన సమాధిలో నుంచఁబడినదని విని రోమియో [illegible] కు [illegible] జూలియట్టున్న సమాధికడ కేగుట లారెన్సు రోమియోయొద్దకు [illegible] మనుష్యుఁడు దొరకకుంటకుఁ [illegible] [illegible] రోమియో జూలియట్టు సమాధిచెంత [illegible] [illegible] జూలియట్టు [illegible] [illegible] విషముఁగ్రోలి [illegible] జూలియట్టు [illegible] తనకయిన విషముఁగ్రోలి మృతిచెందిన తన నాథునిఁ జూచి [illegible] జరుపుచ్చుకొని చచ్చుట రాజు జరిగిన సమాచారమంతయు [illegible] వారి కేపులెట్టులతో విచారించుటయును.

(౩౦) పెంకె పెట్టను మచ్చిక చేయుటయను నాటకమున వచ్చు వేషములు

ఒక ప్రభువు స్లై (కంచరి) పూటకూళ్లమ్మ సేవకుడు నాటకులు
వేటకాండ్రు భృత్యులు
బేప్టిస్టా పాదువాలోని శ్రీమంతుడు
విన్సెంటియో పైజాలోని ముసలివాడు
లూసెంటియో యతని కొడుకు
పెట్రూషియో కేతరీనాను వరించు వెరోనా ఘనుడు
గ్రీమియో హార్టెన్సియోలు బయాంకాను వలచువారు
ట్రానియో బయండెల్లోలు లూసెంటియో సేవకులు
గ్రూమియో కర్టిస్సులు పెట్రూషియో సేవకులు
ఒక పండిత మన్యుడు
కేతరీనా బయాంకా అను వితంతువులు బేప్టిస్టా కూతుళ్లు
కుట్టు పని వాడు వస్త్రములమ్మకొనువాడు బేప్టిస్టా పెట్రూషియోల సేవకులు

రంగము పాదువా పెట్రూషియో యిల్లు ప్రభువు తాగిపడియున్న స్లై యనువానికి ప్రభు వేషము వేసి వానికి ప్రభుడను భ్రమ గల్పించి వాని యెదుట పెంకె పెట్టను మచ్చిక సేయుట యను నాటకమాడించుట — కథ

పాదువా యను పట్టణమున బేప్టిస్టా యను నొక ధనవంతుడు కలడు. వానికి ముగురు కూతులు కేతరీనా బయాంకాలు కన్యకలు దక్కునది వితంతువు. కేతరీనా మిగుల గయ్యాళి యా పెద్దదానికి పెండ్లియైన పిమ్మటగాని బయాంకాకు పెండ్లి సేయనని యా తండ్రి నిశ్చయించెను. పెట్రూషియో యనువాడు తన నేర్పుచే కేతరీనాను మచ్చిక చేసి పెండ్లిచేసుకొని సాధుగా విర్చెను. బయాంకాను లూసెంషియో వితంతువును హార్టెన్సియో పెండ్లాడిరి.

(51) గాలివాన యను నాటకమందలి వేషములు

అలనోన్స (నేపిల్సురాజు) ఆతని సోదరుడు సెబాస్టియను
ప్రోస్పెరో మిలనుకు నిజమైన ప్రభుడు ఆతని సోదరుడు [illegible]
మిలను కన్యాయప్రభుడు
ఫర్డినందు నేపిల్సురాజకొడుకు
గొంజాలో వృద్ధుడగు న్యాయోపదేష్ట
అడ్రియను ఫ్రాన్సిస్కోలుం ప్రభువులు
కాలిబను అడవిమనుష్యుడును మఱుగుజ్జనగు [illegible] బానిసయు
ట్రింకూలో హాస్యగాడు
స్టీఫానో త్రాగిన యుగ్రాణపువాడు
నౌకాధిపతి
తండేలు
ఓడంగులు
మిరాండా ప్రోస్పెరో కూతురు
ఏరియలు గాలిపిశాచ

ఇరిసు సెరిసు జూనో మొదలగు దయ్యములును ప్రోస్పెరోను సేవించు తక్కిన దయ్యములును రంగము ఓడతోడి సముద్రము ఒక దీవియును — కథ.

అలనోన్స సెబాస్టియను ఆంటోనియో ఫర్డినందు గొంజాలోలున్న యోడ ప్రోస్పెరో మంత్రమహిమ గలుగుతుఫానున మున్గుట ప్రోస్పెరో మిరాందాతో నోడలోనివారలు తన శత్రువులని చెప్పుట ఫర్డినందు ప్రోస్పెరో ప్రేరేపించిన యేరియలుమాయచే ప్రోస్పెరో మిరాందాలయొద్దకు వచ్చి మిరాందాను మోహించుట మిరాందాకూడ ఫర్డినందు నప్రేమించుట. అలనోన్స సెబాస్టియను ఆంటోనియో గొంజాలో అడ్రియను ఫ్రాన్సిస్కో మొదలగువారు భూమి కెక్కియు తాశ్చర్యముగా నూర్లాడుకొనుచు [illegible] ముని పెనకపుంచగా నాంటోనియో సెబాస్టియను ఆంటోనియో [illegible]

ప్రైసుకు తప్పదక్క వారలు ఆరియలుమాయచే నిదురింపఁగా ఆలనో్స గొంజాలోలను జంపి నేపిల్సు రాజ్యమాక్రమింప సన్నద్ధులు కాఁగా వారు భయములేచి శస్త్రధారణముసకుఁ గారణమడుగఁగా వీరలుసిగ్గుపడుచు గప గసవనిబొంకుట కాలిబనుకట్టెలు మోసికొనివచ్చుచు ట్రింకోలునుజూఁచిజడిసి నేలపైబోరగిలఁబడుకొనఁగా ట్రింకోలొ గాలివాన వచ్చునేమో యని కాత్రయిలుంగాంచి భయపడి కాలిబనుచొక్కాయిలో నొసిగినపుడు కాలిబన్నతని దయ్యమనుకొని వడఁకుచుండగా స్టీఫానో త్రాగిజంటగాఁ బాడుచున్న కాలిబను స్టీఫానోలనొగ్గలో సారాయిపోయఁగా వారలు తమస్థితి తెల్పఁగా స్టీఫానో ట్రింకోలా ఆలనో్సమొదలగు తమవారందలు సముద్రగాములయినందుకు వగచుట ఫర్డినందు మిరాండాలనో్యన్యముఁ బ్రేమించి పెండ్లాడనిశ్చయించుకొనుట కాలిబను స్టీఫానోట్రింకోలాలకు ప్రోస్పెరో స్థితి చెప్పి యతనిఁజంపనుపాయమును చెప్పుట ఆలనో్సె సెబాస్టియను ఆంటోనియో గొంజాలో అడ్రియనుఫ్రాన్సిస్కోలు వివిధగతుల నగియులుయొక్క మాయలకుఁజిక్కి యాశ్చర్యపడుట ప్రోస్పెరో మిరాండా ఫర్డినందులపెండ్లి కొప్పుకొనుట కాలిబను స్టీఫానో ట్రింకోలాలు ప్రోస్పెరోగుహకు సమీపించి పలువిధముల దయ్యముల బాధనందుట ప్రోస్పెరో వారలపైఁ గరుణించి వారలకుఁ దాబయల్పడి తనస్థితిఁ దెల్పి ఫర్డినందును మిరాండాను వారలకగపర్చి యోడలోనిమిగిలిన వారలఁగూడ రప్పించి యోడభద్రముగనున్నదని యునిదంత తనమాయాశక్తి యనియు వారలతోఁ జెప్పి మఱునాఁడు వారలతోఁగూడ నేపిల్సు దేశమునకేగ నిశ్చయించుటయును.

(32) ఆతెన్సు టైమనను నాటకమందలి వేసములు

టైమను (ఆతెన్సు పురమందలి యొకధనుఁడు)
లూసియను లుగూలోసు సెంప్రోనియసులు (ముఖస్తుతి చేయు నాశ్రితులు)
వెంటిడియసు (టైమనుని దొంగమిత్రులలో నొకఁడు)
ఎపిమెంటసు (ఒకమొరటు వేదాంతి)

ఆల్సిబయాడీసు (ఆథేన్సులోని యధికారి)
ఫ్లేవియసు లుసీలియసు సర్విలియసులు (టైమనుని సేవకులు)
కాఫిసు ఫిలోటసు టీటసు లూసియసు హార్టెన్సియసు వంటి కొందఱు
(టైమను కప్పిచ్చిన వారి సేవకులు)
ముగ్గురు కొత్తవాండ్రు ఒక సేవకుఁడు ఒక విదూషకుఁడు
కవి చిత్రకారుఁడు నగలమ్మువాఁడు వర్తకుఁడు
ఒక ముదుసలి
ఫ్రినియా టైమాండ్రా (ఆల్సిబయాడీసుని యుంపుడుకత్తెలు)
మన్మథుఁడు వేసకాండ్రు

ప్రభులు రాజ్యాధికారులు ఉద్యోగులు సైనికులు దొంగలు భృత్యులు
రంగము ఆథేన్సు పురియు నాచెంగటి యడవులును— కథ •

కవి చిత్రకారుఁడు నగలమ్మువాఁడు వర్తకుఁడు పట్టుపమ్మువాఁడు మొదలగువారన్యోన్యము సంభాషించుకొని టైమనుని చెంతకేగుట టైమను వెంటిడియసునకు డబ్బిచ్చి వాని చెఱవిడిపించుట టైమను లుసీలియసునకు ధనమొసంగి పెండ్లిచేయించుట టైమను కవి చిత్రకారుఁడు మొదలగువారి నన్మానించుట ఎపిమాంటసు టైమనుని యవివేకము నిరూపించుచుండ ఆల్సిబయాడీసు ప్రభులు దొరసానులుద్యోగులు గాయకులు మొదలగు నానాజనుల కెంతో వేడుకతో టైమను విందుచేయించి బహుమతులిచ్చుట టైమనుకప్పిచ్చినవాండ్రు తనయొద్దకుఁ గాలదోషము పట్టుచున్న పత్రము ఫ్లేవియసు టైమనునితో నతని యాస్తికి మించియప్పు తనికున్నదని చెప్పవరచుట టైమను తన యొద్ద మిత్రులమని భోజనభాజనములందుచుండెడు బొగడుచుండు ప్రభుల యొద్దకు సాహాయ్యార్థము సేవకుల నంపెనుగాని యొకఁడైనంత లేననిపించుకొనిరో నొకఁడిప్పుడు వీలులేదనిరో. నింకొకఁడంతకన్నఁగాన కప్పులపాలు కానేలయనిరో వాండ్లు పెట్టఁబోఁగా నిల్లెల్లపారుతప్పిగొనుకొనిరి కానియొక్కఁడైన దనకు సాయపడకుంటకు నప్పులవాండ్రుంపిన సేవకులకు జడిసి తానిల్లు వెలువడ లేకుంటకు వెళ్ళిపోవుచున్న హేమంతపు

చుంట ఇన్నిబనూడిసు రాజ్యానికారులచే విదేశవాపళీశులనింపఁబడి స్వ
శత్రువులతోఁగలసి తనదేశముపైదండెత్తి రాఁదలఁచుట పైమనుపూర్వ
ముతనవిందులనారగించి తనుఁబొగడుచుఁదనకొంకింతయుఁ బనికిరానితనసకి
పటమిత్రుల సందఱచ్చోఁటము చేసెదనని విషపెట్టి రావించియుండదాని పై వేఁడిసీ
ఘుచల్లిపడఁద్రిప్పఁగా వారెల్లరతనికిఁబిచ్చెత్తినదని నొచ్చుకొనుచుఁబోవుట
పైమనుమనుష్యులదౌర్జన్యముఁ దలంచిమానవసంఘమునొల్లసి యడవికే
గుట ఆల్సిబయూడిసుఫిర్నియా పైమొండాలతోనాతెన్నుపై దండెత్తిపో
వుచు నడుదారిలో పైమనుంజూచి మనుజులసహియించుకొను సతనిచేఁతి
నాల్లుత్రవియతనిసలవ బంగరుంబొందిపోవుట దొంగలుపైమనువలనసీతినే
ర్చుకొని యతఁడిచ్చినబంగారుంగొంపోవుట ఫ్లేవియసును పైమనుప్రియ
ముగా సంభాషించిఁబంగరిచ్చిపంపుట బంగరుబొందనాసించి మిత్రులవ
లెవచ్చినకవి చిత్రకారులిద్దరకు పైమను కొంతబంగరిచ్చితిట్టి తన్నిపాఱఁద
ఱుముట పైమనురాజ్యానికారులతో ససందర్భముగామాట్లాడి తనగు
హాలోసికరిగిమృతిచెందుట

(౩౩) టీటసు ఏండ్రోనికసను నాటకమందలి వేసములు

సాటర్నినసు రోమచక్రవర్తి
బాసియానసు సాటర్నినసుని సోదరుఁడును లెవీనియాను వలచినవాఁడును
టీటసేండ్రోనికసు గోతులనెదిరించిన సేనాధిపతియగునొక రోమనుమనుజుఁడు
మార్కసాండ్రోనికసు ప్రజాపతినిధియు టీటసునిసోదరుఁడును
లూసియసు క్వింటసు మార్టియసులు టీటసునికొడుకులు
చిన్న లూసియసు లూసియసునిపసిబిడ్డఁడు
పబ్లియసు మార్కసునికొడుకు
ఎమిలియసు ఒకరోమనుమనుజుఁడు
అలార్బసు దెమిట్రియసు చీరనులు తామోరాకొడుకులు
ఆరాను తామోరాజారుఁడు
ఒకదళనాయకారి ప్రజాప్రతినిధి దూతపరిహాసకుఁడు గోతులు రోమనులు

తామోరా గాతుల రాణి
లెవీనియా టీటసునికూతురు
ఒక వాది రా కన్యా శిశువును

టీటసుని బంధువులు రాజ్యాధికారులు ప్రజాప్రతినిధులు ఉద్యోగులు సైనికులు భృత్యులును రంగము రోమునను నాటి సమ్మీపగటి ప్రదేశములు— కథ ♦

సాటర్నినసు బేసియానసులు రాజపదవికై కలహించి ప్రజాప్రతినిధులు మడుగుట టీటసు గాతులను జయించి యుద్ధమందు మృతులైన సైనికులు ఇరువది యొక్క కుమారుల శవముల పెట్టెలతోను బందీలుగా చేబడిన తామోరా ఆలార్బసు చీరను డెమిట్రియసు ఆరాను మొదలగువారితోడను జయఘోషలు మ్రోయ నేతెంచుట టీటసుకు ప్రజాప్రతినిధులు రాజమకుటము పెట్టెదమన యంగీకరింపకుంట తామోరా పెద్దకొడుకును సూనులు తమ జేవతులకు బలియిచ్చుట టీటసు సాటర్నినసునకు రాజమకుటమిచ్చుట సాటర్నినసు తామోరాను దన రాణిగా గ్రహించుట బేసియానసు లెవీనియాను తీసికొనిపోవుచుండగా సహాయము మాన్యసులూసియసు ముట్యసు యనువారితో పోవుట టీటసు అందుకొప్పక వారి వెంబడింపుచు వచ్చి ముట్యసును నిందించుట టీటసుని సాటర్నినసు తూలనాడి నకు లెవీనియా యక్కర లేదని తామోరా రాణితో సంగమమున కేగుట టీటసు తన కొడుకుల చేతను మార్కసు జక్రవర్తిచేత నవమానింపబడి యొంటరి నేగుట కు దుఃఖించుట సాటర్నినసు లూసియసు క్వింటసు మార్కసు టీటసుని వేడియు తనియు గానము పై మ్యూటియసు సమాధి చేయుట సాటర్నినసు తామోరా డెమిట్రియసు చీరను తో గూడి బేసియానసు లెవీనియా మొదలగువారింగలిసికొని బేసియానసు బలాత్కారముగా గొంపోయెను చేసి మానసుని చంపెయుండెను కన్యాసుగాటీటసునకు కొడుకులను గద్దించగా తామోరా చక్రవర్తితో రహస్యముగా వారలకు పట్టించెదను ఫిర్యాదు లతో శత్రువ్యవర్తించుట డెమిట్రియసు చీరనులు లెవీనియాను

ప్రేమించుకొనుటకై పోరాడుచుండ నాతనువారలతో శేవుద్యానవనములో చక్రవర్తి వేటాడుచునపుడు చక్రవర్తినింగలిసికొన లేవీనియా మొదలగు నాతంగులువచ్చిరదక్షుడు మీతల్లితో నాలోచించి లేవీనియాతో మీయి ష్టముతీర్చుకొన వచ్చునని చెప్పి వారల స్నేహాభాషపర్చుట ఒకలోయలో తామోరా కామోరా యారనులు క్రీడించుచుండఁగా బెసియానస లేవీనియాలచటికివ చ్చి వారలస్వేచ్ఛఁజూడరమ్మనె తామోరాకుట్రవలన డెమిట్రియసు చీర నులువచ్చి బెసియానసుంబొడిచి చంపియొకగోతంబడవైచి లేవీనియాను బలిమి చెఱఁబట్టుటకుఁగొంపోవుట ఆరనుకుట్రవలన మార్టియసు క్వింటసులు బెసియానసు త్రోయంబడిన గోతఁగూలుట తామోరా సాటర్నినసేడ్రో నికసుల నచటికిరావించి మార్టియసు క్వింటసులు బెసియానసుంజంపినారని చెప్పుట ఆండ్రోనికసెద్దియుఁదోచక లూసియసు క్వింటసనిడికొనిపోవుట ఒకలోయలో డెమిట్రియసు చీరనులు లేవీనియాను చెఱఁబట్టి యాపెచే తులను నాల్కను ఖండించియేగుట మార్కసు లేవీనియాను వెదకుచునొక లోయలోనున్న యాపెంజూచి వగచి యాపె నింటికిఁగొంపోవుట లూసియ సు విదేశవాసశిక్షవిధింపఁబడుట లూసియసు టీటసు మార్కసు లేవీని యాల్లుకూడి విలపించుచుండ నారొనువచ్చి యందెవరి చేయిక్కోసిపంపినను రాజు టీటసు కొడుకులంగాచెదనన్నాఁడని చెప్పఁగాఁ దక్కినవారు తమతమ మచేతుల నిచ్చెదమనుచుండఁగా టీటసు తనచేయిగోసి యారనుకిచ్చుట ఒకదూత టీటసు కొడుకుల శిరస్సును మఱియతనినరకఁబడిన హస్తమును తనియెదుటనిడిపోవుట లూసియసుగాతులంబురికొల్పి రోమునైదండెత్తి వచ్చెదనని తనతండ్రినోదార్చియేగుట లేవీనియా యిసుకపైనోటనొక పుల్లపెట్టుకొని తనమొండిచేతుల సాయమున డెమిట్రియసు చీరనులు త నభర్తంజంపి తనుఁజెఱచి తనచేతులు నలికినాల్కఖండించి నారనితె ల్పుట చక్రవర్తిని యారనుపోల్కగా నొకనల్లనికొడుకున్నని యాబిడ్డత ని చంపుమని దాదిచేత తనియొద్దకంపఁగా డెమిట్రియసు చీరనులతోను న్నయారన నాబిడ్డవిగాతులదేశమునఁ గాపాడనెంచి దాదినిఁ బొడిచిచంపి యొక తెల్లనిశిశువును చక్రవర్తికప్పఁజెప్పుడని డెమిట్రియసు చీరనుల కుపదేశించు టీటియసు విదూషకునిచేతికి విజ్ఞాపనపత్రికనిచ్చి చక్రవర్తి

కదిపూర్వి యతఁడేమనునో తిరిగితనకుఁ జెప్పుమనుట చక్రవర్తి విదూషకుఁ డిచ్చిన యుత్తరమునుఁ జదివికొని విదూషకునకుఁ జెలిసి విధించిటీటసునిఁదు సచేతనఱుకుటకై యతనిఁబట్టి తెమ్మనుట ఈమిూలియనున్నగాతులసేన స్నార్చికొని లూసియసురోమునకై దండెత్తి వచ్చినాఁడనఁ జక్రవర్తి జడిసి లూసియసుని టీటసునింటఁ దగిలిసికొమ్మని యిమిూలియసునంపుటగాతుల సైనికులచే నారసుపిల్లనితోఁగూడఁ బట్టుపడుట తామోరా టీటసునికి నెత్తురునదనినిశ్చయించి డెమిట్రియసుచీరనులతో నపు రేయిబయలుదేరి టీటసుని యింటికి వెళ్లి యతనితోఁ బాఁబగదయ్యామనియుఁ దనకొడుకులిరువురు నొకఁడుచెఱదయ్యామనియుఁ దమ్ముమ్ముయ ధేచ్చగా నియోగించినచో నభీష్టమునీర్చెదమనియుఁ జెప్పుట టీటసా పెమాటలు నమ్మినట్లు నటించుచు నా పెనుమఱి యూ పెకొడుకులనుఁబోల్చి చక్రవర్తినిదనకడకుఁ జెప్పుమనికోరుట సరేయని లూసియసుని మఱిముఖ్యగాతుల సేనాధిపతులను నీయింటికి విందుకై రప్పించుము చక్రవర్తిం జక్రవర్తినిని మఱియూ పెకొడుకులను నీయింటి విందునకు వచ్చునట్లుచేసెదనని తామోరా చెప్పిపోవుట టీటసుమార్కసునితో గాతుసేనాధిపతులను వెంటనిడికొని లూసియసుని వెంటనేరమ్మనుమని చెప్పిపంపి పబ్లియసునిబిలిచి డెమిట్రియసుచీరనులను విఱిచి కట్టి వారలకు నోళ్లుమూసి లెవీనియాచేత నొకగిన్నె నిడి వారలు చేసిన నేరములు వారలతోఁ జెప్పి వారిగొంతుకలఁగోసి యానెత్తురాగిన్నెలోఁబట్టి వారితలకాయలు మెత్తగాదంచి యానెత్తుటనుడికించి వంటచేయుట చక్రవర్తిని తనయింటికిరాగా టీటసు మార్కసు లూసియసు లెవీనియా గాతుసేనాధిపతులతో వారలఁగూర్చుండఁబెట్టి తావంటవానివేషముూని తావండినపదార్థము నెదుటనుంచి లెవీనియాను బొడిచిచంపుట చక్రవర్తి కారణమేమనియడుగ డెమిట్రియసు చీరనులు బెసియానసునిచంపి లెవీనియానుఁ జెఱబట్టి యాచేతులనఱికి నాల్కనుఖండించిరనియు నదితెలుపుఁ గక నీవునా కొడుకులఁ జంపింగినావనియు నారసుతనచేయికూడానఱుకు కొమనట్లు కుట్రపన్నినాఁడనియుఁ జెప్పుట చక్రవర్తి డెమిట్రియసు చీరనులను బిలిపించుమనిచెప్పినపుడు టీటసిదిగో వారల నీ తామోరా భక్షింపుచున్నదని యాపెదొడ్డకత్తిను నల్లడించి యా పెన్పొడిచిచంపుట

చేకొన్న చక్రవర్తి కోటనుంచి బొడిచివెల్చుట లూసియసు చక్రవర్తిని బొడిచిచంపుట ఆరసునిడగుశిశువిధించి రోమనులు లూసియసునే దయతో రాజుగాఁ జేసుకొనుటయును.

(౪) ట్రాయిలసు క్రెసిడాలను నాటకమునందలి వేషములు

ప్రియాము ట్రాయిరాజు వానికొడుకులు హెక్టరు ట్రాయిలసు పేరిసు డీఫోబసు హెలీనసులు
ఈనీసు అంటీనరు ట్రోజను సేనాధిపతులు
కల్చసు గ్రీకులతోఁజేరిన ట్రోజనుగురువు
పండారసు క్రెసీడాపినతండ్రి
మార్గరిలను ప్రియామునిజారపుత్రుఁడు
ఆగమెమ్నను గ్రీకు సేనాధిపతి మెనిలాసు వానిసోదరుఁడు
ఆచిల్లెసు అజాక్సు ఉలిసిసు నెస్టరు డయామెడిసు పెట్రోక్లసులు గ్రీకుసైనికులు
తర్సిటీసు మఱుగుజ్జుబండఁడు
ట్రాయిలసు పేరిసుడయోమిడీసుల సేవకులు
హెలెను మెనిలాసు భార్య
ఆండ్రొమేకీ హెక్టరుని భార్య
కసాండ్రా ప్రియామునికూఁతురగు మాంత్రికురాలు
క్రెసిడా కల్కసునికూఁతురు

ట్రోజను సైనికులు గ్రీకుసైనికులు రంగము ట్రాయి గ్రీకుశిబిరమును — కథ

ట్రాయిలసు క్రెసీడాపైఁ దనవలపును పండారసుతోఁ దెల్పుట క్రెసీడా తన చెంగటనుండి యుద్ధమునుండి పోయెడు వీరుల పండారసుతోడనుండి పరికించుట గ్రీకువీరులు ట్రోజనుజయింపఁబోక రిత్తగానేడేండ్లనుండి

ఘముంటన్కై విచారించుట ... స్త్రీట గ్రీకులలోఁ వనతో ద్వంద్వయుద్ధము చే యుఁగలనిఁ యున్నా యని గ్రీకుసైన్యములోఁ జాటించుట గ్రీకుసైనికులుకోరినట్లు హెలెనున్గ్రీకులకుఁ దిరిగి యప్పగించఁదగునా లేదాయని ప్రియాముకొడుకులతో నాలోచించుట గ్రీకులు ఘామేనన్ను గొంపోయి రట్టి పేరిసు గ్రీకు సేనాధిపతిభార్యయైన హెలెనుం దెచ్చెఁ దెచ్చినన్న దానివిడువనేలయని కొందఱు విడువకున్నచో గ్రీకులవలనఁ దమదేశమునకుఁ జేటు వాటిల్లునేమోయని మఱికొందఱు నభిప్రాయమిచ్చుట కసాండ్రా హెలెనుం గ్రీకులకప్పగించనిచో ట్రాయికి ముప్పుకలుగునని చెప్పి పోవుట ట్రోయిలసు క్రెసీడాలనోన్యమువలచికపగూఁడుట క్రీ... దేవళ్ళను వడిన యాంటినరునిఁ దిరిగి ట్రోయిసైనికులకిచ్చి వానికిమాఱుగ క్రెసీడాను గ్రీకులకిచ్చుటకు పేరిసుమొదలగు ట్రోయిసైనికులొప్పుకొని ట్రోయిరసునిఁ దమయొద్దకుఁ బిలిపించుట పేరిసు ట్రోయిలసునితో క్రెసీడాను గ్రీకులకర్పించుమన నాతఁడాలాగాయని యలుకఁగపోయి క్రెసీడకుఁదార హాస్యముగా గ్రీకుసైన్యములోఁ గలసికొంచుగగుననిచెప్పి యూపను గ్రీకులకప్పజెప్పుట గ్రీసు ట్రోయిసైనికులొకచోట నొకరొకరు కలసి స్నేజనము సేయనిచ్ఛగించుట ట్రోయిలసు క్రెసీడా డయొమీడసుతో గహస్యసల్లాపములాడి వానికి తానిచ్చిన నోక్త్య-యి చేతనిచ్చిపంపుట తనలారఁజూచి మండిపడుట శకునములు బాగుగ లేవు నేఁడు యుద్ధమునకుఁబోవలదని తలిదండ్రులు సోదరియుం భార్యయును వారించుచుండగా హెక్టరు వినక ట్రోయిలసుతోఁ గూడ రణరంగమునకేగుట అచిల్లెసు ...సి శస్త్రములువిడిచి కూర్చున్న హెక్టరుం జంపుట ఉభయసేనలు హెక్టరు చచ్చుట తెలిసి యుద్ధమునాటికిఁ జాలించి తమతమ విడుదల కేగుటయును.

(౬౫). పన్నెండవరాత్రి లేక నీయిచ్ఛగించునది నాటకపాత్రములు

...ఇల్లిరియా ప్రభువు

...సెబాస్టియను ... వయోలా సోదరుఁడు

ఆంటోనియో నౌకాధికారి సెబాస్టియనుమిత్రుఁడు
నౌకాధికారి వయోలామిత్రుఁడు
వాలెంటైను కూరియోలు ప్రభుసచివులు
[illegible]ంచి ఒలివియాపినతండ్రి
అగ్చీకు
మాల్వోలియో ఒలివియాకుబండారు ఫేబియను విదూషకుఁడగుఫెస్టీ ఒలివియా సేవకులు
ఒలివియా భాగ్యవంతురాలగుదొరసాని.
వయోలా సెబాస్టియనుసోదరి
మెరియా ఒలివియాదాసి

ప్రభులు గురువు నావికులు అధికార్లు గాయకులు భృత్యులు రంగము ఇల్లీరియాలోనిపట్టణము దానిచెంగట సముద్రతీరము—— కథ •
ఆర్సినొతన చెలికానితో నొలివియాయాపె సోదరుని గూర్చి చింతించుచు బుద్ధులంజాలకుంటవినుట. వయోలాసముద్రమునఁ గొట్టుకొనిపోయిన తనసోదరునకై చింతించుచున్నార్సినుని షండవేషమున సేవించుట సెబాస్టియ నాంటోనియోతోఁ దనతో నొకసారిఁబుట్టి తన్నుసరిగాఁబోలిన తనసోదరిసముద్రమునఁ గొట్టుకొనిపోయినదనియు నాపెన్వదకుటక్కై రోడరిగో పేరుపెట్టుకొని యార్సినుచెంతకుఁ దానేగెదననియు నందుకునీసాయము కావలయుననియుఁగోరుట ఓలివియాయొద్దకు వయోలాప్రభునిచేఁబంపఁబడి యాపెచేఁబ్రేమింపఁబడి యాపెచెలికత్తెచేనంపిన యుంగరమందుకొని యాపె తెల్వితేటకుఁజింతించుట ఆర్సినువయోలాచేతికొకనగయిచ్చియొలివియాకిమ్మనిచెప్పుట ఆర్సినునివయోలావలచిపరితపించుట ఒలివియావయోలాతోఁ దనవలపుతెల్పఁగానాపెతప్పించుకొనుట మెరియాయొలివియావ్రాసినట్లొకయుత్తరము కల్పించిమాల్వోలియోచెంత నవ్వులా[illegible]గా నతఁడొలివియానువలచిన దనుకొనివికారపడుట. తాగుబోతగు [illegible] తనతాగును చెలికాఁడగు నాగుచీకుతోనొలివియాని వలచినదికా నిని[illegible]గుణమాపెకుఁ గనపర్చుటకై యాపెయొద్దకు రాజాజ్ఞచే రాకపో

ంకేలు సేయుపడుచువానితో నీవెదిర్చిపోరాడి గెల్చితివేని నీయెడల నాపెద్ద
నురాగమధికమగునని పురికొల్పఁగా నతఁడు వయోలాను వడుమార్గమున
నాహ్వానము చేయుట కోర్వకతఁడు సెబాస్టియన ననుకొని యాత్రోవ నేగెడు
నాంటోనియో మాగుడీకు నెదురించునపు డతఁడు రాజశతృవుఁడుగాన రా
జభటులతనిం జెఱకుఁ గొంపోవుచున్నప్పుడతఁడో సెబాస్టియనుఁడా నీకెట్ట
ద్దనాడాఁచిన ధనముగావినన్నఁ గానియెఱుంగనని దవింత యన్యాయముత
గదు నిను సంద్రమునుండి రక్షించియుంటకును రక్షితముగాఁ దీసికొనివచ్చి సం
దూకా యిట్లాడుచుంటివని వాపోవుచుఁ బోవుట కని పెట్టి వయోలా యూహించి
న్న నాసోదరుఁడనుకొన్నాఁడు సెబాస్టియను మున్నిటిముప్పునుండి బ్రతికి
యుచటనుంట గూఢియని యనంతసించుట సెబాస్టియనుని ఫెస్టరు నాదొరసాని
నిన్ను శీఘ్రముగ రమ్మన్న దనఁగా నా పెనుసేనెఱుంగ నీవెవండవో కాఁగనిత్రో
వను నీవుపోయని యాతనియాగుడీకిదిగో దొరికినావా యని యొకటి చెంపకా
యకొట్టఁగా నతఁడన్నో యిచట వారలెల్లపిచ్చివారేయని యతనిఁ బట్టిపట్టిం
చుచుంట యాంబికి నిప్పెట్టి యతని పైకురుకఁగా పెస్తరువలన సమాచార
మువిని యొలివియా యచ్చటికరుదెంచి యాగ్చికులందఱి వెడలించి యయ్యానా
యుంటికిరమ్మ యనిపిలువ నతఁడు నిస్సంశయముగా నిదంతయు మాయగా
నిశ్చలగానియగుననుకొనుచు నాపె వెంబడించుట చీకటిగదిలోఁ బిచ్చివాఁ
డనితలంపఁబడి యొలివియా చేనుంపఁబడిన మాల్వొలియో ఫేబియ
న్లోంబడియున్నాఁగు చీకటి పెట్టె మరియాలు హాస్యమాడుట సిజారియో చూఁడొక గు
దుప్పుకొంతఁదన్నుఁ బెండ్లాడవలయునని సెబాస్టియనుని గుడికిఁ గొంపోవుచుం
డనతఁ డేట్టియూఁ దోఁచక విస్మితుఁడై యరుగుట ప్రభువ యోలా యొలివి
యా సెబాస్టియను పెండ్లియాగ్చికు ఫేబియను పెస్తను మాల్వొలియో మొద
యాలోకచోఁగూడుటచే యథార్థస్థితి పైలువడుట రాజవయోలాను సె
బాస్టియనొలివియాను యథావిధిం బెండ్లాడుటయును

౩౬. వెరోనాయందలి యిద్దరుగుమనుష్యులను నాటకకథయందలి వేనవ్వు...

సిల్వియా తంత్రియాగ [illegible]

వాలెంటైను ప్రోటియసు లిద్దరు తగుమనుష్యులు
ప్రోటియసుని తండ్రి యాంటోనియో
తూరియో వాలెంటైనుని ప్రతికక్షి
ఎగ్లమూరు సిల్వియా సహకారి
స్పీడు వాలెంటైనుని సేవకుడు
లాన్సు ప్రోటియసుని సేవకుడు
అంటోనియో భృత్యుడు పాంతినో
జూలియా శరణుగొన్న పూటకూళ్లమ్మ
వాలెంటైను శతృలు
ప్రోటియసు వలచిన జూలియా
వాలెంటైను వలచిన సిల్వియా
లూసెట్టా జూలియా చెలికత్తె

సేవకులు గాయకులును రంగము వెరోనా మిలాను మంటువా చెంగటి యడవియును — కథ

వాలెంటైను తన చెలికాడగు ప్రోటియసుతో మాట్లాడి స్పీడు వెంటనిడుకొని మిలాను రాజసభాసదుడౌట ప్రోటియసు జూలియాను వలచి జాబంపి ప్రత్యుత్తరమందు చదువుకొనుచుండ నతని తండ్రి యాతని మిలాను రాజసభాసదుడవుకమ్మని పంపుట వాలెంటైను సిల్వియాను వలచి యాశ్రయించుట ప్రోటియసు జూలియాకు దనయుంగరమిచ్చి యామెయుంగరము ద్దాగైకొని లాన్సు వెంటనిడుకొని మిలానునొద్దకరుగుట ప్రోటియసు రాజాజ్ఞచే వాలెంటైను దరిజేరి యతడు వలచిన సిల్వియానుదా వలచి జూలియాను మరచి యతని పైగిట్టకాతని గుట్టుచెప్పి రాజుచే వతని దేశమునుండి వెడలగొట్టించుట వాలెంటైనొక యడవిలో బలాత్కారముగా దొంగలతో గూడ దొంగలగురువగుట సిల్వియాను రాజాజ్ఞపై తూరియోకు ఇచ్చెదనని మిష పెట్టి తానాపె ప్రేమను సంపాదింపగోరి యాపె మేడచెంత యాపె స్తోత్రము పాడుచున్న ప్రోటియసు వైఖరిం బూటకూళ్లవాని వెంబడి జూ

గ వేసమునసున్న జూలియాకని పెట్టి దుఃఖించుట సిల్వియాయెగ్లమూరు పా యమున వెలంటైనుయొద్దకుఁబోవ నుద్దేసించుట ప్రోటియసుఁ జూలియాన్నుఁ దన సేవకునిఁగాఁ గుదుర్చుకొని యాపెతనకుఁదల్లియిచ్చిన యుంగ్రము న్సిలియాకిచ్చి యా వైచిత్ర్యముండ్లనకుఁ దీసికొనిరమ్మని పంపుట రాజు తూరియా ప్రోటియసు జూలియా యెగ్లమూరుతోఁ బారిపోయిన సిల్వియాను వెదకఁబోవుట దొంగలుసిల్వియాను వెలంటైనుచెంతకుఁగొంపోవుట రాజు తూరియా ప్రోటియసు జూలియా వెలంటైను లోకచోఁగలసికొనుట సిల్వియాను వెలంటైనునకు జూలియాను ప్రోటియసునకు రాజు పెండ్లిసేయుటయును

(37) సీతుకతయను నాటకమందలి వేసములు

లియొంటీసు సిసిలియారాజు

మెమిల్లియసు సిసిలియాయువరాజు

కేమిల్లో యాంటిగోనసు క్లియోమినీసు డయానులు సిసిలియాలోని ప్రభువులు.

రోగెరో సిసిలియాలోని తగుమనుష్యుఁడు

పోలిక్సేనసు బొహీమియారాజు

ఫ్లోరిజల్లు బొహీమియాయువరాజు

ఆర్చిడేమసు బొహీమియాలోనిప్రభువు

ఒకనావికుఁడు

కారాగృహాధిపతి

పెరిడిట్టాతండ్రియగు ముసలిగొల్లఁడు వానికొడుకువిదూషకుఁడు

ఆటోలికసు మోసగాఁడు

హెర్మియోనీ లియొంటీసురాణి

పెరిడిట్టా హెర్మియోనీకూఁతురు

పౌలీనా ఆంటిగోనసుభార్య

ఎమిల్లా రాణిచెలికత్తె

వెుషప్పాదొరకసులు గోపికల్ఘు

ప్రభులు దొరసానులు దొరలు ఉద్యోగులు సేవకులు గోపకులు గోపికల్ఘు ద్వారపాలకులు మొదలగువారు రంగముసిసిలియూరొుకప్పుడు. బొహీమియా యింకొకప్పుడును— కథ

లియోంటీసుతనభార్యతో పోలిక్సేనసునకు సంబంధమున్నదని శకించి నానికివిసమిడుమని కేమిల్లోతోఁ జెప్పఁగానతఁడు పోలిక్సేనసునకది తెలియఁజేసి యతనినాతనిదేశమునకంపుట రాజుతనరాణిపై ననుమానపడి యూపెంజెఱసాలనుంచుట యూపెకొకయాఁడుపిల్ల పుట్టఁగా నాపిల్లనుపౌలీనారాజునకుఁ జూపించినపుడతఁడాపిల్లనడవిలో విడిచిరమ్మని యాంటీగోనసునకాజ్ఞయిడుట రాజున్యాయసభలో బాహాటముగా రాణియందు వ్యభిచారదోషమారోపించి మరణశిక్షవిధించు నంతలో క్లియోమినీసుడయానులపొల్లోయనుదేవతాసన్నిధినుండి రాణినిష్కళంకురాలనియు పోలిక్సెననునిర్దోషియనియు కేమిల్లోరాజద్రోహికాఁడనియు లియోంటీసులేనిపోనియనుమానములుగలక్రూరుఁడనియు నతనికిఁ గలుగుబోవు యాఁడుపిల్లదక్క వేఱేసంతానముండదనియు నభిప్రాయముందెచ్చి చదువునప్పుడదిరాజు నమ్మకుండునంతలో నాకస్మికముగా రాజకుమారుఁడు మృతుఁడైనట్లు తెలియఁగా రాణిమూర్ఛిల్లుటఁగని రాజుతనపై దేవతలాగ్రహించినారని తెలిసికొని. పశ్చాత్తప్తుఁడై రాణియుపొలిక్సేనసు కేమిల్లోలునిర్దుష్టులనినిశ్చయించికొని వెంటనేమూర్ఛఁదేఱించుటకై కొంపోఁబడినరాణిమృతిచెందినదని పౌలీనాతెల్పఁగాఁవగచుట ఆంటిగోనసురాజాజ్ఞచొప్పున రాజపుత్రినిబొహీమియారాజ్యమున నొకయడవిలోనుంచిపోవుచుండఁగా నతనిపై నొకయెలుఁగుబంటిపడుట ఆంటిగోనసునియోడగాలివాన తాఁకునఁజెడుట ఒకగొల్లఁడు రాజపుత్రిన్గాపాడి యాంటిగోనసునిస్థితినిఁదన కొడుకువలనఁ దెలిసియతనిఁగావనేగుట దారసంతానవియోగమునఁ దలడిల్లునావ్రభుఁడునస్మరమ్మతివర్తమానము చేసెనిప్పటికిఁబదేనేండ్లుకావచ్చినవి స్వదేశముఁజూడనేగెదసెలవిండని కేమిల్లోమనవిసేయఁగా పోలిక్సేనసునరియే

స్థితవుగాని కొంచెమాగుమయొక్క గొల్లనియింటికిఁ [illegible]
స్థితి తెలిసికొనుటకు కెమిల్లోను వెంటఁబెట్టుకొని మాఱువేషమునఁ [illegible]
ఆటోలికసు తానుజేబుకత్తిరించి మోసమునఁ జబ్బవహరించుట ఫ్లారిజెల్లు [illegible]
[illegible]డిట్టాతో మురికయుడువు వేసికొనినట్లు ఫలించుచు నాట్యక [illegible]
చేసికొనియెదనని వాగ్దానముచ్చి యానాటిరాత్రి కనఁగూడ [illegible]
వేష[illegible]జూడవచ్చిన గొల్లఁడు మాఱువేషములనున్న పోలిక్సెనసు కెమిల్లో
కొనుమొహ్నా[illegible]కసు మొనలగువారింబరీక్షించుట పోలిక్సెనసు పెర్డిట్టా
చేయుపట్టుకొని మా పెండ్లి [illegible]దనని ప్రియూ[illegible] [illegible]
[illegible]ంచెదనని చెప్పిపోవుట కెమిల్లో యుపదేశము [illegible] ఫ్లారిజెల్లు పెర్డి
ట్టాతో సిసిలీ మహారాజు దర్శనమునకేగుట ఆటోలికసు [illegible] గొల్ల
ని[illegible]నికొడుకును ఫ్లారిజెల్లు పెర్డిట్టాల నొంటఁ దీసికొనివచ్చుట పోలిక్సెనసు
గొల్లకొడుకును వెనకుట్టకె లియోంటీసు చెంతకువచ్చుట ఆటోలికసాంటి
గోనసును [illegible] చెప్పుటచేతను గొల్లవాక్యముచేతను
పెర్డిట్టా తనకూఁతురని లియోంటీసు సంతసించుట ఆనందమగ్నుఁడై గుల్లి
యాంటీసునకు పౌలీనా దాఁచిన హెర్మియోనీ సజీవ[illegible]
గిలువారు నాశ్చర్యానందోద్ధినోలలాడుటయును.

షేక్స్పియరుని కావ్యములలో

1 వీనసు మఱియు అడోనిసను కావ్యమునందలి — కథ.

[illegible] వీనసు దివ్యకుమారుని మోహించుట వాఁడు కామకేళి [illegible] తెలియక తప్పించుకొని పందిన్వేటాడుచు దానికొమ్ము పోటునఁ మడియఁగా [illegible] విలపించుచు దివమున కేగుటయును.

2 లూక్రీసీ చెఱుపను కావ్యమందలి — కథ.

టార్క్వినియుడను రోమునురాజు కొల్లాటినసు తన సేనానాయకుని భార్య సతి

నిపరోక్షమునఁ జెలపట్టఁగా నాపెతనభర్తతో నారాజుదార్జన్యముం జెప్పి పోడుచుకొనిచావఁగా నాపెభర్త యారాజుం దేశమునుండి వెడలఁగొట్టుట

3 విరహవేదనఁగూర్చి పద్యములు

4 శృంగారనాయకుని విజ్ఞాపనమునందు విప్రలంభ శృంగారము వర్ణింపఁబడినది

5 విరహాదీన తీర్థవాసియందు విరహవర్ణనము

6 ఫోనిక్సనునొక పక్షి మఱియొక జాతిపక్షి[illegible]ను కావ్యమున నాప క్షులవర్ణనము

కాళిదాసు నాటకములలో

1 శాకుంతలమున దుష్యంతుఁడు శకుంతలయందు భరతుఁడనువా నింగనుట

2 విక్రమోర్వశీయమను నాటకమునఁ బురూరవుఁడను రాజూర్వశి యను దేవదాసిన్గవఁగూడుట

3 మాలవికాగ్ని మిత్రమనునాటకమున నగ్నిమిత్రుఁడనురాజు మాలవికయను రాజకుమారిఁ బెండ్లాడుట

4 కాళిదాసప్రహసనమునందు బండబూతుపంచాంగమున్నది

కావ్యములందు

1 రఘువంశమునందు సూర్యవంశ రాజులచరిత్రముకలదు

2 కుమారసంభవమున పార్వతీపరమేశ్వరులు కలసిగాంచి కుమార స్వామిం గని యతనిచే దారకాసురుం బాలయించుట

3 మేఘసందేశమున నొక యక్షుఁడు మేఘమువంటిన భార్యంగని తన స్థితియా పిత్రోఁ జెప్పిరమ్మని బతిమాలుట

4 ఋతుసంహారమున ఋతువులవర్ణనము

5 శృంగారతిలకమున శృంగారరసవర్ణనము

6 నలోదయమను కావ్యమున నలమహారాజు చరిత్రమున్నది

7 ఘాతుసకావ్యమున శృంగారమున్నది

8 పుష్పబాణవిలాసమున శ్రీకృష్ణగోపికాశృంగార వర్ణనమున్నది

షేక్స్పియరుని కవిత్వమందలి సొగసుల వివరము.

వీరరసమున

1 1 నాటకములో మెకీనాడయూనాకుపదేశించుట

2 బ్రట్రసుముతననేరములకు శ్చాత్తప్తుఁడై తనుక్షమించుమన రాజనుట

3 2 నాటకములో ఈనోబర్బస్సు ఆంటనీశౌర్యముందలంచుకొనియనుకొనుట

4 ఆంటనీమృతుఁడైనపిదప క్లియోపేట్రసీజారునకులోఁబడనొల్లకనుకొంట

5 క్లియోపేట్రడోలబెల్లాతో ఆంటనీవీరత్వముంబొగడి చెప్పుట,

6 సీజారునకులోఁబడనొల్లక క్లియోపేట్ర ఈరాసుతోననుట

7 3 లో॥ ఆరెండుమల్లయుద్ధమునకుఁ బోఁదగదనురోజ్లిండుసిలీయూలకనుట

8 5 లో॥ కొరియొలేనస్సు ఆఫీడియస్సుంగూర్చి ప్రజాప్రతినిధులతోననుట

9 వలమ్నియావర్జీలియానోదార్చుట

10 అగ్రిప్పాకొరియోలేనస్సుని స్వభావమొకనికిఁదెల్పుట

11 వలమ్నియాకొరియొలేనస్సునిఁ బ్రజలతో క్షమాపణము చెప్పుకొమ్మనిబోధించుట

12 ఆఫీడియసుని సేవకుఁడింకొక సేవకునితోననుట

13 అగ్రిప్పాకమీనియసు మొదలగు ప్రజాప్రతినిధులతో కొరియొలెనస్సు భోజనముచేసినపిమ్మటఁ దానతనిఁగలిసికొందునని చెప్పుట

14 అగ్రిప్పాఅఫీడియసునితో కొరియొలేనస్సుతనమాట వినకపోయినప్పుడనుట

శాంతరసమందు

2 3లో రాజ్యభ్రష్టో రాజు తనతోడివారితోఁ బల్కుట

3 ఆడము ఆర్లెండుతో నడవికిఁ జనుచనుట

4 ఆమియన్సు జాక్విస్సులపాట

5 కారినుటచ్ స్టోనుతోఁ బల్కుట

6 4లో పురుషులకు స్త్రీలకన్న స్వాతంత్ర్యమేల యధికముగా నుండవలయునను నడ్రియానాతో లూసియానా పలుకుట

7 6లో బెలారియస్సు గిడేరియస్సార్విరాగస్సులతోఁ బల్కుట

8 ఇమోజను లూసియస్సునొద్దఁ దన పేరుమార్చుకొన నెంచియనుకొంట

9 రణరంగమున నిమోజనుదోసమెఱుఁగదని రాజుతో నయాచోత్రచెప్పుచుండఁగా పోస్తుమనస్సు బయల్వడి తా నిమోజనుజంపించినట్లు బాహాటముగా నొప్పుకొనిచనుట

10 7లో హేమ్లెట్టునతనితల్లి యతనితండ్రిచావునకు దుఃఖింపనతనినోదార్చుచుంబలుకుట

11 హేమ్లెట్టురోజెన్ క్రాంట్జుతో నీలోకమంతయు జెఱసాలయే యని చెప్పుచుంబల్కుట

12 గిల్డెన్‌స్టెర్నుతో హేమ్లెట్టు తనకు లోకమంద భిరుచిపోయెనని పల్కుట

13 హేమ్లెట్టు పిలువఁబడి తనపినతండ్రియొద్ద కేగుచునుకొంట

14 హేమ్లెట్టుపినతండ్రిపశ్చాత్తప్తుఁడగుట

15 8లో కేషియస్సు సీజారుంబొడువనిశ్చయించుకొని తలపోయుట

16 9లో హాట్స్పురు రణమున దెబ్బతినియొరగుచనుకొంట

17 10లో ముఖ్యగురువు హేస్టింగ్సు మొదలగు ప్రభువులతో ననుట

18 నాల్గవ హెన్రీమహారాజు తనవ్యాధిలోఁ దామూర్ఛిల్లినపుడు తన పెద్దకొడుకు తొందరపడి తనకిరీటముం దీసికొనఁగాఁ దనకొడుకులతో ననుట

19 11లో రణరంగమున శత్రులచేతిలో మనమున్నామను గ్లాస్టరుతో నైదవహెన్రీమహారాజనుట

20 ఆయుధపాణియైన హెన్రీమహారాజు రణరంగమున కేథరీనుతో సంభాషిం చుట
21 12లో పుట్టుగ్రుడ్డనైనా దైవభక్తివలన దృష్టిసంపాదించితినని క ల్లాడువానినిర్కి వానితో నాలవ హెన్రీమహారాజనుట
22 చంపఁబడుటకుఁగొంపోఁబడుచున్న సేపప్రభువు కేడుతో ననుట
23 13లో మార్గరెట్టురాణిచే రణరంగమునఁబొడువఁబడియేడ్చుచు యార్కుప్రభుఁడనుట
24 యార్కుప్రభువునకుఁ బరితపించుచున్న ఆరవ హెన్రీమహారాజు తనరాణి మొదలగువారితో ననుట
25 14లో ఆరవ హెన్రీమహారాజొక గుట్టపైఁగూర్చుండి యుద్ధ మునుబరికింపుచుండఁబోయుట
26 ఆఱవహెన్రీమహారాజు చెఱసాలలోనుండి యచటకావలివాఁడునీ కిటికీమీఁదనుండుఁగాఁబల్కుట
27 వార్విక్కుప్రభువు యుద్ధరంగమున ఎడ్వర్డురాజుచే పొడువఁబడి పడియుండుట
28 15లో ఎనిమిదవ హెన్రీమహారాజు చేవిడనాడఁబడిన కేథరై న్మహారాణిందలఁచి యొకముదుసలిదానితోఁ బల్కుట
29 వుల్సీగురువు చెఱసాలకుఁబోవు చనుకొనుట
30 గార్డినరు శ్లాఘించునప్పుడు క్రాన్మరనుట
31 16లో ఆంజీరురణరంగమున జాన్ మహారాజుచేఁజిక్కుటకేడ్చు కా న్స్టన్సుతోఁదాపకఁ జాలకరణమందోఁడిన యార్థరు పరితపించుట
32 17లో తనకూఁతురు గోనరిలుగన్న తనకుభృత్యులుజరుగుటలేదన్న ప్పుడు లియర్మహారాజుపల్కుట
33 లియర్మహారాజుగాలివానదెబ్బతిని కెంటుగృహముఁజేరుచుండఁదల పోయుట
34 గ్లోస్టరుప్రభువు వెడ్గారునకుఁబల్కుట
35 లియర్మహారాజు వెఱ్ఱితో గ్లోస్టరెడ్గారుల చెంతవాపోవుట
36 18లో రాజయుద్ధమునకై ఫోర్టిన్బ్రాసు కేగఁగా నంతఃకలహములు రేఁ

గంగా రాణి క్షేమవార్తలనుడుపుమాయన్న ప్పుడు యాఘుపరిభువ నుట

37 నీయాజ్ఞానుసారముబోడోకరి చాకుంరంజంపినానని యొక్సెరనఁ గా బాలింగ్బ్రూకుపల్కుట

38 19లో గ్లోస్టరుని యాజ్ఞానుసారాముతన్ను జంపుటకుఁ గొంపోవు రే ట్లిప్పుతో హేస్టింగ్సనుట

39 రిచర్డ్డుండు నిద్రింపఁబోవుచు శిబిరమున దైవప్రార్థనము చేయుట

40 22లో ఆంజీలో తన్గనకూడు మనునర్థమిచ్చునట్లు పల్కుచున్న పుడు ఇస్బెల్లాయనుట

41 పరిచ్ఛన్న వేషముఁనున్న రాజు క్లాడియోకుపదేశించుట

42 23లో నెరిస్సాపోర్షియాతోఁబల్కుట

43 ఎద్దియుంజేయలేక తన కైవగచు జెస్సానియోతో ఆంటోనియో న్యాయస్థానమునఁబల్కుట

44 25లో హెర్మియాతనమాటవినక లైజాండరుసీలుచుట కొప్పక హీనస్సుతో ఈజస్సు చెప్పకొనఁగా హీనస్సు హెర్మియాతోఁబల్కుట

45 27లో రాజుతో బార్బిబ్లియోతన కూఁతునొథెల్లో కిచ్చినానని యంగీకరించి నపుడు రాజనుట

46 సైప్రసుద్వీపమునకుఁదనకంటె ముందుగావచ్చియున్న డిస్డెమో నానుజూచిన సంతోషముచే ఓథెల్లోయాగెతోఁబల్కుట

47 డిస్డెమోనానువలచి యాగెకడ కేగుచు నియాగోమ్మకుటరివలన కే షియోచేతఁదాపులుతిని వగచు రెడ్రిగోతో నియాగోమ్మయనుట

48 ఎమిలియాకనకు వ్యభిచారముతప్పకాదని దుర్బోధచేయఁగా డి స్డెమోనాయనుట

49 29లో పెరిక్లిసు ఆంటియోకస్సిచ్చిన ప్రశ్నమునకర్థము చె ప్పుటకు సిద్ధపడియనుకొనుట

50 పెరిక్లిసు క్లియోనునితో ననుట

51 (1) 30లో పెట్రోషియో కేథరీనాతోఁ బల్కుట] చుట

(2) కేథరీ నా పాతివ్రత్యముంగూర్చి తనసోదరీలతో నుపన్యసిం

ల్యూక్రెసీ చెరలో.

కరుణారసము

—:(o):—

8 రాజ్యభ్రష్టుఁడై రాజడవిలో ఆర్లెండోనుఁ గలిసికొన్న పిమ్మట జాక్విస్సుతోఁ బల్కుట

9 ఆలివరు సిలియాల పెండ్లి రేపగునని చెప్పిన రోజ్లిండుతో ఆర్లెండో యనుట

10 6లో ఇమోజను లియోనాటస్సు దేశమునుండి వెడలిపోవుచుం గేమి చేసెనని పైసానియో నడుగుటయు నతఁడు చెప్పుటయును

11 ఇమోజిను పైసానియోతోఁ దననాథుని పోక తానెట్లు చూచునో యాసంగతి చెప్పుట

12 ఇమోజిను తనభర్త దేశమునుండి వెడలఁగొట్టబడినపుడు చింతించుట

13 తా జారయనియుఁ దన్నుఁ జంపుమనియుఁ దనభర్త పైసానియోకు వ్రాసిన యుత్తరము ఇమోజిను చదువుకొని ఏడ్చుట

14 ఇమోజిను తనభర్త వ్రాసిన యుత్తరము చదివికొని పరితపించుట

15 పైసానియో తనకిచ్చిన విసము గ్రోలి మూర్ఛిల్లిన మగవేసముననున్న ఇమోజనునీ బాలసమాధినుంచి క్లైడీరియస్సార్విరాగస్సులు పాడుట

16 హేమ్లెట్టు తనతండ్రి మృతుఁడైనపిదపఁ దనతల్లి తన్ను నీయందంత దుఃఖము కనఁబట్టనేలనని యడిగినప్పుడుత్తరమిచ్చుట

17 లార్టిసు ఒఫీలాకొనర్చు నుపదేశము

18 విదేశమేగెడు లార్టీసుతో పొలోనియస్సుపదేశించుట

19 తనపినతండ్రి పగదీర్చుకొనక తా వ్యర్థకాలక్షేపము సేయుచుంటకై హేమ్లెట్టు తలపోయుట

20 8లో సీజారుని గొప్పకోర్కెకై కేసియస్సు కాస్కాతో ననుట

21 కాల్ఫూర్నియా దుశ్శకునములకు జడియుచున్నానన్నప్పుడు సీజారనుట

22 ఆర్టెమిడోరస్సు సీజారునితోఁ గుట్రసంగతి చెప్పుటకై యతఁడు వచ్చుదారిలో నిలువఁబడియుండుట

23 అంటసి నీలాయుడు చంపబడిన [illegible] ప్రజలను [illegible] శత్రు
ల[illegible] బుకికొల్లుట కిచ్చి యుపన్యాసము

24 10లో [illegible] హరిశ్చంద్రమహారాజు [illegible] యనుకొనుట

25 11లో హరిశ్చంద్రమహారాజు [illegible]
[illegible] వారలు రాజ్య[illegible] బల్కుట

26 13లో [illegible] పరిభవ[illegible] [illegible] హరిశ్చంద్ర
మహారాజు [illegible]

27 14లో [illegible]
[illegible]

28 16లో [illegible]
[illegible]

29 17లో [illegible]
[illegible]

30 18లో [illegible] మహారా[illegible]

31 [illegible] కిరీటముండ [illegible]
హారాజనుట

32 [illegible] మహారాజు [illegible]

33 రాజ[illegible] మహారాజ్యము
[illegible]

34 [illegible]లోనున్న [illegible] మహారాజు [illegible]

35 19లో [illegible] మహారా
జు చేఁ [illegible]గా [illegible]

36 25లో గంధర్వ[illegible] చేఁ [illegible]
ప్ర[illegible] [illegible] [illegible]లగు [illegible]లీనా
పల్కుట

37 26లో సన్యాసి[illegible] కంగీకరించుమన్న [illegible]
[illegible]

38 27లో [illegible] దగులాటము[illegible]

స్థిరపడినప్పుడు ఒథెల్లో విచారించుట
39 తన్ను శంకించి తన భర్త కోపించుటకు శోకించుచు నయాగోతో డి
స్డెమోనా పల్కుట
40 29లో కెప్యూలెట్టు తనకూఁతురగు జూలియట్టును గూర్చి పేరిసు
తోఁ జెప్పుట
41 సమాధిలో విషముఁ ద్రావి మూర్ఛిల్లియుంచఁబడిన జూలియట్టును
మృతి చెందినదానిఁ గాఁ దలంచి రోమియో యాయనుకొంట
42 జూలియట్టు మూర్ఛఁ దేఱిన పిదప విషము గ్రోలి మృతి చెందిన రో
మియోనుం జూచియనుట
43 31లో ఆరియలు ప్రోస్పెరోతో నాతని మంత్రమహిమచే గోంజీలో
నున్నస్థితి వర్ణించుట
44 37లో పౌలీనా తన భర్త మృతుఁడౌటకు వగచుట

వీనస్సు మఱియు ఎడోనిస్సను కావ్యములో

45 అడవిపందిచేఁ జంపఁబడిన ఎడోనిసుని వెదకుచు నడవిలో వీనస్సు
మృత్యుదేవతను నిందించుట
46 ఆమె పందిచేఁ జంపఁబడిన ఎడోనిస్సుం జూచియనుకొంట
47 ఆమె ఎడోనిస్సుం దలంచుకొని దుఃఖించుట

ల్యూక్రెసీ చెఱలో

48 ల్యూక్రెసీకిఁ గాఁబోవు దశం దలఁచి కనియనుట
49 ల్యూక్రెసీ తను బల్మిఁ బట్టిన టార్క్వినుతో ననుట
50 ల్యూక్రెసీ రాజుచేఁ జెఱుపఁబడిన పిదపఁ బలవించుట
51 ల్యూక్రెసీ దుఃఖించుట
52 ల్యూక్రెసీ దుఃఖించుట
53 ల్యూక్రెసీ పొడుచుకొనుటకు కైజారు పట్టుకొని తన చేతితోఁ బ
ల్కుట
54 ల్యూక్రెసీ భర్త యామె వర్తమానము పై వచ్చి యామెతోఁ బ
ల్కుట [స్నతీర్థు
55 ల్యూక్రెసీ రాజుచేఁ దాఁ జెఱుపఁబడితినని చెప్పినపుడామె భర్తయు

చాటుపద్యములలో

56 విరహి తన ప్రియురాలినిగూర్చి పలుకుట

శృంగార రసము

—:(౦):—

1 2లో సిల్వియస్సు శాలినుతోఁ బలుకుట.

2 ఆర్లాండు వ్రాసిన కాగితములందు సీలియా చదివిన వాక్యము.

3 ఆర్లాండో నడవిలోఁ జూచితినని సీలియా చెప్పినపు రోసలిండనుట

4 ఆర్లాండో రోసలిండును ప్రేమించియున్నాడని చెప్పినపుడు మగవేసమున నున్న రోసలిండనుట.

5 ఫీబీతో రోసలిండు న్యాలవలేదని సిల్వియస్సుతోఁ జెప్పుట

6 ఆర్లాండుతో రోసలిండు తాఁ బయల్పడి చెప్పుట

7 14లో రణరంగమున రిచార్డు ఎడ్వర్డుతో ననుట

8 20లో రాజు ప్రేమించి రాజు కూఁతునకు వ్రాసిన వలపుపద్యము

9 25లో తీసను నాటకమాడించి లైసాండరు డెమిట్రియసు హెర్మియా హెలీనా మొదలగువారిని నిదురించుమని చెప్పుట

10 23లో జెస్సానియో పోర్షియాయొక్క బింబము గలిగిన సీసపుపెట్టె నెంచుకొని యందులో విజయపత్రికం జదివికొని యామెను ముద్దిడి యామెతో ననుట

11 28లో లిసీమేకస్సుతో మెరీనానుఁ జూపి యొక కుంటెనకాఁడు తాఁ పుణ్యగుల్లయనుట

12 29లో రోమియో జెని పాల్లోత్తో ననుట

13 రోమియో తోఁటలో డాఁగి కిటికీలోనున్న జూలియట్టుం జూచియనుకొంట

14 [illegible] తోలుసంటియో తనప్రియురాలిం గూర్చి
[illegible] బెరడాపై వ్రాసెంచుట.

హాస్యరసమునందు.

—:(o):—

3 విదూషకుడు బట్టలు [illegible] పల్కుట

4 3లో [illegible] హొరేషియో [illegible] అనుట

5 జాకీనుడు ఆవకీడయని [illegible] నిలుచున్నప్పు డెవరిచ్చిన పత్రి [illegible]

6 ఆ [illegible] సభవిలో నాగనేసమున్న [illegible] అనుట

7 [illegible] నాగనేసమున్న [illegible] [illegible] అడవిలో [illegible] మాటలాడక మునుపా [illegible] అనుట

8 9 [illegible] ఆగ్రహముతో మగనేసమున నున్న [illegible] పల్కుట

10 ఒక సేవకుడు [illegible] అనుట

11 [illegible] మను కీళీముడు [illegible] అనుట

12 6లో రాజు [illegible] చెప్పగా సింహాసనమెక్కె ననుట

13 7లో హామ్లెట్టు [illegible] దయ్యమనుట

14 హామ్లెట్టు పోలోనియసు [illegible]

15 [illegible] హామ్లెట్టు [illegible] అనుట

16 17 నాటకములోని రాణి నాటకములోని రాజునకనుట

18 నాటకములోని రాజు నాటకములోని రాణితో ననుట

19 భోజనము సేయుచున్న రాజుతో హామ్లెట్టనుట [రనుట

20 9లో గ్లండోవరు [illegible] చెప్పగా [illegible] హాట్స్పు

21 10లో [illegible] ఫాల్స్టాపు ముఖ్యన్యాయాధికారియనుట

22 ఫాల్స్టాపు ముఖ్యన్యాయాధికారితో ననుట

23 [illegible] నింగ్లాండు [illegible] యనుట

24 ఫాల్స్టాపు పల్కుట

25 12లో [illegible] తో ననుట

[illegible] 13లో [illegible] భార్యతో నా [illegible] [illegible]

27 14లో ఆఱవ హెన్రీమహారాజు లోకుల యభిప్రాయముఁ గూర్చి యనుట

28 గ్లోస్టరు రాజు కాఁగోరి యనుకొనుట

29 గ్లోస్టరు ఎడ్వర్డు మహారాజు చేసికొన్న పెండ్లివలన పెంచి రాజతనిపై దండెత్తుచున్నాఁడను సందర్భమున నతనితోననుట

30 ఎడ్వర్డు మహారాజు తనకుఁ రాజు కాకున్నపుడున్న యధికారము చాలునన్నప్పుడు గ్లోస్టరనుట

31 ఆఱవ హెన్రీమహారాజు తనకొడుకుం జంపిన గ్లోస్టరుతోననుట

32 1 లో జాన్ మహారాజు ప్రాన్సులో యుద్ధమున జయమందియింగ్లాండునకు వచ్చి సింహాసనారూఢుడై తిరిగిసింహాసనమందుఁ గూర్చున్నాఁడ- దిగిమకుటముం ధరించి నాఁడనఁగా సేలిస్బరీయనుట

33 17లో మాయవేసముతోనున్న కెంటులిసరుతోననుట

34 19లో గ్లోస్టరనుకొనుట

35 మొదటిహంతకునితో రెండవహంతకుండు సత్యమునుఁ గుఱించి చెప్పుట

36 22లో ఆంజీలో తనయొద్దకు ఇసబెల్లావచ్చెనని సేవకుఁడు చెప్పినపుడనుకొనుట

37 రాజు ఆంజీలోతోననుట

38 రాజు రాత్రి మెరియానాను ఆంజీలోనుం గవఁగూడుట కంపించుచుందనలో ననుకొనుట

39 23లో బెస్సానియో ఆంటోనియోతోననుట

40 కాన్సెలట్టు జస్సీకాతోననుట

41 2?లో ఉరుసూలాతో హీరోయనుట

42 4?లియోనెటో ఆంటోనియోతోననుట

44 27లో రాడ్రిగోతో అయాగోయనుట

45 46 కేషియో త్రాగిఁ దాగినందునకుఁ దన్ను నిందించుకొనుట

47 బియాంకోనుఁ గుఱించి కేషియో నడిగి యాసంభాషణమున సిఖల్లోను మోసపుచ్చెనని అయాగోయనుకొనుట

అద్భుతపు సమంధు.

—:(0):—

12 క్లియోపేట్రా సీజారునివశమైనదని శంకించియాపెతో ఆంటనీ యనుట

13 ఆంటనీయుద్ధసన్నద్ధుడై తనసైనికులతో ననుట

14 ఆంటనీసీజారునకు క్లియోపేట్రాలోబడుట కాపెపైగోపించిపో వంగా నాపెతో బార్మియనసనుట

15 ఆంటనీ ఈరాసుతో ననుట

16 ఆంటనీమృతిచెందినపిదప క్లియోపేట్రా పరితపించుట

17 3లో రోజ్లిండుతో సీలియాయదృష్టదేవతన్గూర్చి బల్కుట

18 రోజ్లిండు తనకు గొలుసిచ్చినపిమ్మట ఆర్లెండో యనుకొనుట

19 రోజ్లిండో ఆర్లెండోతో ననుట [కొనుట

20 రోజ్లిండు తనకు గొలుసిచ్చి వెళ్లిపోయిన తరువాత ఆర్లెండో య

21 రాజు చేతుకుట్రకు జడిసి యూరువిడిచి పోదలంచిన ఆర్లెండో తో ఆడమనుముసలిసేవకుడనుట

22 అడవిలోరాజ్యభ్రష్ట ప్రభువుతో జాక్విస్సనుట

23 రాజ్యభ్రష్ట రాజునొద్ద ఆమియన్సుపాడుట

24 మగవేసమునున్న రోజ్లిండు ఆర్లెండోతో జెప్పుట

25 మగవేసమునున్న రోజ్లిండుతో జాక్విస్సనుట

26 27 మగవేసమునున్న రోజ్లిండుఆర్లెండోతో ననుట

28 టచిస్టోను విలియముతో ననుట

29 4లో ఎడ్రియానాలూసి యానాలసంభాషణము

30 ఏడ్రియానాలూసి యానాతో ననుట

31 ఎడ్రియానాలూసి యానాకనుట

32 బాల్జరు ఆంటఫోలస్సిఫెసస్సుతో ననుట

33 అడ్రియానాతనభర్తకు బిచ్చగాడైనసయోగినియనుట

34 5లో ధాన్యము చవకగానమ్ముచుమని యల్లరిచేయుతొలిపౌరుని తో కోరియొలేనసనుట

35 యుద్ధభూమ జయించివచ్చిన కోరియొలేనస్సునకు పౌరులుచేసినగౌ ప్పకొరకై బ్రూటస్సుసిసీనియస్సుతో బల్కుట

36 కోరియోలేనసు తన్ను ద్వేషించు ప్రజాప్రతినిధులతో ననుట

37 విదేశగమనమునకు నిర్బంధింపఁబడిన కోరియోలేనసు తన్నువిడనాడలేక యే
డ్చు తనతల్లితో ననుట

38 ఆఫీడియసుతో మైత్రిచేయుటకేగుచు కోరియోలేనసనుకొంట

39 రేలో క్లోటెను ఇమోజినున్నయింటికిఁబోవుచు నాపెదాసీలస్వాధీన
ముచేసికొనెదననియనుకొంట

40 ఇమోజిను తనపోఁచీపోయినపుడనుట

41 పోస్తుమసు ఇమోజినుందాఁగూడితినని యాపెపోఁచీచూపి అయా
చిమొ చెప్పఁగాననుట

42 పైసానియోయిమోజినుంజంపుమని తనకుపోస్తుమసువ్రాసినయు
త్తరము నాపెకుఁజూపయనుకొంట

43-44-45 పిల్లవానివేసముతో మిల్ఫర్డుహేవెనుకుఁబోవుచునప్పు ఇమోజినుతల
పోయుట

46 ఆర్విరాగసుతనకు మగవేసమునున్న ఇమోజినుపైమిక్కిలి ప్రేమ
పుట్టుటంగూర్చియనుకొంట

47 ఇమోజిను ఆర్విరాగస్సుగైడీరియస్సులు తనకుఁజేసినయాదరణ
ముందలచియనుకొంట

48 ఆర్విరాగసుతో బెలేరియస్సు వేఁటకేగి రాకాలస్యముచేయుటకుఁజిం
తించియనుట

49 క్లోటనునితలనఱికితెచ్చిన గైడీరియసుసాహసమునందుకు సంతసిం
చు ఆర్విరాగస్సుఁదలంచి బెలేరియస్సనుకొంట

50 విషమూర్ఛనందిన ఫిడెలీమృతిచెందెననుకొనివానిఁబూడ్చుసమ
యమున ఆర్విరాగస్సుతో గైడీరియస్సనుట

51 ఇమోజినుమూర్ఛఁదేఱియనుకొంట

52 పిల్లవానివేసమునున్న ఇమోజినుందనసేవకునిఁగాఁదీసికొనఁ లూ
సియస్సు తనయజమానునికై పొగలుటతనినోదాచుట.

53 పైసానియోతనయజమానునినుండియు ఇమోజినునుండియు వర్త
మానములేమియు లేకుండుటకు క్లోటనుగతియేమయ్యెనో తెలియకుం

టకు శంకించుచుండె ననుకొనుట
54 పోస్తుమస్సు చెఱసాలలో నిద్దుర మేల్కొని యనుకొనుట
55 కారాగృహాధికారి పోస్తుమసుతో ననుట
56 తనభార్య విషమిడి ఇమోజెనునుం జంపించి నట్లొప్పుకొనెనని కార్నీలియ
స్సు చెప్పగా సింబెలైననుకొనుట [నుట
57-58 7లో హొరేషియో దయ్యముం జూచిన వేకువను బర్నార్డోతోన
59 హొరేషియో బర్నార్డో మార్సెల్లసులు తనతండ్రిదయ్యము త
మకగపడెనని నమ్మించి చెప్పినపుడు హామ్లెట్టు అనుకొనుట
60 హొరేషియో మార్సెల్లస్సులతో దనతండ్రిదయ్యమునకై రాత్రినిరీ
క్షించుచున్న హామ్లెటు తనపినతండ్రి బయలుదేఱెడు చప్పుడువిని
యతనిదుర్మార్గములంగూర్చి యనుట
61 తనతండ్రిదయ్యము కాన్పించి తనతో మాట్లాడుచున్నపుడు హొరే
షియోతోఁ బల్కుట
62 పోలోనియస్సు ఒఫీలాతో హామ్లెట్టుం గూర్చి తెలుపుచుం బల్కుట
63 రాజు హామ్లెట్టు వెఱ్ఱింగూర్చి పోలోనియస్సుతో ననుట
64 నాటకములోనిరాణి తనభర్తతో ననుట
65 రాజు దైవప్రార్థనము చేసి లేచిపోవుచనుకొనుట
66 పోలోనియస్సు హామ్లెట్టుచేఁ జంపఁబడ ఒఫీలాకు వెఱ్ఱియెత్తుటం
గనిపెట్టి రాజు జర్ట్రూడుతో ననుట
67 హామ్లెట్టు ఒఫీలాసమాధిచెంత లార్టీసుతోఁ బోరాడినపిదప హొరే
షియోతో రాజు తనపైఁ జేసినకుట్రఁ జెప్పఁబోవుచనుట
68 గిల్డెన్స్టర్ను రోసెన్క్రాంట్సులనుఁ జంపించుటకుఁ దావన్నినకుట్ర హొ
రేషియోతో హామ్లెట్టు తెల్పుచు వారింగూర్చి యనుట
69 లార్టీసెట్టివాడో నీకు బాగుగఁ దెలిసినట్టు కాన్పించుదను ఆసిరిక్కు
తో హామ్లెట్టనుట
70 8లో కేషియస్సుగూర్చి సీజారు ఆంటనీతో ననుట
71 సీజారు మకుటము ధరించిన యెడల నెట్లుండవచ్చునోయని బ్రూటు
సు తలపోయుట

89 అయిదవ హెన్రీ మహారాజు రణరంగమున శత్రువిజృంభణమును చూచి గ్లౌస్టరుతో ననుట

90 సంధినిం గూర్చి యొడంబడిక వ్రాయు ప్రభుల వెంటనే కూడ నుందునని ఇసాబెల్లా మహారాణి యైదవ హెన్రీ మహారాజుతోఁ బల్కుట

91 12లో పుసెల్లీ ఫ్రెంచిదొరతో యుద్ధముఁ గొనసాగించుము నే సాయముచేసి యింగ్లీషు సైన్యము నోడించెదనని చెప్పుట

92 పుసెల్లీ టేల్బట్టు శూరతకు వెఱచు డాల్ఫిన్నుతో రణరంగమున ననుట

93 సఫల్కు రణరంగమునఁ దనకుఁ జిక్కిన మార్గరెట్టుం జూచి యనుకొనుట

94-95-96 సఫల్కు ఆఱవ హెన్రీ మహారాజుతో మార్గరెట్టుఁ గూర్చి వర్ణించుట

97 13లో గ్లోస్టరు విదేశవాసశిక్ష విధింపఁబడి యూరేగింపంబడు తన భార్యం దలంచి తలపోయుట

98 సఫల్కు గ్లోస్టరుపై నాఱవ హెన్రీ మహారాజుతోఁ గొండెము చెప్పుట

99 గ్లోస్టరు శిక్ష విధింపఁబడుట కోర్వక సభనుండి లేచిపోవుచుఁ దన్నొండుక లేచెదవనియెడు మార్గరెట్టుతో నాఱవ హెన్రీ యనుట

100 జాకీ బీవిస్సు జాన్ హాలెండుతో ననుట

101 14లో రణరంగమునఁ బట్టువడిన యార్కు మార్గరెట్టు రాణిచే మిక్కిలి తెగనాడఁబడి యాపె న్నిందించుట [ట

102 యార్కు రణరంగమునఁ జంపబడుటకుఁ జావుతన సోదరులనతో నను

103 ఆఱవ హెన్రీ మహారాజు ప్రజలు ఎద్దదుఁ పక్షము కాబోరని ఎక్స్టినతోఁ బల్కుట [నుట

104 చెఱలో నాఱవ హెన్రీ దెగటార్పఁ వచ్చినావాయని యనగా గ్లోస్టర

105 15లో వుల్సీ రాజుతోఁ మదపై కుట్రపన్నునని యెంచి బంకింగాము రాజువద్దకు వుల్సీ కన్న ముందుగాఁ బోనెంచినప్పుడు నార్ఫోల్కనుట

106 సేండ్స్ ప్రభువు చేంబర్లెన్ ప్రభువుతోఁ బల్కుట

107 తన్నోడనాడి ఆనీనిఁ బెండ్లాడిన యెన్మిదవ హెన్రీ మహారాజుం దలంచి యలుకనున్న కేథరైను రాణితో వుల్సీ యనుట

72 బ్రూటసు కేషియస్సుచే సీజరుం జంపుటకుఁ బ్రేరేపింపఁబడి నడురే
[illegible] వస్త్రోత్రపత్రలుప్ పిలువఁగాసనుకొంట
73 [illegible]ల్ఫూర్నియా శకునములు బాగున్నవి కావుకాఁబట్టి సభకుఁబోవద్ద
ని [illegible]మనితోఁ బల్కుట
74 [illegible]కుజంకరాపని కల్ఫూర్నియాతో సీజారనుట
75 సీజారుం జంపిన పిమ్మటఁ బ్రజలయందలికనికరమున సీజారునెడఁగ
[illegible]నమును పాలితి నని బ్రూటసుఁడు ఆంటనీతోఁ బల్కుట
76 [illegible] శిబిరము చెంత బ్రూటసు కేషియస్సుంగూర్చి ప
ల్కుట
77 రణరంగమునన వకాశమున్నప్పుడే శత్రువులజయింపవలెనని కేషి
యస్సుతో బ్రూటసుఁడనుట
78 ఒకఘుమఁ[illegible]నుట [కొంట
79 9లో యువరాజగు హెన్రీ శనదుష్ట సహవాసముఁగూర్చి యను
80 నాల్గవ హెన్రీమహారాజు యువరాజుంగూర్చి పల్కుట
81 10లో ప్రవాచయనుట
82 నార్తంబర్లేండు బాముఁల్పుతో ననుట
83 నార్తంబర్లేండుమూటఁనుతోఁ బల్కుట
84 నాల్గవ హెన్రీమహారాజు తనశత్రువులు జయింపఁబడిరనివిని తన
కువచ్చినజబ్బుం దలఁచుకొని యనుకొనుట
85 11లో అయిదవహెన్రీమహారాజుతో ఫ్రాన్సులోఁ గొందఱుసైనికుల
న్నవ్యక్షేమునకంపి స్కాట్లెండుభయమునుండి రక్షించుకొనుటకుఁ
గొందఱితో మనమిచట నుండవలయుననియుపదేశించుట
86 కాంటబరీగురువైదవ హెన్రీమహారాజునకు రాజ్యపాలనక్రమముం
దెల్పుట
87 ఇంగ్లాండు న్విడిచియుద్ధమునకై ఫ్రాన్సునకువచ్చుటకై తనకొనం
దమును ఎక్కటు చేయాన్న రాజునకైదవ హెన్రీమహారాజుసందేశ
[illegible]ంపుట
88 [illegible]

126 వెస్ట్మాత్రి సలీయరు గ్లోస్టరుతో ననుట

127 రణమునందు నచేగూలిన ఎడ్మండు తన పేరడిగినపుడు ఎడ్గారనుట

128 తన కౌగిట మృతి చెందిన కార్డీలియాను గురించి లియరనుట

129 ఎడ్గారు ఆల్బని కెంటులతో ననుట

130 18లో బొలింగుబ్రూకుతో స్పర్ధగూనిన నార్తంబర్లెండు ప్రభువు రెండవ రిచార్డు మహారాజుతో ననుట

131 గ్లోస్టరుపత్ని గాంటుసతని సోదరుం జంపినవారిపై పగం దీర్చుకొమ్మని చెప్పుట

132-133 గాంటు విదేశవాస శిక్షనందు బొలింగుబ్రూకుతో ననుట

134 విదేశవాస శిక్ష నందిన బొలింగు బ్రూకు గాంటుతో ననుట

135-136-137 వ్యాధిగ్రస్తుడైన గాంటు యార్కుతో ననుట

138 రెండవ రిచార్డు మహారాజును గాంటును సంవాదమాడుట

139 ఆమర్లీతో రెండవ రిచార్డు మహారాజు బొలింగు బ్రూకుంగూర్చి యనుట

140 సింహాసనమునుండి తొలంగింపంబడిన రెండవ రిచార్డు మహారాజందునకుం గారాగమున నార్తంబర్లెండు తో ననుట

141 19లో ఎలిజబెత్తురాణి గ్లోస్టరుతో నీవు నన్ను నా సంతతిని ద్వేషించుట రాజునకుం గిట్టనని చెప్పగా నతండామెతో ననుట

143 గ్లోస్టరుం దలంచుకొని యతని తల్లి యనుకొంట

145 రిచ్మండు తన సైనికులతో ననుట

145 మూండవ రిచార్డు మహారాజు రణరంగమునం దన సైనికులకనుట

146-147 20లో రాజుతో సైరనుస్క్యూటు

148 తన సౌందర్యముం గొనియాడుచున్న యొక్కనితో రాణియనుట [ల్పుట

149 స్త్రీతో బంధము చేయుట చదువుకంటె మేలని సైరను రాజునకుం దె

150 21లో మేక్బెత్తు తన భార్యతో దానిపురంగూడం జంపునని యొక ధ్వని తనకు వినబడినట్లు చెప్పుట

151 మేక్బెత్తు తన భార్య వ్యాధిచే జచ్చెనని వినియనుట

152 22లో రాజు తా విదేశమేగెదనని తన స్థానమున నియోగింపందలం

చిన ఆంజీలోతో ననుట
153 నాసోదరుని రక్షించు శక్తి నాకెట్టిదైనను గలదాయని శంకించు ఇస్బె ల్లాతో లూసియో యనుట
154 ఎస్కాలిసు న్యాయమూర్తికాఁతో ననుట
155 నీసోదరునకు శిక్షవిధింపఁబడియె మఱియది త్రిప్పరాదను ఆంజీలో తో ఇస్బెల్లాయనుట
156 ఆంజీలో ఇస్బెల్లానుఁ గవియఁగోరియనుకొంట
157 తనభావము తెలియజాలకుంటివని ఆంటీలో ఇస్బెల్లాతో ననఁగా నా పె యుత్తరితోఁ బల్కుట
158 మాఱువేసమునన్న రాజుతో క్లాడియో పల్కుట
159 ఇస్బెల్లా క్లాడియోతో ననుట [నుట
160 రాజునునిందించు లూసియోతో పరిచ్ఛన్న వేషమున నున్న రాజ
161 2. లో గ్రాటియానో మోమోచింతించెడు ఆంటోనియోతో ననుట
162 పోర్షియా నెరిస్సాతో ననుట
163 షైలాకుతో అంటొనియో పల్కుట [నుట
164 మాఱువేసముల మాటకు సిద్ధపడినగ్రాటియానో సెలారినోతో న
165. పోర్షియా తానేపరీక్షించిన బంగారు వెండిసీసములబరణలలో నా పెం బెండ్లాడనెంచి యార్గనురాజు వెండిబరణిఁ గైకొనియనుకొంట
166 యీ అవివేకులు తప్పుబరిణలనెంచుకొనుచున్నారను పోర్షియా తో నెరిస్సాయనుట
167 పోర్షియా రెండుప్రాఁటలాఁగి మఱియుబరిణనెంచుకొమ్మని బెసా నియోతో ననుచు నతనిఁ పైఁ దనవలపు దెల్పుట
168-169 లోరెంజో జెస్సికాతో ననుట [తో ననుట
170-171 పోర్షియా ఆంటోనియోనుఁ గాపాడి తనయింటికివచ్చి నెరిస్సా
172 నీపెనిమిటియింకొక క్షణములో వచ్చునని లోరెంజో చెప్పఁగా పో ర్షియాయనుట [సానికిఁ జెప్పిననీతి
173 24లో ఫాల్స్టాఫునకాఁడు వేషము వేసి పేదవారసాని పాఁడు - దొం
174 [illegible] బడిన ఫాల్స్టాఫుతో నల్ఫోలో ననుట

175 25లో సైజాంమరు హెమూర్యాలువివాహముంగూర్చి పల్కుట
176 సెలీనాయనుకొంట
177 ఓబీరను రాబినుతోననుట
178-179 తీసియస్సుహిప్పోలీటాతో వలపుగలవారింగూర్చి యనుట
180 2౬లో వియోంటో సంతోషవార్తవిని యానందబాష్పము లొ
ల్కించుట గూర్చియనుట
181 హీరోమూ గేర్రెట్టుతోననుట
182 బెనిడిక్కు లియోనటోతోననుట
183 సన్యాసిలియోనటోతో హీరో మృతిజెందినట్లు చాటుమని చెల్పుచ
నుట [చియనుట
184 27లో కేషియోచే దెబ్బలుతిన్న రోడరిగోను అయాగోయోదా
185 అయాగో ఒథెల్లోకు డెస్డిమోనాపై ననుమానముపుట్టించినుట
187- 88 అయాగోయనుకొంట
189 ఒథెల్లో అయాగోతోననుట
190 అయాగో తాన్యాయవంతుఁడనని ఒథెల్లోతోఁ జెప్పుట
191 ఒథెల్లో తనభార్యయొక్క శీల్పతేటతెన్నుట
192 తనభార్యంజంపి మాపెమోహ్యరాలని ఎమిలా చెప్పినపిదప ఒథె
ల్లో తాఁ జావనిశ్చయించుకొనియనుకొంట
193 28లో అంటియోకస్సుతో పెరిక్లిస్సనుట
194 అంటియోకస్సునుండిపాఱిపోఁదలంచి పెరిక్లిసుఅనుకొంట
195 హెలికానసు పెరిక్లిసుతోఁ బల్కుట
196 పెరిక్లిసు హెలికానసుతో అంటియోకస్సుంగూర్చి చెప్పుట
197 క్లియోమెస డయోనిజాతోననుట
198 వెల్లజెండాలయోడలువచ్చినవని యొకప్రభువనఁగాక్లియోననుట
199 సైమానిడీసు మూడవప్రభువితోఁ బల్కుట
200 సైమానిడీసు శూరులకనుట
201 థైసాపలపంది పెరిక్లిసనుకొంట
202 తనభార్యమృతిచెందెననుకొని యాపెపొక పెట్టెలోనిడి సముద్ర

ముసవిశి దిపెట్టి యూపెకన్న పిల్ల నెత్తుకొని పెరిక్లీసు సముద్రము నప
గిలిశ యోడలో నుండి యనుకొంట
203 పెరిక్లీసు మెరీనానుంగోల్పి పాలికే సన్నతో నుట
204 29లో జూలియట్టుతో నాపెన్లీయనుట
205 రోమియో నామారువేషపు టాటలో మొట్టమొదట జూలియట్టుం జూచి
వశీకరించుట
206 జూలియట్టుతో మాట్లాడి పోవుచు రోమియో తనుకొంట
207 సన్న్యాసి పవిత్రాత్మ వణాశనము సేయ నుంబల్కుట
208 తెల్లవారకముందే తనయొద్దకు వచ్చిన రోమియోతో సన్న్యాసి య
నుట [ల్కుట
209 రోజలైనునందు వలపుమానినావాయని రోమియోతో సన్న్యాసి ప
210 జూలియట్టు నాభార్యయగుట [illegible] చుకొనుటచాలును నాకాపెన్లిట
నేపెండ్లి చేయుమనుచు రోమియో సన్న్యాసి కనుట
211 సమాధిస్థాన [illegible] జూలియట్టును [illegible] చెందిన
దానిగాభవించి [illegible] పెన్నమా [illegible] పెత్రండి [illegible] చుట
212 31లో అంటోనియోతో సెబాస్టియనుపల్కుట
213 ఫెడినండు ప్రోస్పెరో యాజ్ఞానుసారము కట్టెలుపోగుచేయుచనుకొం
ట [కొంట
214 ఫెర్డినందుతో ప్రోస్పెరో యనుట
215 ప్రోస్పెరో మిరాండతో తెడు గొంజలో మొదలగువారింగని యను
217 32లో సైమన చి[illegible]టమునుం జూచి యనుకొంట.
218 సైమను చెంత నృత్యము చేయవచ్చిన స్త్రీలంజూచి ఎపిమాంటసను
కొనుట
219 [illegible] సైమనుని [illegible] జూచియనుకొంట
220 తన సకుమ [illegible] సైమనుందలచి ఎపిమాంటసను
కొంట
221 [illegible] రండవ సేవకుడు [illegible] సైమనుదలంచియనుట
[illegible] జూచి సైమనుపల్కుట

చెప్పుట

247 పోర్షియయస్సుతనముఖము నల్లనిదనుకూగియోతో ననుటయు వాట్కి యుసిల్వియాను దానంపాదించుకొనుట వెలంటైనునిపై త్రిందూల గొట్టెదనని యనుకొనుటయును

248 అడవిలోసిల్వియానుబల్మినగ్గా డనుంకించు ప్రోటియస్సుతో వెలంటై ననుట, [నుట

249 పోర్షియస్సడవిలోఁదనకు తెలుపడినజూలియట్టుతో సిగ్గుపడియ

250 తననేరమునకై పశ్చాత్తప్తుఁడగు ప్రోటియస్సుతో వెలంటైననుట

251 37లో పాలీనా హెర్మియోనీరూఁము జూచి రాజేమనుకొనునోయని ఎమిల్లాతో ననుట

252 హెర్మియోనీన వ్యభిచారదోషమువోపిన తనభర్తతో ననుట

253 పాలిక్సెనీసు కేమిల్లోతో ఫ్లోరిజేలు గూర్చి యనుట

254 కేమిలోఫ్లోరిజేలు పెరిడిట్టాలతో సిసిలి రాకుఁబోవ మన్నని యుపదేశిం చుచనుట

కావ్యములందు,

వీనస్సుమఱి ఎడోనిస్సనుకావ్యలో19ము

255 అశ్వవర్ణనము

256 కవివాక్యము

257 ఎడోనిస్సువీనస్సుతో ననుట

259 కవివాక్యములు

261 వీనసుదయించిన సూర్యు జూచియనుట

262 వీనసు ఎడోనిసుమృతి చెందెననుకొని తలపోసికొనుట

263 అడవిపందిచే జంపంబడిన ఎడోనిసుంజూచినపుడు వీనసుదృష్టి కవిచేవర్ణింపబడుట

264 వీనసు మృతిచెందిన ఎడోనిసుంగని విలపించుట

[illegible] కవివాక్యములు ల్యూక్రెసీ చెఱయను కావ్యమునందు

[illegible] బట్టుకొని యూపెతో టార్క్విననుట

27[illegible] నిద్రపడిన టార్క్వినుతో లూక్రెసీ యనుట

రౌద్రరసము షేక్స్పియరు నాటకములందు.

కావ్యములందు బూకెన్సీచెప్పియున్న కావ్యములో.

14 టార్క్విను లూక్రెసితో ననుట.
15 చెఱపఁబడినపిమ్మట లూక్రెసీయనుకొనుట,

భీ భ త్స ము.

షేక్స్పియరుని నాటకములయందు.

1 8లో హాట్స్పురు యెర్ల్ వరుని తండ్రింగూర్చి సూర్లీ వరు తోననుట.
2 13లో గ్లోస్టరు ఆఱవహెన్రీమహారాజుతోననుట.
3 19లో పూశపరిచారుఁడు మహారాజుకలఁగని ప్రలపించుచు లేచియనుకొనుట
4 23లో కి యోహను డయోజా తెల్పుట
5 37లో పాలీనాభార్యమృతైపగిచు లియోంటీసుతో ననుట.
6 ల్యూక్రెసీచెఱయనుకావ్యములోబలిచెఱచుగ్గ్రిపిమ్మట టార్క్వినుయొక్కయు లూక్రెసీయొక్కయు వర్ణనము.
7 లూక్రెసీ చెఱపట్టఁబడిన పిదపనున్నస్థితి.

భ యా న క ర స ము.

షేక్స్పియరుని నాటకములందు

1 3లో తనతండ్రియున్నయడవికేగఁదలంచి రోసలిండు సిలియాకనుట
2 5లో కొరియొలేనసుని భార్యానసయ తోననుట.
3 13లో ఆఱవహెన్రీమహారాజు గ్లోస్టరుచచ్చెనని చెప్పిన నఫల్కు తోననుట.
[illegible] నస్త్రహారాజు హ్యూబర్టుతో ఆర్థరుంజంపుమని చె

5 22లో డిసిమోనా మరణముం గూర్చి యనుకొనుట.

సొగసుల వివరణము

వీర రసము.

కాళిదాస కావ్యములలో రఘువంశమున

1-2 దిలీపమహారాజు వర్ణనము.

3-4-5 దశరథమహారాజు వర్ణనము

6 శ్రీరాముఁడు జనాపవాదముం బోఁగొట్టుకొనుటకు సీతనువిడువని శ్చయించుట.

7 స్త్రీరూపమున నొంటిగాఁ దనసన్నిధిఁ జేరిన యయోధ్యానగరాధి దేవతతో శ్రీరామునికొడుకగు కుశమహారాజనుట.

8-9 అతిథిమహారాజు వర్ణనము.

కుమారసంభవములో

10 బ్రహ్మ బృహస్పతిని ముందిడుకొనివచ్చిన యింద్రాదిదేవతలం దారకాసురునింగూర్చి యనుట.

11 ఈశ్వరతేజమును వహించుమని యగ్నిదేవు నింద్రుఁడు ప్రార్థించుట.

మేఘసందేశమున

12 మేఘమును యక్షుఁడు తనభార్యతో తనవర్తనము చెప్పుమని బతిమాలుట.

13 హిమాలయమందలి దావాగ్నిం జల్లార్చుమని మేఘముతో యక్షుండనుట.

కాళిదాసనాటకములలో విక్రమోర్వశీయము

14 పురూరవుండు విరహోన్మాదమున నడవిలో హంసతో ననుట.

శాకుంతలమున

15 దుష్యంతుఁడు శకుంతలం జూచినతోడనే యనుకొనుట.

16 దుష్యంతుఁడు శకుంతల చెలికత్తెలతో ననుట.
17 దుష్యంతుఁ డంపిన సంగీతము
18 కణ్వుఁడు శకుంతలకు పంపించుట.
19 శకుంతలను దుష్యంతునికడకంపి కణ్వుఁడనుకొనుట.
20 తెఱచాటున మేలుకొలుపువాండ్రనుట,
21 దుష్యంతుఁడు తన్నేలుకొమ్మని వచ్చిన గర్భవతియగు శకుంతలతో ననుట.
22 శకుంతలతో వచ్చిన తాపసులకు దుష్యంతుఁడనుట.

శాంతరసము.

కాళిదాసకావ్యములో రఘువంశమునందు

1-2 ఇందుమతి మృతికి దుఃఖించు నజమహారాజుతో వసిష్ఠశిష్యుఁడనుట.
3-4 రావణాసుర బాధకుండాళలేక దేవతలు వైకుంఠమున కేగి నారాయణుని స్తోత్రము చేయుట.
5 శ్రీరామచంద్రుఁ డడవిలో విడిచిన లక్ష్మణునితో శ్రీరామున కిట్లు చెప్పుమని సీతయనుట.

కుమారసంభవమునందు

6 తారకాసురుం జంపుమని శివుఁడిచ్చిన ఖడ్గమును కుమారస్వామి శిరసావహించుట.

నాటకములలో విక్రమోర్వశీయమునందు

7 నాందీశ్లోకము.
8 రాజు తానూర్వశిం గూడియుండ కలిగిన తన భాగ్యము లెన్నుట.
9 చంద్రదేవునిం గూర్చి నోముచున్న తనభార్యను రాజు వర్ణించుట.
[illegible]తో పతనిభార్యయనుట.
[illegible]ము.

శాకుంతలమునందు

13 నాందీశ్లోకము.

14 రాజు కణ్వాశ్రమమున సారథితో ననుట.

15 మరీచిముని వర్ణనము.

కరుణారసము.

కాళిదాస కావ్యములలో రఘువంశమునందు

1 అజమహారాజు పుష్పదండపాటున మృతిచెందిన తనభార్యకై పొగలుట.

2 మృతభార్యుఁడగు నజమహారాజు వర్ణనము.

3 యుద్ధమున శ్రీరాముఁడు మడిసెనని రాక్షసులు చెప్పినపుడు వారి
వారిమాటదబ్బరయని తనకుఁ దెలిసినపుడును లంకలోనున్న సీత
యనుకొంట.

కుమారసంభవములో

4-5 రతీదేవి మన్మథుఁడు శివునిఫాలనేత్రాగ్నిచే దగ్ధుండయిన పిమ్మట
నేడ్చుట.

6-7 వాయుదేవుఁడు తనయొద్దకు రాఁగా రతీదేవి యేడ్చియనుట.

మేఘసందేశమున

8-9-10-11 యక్షుఁడు మేఘునితోఁ దనభార్యస్థితిం జెప్పుట.

ఋతుసంహారమునందు

12 వర్షర్తువర్ణనము.

విక్రమోర్వశీయమునందు

13 ఊర్వశీవిరహమున రాజు విదూషకుతో ననుట.

14-15 రాజూర్వశీవిరహమున నడవిలోఁ దుమ్మెదతో ననుట.

16 సంగమమణిస్పర్శమున పాషాణాకృతిఁ దొలఁగి నిజరూపమూనిన
యూర్వశితో రాజనుట,

17 సంగమమణిని గ్రద్ద యపహరింపఁగా రాజు విదూషకుని కనుట.

18 భరతుండు మరీచిమునితోఁ బల్కుట.

19 కంనుకిచుసుకొనుట.

20 ఊర్వశిదివికేగుచు రాజుంజూచుచనుకొంట.

శాకుంతలమునందు

21 22 శకుంతల చెలికత్తెలతో ననుట.

23 లేడిం గొట్టుటకు బాణము వేయుచున్న రాజుతోఁ గాశ్యపశిష్యులనుట.

24 అనసూయ రాజుతోఁ బల్కుట.

25 అనసూయ రాజునతనిస్థితిగతులడుగుచుండఁగా శకుంతలయనుకొనుట.

26 విరహబాధనొందు శకుంతల సఖులకనుట.

27 రాజుకడకు శకుంతల నంపఁదలచి కాశ్యపుఁడనుట.

28 కాశ్యపుఁడు శకుంతల రాజసముఖమున కరుగుచుండఁగా పూలమొక్కలతోననుట.

29 రాజునొద్దకేగుచు శకుంతల తాఁ బెంచిన లేడితోఁ బల్కుట.

30 రాజునొద్దకేగెడు శకుంతలతోఁ బ్రియంవదయనుట.

31 అత్తవారింటికేగెడు శకుంతలతోఁ గాశ్యపుఁడనుట.

32 రాజు శకుంతల తనకువలపుజాబువ్రాయునపుడు పెకుఁ జాటుగానుండియనుకొంట.

33 శకుంతలం దానెఱుఁగనని తిరస్కరింపఁగా నాపెవ్వరో హితుని వెంటంబోవుచున్న సతిస్థితిందలంచుకొని రాజనుకొంట.

34 మరీచ్యాశ్రమమునన్న శకుంతలంజూచి రాజనుకొంట.

35 మరీచ్యాశ్రమమునన్న శకుంతలంజూచి రాజనుకొంట.

శృంగారరసమునందు

కాళిదాసకావ్యములలో రఘువంశమున

[illegible] వలచిన యిందుమతిస్థితి.

2 అజమహారాజుంజూచి యాగినయిందుమతితో నాపెచెలియనుట,
3 సుదర్శనమహారాజవర్ణనము.

కుమారసంభవములో

4 శివుఁడు పార్వతినివలచుట.
5 తనకుఁబ్రియతమమైన శివునిఁగన్గొన్న పార్వతిస్థితి.
6 నారదుఁడు శివుఁడు పార్వతింగోరియున్న వాఁడని హిమవంతునితోఁజెప్పుచుండఁగాఁబార్వతిచేయుచేష్ట.
7 పెండ్లిపీటపైనున్న పార్వతీపరమేశ్వరుల దృగ్వర్ణనము.
8 శివునితొలికూటమింబార్వతియున్నతీరు.
9 పార్వతిశివునింగూడినపిదప నొందినసంతోషము.

మేఘసందేశమున

10 యక్షుఁడు మేఘునితోఁదనభార్యన్వర్ణించిచెప్పుట.

శృంగారతిలకమునందు

11 ఒకవిరహిణి తనభర్తకుజాబువ్రాయుట.

విక్రమోర్వశీయమున

12-13 రాజూర్వశివ్రాసిన జాబుచదువుచు విదూషకునికనుట.
14 రాజూర్వశికనుట.
15 ఊర్వశీ వియోగమున రాజడవిలోననుకొనుట.
16 రాజూర్వశికనుట.
17 ఊర్వశిదివికేగుచు రాజునందుచూపించి చెలితోననుట.
18 రాజూర్వశి దివికేగుచుండననుకొనుట.
19 తనతప్పుమన్నించుమని తనభార్యపాదములంబడు రాజుంగాంచి యూర్వశియనుకొంట.
20-21-22 ఊర్వశిందలంచుకొని రాజనుకొంట.
23 రాజుతనభార్యతోననుట,
24 నటిపాట.
25 రాజుశకుంతలం దొలిసారిఁజూచివర్ణించుట. [టించుట.
26 పూఁదోఁటలో ననసూయా ప్రియంవదలు శకుంతలతో ముచ్చ

27-28 తుమ్మెదకుబెదరిన శకుంతలంగాంచి రాజనుకొనుట.
29 రాజుతో ననసూయ శకుంతలావృత్తాంతము చెప్పుచుండఁగా శకుంతలయనుట.
30-31-32-33-34-35 రాజువివిధావస్థలందున్న శకుంతలంజూచి యనుకొ[నుట.
36 శకుంతలతో ననసూయయనుట.
37 శకుంతల రాజునకు వ్రాసినవలపుజాబు.
38 శకుంతలతో రాజనుట.
39 రాజుపైదృష్టినిల్పి శకుంతల రాజు తన్గవఁగూడినపిమ్మట పొదరింటితోననుట.
40-41 రాజుతన్గవిసిన శకుంతలపొందుఁదలంచుకొనుట.
42 వలపుజాబువ్రాసి చదువుచున్న శకుంతలతో రాజనుట.

మాలవికాగ్నిమిత్రము

43 రాజుమాలవికసొగసెన్నుట.

హాస్యరసమునందు.

కాళిదాసు కావ్యములలో కుమారసంభవమున

1 కుమారస్వామిబాల్యాభివర్ణనము.

విక్రమోర్వశీయమున

2 ఊర్వశిచీరచెంగునకుఁదీఁగెతగులుకొన్నదనంగాఁజిత్రలేఖయనుట

శాకుంతలమున

3 తుమ్మెదకుజడిసి శకుంతలకనసూయయనుట.
4 అనసూయశకుంతలం జూచిరాజుతోననుట.
5 జాలరి. రాజసభలోననుట.

శృంగారతిలకములో

[illegible]ర్ణనము.
[illegible]నము.

రౌద్రభీభత్సభయానకరసములు

రౌద్రరసము

కాళిదాస కావ్యములలో రఘువంశమున

1 అజమహారాజుచే రణరంగమునఁ జెగు వీరులవర్ణనము.

విక్రమోర్వశీయమున

2 రాజూర్వశిన్వలచుటచే నతనిభార్యయాతనితో ననుట.

3 శకుంతలతన్నెఱుంగనన్న రాజునకనుట.

భీభత్సరసము

కాళిదాసకావ్యములలో ఋతుసంహారమున

1.2.3 గ్రీష్మర్తువర్ణనము.

శాకుంతలమున

4 రాజు శకుంతల స్వప్నికీరాగా నామెం దలంచుకొని తబడిల్లుట.

భయానకరసము

కాళిదాసనాటకములలో శాకుంతలమున

1 రాజుచే వెంటఁదఱుమఁబడు లేడియొక్క వర్ణనము.

2 తుమ్మెదకుఁజడిసి శకుంతల చెలికత్తెలతోఁబల్కుట.

3 రాజుతో నడవిలో నతనికొడుకనుట.

అద్భుతరసమునందు

కాళిదాసకావ్యములలో రఘువంశమున

1 కవివాక్యము

కుమారసంభవమున

నితోఁ బల్కుట.

77 మధ్యాహ్న వర్ణనము.

78 రాజప్పుడు తనభార్యం దలంచుకొని యనుకొనుట.

79-80 రాజూర్వశితో ననుట,

81-82-83-84-85 రాజూర్వశి విరహమున నడవి యందనుకొంట.

86 సంగమమణిఁ దాఁకు పాషాణరూపము విడచి నిజరూపముం దాల్చి యూర్వశితో రాజనుట.

87-88-89-90 తనకూర్వశి యందుఁ బుట్టినపిల్లనితో రాజనుట.

91 రాజు విదూషకునితోఁ బల్కుట.

శాకుంతలమున.

92 వసంతఋతు వర్ణనము.

93 గుఱ్ఱముల వర్ణనము.

94 రథవేగ వర్ణనము.

95 తపోవనవర్ణనము.

96 తపోవనమునఁ జొచ్చుచు రాజనుకొనుట.

97-98 రాజు సఖీజనంతో విహరించు శకుంతలను జూచియనుకొంట,

99 శకుంతల చెలులతో ననుట(•) చెలిశకుంతలకనుట.

100 అనసూయ రాజునడుగుట,

101 రాజనసూయనడుగుట.

102-103 శకుంతల మేనకకూఁతురని తెలిసినపిదప రాజనుకొంట.

104 శకుంతల తన చెంగటినుండి యేగినపిదప రాజనుకొంట.

105 రాజు శకుంతల చెంగటినుండి మర్లి పోవచనుకొంట.

106 రాజు శకుంతలం దలంచి యనుకొనుట.

107 రాజు విదూషకునితోఁ బల్కుట.

108 రాజు చంద్రమన్మథుల నెగ్గించుట.

109 తనయందలి మోహము శకుంతల చెలులతోఁ జెప్పుచుండఁగా రాజనుకొనుట.

110-111 కాశ్యపశిష్యుండు ప్రభాతవర్ణనము చేయుట.

112 అత్త వారింటికంపకముపెట్టు ననసూయ శకుంతలతో ననుట.
113 రాజు సంగీతమువినియనుకొంట.
114 అత్త వారింటికేగు శకుంతలతోఁ గాశ్యపుఁడనుట.
115 రాజగ్నిహోత్రగృహమునకరుగుచు నధికారఖేదముందలంచుకొ నియనుకొనుట.
116 శకుంతలనేలఁ బెండ్లాడితినాయనిసంశయించు రాజుతోఁ గాశ్యపశి ష్యుఁడనుట.
117 తపోవనజల స్థలిసేయఁ దగదను గౌతమితో రాజనుట.
118 రాజు తాశకుంతల కిచ్చిన ముద్రికంజూచి నంతనే శకుంతలజ్ఞ ప్తికిరాఁగాఁ బలవించుట.
119 ఇంద్రుఁడీరథమెక్కి నిన్నురమ్మన్నాఁడనమాతలితో రాజనుట.
120 వియద్గమన వర్ణనము.
121 మరీచమునితో రాజనుట.

మాలవికాగ్నిమిత్రము.

122 రాజుతో మాలవికకుసంగీతము నేర్పిన వాఁడనుట.
123-124 అగ్నిమిత్రునితో నతనిమంత్రి యనుట.
125-126
127 నృత్యము చేయుమాలవిక నగ్నిమిత్రుఁడు వర్ణించుట.
128 అగ్నిమిత్రుఁడుమాలవి కావిరహమును దలంచుకొని యనుకొనుట
129 చంద్రికావర్ణనము.

గుర్తుంచుకొనవలసిన శబ్దముల కర్థములు

అ

అంగడి- అంగడి

అంగన- స్త్రీ

అంచ- హంస

అంచన- ఇల్లు అంతమునని యూహించి కొలత చెప్పుట

అంచెలు- ఆగి యాగిపోవుట- టపా

అంటి- అరటికంబము

అండకు- చెంతకు

అండగొనుటకు- ఆశ్రయించుటకు

అంతము- నాశము

అంతరంగము- మనస్సు

అంతరము- భేదము

అంతిపురము- రాణివాసము

అంద- పొంద

అందమందనత్యధికము- వాడుటకు మిక్కిలి ఎత్తుగా

అందములు- పాటలో పాయినిచ్చు సంగతులు

అంబుదము- మేఘము

అంశము- సంగతి

అక్కజంపు- అధికమైన

అక్కటా- అయ్యో

అక్కఱ- చేయవలసినపని

అక్కు- రొమ్ము

అక్షతము- గాయము పడని

అఖిల- సమస్తమైన

అగచాట్లు - ఆపద
అగడుపడ జాలడు - తిరస్కరింపఁజాలడు
అగణితాధిక్రియ - అమితాధికారము
అగౌరవము - అమర్యాద
అగ్నికోపంబు - అగ్గియనుపలుకే
అఘములు - పాపములు
అఘోర - మిక్కిలిభయంకరమైన
అచ్ఛపు - కేవలమైన
అచ్ఛతానము - శుద్ధస్నానము
అచ్ఛర - వేల్పుసాని
అచ్చిపచ్చి - అనుకూలించు
అచ్చోట - అక్కడ
అచ్చోట - తనభర్తతోఁ గూఁడఁబడుకొనుశయ్యపై
అజుఁడు - బ్రహ్మ
అజ్ఞాతభాగ్యము - తెలియఁబడనియదృష్టము
అజ్ఞలు - మూర్ఖులు
అట్టిట్టు - తారాట్లు
అడఁకువ - వినయము, జితేంద్రియత్వము
అడలుట - శోకించుట
అడలు - భయము
అడిమె - దాసుఁడు
అడుసు - బురద
అణువు - లేశము
అత్తమిల్లెడు - వదుకొనెడు
అతిపరితాపము - మితిమీఱినదుఃఖము

అతివ- స్త్రీ
అత్యధికము- మితిమీఱినఘనతకలది
అత్యాశ- తనకుఁదగనికోరిక
అదనము- కావలసినదానికన్నఎక్కువ
అది- ఆమె- వలయును
అదను- సమయము
అద్దిర- భళిర
అధముని- నీచుని
అధికము- కావలసినదానికన్న నెక్కువ
అనంతము- హద్దు లేనిది
అనద- దిక్కుమాలినది
అనయంబు- ఎల్లప్పుడు
అనవరతము- ఎల్లప్పుడు
అని- యుద్ధము
అనుకంప- దయ
అనుకృతి- పోలిక
అనుంగు- మిత్రుఁడు- ముఖ్యమైన
అనుగుణముగ- తగునట్లు
అనుజుఁడు- తమ్ముఁడు
అనుతాపము- పాపమెందుకు చేసితినని నొచ్చుకొనుట
అనుపు- పంపు
అనురూపము- సరిపడుతీరు
అనువు- ఉపాయము
అనుసరింపఁబడు- చేయఁబడు
అన్ను- స్త్రీ
అన్నువమిన్న- ఉత్తమస్త్రీ
అన్వేషణము- వెదకుట
అపప్రయుక్తంబగు- తప్పుగానుపయోగింపఁబడు

అపమృత్యుమరణము- బ్రతుకవలసినంతకాలము బ్రతుకనిది

అపరకర్మము- చచ్చినవారికొరకు చేయుకర్మము

అపహరింపబడిన- తీసికొనబడిన

అపహాస్యకరము- నగుబాటుచేయునది

అపాయము- కీడు

అపాయకరులు- హానిచేయువారు

అపూపము- అటుసు

అపూర్ణములు- వెలితివి

అప్పనము- కప్పము

అప్పులతో- నీళ్లతో

అబ్బ- పొందు

అబ్బురము- ఆశ్చర్యము

అబ్రము- ఆశ్చర్యము

అభినయము- లేనిదున్నట్లుకన్పించునట్లు

అభిప్రాయము- ఊహ

అభిమానము- ప్రేమ

అభ్యాసము- అలవాటు

అమరపదవి- చావులేనిస్థితి

అమరి- ఒప్పి

అమాయికులు- నిష్కపటులు

అమితప్రియభరము- హద్దులేనినెచ్చముసంగల బాధ

అమృతపదము- చావులేనిస్థితి

అముత్ర- భాగము

అయిన- కూడ

అరమర- సంశయము

అరయ- గ్రహింప

అరయఁబోవ- చూడఁబోవ

అరయు- చూచు- వెదకు

అరయుఁడీ- చూడుఁడీ

అరసెదవని- ఆలోచించెదవని

అరుగు- పోవు

అరుదెంచి- వచ్చి

అరులకు- శత్రువులకు

అరసుల- రాజుల

అర్థము- ధనము

అర్ధరాత్రము- నడిరేయి

అర్హత- యోగ్యత

అర్హమామానుషోహ- తగుమనుష్యునితలంపు

అర్హుఁడు- తగినవాఁడు

అటిముటి- మిక్కిలి

అలుత- కంఠమున

అల- తరంగము

అలంతుల- నీచుల

అలఁతులారా- అల్పులారా

అలజడి- చింత

అలత- అలసట

అలము- కవియు- కప్పు ఆక్రమించు- వ్యాపించు

అలరింప- సంతోషపఱచుటకు

అలరు- పువ్వు- ఒప్పును

అలవడుట- అభ్యాసపడుట

అలసట- బడలిక

అలుకువ- కోపము
అలుగు- బాణము
అల్పపోత- కోపస్వభావముకలదానా
అల్పముగ- కొంచెగా
అల్పవేళ కొద్దిసేపు
అల్లన- మెల్లగా
అల్లాడెడు- కదలెడు
అవకాశము- సమయము
అవతరించిన భూమికిదిగిన- ఆకారమందిన
అవని- గడుసు
అవమానకరము లైన- పరువుపోగొట్టెడు
అవశ్యకృతి- చేయవలసినపని
అవసరము- [illegible]
అవివేక- [illegible]
అశువు- ప్రాణం
అశ్రులు- కన్నీరు
అసంభవము- కలుగనిది
అసందర్భము- [illegible]
అసహ్య- నిరుత్సాహము- అశ్రద్ధ
అసదు- అల్పుని
అసలు- సారము
అసాధారణముగా- అందరికన్న నెక్కువగా
అసుర- రాక్షసి
అసులకు- [illegible]
అహంయు- గర్వ

ఆ

ఆ- ఆనాడు
ఆండ్రకు- భార్యలకు

ఆఁకట- ఆఁకలిచేత

ఆఁచికొంచు- అపహరించుకొంచు

ఆఁడంగి- స్త్రీకి

ఆఁనకుండు- పొందకుండు

ఆకర్షించి- లాగి

ఆకస్మికమై- అనుకొనకున్నపుడు తటస్థించిన

ఆకారములు- రూపములు

ఆకృతి- రూపము

ఆకె- ఆమె

ఆచరణము- చేయుట

ఆచరించి- చేసి

ఆచారానుసారసూతకశ్యామవేషము- వాడుకననుసరించి మైలపట్టుటన్నెలుపు నల్లనినస్త్రాభరణాద్యలంకారము

ఆచ్ఛాదితులు- బట్టలచేఁగప్పఁబడినవారు

ఆటపట్టు- నాట్యస్థానము

ఆ[illegible] [illegible]

ఆ[illegible]ములు- [illegible]

ఆ[illegible]ములు- [illegible]

ఆతురపడెర్- [illegible] చూపరు

ఆత్మ- [illegible]యొక్క ప్రాణము జీవుఁడు

ఆత్మహత్య- తన్నుఁదాఁజంపుకొనుట

ఆ[illegible] [illegible]

ఆ[illegible]- [illegible]- ఆదమను మొట్టమొదటిమనుష్యుఁడు ని[illegible] [illegible] స్వర్గోద్యానమునుండి భూమికిఁదగిలి [illegible] వేదమునందలిగాథ

ఆన- ఆజ్ఞ- ఒట్టు

ఆనతి- ఆజ్ఞ

ఆనవాలు- గుఱుతు
ఆపత్తుసామాన్యానుభవము- పాత్రులందఱికి సమానముగాఁగష్టము సం
వించుట
ఆపద- కష్టము
ఆమని- వసంతఋతువు
ఆయుధనిగూఢుఁడు- ఆయుధబలముఁ కలవాఁడు
ఆరముగ్గిన- నిండారఁబండిన
ఆరయ్యుఁడీ- చూడుఁడీ
ఆరసి- ఆలోచించి
ఆరసినాఁడవు- కనిపెట్టినావు
ఆరాటము- శోకము
ఆరోహించి- ఎక్కి
ఆచేనే- ఆడించెనా
ఆఫియసు- ఒకదివ్యవైణికుఁడు
ఆలు- భార్య
ఆలోచనయనుఁగలిగి మాటాడు- ఇట్లుచేయవలయునను నుపదేశముజయు
ల్వడకూఁగులాడు
ఆవృత్తులు- తడవలు
ఆస్థ- కోరిక
ఆస్యము- మొగము

ఇ

ఇంచుమించు- షమారము
ఇంతి- స్త్రీ
ఇందాఁక- ఇంతవఱకు
ఇంద్రియములు- విన్కి-చూపు మొదలగు నవయవగుణములు
ఇకట్టు- బాధ
ఇగిరిక- మాపిస్సు

ఇగుశు- చిగురు
ఇగురుబోఁడి- చిగురువంటిశరీరముకలదానా
ఇచ్ఛ- చిత్తము- కోరిక
ఇడుమ- కష్టము
ఇడుముల్లు- కష్టములు
ఇడువారలు- కోర్కెనగపర్చు వలపుకాండు)
ఇతము- ప్రియము
ఇత్తడిసమాధి- ఇత్తడితోఁగట్టఁబడినగుండము
ఇనమ్మడి- రెండుమార్లు- రెండురెట్లు
ఇరువుకొనుట- ఉండుట
ఇరుకెలంకుల- రెండువైపుల
ఇరుమన్కల- రెండిండ్ల
ఇరులు- చీఁకట్లు
ఇర్వురు- ఇద్దఱు
ఇఱ్ఱి- లేడి
ఇల- భూలోకము
ఇల్లాలు- భార్య
ఇహపరములు- దేహముతోనున్నప్పుడు దేహమువిడిచినప్పుడు వరుస
క్రమముగానుండు లోకములు

ఈ

ఈడ- ఇక్కడ
ఈదు- ఒసఁగదు
ఈను- ప్రసవించు- ఒసంగను
ఈభంగి- ఇట్లు
ఈమెడ- ఇక్కడ
ఈరు- మీరు- ఒసంగరు
ఈర్ష్య ఓర్వలేమి

ఈల్గుట- చచ్చుట
ఈవి- దానము
ఈవు- నీవు- ఒసంగవు
ఈసడపడు- అసహ్యపడు
ఈసడించు- తిరస్కరించు
ఈసరుండు- ఈశ్వరుఁడు

ఉ

ఉలకించుట- ప్రయత్నించుట
ఉంటె- ఉన్నావా
ఉక్కడంచు- చంపు
ఉగ్గడించెడు- తెలియపచెడు
ఉగ్మలి- స్త్రీ
ఉచితబోధము- మంచి తెల్పుట
ఉచ్చరియించు- పల్కు
ఉచ్చస్థితి- గొప్పపదవి
ఉచ్చారణము- పలుకుబడి
ఉఛ్వసితము- కైటవిడుచునూపిరి
ఉడుకు- వేఁడి
ఉడుపు- వస్త్రు
ఉత్తమప్రజ్ఞ- గొప్పజ్ఞానము
ఉత్తమమధ్యమాధమ విభాగములయెడ- కాలముపంచుటయందను కూల
ఉంగ నూడునపుడు
ఉత్తలపడకు- చింతించకు
ఉత్సాహము- ఉభలాటము
ఉదయము- ప్రొద్దుదూరుసమయము

ఉదారుఁడు- దాత

ఉదితేంద్రియములు- పనిచేయఁజొచ్చు చూపుమొదలగు నవయవములు

ఉద్యోగిజనము- కార్యనిర్వాహకులు

ఉద్వాహసుమము- పెండ్లికలంకరించుకొనుపుష్ప

ఉపద్రవకరము- చేటుతెచ్చునది

ఉపన్యాసము- దేనిఁగూర్చియైన విస్తరించిచెప్పుట

ఉపేక్షింప- నిర్లక్ష్యముచేయ

ఉరంబులను- హృదయములను

ఉరలు- విడిచిన

ఉరవు- పెద్ద- మిక్కిలి

ఉరు- ఒప్పెడు

ఉరువడి- త్వరగా

ఉర్వి- భూమి

ఉలిది- దట్టము, దార్ఢ్యము

ఉలివి- సద్దు

ఉలుకు- భయము

ఉల్లాసము- వేడ్క

ఉవిద- స్త్రీ

ఉసిగొల్పెద- పురికొల్పెద

ఉసురుల- ప్రాణముల

ఊ

ఊర్చుచు- ఊపిరితీయుచు, దుఃఖించుచు

ఊర్తురు- నిట్టూర్పు విడుతురు

ఊరడిలుఁడు- ఓర్చుకొండు

ఋ

ఋతువులు- కాలవిశేషము

ఎ

ఎంచక- ఆలోచింపక
ఎంతే- మిక్కిలి
ఎందేని- ఎక్కడనైనను
ఎకిమీడు- రాజు
ఎక్కటి- ఏకొరొక
ఎక్కుడుమొకములు- ఏన్గులు
ఎగ్గించుట- నిందించుట
ఎగ్గు- అపకారము- దోషము
ఎట్టకేలకు- కొంత సేపటికి
ఎద- హృదయము
ఎడద- హృదయము
ఎడపని- విడువని
ఎడయిక- విరహము
ఎడయుట- మానుట
ఎడపి- విడచి
ఎడ్డి- పిచ్చి
ఎత్తుగడ- కుట్ర
ఎదిరి- శత్రువు
ఎదిరించు- నిరసించు
ఎద్దియుంగానియున్కి- నిర్వాణము
ఎనయు- కలియు
ఎన్నక- ఆలోచించక
ఎన్నికనెత్తు కీర్తి వచ్చునట్లు- గొప్పస్థితికి వచ్చుటకు
ఎర- ఆహారము,
ఎర్రగుట- ఏడుట

ఎరవు- ఒకటి రెండుదినములు వాడుకొనుటకు అడిగి తెచ్చుకొనుసొమ్ము
ఎఱుక- జ్ఞానము
ఎల- లేత
ఎలనాఁగ- స్త్రీ
ఎలమి- సంతోషము
ఎలుంగు- ధ్వని
ఎల్గు- గొంతు- భల్లూకము
ఎల్లభాషలు- అందఱినాల్కలు
ఎసంగు- ఒప్పెడు

ఏ

ఏఁపు- బాధ
ఏకతమున- ఒంటిగా
ఏకమానసము- ఒక్కరీతిగామనస్సులుంట
ఏకు- నిందించు
ఏగుచున్నారు- పోవుచున్నారు
ఏగుదెంచు- వచ్చు
ఏపెసఱ- మిక్కిలి
ఏతెంచినాఁడ- వచ్చినాఁడ
ఏతేరవు- రావు
ఏది- పోఁగొట్టుకొని- లేక
ఏను- నేను
ఏమఱి- పొరపడి
ఏరు- ఎవరు
ఏలుబడి- పరిపాలనవృత్తి
ఏల్క- రాజు
ఏవ- అసహ్యము
ఏవగించెద- అసహ్యించెద

ఐ

ఐదువ- పుణ్యస్త్రీ

ఒ

ఒంటిమై- రహస్యముగా
ఒండు- వేఱు- ఒకటి
ఒండె- అయినను- కాని
ఒండొంటిచే- అన్యోన్యము
ఒండొరుమిక్క- పొత్తు
ఒందిలి- ఆపద
ఒకట- ఒక్కచోట- తక్షణము
ఒకపట్ల- ఒకప్పుడు
ఒకొఁడు- ఒకఁడు
ఒకోట- ఒక్కచోట
ఒకొమ్మడి- ఒక్కమాటు- తక్షణము
ఒక్కట- దబ్బున- ఆకస్మికముగా
ఒగి- వరుసగా
ఒజ్జలు- గురువులు
ఒడఁగూడ- లభించఁగా
ఒడఁబఱచు- ఒప్పించు
ఒడమ్మ- పుట్టఁగా
ఒడమి- ధనము
ఒడయఁడు- అధికారి
[illegible]- పట్టుకొని
ఒడి- అంకప్రదేశము
ఒడిచిరి- పొడిచిరి
ఒత్తడి- బాధ

ఒదవక- పట్టగా
ఒదవిన- పొందిన
ఒద్దిక- చేరిక
ఒనరవలయు- తగియుండవలయు- ఉండవలయు
ఒనరుతు- చేయుదు
ఒరగెదరు- వ్రాలెదరు
ఒరపిడి- రాపిడి
ఒరసిన- రాచిన
ఒలయు- చచ్చు
ఒసంగి- ఇచ్చి

ఓ

ఓగు- తప్పు
ఓగుదనము- తప్పు
ఓటమి- అపజయము
ఓడంగి- ఓడవాడు
ఓడి- భయపడి
ఓమెదు- రక్షించెదు
ఓచెద- జయించె
ఓర్వ- సహింపగా

ఔ

ఔడు- పెదవికిందిచోట
ఔదల- ముఖ్యకారణము
ఔన్నత్యమునకు పోచుము- పొడవుగాంగానబడుచు

క

కంటిరే చూచితిరా
కంతు- మన్మథుని
కందర్పుడు- మన్మథుడు

కందు- పసిబిడ్డ
కక్కులు- రంపపుకోఱలు
కటా- అయ్యో
కటకటా- అయ్యో
కటికి- అధికమైన- క్రూరమైన
కట్టిడి- అధికమైన- క్రూరమైన
కట్టు- చదరంగములోని రాజు చిక్కుపడుట
కడనావసరము- ఆపత్కాలము
కడ- కొన
కడంగి- బయలుదేరి
కడక- ప్రయత్నము
కడగి- ప్రయత్నించి
కడగండ్లు- కష్టములు
కడచు- జరుగు
కడతేఱు- తుదముట్టు
కడమ- కొఱత, తక్కిన
కడముట్టు- చచ్చు- ముగియు
కడలి- సముద్రము
కడలివెన్న- చంద్రుడు
కడి- అన్నకబళము
కడిది- కఠినమైన- గొప్ప
కడిమి- బలము
కడు- మిక్కిలి
కణత- కనుకంటి చెంగటిచోటు
కత- కథ
కతన- కారణమున
కతము- కారణము

కదలాడు- చలించు
కదించిన- పట్టుకొనఁగా
కదుపున్- రేపెడ్డు
కన్- కన్ను
కనకము- బంగారు
కను- కన్ను
కనుమొఱఁగక- మోసపుచ్చక
కనెడు- ప్రసవించెడు
కన్గొన్న- చూచిన
కన్నెలోకములు- ఒరులాక్రమించనిజగములు
కన్యాత్వమునందు- పెనిమిటితోఁగవఁగూడకున్నప్పుడు
కప్పలకువిషమున్నదనియు వానితలలమణులుండుననియునుఁ బూర్వపాశ్చాత్యమతము
కమ్మ- జాబు
కమ్మన- తీయన
కయి- కగ- కవి- చెయి
కరఁగించు- జాలిపడఁజేయు
కరఁచలేదు- కరఁగఁజేయలేదు
కరకరిన్- క్రూరభావముకలిగియుండుటచేత
కరడము- తరంగము
కరణి- తీరు
కరము- మిక్కిలి- చేయి
కరుడు- ముద్ద
కరువలి- గాలి
కర్జములు- కార్యములు
కర్ణములు- చెవులు

కర్త- చేయువాఁడు
కర్తవ్యము- చేయవలసినపని
కర్తృకృతి- చేయువానిపని
కర్వలి- గాలి
కలపుట- నేర్పుట
కలవఁగ- నేర్చుకొనుటకు
కలికి- సల్లని
కలఁగుట- దుఃఖించుట
కలఁగు- క్షోభపెట్టు- బడలించు
కలఁత- క్షోభకరమైన
కలయిక- సంయోగము
కలవరము- కలఁత
కలహాతూర్యరవము- యుద్ధభేరీధ్వని
కలహింప- పోరాడ
కలి- దుష్టకాలము
కలికితురాయి- సొగసగుశిరోభూషణము
కలిమి- ఐశ్వర్యము
కలిమిపై- కలిగియుండుటచేత
కలు- బండియుండ
కలువదొరబాంధవులు- చంద్రసూర్యులు
కల్పనాచణపరిహాసకాడ్లు- అల్లికనేర్పుఁగల్గినవ్వుపుట్టించు కబ్బములుఁజె
ప్పువారు
కల్పింప- పన్నుటకు
కలుములకు- సంపదలకు
కల్లమాట- అబద్ధపుమాట
కల్లనిగ్గుపాపకారిపేరు- అబద్ధమాడువారిచే నవమానింపఁబడనిదియా
కళ- కాంతి
కవలు- ఒక్కమాతకొక్కకడుపునఁ బుట్టినవారు

కసిమసంగి- చెలరేగి

కస్తి- ఆపద

కా

కాక్షింపఁడు- కోరఁడు

కాంచరు- పొందరు

కాంచిన- ప్రసవించిన- కన్న

కాంచుఁడీ- చూడుఁడీ

కాఁచు- తపింపఁజేయు

కాఁపులు- సేద్యముచేయువారు

కాచు- రక్షించు

కాన- కనుక- అడవి- చూడ

కానిపించు- అగపడుఁ- అగపడు

కానియేలికపోటు- దుష్టరాజుచేయునపకారము

కామంచిచెట్టు- ద్రాక్ష

కామము- వలపు- కోర్కె- రతివాంఛ

కామమూలము- ప్రేమకారణము

కాముకునకు- వలపుకానికి

కాముని- మన్మథుని

కారింపనీ- బాధించనిమ్ము

కారు- కాలము

కాలకము- కడుపునీటితిత్తి క్రిందనుండు మాంసఖండవిశేషము

కార్తీకాద- శరత్కాలము

కాఁతియపెట్టకు బాధించకు

కాలతాపనతిరస్కారములు- కాలమువలనఁగల్గు బాధలు సవమానము
లును

కాలముతప్పుట - అవస్థమాఱుట
కాలునికి- యమునికి
కావరము- క్రొవ్వు
కాపలిచిఱునగవు- రక్షణమునాచరించు పిన్ననవ్వు
కావలినిముషమ్ముల్గంటకువలె- కదలికగల నిమిషములు జరిగిపోవు గంట
యొక్క-బఱువుతగ్గించునట్లు
కావి- ఎఱ్ఱని
కాన్నపుఁడు- కాశ్యపుఁడు

కి

కినియు- కోపించు
కిన్క- కోపము
కిరణములు- మిన్కులు- కాంతులు
కిల్బిషము- పాపము

కు

కుందరు- దుఃఖించరు
కుటిలమైన- చెడ్డ
కుట్టినట- బాధకలిగించుచోట
కుడుచునంతకు- అనుభవించునమస్త భోగములకంటెను
కుడువఁబడఁగల్గు- అనుభవించఁబడఁజాలు
కుత్సింతు- నిందింతు
కుత్సితవాంఛలు- నీచములగుకోర్కెలు
కుంఠింప- తగ్గింప
కుపృష్టము- క్రూరము
కులట- వ్యభిచరించు స్త్రీ
కులస్త్రీల- మగవాండ్రను

కూ

కూటమి- సురతము

కూటమిన్మ్రానిసికుత్తుకనొదవిననులివు- వెలిగ్రుక్క- రతికూజితము

కూఁతుల- కొమారితల

కూర్కు- నిద్ర

కూర్మి- ప్రేమ- స్నేహము

కూళ- క్రూరమైన- కఠినుఁడు

కూళతనము- క్రూరత్వము

కృ

కృతఘ్నత- మేలుమఱపు

కృత్యము- పని

కృప- దైవకరుణ

కృషి- పాటు

కె

కెంగాము- అంగారకగ్రహము

కెంపు- ఎఱ్ఱని

కెడపెద- చంపెద

కెలంకుల- వైపుల

కే

కేకరింత- గొంతుకసవరించుకొనుట

కేజు- బురద

కేవలము- బొత్తిగా

కేశములు- తలవెండ్రుకలు

కేసరములు- మెడవెండ్రుకలు

కై

కై- చేయి- అలంకారము
కైవడి- తీరు

కొ

కొంటె- పెంకె
కొండి- తేలుతుమ్మెద మొదలయినవాని తోక
కొండొక- ఏదోయొక
కొతికి- సంకోచించి- అక్షరలోపమై
కొతుకునిద్దుర- పక్షిపట్టునిదుర
కొదమ- ఈడువచ్చిన- లేత
కొదువ- తక్కువ
కొసకొని- ప్రయత్నపూర్వకముగా
కొను- పుచ్చుకొను
కొప్పెర- బాన
కొమరు- సొగసు
కొమల- కొమ్మలు- స్త్రీలు
కొఱంత- నష్టము
కొఱగామికతనము- పనికిమాలినతనము
కొఱడుపాటించెను- కొయ్యకట్టెవలెచేసెను
కొఱమాలి- పనికిరాక
కొఱంది- హద్దు
కొలము- కులము
కొల్పెదు- ఘటించెదు
కొలిమి- కమ్మరివాండ్రు నిప్పుంచు పల్లము

కౌ

కౌదకాని- చిన్నవయసువాని

కోణంగి- హాస్యగాఁడు
కోరికలుచెడిన- కోరినట్లుకాకున్నప్పుడు
కోలమానము- కొనసన్నగనుండుమానము
కోలుపోయి- విడనాడి
కోవిదారి- దేవకాంచనవృక్షము

కౌ

కౌను- నడుము
కౌరు- రంగు

క్ర

క్రంతల- త్రోవలనందున
క్రన్నన- త్వరగా
క్రమతః- వరుసగా
క్రమము- సప్తస్వరములయారోహణా వరోహణవిధము
క్రమ్మఱ- మఱల- తిరిగి
క్రయమూల్యము- కొనువెల
క్రయింపఁబడుచు- కొనఁబడుచు

క్రా

క్రాలుగంటి- బెదరుచూపులదాఁడుది
క్రాలెడు- ప్రకాశించెడు- మండెడు

క్రి

క్రియ- పని

క్రు

క్రుంగిలిన- పేదపడిన

క్రే

క్రేవకు - చెంతకు

క్రొ

క్రొంజవులు - వింతరుచులు
క్రొన్ననపాయము - లేతజవ్వనము

క్ష

క్షణభంగురము - క్షణములో నశించునది
క్షణికంబా - మిక్కిలి యస్థిరమగుదానా
క్షుద్రము - నీచము

క్షా

క్షాళితమై - కడుగబడి

క్షో

క్షోణీకందుకము - భూగోళము

ఖ్యా

ఖ్యాతి - కీర్తి

గ

గంగ - గంగానది
గంటమ్ము - వ్రాతపనిముట్టు
గంటువడు - గాయముపడు
[illegible]వేళ - అర్ధరాత్రము
గడన - సంపాదనము
గుణము పెట్టించు - ఎక్కుపెట్టించు

గడువు- నిర్ణయింపఁబడిన కాలము- అవధి
గతి- నడక- అవస్థ
గబ్బి- పొగరుఁబోతు
గభీరత- లోఁతు
గభీరశుభ సంప్రార్థనగీతములు- హాయికలుగఁజేయుటకై దేవునివేడు
చుఁ బాడెడు వేడుకపాటలు
గమి- సమూహము
గరితలు- స్త్రీలు
గలిబిలి- సందడి
గవాక్షమ్ములు- కిటికీలు

గా

గాడుపు- గాలి
గాఢనిద్ర- ఒడలెఱుఁగనినిద్ర
గానము- పాట
గాయకుఁడు- పాటకాఁడు
గారము- గౌరవము
గారాబు- గౌరవము
గాలిమేపరిపగ- గాలిందినుపామునకు శత్రువగునెమలి

గి

గిఱి- కుండ్రనిరేఖ
గిలికింత చక్కిలిగింత

గీ

గీఁటున- అనాదరమున

గు

గుంత- పల్లము
గుంపు- కట్టెమీదిమొత్తైనప్రదేశము సమూహము
గునగున- త్వరగా

గులికెదరు- మెల్లగాఁబరువిడిపోయెదరు
గుబ్బల- చన్నుల
గుర్వొట్టు- గాఢనిద్రచెందు
గులాబి- ఒకవిధమగు నెఱ్ఱని సువాసనగలపూవు
గుహ్యచాపల్యము- పోకిరితనము

గె

గెడఁగూచుండుట- జతఁగూచుండుట
గెడప్పు- నడువు

గే

గేయము- సంగీతము
గేస్తు- గృహస్థు

గొ

గొంకు- జంకు
గొంతెమ్మకోర్కెలు- అందరానివానిపైనాశలు
గొడవ- ఆపద
గొడ్డు- నిష్ఫలమైన
గొనము- గుణము
గొబ్బున- త్వరగా

గో

గోటు- ఒయ్యారము
గోడిగ- ఆఁడుగుఱ్ఱము
గోరము- ఆపద

ఘ

ఘనత- గొప్ప
ఘనత [illegible]తనము
ఘనతకెక్కు- ప్రసిద్ధిచెందు

ఘనము- కంచుతోఁజేయఁబడినవాద్యవిశేషధ్వని
ఘనులు- గొప్పవారు

ఘా

ఘాతుకుల్- చంపెడుస్వభావముఁకలవారు

ఘో

ఘోరము- భీకరము- అన్యాయము- చేష్ట
ఘోరవృత్తి- కఠినవ్యాపారము
ఘోరవైరము- ఎడతెగనివిరోధము
ఘోష- ధ్వని

చ

చంద్రగతి- చంద్రునినడక
చపల- నిల్కడలేని
చమూనియంతృగద- సేనాపతియాయుధమగు నినుపదుడ్డు
చర్విత చర్వణము- నమలఁబడినదానినే తిరిగినమలుట

చా

చాంచల్యము- నిల్కడలేమి
చాపలము- నిల్కడలేమి
చారులు- రహస్యముగాఁదిరుగుచు రాజునకులోకవార్తఁజెల్పువారు

చి

చింతరుచిహీనవక్త్రా- విచారముయొక్క కాంతిమాసిన
చింతాకారణము- విచారహేతువు
చింతించు- ఊహించు

చింత్యము- ఆలోచింపవలసినసంగతి
చికిత్సకులు- వైద్యులు
చిచ్చు- అగ్గి
చిటికె- చిటికెవేయునంతకాలము
చిట్లించుకొన్న- కోపవికారములోఁగూర్చిన యెడల
చిడిముడి- కోపము
చిత్రము- చిత్తరువు
చిరము- దీర్ఘకాలము
చిఱుత- చిన్న- బిడ్డ
చిలుకలకొలికి- అందమగుస్త్రీ
చిల్లిగింజ- [illegible] వృక్షబీజము
చిల్లర- కొంచెము
చిల్వ- పాము
చిప్పతిలు- బేడ ముదలగుకొద్ది నాణెములు
చిహ్నము- గురుతు

చీ

చీఁకటిఁగ్రుంగియున్నమచ్చుబాది- చీఁకటిలోఁగ్రుంగియున్నచంద్రునియొక్క ప్రతిబింబముపోల్కిగల కన్నులుండుపించెముధరించిన నెమలి
చీఁకటితప్పు- రంకు
చీఁకటినడఁగనక- చీఁకటిలోనడుమువిధము తెలియక
చీట్లుతీయఁబోడఁగిరి- ఔనుకాదనెడుమాటలు కాగితపుముక్కలపైవ్రాసి యొక పెట్టెలోఁగలిపియుంచి చేతికివచ్చినచీటినిఁదీసికొని దానిప్రకారముచేయఁబ్రారంభించిరి
చీడలు- వ్యాధులు
చీమచిటుకుమన్న- ఏమాత్రముచప్పుడైనప్పటికిని

చు

చుంబించు - ముద్దిడు

చె

చెచ్చెర - త్వర
చెట్ట - కీడు
చెడుగొట్లు - దుష్టులు
చెనక - తిరస్కరింపగ - ఎదిరింపగ
చెనటి - కఠినులైన
చెయిదములు - ఇంద్రియవ్యాపారములు
చెలంగ - ఒప్పగా
చెలి - ప్రియురాలు - ప్రియుడు - స్త్రీ
చెలిమిచే - హితులోడాచుటచే
చెలియ - స్త్రీ - చెలికత్తె
చెలువ - అందకత్తె
చెలువడచు - రూపుమాపు
చెలువు - అందము
చెలువుడు - మగడు
చెలువున - తీరున
చెల్లరే! - భళీ
చెల్లెను - లేకుండెను
చెల్వము - అందము
చెల్వౌ - మగని - రీతిని

చే

చేకురు - లభించు
చేకూర - దొరకిన యెడల
చేకొను - పుచ్చుకొను

చేగలమొకములు- పీన్గులు
చేడె- స్త్రీ
చేడ్పడ- తొట్రుపాటుచెంద
చేత్రాడవు- చేతికిఁదొడఁగికొనుదుస్తు
విసరవచ్చుఁ జెలఁగినాయముకడ- న్యాయవంతులవలెఁ జరిగిపోవచ్చు
చేవత్తి- చేతఁబట్టుకొన్నదీపపువత్తి

చౌ

చౌర్యము- దొంగతనము

చ

చందము- తీరు
చందాన- తీరున
చందు- చంద్రుఁడు
చందురోయినులు- చంద్రగ్రహణాలు
చక్కటికి- ఒద్దకు
చక్కపఱచు- కుదుర్చు
చక్కాడు- బాగుచేయు- నాశనముచేయు
చక్కిలిగింతలు- నవ్వుపుట్టించునట్లు వయవముతాఁకుట
చదల- ఆకాశమున
చదువర్లు- విద్వాంసుల
చనదు- కూడదు
చబుకు- కొరడా
చయ్యన- దబ్బున
చలము- కోపము-పగ
చలివెల్గు- చంద్రుఁడు
చలువబొట్టు- చెమ్మట
చల్లడము- సగముతొడవఱకుఁ దొడఁగికొనులాఁగు

చా

చాగుబే- భళిరా
చాడి- కొండెము
చాడ్పున- తీరున
చాన- స్త్రీ
చామ- స్త్రీ- శ్యామయనుపేరుగలయొకమఱ్ఱి చెట్టు
చాయల- విధముల
చాల్పులు- వరుసలు
చావుదపవు- చచ్చినవారింగొంపోవునపుడు వాయించువాద్యము

చు

చుంచు- చిలుక
చుఱక- మొత్తినిసన్ననినిడుపాటి చిన్నరెమ్మ

చూ

చూపుస- దుఃఖము
చూడికి- చూపు
చూపట్టుడు- తోచుడు
చూపఱులు- చూచువారు

చొ

చొక్కుపాటు- పరవశత్వము
చొప్పు- మార్గము
చొరవ- సాహసము

జ

జగదానందకరుఁడు- సూర్యుఁడు
జనని- కన్నతల్లి
జర- ముదిమి
జరత- ముదిమి
జవ- వేగము

జా

జాగరూకత- కాలజ్ఞానము
జాగ్రత్త- మెళుకువ
జానకి- సీత

జి

జింక- లేడి
జిగి- కాంతి
జితేంద్రియత- ఇంద్రియముల స్వాధీనపచుకొనుట
జిఘ్రి- జానస్త్రహారాజుయొక్క జ్యేష్ఠసోదరుడు

జీ

జీనువ- ఒకపక్షి
జీవగఱ్ఱ- జీవనౌషధము
జీవసాధము- జీవములుండుచోటు
జీవింప- బ్రతికింప
జీవుడు- ప్రాణి

జె

జెట్టి- మల్లయుద్ధముచేయువాడు

జే

జేజేలరుసిమిన్న- నారదమహర్షి

జ్ఞి

జ్ఞప్తి- తెలివి- తలంపునకుదెచ్చుకొనుట

జ్ఞా

జ్ఞాతి- దాయాదుడు
జ్ఞానులు- తెలిసినవారు

జ్యే

జ్యేష్ఠము- గ్రీష్మఋతువందలి మొదటిమాసము

జ్యో

జ్యౌతిషికులు- జోసులు

జ్వ

జ్వరము- వేఁడి

జ

జంట- జత
జగముకన్ను- సూర్యుఁడు
జగముతల్లి- పార్వతి
జతనము- ప్రయత్నము
జన్ని- సన్నిపాతము
జన్నిగట్టు- బ్రాహ్మణుఁడు
జబ్బయిన- కాంతితగ్గిన
జమిలిముక్కాలి- తుమ్మెదయొక్క
జముఁడు- ప్రాణులజంపించు దేవత

జా

జాడ- పోల్కి- దారి
జాబిలిఫలిమసగ- చంద్రప్రతిబింబమను భూషణము
జాలకజ్జ- కిటికీ

జు

జుట్టుపులుఁగు- నెమలి

జో

జోక- ఉత్సాహము- ఆనందము

జోగము- మనస్సునిశ్చలముచేయుట
జోగులు- పోగులు
జోటి- స్త్రీ
జోతి- వెల్గు

ట

టక్కరి- మోసగాడు

టె

టెక్కియము- జెండా

టై

టైబరు- ఇటలీదేశములోనియొకనది

ఠా

ఠాయి- స్వరస్థాయి

డ

డంబము- తలకుమించినవేషము
డగ్గుత్తిక- గద్గదస్వరము
డప్పి- దాహము
డబ్బు- ధనము
డస్సిన- అలసిన

డా

డాచు- దాచు
డాలు- కాంతి- పలక

డి

డిందు- అడంగు

డెం

డెందము- గుండె

త

తంటాలుపడిమెద- శ్రమపడెడ

తండుగోల- తెడ్డు- తండెలు- పడవపెత్తనగాడు
తక్కువారు- తక్కువవారు
తగ- బాగుగ
తగవు- న్యాయము- నీతి
తగిలి- అభిలాషపడి
తగు- గొప్పస్థితిగల
తగులమందినవాడు- కాముకుడు
తగులు- పొందు- అనురాగపడు- అనురాగము
తడబడిన- తోచకున్న
తడవు- కాలము- చిరకాలము- ఆలస్యము
తత్తడులు- గుఱ్ఱములు
తద్దయు- మిక్కిలి
తనకతముదిండిపగచూళ్ల- తనకుగారణమగు కట్టిగ్నియొక్క ధ్వజ రూపమగుపొగవలనబుట్టు మేఘములయొక్క
తనమసి- తానుపయోగించుసిరా
తనరారె- ఒప్పెను
తనరు- ప్రకాశించు
తనస్థితివిశేషమునకువలనుగడించి- తనయైశ్వర్యమభివృద్ధిచెందునట్లుపాంసు ము వెతకి
తనిపెడు- సంతుష్టిపొందగ
తనియు- తృప్తివడు
తనువు- శరీరము
తన్పి- సంతుష్టి
తపసి- ముని
తప్పముల్లెలు- పట్టెసంచులు
తప్పుకొండురికినటుల- ఆవిధముగానురిబాధ తెలియకుండుడు

తప్తనుగు- కాల్చఁబడిన
తపము- తపస్సు
తమి- వలపు- కుతూహలము
తమిస్రనాలి- బ్రిహాత్రి
తమిస్రపగతుఁడు- చంద్రుఁడు
తమ్ములు- పద్మములు
తరుణము- అవసరము- వేళ
తరుణత్వము- యౌవనము
తర్కించుకొనుచు- ఊహించుకొంచు
తర్లు- ప్రయాణముగు
అలిగిన- చచ్చినమొడల
తటి- కాలము
తఱుఁగు- తగ్గు
తఱుము- వెంబడించిపరుగెత్తించు
తలఁగి- విడిచి
తలకొనఁడు- పూనుకొందు
తలపోసి- తలఁచుకొని
తలవంపు- చిన్నతనము
తలారి- కావలివాఁడు
తలిరు- లేఁత- చివురు
తలిరుకై- చివురువంటిచేయి
[illegible]- సైకిసంతాపమువలెఁ గన్పడుదుఃఖము
[illegible]

తా

తాత్పర్యము- [illegible]
[illegible]- స్నానము

తామరల- పద్మముల
తారతమ్యంబు- వాసి
తారలు- నక్షత్రములు
తారసమై- చెంతకువచ్చి
తారు- తిరుగు- నటించు
తారుణ్యము- యౌవనము
తాల్చెడు- ధరించెడు
తావకీన- నీయొక్క
తావు- చోటు

తి

తిమ్మనికన్న- కోఁతికన్న
తిరపగాండ్రు- బిచ్చగాండ్రు
తిరగఁబడెడు- మాఱెడు
తిరుగుబాటు- మార్పు
తిలకింపన్- చూడన్
తివురుట- యత్నించుట
తివురుము- కుతూహలపడుము

తీ

తీండ్రమైన- తీక్ష్ణమైన
తీతువు- ఒకవిధమైనపక్షి
తీరని- పోనని- చేయశవిధిలేని
తీరము- ఒడ్డు
తీరు- విధము
తీఱిన- కడచిన
తీవ్రనాట్రపరిక్రుతి- మిక్కిలిపెచ్చుపెరుగుచు

(తె)

తు

తుంట- చెడ్డ
తుంగటరి- చెడ్డ- దుష్టు
తుచ్ఛకామచేష్టలు- పనికిమాలిన పోకిరిపనులు.
తుట్టు- తుట్టుపాము
తునిమి- చంపి
తురితముగ- త్వరగ
తుఱుము- ముడువ
తుల్వ- దుర్బుద్ధికలవాఁడు

తూ

తూపు- బాణము
తూము- నీళ్లుబైటికివచ్చునట్లు ద్వారమేర్పఱచిన కట్టినకట్టడము
తూలిన- చొక్కిన

తృ

తృప్తి- సంతుష్టి

తె

తెంపున- సాహసముతో
తెక్కరీండ్లు- మోసకాండ్రు
తెగఁదీయదాయె- తూలఁగొట్టదాయె
తెగఁబడునపుడు- పూనుకొన్నపుడు
తెగడఁజొచ్చె- నిరసించు.
తెట్టె- తేనెపట్టు
తెమ్మెర- చల్లగాలి
తెరలు- తొలఁగు- బయలుదేఱు
తెఱఁగు- విధము
తెఱవ- స్త్రీ

తెలిపులుఁగులు - హంసలు
తెల్లవారక - చీఁకటి వెన్నెలపూను
తెప్పరిల్లు - తేరుకొను

తే

తేజ్రు - తేజస్సుగల
తేజము - కాంతి
తేజస్వి - ప్రకాశించువాఁడు
తేజి - గుఱ్ఱము
తేటి - సౌరమాసమునందలిదినము
తేరు - రథము
తేలు - మీఁదికివచ్చు
తైర్థికులు - తీర్థమునకేగువారు

తొ

తొగలరాయని - చంద్రుని
తొగలు - కల్వలు - సమూహములు
తొడఁగి - మొదలుపెట్టి
తొడరి - కలిగి - ఎదిరించి
తొడువఁబడియో - అలంకరింపఁబడియో
తొర్రు - ఊడుపు
తొత్తు - బానిస
తొయ్యలి - స్త్రీ
తొలఁగి - విడిచి
తొలఁగిన - లేని - విడిచిన
తొలిటెంకి - మొట్టమొదటస్థానము
తొలిదెస - తూర్పుదిక్కు
తొలిబాము - పూర్వజన్మము

తొలిమచ్చు- మొదటమాదిరి
తొవల- కల్వల

తో

తోఁచఁబడియె- కానఁబడియె
తోఁచునట్లు- అగపడునట్లు
తోఁతెంచు- కనఁబడు
తోడు- సాయము

త్ర

త్రిపాపారముల్- సిగ్గనుచేదువులు

త్రా

త్రాఁచు- పడగగలపాము

త్రి

త్రిప్పటంబడు- తిరుగులాడు

త్రొ

త్రొక్కుడు- బాధ

ద

దంత- చెంత
దండనవిధి- శిక్షాక్రమము
దగ- దప్పి
దనుక- వఱకు
దబ్బ దభ=
దబ్బఱి- కల్లచెప్పువాఁడు
దమ్మము- ధర్మము
దయాళువు- కరుణాస్వభావము కలవారు

దయ్యము- దేవత- పిశాచము- పాపముచేయుటకుఁ బ్రేరేపించుదేవత
దరి- ఒడ్డు- హద్దు- చెంత
దరిసెనము- దర్శనము
దర్పణము- అద్దము
దళములు- సేనలు
దవు- గాయము
దవ్వు- దూరము

దా

దాడి- దండెత్తుట
దాది- పాలిచ్చి పెంచుస్త్రీ
దాని- స్త్రీయో సేటూరియొక్క
దాపు- దగ్గర
దాయము- తలిదండ్రులనుండి రావలసినయాస్తి
దారిద్ర్యభరము- పేదరికపుబరువు

ది

దిగంబరులు- దిసమొలవారు
దిటవు- ధైర్యము
దిట్టతనము- ధైర్యము
దినుసులు- వస్తువులు
దివి- స్వర్గము
దివ్య- దైవసంబంధమైన
దివ్యమూర్తి- అతిసుందరుడు
దివ్యశక్తిసాధికులుపురుషులు- ఎక్కువ బలముంటచే మగవాండ్రు శ్రేష్ఠులు
దివ్యోపమ- వేల్పుసాటి
దివ్వె- దీపము

ధీ

దీనుఁడు- దుఃఖించువాఁడు
దీవింతుర్- వర్ధిల్లనెంతురు

దు

దుఃఖమేలు- మనోవికారముకలిగించు
దుండగము- కీడు- నేరము
దుండగీఁడు- దుష్టుఁడు
దుడుకు- దుష్ట- కీడు
దుడ్డు- ధనము
దుమ్ము- ధూళి
దురపిల్లు- శోకించు
దురము- యుద్ధము
దురాయి- శరణము- కూడదనుట
దురితము- పాపము
దువ్వ- నొప్పియుపశాంతించునట్లుతాఁకుట
దుష్కార్యము- చెడుపని
దుష్టవిధ్వంసకరసముదగ్రఘుషణవినష్టనిజపీఠక- చెడుగునోర్చఁ గొట్టునము
దగ్రపురాపిడిచేనశించినపాదు
దుష్ట- దుర్మార్గుఁడు
దుస్సంతుని- దుష్యంతుని

దూ

దూఁబటుఁదిండి- అతివ్యయమొనరించునట్టిది
దూఱు- నింద- నిందించు
దూషింప- నిందింప

దృ

దృష్టాంతము- సాటి

దృష్టి- చూపు

దె

దెబ్బర- తప్పుట
దెస- అవస్థ

దే

దేవర- దేవుడు
దేవునికంటె బసవనికము తక్కువగావించుట- దేవునినుతించుటకన్న దేవునిప్రతిమాచరణముగావించుటయే శ్రేష్టమనుట
దేవునియూర్పుల- గాలి

దై

దైవతము- వేల్పు
దైవము- వేల్పు- అదృష్టము

దొ

దొంగతపస్వి- మోసముచేయుపనికిమాలిన పొట్టిగుట్టము
దొడ్డగుణములు- సద్గుణములు
దొసగు- నేరము

దో

దోనె- తెప్ప
దోయి- జత
దోరగాయ- సగముపండినకాయ
దోషి- నేరముచేసినవాడు

దౌ

దౌర్జన్యము- క్రూరత్వము
దౌర్భాగ్యులు- పేదలు

ద్ర

ద్రవరూపమా- నీటివలెనున్న
ద్రవ్యము- ఇంద్రియము

ద్రా

ద్రాక్షాసవము- ద్రాక్షపండ్లసారాయి

ద్రొ

ద్రొబ్బు- పడవేయును

ద్రో

ద్రోహము- నేరము- పాపము

ధ

ధరణి- భూమి
ధర్మంబు- స్వభావము- న్యాయము- పుణ్యము
ధవళిమ- తెల్పు

ధి

ధిఃకృతవర్ణయాతి దీర్ఘవేదనలు- తావలచినవాటతన్ను నిరసింపగావచ్చినగొప్పబాధలు

ధీ

ధీరులు- ధైర్యవంతులు
ధ్వాంసంబు- పాడు

న

నకనకలు- సన్నదనము
నక్కనైచ్యము- అతివినయము
నక్కెడు- ఒదిగెడు

నగరు- కోట
నగషైకాలు- ఇంద్రధనుస్సునందు
నగుచు- నవ్వుచు
నగుబాటు- హాస్యము
నటనము- లేనిదున్నట్లగవచూపుట
నట్టువపిట్ట- నెమలి
నడ- నడక
నడతెంచు- వచ్చు
నడిన్- మధ్యను
నడిరేయి- అర్ధరాత్రము
నత్తకాయ- గుల్లతోఁబ్రాఁకునీటిపురుగు
నన- పువ్వు
ననబోఁడి- పువ్వువంటిశరీరముకలయాఁడుది
ననవిల్తుఁడు- మన్మథుఁడు
నన్ను- నాశరీరమును
నన్నుఁగూర్చి- నన్నుదృష్టికిఁదెచ్చుకొనుటకు
నమ్రిభ్రమరము- కనికరింపఁదగినతుమ్మెద
నరకము- శిక్షవిధింపఁబడిన పాపులుండులోకము- ఘోరకష్టము
నరకమొందనవి- మనుష్యులకుఁబలియకనరకమందున్నవి
నరవరప్రియులు- రాజాసక్తులు
నలువ- వింటినారితగిలించుగాడి
నలి- మిక్కిలి
నలువ- బ్రహ్మ
నలువందు- ఒప్పు
నలువయువిద- సరస్వతి
నల్ల- నెత్తురు

నస్కోమః- మొక్కదనము
సపీః- కొఱ్ఱై
సహీం- కాము

నా

నాఁగ- అనఁగా
నాకునీక్షదాఁగవినుస్ఁకు- చెబ్రితుక నని తెలియుఁడు
నాగరకత- మోటతనము లేమి
నాట్యప్రవీణత- ఆటనేర్పు
నాణెము- ముద్రింపఁబడిన రాగి మొదలగు లోహముల బిళ్ల
నాతి. స్త్రీ
నాదురాగ్రహాభూతము- నాదుష్టకోపమనుపిశాచము
నాన- సిగ్గు
నానఁబాలు- నానబియ్యము
నానాగతులు- అనేకవిధముల
నామము- పేరు
నామకరణము- పేరుపెట్టుకర్మము
నాయకి- వలపుకత్తె
నాయకుఁడు- వలపుకాఁడు
నాయము- న్యాయము
నాయానసుమాత్ర- నష్టంపుకొన్నట్టుసుమీ
నారికాయలు- వింటిత్రాడు రాపిడిచేఁగల్గు కాయలు
నారీస్వభావము- స్త్రీనైజము
నాలిముచ్చు- కపటి
నాళ్ల- దేశముల- నరముల
నావ- ఓడ
నావికుఁడు- ఓడవాఁడు

ని

నింగి- ఆకాశము

నించెదు- నిందించెదు

నిక్కపు- నిజమైన

నిక్కమగుదుఃఖమేలురాణిరో- మనోవికారముఁ కలిగించుచుండుగాఁడా

నిగమము- వేదము

నిగుడు- నిక్కు- చెలరేఁగు

నిచ్చయంబు- నిశ్చయము

నిచ్చలపు- కదలని

నిచ్చలు- ఎల్లప్పుడు

నిజమతి- నిజముపల్కువాఁడు

నిడు- దీర్ఘమైన

నిత్యుండు- దేవుఁడు

నిద్దముగా- సుకుమారముగా- నునుపుగా

నిధానుఁడు- నేర్పరి

నిబ్బద్ది- నిజము

నిబంధము- కారణము

నియతి- ఆజ్ఞ

నియమింపఁబడమ్యేనే- శాసింపకున్నయెడలనెంతబాగుండును

నిరపరాధిత్వము- నేరములేమి

నిరపరాధిత్వము- తప్పులేమి

నిరపరాధుల- నేరములేనివారల

నిరసించు- తిరస్కరించు

నిరాకరించు- అనాదరణముచేయు

నిరుపమముగ- సాటిలేనట్టుగా

నిర్ధారిగ- నిశ్చయముగ

నిరూపించవలయు- కనుపరచవలయు

నిరూపింపఁబడుచు- నిర్ణయింపఁబడుచు

నిరాఘాటముగ- పూర్తిగ
నిర్భాగ్యవేళ- దారిద్ర్యవేళ
నిష్కాంతి- వెలుగులేమి
నివారించి- కట్టి
నిర్వాహింతు- నెరవేర్తును- నిల్పుకొందు
నిర్వృతి- సుఖము
నివేదనములు- సమర్పణములు
నివ్వెఱ- ఆశ్చర్యము- భ్రాంతి
నిశ్రీకి- నిస్పృహ
నిశ్చరత- సంశయముగా లేక
నిశ్శబ్దపదము- చప్పుడు లేనియట్టుగ
నిషిద్ధమైన- చూడని- తగని
నిష్కృతి విడుదల
నిహాలితమైన- జయించబడి

నీ

నీకు తఁగియ తఁగిపోవుదురు- నీకంటె లొంగిలొంగి నశించెదరు
నీవంబు- సులభము
నీచప్రవాహము- తుచ్ఛజనసమూహాధీనత
నీచసోపానములు- క్రింది మెట్టులు
నీటఁగల్పెదవు- పాడుచేసెదవు
నీపావనమగుగుడి- దేవాలయమువలె పవిత్రమగు నీశరీరమును
నీరసులు- బలములేనివారు
నీరాటములు- జలక్రీడలు
నీర్వాట్టి- దప్పికొని
నీల్గుట- చచ్చుట

ను

నుడులు- మాటలు
నునుపు- లోపములేమి
నున్ని- సొగసైనదచ్చు
సూక్తి- మాటలు

నూ

నూగు- లేత
నూత్నాచారము- క్రొత్తసాంప్రదిక
నూత్నత్వము- పొందిన

నృ

నృపశాసనము- రాజుచేనుండుశాసనచిహ్నము
నృపకిరీటి- రాజకిరీటము
నృపులార- రాజులార

నె

నెక్కొని- ఉండి
నెక్కొలుపవు- చేయవు
నెగడి- వ్యాపించి
నెగులు- నొప్పి
నెచ్చెలి- స్నేహితుడు
నెట్టింపబడి- వెడలగొట్టబడి
నెట్టుకొనకు- ప్రయత్నించకు
నెత్తావి- సువాసన
నెనరు- దయ
నెపంబు- మిష
నెమకుట- వెదకుట

నెమ్మి- ప్రేమ
నెమ్ములను ఎముకలను
నెరుపఁబడిరి- చేయఁబడిరి
నెల్వి- ఒకానొకపట్టణము
నెఱ- ఎక్కువైన
నెఱపు- వ్యాపించు- పెట్టుకొను- చేయు
నెఱి- వలెను
నెఱులు- తలవెండ్రుకలు
నెల- చంద్రుని
నెలకొందువు- ఉందువు
నెలవు- ఉన్కిపట్టు

నే

నేనేనేను- నాకుఁబ్రేమనాయందు తప్పమఱెవ్వరియెడస్లేదు
నేమము- నియమము
నేరము మోహమునెదుచుటకా- జనులకొనర్చుకీడు న్వారించుటకా
నేలపుర్వా- లోకమునుధ్వంసము చేయువాఁడు

నై

నైచ్యము- కొంచెపుతనము
నైజముగ- సహజముగా

నొ

నొగులు- నొప్పి
నొడవిన- చెప్పిన
నొసళ్లను- నుదుళ్లను

నో

నోము- వ్రతము

న్యా

న్యాయభోగము- న్యాయముగా ననుభవింపదగినభోగము
న్యాయవాది- [illegible] వాదించువాడు
న్యాయాధిపతి- తగవరి
న్యాయాలస్యము- న్యాయస్థానమునందు తీర్పాలస్యమగుట

ప

[illegible]- [illegible]
[illegible]- [illegible]
పంగెలు- శాఖలు
పంట- లాభము- సస్యోత్పాదనము- సంవత్సరము
[illegible]- భూమి
పండితుడు- [illegible]- విద్వాంసుడు
[illegible]- [illegible]దంతములు బైలుపడునట్లుచేయు
[illegible]- [illegible]
పంద- పిరికి
పక్కి- పక్షి
[illegible]- ఒకపక్షమునవలంబించుట
పగ- శత్రుత్వ- శత్రుత్వము
పగతు- శత్రువుని
పగతులు- శత్రువులు
పగఱ- శత్రువుల
పగిది- తీరు
పచ్చవిల్తుని- మన్మథుని
పజల- జనుల
పజ్జకే- చెంతకే

పటిమ- శక్తి
పట్టి- బిడ్డ- బిడ్డఁడు
పట్టు- తేనెపట్టు- నివాసస్థానము
పఠింప- చదువ
పడంతి- పడఁతుక- స్త్రీ
పడక- శ్రమపడక
పడకుండెడు- కిట్టకుండెడు
పడగ- జెండా
పడసిన- పొందిన
పడచు- కన్నియ
పతితుఁడు- గొప్పస్థితినుండిపడినవాఁడు
పతివ్రతాత్వంబు- పెనిమిటిఁదప్ప నితరునిచ్ఛగించని వ్రతము
ప్రత్యక్షము- అగపడుట
పదంపడి- మఱియు
పదపడి- మఱియు
పదనుఁ- వాఁడి
పదము- శబ్దము- అడుగు
పద్దున- పూన్కితో
పద్మబాంధవు- సూర్యుని
పనికిరావు- కార్యమునకుఁజాలలేవు
పనివడినంతకు- అక్కఱకలుగనంతదాఁక
పనివడి- మిక్కిలి
పనివాండ్రవలె- పనిసేయుటకుఁ బూనుకొన్నవారిరీతిన
పనుపడనప్పు- పనికిరానిసమయమున
[illegible]ము- సృష్టి
పన్ని [illegible]డెము

పన్నాగంటి- కల్పించుచుంట

పబులకు- ప్రభువులకు

పబ్బతి- సీతియుత్తునఁ బట్టినొక చెట్టు

పరఁగుట- ప్రవర్తిల్లుట- ఒప్పుట

పరమము- శ్రీహరిముక్తిపొందిన పిదప జీవుఁడుండు లోకము

పరికించితి- కనిపెట్టితి

పరికించెనేనియు- చూచినయెడల

పరస్పరము- ఒకరినొకరు

పరిగణింపఁబడు- ఎన్నఁబడు

పరిగియ- చిఱుచేప

పరిణయము- పెండ్లి

పరిపూర్ణత- నిర్వాణము

పరిపూర్ణురాలవు- లోపములేనిదానవు

పరిమళము- సువాసన

పరిమార్చెదనయు- చంపెదనయు

పరిశీలింపఁబడు- బాగుగశోధించఁబడు

పాసిన- విడిచిన

పరువడి- మిక్కిలి

పరుసమైనవాక్యము- పరుషాక్షరము

పర్యాయములు- సార్లు

పర్వతశిఖరము- కొండతల

పఱచుట- వ్యాపించుట- పరుగిడుట

పలుకుట- దుఃఖముపైకిఁదెలుపుట

పలువెటలు- పెదవులు

పలువుర- అనేకుల

పల్కులు- దైవస్తోత్రములు- మాటలు

పక్షిస్నానము- పావురమెగురుట
పల్లవి- పాటయొక్క తొలిభాగము
పశువులు- అజ్ఞానులు- నాల్గుకాళ్లుగల జంతువులు
పస- బలము- చవి
పసరములు- పశువుల
పసాదము- ప్రసాదము
పసిండి- బంగారు
పస్తుపడిన- తిండిదొరకకున్న

పా

పాంచసు- సీజాతుని శత్రువగు నొక ఘనుడు
పాతపరిచయము- చిరకాలమునుండియున్న యలవాటు
పాటవము - శక్తి
పాటు- అవస్థ- శ్రమ
పాటుపడు- పనిచేయు
పాటుమాలిన- కాయకష్టమునకు బెదరువాడు
పాడుమన్నగోళములు- దేవదుందుభులు
పాడుపోత్రి- పనికిమాలిన స్త్రీ
పాతకము- పాపము
పాతరలు- నాట్యమాడుస్త్రీలు
పాతివ్రత్యము- పెండ్లాడినవానిని దప్ప నితరుని గూడకుండు వ్రతము
పాదిరిల- పాటలీవృక్షముల
పానుకొనియె- నాటుకొనియె
పాదుకొలిపె- ప్రతిష్ఠించె
పానము- ప్రాణము- త్రాగుట
ప్రాయము- యౌవనము
పారిజాతము- ఒకపూలమొక్క
పార్వతి- పాతివ్రత్యదేవత

పార్శ్వము- ప్రక్క
పాఱుట- రణరంగమునుండి భయపడి పరుగెత్తుట
పాఱుసోము- చంచ[illegible]
పాలిన- కాంతివిచ్చి[illegible]
పాళము- వినయము- ఆనుకూల్యము
పావన- పవిత్రమైన
పాశంబు- కట్టుత్రాడు
పాషాణము- రాయి

పి

పిండు- సమూహము
[illegible]
[illegible]- తండ్రియందు[illegible]
పిత్తజ్వరము- పైత్యమువలనబుట్టుజ్వరము
పిన్నవయసురకము- పడుచువాడు
పిటుపడు- తగ్గిన
పిలిచితే- పిలిచితివా
పిలుకుమారి- నశించి- చచ్చి
పిల్లలారారంబు- లొట్టియానుసూదిబిలమునజొప్పించునట్లువచ్చుట యసాధ్యంబగు- ఈరెండునుక్రీస్తువేదవాక్యములు
పిల్లికన్నురతనము- వైడూర్యము
పిసినారి- లుబ్ధు
పిసినిగొట్టు- లుబ్ధు

పీ

పీకులాట- శ్రమము

పు

పుడమితాలుపుమిన్న- శ్రేష్ఠభూపతి- శ్రేష్ఠపర్వతము

పుడమి- భూమి
పుణుగుచు- [illegible]
పునీతము- పూజ్యము
పుష్టియగు- [illegible]
పుష్ప[illegible]- [illegible]
పురి- పట్టణము- నెమలిపిం[illegible]
[illegible]- [illegible]
[illegible]- పక్షి

పూ

పూర్వార- చేపలదప్రజలకొంత వేల్పులాడునొక మహిమన విశేషము
పూజ్య- మాని, ఒదగిన
[illegible]- [illegible]
[illegible]- [illegible]
పూర్వపు- ముందటి
పూబోడి- స్త్రీ

పె

[illegible]- [illegible]
[illegible]- వృద్ధిపొందదయగాక
పెంపు- కీర్తి- అభివృద్ధి
పెక్కుమార్లు- పలుసార్లు
పెచ్చు- అధికము
పెచ్చుగా- అధికముగా
పెట్టు- యీవి- దెబ్బ- పూనిక
పెడబడి- గుఱితప్పి
[illegible]తనము- ముసలితనము
[illegible]

పిసఁగొనియె- పొలిసిడియె
పిసు- పిస్తె
పిసుము- పిసికించు
పిసుగుటి- పిరమటి
పిసుకడి- స్పృష్టిపొందఁగా
పిస్త్రాండు- పాపకామని
పిస- ఆకరము- ఇతరవస్తువుయొక్క
పిసఁగా- వ్యాపించఁగా
పిరము- పేరిమి
పిలినము- అస్పష్టముగ- వినికిగదుస్వభావముగల

పే

పేన- పేనురాలు- దరిద్రుఁడు జ్ఞానహీనుఁడు- దుఃఖి
పేడక్షెత- తక్కువవిల్వకల్గె
పేరు- కీరిజీ- హారము- నాకుము
పేరుచు- అతిశయించు- ఒకదానిపైనొకటిపెట్టు
పేరేపిన- కీర్తి- కెక్కిన

పై

పై- తరువాత
పైకొను- ఎదిరించు- కలుగు- తెచ్చుకొను
పైడి- బంగారు
పైరు- చేను
పైపైవానిచూపులనుండి సుఖపడఁజూచుట- ఇతరులుపొందు భోగముతాను
సుభవించునట్లనుకొంట

పొ

పొంగించు- ఉడికించు
పొంగు- సంతోషించు
పొంత- దారి
పొక్కు - దుఃఖము
పొగరు- గర్వము
పొగులు- విచారము- దుఃఖము
పొడగంటివే- చూచితివే- వేడుకంజూచితివి
పొడగాంచు- చూచు
పొడసూపు- పుట్టించు
పొడము- పుట్టు
పొడచు- ప్రకాశింపజేయు- ఉదయించు
పొత్తము- పుస్తకము
పొదువఁబడిన- చుట్టుకొనబడిన
పొదుపు- మితవ్యయము
పొసగుచు- చేయుము- ఒప్పుచు
పొరయు- పొందు
పొరవోవఁజాలదు- పొరపాటుకానేరదు
పొరింబొరి మాటిమాటికి
పొల్లిక- పరిహాసము
పొలతి- పొలంతుక- స్త్రీ
పొలుపు- సొగసు
పొలయు- చావ
[illegible]- ప్రణయకోపము
పొలయించు- [illegible]

పొలిసె- నశించె

పొలిసిపోవు- నశించు

పొలుపారు- ప్రకాశించు

పొల్పారు- ప్రకాశించు

పొల్పమరు ప్రకాశించు

పొసగు- ఒప్పు- కుదురును

పో

పో- కదా

పోదివిరి- పోవుటకుయత్నించి

పోక- నాశము- వెళ్లుట

పోకడలు- నడకలు

పోకిరి- వ్యభిచారి- దుష్టు

పోకిరితనము- లంజెరికము

పోటున- నీరుపొంగునపుడు

పోతరము- గర్వము

పోడిమి- సొగసు

పోరుతంత్రములు- యుద్ధోపాయములు

పోరితి- యుద్ధముచేసితివి

పౌ

పౌరులు- పురజనులు

ప్ర

ప్రకాశము- కాంతి

ప్రకృతి- పంచభూతతత్త్వము- స్వభావము- జగత్తునిర్మించుదేవత

ప్రకృతిగుణములరెండవపక్షము- స్వభావగుణములలో మొదటిదగు తెల్వి
ల్విగాక రించవడగునటువు

ప్రక్కకుదప్పుట- వ్యభిచరించుట
ప్రచురము- వెల్లడి
ప్రజీర్ణశిల- మిక్కిలియరిగిపోయిన రాయి
ప్రణతులు- నమస్కారములు
ప్రణయబంధువు- హితముచేయుబొట్టు
ప్రణామములు- దండములు
ప్రణుతింతురు- కొనియాడుదురు
ప్రతిగ- మారుగా
ప్రతిఘటించునేని- ప్రతిఘటించినయెడల
ప్రతితీయించుట- అచ్చుతీయించుట
ప్రతిదివస జీవితము- ఎల్లదినములందలి బ్రతుకు
ప్రతిదృష్ట వివరము- ఎల్లచేష్టలందు
ప్రతిపదార్థము- ఎల్లవస్తువు
ప్రతిఫలములు- మారులాభములు
ప్రతిబంధము- అడ్డు
ప్రతివాదులు- విరోధులు
ప్రతిష్ఠ- కీర్తి
ప్రతీక్ష- ఎదురుచూచుట
ప్రత్యక్షదేవత- కనులకగపడు వేల్పు
ప్రత్యక్షరము- ఎల్లయక్షరము
ప్రత్యేకము- వేర్వేరుగా
ప్రభాసము- పెండ్లినిశ్చయించుకొనుట- ముఖ్యము
ప్రబలు- వృద్ధిపొందు
ప్రభాతము- ప్రొద్దుపొడుచువేళ
ప్రభువుచేత- క్రీస్తుచేసిన మేలు
ప్రభుత- దొరతనము
ప్ర[illegible]- కట్టు
ప్రమాస[illegible]- బాధపెట్టునది

ప్రసూనజనకములు- శాఖ్యవాళ్లు
ప్రవర్తింపఁబడెను- నడుపబడెను
ప్రశస్తామిత- శ్రేష్ఠమైనట్టియు హద్దులేనట్టి
ప్రస్తుతి- పొగడ్త
ప్రస్ఫుట- స్పష్టమైన

ప్రా

ప్రాచుర్యములగునట్లు- [illegible]
ప్రాచీనవృత్తప్రతిపాదకములు- తూర్పుదేశంపలి పట్టణాల [illegible]
ప్రాజ్ఞత- ఎక్కువ తెలివి
ప్రాజ్ఞుల- తెలిసినవారల
ప్రాణాంతకములు- ప్రాణహింసచేయునవి
ప్రాణోత్క్రమణవేళ- ప్రాణముపోవునట్టి కాలము
ప్రాపు- రక్షణము
ప్రామాదు- బాధించువు
ప్రాయము- యౌవనము
ప్రాయశ్చిత్తము- పాపమును పోఁగొట్టుకొనుటకుఁ జేయు కర్మము
ప్రారంభమొనరించు- మొదలిడు
ప్రార్థించు- కోరు
ప్రాల్మాలి- సోమరితనముపొంది

ప్రి

ప్రియమగునట్లు- ఇష్టముగా
ప్రియుఁడు- మిత్రుఁడు- మగఁడు

ప్రే

ప్రేమాడి- ప్రేమ
ప్రేరణ- పురికొల్పుట

ప్రొ

ప్రొద్దు- సూర్యుడు
ప్రొద్దువేల్పు- సూర్యుడు

ప్రో

ప్రోత్సాహవచో- ప్రేరేపించు

ఫ

ఫక్కి- రీతి

బ

బంగరుపూసినట్టికీడు- ధనవంతులగుపాపులు
బంగారువలవంత- ఐశ్వర్యరూపముగనున్న దుఃఖము
బంటింపక- మిక్కిలియుత్స్యముగా
బండ- రాయి
బంతి- వరుస
బందాలు- చేఱుబట్టువాడు
బంది- చెఱ
బందిగము- చెఱ
బందుగుల- బంధువుల
బక్కచిక్కిన- మిక్కిలికృశించిన
బటువు- పెద్ద
బట్ట- వస్త్రము
బడలవడ- శ్రమపడ
బత్తి- భక్తి
బదులుపల్కదేని- ప్రత్యుత్తరమిచ్చినయెడల
బధిరులు- చెవిటివారు
బమ్మ- చతుర్ముఖబ్రహ్మ

బయలు- ఆకాశము
బరి- సొంగ
బరిపోవు- పోగొట్టుకొను
బల్- గొప్ప
బలంగంబు- జ్ఞాతిబంధుసమూహము
బలిమి- శక్తి
బలు- గొప్ప
బలెన్- పోరున
బలిష్ఠ బలవంతము
బవిసి- గౌరవము

బా

బాకా- సుషిరవాద్యవిశేషము
బాగెంబు- అదృష్టము
బాద- బాధ
బాపురే- భళి
బారి- అధీనత
బాళి- వలపు- విచారము
బాష్పముల్- కన్నీళ్లు
బాస- ఒట్టు- పలుకు-
బాహాటము- వెల్లడి

బి

బిట్టు- మిక్కిలి
బిరుసు- కఠినము

బీ

బీజము- విత్తనము

బు

బుగ్గిసంటవలయు- నేలపాల్గావలయు- నశించవలయు

బుజ్జగించిన- లాలనముచేయబడిన
బుసకొట్టు- స్ఫూత్కారము- రేచు
బుసకొట్టుచుంతాలయ్యు- శీఘ్రము
బువి- భూమి
బువ్వ- అన్నము

బూ

బూడిదము- పాంశి
బూటకాలు- మాయలు

బె

బెంగి- (భృంగి) శివభటుండు
బెగడించి- భయపెట్టుటకు
బెగ్గడింపు- భయంకరమైన
బెడంగు- అనేకమైన సొగసు
బెడిదంపు- బెడిదమగు- భయంకరమైన- కఠినమైన
బెడిదుండు- క్రూరుండు- భీకరుండు
బెస్త- జాలవాండు

బొ

బొండె- చేతులకుదగిల్చిన సంకెల
బొంది- దేహము
బొజ్జ- కడుపు
బొబ్బ- అఱుపు
బొమముడి- కోపము
బొమముడికల- కోపముల

బో

బోగమ్ముల- భోగముల
బోధ- ఎఱుక

బ్ర

బ్రతుకు- సంసారము
బ్రహ్మవిద్య- ఆత్మజ్ఞానము

భ

భజించంగ- [illegible]
భటులు- [illegible]
భరము- భారము
భర్త- పోషింపదగినవాడు-మగడు
భ్రమరము- [illegible]

భా

[illegible]
భాగ్యము- అదృష్టము
భాతి- [illegible]
భానుని- సూర్యుని
భామలు- స్త్రీలు
భావింపం తలంప

భీ

భీకరము- భయంకరము
భీముడు- మనుష్యులందరిలో బలశాలి
భీరులు- పిరికివారు

భు

భువనరంగము లోకమనునాట్యశాల

భూ

భూకండమండలము- భూగోళము
భూతసామాన్యమలములు- సమస్తజీవుల శరీరమాలిన్యములు
భూపతి- రాజు

[illegible]- రాజులు
[illegible] - పైసేయు

భే

భేదము - తారతమ్యము
[illegible]- చించిచెండాడ

భో

భోక్త - [illegible]

భ్ర

[illegible]
[illegible]- [illegible]పంబడిన స్త్రీ

భ్రా

భ్రాంతి- భ్రమ

మ

[illegible]- శత్రుత్వము
[illegible]బుద్ధులకు- చుఱుకుగా ఉండ తాకులకు
[illegible]- రహస్యము
మంతిరి- మంత్రి
మ్రంగట- సమీపము
మందదృష్టులు- చూపుతగ్గినవారు
[illegible] దలింపు- చీవాట్లుపెట్టుట
[illegible]కనులదాని- మదిరాక్షియొక్క
మకిల నల్లని- మాలిన్యము
మకుటము- కిరీటము
మక్కువ- స్నేహము
మగటిమి- శౌర్యము
మగండు- [illegible]- పెనిమిటి

మగవాలు- సజ్జనులు
మగవాని- శూరుని
మగువ- స్త్రీ
మచ్చరము- ఓర్వలేమి
మచ్చరులకు- ద్వేషులకు
మచ్చిక- ఆసక్తి
మచ్చు- పేరు
మచ్చెకంటి- చేపలవంటి కన్నులకలదాన
మట్లాను- పలుకు
మట్టుపఱచిన తగ్గించిన మొదలు
మట్టుమీఱిన- హద్దుదాటిన
మణిఖంప- చంప
మతిమంతుఁడు- తెలివికలవాఁడు
మత్తిల్లి- మదించి
మదము- గర్వము
మది- మనస్సు
మద్యము- కల్లు
మనఃకోశసక్త- మనస్సునందుఁదగులుకొన్నవాఁడా
మనదు- కాపురముచేయదు
మనికట్టు- ముంజేతిపైనున్న మొదటిభాగము
మనికి- బ్రతుకు
మను- చిరకాలముండు
మనుచు- పోషించు- బ్రతికించు
మనుజుల- మనుష్యుల
మనెడు- బ్రతికెడు- మన్నెడు- ఉండెడు
మనోవృభ్రాంతిమూర్తుఁడవ్- స్వసంకల్పమే శరీరముగాఁగలవాఁడు

మన్కి— బ్రతుకు
మనసు – [illegible] – భావము
[illegible]
[illegible]
మరగ— [illegible]
[illegible]
[illegible]— [illegible]

మరకతమ్ము— పచ్చరాయి
మరసని— మనస్సునని
మరుగు— [illegible]
మహేంద్రజాలము— [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]— [illegible]
[illegible] – [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
మసి— [illegible]
మహిత— గొప్ప

మా

మాడిగ— తీరు
మాత్రి— [illegible]
మాతృత్వము— [illegible]
[illegible]
మానక— [illegible]
మానవసంతతి— మనుష్యసంతతి [illegible]

మాణికము- మాణిక్యము
మానికె- మాణిక్యము
మానిసి- మనుష్యుఁడు
మానుగ- ఒప్పుగ
మాన్యము- పన్నులేకనుభవించుకొనునట్లు సన్మానముగ నిచ్చిన భూమి
మాపు- రాత్రి
మాయనము- [illegible]
మాయురే- భళిరా
మారుతము- గాలి
మార్కొనుట- ఎదుర్కొనుట- మొనరుమార్కొనుట- మారుకొను [illegible]
[illegible] మొగములు
మాగిన [illegible]- ముదిరిన [illegible]
మా [illegible]- [illegible]
మాలినాపు- మాలినాపు
మాలెవంతము- మాల్యవంతము(ఒకపర్వతము)

మి

మించఁగ- ఒప్పఁగ
మిట్టల- ఎత్తైనప్రదేశముల
మిత్తి- చావు
మిత్తిగొంగ- శివుఁడు
మిసుకులు- కిరణములు
మిన్నుపక్కిస- ఆకాశమునైపున
మిన్నుపట్టు- ఆకాశపుకాంతి
మిన్ను- ఆకాశము
మిట్టు- ఎత్తైనస్థలము
మిక్కుల- మిక్కిలి- మిగుల

మిం

మిం(దుమిక్కిలి- అత్యధికముగా
మీటు- అతిశయించు
మీలు- చేపలు

ము

ముందు- మొదట
ముక్కంటి- శివుని
ముక్కిడులు- మూర్ఖులు
ముగియు- అంతమగు
ముచ్చిపసిడి- కల్లబంగారు- మాయ
ముచ్చిలించెదు- దొంగిలించెదు
ముక్తి- మోక్షము- నిర్వాణము
ముదము- సంతోషము
ముది- ముసలి
ముదురుతెంపి- వయసుముదిరిన ముండమోపి
ముద్దులగుమ్మ- ప్రియురాలు
ముద్దులాడి- సొగసైన స్త్రీ
ముద్రి- గుర్తు
ముద్రింపబడిన- తల్లికడుపున బాడమిన
ముని- జితేంద్రియుడు
మునిపండ్లు- పుట్టుకతో నే యున్న దంతములు
మునివేషమున- ఋషివేషముతో
మున్నీటి- సముద్రపు
ముమ్మరమగు- అత్యధికమైన
మురిపెపు- కులుకువదల
మురియుచు- కులుకుచు
ముల్కి- బాణము

ములుచలు- మూ కాలు
ముల్లె- ధనముమూట
ముసుంగు- చాటు
ముసుగుమూతి- కోపవికారముగలమొగము

మూ

మూలము- కారణము- ముఖ్యము
మూర్ఛన- సప్తస్వరారోహణావరోహణక్రమము
మూర్తి- ఆకారము

మృ

మృతమానవుల- చచ్చినమనుష్యుల
మృతి- మృత్యుదేవత-చావు
మృతులైన- చచ్చినవారలైన
మృత్యువు- చావువేల్పు

మె

మెండు- అధికము
మెండుకొన్న- అతిశయించిన
మెకముల- మృగముల
మెత్త- శయ్య
మెయి- తీరు- దేహము- తో
మెఱుఁగుల- ఆధిక్యముల
మెలఁగుచు- తిరుగుచు
మెలఁతల- స్త్రీల

మే

మేకొనసి- ఉత్సహించి

మేటి- ఎక్కువైన

మేనత్త- పితృసోదరి

మేలి- శ్రేష్ఠమైన

మేలు- శ్రేష్ఠమైనది- శుభము

మేలుబంతి- శ్రేష్ఠురాలు

మై

మైన్- తో- శరీరము- చేతను

మైకము- మత్తు

మైకొల్పు- చేయు

మొ

మొక్కలుడు- కఠినుడు- మూర్ఖుడు

మొగంబు మొత్తించు- అసహ్యము కలిగించు

మొగడు- ముడుచుకొనిపోవు

మొగలు- మొగ్గలు

మొగి- ముందుగా

మొగిలి- మేఘము

మొగ్గగ- వెల్లిగ

మొద్దువేల్పా- అన్ని జంతువుల మొద్దుగా చేయు దేవత

మొనల- సేనల- సమూహముల- కొనల

మొనసి- పనివడి

మొయిళులకు- మేఘములకు

మొరటుల- వినయము లేనివారల

మొరయు- ధ్వనిచేయు

మొరసెన్ని- ధ్వనిచేసిన మొనల

మొలనూలు- ఒడ్డాణము
మొగ్గనగులు- చిలువపువ్వులు
మొల్ల- మల్లెపూవు
మొల్లపు- అధికమైన

మో

మోటబాస- ఏతముకట్టి నీళ్లతోడుకడవ
మోమోటము- దాక్షిణ్యము
మోదమ్ము- సంతోషము
మోల్లి- ముసల్లి
మోవి- పెదవి
మోస- మోసకము
మోహపాశము- మూర్ఛయనుపాగ

మౌ

మౌనము- ఊరకొనుట
మౌని- జితేంద్రియుడు
మౌళి- కిరీటము

మ్ర

మ్రందు- చచ్చు

మ్రా

మ్రాఁకు- చెట్టు

మ్రు

మ్రుక్కడి- క్రూరమైన- నీచులగు

య

యజమానుడు - అధికారి
[illegible] - ప్రయత్నము చేయుచున్న
యథార్థము - నిజము - నిష్పక్షపాతము

యా

యాచకులు - బిచ్చగాండ్రు
యాచించు - అడుగుకొను

యు

యుగము - లక్షలకొలది సంవత్సరముల పరిమితిగ
యుతము - కూడినది

యో

యోగ్యత - మంచిగుణము - పాత్రీభావము
యోగ్యులు - మంచివారు
యోచన - ఆలోచనము
యోధునకు - యుద్ధమొనరించువానికి
యోద్ధకు - యుద్ధము చేయువానికి

ర

రంగము - నాట్యస్థానము
రంభ - ఒక వేల్పుసాని అచ్చర
రకము - దినుసు
రక్కసి - రాక్షసి
ర[illegible]స చెవులు - మహా[illegible] వీనులు
రక్తులు - పాటలో పోయినిచ్చు సంగతులు

రఘురాజు - రఘుమహారాజు

రఘులు- రఘువంశ రాజులు

రచియించె- అల్లెను

రచ్చ- రహస్యముకాని త్రోవ

రతనము- రత్నము

రవణమున- ఉల్లాసమున

రమ్యదశ- సొగసైన కాంతి- అందమైనయవస్థ

రమ్యము- సొగసైన

రయము- వేగము

రహి- తీరు

రా

రాగము- ఆసక్తి - రంజకస్వరసందర్భము

రాగవు- రాఘవు

రాచరుసి- రాజర్షి

రాజఘాతుక- రాజులంజంపు స్వభావముకలవాడా

రాజిలి- ప్రకాశించు

రాయసము- రాజగర్వము

రాష్ట్రము- ఇరువదిలేక ముప్పది గ్రామములుగల దేశము

రి

...- నక్షత్రము

...- వృథము- నిష్కారణము

రీ

...- విధము

రు

...వ్యము- చవిగల

రై

రే

రే - రాత్రి
రేపాఁర - చంద్రుఁడు
రేయుఁబోఁడు చెమ్మ - రాత్రిసంబంధమగు విసపుకత్తి

రొ

రొంపి - బురద
రొద - ధ్వని

రో

రోఁత - అసహ్యమగు - ఏవ
రోఁజుచుంటి - నిట్టూర్పుఁ పుచ్చుచుంటి
రోము - ఇటలీదేశ ముఖ్యపట్టణము
రోయుచుంటిని - వెదకుచుంటిని

ఱ

ఱవ్వ - నింద

ఱా

ఱా - రాయి

ఱే

ఱేఁడు - రాజు
లంగరు - ఓడనిల్పుటకై నీటియడుగున బిగియవేసెడు నాఁగెలి వంటి
నుపకరణము

ల

లక్ష్యము - దృష్టాంతము - ఆధారము
లగ్నము - మేషాది రాశ్యుదయము

[illegible]- [illegible]

[illegible]- [illegible]

లస్తక- లక్కగంటు

లాలసము- పేరాస

లబ్ధమైన- దొరకిన

లయము- [illegible] కాలము

లలన- స్త్రీ

[illegible]- ఏమూలనైన- [illegible]

లా

లాంఛనము- గుఱుతు

లాంతి- [illegible]

లాంగలపాద [illegible] లాంగలము [illegible] వస్తువు [illegible]
కిన్నహాచాన గుణముంటకమౌనన్న

లాగు- రీతి

లావఱు- నీరసిల్లిన

లావు- బలము

లై

లైక- దాసుడు

లైన- శ్రేష్ఠమైన- మేలు

లే

లేఁగాను- [illegible]

[illegible]- బాలసూర్యుడు

లేక- అటుగాక- పోనీ

లేకేలుఁబడు- [illegible]

లేచె- ఎదిరించె

లేమ- స్త్రీ

లేమి- పేదఱికము- అభావము

ప్రె

రే

రే- రాత్రి
రేదొర- చంద్రుడు
రేయిపేదు చెమ్మ- రాత్రిసంబంధమగు విసపుశక్తి

రొ

రొంపి- బురద
రొద- ధ్వని

రో

రోఁత- అసహ్యమగు- పేవ
రోజుచుండె- నిట్టూర్పు పుచ్చుచుండె
రోము- ఇటలీదేశ ముఖ్యపట్టణము
రోయుచుండుదు- వెదకుచుండుదు

లఁ

లఁప్ప- నింద

లా

లా- రాయి

లే

లేఁడు- రాజు
లంగరు- ఓడనిల్చుటకై నీటియడుగున బిగియవేసెడు సాధనము
నుపపనిముట్టు

ల్గ

లక్ష్యము- దృష్టాంతము- ఆధారము
లగ్నము- మేషాది రాశ్యుదయము

లబ్ధ్వాసతురుగ్గాలు- ఉత్కృష్టా శతుపిక్కెల్లు
లబ్ధి- లభిత్ర
లత్తుక- లక్కరంగు
లపితము- పల్కు
లభించిన- దొరకిన
లయ- ఘాతాంత రాళవర్తి కాలము
లలన- స్త్రీ
లవమైన- ఏమాత్రమైన- కొంచెమును

లా

లాంఛనము- గుఱుతు
లాంతి- పరుచి
లాగఁబడెడ పొక్కలాగంటలు ద్రుమపరసనున్న వస్తువులచే - అంటుపక్షి
కిన్నహావాన గుణమంటకమానుట
లాగు- రీతి
లావఱు- నీరసిల్లిన
లాఘవు- బలము

లె

లెంక- దాసుడు
లెస్స- శ్రేష్ఠమైన- మేలు

లే

లేఁగాను- చిన్నిపడుము
లేఁబ్రొద్దు- బాలసూర్యుఁడు
లేక- అట్లుగాక- పోనీ
లేకేజఁబడు- లేకిపలేదీయఁబడు
లేచె- ఎదిరించె
లేమ- స్త్రీ
లేమి- పేదఱికము- అభావము

లేశము- మిక్కిలికొంచెము

లొ

లొజ్జగా- తక్కువగా

లో

లోఁగలసరకు- ఆత్మను
లోఁగి- లోఁబడి
లోఁగొనుట- వశపఱచుకొనుట
లోట్లు- లోపములే
లోపరహితుఁడు- కొఱఁతలేనివాఁడు

వ

వంక- ఏఱు
వంగడంబు- కులము
వంగుమోఁకాళ్లు- ప్రణామములు
వంచకుఁడు- మోసకాఁడు
వంచన- మోసము
వంత- శోకము- పశ్చాత్తాపము
వందనము- మ్రొక్కు
వక్త- మాటకారి
వక్రముగా- వంకరగా
వగ- దుఃఖము- వగ- రీతి
వగచు- దుఃఖించు
వగపు- దుఃఖము- పశ్చాత్తాపము
వడుపున- రీతిచే
వదంతి- లోకప్రవాదము
వదాన్యత- ఈవి
వధ- చంపుట

వనట దుఃఖము

వనరు- దుఃఖించు

వయసు- యౌవనము

వఱలు- వృద్ధిపొందు- జయమందు

వలదు వలదు- వద్దు వద్దు

వలను- ఉపాయము

వలనగు- ఒప్పు- మోహము

వలపు- వాసన

వలయు- కోరఁదగిన

వలరాజు- మన్మథుండు

వలవంత- శోకము

వలిపె- సన్నని

వలిమల- వలిమిడిమల- హిమాలయపర్వతము

వలుద- పెద్ద

వల్వ- వస్త్రము

వశమొనర్చి- స్వాధీనపరచి

వహించిన- పొందిన- మోసిన

వా

వా- నోరు

వాఁడి- చురుకు

వాకొనంగ- పల్కఁగ

వాకుచ్చి- చెప్పి

వాగు- ఏఱు

వాగ్ఝరి- మాటపొర్లు

వాచాలకము- మాటకారితనము

వాడుక- అలవాటు- ఉపయోగము

వాత్సల్యము- మమకారము
వాతజ- పెదవి
వాదులాసరించె- వాదోపవాదైచుకొను
వాని- పశుభువాని
వాపురుంచు- కళ్లు
వారాసి- సముద్రము
వారిధి- సముద్రము
వార్నిధి- సముద్రము
వాలకము- వేషము
వాలాయము- తప్పక
వాలు- కత్తి
వాలుగంటి- జవ్వని
వాళి- వాడుక
వావిరి- మిక్కిలి
వాసి- తారతమ్యము
వాస్తవంబుగ- నిజముగ
వాహినీనాథులు- సేనానాయకుల

వి

విఘ్నాలు- అడ్డంకులు
విగతశ్రద్ధుడు- అశ్రద్ధ చేసికొనువాడు
విశారదులు- నేర్పరులు
వికృత- వికారమైన
వికృతరూప- వికారాకారము కలవాడా
విచారణ- చర్చ
విచ్ఛిన్న- చెదిరిపోయిన

విజృంభించు- హెచ్చు
విడి- విడబడి
వితథ- వ్యర్థము
విధంతువు- ముండమోపి
విధము- విధము
వికారము:- మార్పు
వితాకు- పరవశత్వము
విధాన- విధమున
విత్తబడిన- నారుచల్లబడిన
విత్తము ధనము
విదూషకుడు- నవ్వుపుట్టించునట్లుకరి చేష్టచేతలఁదిరుగువాఁడు
విద్యార్థి- చదువునేర్చుకొనువాఁడు
విధాన- విధమున
విధి- అదృష్టము- పాలనపద్ధతి
విధించె- ఏర్పరచె- శాసించె
వినగ- తప్పక
వినికి- వినుట- శ్రవణేంద్రియము
విన్నఁబరచు- చిన్నపుచ్చు
విన్ననై- చిన్నపోయిన
విన్నాణము:- అందము
విన్ను- ఆకాశము
విపత్తులకు- ఆపదలకు
విపరీతకల్పన- లేనిపోనిపన్నిక
విపరీతము:- తారుమారు- ఒకదానికిబదులింకొకటియైన
విభులు- మగలు
విభూషణము- నగ

విమర్శ- విచారణము
వియజ్జ్యోతి- సూర్యుఁడు
విరచనాకౌశలము- పనిచేయునేర్పు
విరాగి- మోహము- నిర్మోహము
విరియఁబుచ్చి- పోఁగొట్టి
విరుద్ధముగా- ప్రతికూలముగ
విలపించెను- ఏడ్చెను
వివరించిన- తెల్పిన
వివిధ- పలువిధములైన
వివేకము- యుక్తాయుక్తజ్ఞానము
వివేకహీనము- తెలివిమాలినతనము
విశదము- తెల్లము
విశేషముగ- అధికముగా
విశ్రాంతి- ఊరట
విసర్జితము- విడిచిపెట్టఁబడిన [illegible]
విశ్వసింపుము- నమ్ముము
విశ్వాసము- కృతజ్ఞత
విషమజ్వరము- క్రూరమైన యోర్వలేని
విషానుభవము- కష్టానుభవము
విసపుమేతరి- శివుఁడు
విస్తరించు- హెచ్చించు
విహితులారా- మిత్రులారా

వీ

వీనులు- చెవులు
వీవనలు- విసనకఱ్ఱలు
వీసము- పదునారవభాగము
వీసరములు- వ్యజనములు

వృ

వృక్షము- చెట్టు
వృద్ధత- ముసలతనము
వృద్ధదశ- ముసలితనము
వృద్ధాత్మజుఁడు- ముసలివానికొడుకు

వె

వెంగలి- వెఱ్ఱి
వెంగీ- మఱియు- [illegible]
వెండియు- మఱియు
వెంబరులు- అపేక్షలు
వెక్కసంబుగ- మిక్కిలి
వెచ్చ- వేఁడి
వెజ్జు- వైద్యుఁడు
వెడవిల్తుచే- మన్మథునిచే
వెత- దుఃఖము
వెదచల్లు- వ్యాపింపజేయు
వెన్నెలపుల్గు- చకోరపక్షి
వెన్నెలరేని- చంద్రుని
వెరవు- ఉపాయము- తీరు
వెలుఁగు- ఐశ్వర్యము
వెఱపు- భయము
వెల్లిసీలాలు- కల్లును
వెలఁది- స్త్రీ
వెలిపుచ్చుచుండు- లోనికి రానీకుండు.
వెలియు- మాయు- చెడు
వెలిసిడము- తెల్లజెండా

వెల్లిపడవలయు- క్రిందిగాలివిసువవలయు
వెల్లువ- ప్రవాహము
వెస- వేగము

వే

వేండ్రమగు- వేడియైన
వేడికోలు- బతిమాలుట
వేడికోలు- బతిమాలుట
వేగింపఁబడు- తపింపఁబడు
వేగుచు- తెల్లవారుచుండి
వేగులు- చారులు
వేచి- కాచుకొని
వేత్తు- నిశ్చింతగా
వేదాంతి- జగమబద్ధము బ్రహ్మము సత్యమనువాఁడు
వేలుపుపెద్ద- బ్రహ్మ
వేలుపులబువ్వ- చంద్రుఁడు
వేలుపులమూఁక పెనిమిటి వెలఁదిమగఁడు- కుమారస్వామి
వేల్వఁబడి- హోమముచేయఁబడి
వేల్పుఱేని- ఇంద్రుని
వేసరి- విసిగి

వై

వైఖరి- తీరు- చేష్ట- కంఠధ్వని
వైచిత్ర్యము- చమత్కారము
వైదేహి- సీత- వైదేహి
వైళము- త్వరగా

వ్య

వ్యథ- దుఃఖము

వ్యయము - వెచ్చము
వ్యవహారకర్త - పనినడిపించువాడు
వ్యవహారి - పనికావలసినవాడు
వ్యసనము - చెడ్డయలవాటు - చింత

వ్యా

వ్యాకులము - కలత
వ్యాఖ్యానము - శబ్దార్థవివరణము
వ్యాఘ్రచేష్ట - పులి [illegible]
వ్యాధి - పీడ
వ్యాహారము - సంభాషణము

వ్ర

వ్రీడ - [illegible]
[illegible] - ముక్కలుకాబడినది

వ్రా

వ్రాత - అక్షరము
వ్రాలు - అక్షరములు

వ్రే

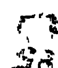
వ్రేగు - బరువు

శ

శంక - సందియము
శక్తివిహీనమైన - బలములేని
శస్త్రి - ఆయుధధారి

శా

శాంతము - అణగుడు

శాశ్వతము - స్థిరము
శాసనపత్రిక - రాజిచ్చినదానికై వ్రాసిననిదర్శనపత్రము
శాసనము - పాలనము - ఆజ్ఞ

శి

శిలాశాసనము - రాతిమీఁదివ్రాయి
శిల్పులు - శిబ్బారసులు

శీ

శీఘ్రకార్యములు - త్వరగాఁజేయవలసినముఖ్యకార్యములు

శు

శు[illegible]ముగాఁబంపి - [illegible]ఁబంపి

శూ

శూన్యమాసము - ఆషాఢమాసము

శో

శోకము - దుఃఖము
శోధ - పరీక్ష

శౌ

శౌర్యము - [illegible]

శ్ర

శ్రేష్ఠ - అసలు

శ్రా

శ్రాద్ధాశనము - చచ్చినవారినుద్దేశించిపెట్టుభోజనము
శ్రావ్యము - వినుటకింపైన

శ్రీ- ఐశ్వర్యము

శ్రీ

శ్రు

శ్రుతి- వేదము- పాటకుసాయపడుసుతి

సంక్షిప్తనదు- ఇంకనామొఱచాలించెదను
సంగీ- మిత్రుఁడా
సంగతి- వ్యవహారము
సంఘము- సభ- సమూహము
సంజ- ప్రొద్దుగ్రుంకుసమయము
సంతతి- పిల్లలు
సంతరించు- కలిగించు
సంతసించెద- సంతోషించెద
సందియము- సంశయము
సంద్రము- సముద్రము
సంధి- పొత్తు
సంపాతి- రామాయణమునఁ జెప్పినగ్రద్ద
సంపుటములు- పుస్తకముల
సంపూర్ణసహజ కాలవిన్యాసము- స్వాభావికముగా [illegible]
సంపూర్ణుఁడు సుగుణములందు వెల్తిలేనివాఁడు
సంభవించె- కలిగె
సంస్తవము- పొగడ్త
సకపటము- మాయతోఁగూడిన
సకలైహ్య- అందఱసహ్యించుకొను

సౌఖ్య[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]
సం[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible] - ఉపరము
[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible] చివిన యము
[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible] - పికసించుట
[illegible] - [illegible]
సముద్రము - అంభోధము
సమాశ్రయం - క్షేత్రస్థానము
సమానుభూతి - సమముగానుభవించుట
సమితి - సమూహము
సమోత్కృష్టలీల - సంతోష విలాసము
సరసు - ఉత్కృష్టము
సరగున - వేగముగా

సరళత- తిన్నఁదనము
సరస- చెంత
సరసము- వేడుక
సర్వభక్షకత్వము- అన్నియుందినుస్వభావము
సర్వసాధారణానుభవంచె- జనులందఱనుభవించిన యంశమే
సలాక- కాటుక పెట్టుకొనుపుల్ల
సలిపిన- చేసిన
సల్పు- చేయు
సవతి- తోడిపెండ్లాము
సవతులేని- సాటిలేని
సవితృఁడు- సూర్యుఁడు
సహచరు- మిత్రుని
సహజము- స్వభావము
సహేతుకముగ- కారణముచెప్పి
సహోదరు- తోఁడఁబుట్టినవాని

సా

సాకిరి- సాక్షి
సాకు- నెపము
సాజంబు- సహజంబు
సాటిదినుసుగమి- ఉపమాద్రివ్యసముచ్చయము
సాదుల- మంచివారల
సాధనము- ఉపాయము- సహాయసంపత్తి
సాధుల- మంచివారల
సాపాటు- భోజనము
సామర్థ్యము- శక్తి
సారెకు- పలుమాఱు
సావాసము- సహవాసము

సాష్టాంగవందనము- సాగిలిపడి మొ్రొక్కుట
సాహసోద్యమములు పనికి రావు- అవసరముగాఁ జేయవలసిన పనులు చేయఁ బడవలెను
సాహాయ్యము- తోడు

సి

సిగ్గిడి- సిగ్గులేనివాఁడు
సిగ్గుచనువులు- లజ్జాపాత్రములు
సిడము- జెండా
సిబ్బితినము- సిగ్గు
సిరి- ఐశ్వర్యము- కాంతి
సిరిగలాని- ధనవంతుని

సీ

సీ- ఛీఛీ
సీతు- శీతకాలము- పంటలేనికాలము
సీమ- దేశము- ఆంగ్లేయదేశము
సీరాము- శ్రీరాముని
సీశిఁగొనంబడలేదు- లక్ష్యము చేయఁబడలేదు

సు

సుంతలో- క్షణములో
సుకము- సుఖము
సుఖజనార్థకంబు- సుఖముకలుగఁ జేయఁబుట్టినటువంటి
సుఖాసనములు- సుఖకరములగునట్టి చుణాందు పీటలు మొదలగునవి
సుగము- సుఖము
సుగానము- తీయనిపాట
సుద్దమా- నిర్మలమా
సున్న- శూన్యము
సుప్రాణి- శుభ్రమైన- కాంతిగలముత్తెము

సుమిత్ర- సుమిత్రి- దశరథమహారాజుభార్య
సురటిసిగలు- చామరశిఖలు
సురపొన్న- సువాసనగలయొకవిధమైనపొన్నపూవు
సురలు- వేల్పులు
సురియ- చిన్నకత్తి
సులభపరిగాత- అశ్రమముగాంబుట్టెడుదానా
సులోచనములు- ముక్కద్దములు
సులువు- సులభము
సుశ్లోకము- సొగసైనపద్యము

సూ

సూకరమాంసాశనులు- పందిమాంసముతినువారు
సూక్ష్మము- కొద్ది
సూచనము- తెలియుపచుటట
సూడు- శత్రువు

సృ

సృజించె- నిర్మించె- చేసె

సే

సేగి- పాపము-కీడు

సై

సైంచుసహవాసము- దుఃఖమునోర్చుటతోడివారు
సైతము - కూడ
సైంతునా- దుఃఖమోర్చియుందునా
సైరణ- ఓపుట

సో

సొత్తు- స్వాస్థ్యము

సొమ్మ- మూర్ఛ
సొమ్ము- ధనము- నగ

సో

సోదరి- తోఁబుట్టువు
సోదరుఁడు- తోడఁబుట్టినవాడు
సోయగము- అందము

సౌ

సౌరు- సొగసు

స్త

స్తవము- పొగడ్త

స్తు

స్తుతి- పొగడ్త

స్థై

స్థైర్యము నైజవర్ణంబుమాయుఁజితరుచిహీనమాచాయచేత- దీర్ఘాఃలో
ముచేతమనోనిశ్చయముచెడిపోవును.

స్నా

స్నానము- శరీరమలముఁబోఁగొట్టుసాధనము

స్మ

స్మరశరవిద్ధ- మన్మథబాణములచేఁగొట్టఁబడిన